శ్రీః

ప్రాచీన గ్రంథప్రకటన విశ్వసంస్థా

International Academy of Sanskrit Research

మోక్షప్రదే శ్రీపాంచరాత్రాగమే
విరాజమానానాం అష్టోత్తరశతసంహితానాం
మధ్యే విశదతమేతి విఖ్యాతాయాం

శ్రీ పాద్మసంహితాయాం
చర్యాపాదః

గోమఠం రామానుజ జ్యోతిషికేణ

మైసూర్ నగర్యాం కారోనేషన్ ముద్రణాలయే
శ్రీశుభకృద్వత్సరే (౧౯౫౭) ముద్రాపితంసత్
విజయతేతరామ్.

౧౫—౦౦

అమూర్తేతి సమూర్తేతి ద్వివిధా సాచ నామతః ।
అమూర్తాగ్న్యాహుతిః ప్రోక్తా సమూర్తా బింబపూజనమ్ ॥

— మరీచిః.

* * *

తామ్రేణవా సువర్ణేన రజతే దారుభిస్తథా ।
శిలాయాం వా మృదావాపి రూపం తత్ర ప్రకారయేత్ ॥

* * *

అర్చకస్యతు మాహాత్మ్యాత్ పూజ్యబింబస్య సౌష్ఠవాత్ ।
పూజోపకరణైశ్చైవ త్రిభి స్సాన్నిధ్యముచ్యతే ॥

* * *

ఆరాధనం ద్విధా విష్ణోః స్వార్థంచాపి పరార్థకం ।
స్వార్థం గృహార్చనం ప్రోక్తం ఆలయే తు పరార్థకమ్ ॥

* * *

భగవద్వంశజైరేవ పాంచరాత్రపరాయణైః ।
యా పూజా క్రియతే మహ్యాం సర్వకామఫలప్రదా ॥
నిత్యోత్సవాదికం సర్వం భుక్తిముక్తిప్రదం భవేత్ ॥

* * *

ఇదం మహోపనిషదం సార్ధకోటిసమన్వితమ్ ।
సాంఖ్యయోగకృతంతేన పాంచరాత్రానుశబ్దితమ్ ॥
నారాయణముఖోద్గీతం నారదోఽశ్రావయత్పునః ॥

— మోక్షధర్మే.

వేద మేకాయనం నామ వేదానాం శిరసి స్థితమ్ ।
తదధ్యకం పాంచరాత్రం మోక్షదం తత్క్రియావతామ్ ॥

— శ్రీప్రశ్నసంహితా.

ఏష ఏకాయనో వేదః ప్రఖ్యాతస్సర్వతోభువి ॥

— ఈశ్వరసంహితా.

"ఋగ్వేదం భగవోఽధ్యేమి యజుర్వేదం సామవేదమథర్వణం చతుర్థం ఇతిహాసపురాణం పంచమం వేదానాం వేదం పిత్ర్యం రాశిం దైవం వాకోవాక్యమేకాయనమ్."

— ఛాందోగ్యే.

* * *

యద్వద్గంగాచ తీర్థేషు దైవతేష్వపి చాచ్యుతః ।
తద్వత్సర్వేషు శాస్త్రేషు పంచరాత్రం ప్రశస్యతె ॥

సాధకోటి ప్రమాణేన బ్రహ్మణాకేశవాచ్ఛ్రితం ।
కపిలాయ దదౌ బ్రహ్మా లక్షాణాం పంచకం పునః ॥

కపిలోపి చ పద్మాయ ప్రదదౌ లక్షమాత్రయా ।
పద్మోపి దత్తవాఁ మహ్యం అయుతగ్రంథసంఖ్యయా ॥

యస్మాత్ పద్మోపదిష్టేయం తస్మాత్సా "పాద్మసంహితా" ॥

పాద్మసంహితాయాం చర్యాపాదే నిరూపితాః విషయాః.

❖ ౧. అధ్యాయే ❖

విషయ విశేషాః. పుటం.

భగవదారాధన విధాన ప్రశ్నప్రతివచనే, అధికారినిరూపణమ్, ముఖ్యకల్పాధికారిణః ఏకాయనశాఖినః. ౧

అనుకల్పాధికారిణోఽన్యే, సూతస్యస్వార్థమాత్రయజనేఽధికారః, దీక్షాహీనానామనధికారః, దీక్షయా అధికారలాభః, బ్రాహ్మణాదీనాం జన్మకర్మనిరూపణమ్. ౨

తత్ర సత్వప్రధానో విప్రసర్గః, రజఃప్రధానః క్షత్రియసర్గః, గుణసామ్యే వైశ్యసర్గః, తమఃప్రాచుర్యే శూద్రసర్గః, వర్ణేషు పూర్వపూర్వతరశ్రేష్ఠ్యం, శ్రేయస్త్వే జన్మకర్మణోర్హేతుత్వమ్, ద్విజానాం ఆశ్రమచతుష్టయమ్, ప్రథమః బ్రహ్మచర్యాశ్రమః, ద్వితీయః గృహస్థాశ్రమః. తృతీయః వానప్రస్థాశ్రమః. ౩

తురీయస్సన్న్యాసాశ్రమః, క్షత్రియస్య పూర్వేత్రయ ఆశ్రమాః, విశః ఆద్యౌ ద్వౌ, శూద్రస్య ద్వితీయ ఏకః, బ్రాహ్మణస్య షట్కర్మాణి, క్షత్రియస్య త్రీణి, విశామపిత్రీణి, శూద్రస్యైకమ్, విప్రస్య సహజా గుణాః, క్షత్రియస్య సహజాగుణాః. ౪

విశస్సహజా గుణాః, శూద్రస్య సహజో గుణః, సజాతీయ విజాతీయప్రజాస్వరూపమ్, కుణ్డగోలనిరూపణమ్, ఏతేషాం అధ్యాపనాదిత్రికేఽనధికారః, అనులోమజాతి నిరూపణమ్, అనులోమాః, బ్రాహ్మణ్యానాం బ్రాహ్మణాదీనాం వృత్తిః, విలోమనిరూపణమ్. ౫

❁ ౨. అధ్యాయె ❁

విషయవిశేషాః. పుటం.

దీక్షాస్వరూపప్రశ్నః తన్నిరూపణం చ, తత్ర స్థానోపకరణాది, యజనకాలః, చక్రాబ్జమణ్డలె కుంభన్యాసః. ౯

చరోశ్చాతువిధ్యమ్, శిష్యలక్షణం తత్సంస్కారాశ్చ. ౯

దన్తకాష్ఠాగ్రనిమిత్తపరీక్షా, గురుణా భగవతె శిష్యసమర్పణమ్, మాయాసూత్రీస్వరూపమ్. ౧౦

మాయాసూత్రెణ శిష్యకాయవెష్టనమ్, స్వప్నాథం హోమః, మాయాసూత్రమోక్షణమ్, శిష్యస్వాపనమ్, శుభస్వప్నె దీక్షానుజ్ఞా, అశుభస్వప్నె శాన్తిహోమః, దీక్షావిధిః. ౧౧

అధ్వషట్కమ్, పూర్వవిధిశెషః. ౧౨

దీక్షితస్య నామనిర్దెశః, మన్త్రోపదెశః, స్త్రీశూద్రాణాం మన్త్రోపదెశె విశెషః, శిష్యెణ కుంభమణ్డలస్థదేవతార్చనమ్. ౧౩

దీక్షితస్య నామధెయాని, అష్టౌ విధయః, భాగవతశబ్దనిరుక్తిః.

❁ ౩. అధ్యాయె ❁

విషయవిశేషాః.

భగవదారాధనవిధిః, స్నానభేదాః, వారుణాదిస్నాననిరూపణమ్. ౧౭

మానస స్నానమ్, భగవన్మన్దిరకవాటోద్ఘాటనమ్, పూజకపరికర్మ. ౧౮

ఆత్మశుద్ధిః. ౧౯

మన్త్రీన్యాసవిధిః, ప్రణవన్యాసః. ౨౧

అష్టాక్షరస్థానాని, ద్వాదశాక్షరస్థానాని ౨౨

అష్టాక్షరన్యాసభూమయః, ద్వాదశాక్షరన్యాసభూమయః, మన్త్రాక్షరాణాం వర్ణాః, షడఙ్గన్యాసః, షణ్ణాం రూపాణి. ౨౩

పుటం.

మన్త్రశుద్ధిః, అఘ్యాదిషు ప్రక్షేపణీయద్రవ్యాణి. ౨౪
ద్రవ్యాణాం దహన శోషణప్లావనాది. ౨౫
యోగపీఠకల్పనమ్ ౨౬

పీఠపార్శ్వదేవతాః, భగవదారాధనారంభః, ముద్రాప్రదర్శనమ్, యావద్యాగం స్థితిప్రార్థనా, సమ్ముఖీకరణమ్, సపర్యాసనమ్, దేహవదర్చాయాం మన్త్రన్యాసః, హస్తన్యాసం వినా ముద్రాప్రదర్శనమ్, సురసిద్ధాద్యవతారితబేరె ఆవాహననిషేధః, సుస్థితె అభిముఖీభావ ఏవావాహనమ్, స్థిరబింబె యోగపీఠాదీనామవశ్యకర్తవ్యతా, పాద్యాచమనయోస్తిసృతం ధ్యాయెత్, స్నాన నైవేద్యయోస్సుఖాసీనం ధ్యాయెత్, అన్యత్రోపచారె కామచారః. ౨౭

పుష్పాఞ్జలిః, అఘ్యాదిదానకాలె ధ్యానప్రకారః, ప్రణామః, ప్రార్థనా, యోగాసనాబ్జపత్రెషు శక్తయః. ౨౮

ప్రథమావరణస్థాశ్శక్తయః, ద్వితీయావరణస్థాః, తృతీయావరణస్థాః, పరివారాణాం భగవదభిముఖం స్థితిః, స్నానాసనమ్. ౩౦

అలఙ్కారాసనమ్. ౩౧

భోజ్యాసనమ్. ౩౩

తామ్బూలసమర్పణమ్. ౩౪

❖ చతుర్థాధ్యాయె ❖

విషయవిశేషాః.

నిత్యోత్సవహోమః, పాత్రాసాదనమ్. ౩౫
చరోశ్చాతుర్విధ్యమ్, అగ్నిధ్యానమ్, ౩౭
జిహ్వాభెదెన హోమఫలభెదః. ౩౮
సమిత్పరిమాణవిపర్యాసె ఫలమ్, సమిధాం సఙ్ఖ్యా. ౩౯
హోమద్రవ్యాణాం ఫలమ్, హోమదర్వ్యా పరిమాణమ్. ౪౦

❖ పఞ్చమాధ్యాయె ❖

విషయవిశేషాః పుటం.

నిత్యోత్సవవిధిః, పఞ్చావరణబలిదానమ్. ౪౧

ఆవరణభెదెన ఉత్సవతారతమ్యమ్. ౪౨

పరిచారకలక్షణమ్, బలిదానె తాలనృత్తాది వ్యవస్థా, ౪౩

బలిబెరస్యయానె శిరసి వా నిక్షిప్య భ్రమణమ్, బలిబెరభ్రమణె నృత్తాతోద్యాదిభేదః. ౪౪

ఖగెశప్రియ నృత్తమ్, పురుహూతాదిప్రియనృత్తమ్, పురుహూతాదీనాం ప్రియస్వరః, భవస్యప్రియస్వరః, దుర్గాగణెశయోః ప్రియనృత్తస్వరౌ, అన్యేషాందెవానాం ప్రియనృత్తస్వరాః, ౪౫

దిగ్భెదెన తాలభెదః, తాక్ష్యస్య ప్రియం తాలమ్, భూతానాం ప్రియం తాలమ్, ధ్వజాదర్శమంగలాష్టకభక్ష్యాదినివెదనమ్, శంఖనాదమాత్రెణ ప్రాకారద్వారనిర్గమః. ౪౬

మహాపిరె బలిదానమ్, దెవస్య యానాదితోఽవరోపణమ్, దెవస్య గర్భగెహ ప్రవెశనమ్ వాద్యాదిన్యూనతా సమాధానాయ తాండవమ్, మహావాతాది సంక్షోభె నిత్యోత్సవప్రతిషెధః. ఆరాధనకాలభేదః. ౪౭

కాలానాం నాడికామానమ్, ఆరాధనభెదాః. స్నానార్చన-నృత్తగెయాదీనాం ఘటికామానమ్. ౪౮

కాలభెదెషు కాలత్రయం శ్రెష్ఠమ్, ఉత్సవాద్యంగబింబానాం సర్వకాలెషు పూజా, వాద్యవాదనకాలః, నీరాజనకాలః, నీరాజనపాత్రాది నిరూపణమ్. స్త్రీభిశ్శ్రేణీబద్ధెన దీపధారణవ్యాప్తిః. ౪౯

దీపపాత్రార్చనమ్, దీపప్రాపణవిధిః, అర్ధరాత్రె పూజానివెదనాదివిధిః, సుప్రభాతవిధిః. ౫౦

❖ షష్ఠాధ్యాయే ❖

విషయవిశేషాః. పుటం.

పురుషసూక్తన్యాసః, ఋచామావాహనాదౌ వినియోగః. హోమద్రవ్యాణి. ౫౧

ఆవాహనాధారవస్తూని, ఆవాహనప్రకారోపచారౌ, చతుర్ముఖాదీనాం గృహే అర్చనిషేధః, జప్తవ్యసూక్తాని, ౫౨

గృహార్చనే ఫలమ్, ఉపచారాణాం సంఖ్యా, ఆవాహనోపచారాః, స్నానాసనోపచారాః, ౫౩

అలఙ్కారాసనోపచారాః, యాత్రాసనోపచారాః. ౫౪

భోజనాసనోపచారాః, చతుష్షష్టిరుపచారాః. ౫౫

ద్వాత్రింశదుపచారాః. ౫౬

షోడశోపచారాః, ఆసనసామాన్యోపచారాః, పాదవిష్టరనిషేధస్థానమ్, మధుపర్కనివేదనమ్, ఆచమనస్థానాని, ఉపచారాన్తరేషు ఘంటాయా ఆవశ్యకతా ౫౭

అష్టాఙ్గావాహనం, ఋణికద్రవ్యనిరూపణం, కుంభనీరాజనమ్ ౫౮

❖ సప్తమాధ్యాయే ❖

విషయవిశేషాః.

చక్రాబ్జమండలన్యాసః. ౫౯

కర్తుశ్శక్త్యపేక్షయా చక్రేణవినా పద్మమండలమ్. సితాదిపఞ్చవర్ణైర్మణ్డలశోభా, తత్ర ద్రవ్యవికల్పాః. ౬౩

షడధ్వార్చనమ్. ౬౫

బిందుషు ద్వాదశాక్షరావాహనమ్. కేసరేషు శక్త్యాదీనామర్చనమ్, నాభికమలేన విష్ణ్వాదీనాం పూజా, ద్వాదశస్వరేషు విష్ణ్వాదిద్వాదశమూర్తిపూజా, అరాన్తఫలయోమీనాదిదశమూర్తీనాంపూజా, పరిధిమనేమివలయే శఙ్ఖాద్యాయుధపూజా, పీఠ-

పుటం.

కోణేషు వరాహాదీనాం పూజా, వీథికాయాం లోకపాలపూజా, ద్వారేషు చణ్డాదీనాం పూజా. ౬౬

ఈశానకోణే విష్వక్సేనపూజా, పూర్వద్వారే అభిముఖ్యేన గరుడస్యపూజా. ద్వితీయావరణపద్మేషు విష్ణ్వాదిద్వాదశమూర్తిపూజా, తృతీయావరణపత్రేషు ద్వాదశాదిత్యపూజా, మణ్డలే వాసుదేవార్చనమ్, బిన్దుషు అష్టాక్షరన్యాసః, కేసరేషు శక్త్యష్టకపూజా, దలేషు శ్రియాదయగపూజ్యాః. ౬౭

అరేషు శఙ్ఖాద్యష్టాయుధపూజా, చతుర్వింశతిపద్మేషు కేశవాన్మూర్తిపూజా, చక్రాబ్జమణ్డలే నారాయణయజనమ్, భగవద్యజనే ముఖ్యగ కాలః, దీక్షాయాశ్చక్రాబ్జమణ్డలం ప్రశస్తమ్, బ్రాహ్మణాదిభేదేన మణ్డల క్షత్రాదిభేదః, అనులోమానాముత్పాదకవద్ద్వారాణి, సూతస్య విశేషః. ౬౮

స్త్రీణాం ద్వారనిరూపణమ్, కర్షణాదిక్రియాయోగ్యాధికారీ, అధికారసంపాదకాస్సంస్కారాః. ౬౯

మన్త్రితకుంభజలైశ్శిష్యాభిషేకః. ౭౦

అభిషిక్తస్య అధికారలాభః. ౭౧

❖ అష్టమాధ్యాయె ❖

విషయవిశేషాః.

మహాభిషేకాఖ్యస్నపనమ్, స్నపనత్రైవిధ్యమ్. ౭౨

స్నపనప్రతిమావికల్పః, బిమ్బాభావె కుశకూర్చః. స్నపనమణ్డపలక్షణమ్. ౭౩

మణ్డపాలంకారః, గృహోచ్చాయాం విశేషః, అర్ఘ్యాదిదీపాన్తపూజాసు ఉపకరణాని. ౭౪

పుటం.

పీఠికోచితధాన్యపరిమాణమ్, కలశస్వరూపమ్, కలశేషు పూరణీయద్రవ్యమానమ్, కుమ్భానాం సూత్రవేష్టనమ్, కుమ్భవెష్టనే తన్తూనామన్తరాలమానమ్. ౨౫

కుమ్భానాం న్యాసక్రమః, అధివాసితస్య దేవస్యోత్థాపనం ౨౭
స్నానాసనే నివెశనమ్, స్నానోపచారాః, ఘృతారోపణమ్.౨౮
స్నపనమన్త్రాణాం నిర్దెశః. ౨౯
చూర్ణస్నానమ్, తచ్చూర్ణధారణె ఫలమ్. ౩౦

అభిషెకజలపానె ఫలమ్, అలఙ్కారాసనమ్, మాత్రాద్రవ్యపరిమాణమ్, భోజ్యాసనె భోజ్యభెదః. ౩౧

స్నపనభెదనిరూపణమ్, కుమ్భెషు క్షెపణీయద్రవ్యాణి తన్మాత్రా చ. ౩౨

రత్నకుమ్భె నిధాతవ్యవస్తూని, యవోదకకుమ్భె నిధాతవ్యాని తన్మాత్రా చ, పఞ్చగవ్యం తదుపయోగి పాత్రం చ. ౩౩

గోవిశెషః, పఞ్చగవ్యస్య శుద్ధిః, పఞ్చగవ్యస్య యోజనె మన్త్రః, పఞ్చగవ్యస్య అధిదెవతాః, స్నపనె పఞ్చగవ్యద్రవ్యమానం, ప్రోక్షణె పఞ్చగవ్యద్రవ్యమానమ్. ౩౪

ప్రాశనె పఞ్చగవ్యద్రవ్యమానమ్, పూర్వోక్తద్రవ్యన్యూనాధిక్యె దోషః, గృహార్చాయాం పఞ్చగవ్యమానభెదః, పాద్యాదీనాముక్తద్రవ్యాలాభె ప్రతినిధిద్రవ్యాణి పఞ్చగవ్యప్రతినిధిద్రవ్యాణి. ౩౫

మధ్యమస్నపనమ్, కలశభెదెన స్నపనమన్త్రభెదః. ౩౬

ఉత్తమస్నపనమ్. ౩౭

ఉత్తమమధ్యమోత్తమాధమ స్నపనవిధిః, కుమ్భద్రవ్యాణామధిదెవతాః. ౩౮

పుటం.

నవసు స్నపనేషు శక్త్యనుసారానుజ్ఞా, తిథ్యాదిభేదేన స్నపన-భేదః. అష్టోత్తరశతకుమ్భ స్నపనమ్. ౯౦

ఏకోనపఞ్చాశత్కుమ్భస్నపనమ్, పఞ్చవింశతికుమ్భస్నపనమ్ ౯౧

❁ నవమే అధ్యాయే ❁

విషయవిశేషాః.

బ్రహ్మణా భగవతి ప్రజాసర్గశక్తిప్రార్థనా, సహస్రకలశాభిషేకకరణానుజ్ఞా ౯౨

కుమ్భానాం దేవతాః ద్రవ్యాణి చ. ౯౩

కుమ్భేషు పూరణీయా ఆపః, మధ్యమకుమ్భనవకే నవధాన్యాని. ఆగ్నేయాది దిక్కుమ్భేషు పూరణీయదివ్యాణి. ౧౦౦

స్నపనే దిక్కలశభేదేన మన్త్రిభేదః. ౧౦౧

❁ దశమాధ్యాయే ❁

విషయవిశేషాః.

సకామనిష్కామానుష్ఠేయమహోత్సవః, ప్రశ్నప్రతివచనేన ఉత్సవశబ్దనిర్వచనమ్, ఉత్సవత్రైవిధ్యమ్, నిత్యోత్సవః. ౧౦౯

అవభృథస్నానసమయః, ఉత్సవకాలపరిమాణమ్. ౧౧౦

ధ్వజారోహణరహితోత్సవః, అవభృథసమయస్యాపవాదః, బలిదానస్య ధామవిశేషనియమః, ఆశ్రయద్వైవిధ్యమ్, ఉత్తమాదిత్రైవిధ్యమ్, ఉత్తమస్స్వతన్త్రాలయః. ౧౧౧

మధ్యమః పరతన్త్రాలయః, అధమః వీథ్యన్తరాలయః, ఉత్సవసన్నిపాతే స్వతన్త్రాలయప్రాధాన్యమ్, ఆశ్రయాదిబింబానాం తత్తదావరణ ఏవోత్సవః, గ్రామవాస్తుబలినిషేధః ౧౧౨

వైష్ణవోత్సవే దేవతాన్తరోత్సవనిషేధః, దేవోత్సవమధ్యే మాను

పుటం.

మోత్సవనిషేధః, పూర్వాపవాదః, అన్యదేవతోపయుక్తతోరణాదీనాం ప్రతిషేధః, తదపవాదః, అధిమాసాదౌ ప్రథమోత్సవనిషేధః, ౧౧౩

ధ్వజారోహణస్య ముఖ్యగౌణకాలః, అనుకల్పకాలః, ధ్వజపటాయామాదిమానమ్. ౧౧౪

గరుడమూర్తిలక్షణమ్. ౧౧౫

గరుడప్రతిమామను లేఖనీయాని, అధివాసదినే కర్తవ్యాన్యధివాసః. ౧౧౬

గరుడప్రార్థనా. ౧౧౭

గరుడపిణ్డస్య సన్తానప్రదత్వమ్, ధ్వజపటోత్సవః. ౧౧౮

సాఙ్కురపాలికాయాః నయనస్థానమ్, ధ్వజస్తమ్భస్థాపనస్థానమ్ స్తమ్భోపయోగి దారుమానమ్. ౧౧౯

ధ్వజస్తమ్భ సంస్కారః, స్తమ్భశిరసి ధ్వజపటబన్ధనమ్, ౧౨౦

ధ్వజారోపణకాలః. ఆరోపణమన్త్రిః స్తమ్భమూలవేదీకల్పనమ్ ధ్వజే గరుడసాన్నిధ్యప్రార్థనమ్. ౧౨౧

గరుడాయ అశేషలోకాహ్వానానుజ్ఞా. గరుడస్యకాలత్రయే ఆరాధనమ్, అనివార్యదీపస్థాపనమ్. భేరీతాడనసిద్ధయే కల్పనీయాని. ౧౨౨

భేర్యర్చనమ్, భేరీతాడనమ్, ఆహూతవ్యదేవతాః. ౧౨౩

గ్రామమధ్యే చతుర్ముఖస్యావాహనమ్. వీథిషుదేవతాహ్వానమ్. భేరీశబ్దశ్రవణానన్తరం అన్యత్రగమననిషేధః ౧౨౪

ఏకాదశాధ్యాయే

మహోత్సవవిధిః, అఙ్కురార్పణకాలః. పాలికాసఙ్ఖ్యా. వీథీచత్వరపరిష్కారాలఙ్కారౌ. ౧౨౫

పుటం.

ప్రాసాదాలఙ్కారః. రోగిణాం భైషజ్యకల్పనమ్. యాగమణ్డప స్థానమ్ మణ్డపాయామవిస్తారౌ, ౧౨౬

వెదీకల్పనం అగ్నికుణ్డనిర్మాణం, యజమానెచ్ఛయా అగ్నిషు వికల్పః. ౧౨౭

వరణీయాచార్యాదిసఙ్ఖ్యా, ఉత్సవారమ్భనయోః స్నపనం. కౌతుకబన్ధనకాలస్తత్సంస్కారశ్చ, కౌతుకబింబస్యగ్రామప్రాదక్షిణ్యేన ధామప్రవెశః. ౧౨౮

ఉత్సవభెరస్య కౌతుకబన్ధః ఉపచారాశ్చ. ౧౨౯

నిశాయాం జాగరణమ్. దెవస్యోత్థాపనమ్. శిబికారోపణమ్. బ్రాహ్మణై రెవ యానవహనం. భగవతో భద్రాసనె ఉపవెశనం. ౧౩౦

ప్రాభృతసమర్పణమ్. స్నపనాద్యనన్తరం గర్భగృహనయనం. అపరాహ్ణె మృత్తికాసఙ్గ్రహణబీజావాపౌ. ౧౩౧

దెవస్య యాగమణ్డపనివెశనపరిధానా. వెదికాధాన్యరాశా కుమ్భస్థాపనమ్. కుంభస్థానభెదెన యష్టవ్యదెవతాః. ౧౩౨

ఆహవనీయాద్యగ్నిషు హొతవ్యదెవతాః. హొమదర్వ్యాణి. హొమసఙ్ఖ్యా. ౧౩౩

బ్రహ్మాదిస్థావరాన్తపర్వదెవతాహొమః. బలిదానాయ చక్రస్య అన్నమూర్తెశ్చనిష్క్రమణం. ౧౩౪

ఉపకరణానాం అగ్రె నయనమ్. అన్నమూర్తెరగ్రె పాపణమ్. పశ్చాత్ నిత్యోత్సవమూర్తెర్నయనమ్. బలినిహ్రుపః. శిష్టబలెః మహాపీఠె నిహ్రుపః. ఉత్సవమూర్తెశ్శయనాదుత్థానమ్. హస్త్యాది రథెన నయనమ్. ౧౩౫

భగవతో యానారోపణె మన్త్రాః. యాత్రొపచారవిధిః. పరి వారవర్గః. ౧౩౬

పుటం.

ఉత్సవబింబస్య ప్రాతస్సింహాసనె అవస్థాపనమ్. స్నపనస్య బింబ వికల్పః. ఏకబెరె మూలబింబ ఏవ స్నపనమ్. ౧౩౪

ప్రత్యహం స్నపనం మహాహవినిఁవెదనం చ. బల్యర్చాఁయా గ్రామవీథీషు నయనమ్. దివసానుగుణోపచారెణ నయనమ్. ౧౩౫

శిబికాప్రదక్షిణానన్తరమ్ స్నానమణ్డపె నమారాధనమ్, ఆరాధ కస్యకఙ్కుకోష్ణీషధారణమ్, పరిచారకాణామపి కఞ్చుకాదిధార-ణమ్, దెవస్య దక్షిణె పూజకస్య ఉపవెశః, త్రిదణ్డిప్రభృత్యుపాస-కానాం అన్తికె స్థితిః. ౧౪౦

సామాన్యానాం మణ్డపాద్బహిరవస్థానమ్, నర్తకగాయకా-దీనాం స్థానమ్, దెవస్య సహస్రధారాస్నపనమ్, అలఙ్కారానన్తరం యాత్రా, భోజనాసనె మహాహవినిఁవెదనమ్. ౧౪౧

దెవస్య రాజవదుపచారః, మహోత్సవ నిగమనమ్, తీర్థదిన-పర్యన్తం అపూర్వవస్తుభిరుపచారః, పూర్వానతిక్రమెణ స్థాన-భోగాదికల్పనమ్, దెవీభ్యాం సహ వినా వా దెవస్య భ్రామణమ్, ప్రథమదినమారభ్య షట్సుదినెషు నివెదనీయవస్తూని, సప్తమాది-దినెషు నివెదనీయవిశెషః. ౧౪౨

శుద్ధబలిపీఠె తోయపూర్వకబలిదానమ్, బలిప్రదక్షిణమ్, అహో-రాత్రం బలిదానమ్. ౧౪౩

అన్తదినె గ్రహణాదిసంపాతె బలిద్వయమ్, గ్రామాదిరహితస్థానె బలినిఁఉపస్థానమ్, తీర్థదినాత్పూర్వెద్యుర్మృగయా, తస్మిఁ దినె సవిభవం దెవస్య నిగఁమః, దెశాన్తరాదాహృతప్రాభృతాదినివె-దనమ్, దెశికెన్ద్రిముఖెన దెవస్యానుగ్రహదానమ్. ౧౪౪

సమీపస్థైరనుగ్రహభావనా, ఉత్సవబల్యర్చాయాం సుదర్శనాన్న మూర్త్యోఁనిఁకల్పః, అపరాహ్ణె జలద్రోణ్యవగాహనమ్, వారుణ-సూక్తవాద్యాదిఘోషః, అవగాఢస్య దెవస్య మణ్డపప్రవెశనం ౧౪౫

పుటం.

తీర్థస్నానస్య బ్రహ్మాదిభిరనుష్ఠితత్వమ్, తీర్థస్నానాదేః ఫలం, మృగయాయాః కాలవికల్పః, మృగయావిధానమ్, మృగయానివృత్తస్య రాత్రౌ మణ్డపనయనమ్, పశ్చిమరాత్రిభాగే తీర్థబిమ్బాధివాసనమ్. ౧౪౬

తీర్థబిమ్బాభావే ఉత్సవమూర్తేరేవ కౌతుకబన్ధః, ఏకబేరే మూలబేరస్యైవ కౌతుకబన్ధః, నిశాచూర్ణవిధిః. ౧౪౭

నిశాచూర్ణకుమ్భాభిషేకః, సరిత్తీరే అవభృథః, సముద్రే అవభృథకరణే నియమః, కలశస్థాపన చక్రాభిషేకౌ. ౧౪౮

చక్రస్య జలే నిమజ్జనమ్, చక్రాభావే కూర్చకః, దేవేనసహమజ్జతాం శాశ్వతలోకావాప్తిః, మణ్డపే మహాహవినివేదనమ్, ప్రత్యహం బ్రాహ్మణభోజనమ్. ౧౪౯

దేవస్యాలయాభ్యన్తర పాపణమ్, ప్రభాతే చక్రాబ్జమణ్డలే పుష్పయాగః. ౧౫౦

దేవస్య యానేనపరిభ్రమణమ్, ఆగతానాం బ్రాహ్మణాదీనాం నివర్తనానుజ్ఞా. ౧౫౧

శాన్తిహోమఞ్చ పూర్ణాహుతిః, అగ్న్యాదీనాముద్వాసనం ౧౫౨

దేశికస్య అష్టోత్తర మౌనజపః, యజమానాదభ్యో దక్షిణా, ఉత్సవకారకస్య ఉపకుర్వాణానాంచఫలమ్. ౧౫౩

రాజరాష్ట్రాదీనా మభ్యుదయకథనమ్, నేవార్థిభ్యః పానీయాదిదానస్య మహాఫలత్వమ్, ఉత్సవేఽధికృతానాం భగవత్ప్రసాదః. ౧౫౪

కల్యాణారాధనస్యఫలమ్, త్రిదినైకాహసాధ్యోత్సవయోర్విధిభేదః. ౧౫౫

❖ ద్వాదశోఽధ్యాయే ❖

అర్చనోపయోగి పుష్పహవిర్విధానమ్.

పుష్పఫలనిర్దేశః, వర్జ్యానిఫలకుసుమాదీని, పుష్పాదిసఙ్గ్రహవిధానం తత్పాత్రాణి చ, ఉపాదేయపుష్పాణి. ౧౫౬

ప్రాతరర్చనోపయోగి పుష్పాణి, మధ్యాహ్నోపయోగీని, పాత్రేతరపతితస్యమధ్యాహ్నే వినియోగః, దివాపుష్పైర్దివా రాత్రిపుష్పైరాత్రౌవినియోగః ౧౫౭

కాలదేశానుసారీణి పుష్పాణి, జలపుష్పస్య సర్వదాపూజార్హతా, జలపుష్పాణాం అపర్యుషితత్వావధిః, అబద్ధేభ్యోమాలాబద్ధానాం పుష్పాణాం ప్రశస్తిః, మాలాప్రజోస్వరూపగుణాః, సర్వదాఅపర్యుషితాని పుష్పాణి, పూజార్హతులసీబిల్వపత్రనిరూపణమ్. ౧౫౮

గృహార్చనే కరవీరపుష్పనిషేధః, అక్షతానామర్చనోపయోగిత్వమ్, హవిర్విధానమ్, హవిర్యోగ్యాని ధాన్యాని, వర్జనీయాని ధాన్యాని, పక్వాపక్వయోర్గుణతారతమ్యమ్, తణ్డులానాం సర్వవర్ణేభ్యోపిగ్రాహ్యతా, చరుపాత్రనిరూపణమ్. ౧౫౯

పాత్రశుద్ధిమన్త్రః, తణ్డులక్షాలనమన్త్రః, పూరణ విధానాధిశ్రయణాగ్నీన్ధనమన్త్రాః, పాకసాధనకాష్ఠాని, చరుపరిష్కారః, చరుశ్రపణే దీక్షితస్త్రీణామధికారః, నివేదనీయఫలశాకవర్గః. ౧౬౦

వర్జనీయఫలశాకాది, హవిర్యోగ్యఫలశాకాది, ఏకమూలవెణ్వాజ్ఞురాదీనాంగ్రాహ్యతా. ౧౬౧

లవణాదివ్యఞ్జన ద్రవ్యాణి, ఘర్షణోపయోగిపాత్రం, సయూషనియూషపాకవివేకః, కుల్మాషాదీనాం నిష్కులీకరణమ్, శుష్కాణామామ్రాదీనాం వినియోగః, కాలపక్వానిఫలాని, పరమాన్నవిధిః ౧౬౨

పుటం.

గుళాన్నమ్, ముద్గాన్నమ్, కేవలాన్నమ్, ఉపదంశోపస్తారక ద్రవ్యాణి, ఉక్తద్రవ్యాణాం మాత్రా, తామ్బూలద్రవ్యమాత్రా. ౧౬౩

అపూపవిచారః, పుటదగ్ధాని, భాణ్డానాంశుద్ధిః పుణ్డవిధానం చ, జలధారాపురస్సరం భాణ్డప్రాపణమ్, హవిర్గపాత్రీవాహినా ముష్టిపబన్ధః ౧౬౪

హవిర్గపాత్రనిషేపస్థలమ్, సావణాదిపాత్రాణాం శుద్ధిమన్త్రః, హవిర్గపరివేషణక్రమః, స్థాలీషు భక్తపరిమాణమ్, విష్వక్సేన నివేదనమాత్రా, విష్వక్సేననివేదనేనైవాన్యపారిషదానాం చరితార్థతా.

బహ్మశానాదినివేదితస్య అభోజ్యత్వమ్. చణ్డాదినివేదితస్య అస్పృశ్యతాది, లశున్యాదినివేదితస్య అవశ్యభోజ్యత్వమ్, విష్ణు-నివేదితస్య అత్యర్థపావనత్వమ్, తత్పీశనే వ్రతోపవాససామ్యం, విష్ణునివేదితేనదేవతాన్తరయజనే అనన్తఫలతా, విష్ణునిర్మాల్య-ధారణస్య అతిపావనతా. ౧౬౫

విష్ణుపాదోదకస్య సర్వపురుషార్థకారితా, విష్ణుపాదోదకస్య అనధికారిణః. ౧౬౬

❖ త్రయోదశోధ్యాయె ❖

పఞ్చకాలవిధానప్రశ్నపరిహవచనే, అభిగమనాదిపఞ్చకనిర్దేశః, అభిగమననిర్వచనమ్, శయనోత్థాన తత్వన్యాసౌ. ౧౬౭

బహిరటనమ్, మలవిసర్గః, జలాశయగమనమ్, అవయవశౌచే మృత్తికాసఙ్ఖ్యా, దన్తధావనమ్. ౧౬౮

అవగాహనే జలాశయవికల్పః, తప్తతోయస్నాననిమిత్తమ్, స్నానక్రమః, స్నానతర్పణమ్ ౧౭౦

ఉత్థానమ్, గుర్వాద్యభివాదనమ్, జపహోమాన్తార్చనగో-గ్రాసౌ, అలఙ్కారః, ఉపాదానమ్, సమ్భరణీయవస్తూని, ఇజ్యా, మాధ్యాహ్నికస్నానమ్. ౧౪౧

షడఙ్గన్యాసమృత్తికాఉపాది, అఘమర్షణమ్, దెవయజనమ్, దెవస్తోత్రీమ్. ౧౪౨

పఞ్చమహాయజ్ఞాతిథిపూజాది, స్వాధ్యాయ తత్పరిదెశాః. ౧౪౪

సహవాసయోగ్యాః, సాయం సన్ధ్యా, శయనసంవెశోత్థానె యోగః. ౧౪౫

ఉక్తోపసంహారః, సాయుజ్యాదీనాం కాలనిబన్ధనమ్. ౧౪౬

❖ చతుర్దశాధ్యాయె ❖

కాలనిబన్ధనభగవదారాధనమ్.

శ్రీరామజయన్తీ, భరతాదీనాం జన్మకాలపూజా, రామజన్మ-నఉత్తరె భరతాదీనాంపూజా. ౧౪౭

నృసింహజయన్తీ, వసన్తకాలపూజా, దమనకోత్సవః, వసన్తో-త్సవస్య మాసవికల్పః, కర్పూరకుసుమోత్సవః. ౧౪౮

ఫలసమర్పణె ప్రశస్తమాసః, త్రివిక్రమజన్మకాలః, పూర్వో-క్తస్య అనుకల్పకాలః, హనుమజ్జన్మకాలః, రాఘవేణసహైవ-హనుమత్పూజా, శయనోత్సవకాలః ౧౪౯

చాతుర్మాస్యవ్రతకాలః, శ్రీకృష్ణజయన్తీ, పవిత్రోత్సవః. ౧౫౦

పవిత్రశబ్దనిర్వచనమ్, పవిత్రారోపకాలభెదాః, పవిత్రతన్తు-నిర్మాణమ్, తన్తుసంస్కారః. ౧౫౧

అభివాసాద్యుపయోగి పవిత్రమానమ్, పూర్వాపరదినభెదెన పవిత్రమానమ్, పవిత్రాణాంతన్తుగ్రంథితారతమ్యమ్. ౧౫౨

పవిత్రనామదశకమ్, మానానుగుణం పవిత్రగ్రంథిసంఖ్యా. ౧౫౩

పుటం.

పరతన్త్రబింబపవిత్రవిధిః, శ్రియాదిదేవీనాం పవిత్రాణి; విష్వక్సేనతాక్ష్యాదీనాం పవిత్రాణి ౧౮౪

విభవానురోధేన పవిత్రమానమ్, ముక్తాప్రవాలాదిభిః పవిత్రగ్రన్థిః, పవిత్రగ్రన్థీనామాకారః, పవిత్రగంధవర్ణరచనా. ౧౮౫

పవిత్రాధివాసకాలవికల్పః, శ్రద్ధాయా ఆవశ్యకతా, సిద్ధేపవిత్రే భగవదర్చా, భగవతి విజ్ఞాపనీయాగాథా, ౧౮౬

గురోరుపవాసః, అపరేద్యురధివాసకాలః, బహుబేరైక బేరస్థలే కౌతుకబంధః, అధివాసవిధిః. ౧౮౭

చక్రముద్రాప్రదర్శనమ్, మణ్డపసూతబంధః, భూతేభ్యోమాషాన్నబలిః, ఉపవీతాన్తం కల్యాణబేరార్చా, చక్రాబ్జమణ్డలే మహాహవినిర్వేదనమ్, ఏకబేరే కల్యాణారాధననిషేధః. ౧౮౮

పవిత్రతన్తూనాం పఞ్చవర్ణత్వమ్, అపరేద్యురుపచారః, దేవేకుమ్భేచ చతుర్విధాన్ననివేదనమ్. ౧౮౯

పవిత్రైశ్చక్రాబ్జమణ్డలమణ్డనమ్, సర్వత్రమాత్రైక్యం మూలబేరాదితః, స్వతన్త్రాదిబేరార్చనమ్, గీతవాద్యకలాదిదర్శనం. ౧౯౦

అనుక్తపరివారదేవతా పవిత్రారోపణమన్త్రైః, పుష్పాఞ్జలిః, దేవపాదే పవిత్రన్యాసః, పవిత్రవిభజనమ్ ౧౯౧

భగవతి క్షమాభ్యర్థనా, బాహ్మణసన్తర్పణమ్, బహిర్గాఢమోత్సవకాలః, పవిత్రావరోపణవిధిః. ౧౯౨

పవిత్రావరోపణమన్త్రైః, గురవే పవిత్రాప్రదానే దోషః, ఆవాహితదేవతా విసర్జనమ్, పవిత్రావరోపణే కాలోత్కర్షాపేక్షా, పవిత్రావరోపణానన్తరం స్నపనమ్, పవిత్రోత్సవఫలమ్. ౧౯౩

ఆగ్రయణపూజాయోగ్యతిథ్యాది. ౧౯౪

ఓషధివన ధాన్యసంభారవిధిః, ధాన్యానయనకాలరక్షా, గ్రామప్రాదక్షిణ్యేనధాన్యానయనమ్, భాణ్డే ధాన్యనిక్షేపణే మన్త్రాః. ౧౯౫

పుటం.

కణ్ఠకరెభ్యోధాన్యవిభాగః, పరిష్కృతహవినిర్వేదనమ్, నవ తణ్డులహోమః, నవాన్ననివేదనమ్. ౧౯౬

❖ పఞ్చదశె అధ్యాయె ❖

మాసానుబన్ధివ్రతాని.

వరాహవ్రతమ్, ఆశ్వయుజమాసవ్రతమ్, కార్తికద్వాదశీ-వ్రతమ్, కృత్తికాదీపోత్సవః. ౧౯౭

మాగశీషద్వాదశీవ్రతమ్. ౧౯౯

ఉత్తరాయణవ్రతమ్. ౨౦౧

పుష్యమాసవ్రతమ్, తిలపద్మవ్రతమ్ ౨౦౨

శ్రీకామవ్రతమ్. ౨౦౩

లక్ష్మీస్తోత్రమ్. ౨౦౪

దేవినామర్చనె విశేషః, ఆరోగ్యకామవ్రతమ్, దినపఞ్చక-వ్రతమ్. ౨౦౭

చైత్రాదిద్వాదశమాసాదివ్రతాని. ౨౦౮

❖ షోడశె అధ్యాయె ❖

అరిష్టశాన్తికమ్.

దుర్నిమిత్తనిరూపణమ్, తచ్ఛాన్తయెభగవదారాధనవిశేషః. ఆచార్యవరణాది, వైష్ణవీకరణాష్టాక్షరహోమౌ. ౨౧౧

స్నపనమ్, శాన్తికపౌష్టికకర్మణోఽకాలః, ఏకబెరబహుబెరా-ర్చనక్రమః, కుణ్డభెదః, తత్రకర్తవ్యహోమాదిః. ౨౧౨

ఉక్తకర్మణోధ్యెయదెవతాస్వరూపమ్, చక్రాబ్జమణ్డలె అనిమార్జ్యతా, ఆచార్యదక్షిణా, అనుకూలదినెషు పౌష్టికకర్మ ప్రతికూలెషు శాన్తికకర్మ, భగవన్మన్దిరె పరిచరతాందత్తాపహారి-

పుటం.

ణాంచఫలప్రశ్నః. ౨౧౩

ప్రతివచనమ్, స్రగ్దాయినాంఫలమ్, దీపారోపణఫలమ్, ఉదకాభ్యుక్షణఫలమ్. ౨౧౪

పుష్పవికిరణఫలమ్, భూమిదాయినాంఫలమ్, తులస్యాదిదాన ఫలమ్, వాపీకూపాదినిర్మాణఫలమ్, మందిరజీర్ణోద్ధారఫలమ్, ఉపకరణద్రవ్యదానఫలమ్. ౨౧౫

ప్రదక్షిణాదీనాంఫలమ్. ౨౧౬

దత్తాపహారిణాంఫలమ్. ౨౧౭

❖ సప్తదశే అధ్యాయే ❖

జీర్ణోద్ధారవిధిః.

స్వయంవ్యక్తాదిష్వఙ్గవైకల్యే సమాధానమ్, హీనాఙ్గేషు పున-బింబసృష్టిః, సమాధియోగ్యస్య బింబస్య న త్యాగః, త్యక్తస్య నవీకరణమ్ దేవీనామవికలానాం ప్రాచీనానామేవోపయోగః ౨౨౦

ప్రాచీనదేవీయోగే పునర్నోద్వాహః, ప్రభాపద్మాదీనాం నవీక-రణమ్, త్యక్తస్య బింబస్య జలే అవశేవా నిక్షేపః, ప్రాసాదనవీకరణే బాలాలయః, అజీర్ణే ధ్రువబేరే అన్యత్ర నోద్వాసః, తథాకరణే దోషః. ౨౨౧

ప్రమాదకల్పిత ప్రాసాదాదేగ్ పునఃపరిష్కారే దోషాభావః బహుబేరైకబేరజీర్ణోద్ధారే యథాపూర్వకల్పనమ్, దేవీవిరహి-తస్యబింబస్య పునస్సృష్టౌదేవీయోగేకామచారః, అమానుషబింబా-దీనాంపరిష్కారే పూర్వవదేవన్యాసః, శయనబేరేష్వపి ఉక్తవత్, మానుషే తు కామచారః, దివ్యేవిమానాదౌ ఆకారాదివత్ ఉపాదానద్రవ్యమపి సజాతీయమేవ. ౨౨౨

ఆర్షమానుషయోరుపాదానద్రవ్యవికల్పః, పరివారాణా

పుటం.

ముపపీరాదిషు కామచారః, చలితసాలగోపురాదీనాం వృద్ధిహా-
సావైచ్ఛికా, నద్యాద్యుపహతప్రాసాదాదెర్ద్రవ్యాలాన్తరె కల్పనమ్,
ప్రథమకల్పన ఇవ ద్వితీయకల్పనెపి మన్త్రాః, అపూర్వకల్పనె
జీర్ణోద్ధారెచ తుల్యఫలతా. ౨౨౩

తన్త్రాధికారిమూర్తీనాం వ్యత్యాసె దోషః, జీర్ణోద్ధారె
నయనోన్మీలనాదినిషెధః, ఉద్వాసితళక్షెగ పునరాధానమ్, సంప్రో-
క్షణ నిమిత్తాని. ౨౨౪

నిమిత్తెప్యసంప్రోక్షణె అనిష్టఫలమ్, సంప్రోక్షణవిధిః ౨౨౫

❖ అష్టాదశె అధ్యాయె ❖

నిత్యనైమిత్తికాదివైకల్యప్రాయశ్చిత్తవిధిః

ప్రాయశ్చిత్తనిర్వచనమ్, తత్ప్రకారప్రశ్న ప్రతివచనె,
అస్థిలోమాదిస్పర్శె ప్రాయశ్చిత్తమ్ ౨౨౬

నీలవస్త్రధారణె ప్రాయశ్చిత్తమ్, స్త్రీనెవినోఽనాప్లుతస్యస్పర్శె
ప్రాయశ్చిత్తమ్, విణ్మూత్రాదిస్పర్శె, రజస్వలావస్త్రస్పృష్టస్పర్శె,
చణ్డాలాదిస్పర్శె, కాకఖరాది సంపర్కె. కేశాదిదూషిత పుష్పా
ర్చనె ప్రాయశ్చిత్తం. ౨౨౭

పురీషాదిదూషిత పుష్పార్చనె, స్త్ర్యనుపనీతబింబస్పర్శె,
పూజామధ్యెనిష్క్రమనసంభవె, అకృతమన్త్రన్యాసార్చనె, చణ్డాలాది-
సంపృక్తహవిర్నివేదనె, శృగాలాదిదూషితవస్తుప్రాపణె, అయాజ్ఞి-
కధాన్యహవిస్సమర్పణెప్రాయశ్చిత్తం. ౨౨౮

అత్యుష్ణాతిశీతహవిర్నివేదనె, శవాదిదూషితగేహాక్షపితహవి-
ర్నివేదనె, ముఖవాయుహతాదివస్తునివేదనె, నివేదితపూర్వనివే-
దనె, నిర్మాల్యోచ్ఛిష్టసమర్పణె, అన్యవన్దనావసరహస్తధృత-
కుసుమాద్యుపయోజనె. ౨౩౦

పుటం.

భగవత్పరిణామకాలె హస్తధృతపుష్పాణాం విష్వక్సేనె వినియోగః, తాదృశపుష్పైరర్చనె ప్రాయశ్చిత్తమ్. మండూకమూషకాద్యుపహత ప్రాపణె ప్రాయశ్చిత్తమ్. మక్షికాద్యుపఘూతె ప్రాయశ్చిత్తవిశేషః, భుక్తశేషనివేదనె ప్రాయశ్చిత్తమ్, పర్యుషితాంబూపహారె ప్రాయశ్చిత్తమ్. ౨౩౧

అపర్యుషితాని సలిలాని, సముద్రతోయస్య అపర్యుషితత్వావధిః, తిర్యగ్యోన్యాదిలంఘితవారిణో నిషేధః, అజాశ్వముఖసంస్పృష్టస్య కామచారః, అశుచిద్రవ్యసంపృక్త జలప్రాపణె ప్రాయశ్చిత్తమ్, శివనిర్మాల్య సంపర్కె, శవాదిదూషిత వాపీకూపాదిసంస్కారః. ౨౩౨

ఉక్తసంస్కారస్య దివారాత్రభెదెనభేదః, పూజాకాలె దీపనిర్వాణె ప్రాయశ్చిత్తమ్, ఆకస్మికదీపనిర్వాణె దోషాభావః, అనిర్వాణ దీపనిర్వాణె ప్రాయశ్చిత్తమ్, దీపయోగ్యతైలమ్, నిషిద్ధతైలమ్, తాదృశతైలయోగె ప్రాయశ్చిత్తమ్ ౨౩౩

నిషిద్ధదధిక్షీరాది నిర్దేశః, కల్పోపకరణన్యూనీభావె విధిః, వాద్యనృత్తాదిహానౌ శాన్తిః, సంధ్యాకాలాతిక్రమె శాన్తిః, అధికకాలపూజాహానౌ శాన్తిః, ౨౩౪

వర్షాధికకాలపూజాలోపె పునర్ప్రతిష్ఠా, భూగుప్త గృహోచ్చావిధిః, దేవస్థాపితేషు పూజాలోపెవిధిః. ౨౩౫

సాలిగ్రామపూజాలోపె శాన్త్యభావః, అనేకకాలపూజాలోపెవిధిః. ౨౩౬

అగ్నికుణ్డస్యాశుచిసంపర్కె శాన్తిః, పాకస్థానాఽశుచిసంపర్కె శాన్తిః, పరివారార్చనలోపెశాన్తిః, బల్యర్థహవిషోదోషె శాన్తిః తణ్డులాది దూషణె బలిద్రవ్యపాతెశాన్తిః. ౨౩౭

పుటం.

బలిబేరస్యపతనె శాన్తిః, రజస్వలాదిదూషిత భూసంస్కారః కవాటదోషె శుద్ధిః. ౨౩౮

చోరస్పర్శెశాన్తిః, అజ్ఞాతజాతిజనస్పర్శెశాన్తిః, అన్యశాస్త్ర-దీక్షితస్పర్శెశాన్తిః, మహాపాతక్యాదిసంపర్కెశాన్తిః. ౨౩౯

శిలాబింబస్య చాలననిషేధః, ఖద్యోతసంపర్కెశాన్తిః, పూజా-కాలె కవాటబన్ధనెశాంతిః, తత్రాపవాదః ౨౪౦

బింబవదేవ ప్రభాపీఠాదిషుదోషః, అనధికారిప్రస్పర్శె శాన్తిః, ప్రాకారాదీనా మగ్నిదాహె శాంతిః, సుదర్శనాదీనా మగ్నిసం-పాతె శాంతిః, ప్రాకారాదీనాంవృద్ధౌ దిఙ్నిర్దెశః. ౨౪౧

నిషిద్ధదిశివృద్ధౌ శాంతిః, ఉపపీఠస్య కామచారః, నవీకరణె పూర్వవదేవ చిహ్నని. ౨౪౩

❖ ఏకోనవింశె అధ్యాయె ❖

ఉత్సవప్రాయశ్చిత్తవిధిః

నిత్యనైమిత్తికసంపాతె కర్తవ్యక్రమః, గృహోచ్చాస్నపనె నిమిత్తానుసారేణస్థలమ్, ఆలయబింబస్య బహిస్స్నపననిషేధః, తీర్థావభృథావనుజ్ఞా, స్నపనాఙ్గవైకల్యె ప్రాయశ్చిత్తమ్. ౨౪౪

స్నపనకాలవిపర్యయె ప్రాయశ్చిత్తమ్, స్నపనకలశానాంవి-కారె ప్రాయశ్చిత్తమ్, అక్రమకలశాభిషేకె ప్రాయశ్చిత్తమ్, దేవ-తామన్త్రాదివ్యత్యయె ప్రాయశ్చిత్తమ్. ౨౪౫

ఆరాధనాఙ్గవైకల్యె ప్రాయశ్చిత్తమ్, పలార్థిభేదెనస్నపన-కాలభేదః, స్నపనద్వయసంపాతె పునఃప్రతిసరనిషేధః ౨౪౬

మండూకాదిభిఃకలశదూషణె ప్రాయశ్చిత్తమ్, ఆశౌచిభిఃకలశస్పర్శె, బద్ధెప్రతిసరె ఆశౌచాభావః, విమానస్థాపనాహీనస్థలె ఉత్సవకరణె ప్రాయశ్చిత్తమ్, నిత్యోత్సవరహితస్థలోత్సవకరణె. ౨౪౭

పుటం.

ధ్వజదోషసంపాతె ప్రాయశ్చిత్తం. ౨౪౮

అఙ్కురవికారె వల్మీకాదిప్రరోహె, అపిఁతెప్వఙ్కురేషుదేవో-పఘూతె, కర్మమధ్యే కర్మాన్తరాపాతె పునఃకౌతుకమ్ ౨౪౯

అన్తరాపతితస్నాన సమానానన్తరం పూర్వారబ్ధస్య సమాప్తిః, శూన్యగ్రామె బలినిషేధః, మహావాతాద్యుపఘూతె పునరుత్సవః, ముహూర్తాతిక్రమె ప్రాయశ్చిత్తమ్, పరిజనానామభిఘూతె అన్యాఁకల్పయేత్ ౨౫౦

అతిక్రాన్తబలిదానవిధిః, ఉద్యానమృగయాదిలోపె ప్రాయశ్చిత్తమ్, అవభృథస్నానలోపె పునరుత్సవః, ఉక్తమాసాతిక్రమె అనన్తరమాసెఽనుజ్ఞా, పర్వోత్సవలోపె శాంతిః, బలివస్తూనాం వ్యత్యాసె శాంతిః ౨౫౧

ఉత్పాతసంస్పర్శె శాంతిః, అగ్నిదాహె శాంతిః, యాగమణ్డపె సృగాలాదిప్రవేశె శాంతిః, ఉత్సవాగ్నెస్స్వయం శమనె శాంతిః, విషువె అయనె చ రాత్రావెవ తీర్థోత్సవః, అన్యత్ర అహ్న్యేవ తీర్థోత్సవః, హోమవిచ్ఛేదె శాంతిః ౨౫౨

మహోత్సవమధ్యె బింబనాశె శాంతిః, యానాదిభఙ్గె శాంతిః యానానాం అస్పృశ్యస్పర్శనె శాంతిః, పుష్పయాగాభావె శాంతిః, ధ్వజావరోహణకాలాతిక్రమె శాంతిః. ౨౫౩

పవిత్రారోపణవిపర్యాసె శాంతిః, అస్త్రానఘూలస్థాపనె శాంతిః, నయనమోక్షణాకరణె శాంతిః, తోయాధివాసాకరణె శాంతిః ౨౫౪

అనాచార్య ప్రతిష్ఠాయామ్ శాంతిః, బాలమన్దిరస్థితికాలాతిక్రమె శాంతిః, శిథిలీసరఘూదిసంపాతె శాంతిః, సిద్ధాన్తసాఙ్కర్యె శాంతిః ౨౫౫

సిద్ధాన్తస్వరూపప్రశ్నః. సిద్ధాన్తనిర్వచనమ్, మన్త్రసిద్ధాన్తాది-

పుటం.

భేదకథనమ్, మన్త్రసిద్ధాన్తః, ఆగమసిద్ధాన్తః. ౨౫౬

తన్త్రసిద్ధాన్తః, తన్త్రాన్తరసిద్ధాన్తః, ఆరమ్భావసానయోరేక ఏవ సిద్ధాన్తః, అనుక్తస్య తన్త్రాన్తరాద్గ్రహణమ్, తన్త్రసాఙ్కర్యనిషేధః. ౨౫౭

పాఞ్చరాత్రప్రతిష్ఠితస్య తేనైవ నిర్వాహః, ఏకత్ర దీక్షితస్య అన్యత్ర దీక్షానిషేధః, విషశస్త్రాదిహతానాం నారాయణబలిః. ౨౫౮

❖ వింశ అధ్యాయె ❖

పాపినాంకర్మాధికారార్థం ప్రాయశ్చిత్తమ్.

హిరణ్యగర్భతులాభారాదినిర్దేశః, హిరణ్యగర్భవిధిః. ౨౬౨

తులాభారవిధిః. ౨౬౫

పుష్యాభిషేకః. ౨౬౯

❖ ఏకవింశధ్యాయె ❖

అధికారి వ్యవస్థా.

ఔపగాయనాదీనాం నిర్దేశః, బ్రహ్మణా పాఞ్చరాత్రదీక్షాదానమ్. ౨౭౧

భాగవతత్వనిష్పత్తిః, ఆత్మార్థయజనస్య ముఖ్యతా, పరార్థయజనప్రదేశాః. ౨౭౨

దీక్షయా కులీనత్వమ్, ధ్యేయవస్తునిర్దేశః మూర్తిలక్షణం చ, ఆగమసిద్ధాన్తే ధ్యానప్రకారః, ౨౭౩

బల్యాదిదానరహిత పూజా, కర్మసన్న్యాసినాం స్వరూపమ్, వర్ణచతుష్టయసంజ్ఞా. ౨౭౪

పూర్వోక్తానాం కర్షణాదిష్వనధికారః, స్వాచార్యమూర్తిప్రతిష్ఠాయాః మన్త్రసిద్ధాన్తిభిః కరణానుజ్ఞా, మౌద్గలాద్యైకాయ-

పుటం.

నానాం దాహనిషేధః, మూర్త్యన్తరార్చననిషేధః. ౨౩౫

తన్త్రసిద్ధాన్త మార్గనిరూపణమ్. ౨౩౬

తన్త్రాన్తరసిద్ధాన్తాచారవ్యవస్థా. ౨౩౭

సిద్ధాన్త సాఙ్కర్యనిషేధః. ౨౩౮

❖ ద్వావింశే అధ్యాయే ❖

ముద్రావిధిః.

ముద్రావిరుక్తిః, ముద్రాపూర్వవిధిః, హృదయముద్రా, శీర్షముద్రా, శిఖాముద్రా. ౨౩౯

కవచముద్రా. అస్త్రముద్రా, నేత్రముద్రా, అగ్నిప్రాకార-ముద్రా, యోగముద్రా. ౨౪౦

యోగసంపుటముద్రా, ఉక్తముద్రయోర్వినియోగః, కుంభ ముద్రా, సంహారముద్రా తద్వినియోగౌ, సృష్టిముద్రా, తద్వినియోగౌ. ౨౪౧

తత్వముద్రా, జ్ఞానముద్రా, న్యాసముద్రా, జపముద్రా, బ్రహ్మముద్రా, విష్ణుముద్రా, రుద్రముద్రా. ౨౪౨

అభివాదనముద్రా, విఘ్నరాజముద్రా, భాగవతముద్రా వరాహముద్రా, దహనముద్రా, ఆప్యాయనముద్రా. ౨౪౩

సురభిముద్రా, ఆవాహనముద్రా, ప్రణామముద్రా, తద్విని-యోగౌ, పద్మముద్రా, కమలముద్రా. ౨౪౪

శఙ్ఖముద్రా, చక్రముద్రా, గదాముద్రా, చాపముద్రా. ముసల ముద్రా, ఖడ్గముద్రా. ౨౪౫

వనమాలాముద్రా, అఞ్జలిముద్రా, గరుడముద్రా, విష్వక్సేన ముద్రా, అనంతముద్రా, బలిముద్రా, అస్త్రముద్రా. ౨౪౬

పుటం.

ముష్టిముద్రా, జ్ఞానముద్రా, గన్ధముద్రా, పుష్పముద్రా, యజ్ఞోపవీతముద్రా, ఆకల్పముద్రా, ధూపముద్రా, దీపముద్రా. ౨౫౭

ప్రతిమాముద్రా, స్వాగతముద్రా, ప్రార్థనాముద్రా, యానముద్రా, గ్రాసముద్రా, హోమముద్రా. ౨౫౮

❖ త్రయోవింశే అధ్యాయే ❖

మన్త్రోద్ధారవిధిః, వర్ణానాం సంజ్ఞాన్తరమ్. ౨౫౯

వర్ణానాం దేవతాః. అచాం దేవతాః. ౨౬౦

హలాం దేవతాః, మన్త్రవర్ణాదిజ్ఞానే ఫలమ్. ౨౬౩

వర్ణానాం నక్షత్రాణి, వర్ణానాం రాశయః. ౨౬౪

సాధకస్య యోగపరీక్షా, సిద్ధారిచక్రన్యాసః, మూలమన్త్రచతుష్టయస్య నానుగుణ్యపరీక్షా, మూలమన్త్రనిరూపణమ్, మాలాబీజమన్త్రలక్షణమ్, మన్త్రాణాం వయోజాత్యాదినిర్దేశః ౨౬౫

మన్త్రజాత్యవిరోధేన కర్మసు వినియోగః, అవిధినా గ్రహణే దోషః, సిద్ధేకమన్త్రస్య మన్త్రాన్తరసౌలభ్యమ్, మన్త్రజపే దిగాదినియమః ౨౬౬

జపయోగ్య ప్రదేశాః, జాపకస్య ఆహారనియమః, సిద్ధియోగ్యతిథ్యాదయః, యుగభేదేన జపావృత్తిభేదః. ౨౬౭

మన్త్రశబ్దనిర్వచనం. ఫలదశకాదేవ మన్త్రద్రష్టృత్వమ్, మన్త్రాణాం శ్వేతాదివర్ణభేదః, మన్త్రిణో వర్జ్యవస్తునిర్దేశః. ౨౬౮

వర్జ్యాని పుష్పాణి, వర్జ్యాని శాకాదీని, వర్జ్యాని భోజనపాత్రాణి. ౨౬౯

మన్త్రిణా ధారణీయచిహ్నాని, సువర్ణచక్రధారణమ్, దేహే ధారణీయలాఞ్ఛనమ్, చక్రాదిలాఞ్ఛితస్య మాహాత్మ్యమ్, సిద్ధిప్రతిబన్ధక వెషచేష్టాది. ౨౭౦

మన్త్రసిద్ధ్యర్థశాలానిర్మాణాది, కుణ్డాకృతిమానాది, ప్రసజ్ఞాతన్నక్షత్రస్థాననిర్దేశః. ౨౭౧

పుటం-

అగ్నెశ్శోర్శిత్రాదినిరూపణమ్, హోమస్థానాది ఫలమ్. ౩౦౨

కుణ్డమధ్యే యోగాసనమ్, ప్రత్యహం హోమః, సిద్దెర్నిమిత్తాని, సునిమిత్తాని. దుర్నిమిత్తాని. ౩౦౩, ౩౦౪

సిద్ధిప్రకారాః, సిద్ధిలిఙ్గానాం గోపనమ్, యావన్మన్త్ర సిద్ధి భగవదారాధనమ్. ప్రణవపురశ్చరణ విధిః. ౩౦౫, ౩౦౬

❖ చతుర్థంశే అధ్యాయే ❖

ద్వాదశాక్షరమన్త్రకల్పః.

మన్త్రసముద్ధారప్రకారః, బిజాక్షరాణి, బీజన్యాసస్థానభెదః. ౩౦౭

ఋషిర్దెవతా చ, తత్వాని, ఛ్రత్రాణి. ౩౦౯

ద్వాదశాక్షరభాష్యమ్. ౩౧౦

ద్వాదశాక్షరచిన్తకమాహాత్మ్యమ్, శరీరశుద్ధయె పురశ్చరణనియమః. ౩౧౧

పురశ్చరణ సమ్పత్తయె శుద్ధిః ౩౧౨

మన్త్రసాధనయోగ్యకాలః, సాధనకాలనియమః, ధ్యానప్రకారః, మన్త్రజపకాలావధిః, స్నానాది. ౩౧౪

జపతర్పణహోమసఙ్ఖ్యా, మన్త్రసిద్ధిఫలమ్. ౩౧౫

మన్త్రిణస్సిద్ధాయతనె మూర్తిపూజా, ఛ్రత్రసీమానిర్ణయః, సిద్ధాద్యాలయెషు జపసఙ్ఖ్యా. ౩౧౬

యోగధ్యానం దెహత్యాగప్రకారశ్చ ౩౧౭

బ్రహ్మప్రాప్తిప్రకారః, అపునరావృత్తినిదర్శనమ్, దెహపాతక్రమప్రశ్నః, తన్నిరూపణమ్. ౩౧౮

పరకాయప్రవెశప్రకారః. ౩౨౦

మన్త్రిమాహాత్మ్యనిగమనం. ౩౨౧

అస్యైవ మన్త్రస్య షొడశాక్షరత్వవిధిః, తదుద్ధారప్రకారః, ఋషిచ్ఛన్దొనిదెశః, నమస్స్వాహాదీనాం వినియొగః, వర్ణన్యాసస్థానాని. ౩౨౨

ఆరాధనక్రమః, గ్రీష్మాదిషు జపస్థితిప్రకారః. ౩౨౩

పుటం.

జాపినః దెవాదిభిళ్ళలనమ్, స్థిరమతెజాఁపకస్య ఫలమ్. ౩౨౪

❖ పఞ్చవింశె అధ్యాయె ❖

అష్టాఱరకల్పః.

వర్ణోద్ధారక్రమః. ౩౨౫

బీజచ్ఛన్దోనిదెశః, ప్రణవనిరుక్తిః. ౩౨౬

నమఃపదనిరుక్తిః, నారాయణపదనిర్వచనమ్, సాధకనియమాః. ౩౨౭

మన్త్రజపకాలః, దెవతాధ్యానమ్. ౩౨౮

మన్త్రజపహోమాదిసఙ్ఖ్యా, సిద్ధె మన్త్రె ధర్మసాధనప్రకారః, కల్యాణవిధిః. ౩౨౯

ఫలాతిశయ ప్రతిపాదనమ్. ౩౩౦

సఙ్కర్షణమూర్తిపూజావిధిః. ౩౩౧

ఉత్తరాయణపూజా, అర్థసాధనమ్. ౩౩౨

స్త్రీభోగః, వశీకారః. ౩౩౪

ఆకర్షణమ్. యక్షసాధనమ్. ౩౩౬, ౩౩౭

విద్యాధరసాధనమ్, పాతాలసాధనమ్. ౩౩౮

ఖడ్గసాధనమ్. ౩౩౯

సిద్ధకన్యాసకాశాత్సిద్ధవస్తులాభః, శత్రుమారణమ్. ౩౪౦

ఇన్ద్రజాలమ్, గుళికావిధిః, వెతాలసాధనమ్. ౩౪౧

ఆమయశాన్తిః. ౩౪౨

పుష్టివిధిః, ఆయుష్కామవిధిః, ఆరోగ్యకామవిధిః. ౩౪౪

అపమృత్యునివారణమ్, వాక్సిద్ధిః, ప్రతివాదివాగ్బన్ధనమ్. ౩౪౫

తత్ర దోషాభావః, బ్రహ్మవర్చసకామకల్పః, గోభూరాష్ట్రాధికామకల్పః. ౩౪౬

మన్త్రదెవతా ప్రభావః, విషాపహరణమ్. ౩౪౭

ధనాదిసిద్ధయః, మన్త్రదెవతా సాక్షాత్కారః. ౩౪౮

పుటం.

మన్త్రమాహాత్మ్యమ్. ౩౪౯

❁ షడ్వింశే అధ్యాయే ❁

విష్ణుగాయత్రీకల్పః. ౩౫౦

గాయత్ర్యష్టురన్యాసాదినిర్దేశః, సన్ధ్యాత్రయే ధ్యేయస్వరూపమ్. ౩౫౧

సిద్ధయే జపసఙ్ఖ్యా, అష్టాక్షరవదనుష్ఠానమ్, ఏతజ్జపేన మన్త్రచతుష్టయప్రాప్తిః, శ్రీకరాష్టాక్షరమన్త్రః. ౩౫౨

తద్బీజాదినిర్దేశః, ధ్యేయదేవతాస్వరూపమ్ ౩౫౩

తపోనియమస్తత్ఫలమ్, లక్ష్మీనారాయణమన్త్రకల్పః. ౩౫౪

సఙ్కర్షణమన్త్రకల్పః. ౩౫౫

ప్రద్యుమ్నమన్త్రకల్పః, అనిరుద్ధమన్త్రః. ౩౫౬

చతుర్వింశతిమూర్తిమన్త్రనిర్దేశః. ౩౫౭

❁ సప్తవింశే అధ్యాయే ❁

మత్స్యాది మూర్తిమన్త్రనిర్దేశః.

మత్స్యమూర్తిమన్త్రః, కూర్మమూర్తిమన్త్రః. ౩౫౮

వరాహమన్త్రః, తస్యైవ మన్త్రాన్తరమ్. ౩౫౯

వరాహమాలామన్త్రః, నృసింహమన్త్రః ౩౬౦

అస్య మాలామన్త్రః. రక్షామన్త్రః. ౩౬౨, ౩౭౫

బీజశక్త్యాదిద్వాదశాఙ్గ నిరూపణమ్. ౩౭౭

వామనమన్త్రః, త్రివిక్రమమన్త్రః. ౩౭౮

జామదగ్న్యరామమన్త్రః, దాశరథిరామమన్త్రః. ౩౭౯

మాలామన్త్రాన్తరం. ౩౮౦

భరతాదీనాం మన్త్రనిర్దేశః. ౩౮౬

బలరామమన్త్రః, కృష్ణమన్త్రః. ౩౮౭

గోవర్ధనమన్త్రః, గోపాలమన్త్రః. ౩౮౮

తస్యైవ మన్త్రాన్తరమ్, మాలామన్త్రః. ౩౮౯

పుటం.

❖ అష్టావింశే అధ్యాయే ❖

యజ్ఞమూర్తిమన్త్రః, అన్నాధిపతిమన్త్రః. ౩౯౬
శక్తీశమన్త్రః. కాలనేమిమన్త్రః. ౩౯౭
త్రైలోక్యమోహనమన్త్రః, మన్త్రాన్తరమ్ ౩౯౯
కామకామేశ్వరీమన్త్రః, త్రైలోక్యమోహనమాలామన్త్రః. ౪౦౦
యజ్ఞవరాహమన్త్రః. ౪౦౩
దరోదరనృసింహమన్త్రః, పురుషచతుష్టయ మన్త్రనిర్దేశః. ౪౦౫
హయగ్రీవమన్త్రః, హయగ్రీవమాలామన్త్రః. ౪౦౬
ముకున్దాదిమన్త్రనిర్దేశః, బభ్రుమన్త్రః ౪౦౯
వృషాకపిమన్త్రః, శౌరిమన్త్రః, వైకుణ్ఠమన్త్రః, షణ్ణాంబుష్యాది,
అపరాజితామన్త్రః. ౪౧౦
సఙ్కర్షణాదిమన్త్రనిర్దేశః ౪౧౧

❖ ఏకోనత్రింశే అధ్యాయే ❖

శ్రీమన్త్రః. మణ్డలధ్యానప్రకారః. ౪౧౪, ౪౧౫
ధనదాదీనాం మన్త్రాః. చిన్తామణిప్రభృతిమన్త్రాః. ౪౧౬, ౪౧౭
శ్రియో మాలామన్త్రః. వసుధామన్త్రః ౪౧౮, ౪౧౯
జపప్రకారః. ధరణ్యాః మన్త్రః. ౪౨౦, ౪౨౧
సరస్వతీమన్త్రః. ఆధారశక్త్యాదిమన్త్రాః. ౪౨౩, ౪౨౫
అనన్తమన్త్రః. ౪౨౬
భూమన్త్రః, పీఠకల్పనవిధిస్తన్మన్త్రాశ్చ. ౪౨౭
బ్రహ్మాసనకాదిపరివారకల్పనమ్, ప్రథమావరణె యష్టవ్యాః,
చణ్డప్రచణ్డయోర్మన్త్రః, ఉదుంబరస్యమన్త్రః. ౪౨౯
ఋతేశమన్త్రః, దిజ్మూర్తిమన్త్రః. ౪౩౦
ద్వితీయావరణె యష్టవ్యాః, బహిరావరణె యష్టవ్యాః. ౪౩౧
బలిపీఠె బలిదానక్రమః. ౪౩౨
ఋతేశార్చనం వినా బలిదానస్య నిష్ఫలత్వమ్. ౪౩౩

పుటం.

❖ త్రింశే అధ్యాయే ❖

తిథిదేవతామన్త్రాః.

కామ్యకర్మణఃకాలః, తిథిదేవతాః, అగ్నేర్మన్త్రః, బ్రహ్మ-
ణోమన్త్రాః ౪౩౪

కుబేరస్యమన్త్రః. జృమ్భలమన్త్రః. ౪౩౫, ౪౩౬

విఘ్నేశమన్త్రః. ౪౩౭

షణ్ముఖమన్త్రాః, భానుమన్త్రాః. ౪౩౮

ఈశానమన్త్రః. దుర్గామన్త్రః. ౪౪౦, ౪౪౧

దుర్గాయా మన్త్రాన్తరమ్. యమస్య మన్త్రః. ౪౪౩, ౪౪౭

ఇన్ద్రస్యమన్త్రః, విష్ణోర్మన్త్రః, కామస్య మన్త్రః. ౪౪౮

అశ్వినోమన్త్రాః, సోమస్య మన్త్రః. ౪౫౧

❖ ఏకత్రింశే అధ్యాయే ❖

విఘ్నరాజోత్పత్తిః. ౪౫౨

ఆకల్పమన్త్రనిర్దేశః, కిరీటమన్త్రాః. ౪౫౩

శ్రీవత్సమన్త్రాః. కౌస్తుభమన్త్రాః. ౪౫౪, ౪౫౫

వనమాలామన్త్రాః. ప్రభామన్త్రాః. ౪౫౬, ౪౫౮

అబ్జమాలామన్త్రాః. ధూపమన్త్రాః. ౪౫౯

ఘంటామన్త్రాః. దీపమన్త్రాః, సుదర్శనమన్త్రాః. ౪౬౦

అస్త్రైవ మన్త్రాన్తరమ్, సుదర్శనమహామన్త్రాః. ౪౬౧, ౪౬౩

బీజాద్దేవతానిర్దేశః, జపకాలదేశాదినిర్దేశః, అపరఃమహా-
సుదర్శనమన్త్రాః. ౪౬౪

బీజాద్దనిర్దేశః, సుదర్శననృసింహామన్త్రాః, సుదర్శననృసిం-
హధ్యానమ్ ౪౭౫

పాఞ్చజన్యమన్త్రాః. ౪౭౬

పాఞ్చజన్యమన్త్రాన్తరమ్, కౌమోదకీమన్త్రాః. ౪౭౭

పద్మమన్త్రాః. ముసలమన్త్రాః. ౪౭౮

పుటం.

ఖడ్గమన్త్రిః, శార్ఙ్గమన్త్రిః. ౪౭౯
పాశమన్త్రిః, అఙ్కుశమన్త్రిః. ౪౮౦
గారుడమహోమన్త్రిః. గరుడధ్యానప్రకారః ౪౮౧, ౪౮౫
విష్వక్సేనమన్త్రిః, అస్యైవ మన్త్రాన్తరమ్. ౪౮౬
విష్వక్సేనారాధనప్రకారః ౪౯౦

❖ ద్వాత్రింశే అధ్యాయే ❖

సుదర్శనమన్త్రికల్పః

చక్రపఞ్జధ్యానప్రకారః. ౪౯౪
మన్త్రిసాధననియమః, శాన్తికపౌష్టికమన్త్రివినియోగః. ౪౯౫
బ్రహ్మరక్షస్సముచ్చాటనవిధిః, మూషికాదిదుర్నిమిత్తనివారణమ్, ౪౯౮
పుష్టివిధిః, కర్మభేదేన కుణ్డభేదః. ౪౯౯
పురరక్షావిధిః. పన్నగనివారణమ్. ౫౦౧, ౫౦౩
అతివృష్టి ప్రశమనమ్. ౫౦౩
రాష్ట్రాదిక్షోభశాన్తిః, రాష్ట్రాదిలంఘనమ్, ప్రభ్రష్టరాజ్యప్రాప్తివిధిః. ౫౦౪
సఙ్గ్రామవిజయః. అపమృత్యునివారణమ్. ౫౦౬, ౫౦౭
మారణవిధిః. ఉచ్చాటనమ్. ౫౦౮, ౫౧౧
విద్వేషణమ్. స్తమ్భనమ్. ౫౧౨, ౫౧౩
వశీకారః, పాతాలసాధనమ్. ౫౧౪
ఖడ్గసిద్ధిః, పరకాయప్రవేశః. ౫౧౫
రససిద్ధిః, పాదుకాసిద్ధిః యక్షీసాధనమ్. ౫౧౬, ౫౧౭

❖ త్రయస్త్రింశే అధ్యాయే ❖

ఔపచారికమన్త్రికల్పః

షడ్ఢోపనిషన్మన్త్రైషు పరమేష్ఠిమన్త్రి ౫౧౯
పురుషమన్త్రిః, విశ్వమన్త్రి, నివృత్తమన్త్రిః ౫౨౦

పుటం.

సర్వమన్త్రీ:, శాన్తిమన్త్రీ చతుష్టయం. ౫౨౧

పఞ్చవింశతి తత్వమన్త్రా, దీపమన్త్రీ:. ౫౨౩

అఘమూత్రమన్త్రీ, ఆఘ్యర్ఘమంత్ర:, పాద్యమంత్ర:. ౫౨౪

ఆచమనమంతరీ, భోగనివెదనమంత్ర, పుష్పాఞ్జలిమంత్ర:, వస్త్రీమంత్ర: ౫౨౫

ఐహికసుఖసాధనమన్త్రా: ౫౨౬

అల్పాయాససాధ్యా మన్త్రా: ౫౨౭

జలస్తంభనమంత్ర. ౫౨౮

నదీవేగస్తంభనమంత్ర, అగ్నిస్తంభనమంత్ర:, గోమహిష్యాదివశ్యమంత్ర ౫౨౯

వ్యాలాదిదమనమంత్ర, రిపునాశకపిశాచవశమంత్ర:, గంధర్వసాధనమంత్ర:. ౫౩౦

ఇంద్రజాలమంత్ర. ౫౩౧

యక్షీమన్త్రీషు సున్దరీమంత్ర, యక్షీమన్త్రీషు మనోహరామంత్ర, యక్షీమన్త్రీషు కనకవతీమంత్ర:, యక్షీమన్త్రీషు కామేశ్వరీ మంత్ర: ౫౩౩

యక్షీమన్త్రీషు రతిప్రియామంత్ర:, యక్షీమన్త్రీషు పద్మినీమంత్ర:, యక్షీమన్త్రీషు యామినీమంత్ర: ౫౩౪

పిశాచమంత్ర: సంహితోపసంహార:. ౫౩౫, ౫౩౬

శాస్త్రోపదేశాగమప్రకార, సంవర్తస్య పాతాలాజ్జంబూద్వీపాగమనమ్, శాస్త్రగోపనమ్. ౫౩౭

తన్త్రీషు పఞ్చరత్నాని, శాస్త్రశ్రవణఫలమ్. ౫౩౮

శ్రీరస్తు.

శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది

పాద్మసంహితాయాం

చతుర్థఃచర్యాపాదః

ప్రథమోధ్యాయః

బ్రహ్మణా భగవదారాధన విధానప్రశ్నః.

బ్రహ్మా :—

కర్మణాది ప్రతిష్ఠాన్తం కర్మయస్య * ప్రసిద్ధయే।
తం సమారాధనవిధిం శ్రోతుమిచ్ఛామి సామ్ప్రతమ్ ॥ ౧
ఆరాధనవిధిగ్ం కీదృగధికారీ చ కీదృశః।
భగవంస్తదశేషేణ బ్రూహి మే భక్తవత్సల ॥ ౨

భగవతా స్వారాధనాధికారి నిరూపణమ్.

శ్రీభగవాన్ :—

శ్రూయతామభిధాస్యామి పృష్టం నిరవశేషతః।
చతుర్ణాం బ్రాహ్మణాదీనాం వర్ణానాం స్వకమలాసన ॥ ౩
అధికారోఽనులోమానామపి నాన్యస్య కస్య చిత్।
పూజావిధౌ భగవతగ్ం వరస్య పరమాత్మనః ॥ ౪
ప్రతిలోమభువాం సూతగ్ం వర్జయిత్వా స్తత్ర శస్యతే।

ఏకాయనశాఖాధ్యాయినాం ముఖ్యోఽధికారః.

ఆద్యమేకాయనం వేదం పద్మసంహితా వర్ణితపాదకమ్ ॥ ౫

---

* వర్ణసిద్ధయే. స్వ దీక్షయా కర్మణాత్.

తైనైవ సంస్కృతా విప్రా ముఖ్య కల్పాధికారిణః।

❁ అన్యేషాం బ్రాహ్మణాదీనాం దీక్షయానుకల్పాధికారః ❁

అన్యేషాం బ్రాహ్మణాదీనాం వర్ణానాం దీక్షయా క్రమాత్ ॥

త్రయాణాం క్షత్రియాదీనా మనులోమభువామపి।

❁ సూతస్య స్వాధ్యమాత్ర యజనైకాధికారః ❁

సూతస్య చ విశేషేణ దీక్షా చాత్మపరాఽనిశమ్ ॥ ౭

❁ విప్రాణాం ముఖ్యానుకల్పయోరపి పరార్ధ్యయజనైకాధికారః. ❁

పరార్ధ్యయజనం కుర్యుర్విప్రా ముఖ్యానుకల్పయోః।

❁ దీక్షా హీనానా మనధికారః. ❁

నైవాధికారిణస్తే చ * దీక్షా సంస్కారవర్జితాః ॥ ౮

❁ దీక్షయా అధికారలాభః. ❁

యథైవ దీక్షణీయేష్ట్యా జాయన్తే బ్రాహ్మణాదయః।

తథైవ దీక్షావిధినా జాయమానా యధోదితాః ॥ ౯

పూజావిధౌ భగవతశ్చ ప్రకల్పన్తేఽధికారిణః।

బ్రహ్మా :—

❁ బ్రాహ్మణాదీనాం జన్మకర్మణోర్నిరూపణప్రశ్నః. ❁

భగవన్ బ్రాహ్మణాదీనాం జన్మ కర్మ చ భావుకమ్ ॥ ౧౦

విహితం చ వివాహం చ యచ్చ యావచ్చ యాదృశమ్।

మహ్యం జిజ్ఞాసమానాయ భక్తాయ పరమేశ్వర ॥ ౧౧

తదశేషం యథాతత్వముపదేష్టుం త్వమర్హసి।

❁ భగవతా తన్నిరూపణమ్. ❁

శ్రీభగవాన్ :—

సత్వం రజస్తమశ్చేతి త్రైగుణ్యం కమలాసన ॥ ౧౨

---

* నైవాధికారిణో గౌణా

తన్మయీం తనుమాస్థాయ సపజాఽహం పురా ప్రజాః।

❁ సత్వపధానో విప్రసగఃా. ❁

సత్వేఽధికె ముఖె విప్రానసృజం మిధునాత్మకాఽ ॥ ౧3

❁ రజగ ప్రధానఃా తృత్రియసగఃా. ❁

రజోగుణేఽతిశయితె బాహుభ్యాం తృత్రియాంస్తథా।

❁ గుణనామ్యె వైశ్యసగఃా. ❁

ఊరుభ్యాం గుణసామ్యెతు అసృజం మిధునం విశామ్ ॥ ౧౪

❁ తమగ ప్రాచుయెఽ శూద్రసగఃా. ❁

ఆధిక్యె తమసగ పద్భ్యాం శూద్రాఽ మిధునరూపిణఃా।

❁ వణెఽమ పూవఽ పూవఽశ్చ్యెయాఽ. ❁

ఏతె చ వణాఽశ్చ్యెయాంసగ పూర్వె పూర్వె యుధోదితాఃా ॥౧౫

❁ శ్రెయస్తైవ జన్మకమఽణోఽహెఽతుభావఃా. ❁

హెతుభ్యాం జన్మకమఽభ్యాం శ్రైష్ఠ్యమెమ ప్రకల్పతె।

❁ ద్విజానామాశ్రెమ చతుష్టయమ్. ❁

త్రయస్తైమ ద్విజాగ పూవెఽ మూఞ్జొబన్ధనకమఽణా ॥ ౧౬

చతాఽర శ్చాశ్రెమా బ్రహ్మఽ సవఽవీవ ద్విజన్మనామ్।

❁ ప్రథమఃా బ్రహ్మచయాఽశ్రెమఃా. ❁

ఉపనీయ గురోగ పాశ్వెఽ వ్రతానుష్ఠాన పూవఽకమ్ ॥ ౧౭

వేదాధ్యయనమాదాయత్స శ్రెయాఽ ప్రథమాశ్రెమఃా।

❁ ద్వితీయఃా గృహస్థాశ్రెమఃా. ❁

భాయాఽసఙ్గ్రిహణం స్నాతా్వ పజాయై తదనన్తరమ్ ॥ ౧౮

తయా చ ధమఽచరణం ద్వితీయశ్చాశ్రెమస్స్మృతఃా।

❁ తృతీయఃా వానప్రస్థాశ్రెమఃా. ❁

గతా్వ పభాయోఽ విపినం యధోక్తైవ వత్మనా ॥ ౧౯

వనె వన్యఫలాహారో విహితెన్ద్రియ నిగ్రహఃా।

వసెత్తృతీయె విజ్ఞెయశ్చాశ్రెమగ కమలాసన ॥ ౨౦

❁ తురీయస్యన్యాస్యాశ్రమః. ❁

పుత్రే దారాన్నివిక్షిప్య శిఖీ ముణ్డీ త్రిదణ్డవాన్ ।
యద్వైకదణ్డనియతో బ్రహ్మధ్యానపరాయణః ॥ ౧౧
నివృత్తసర్వకామస్తు వసేత్తుర్యాశ్రమే ద్విజః ।

❁ తృతీయస్య పూర్వేత్రయ ఆశ్రమాః. ❁

తృతీయస్యాశ్రమాశ్చ పూర్వే సన్న్యాస్యాశ్రమవర్జితాః ॥ ౧౨

❁ విశః ఆద్యా ద్వా. ❁

విహితా విశ ఏకస్య ద్వావన్యా న తు వశ్చిమా ।

❁ శూద్రస్య ద్వితీయ ఏకః ❁

ఏక ఏవ చతుర్థస్య దారసఙ్గ్రహణాత్మకః ॥ ౧౩

❁ బ్రాహ్మణస్య షట్కర్మాణి. ❁

షట్కర్మా బ్రాహ్మణోజ్ఞేయశ్చ కర్మణాధ్యాపనాదినా ।
అధ్యాపనం చాధ్యయనం యజనం యాజనం తథా ॥ ౧౪
దానం ప్రతిగ్రహశ్చేతి షట్కర్మాణ్యగ్రజన్మనః ।

❁ తృతీయస్య త్రీణికర్మాణి. ❁

దానమధ్యయనం యజ్ఞో వృత్తిస్త్రయ్యేవ * భూభుజామ్ ॥ ౧౫

❁ విశామపి త్రీణి శూద్రస్యైకమ్. ❁

విశాం చ సైవ శూద్రస్య శుశ్రూషైకైవ వర్తనా ।

❁ విప్రస్య సహజా గుణాః ❁

ఆస్తిక్యమార్జవం శౌచం తప శ్శాన్తిర్దమః క్షమా ॥ ౧౬
జ్ఞానం విజ్ఞానమిత్యేతే విప్రస్య సహజా గుణాః ।

❁ క్షత్రియస్య సహజా గుణాః. ❁

శౌర్యం తేజో ధృతిర్దాక్ష్యం యుద్ధే చాప్యపలాయనమ్ ॥ ౧౭

---

* దమశ్శాన్తిః.

దానమీశ్వరభావశ్చ తౌత్రం కర్మ స్వభావజమ్।
❁ వైశస్యసహజా గుణాః. ❁
కర్మణాం చైవ వాణిజ్యం గవాం రక్షణమేవ చ ॥ ౨౮
స్వాభావికం వైశ్యాం కర్మ
❁ శూద్రస్య సహజో గుణః. ❁
శుశ్రూషా పాదజన్మనః।
❁ చతుర్ణాం వర్ణానాం దారసంగ్రహణాత్పరమ్. ❁
శుద్రా శూద్రస్య భార్యైకా సాచస్వాచ వైశస్మృతా ॥ ౨౯
తే చ స్వా చ క్షత్రియస్య తాశ్చ స్వా చాగ్రిజన్మనః।
❁ సజాతీయ విజాతీయ ప్రజాస్వరూపమ్ ❁
స్వాసు ప్రజాస్సజాతీయా శ్చాతుర్వర్ణ్యమితీరితమ్ ॥ ౩౦
* అపరే జారజాతీ చ కుణ్డగోలకసంజ్ఞితే।
❁ కుణ్డగోలక నిరూపణమ్. ❁
జారై రుత్పాదితా వర్ణా స్వవర్ణాస్వైవ భీరుషు ॥ ౩౧
సభర్తృకాసు కుణ్డోసా గోలకో విధవాసుతః।
❁ కుణ్డగోలక యోరధ్యాపనాదిత్రికే అనధికారః. ❁
తయోర్విప్రజయోర్నేష్టం త్రయమధ్యాపనాదికమ్ ॥ ౩౨
❁ ప్రసజ్జాదనులోమవిలోమ జాతివృత్తినిరూపణమ్. ❁
❁ తత్రానులోమః. ❁
స్వ సవర్ణాః క్షత్రియాయాం తు విప్రేణోత్పాదితాస్సుతాః।
ఆయుర్వేదమధీయీత మన్త్రవచ్ఛాస్త్రనీయసః ॥ ౩౩
తత్ర చౌర్ణ సమూహాత్తో జ్యోతిర్వేదాభిధోవికః।
జ్యోతిర్విద్యాం సమభ్యస్యే దుపనీయ సమన్త్రకమ్ ॥ ౩౪
బ్రాహ్మణాభ్యాధ్యా వైశ్యాయామభ్యస్యల్ల్య ృకృన్తకః।
చౌర్యాత్కులాలగ కుమ్భాది నిర్మాణం తస్య జీవికా ॥ ౩౫

---

* తే చ స్వజాతిజాతశ్చ కుణ్డగోలక సంజ్ఞితాః. స్వ సవర్ణా క్షత్రియాయత్తే విప్రేణోఢాశ్చికిత్సకః. అత్ర అశుద్ధం సమీకార్యమ్. ృకృత్తమః

మృణ్మయీ ప్రతిమా చాపి కార్యా శాస్త్రోక్తవర్త్మనా।
నాభేరూధ్వం తు వపనం వృత్తిరస్య విధీయతే॥ 3౬

బ్రాహ్మణాధ్యూఢశూద్రాయాం జాతశ్చపారశవస్స్మృతః।
అర్చనం పప్తమూర్తీనాం వాద్యవాదనమేవ చ॥ 3౭

తస్య వృత్తిర్నిషాదస్తు చౌర్యాత్తాన్యస్మృగభూతుకః।
పట్టబన్ధోచితౌ చోభౌ నృపజౌ కుణ్డగోలకౌ॥ 3౮

క్షత్రియాదివ్వన్నవై శ్యాయాం గోప్తీ * పణ్యోప జీవనః।
చౌయేణ జాతో మాహిష్యస్తుర్జమవణిగ్భవేత్॥ 3౯

శూద్రాయాం క్షత్రియాదుగ్రో విన్నాయాం కరిబన్ధకః।
చౌయేణ శూలికో జ్ఞేయశ్శూలారోపణవృత్తికః॥ ౪౦

మణికారశ్శఙ్ఖకారో వణిజౌ కుణ్డగోలకౌ।
కరణో విన్నశూద్రాయాం వైశ్యద్వ్యాతాదిజీవనః॥ ౪౧

చౌర్యా ర్థకుటఙ్కర స్తస్య వృత్తిరేవ కటకక్రియా।
మూలపశ్చాశ్వపాలశ్చ శూద్రజావశ్వపౌ పదా॥ ౪౨

గవాదిపాలకోఽమ్బష్యామాభీరో బ్రాహ్మణాద్భవేత్।
విలోకో వధకృత్ క్షత్తా విపాత్కారశవస్త్రియామ్॥ ౪౩

మాహిష్యేణ కరణ్యాం తు రథకారో రథాదికృత్।
శిల్పవిత్సవ ♦ శిల్పానామాచార్యశ్చ ఉచ్యతే॥ ౪౪

❁ వ్రాత్యానాం బ్రాహ్మణాదీనాం వృత్తిః- ❁

వ్రాత్యానాం బ్రాహ్మణాదీనాం త్రయాణాం వృత్తిరుచ్యతే।
మారణం మణ్డనం క్షేమం సముద్రతరణం తథా॥ ౪౫

❁ విలోమనిరూపణమ్:- ❁

బ్రాహ్మణ్యాం క్షత్రియాత్సూతో వివాహాత్ప్రతిలోమజః।
సారథ్యం వృత్తిరేతస్య ధర్మాణాం చైవ బోధనమ్॥ ౪౬
ఉపవీతోపనయనే ప్రాప్తే త్వేవ సమస్రకమ్।
చౌర్యా త్తత్తైవ సూతోఽన్యస్సన్వపంస్కార కారకః॥ ౪౭

---

* గోస్త్రీ. ♦ కటకర స్తస్య. ♦ శిల్పీనామ్.

తస్యాం వైదేహకో వైశ్యా ద్వివాహాదవ్రత్యా శుద్ధికృత్ ।
మాగధస్తత్ర చౌర్యేణ జఙ్ఘాకరిక వృత్తికః ॥ ౨౪
శూద్రాద్బ్రాహ్మణ యోపాయాం వివాహా చ్చౌర్యతోఽపివా
చణ్డాలో రుల్లరీకాఖ్యో మలనిర్హరణాదికృత్ ॥ ౨౫
ఆయోగవస్తన్తువాయో వైశ్యాదూఢ నృపస్త్రియామ్ ।
తత్తైవ చౌర్యా దారణ్యపులిన్దో మృగఘాతుకః ॥ ౨౬
శూద్రాన్నృపాయాం విన్నాయాం పుల్కసో లాఙ్మమద్యకృత్ ।
* వైశ్యేన తత్ర చౌర్యేణ జుమ్బనృత్తాదివర్తనః ॥ ౨౭
వైశ్యాయాం శూద్రవిన్నాయాం తక్ష్యో స్యాత్తక్షణాదికృత్ ।
సోఽయం కాంస్య స్వర్ణకృత్స్యాత్ త్వష్టా చ భ్రమిజీవనః ॥ ౨౮
నైల్యకృచ్చ స విజ్ఞేయో నీలవస్త్రాది చిత్రకృత్ ।
§ ఏవం చ జాతిపాలస్యా చ్చౌర్యా చ్చక్రీతు తైలికః ॥ ౨౯
శూద్రాత్కరణ్యాం వై జాతగ కూటకృ చ్ఛవదాహకః ।
బ్రాహ్మణాన్నాపితోఽమ్బ ష్ఠ్యామధో వసనవృత్తికః ॥ ౩౦
ప్రతిలోమానులోమాభ్యాం ప్రతిలోమానులోమతః ।
బహవస్సఙ్కరా జాతా యథాఽభీరాది జాతయః ॥ ౩౧
ప్రకృతానుపయోగాత్తే వర్ణ్యన్తే న స్వరూపతః ।

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది
పాద్మ సంహితాయాం చర్యాపాదే
జాతినిర్ణయో నామ ప్రథమోఽధ్యాయః.

---

* శూద్రాత్తత్రి చ. § ఎవఞ్జాతిగ కలాశస్యాత్.

ద్వితీయోఽధ్యాయః.

❁ దీక్షాస్వరూపవర్ణనమ్. ❁

బ్రహ్మా :—

యే దీక్షాయా మధికృతా యే చ తత్ర బహిష్కృతాః।
తే యథావదశేషేణ కథితాగ్ం పురుషోత్తమ॥ ౧
దీక్షా స్వరూపవిషయె బుభుత్సా మమ సమ్ప్రతి।
విజృమ్భతె తత్స్వరూపముపదెష్టుం త్వమర్హసి॥ ౨

❁ దీక్షావిధి నిరూపణమ్. ❁

❁ తత్ర స్థానోపకరణాది. ❁

శ్రీభగవాన్ :—

ప్రతిష్ఠావిధివత్సర్వం దీక్షామణ్డపమాదితః।
కారయిత్వా శుచౌ దెశె తద్వదెవ చతుర్ముఖ॥ 3
దెశె చ పశ్చిమె వెద్యాగ్ం కుణ్డం తాలత్రయాద్బహిః।
కారయిత్వా ద్విజెన్ద్రాది వర్ణానామనుపూర్వశః॥ ౪
అనుకూలం చతుష్కొణం తాలద్వయమితాన్తరమ్।
వృత్తం గొకర్ణయుగ్మెన విస్తీర్ణం తదనన్తరమ్॥ ౫
చాపాకారం వితస్తిభ్యాం విస్తారాయామ సమ్మితమ్।
త్రికొణమితరత్కుణ్డం ప్రాదెశద్వయవిస్తృతమ్॥ ౬
ఆయామస్సుక్కువీనా మిదృశో బ్రాహ్మణాదిషు।

❁ యజనకాలః. ❁

దశమ్యాం యాగసమ్భారా స్సమ్భార్యాస్సమిధాదయః॥ ౭
ఏకాదశ్యాం తు సాయాహ్నె తిథౌ స్యాదధివాసనమ్।

❁ చక్రాబ్జమణ్డలె కుమ్భన్యాసః ❁

మణ్డపె యజనె స్థాప్యం ద్వారకుమ్భాది పూర్వవత్॥ ౮
ధారణాశొధితతనుశ్చక్రాబ్జం పత్రయెద్గురుః।
కుమ్భం చ హెమాదిమయం కరకం చాపి తాదృశమ్॥ ౯

గాలితోదకసమ్పూర్ణం న్యస్తరత్నసువర్ణకమ్ ।
సూత్రవేష్టితసవాక్ఙ్గం ప్రక్షిప్తేన కరిష్కృతమ్ ॥ ౧౦
అహతాభ్యాం చ వాసోభ్యాం ఛాదితం దోషవర్జితమ్ ।
అస్త్రేణ శతవారం తు కరకం చాభిమన్త్రయేత్ ॥ ౧౧
అచ్ఛిన్నధారయా సిఞ్చే ద్వేదికాం వరితో గురుః ।
ప్రాదక్షిణ్యేన కరకం నీత్వా కుమ్భం చ పృష్ఠతః ॥ ౧౨
ఐశానే చక్రవర్మస్య భాగే ధాన్యే నివేశయేత్ ।
దక్షిణే కలశం వామే కరకం మూలవిద్యయా ॥ ౧౩
కుమ్భే చ హరిమావాహ్య పూజయేచ్ఛాస్త్రివర్త్మనా ।
యజేత దేవం చక్రాబ్జమణ్డలే కమలాసన ॥ ౧౪
సాఙ్గం సపరివారం చ యథావిధి యథాక్రమమ్ ।
మథిత్వాఽస్త్రాత్తరేణాగ్నిం కుణ్డే తం వినివేశయేత్ ॥ ౧౫

❁ చరోశ్చాతువిధ్యమ్. ❁

తత్ర సిద్ధం చరుం కృత్వా చతుర్ధైకం నివేదయేత్ ।
మణ్డలస్థాయ హరయే కుమ్భే భాగమథేతరమ్ ॥ ౧౬
అగ్నౌ చైకం స్వయం చైకముపయుఞ్జీత దేశికః ।
సమిధశ్శతమష్టౌ చ జుహుయాద్దైశికోత్తమః ॥ ౧౭
అన్యహోమోఽపి తద్వత్స్యాన్మూలమన్త్రేణ మన్త్రవిత్ ।
చరుం నృసూక్తేన తథా పూర్ణాహుత్యన్త మన్యతః ॥ ౧౮

❁ శిష్యలక్షణం తత్సంస్కారాశ్చ. ❁

శిష్యం స్నాతం జితక్రోధం మదాద్యైర్వర్జితం శుచిమ్ ।
* అహతక్షౌమవసనం సోత్తరీయమలఙ్కృతమ్ ॥ ౧౯
ఆహూయ వాససా బధ్వా గురునేత్రే న్యవిద్యయా ।
ఆత్మనో దక్షిణే పార్శ్వే నివేశ్య ప్రాఙ్ముఖం యథా ॥ ౨౦
తేన దర్భైశ్చ సంస్పృష్టగ పుణ్డరీకాక్షవిద్యయా ।
ద్వాదశాహుతిమాజ్యేన జుహుయాచ్చరుణా తథా ॥ ౨౧

* దధతం క్షౌమవసనమ్.

సమిత్పుష్పతిలైశ్చాపి తతగ్ం ప్రపృక్షిముద్రయా ।
త్రిమూర్ధ్నిక శిష్యమాలభ్య ప్రాదక్షిణ్యేన దేశికః ॥ ౨౨
అస్త్రాక్షరేణ మన్త్రేణ తతో భస్మ * సమిద్భవమ్ ।
పాణ్డరం మూర్ధ్నిక శిష్యస్య విన్యసేద్ధ్యానపుణ్డ్రకమ్ ॥ ౨౩
అస్త్రమన్త్రేణ బధ్నీయాత్సూత్రం ప్రతిసరం కరే ।
పీత్వా శిష్యగ్ం పఞ్చగవ్యం ప్రణవేన చరుం తతః ॥ ౨౪
భుఞ్జీత కాయశుద్ధ్యర్థం దన్తాక కాష్ఠేన ధావయేత్ ।

❁ దన్తకాష్ఠాగ్ర నిమిత్తపరీక్షా. ❁

దన్తకాష్ఠం చ భూభాగే నిపాత్యాగ్రం విలోకయేత్ ॥ ౨౫
నైఋతే మారుతే యామ్యే యద్యగ్రమశుభం భవేత్ ।
శుభమన్యత్ర దిగ్భాగే కాష్ఠాగ్రే పతితే భవేత్ ॥ ౨౬
అశుభం శాన్తిహోమేన శామ్యేచ్ఛుభకరశ్చనః ।
నారసింహేన మన్త్రేణ తిలైరష్టోత్తరం శతమ్ ॥ ౨౭
హోమగ్ం కార్యస్తతశ్శిష్యమాచాన్తం దేవసన్నిధౌ ।
కరే గృహీత్వా దేవేశం ప్రణమ్య గురురాత్మవాన్ ॥ ౨౮
విజ్ఞాపయేదిమాం గాథాముచ్చార్య కమలాసన ।

❁ గురుణా భగవతే శిష్యసమర్పణమ్. ❁

సంసారపాశబద్ధానాం పశూనాం పాశమోక్షణే ॥ ౨౯
త్వామేవ శరణం దేవ గతిరన్యా న విద్యతే ।
పాశమోక్షణహేతుర్యస్త్వత్సమారాధనాత్మకః ॥ ౩౦
తేనేమాజన్మపాశేన పాశితా పశుజన్మనః ।
విపాశయాదిదేవేశ తదనుజ్ఞాతుమర్హసి ॥ ౩౧
ఇతి విజ్ఞాప్య శిష్యం తం మాయాసూత్రేణవేష్టయేత్ ।

❁ మాయాసూత్ర స్వరూపమ్. ❁

శుక్లం రక్తం చ కృష్ణం చ త్రివర్ణగ్ం త్రిగుణీకృతమ్ ॥ ౩౨

---

* సముద్భవమ్.

సూత్రం పునశ్చత్రిగుణం కృత్వా సూత్రేణ తాదృశా ।
❁ మాయాసూత్రేణ శిష్య కాయవెష్టనమ్. ❁
శిఖాం ప్రక్రమ్య పాదాన్తం వఞ్చవింశతి సఙ్ఖ్యయా ॥ 33
వెష్టయెన్మూలమన్త్రేణ కాయం శిష్యస్య సర్వతః ।
జుహుయాత్తేన మన్త్రేణ శిష్యం సంస్పృశ్య దెశికః ॥ 3౪
సపిణ్డాష్టోత్తరశతం వారాణ పూర్ణాహుతిం తతః ।

❁ స్వప్నాథ్యంహోమః. ❁

స్వప్నాధివతిమన్త్రేణ సపిణ్డాష్టోత్తరం శతమ్ ॥ 3౫
స్వప్నదర్శనసిద్ధ్యర్థం జుహుయాద్దెశికోత్తమః ।
మాపోదనెన భూతెభ్యో బలిం దద్యాత్సమాహితః ॥ 3౬

❁ మాయాసూత్రమొక్షణమ్. ❁

విముక్తనెత్రబన్ధస్య శిష్యస్య తనుబన్ధనమ్ ।
మాయాసూత్రం సమాదాయ శరావె న్యస్య నిక్షిపెత్ ॥ 3౭
కుమ్భపార్శ్వె శరావెణ పిధాయాన్యెన దెశికః ।

❁ శిష్యస్వాపనమ్. ❁

దర్భానాస్తీర్య తత్తల్పె శిష్యస్వాపనమాచరెత్ ॥ 3౮
మణ్డలస్థం చ కుమ్భస్థం దెవం నొద్వాస యెత్తదా ।

❁ శుభస్వప్నె దీక్షానుజ్ఞా. ❁

తతఃప్రభాతె శిష్యస్య శుభం చెత్స్వప్న దర్శనమ్ ॥ 3౯

❁ అశుభస్వప్నె శాన్తిహోమః. ❁

దీక్షెత నొచెదశుభం శాన్తిహోమం సమాచరెత్ ।

❁ దీక్షావిధిః. ❁

స్నాత్వా శిష్యెణ సహితఃప్రవిశెద్యాగమణ్డపమ్ ॥ ౪౦
ధ్వజతొరణ కుమ్భాదిపూజా పూర్వవదిష్యతె ।
చతుర్విధం నివెదాన్నం నమస్కృత్య కృదక్షిణమ్ ॥ ౪౧
శిష్యం తు పూర్వవన్నెత్రె బధ్వా నూతనవాససా ।
నివెశ్య పూర్వవత్పార్శ్వె జుహుయాత్సమిధాదిభిః ॥ ౪౨

ప్రత్యేకమష్టోత్తరశతం మూలమన్త్రేణ దేశికః ।
మాయాసూత్రం తతశ్ఛిత్వా సంహారక్రమ మాస్థితః ॥ ౪౩
తత్వాన్యాదిశ్య జుహుయాత్పూర్ణకృత్యన్తాని దేశికః ।
ప్రత్యేకమష్టోత్తరశత మష్టకృత్వోఽథవా గురుః ॥ ౪౪
* హృత్పద్మే పరమం జ్యోతి ర్ధ్యాత్వా పరమపూరుషమ్ ।
తస్మిన్ జీవం చ శిష్యస్య సంహారేన్మన్త్రవిత్తమః ॥ ౪౫
శోషణాదీని దేహస్య శిష్యసమ్బన్ధినస్తథా ।
కృత్వా తత్ర స్మరేదణ్డం తతస్తత్ హృదయాంబుజాత్ ॥ ౪౬
సబ్రహ్మయజ్ఞ పునర్జీవం ప్రకృత్యాది క్రమాత్సృజేత్ ।
సగణకాలే చ జుహుయాత్తత్వాని క్రమ ణ మాస్థితః ॥ ౪౭
స్పృష్ట్వా స్థూలశరీరాన్త మణ్డభేదం విచిన్తయేత్ ।
తన్మధ్యే పురుషం ధ్యాత్వా జాతమాత్మాన మాత్మనా ॥ ౪౮
ప్రోక్షయేన్మూలమన్త్రేణ నేత్రబన్ధం చ మోచయేత్ ।
శిష్యస్తు పరిధాయాన్యద్వాసఃపాదౌ పరిస్పృశ్య చ ॥ ౪౯
ఆచమ్య వాససాఽన్యేన బద్ధనేత్రో ♦ నిజేగురోః ।
ఆసీత ప్రాఙ్ముఖస్తస్మిన్ † శోధయేచ్చ షడధ్వనా ॥ ౫౦

❖ అధ్వషట్కమ్ః. ❖

కలాధ్వా చ పదాధ్వా చ భువనాధ్వా తథైవ చ ।
మన్త్రాధ్వా మన్త్రవర్ణాధ్వా షడధ్వానఃప్రకీర్తితాః ¶ ॥ ౫౧

❖ పూర్వవిధిశేషః. ❖

పూర్వమాజ్యాహుతిం హుత్వా మహావ్యాహృతివిద్యయా ।
హుతశేషేణ శిష్యస్య పాదౌ స్పృష్ట్వా తతస్త్రిభిః ॥ ౫౨
హుత్వా నాభిం సమాలభ్య తతో హుత్వా కుశేశయైః ।
స్పృష్ట్వా చ హృదయం హుత్వా చరుణామూర్ధని స్పృశేత్ ॥
అష్టోత్తరశతం హోమఃప్రత్యేకం మూలవిద్యయా ।
హోమాన్తే చ గురుశ్శిష్యం గృహీత్వా దక్షిణే కరే ॥ ౫౩

---

* వ్వహృత్పద్మే పరంజ్యోతిః. ణ మాశ్రితః. ♦ నిజె గురొ.
† చ్ఛాదయెత్. ¶ అతో తత్వాధ్వనః నామనిదెశేః అభ్యూహ్యాః

నీత్వా ప్రదక్షిణం కుమ్భం మణ్డలం చ యదోదితమ్ ।
ద్వారే తిష్ఠంశ్చతుర్ణాం తు ద్వారాణాం కమలాసన ॥ ౫౫
మణిముక్తాప్రవాలైర్వా * పుష్పైర్వా కేవలైర్గురుః ।
అఞ్జలిం పూరయేదస్తై తత స్తస్య వికస్వరైః ॥ ౫౬

దీక్షితస్య నామనిర్దేశః.

పుష్పాది వికిరేత్తస్మిన్ మణ్డలే గురుచోదితః ।
యస్మిన్ పతతి భూభాగే పుష్పాణాముత్కరస్స్వయమ్ ॥ ౫౭
తద్భాగాధిపమూర్తీనాం నామాన్యస్య వినిర్దిశేత్ ।
శిష్యస్య కేశవాదీని పదం భాగవతేతి చ ॥ ౫౮
నామ్నామన్తే ప్రయోక్తవ్యం యద్వా భట్టారకేతిచ ।
బ్రాహ్మణశ్చేత్ తృతీయస్య దేవాన్తం నామ నిర్దిశేత్ ॥ ౫౯
వైశ్యస్య ¶ పాలశబ్దాన్తం దాసాన్తం పాదజన్మనః ।
తతో విముచ్య దృగ్బన్ధం దర్శయేచ్చక్రిమణ్డలమ్ ॥ ౬౦
శిష్యేణ సహితో వేద్యాం ధ్యాయేన్నారాయణం గురుః ।

మన్త్రోపదేశః.

ధ్యాత్వా చ దక్షిణే కర్ణే శిష్యస్య ప్రణవాన్వితమ్ ॥ ౬౧
మన్త్రం దద్యాద్దృసిచ్ఛన్తో దైవతం చాఙ్గమేవ చ ।
ద్వాదశాక్షరమాదా తు పఞ్చాదష్టాక్షరాత్మకమ్ ॥ ౬౨
మూర్తిమన్త్రాంశ్చ తదను సమదాద్యథావిధి ।

స్త్రీశూద్రాణాం మన్త్రోపదేశే విశేషః.

కేవలం వైష్ణవం నామ నమోన్తం ప్రణవవర్జితమ్ ॥ ౬౩
హుం ఫడాదివషట్ స్వాహావర్జితం కేశవాదికమ్ ।
అధ్యాధ్యం స్త్రీషు శూద్రేషు తద్వదేవానులోమజే ॥ ౬౪

సావిత్రీప్రదానయోగ్యానాం విప్రవన్నిర్ణయకథనమ్.

సావిత్రీం యేఽనుతిష్ఠన్తి తేషాం విప్రవదిష్యతే ।

శిష్యేణ కుమ్భమణ్డలస్థదేవతార్చనమ్.

కుమ్భస్థం మణ్డలస్థం చ హరిం శిష్యస్సమర్చయేత్ ॥ ౬౫

---

* కేవలైర్గురురాత్మవాన్. ¶ బాలశబ్దాన్తమ్.

❁ గురుణా శిష్యనియమోపదేశాయ సంవిధానమ్. ❁

ఆరాధ్య హరిముత్థాయ తస్తుషగ్ర ప్రాఞ్జలిస్తథా।
మూర్ధ్నిక శిష్యస్య స గురు * హస్తే ధ్యాత్వాబ్జమణ్డలమ్॥౬౬
హస్తం న్యసే ద్విష్ణుహస్తే తతశ్శిష్యస్య దేశికః।
§ ఆచారాన్నియమాక సర్వాక బోధయేదగ్నిసన్నిధౌ॥ ౬౭

❁ శిష్యానుప్రేయా బాహ్యనియమాః. ❁

మన్త్రిక పరస్య నాఖ్యేయో నాతిసూత్రం ప్రదర్శయేత్।
న చ ముద్రాం నాపి సిద్ధిం మన్త్రస్య కథయేత్ ¶ స్వయమ్॥౬౮
ఆచార్యనామ నవదే।న్నియోగాన్నాస్య లఙ్ఘయేత్।
శయనాదీంశ్చ న గురోరాక్రమేన్న చ లఙ్ఘయేత్॥ ౬౯
న గురుం దూషయేద్వాచా నాచరేత్తస్య విప్రియమ్।
గురువద్గురుదారేషు వర్తితవ్యమసన్నిధౌ॥ ౭౦
ఆచార్యమచ్యుతం శాస్త్రం త్రయం సమ్మానయేత్సదా।

❁ నాస్తికాది సహవాస నిషేధః. ❁

నాస్తికాక భిన్నమర్యాదాక దేవబ్రాహ్మణదూషకాక॥ ౭౧
న పృశేన్నైవ తైస్సార్ధం సంవసేద్దుర్దశాస్వపి।

❁ గురుదేవాదిసన్నిధౌ వృత్తిః. ❁

ప్రసారయేన్నైవ పాదౌ గురుదేవాగ్నిసన్నిధౌ॥ ౭౨

❁ నియమవిశేషాః. ❁

వేదితవ్యం జగత్సర్వం వాసుదేవమయం సదా।
అనర్చయిత్వా దేవేశం నాత్మపోషణ మాచరేత్॥ ౭౩
జపస్తోత్రప్రణామాదీక సన్ధ్యాకాలే సమాచరేత్।
భగవద్ధ్యానతత్పరక †కీర్తనేషు సదా రమేత్॥ ౭౪
వైష్ణవం చ యతిం చైవ దృష్ట్వా తం ప్రణమేత్ క్షితౌ।
పుత్రదారగృహాక్షేత్ర పశ్వాది ధనమాత్మనః॥ ౭౫
వ్యపదేశ్యమశేషేణ నామ్నా భగవతో భవేత్।
సమస్సర్వేషు భూతేషు కామక్రోధౌ వివర్జయేత్॥ ౭౬

---

* స్తతో. § ఆచారం నియమాక. ¶ స్వరమ్. ।న్నియోగమ్. † చ్ఛాదయేత్

శనైశ్శనైరిన్ద్రియాణి విషయెభ్యో నివారయెత్ ।
సంసారవిముఖైస్సాధ్యం శాస్త్రాభ్యాసం సమాచరెత్ ॥ ౭౭
శ్రౌతస్మార్తాదికర్మాణి సదా సెవెత నెతరత్ ।
స్వసూత్రోక్తెన విధినా నిషెకాదిక్రియా భవెత్ ॥ ౭౮
కుర్యాత్సర్వాణి కర్మాణి భగవద్ధ్యానతత్పరః ।
గుహ్యం నామ చ గోత్రం చ ప్రాకృతం నాన్యదిష్యతె ॥ ౭౯
ఆసీనో వా శయానో వా గచ్ఛన్ భుఞ్జాన ఎవ వా ।
సజ్జీకర్తుం యెత్ స్మరెద్వాపి వాసుదెవం సనాతనమ్ ॥ ౮౦

❁ శాన్తిహోమాన్తె అగ్నికుమ్భాదీనాముద్వాసనం. ❁

ఎవం సమ్భాధ్య నిత్యకర్మ శాన్తిహోమం సమాచరెత్ ।
పూర్ణాహుత్యన్తమఖిలం హుత్వాచాగ్నిం విసర్జయెత్ ॥ ౮౧
మణ్డలస్థం చ కుమ్భస్థం దెవముద్వాస్య దెశికః ।

❁ శిష్యస్య ఆశీర్వాదం. ❁

వర్ధయెదాశిషా శిష్యం

❁ గురుదక్షిణాం. ❁

శిష్యశ్చగురవె తదా ॥ ౮౨
గాం చ భూమిం హిరణ్యం చ భూషణం యానమెవ చ ।
దాసీదాసాది వితరెదాత్మవిత్తానుసారతః ॥ ౮౩

❁ బ్రాహ్మణభోజనమ్. ❁

బ్రాహ్మణాన్ భోజయెద్దత్వా విత్తం విత్తెషు నిస్పృహః ।
తదహశ్శెషమాసీత తత్రైవ హుతశెషభుక్ ॥ ౮౪

❁ గురవనుజ్ఞయా శిష్యస్య స్వగృహప్రవెశం. ❁

అస్తం గతె దివసకరె సర్వాలఙ్కారసంయుతః ।
గురుణానుమతో గెహం ప్రవిశెద్బన్ధుభిస్సహ ॥ ౮౫
అనెన విధినా యస్తు దీక్షిత శ్చక్రిమణ్డలె ।
బ్రాహ్మణో వెదవిద్విద్వాన్ స సర్వాశ్రమిణాం వరః ॥ ౮౬

❁ దీక్షితస్య నామధేయాని ❁

ఉచ్యతే నామభిశ్చైతే నాఽఖ్యేయగ్ం ప్రాకృతో యథా ।
సూరిసున్హృద్భాగవత స్సాత్వతగ్ం పఞ్చకాలవిత్ ॥ ౭౭
ఏకాన్తిక స్తన్మయశ్చ పాఞ్చరాత్రిక ఇత్యపి ।
ఏవమాదిభిరాఖ్యాభి రాఖ్యేయగ్ం కమలాసన ॥ ౭౮

❁ అష్టౌ విధయః. ❁

నమస్యోఽగ్రే సదాచార స్స్వాధ్యాయో ద్రవ్యసఙ్గ్రహః ।
శుద్ధియాఽగస్న్యాసధ్యానమిత్యేవం విధిరష్టధా ॥ ౭౯

❁ భాగవతశబ్దనిరుక్తిః. ❁

విధినానేన యస్తిష్ఠే త్స భాగవత ఉచ్యతే ।
ఏవం న కురుతే యస్తు సర్వభూతేషు పాపకృత్ ॥ ౮౦
కర్మణా మనసా వాచా స తు భాగవతస్స్మృతః ।
జ్ఞానాది గుణసఙ్ఘాతో భగో యత్ర స ఉచ్యతే ॥ ౮౧
భగవద్భక్తిరస్యేతి స భాగవత ఉచ్యతే ।

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది పాద్మ సంహితాయాం
చర్యాపాదే దీక్షావిధినామ ద్వితీయోఽధ్యాయః.

తృతీయోఽధ్యాయః.

❁ భగవదారాధనవిధిః. ❁

శ్రీభగవాన్ :—

శ్రూయతామభిధాస్యామి బ్రహ్మన్నారాధనం హరేః।
యేన విష్ణోఃపదం మర్త్యఃప్రాప్నోత్యమరదుర్లభమ్ ॥ ౧

❁ స్నానభేదాః- ❁

స్నాన మూలాహ క్రియాస్సర్వాః స్నానం చ బహుధా శ్రుతమ్।
వారుణం దివ్యమాగ్నేయం వాయవ్యం పార్థివం తథా ॥ ౨
మాన్త్రం మానసమిత్యేవం స్నానం సప్తవిధం స్మృతమ్।
నిరీక్ష్య చాత్మనశ్శక్తిం సమయాం దేశమేవ చ ॥ 3
ఏతేష్వేకతరం కుర్యాత్సమారాధనతత్పరః।

❁ వారుణాదిస్నానస్వరూపమ్. ❁

అవగాహన మప్స్వన్త ర్వారుణంస్నానమిష్యతే ॥ ౪
సహోతపేన వపుషా స్నానం దివ్యమనన్తరమ్।
సమిధాం దీపితానాం చ గోమయస్య హుతస్య చ ॥ ౫
సితేన భస్మనాఽఙ్గేషు లలాటాదిషు చ క్రమాత్।
యదూర్ధ్వపుణ్డ్రికరణం మన్త్రోచ్చారణపూర్వకమ్ ॥ ౬
తదాగ్నేయం భవేత్ స్నానం శోధనం పరమం స్మృతమ్।
గచ్ఛత్సు గోషు * పాదోత్థై రజోభిర్భూమిసమ్భవైః ॥ ౭
స్పర్శనం వపుషస్స్నానం వాయవ్యం తదుదాహృతమ్।
ప్రశస్తే పర్వతాగ్రాదౌ జాతయా శ్వేతమృత్స్నయా।
ఊర్ధ్వాయ కేశవాదీని నామాన్యఙ్గే యథాక్రమమ్।
లలాటాదౌ యదిష్టాన మూర్ధ్వపుణ్డ్రస్య తద్భవేత్ ॥ ౮

---

* వాతోత్థైః.

* పార్థివం స్నానమబ్లిఙ్గైర్మన్త్రైర్వివ్రకరైరితైః।
అమ్భోభిగ్రోక్షణం బ్రహ్మం స్తన్మాన్త్రం స్నానమిష్యతే॥ ౧౦

❁ మానసస్నానమ్ ❁

త్రిరాచమ్యాఽహతం వాసగ పరిదాయ సుఖాసనః।
ప్రాణానాయమ్య మాం ధ్యాయె ద్ధృదయామ్భోరుహే స్థితమ్॥
ధ్యానేనానేన నిర్ధూతకల్మషో జాయతే పుమాన్।
స్నానం మానసమేతత్స్యాత్ స్నాతశ్చ హరిమర్చయేత్॥ ౧౨
ఆజానుపాదౌ ప్రక్షాల్య హస్తౌ చామణిబన్ధనాత్।
ఆచమ్య చ ద్వారపార్శ్వం గత్వాజ్ఞన్యాసపూర్వకమ్॥ ౧౩

❁ భగవన్నిర్దరకవాటోద్ఘాటనమ్ ❁

తాలత్రయం చ హస్తాభ్యాం కృత్వాఽభివలజం స్థితః।
†కవాట ముద్ఘాట్య తతో వాయుమన్త్రేణ మన్త్రవిత్॥ ౧౪
సామ్నా దేవప్రతేనాస్తగ ప్రవిశేద్దక్షిణాఙ్ఘ్రిణా।
ప్రణమేచ్ఛిరసా దేవం పుణ్డరీకాక్ష విద్యయా॥ ౧౫
ఆరోపితేషు దీపేషు మాల్యే చాపి నిరాసితే।
వేద్యాం పాత్రేషు బిమ్బేషు శోధితేషు యథాతథమ్॥ ౧౬
ద్వారపూజాముఖే సర్వపరివారసమర్చనే।
కృతే శిష్యేణ వాఽన్యేన పరిచారపరేణ వా॥ ¶ ౧౭

❁ పూజకపరికల్పనా. ❁

పూజకోఽలఙ్కృతస్సాగ్ర్యో శుక్లామ్బరధర శ్శుచిః।
శుక్లోపవీతో త్తరీయశ్చన్దనాద్యనులేపనః॥ ౧౮

---

* అత్ర "ఊర్ధ్వపుణ్డ్రం మృదా ధార్యం సాన్తరాలం త్రియఙ్గులమ్। లక్ష్మ్యాసార్ధం సుఖాసీనో రమేఽహం తత్ర నివృతః॥" ఇతి పద్యం క్వచిద్దృశ్యతే.

† "ఘణ్టాయాశ్చాలనం కుర్యాత్కవాటోద్ఘాటనాదిషు" ఇదమధికం క్వచిదధిక మస్తి. కవిద్మజః. "పరివారాననభ్యర్చ్య తత్రైవాగ్నిసమీడనమ్। భోగైరకృత్వా దేవస్య పూజాస్యాన్నిష్ఫలీ యోజనా॥ తస్మాద్యథోక్తమార్గేణ పూజనం స్థానవృద్ధిదమ్।" ఇతి క్వచి దధికం దృశ్యతే.

* చన్దన శ్వేతమృతాన్నమ్బు కల్పితా గ్రోధ్వ॓పుణ్డ్రికః।
† ఆరభ్య నాసికామూలం లలాటాన్తం లిఖేత్క్రమాత్ ॥ ౧౯

❁ ఆత్మశుద్ధిః ❁

దెవపాశ్వ్॓ం సమాసాద్యం పాశ్వ్॓ ్ణ సవ్యేతరె స్వయమ్।
♦ ఆసీనో విష్టరె శుద్ధె బ్రుస్యాదా స్వస్తికాసనె ॥ ౨౦
బధ్వా వదాస్మసనం వాపి తూయ॓ఘూపె ప్రవర్త్॓తె।
తిరస్కరిణ్యా చ దా్వరె నిశ్చిద్రం చాచ్ఛదితె తతః ॥ ౨౧
అస్త్రమన్త్రెణ కకుభో బధ్వా ధూమధ్వజం బహిః।
ప్రాకారవత్ స్థితం ధ్యాయెత్తెజో మన్త్రెణ మన్త్రవిత్ ॥ ౨౨
చక్రముద్రాం చ ఖె న్యస్య చక్రమన్త్రెణ సాధకః।
గోపయన్నిత్థమాత్మానం ప్రాణాయామైస్త్రిభి క్రమాత్ ॥ ౨౩
యుక్త కృత్వా యోగముద్రాం నాభికన్దె స్థితం పునః।
వెదాత్మకారం వాయుబీజం ధ్యాత్వా తజ్జెన వాయునా ॥ ౨౪
ధూమ్రెణ దెహపాప్మానం శోషయిత్వా నిరన్వయమ్।
త్రికోణమగ్నిబీజం చ రక్తవర్ణ॓ం హృదమ్బుజె ॥ ౨౫
ధ్యాత్వా తదుత్థసప్తార్చి శ్శిఖాభిక కల్మషం దహేత్।
మాహేన్ద్రి బీజం విన్యస్య పీతాభం చతురశ్రికమ్ ॥ ౨౬
కణ్ఠె సహస్రశ్ర॓నెన స్తమ్భయెదగ్నిముత్థితమ్।
వాయునా కుమ్భకెనైవ వృత్తం స్ఫటికసన్నిభమ్ ॥ ౨౭
విన్యస్య వారుణం బీజం మూర్ధ్ని తజ్జామృతామ్బసా।
క్షాలయెత్సవ॓తో దెహమాపాదతలమస్తకమ్ ॥ ౨౮
పృథివ్యాదీని తత్వాని సమాధ్యరయా ధియా।
పరమాత్మని సంహృత్య ప్రలయక్రమమాస్థితః ॥ ౨౯
పృథివీం పఞ్చగుణకాం పీతాభాం చతురశ్రికామ్।
ఘ్రాణోపస్థె న్ద్రియయుతాం తన్మాత్రాలయణె తతః ॥ ౩౦

---

* శ్వేతమృతాన్నమ్బుకల్కెన ధారయెదూధ్వ॓ పుణ్డ్రికమ్. ఇదమధ॓ం చన్దనెత్య ధ॓స్థానె క్వచిద్దృశ్యతె. † ఇదమధ॓ం క్వచిన్నాస్తి. ్ణ సవ్యోత్తరె. ♦ ఆసీత.

గన్ధే సంహృత్య యోగేన * గగనేన విచక్షణః ।
రసనా పాయ్వింద్రియాభ్యాం సహావశ్చ † చతుర్గుణాః ॥ 3౧
అర్ధచన్ద్రాకృతి ¶ శ్చైతా స్తన్మాత్రాలక్షణే రసే ।
గన్ధం చ తన్మాత్రాత్మానం తతోఽగ్నిం త్ర్యశ్రపాటలమ్ ॥ 3౨
త్రిగుణం దృష్టిచరణస్రోతోభ్యాం సుసమాహితః ।
తన్మాత్రాలక్షణే రూపే రసం తన్మాత్రయా సహ ॥ 33
పంహారేద్ద్విగుణం వాయుం స్పర్శే తన్మాత్రలక్షణే ।
భ్రూమ్రం వృత్తం తత్కరాభ్యాం రూపం తన్మాత్రయా సహ॥ 3౪
§ వాయునా సంహరే ద్యోగీ ఖం చ శబ్దగుణం పునః ।
తన్మాత్రాలక్షణే శబ్దే నీలోత్పలదలప్రభమ్ ॥ 3౫
స్పర్శం చ తన్మాత్రాత్మానం శ్రుతివాక్సహితం తతః ।
సంహృత్య శబ్దతన్మాత్రాం సాత్వికే సాత్వికమహఙ్కృతౌ ॥ 3౬
అహఙ్కృతిం బుద్ధితత్త్వే బుద్ధిం చ ప్రకృతౌ పునః ।
జీవే చ ప్రకృతిం జీవం వాసనావిషయం తతః ॥ 3౭
సుసూక్ష్మం నాభిచక్రే స్వే భాస్కరాభమవస్థితమ్ ।
సుషుమ్నయా నాడికయా పద్మసూత్రసుసూక్ష్మయా ॥ 3౮
ఉపర్యారోహయేద్దేహే కుమ్భకేన నభస్వతా ।
భిత్వా చ బ్రహ్మణో రన్ధ్రం బహిర్దేహాద్విగచ్ఛతమ్ ॥ 3౯
ప్రవిశ్య భాస్కరస్యాపి మణ్డలాన్నిర్గతం బహిః ।
అశరీరం తథా జీవం పరస్మిన్ బ్రహ్మణి ధ్రువే ॥ ౪౦
స్థితం ధ్యాయేత్ స్థితం తత్ర స్వదేహం యోనిజం దహేత్ ।
న్యస్తైన శిఖిబీజేన పాదాగ్రే జ్వలనం శ్వసా ॥ ౪౧
పాదాదిమూర్ధపర్యన్తం దగ్ధే దేహే నిజే తతః ।
నివృత్తిబీజం ఖే ధ్యాయేత్ తూర్ణచన్ద్రాయుతోపమమ్ ॥ ౪౨
తదుత్థపీయూషనిధౌ జాతే పాణ్డరపఙ్కజే ।
స్మరేజ్జీవం సముత్పన్నం సకాశాద్బ్రహ్మణస్తదా ॥ ౪3

---

* గహనేన † సహావశ్చాచ్చతు ¶ శ్చైవ§ యజ్ఞానః

జీవాత్ప్రధానం తస్మాచ్చ బుద్ధిం బుద్ధేరహఙ్కృతిమ్ ।
తతో మనస్తతశ్శబ్దం తన్మాత్రాం ఖం తతస్సహ ॥ ౪౪

వాక్ఛ్రోత్రాభ్యాం శబ్దగుణం తన్మాత్రాం స్పర్శలక్షణామ్ ।
వాయుం స్పర్శగుణం సాధం త్వచా హస్తేన చ స్మరేత్ ॥ ౪౫

* తన్మాత్రాం స్పర్శరూపాం తాం తతోగ్నిం సహ చక్షుషా ।
పద్భ్యాం రూపగుణం † రూపతన్మాత్రాం చ రసం ‡ తతః ॥ ౪౬

ఆపో రసగుణాగ్ర పాయురసనాభ్యాం సహోబ్జజ ।
గన్ధం చ తన్మాత్రాత్మానం సహగన్ధగుణాం భువమ్ ॥ ౪౭

సముత్పన్నం స్మరేద్విద్వాఞ్ ఛ్రోణోష్ఠయుతం తథా ।
ఇత్థం శరీరమాత్మీయం పృష్టం మహ్యాదిభూతజమ్ ॥ ౪౮

విచిన్త్య వజ్రజం బుధ్యా ప్రబుద్ధం తద్వినిస్సృతైః ।
శాతకుమ్భమయైర్ఘటైర్మైత్ర్యా పూర్ణైరమృతవారిభిః ॥ ౪౯

స్నాపితం శుద్ధమనఘం చిన్తయిత్వా నిజం వపుః ।
ఆరాధనే హరేర్యోగ్యం వరస్య పరమాత్మనః ॥ ౫౦

❁ మన్త్రన్యాసవిధిః. ❁

ధ్యాయన్నష్టాక్షరం మన్త్రం ద్వాదశాక్షరమేవ వా ।
సృష్టిస్థితిలయన్యాసై ర్హృత్తన్యాస పురస్సరమ్ ॥ ౫౧

న్యస్యేదఙ్గేషు మూర్ధాది పాదాన్తేషు యథా తథమ్ ।

❁ ప్రణవన్యాసః. ❁

తలం పృష్ఠం చ కరయో శ్శోధయిత్వాస్త్రవిద్యయా ॥ ౫౨

అఞ్జలీనాం చ సర్వాసాం వర్ణస్వాద్యన్తవర్ణకమ్ ।
ఇచ్ఛన్తి ప్రణవన్యాసో మధ్యమేషు చ వర్ణకు ॥ ౫౩

❁ అష్టాక్షరస్య సృష్టిలయస్థితీనాం న్యాసః. ❁

♦ మన్త్రాక్షరాణి విన్యస్య న్యాస ఏవ సనాతనః ।
భవేద్దక్షిణ తేజస్కన్యాగ్ర ¶ ప్రక్రమాఞ్జలివర్ణకు ॥ ౫౪

* తన్మాత్రాం చ స్పర్శనామ్నీమ్ తతశ్చ స్పర్శతన్మాత్రామ్. తన్మాత్రాం చ తతోరూపామ్. ఇతి చ పాఠాన్తరమ్. † తస్మాత్తన్మాత్రామ్. ‡ పునః. ♦ మన్త్రాక్షరాణాం విన్యాసో. ¶ ప్రక్రమాఞ్జుమ్.

దక్షిణేతరతర్జన్యాగ్ర పర్వాన్తం సాధకోత్తమః।
సృష్టిన్యాసమిమం కుర్యా * ద్వ్యక్తాసేన తు సంహృతౌ ॥౫౫
ప్రకల్ప్య తర్జనీపర్వ కనిష్ఠాపర్వ విశ్రమః।
స్థితావష్టాక్షరస్యైష మన్త్రస్య న్యాస ఈరితః ॥ ౫౬

❁ ద్వాదశాక్షరమన్త్రస్య సృష్టిలయస్థితీనాం న్యాసః ❁

ద్వాదశాక్షర మన్త్రస్య న్యాసస్సంహృతి కథ్యతే।
న్యాసస్తలే మధ్యమయా తర్జన్యాఽఙ్గుష్ఠపర్వణి ॥ ౫౭
కృత్వావ్యదక్షిణం పర్వస్వఙ్గుష్ఠేనేతరేషు తు।
సవ్యే తలే తు విన్యస్తి స్సృష్టావవరధా లయే ॥ ౫౮
తలయోగ్రప్రక్రమస్థానే దక్షిణేతరయోర్ద్వయోః।
కనిష్ఠయోశ్చ విన్యస్తిగ పర్వణో రుభయోరపి ॥ ౫౯
ద్వాదశాక్షర మన్త్రస్య న్యాసోఽయం కమలాసన।

❁ అష్టాక్షర స్థానాని. ❁

హృదయాదీని చాఙ్గాని ధ్యాత్వాఽఙ్గుష్ఠాది పఞ్చసు ॥ ౬౦
న్యస్యేన్ముఖే నేత్రే తలే సవ్యే గదా †ధరా।
సవ్యేతరే పద్మచక్రే న్యస్యేన్న్యాస్యగ కరద్వయే ॥ ౬౧
ఈరిత స్తలయోర్మన్త్రం ధ్యాత్వా తేజోభిరు జ్వలమ్।
తాభ్యాం మూర్ధాదిపాదాన్తం దేహే న్యస్యేత్ క్రమాహితః॥
వ్యాపకం కఞ్చుకం యద్వా మన్త్రమష్టాక్షరశ్చ తతః।
మూర్ధ్నే నేత్రే ముఖే చిత్తే నాభ్యాం గుహ్యే చ జానుని ॥ ౬౩
చరణౌ క్రమశస్సృష్టౌ న్యాసో మన్త్రస్య ఇష్యతే।
విపరీతక్రమోజ్జేయ స్సంహృతౌ పాలనే పునః ॥ ౬౪
నాభ్యాది హృదయాన్తేషు న్యాసోఽష్టసు పరికీర్తితః।
అష్టాక్షరస్య మన్త్రస్య స్థానాన్యేతాని తాని చ ॥ ౬౫

❁ ద్వాదశాక్షర స్థానాని. ❁

శిరసగ వక్ష్యిమం పూర్వం దక్షిణం చోత్తరం తతః।
చత్వారి చ చతుర్వక్త్ర స్థానాని ద్వాదశాక్షరే ॥ ౬౬

---

* ద్వ్యన్యాసేన †దరౌ ఇతిక్వచిత్ క్రమాన్తతః। మన్త్రస్యాష్టాక్షరశ

అష్టాక్షర న్యాసభూమయః

మూర్ధ్నిత మధ్యమయాఽఙ్గుల్యా తర్జన్యా సహ చక్షుషోః।
న్యసేన్ముఖేఽనామికయా సాఙ్గుష్ఠేన చ మన్త్రవిత్ ॥ ౬౭
అఙ్గుష్ఠ తర్జనీభ్యాం తు హృదయే న్యసనం భవేత్ ।
తథాఙ్గుష్ఠ కనిష్ఠాభ్యాం నాభౌ న్యాసగ్ర ప్రశస్యతే ॥ ౬౮
వినాఙ్గుష్ఠేన శేషాభిర్గుహ్యే జానుని చోభయోః।
సమస్తాభిశ్చరణయో రిత్యష్టాక్షరభూమయః ॥ ౬౯

ద్వాదశాక్షర న్యాసభూమయః.

ప్రాగ్భాగే శిరసోఙ్గుల్యా న్యాసోఽఙ్గుష్ఠేన దక్షిణే।
తర్జన్యా వశ్చిమే భాగే న్యాసోఽనామిక యోత్తరే ॥ ౭౦
కనిష్ఠయా తథైతాస్స్యుర్ద్వాదశాక్షరభూమయః।

మన్త్రాక్షరాణాం వర్ణాః

రూపం క్రమేణాక్షరాణాం న్యాసకాలే విచిన్తయేత్ ॥ ౭౧
శుక్లం హిరణ్మయం కృష్ణం రక్తం కుఙ్కుమ సన్నిభమ్।
* పద్మకిఞ్జల్క సదృశం సర్వవర్ణకమష్టకమ్ ॥ ౭౨
సితం కృష్ణం చ ధూమ్రాభం శ్యామం తారానిభం తతః।
స్ఫటికాభం చ శక్రాభం రక్తం శుక్లం చ లోహితమ్ ॥ ౭౩
తమోరూపం పీతవర్ణం ధ్యాత్వా మన్త్రీద్వయాక్షరమ్।

షడఙ్గన్యాసః.

స్థానే యథోక్తే విన్యస్య షడఙ్గన్యాసమాచరేత్ ॥ ౭౪
హృదయం చ శిరశ్చైవ శిఖా కవచ మేవ చ।
నేత్రమస్త్రం షడేతాని హృదయే మస్తకే తథా ॥ ౭౫
శిఖాయామానుపూర్వ్యేణ సన్ధ్యోర్భయ పార్శ్వయోః।
నేత్రయోర్దిక్షు సర్వాసు న్యసనీయాని భూమిషు ॥ ౭౬

షణ్ణాం రూపాణి.

రూపాణి షణ్ణాం కుముదం బన్ధూక మసితోత్పలమ్।
అబ్జకేసర మమ్భోజ మతసీ † సూన సన్నిభమ్ ॥ ౭౭

* పద్మకిఞ్జల్క-నీలం చ. † రూపసమ్పదమ్.

దివ్యాయుధధరం దివ్యవస్త్రిమాల్యానులేపనమ్ ।
కాస్తుభం వనమాలాం చ శ్రీవత్సం దివ్యలక్షణమ్ ॥ ౭౫
బిభ్రాణం భావయేత్సాక్షాదాత్మానం వరమేశ్వరమ్ ।
అర్చయేన్మన్త్రసబీజాని గన్ధపుష్పాదిభిః క్రమాత్ ॥ ౭౬
మానసైరుప చారైశ్చ హృదయామ్భోరుహోస్థితమ్ ।
* హోమాన్తమర్చయేత్పూర్వం వాసుదేవం సనాతనమ్ ॥ ౭౦

మన్త్రశుద్ధిః

ఆత్మశుద్ధిరియంప్రోక్తా మన్త్రశుద్ధిస్తు కథ్యతే ।
షడ్వింశేన † నాణబీజేన మన్త్రబీజాని శోషయేత్ ॥ ౭౧
సప్తవింశేన బీజేన దహేదేతాని వర్ణశః ।
అష్టావింశేన బీజేన ¶ ఖే చ స్తమ్భనమాచరేత్ ॥ ౭౨
ఏకోనత్రింశబీజేన తాన్యేవ క్షోలయేత్పునః ।
హుఙ్కారేణ ప్రబుద్ధాని ఫట్కారేణ విచక్షణః ॥ ౭౩
కుర్యాదభిముఖాన్య ♦ న్వక్ప్రణవేన విశోధయేత్ ।
తమక్షమాలయా శుద్ధం జపేన్మన్త్రం సమాహితః ॥ ౭౪
అష్టోత్తర శతం వారా నష్టావింశతి మేవ వా ।
అష్టౌ వా మన్త్రవిన్మన్త్రం బీజాద్యన్త పుటీకృతమ్ ॥ ౭౫
పూజాద్రవ్యాణి సర్వాణి క్షోలయేచ్చామ్బు పూరితామ్ ।
‡ దక్షిణే వామపార్శ్వే వా వినివేశ్య గలన్తికామ్ ॥ ౭౬
అర్ఘ్యాది పాత్రాణ్యాదాయ గాయత్ర్యా విష్ణుపూర్వయా ।
ప్రక్షాల్య పాదేప్యాదధ్యా ద్దేవస్యాగ్రేఽథ ॥ పద్మజ ॥ ౭౭
పాద్యం మధ్యే దక్షిణేఽర్ఘ్యం వామే చాచమనీయకమ్ ।
తస్య ? పార్శ్వస్య పార్శ్వే తు వామే స్నానీయపాత్రకమ్ ॥ ౭౮
పూర్ణాని గాలితామ్బోభిః పాత్రాణి నిగమాదినా ।

అర్ఘ్యాదిషు క్షేపణీయద్రవ్యాణి.

సంప్రోక్ష్యార్ఘ్యాది పాత్రేషు ద్రవ్యాణి వినివేశయేత్ ॥ ౭౯

---

* హోమాన్తర. † నాస్త్రబీజేన. ‡ తోషయేత్. ¶ తేషు. ♦ ద్వా ప్రణవేన. ‡ దక్షిణే స్థాపయిత్వాతు వామే పార్శ్వే. వా॥ త్మన. ? తత్పార్శ్వయోశ్చ శుద్ధా వా పాత్రీమ్.

కుశాగ్రమక్షతం పుష్పం ఫలం మలయజం తథా ।
తిలాశ్చ సిద్ధార్థకసహితాశ్చ యవా *నఘ్న్యస్య భాజనే ॥ ౯౦

తిలాశ్చ దూర్వాశ్చం విష్ణుపర్ణీం శ్యామాకం పద్మమక్షతమ్ ।
పాద్యపాత్రే షడేతాని ద్రవ్యాణి వినివేశయేత్ ॥ ౯౧

ఏలాలవఙ్గకర్పూరం జాతీకక్కోల చన్దనమ్ ।
పుష్పాణ్యాచమనీయే తు పాత్రే ద్రవ్యాణి కల్పయేత్ ॥ ౯౨

†గన్ధం సర్వౌషధీ రత్నఫలబీజ కుశాని చ ।
తిలాని చాక్షతం చైవ దధిక్షీరఘృతాని చ ॥ ౯౩

రజసీ ద్వాదశాఙ్గాని స్నానీయే చ వినిక్షిపేత్ ।
కోష్ఠం మాంసీ హరిద్రే ద్వే మురాశైలేయచమ్పకాః ॥ ౯౪

వచాకచోరముస్తాశ్చ సర్వౌషధ్యగ్ర ప్రకీర్తితాః ।
‡తిలాని తులసీ చైవ నిక్షిపేచ్ఛన్తివారిణి ॥ ౯౫

❋ దివ్యాణాం దహనశోషణప్లావనాది ❋

ద్వాదశారం భాసమానం చక్రం ¶ మధ్యే తు భాస్కరమ్ ।
హస్తే వామేతరే ధ్యాత్వా దీప్తైస్తద్రశ్మిభిర్ పునః ॥ ౯౬

ద్రవ్యాణి దగ్ధ్వానిశ్శేషం భస్మీభూతాని తాని చ ।
దక్షిణేతరహస్తస్థే సితే వహ్నే వికస్వరే ॥ ౯౭

దలైష్షోడశభిర్యుక్తే చన్ద్రం పీయూషరశ్మిభిః ।
హృదయస్థం స్థితం ధ్యాత్వా తదుత్థైరమృతామ్బుభిః ॥ ౯౮

సిక్తాని జాతాని పున ర్యోగయోగ్యాని భావయేత్ ।
హస్తయోరుభయోర్దేవం ధ్యాయేన్నారాయణం ప్రభుమ్ ॥ ౯౯

తాభ్యామభ్యుక్షదిపాత్రేషు స్పృష్ట్వా ద్రవ్యాణి విశ్వతః ।
సకృత్సకృత్సమ్ప్రోక్షాణి గాయత్ర్యా విష్ణుపూర్వయా ॥ ౧౦౦

---

*నఘ్న్యే వినిక్షిపేత్ †'గన్ధమ్' ఇత్యాది 'ద్వాదశారమ్' ఇత్యన్తం క్వచిన్న. క్ స్నానీయద్రవ్యముచ్యతే. ‡తిలైశ్చ తులసీ-క్షీశ్చ భవేచ్ఛన్త్యుదకం తథా. ఇతిక్వచిత్ ¶ మధ్యగ.

అభిమన్త్ర్య తతో ముద్రాం సౌరభేయీం ప్రదర్శయేత్ ।
తద్దుగ్ధేన చ పాత్రాణి పూరితాని విచిన్తయేత్ ॥ ౧౦౧
ఓమఘ్ర్యమిత్యాది పూర్వం కల్పయామీతి * చోచ్చరేత్ ।
స్పృశేత్పాత్రాణి హస్తేన పాత్రేఽన్యస్మిన్ననన్తరమ్ ॥ ౧౦౨
అఘ్ర్యపాత్రాజ్జలం కిఞ్చిద్గృహీత్వా వినివేశయేత్ ।
† దక్షిణేతరహస్తే తత్ పాత్రం సంస్థాప్య మన్త్రయేత్ ॥ ౧౦౩
మన్త్రేణ మూలభూతేన వారా సప్తతదమ్బునా ।
వరంస్తేనాస్త్ర మన్త్రేణ ద్రవ్యాణ్యాత్మానమేవ చ ॥ ౧౦౪

❁ యోగపీఠకల్పనమ్ ❁

ప్రోక్ష్య కూర్చేన దేవస్య యోగపీఠం ప్రకల్పయేత్ ।
అభిన్నే సహజే పీఠే ప్రతిమాయాశ్చతుర్ముఖ ॥ ౧౦౫
ఆధారం ప్రథమం కూర్మం శాలాగ్నిం తదనన్తరమ్ ।
ఉపరిష్టాచ్చ భోగీన్ద్రం పద్మాభిర్భూమిమణ్డలమ్ ॥ ౧౦౬
చతురశ్రం సహస్రేణ బిభ్రాణం బలవత్తరమ్ ।
భువశ్చోపరి ధర్మాద్యాగ కల్పయ్య యోగాపనాజ్ఞయా ॥ ౧౦౭
ఆగ్నేయాదిషు చత్వారశ్చతస్రష్వేవ పద్మజ ।
అధర్మాద్యాశ్చ తావన్తగ ప్రాగాద్యాసు యథాక్రమమ్ ॥ ౧౦౮
ఆశాసు తావతీష్వేవ పురుషాకృతయస్తిస్రాః ।
చతుర్భుజాస్త్రిముఖవక్త్రాస్తిస్రాగ పూర్వేఽరుణాగ వరే ॥ ౧౦౯
హస్తాభ్యామపి ముఖ్యాభ్యాం రచితాఞ్జలి సమ్పుటాః!
అపరాభ్యాం చ బిభ్రాణా హస్తాభ్యాం యోగపీఠికామ్ ॥ ౧౧౦

---

* చోచ్చరేత్. † 'శ్రీరఘ్ర్యస్య భవేద్దేవీ వాగీశాచమనీయకే।
పాద్యస్య పితరోదేవా స్నానీయే వరుణస్తథా .... కస్య శాన్తిస్సాన్త్యా-
ర్ఘ్యపాత్రేష్వేతాస్సమర్చయేత్ ॥' ఇత్యధికమేకత్ర దృశ్యతే. ‡ ప్రాగా
దిషు.

మధ్యే సదాశివో దేవస్తద్వదేవ ప్రతిష్ఠితః।
అథవా పురుహూతాద్యా దిక్షు ప్రాగాదిషు క్రమాత్ ॥ ౧౧౧
అష్టావష్టసు పీఠస్య పాదరూపేణ ధారకాః।
ఈషాశ్చతస్రగ పూర్వాద్యాగ క్తస్య వేద చతుష్టయమ్ ॥౧౧౨
అవజ్ఞాకారాస్త్రియగ పాశా గుణాస్సత్త్వాదయో గుణాః।
తూలికా వఙ్ఛభూతాత్మా జీవాత్మాస్తరణం తథా ॥ ౧౧౩
అగ్నే స్నానస్య సూత్రస్య మణ్డలాన్యుపరిక్రమాత్ ।
అమ్భోజముపరిష్టాచ్చ వలక్షం ద్వాదశేచ్ఛదమ్ ॥ ౧౧౪
* స్మరకేసరసమ్పూర్ణం మధ్యే విపులకర్ణికమ్।
భద్రాసనం కల్పయిత్వా యోధోక్తేనైవ వర్త్మనా ॥

పీఠపార్శ్వ దేవతాః

అర్చయేద్గన్ధపుష్పాద్యైగ పీఠపార్శ్వే తు దక్షిణే।
బ్రహ్మాణం విష్ణు † మీశానం సమారాధ్య తథోత్తరే ॥ ౧౧౬
సనత్కుమారం సనకం సనన్దం చ విభాజయేత్ ।
పార్శ్వే చ వహ్నిమే దుర్గాం విఘ్నేశం నారదం తథా ॥
ఆత్మనశ్చ గురూగ్ ధ్యాత్వా ప్రార్థితాచ్యుతాచ్ఛనమ్।

భగవదారాధనారమ్భః

ఆవాహనపదం పాత్రం ప్రక్షాలితమథామ్బుభిః ॥
పూరయేన్మూలమన్త్రేణ హస్తాభ్యాం చ సముద్ధరేత్ ।
లలాటసమమేతస్మిన్న న్తరావాహ్య కేశవమ్ ॥
మూలబిమ్బాద్యధాదీపం దీపాదవికృతం తథా।
చతురుచ్చారయేన్మన్త్రమాగచ్ఛ పదసంయుతమ్ ॥ ౧౨౦
తేన తోయేన కర్మాఙ్గం సిఞ్చేత్తూర్ణేన మూర్ధని।
తత్ర పన్నిహితం దేవం కర్మార్చాయాం విచిన్తయేత్ ॥

క్తాసు దేవ చతుష్టయమ్. * స్మరకేసర. † మీశం చ.

ప్రణమ్య కిఞ్చిదుత్థాయ స్వాగతోక్తేరనన్తరమ్ ।

❁ ముద్రాప్రదర్శనమ్. ❁

దర్శయేత్ప్రీతిమాముద్రాం కల్పయిత్వా చ సన్నిధిమ్ ॥

❁ యావద్యాగం స్థితిప్రీతిథనా- ❁

యాగావసానికీం తత్ర ప్రీతిమేత హరేః స్థితిమ్ ।

❁ సమ్ముఖీకరణమ్. ❁

సమ్ముఖీకరణం కుర్యాత్ తుణ్డరీకాత్మవిద్యయా ॥

❁ సవయాసనమ్. ❁

దద్యాచ్చ మూలమన్త్రేణ సవయాసనమాదితః ।

❁ దేహపదచాయాం మన్త్రన్యాసః. ❁

యథా దేహే * తథాచాయాం మన్త్రన్యాసం సమాచరేత్ ॥

❁ హస్తన్యాసం వినా ముద్రాప్రదర్శనమ్. ❁

హస్తన్యాసం వినా శఙ్ఖచక్రముద్రాం ప్రదర్శయేత్ ।

❁ సురసిద్ధాద్యవతారితబేరే ఆవాహననిషేధః. ❁

† నావాహయేదేకబేరే సురసిద్ధావతారితే ॥ ౧౫౫

ఋషిభిర్మనుజైర్వాపి స్థాపితే నిశ్చలే ♦ హరౌ ।

❁ సుస్థితేఽభిముఖీభావ ఏవావాహనం. ❁

సుస్థితేఽభిముఖీభావస్తు దేవావాహనం హరేః ॥

యథాగ్నిమాహితం కుణ్డే యథా వా పురుషం స్థితమ్ ।

కాలే ప్రబోధయేదేవమచలే బోధయేద్ధరిమ్ ॥

❁ పూజారమ్భే స్థిరబిమ్బే యోగపీఠాదీనాం అవశ్యకర్తవ్యతా. ❁

కల్పనం యోగపీఠస్య మన్త్రన్యసనమేవ చ ।

బిమ్బే స్థిరే సదా కార్యం పూజారమ్భే చతుర్ముఖ ॥

---

* తథా దేవే. † ఆవాహయేత్. ♦ నిశ్చలే.

❁ పాద్యాచమనయోఃస్థితం హరిం ధ్యాయెత్ . ❁
అఘ్ర్యవస్త్రాభ్యర్చాకల్ప పుష్పగన్ధానులెపనైః ।
§ ప్రత్యర్చితం స్థితం ధ్యాయెత్పాద్యాచమనయోఽపునః॥
❁ స్నానసై వెద్యకాలయో స్సుఖాసీనం ధ్యాయెత్ . ❁
ఆసీనం స్నానకాలె చ పద్మాసనసుఖాసనె ।
సై వెద్యధూపదీపాదావాసీనం స్వస్తికాసనె॥ ౧౩౦

❁ అన్యతోపిచారె స్థితమాసీనం వా ధ్యాయెత్ ❁
ఉపచారెషు చాన్యత్ర తత్తత్కర్మానుసారతః ।
స్థితమాసీనమథవా దెవం ధ్యాయెత పూజకః॥

❁ పుష్పాఞ్జలిః ❁
అర్చయామీతి సామ్నా తు శ్రీపెత్పుష్పాఞ్జలిం హరెః ।
విభో సకలలోకెశ విష్ణో జిష్ణో ప్రభో హరె॥
త్వాం భక్త్యా పూజయామ్యద్య భోగైరభ్యాదిభిఃక్రమాత్ ।
* దివ్యైనాభ్యుపచారెణ యథాశక్తి యథావిధి॥
అర్చయిష్యామి సమయె భగవన్తం జనార్దనమ్ ।
ఇతి విజ్ఞాప్య దెవెశం యజెదభ్యాదిభిఃక్రమాత్ ॥

❁ అఘ్ర్యాదిదానకాలె ధ్యానపరికారః ❁
భక్తినమ్రెణ శిరసా దద్యాదఘ్ర్యం చ మూర్ధని ।
పాదారవిన్దయోర్దద్యాత్పాద్యం పాద్యప్రతిగ్రహె॥ ౧౩౧
ధ్యాయెదాచమనీయస్య దానకాలె జగద్గురుమ్ ।
ఆచామన్తమివామ్భోభి స్నాపయెదమ్భఃప్రతిగ్రహె॥
ఉపచారెణ మధుపర్కాదినా హరిమ్ ।

§ ప్రదిక్స్థితె. * దివ్యైనెత్యెకఃశ్లోకఃక్వచిదెవాస్తి.

❁ ప్రణామః. ❁

హస్తాభ్యాం శిరసా వదాభ్యాం మనసా చ ధియా తదా ॥
అహఙ్కారేణ చాత్మానం నిపాత్య ధరణీతలే ।
అనేన ప్రణిపాతేన ప్రణిపత్య జనార్దనమ్ ॥

❁ ప్రార్థనా ❁

దాసోఽహం తే జగన్నాథ సపుత్రాదిపరిగ్రహః ।
ప్రైష్యం ప్రశాధి కర్తవ్యే మాం నియుఙ్క్ష్వ హితే పదా ॥
ఇతి విజ్ఞాప్య దేవేశం పరివారాన్ ప్రకల్పయేత్ ।

❁ యోగాసనాబ్జపత్రేషు శక్తయః ❁

యోగాసనాబ్జపత్రేషు పూర్వాదిషు యథాక్రమమ్ ॥ ౧౮౦
ద్వాదశ ద్వాదశైవ శక్తీశ్శ్రీవత్సపూర్వికాః ।
శ్రీవత్సం వనమాలాం చ మాయాం యోగాత్మికాం తథా ॥
వైష్ణవీం విమలాం పుష్టిం * శక్తిముత్కర్షిణీమపి ।
ప్రజ్ఞాం సత్యాం తథేశానామనుకమ్పాం పితామహీం ॥

❁ ప్రథమావరణే శక్తయః ❁

ప్రథమావరణే చాపి దిక్షు ప్రాగాదిషు క్రమాత్ ।
వ్యాప్తిం కాన్తిం చతృప్తించ శ్రద్ధాం విద్యాం జయాం తథా ॥
శాన్తిం చ శక్తీరష్టౌతా కృత్వా చామరధారిణీః ।

❁ ద్వితీయావరణస్థాః ❁

తతో ద్వితీయావరణే శఙ్ఖాద్యాయుధధారిణః ॥
పురుషానష్ట పూర్వాదిష్వాను † పూర్వ్యేణ కల్పయేత్ ।

❁ తృతీయావరణస్థాః ❁

తృతీయావరణే స్వాసు దిక్ష్వింద్రాదీన్ ప్రకల్పయేత్ ॥ ౧౮౫

---

* పుష్టి. † రూపేణ.

❁ బహిరావరణస్థాః ❁

బహిరావరణె తార్క్ష్యం భగవత్పృముఖం తథా।
విష్వక్సెనం తథైశాన్యాం ¶ద్వితీయావరణాద్బహిః॥

❁ పరివారాణాం భగవదభిముఖం స్థితిః ❁

పరివారా నిరీక్షెర్ణ సర్వె ప్రాఞ్జలయో హరిమ్।

❁ స్నానాసనమ్ ❁

దద్యాచ్చ పాదుకె స్నాతుముత్థానసమయె హరెః।
ఇదంవిష్ణురితి ద్వాభ్యాం పాదుకారోహణం ¶హరెః॥
ఉద్ధరెచ్చ హరిం స్నాతుముత్తిష్ఠ బ్రహ్మణస్పతె।
ఇతిమన్త్రెణ దెవెశం ప్రార్థయెత్ స్నానపీఠికామ్॥
మన్త్రస్తు భద్రంకర్ణెభిరితి స్నానాసనాసనె॥
సావిత్ర్యా వితరెదర్ఘ్యం పాద్యం త్రీణిపదెతిచ।
ఆపఃన పునన్త్వ్యెతెన మన్త్రెణాచమనక్రియా॥ ౧౫౦
¶ దన్తధావన కాష్ఠం చ తద్విష్ణోరితి నిర్వపెత్।
అభ్యఙ్గం వామదైవ్యెన కుర్యాదుద్వర్తనం పునః॥
కాయం విష్ణోర్నుకమితి మన్త్రెణామలకాదికం।
*ప్రతద్విష్ణురితి శ్రౌల్యమభిషెక విధిస్తతః॥
ఆపోహిష్ఠెతి తిసృభిరతోదెవా అవన్త్వితి।
కఙ్కతెన మృజెత్కెశాన్ కలశైస్స్నపనం తతః॥
హిరణ్యవర్ణాం హరిణీమితి లెపో హరిద్రయా।
హిరణ్యవర్ణా ఋచయఃపవకెతి చతసృభిః॥
శ్రౌల్యో గన్ధామ్బునా దెహం పునస్తం కుఙ్కుమెన తు।
ఆలిప్య విష్ణుగాయత్ర్యా శ్రౌలయెత్పావమానీభిః॥ ౧౫౧

¶తృతీయావరణె. ¶స్మరెత్. ¶జిహ్వాబిలెఖనం చైవ విష్ణు గాయత్రి విద్యయా ఇతీదమధ్యంక్వచిదధికమస్తి. *నతెవిష్ణురితి.

బ్రహ్మజిజ్ఞానమితి చ కయానశ్చిత్రి ఆభువత్ ।
ఇత్యేవ మభ్యర్చ్య పాద్యాద్యైర్ † యజేదాద్యం మహేశ్వరమ్॥
వరిషిచ్య తు సావిత్ర్యా సూక్తేన పురుషాత్మనా ।
సహస్రధారయా స్నానం యుద్వా కుమ్భేన తద్భవేత్ ॥
అగ్నిమూర్ద్ధేతి మన్త్రేణ ప్లోతేనాజ్గామ్బు నిహ్మతిః ।
విష్ణుగాయత్రియా దద్యా ద్వస్త్రే ద్వే ధౌతనిర్మలే ॥

అలఙ్కారాపనమ్.

ప్రణవేన బ్రహ్మసూత్రముత్తరీయం చ కల్పయేత్ ।
ఆచాన్త మన్వధిష్ఠాయ పాదుకే మణ్డనాసనే ॥
సుఖాసీనాయ దేవాయ ప్రాగ్వదభ్యర్చ్యాది నివర్తయేత్ ।
ధూపేనాగురుజే ‡ నార్దా మూర్ధానం దివఇత్యృచా ॥ ౧౬౦
కేశాన్ సంశోష్య శుచినా చన్దనేన సుగన్ధినా ।
ఇదం విష్ణురితి శ్రుత్యా లేపనం వపుషి స్మృతమ్ ॥
జితం త ఇతిమన్త్రేణ మణ్డనైరపి మణ్డయేత్ ।
పుష్పాణి దద్యాత్తద్విష్ణో రితిమన్త్రేణ మన్త్రవిత్ ॥
ఇరావతీతి మన్త్రేణ పాదయోరర్ఘ్యాన్ దాపయేత్ ।
అఞ్జనం విష్ణుగాయత్ర్యా వ్యాహృత్యా దర్పణేక్షణమ్ ॥
జితం త ఇతి ధూపైశ్చ ధూపయేదగురూత్థితైః ।
ఉద్దీప్యస్వేతి మన్త్రేణ దీపారోపణ మిష్యతే ॥
తిలాన్ వస్త్రం తథా హేమ తామ్బూలం తణ్డులానపి ।
ఫలాని గవ్యమాఘారం గాశ్చాధాన్యం యథావసు ॥ ౧౬౫
గోగ్రాసం దేశికాయైవ దద్యాద్దైవస్య సన్నిధౌ ।
అధివస్య తథా రాజ్ఞో రాష్ట్రస్య సకలస్య చ ॥

---

† ధూపదీపాన్తమర్చయేత్. ‡ నార్దాం.

ప్రజానాం బ్రాహ్మణాదీనాం దానమభ్యుదయావహమ్ ।
అవనీతె యువనికాపటె భక్తానుకమ్పయా ॥ ౧౬౭

ఘోషయెత్తూర్యఘోషెణ నృత్తం గీతం తదాచరెత్ ।
స్తోత్రాణి చ కదాశ్చిత్రా వెదానఙ్గాని షట్ తథా ॥ ౧౬౮

వరెయురగ్రె దెవస్య సర్వమన్యచ్చ మఙ్గలమ్ ।

❁ భోజ్యాసనమ్ ❁

ఆచరెత్పాదుకె దత్వా గమయెద్భోజనాసనమ్ ॥ ౧౬౯

దత్వాఘ్ర్యం పాద్యమాచామం మధుపర్కం నివెదయెత్ ।
ప్రణవెన తతో దద్యాత్తామ్బూలీమాద్యశోధనీమ్ ॥ ౧౭౦

* హవిర్నివెదయెత్సిద్ధం భోజ్యభక్ష్యాదికం తథా ।
మధురాది రసోపెతం విధ్యుక్తం సుసమాహితః ॥ ౧౭౧

సుసంస్కృతైశ్చ † నిష్పన్నైర్యుక్తమన్యైశ్చ ఫలాదిభిః ।
అపూపైర్వరతిపూపైశ్చ యుధా యోగం పరికల్పయెత్ ॥ ౧౭౨

రాజోపచార ‡ వత్సర్వముపచారె ప్రకల్పయెత్ ।
ప్రోక్షితం చాస్త్ర మన్త్రెణ పరిషిచ్య చ వర్మణా ॥ ౧౭౩

ప్రణవెనాహారణె దత్తె దహనాప్లావనాదికె ।
కృతె చ సురభీముద్రాం దర్శయిత్వా చ దెశికః ॥ ౧౭౪

న్యస్తైరన్యపుష్పె సంప్రోక్షై ర్విష్ణుహస్తై సమాధినా ।
క్ష్మ అన్వారభ్తెన సవ్యెన పాణినా దక్షిణెన తు ¶ ॥ ౧౭౫

ప్రగృహీతాఘ్ర్యపుష్పెణ దర్శితగ్రాసముద్రయా ।
దెవస్య తెతి మన్త్రెణ నైవెద్యం తద్యథోదితమ్ ॥ ౧౭౬

---

* హవిర్నివెదయెత్పిళ్ళాద్యోభ్య భక్ష్యాది సంయుతమ్. † మ్మిష్టాన్నైః. ‡ త్పూర్వముపచారైః ప్రకల్పితె. క్ష్మ విధాయ దక్షిణం జానుం భూమిపంస్పర్శగంపునః. ఇతి క్వచిదధికమస్తి. ¶ ఉన్నమ్య వామవృష్ఠెన దక్షిణెన కరెణ తు. ఇదమర్ధమన్వారభ్తెత్యస్య ప్రతినిధితయా క్వచిద్దృశ్యతె.

దేవస్య దక్షిణే హస్తే నివేదేత్సాధకస్స్వయమ్ ।

❁ తామ్బూలసమర్పణమ్. ❁

దత్తేఽన్నపానకే హస్తే పానీయే చ సుసంస్కృతే ॥ ౧౨౨
కృతే చాచమనే దద్యా త్తామ్బూలీ మాప్యశోధినీమ్ ।
క్రియాకలాపం పూజాదౌ కర్మ్మచార్యాం యదీరితమ్ ॥ ౧౨౩
తత్సర్వం ధుర్యవద్వేరాదౌ యథాసమ్భవమాచరేత్ ।
ఆహ్వానాదిషూపచారేషు కర్తవ్యేషు యథాతథమ్ ॥ ౧౨౪
మన్త్రీపూర్వేషు సర్వేషు వాచమేనాముదీరయేత్ ।
దివ్యేనాఘోర్యకచారేణ యథాశక్తి యథావిధి ॥ ౧౨౫
అర్చయిష్యామి సమయే భగవన్తం జనార్దనమ్ ।
ఇత్యాదికామవితథాం పూజకస్సుసమాహితః ॥ ౧౨౬
చతుర్భిరేవ గన్ధాద్యైశ్చ పరివారార్చనం మతమ్ ।
సర్వస్మిన్నుపచారే చ స్తుత్యన్తేఽనుస్థితే పునః ॥ ౧౨౭
జపేచ్చ పూజకో మన్త్రీం యథోదీరితసఙ్ఖ్యయా ।
ద్వాదశాక్షరమన్యం వా తదన్తే జుహుయాద్బహిః ॥ ౧౨౮
భూతేభ్యో బలిదానం చ కుర్యాన్నిత్యం మహోత్సవమ్ ।
విజ్ఞాప్య దేవదేవేశం పూజకశ్చ *ప్రణమేత్స్వయమ్ ॥ ౧౨౯
ఆదదీతావశిష్టాని పూజావస్తూని కృత్స్నశః ।
తైరాత్మపూజనం కుర్యా త్తుష్యేత్తేనాపి కేశవః ॥ ౧౩౦
మన్త్రేణైకేన కేనాపి సూక్తేన పురుషేణ వా ।
అథవా ద్వాదశార్ణేన మన్త్రేణాభిముఖే హరిమ్ ॥
ప్రపద్యతే పరం శేషో నిష్కామో యది పూజకః ।
† కామనాయాస్తు కామ్యాని ఫలాని ప్రతిపద్యతే ॥ ౧౩౨

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది పాద్మే తన్త్రే చర్యాపాదే
నిత్యయాగవిధినామ తృతీయోఽధ్యాయః.

---

*ప్రణతః. † కామానవాప్నుయాత్కామీ.

చతుర్థోఽధ్యాయః

❁ నిత్యోత్సవ హోమః. ❁

బ్రహ్మా :—

భగవన్నుత్సవో నిత్యో హోమశ్చాగ్నౌ పురోదితః।
స కథం పూజకైరఙ్గాయఙ్గ కథయస్వ యథాతథమ్॥ ౧

శ్రీభగవాన్ :—

ద్వారస్థానగ్న్యగారస్య చణ్డాదీన చయేత్క్రిమాత్।
అన్తఃప్రవిశ్య శకృదాలిప్తే కుణ్డేఽర్చితాచితే॥ ౨

❁ పాత్రాసాదనమ్. ❁

ఉపవిశ్యాత్మనఙ్గ పాశ్వేఽ దక్షిణే పుష్పభాజనమ్।
అన్యాని హోమద్రవ్యాణి వామపాశ్వేఽ తు నిక్షిపేత్॥ ౩
*కుణ్డస్యోత్తరపాశ్వేఽ తు ప్రాగగ్రేషు కుశేషు చ।
ఆజ్యపాత్రం చరుస్థాలీం ప్రోక్షణీం సమిధఙ్కుశాన్॥ ౪
స్రుణీతాం తణ్డులాన్ తోయం పరిధీన్ స్రుక్స్రువౌ తథా।
దర్వీమగ్నేర్విహరణం వ్యజనాని చ మేఖలామ్॥ ౫
శమ్యఞ్చ కాష్ఠం ఘణ్టాం చ గన్ధద్రవ్యం చ సాక్షతమ్।
ద్వన్ద్వాని చ ప్రయోజ్యాని న్యఞ్చి సత్యేవ పశ్చవే॥ ౬
కుణ్డమధ్యే తతస్తిస్రో రేఖాఙ్గాయతాఙ్గ పృథక్।
తత్పోదగాయతాస్తిస్రో లిఖిత్వా మూలవిద్యయా॥ ౭
దధఙ్గ స్తమ్బద్వయేనాద్భి రభ్యుక్ష్యోదాయ పావకమ్।
మథితం లౌకికం యుద్వా నిధాయ చ విహృత్య చ॥ ౮
†అద్భిఙ్గ పరిసమూహ్యాగ్నిం పరిస్తీర్యఙ్గ త్రిభిస్త్రిభిః।
ప్రాగగ్రైరుదగగ్రైశ్చ దర్భైఙ్గ పఞ్చభిరేవ వా॥ ౯

---

* 'కుణ్డస్య' ఇత్యర్ధం క్వచిన్న. † వాసుదేవాదిభిమన్త్రైఙ్గ

।సప్తభిర్వభిర్వాపి యద్వైకాదశసమ్మితైః ।
గ్రన్థీకృతాగ్రైర్దర్భైస్తైర్వఞ్చవింశతినిష్మితైః॥ ౧౦

*తత్రాగ్నిమధ్యేఽపాం పూర్ణాం ప్రణీతామతార్చితామ్ ।
నిధాయ దర్భయుగ్మేన కూర్చం ప్రాదేశసమ్మితమ్॥ ౧౧

నిమార్యాచ్ఛాదనం తస్య త్రిభిర్దర్భైశ్చ పవిత్రితైః ।
కూర్చేన తేన ప్రోక్షణ్యాం ప్రణీతాజలమావపేత్॥ ౧౨

ప్రోక్షణీ మాత్మనశ్చాగ్రే సకూర్చాం న్యస్య మన్త్రవిత్ ।
అఙ్గుష్ఠానామికాభ్యాం తుకూర్చం తత్కరయోర్ద్వయోః॥౧౩

పునరాఘారమాజ్యాయ త్రిరభ్రోక్ష్య ప్రోక్షణీం పునః ।
హోమద్రవ్యాణి పవ్యాణి ప్రోక్షయేత్తైన వారిణా॥ ౧౪

స్పృశేచ్చ తాని ద్రవ్యాణి నామాదేశం యథా తథమ్ ।
స్రావయేత్ప్రోక్షణీవారి ప్రాదక్షిణ్యేన తాం పునః॥ ౧౫

కృత్వాభ్యగ్ం పూరితాం దేవం ప్రణీతాయాం ప్రభావయేత్ ।
అగ్నేర్దక్షిణతో దర్భకూర్చే తన్మాయుష్టరే॥ ౧౬

ఆవాహ్య బుద్ధ్యా బ్రహ్మాణమిష్ట్వా ప్రక్షాల్య వారిణా ।
విష్ణుగాయత్రియా స్థాలీమాజ్యకం తత్ర తణ్డులాన్॥ ౧౭

ప్రక్షిప్య హృదయాదద్భిర్దైర్గ ప్రక్షాల్యాగ్నావధీక్షయేత్ ।
ఆజ్యస్థాల్యాం నిరూప్యాజ్యం ద్రావితం గాలితం తథా॥ ౧౮

తత్ర ప్రత్యస్య దర్భాగ్రద్వయం మన్త్రేణ మన్త్రవిత్ ।
ఆజ్యశేషం నిధాయాగ్నౌ తాం దీప్తేనాథ బహిఃపా॥ ౧౯

పయోఽగ్నికుర్యాదుత్తార్యం యథాస్థానం నివేశయేత్ ।
ఉత్పూతోత్పవనం కూర్చమద్భిస్ప్రక్ష్యాహ్యమబుధే॥
ప్రహృత్య చామృతీకృత్య ఘృతం సురభిముద్రయా ।
అవకుణ్య చ దిక్పాలా నిన్ద్రాదీన్ పూజయేత్క్రిమాత్॥ ౨౧

।వఞ్చభిర్వభిః. *ద్రవ్యాగ్నిమధ్యే.

ఉష్ణోదకేన ప్రక్షాల్య స్రుక్‌స్రువౌ కుశకఞ్చకమ్ ।
కూర్చమాదాయ తౌ తేన మూలే మధ్యే చ మూర్ధని ॥ 27
పర్యుక్ష్య కూర్చమూలేన మధ్యానాగ్రేణ చ క్రమాత్ ।
నిష్టప్యాగ్నౌ నిధాతవ్యౌ తావుదీచ్యా మధాత్మనః ॥ 28
స్రువేణాజ్యం సమాదాయ హోమావస్తూని సేచయేత్ ।
చరుం చాజ్యేన సంసిచ్య పార్శ్వే తమవరోపయేత్ ॥ 29

❁ చరోశ్చాతుర్విధ్యమ్. ❁

కేవలాన్నం తథా మూద్గం పాయసాన్నం గులోదనమ్ ।
చతుర్విధశ్చరుర్జ్ఞేయస్తత్ర పాకశ్చ్యుల్యామపీష్యతే ॥ 30
యాదృఙ్నిష్పద్యతే బిమ్బే హోతవ్యశ్చాపి తాదృశః ।
ఉదక్‌సంస్థాస్తు పరిధయస్తత్పరగారమ్యణాస్తథా ॥ 31
నిధాతవ్యాశ్చిక్షిశానకోణయోస్సమిధౌ తథా ।
ఊర్ధ్వే నిధాయ మనసా ధ్యాయన్నిద్ధాగ్ని ప్రజాపతిమ్ ॥ 32
ఏకతోగ్రాభి * సంకల్ప్యోదగోక్తాభి ముష్టిముద్రయా ।
ఆదధ్యాదాజ్యపాత్రం చ కుశకూర్చేన వేష్టితే ॥ 33
వామే కరే నిధాయాగ్నావాఘారావాయుతిమాచరేత్ ।
ప్రాజాపత్యం తథాగ్నేయ్యమాజ్యభాగమథాచరేత్ ॥ 34
ఆగ్నేయం దక్షిణే భాగే సౌమ్యం భాగమథోత్తరే ।
మధ్యే వ్యాహృతిభిర్హుత్వా స్మరేదగ్ని మనన్తరమ్ ॥ 35

❁ అగ్నిధ్యానమ్. ❁

ద్విశీర్షకం సప్తహస్తం త్రిపాదం సప్తజిహ్వకమ్ ।
వరదం శక్తిపాణిం చ బిభ్రాణం స్రుక్‌స్రువౌ తథా ॥ 36
అభీతిదం చర్మధరం వామే చాజ్యధరం కరే ।

---

* సమిత్పిఞ్చ.

❁ జిహ్వాభేదేన హోమఫలభేదః. ❁

జిహ్వాయాం దక్షిణే వక్త్రే ధూమ్రాయాం మారణాదికమ్ ॥ 3౭
లోహిన్యాం తు వశీకారగ కాల్యాం కర్మచ శాన్తికమ్ ।
పర్వసిద్ధి స్ఫులిఙ్గిన్యా మానసే దక్షిణేతరే ॥ 33
విశ్వరూపరసజ్ఞాయా మణిమాది మహాఫలమ్ ।
కరాలికా విజయదా పుష్టిదా చ మనోజవా ॥ 3౮
కాష్ణ్యం లౌహిత్యమేతాసాం వర్ణశ్యామత్వమేవ చ ।
స్ఫులిఙ్గరూపం చ తతో వర్ణస్ఫుటిక పన్నిభః ॥ 3౯
తపనీయనిభగ * ప్రోక్తో జిహ్వానామాను పూర్వశః ।
తిలానాఘూర † సమిధో జుహుయా ‡ జ్జాతశాన్తయె ॥ 3౬
అష్టోత్తరశతం వారాగ్ దాద్వదశాక్షరవిద్యయా ।
పూర్ణాహుత్యవసానేతు ధ్యాత్వా జ్వలనమర్చయెత్ ॥ 3౭
గన్ధాద్యైరాత్మనో దద్యాదక్షతాని చ వర్మణా ।
పరిషిఞ్చె జ్జలేనాగ్నిం తన్మధ్యే యోగపీఠికామ్ ॥ 3౮
కల్పయిత్వా చ తన్మాత్రై ర్జుహుయాత్సర్పిషా సకృత్ ।
అత్రావతార్య హృదయా చ్చిద్రూపం పరమేశ్వరమ్ ॥ 3౯
సకలీకృత్య మన్త్రస్య న్యాసం కుర్యాద్యథావిధి ।
అఘ్యపూర్వం ¶ నివెద్యాన్నం సర్పిషా జుహుయాత్సకృత్ ॥
జపాన్తం చ సకృన్మన్త్రై ర్జుహుయాత్సర్పిషా తతః ।
సమిద్భిర్వా ¶ దలైగ పుష్పై ర్బీజైర్వా వ్యథవా ఫలైః ॥ ౪౦
పరివారాన్తమప్యేవం సర్పిషా జుహుయాత్సకృత్ ।
ఆరాధనం హరేరేతత్సాన్తచిత్తపి చతుర్ముఖ ॥ ౪౧
ఆరాధనం చెదన్యత్ర ప్రతిమాదావనన్తరమ్ ।
జుహుయాత్సమిదాద్యైస్తై ర్వక్ష్యమాణెన వర్త్మనా ॥ ౪3

---

* నిభా. † సమ్మిశ్రా. ‡ జ్జడ. ¶ నివెద్యాన్తమ్. ¶ తిలైగ పుష్పైః.

❁ సమిధామాయామనహనాది స్వరూపవిధయార్థవాదే ఫలమ్. ❁

ఆయామస్సమిధాం తాలం కనిష్ఠా నహనం క్రమాత్ ।
చర్మహీనే వినాశస్స్యాద్బిదే క్షీణం కులం భవేత్ ॥ ౪౪
ఆర్ద్రాసు బన్ధునాశస్స్యా త్సుత్రనాశగ పురాతనే ।
తితాసు భార్యా మరణం కలహాయ చ శాఖినీ ॥ ౪౫
ఉద్వేగాయ భవేత్ స్థూలా హ్రస్వాఽవగ్రహకారిణీ ।
దీర్ఘాతి ¶ వృష్టి జననీ తాస్త్యాజ్యా దోషయుతా సమిత్ ॥ ౪౬

❁ సమిధాం సఙ్ఖ్యా. ❁

శతం తదర్ధం పాదం వా సమిధోఽష్టౌ యథోదితాః ।
తదర్ధం వా ఘృతాక్తాస్తా జుహుయాన్మూలవిద్యయా ॥ ౪౭
ఆజ్యావసిక్తాశ్చత్వారగ్ప్రత్యృచం గ్రాసముద్రయా ।
సృస్రూక్తేన చ హోతవ్యా మూలమన్త్రేణ సర్పిషా ॥ ౪౮
శేషాదిసఙ్ఖ్యయా హోమో ధ్యాత్వా పరమపూరుషమ్ ।
స్రువేణ జుహుయాదాజ్యం హస్తేన సమిధం పునః ॥ ౪౯
చరుం పలాశపాత్రేణ యుద్వా హస్తాదినా భవేత్ ।
హుత్వా పూర్ణాహుతిం పూర్వం తతశ్శాన్తిం ప్రకల్పయేత్ ॥ ౫౦

❁ హోమద్రవ్యాణాం ఫలమ్. ❁

యజ్ఞవృక్షోద్భవై శ్శాన్తి స్సౌభాగ్యం కుసుమై స్తథా ।
భూపద్రవైశ్చ సదారోగ్యం పుష్టిం దధ్నా పయస్తథా ॥ ౫౧
అన్నేన వివిధాన్ కామానాజ్యేనాయుష్మతీగ్ప్రజాః ।
శ్వేతపద్మైస్తు జుహుయాదిచ్ఛన్ బ్రహ్మశ్రియం నరః ॥ ౫౨
లక్ష్మీపుష్పైస్తు జుహుయా ల్లక్ష్మీకామోఽథ వారుణైః ।
పద్మైర్బిల్వ సమిద్భిర్వా జ్ఞానకామస్తు సర్పిషా ॥ ౫౩

¶ పుష్టికరణి.

కన్యాకామఞ్చ కాలపుష్పై ర్గోకామో గోమయైఞ్చ పునఃl
ఆయుష్కామస్తు దూర్వాభిర్భూతికామస్తు మృత్స్నయా ॥ ౫౪
యవాగ్వేన్ద్రియ కామస్తు తిలైస్సర్వజనప్రియఃl
బ్రహ్మవర్చసకామస్తు బ్రహ్మవృక్షసముద్భవైఃll ౫౫
వేణుభిశ్చ యవైశ్చైవ నీవారైశ్శాలిభిస్తథాl
సర్వే కామాఞ్చప్రసిద్ధ్యన్తి హోతుర్బీజైర్యథోదితైఃll ౫౬
లాజహోమేన సిధ్యన్తి సర్వే కామా న సంశయఃl
అన్నైరన్నాదికామస్తు పుత్రకామస్తు పాయసైఃll ౫౭
నిమ్బపుష్పై ర్హిరణ్యార్థీ పర్వం సిధ్యతి పర్పిషాl

హోమార్థద్రవ్యపరిమాణమ్.

హోమే సర్పిర్మధుక్షీరధారా స్యాచ్చతురఙ్గులా ॥ ౫౮
శుక్తిర్దధ్యాహుతిర్గ్రాసం పాయసాజ్యాహుతిర్భవేత్ lll
*భక్షోహుతి స్తదర్ధం స్యాత్పుష్పైరఞ్జలిభిఃll ౫౯
నిష్పావబీజమానా తు ధూపద్రవ్యాహుతిర్భవేత్ l
తిలవ్రీహి యవాద్యైస్తు ముష్టయార్ధార్ధాహుతిక్రమాత్ ll ౬౦
అష్టాఙ్గులా తదర్ధా వా సమిద్ధూవా షడఙ్గులాl
మృద్వీకాఽక్షప్రమాణా తు గోమయాహుతిరిష్యతే ll ౬౧
పూర్ణాహుతిర్ధృతస్యైవ స్యాత్కుడుబేన చతుర్ముఖl
న్యూనాధికప్రమాణాం తు హవ్యకవ్యాహుతిం కృతామ్ ll ౬౨
భుఞ్జన్తి దానవా దైత్యా న ఫలాయ చ కల్పతేl
కుక్కుటాణ్డ ప్రమాణం తు చరోశ్చ పిణ్డం ధృతాప్లుతమ్ ll ౬౩
నిష్కృష్య చ స్రుచోగర్తే అభిఘార్య స్రువేణ చl
ససమిద్దభకుసుమం జుహుయాన్మూల విద్యయా ll ౬౪

---

*భక్తాహుతి.

ప్రాయశ్చిత్తార్థమాజ్యేన కణ్ఠోచ్ఛవనివదా పునః।
స్రుచమాజ్యేన సమ్పూర్య సదర్భం సవిధాన్వితమ్ ॥ ౬౫
ఉద్ధృత్య నాసికాగ్రాన్త మభిఘూయ్య స్రువేణ చ।
జుహుయాన్మూలమన్త్రేణ పూర్ణాహుత్యా తు సాధకః ॥ ౬౬
స్రుచం జలేన సమ్పూర్య బహిర్గ కుణ్డాత్పదక్షిణమ్।
సేచయేద్వా విశేషం తు నినయేచ్ఛిరసి స్వయమ్ ॥ ౬౭
భస్మనా తిలకం కృత్వా హృదయే స్మృత్వా జపేత్।
గృహీత్వాఘ్యం ప్రదద్యాచ్చ ధామ్ని దేవాయ పూజకః ॥ ౬౮
భక్త్యా యదగ్నౌ విహితం యథాశక్తి యథావిధి।
ఆరాధనం తదేవేతి గృహాణ వరమేశ్వర ॥ ౬౯
అగ్నికార్య విధిర్హ్యేవ సఙ్క్షేపాత్కథితోమయా।
విధినానేన యఃకుర్యా దగ్నికార్యం దినే దినే ॥ ౭౦
స యాతి బ్రహ్మణ స్థానం భుక్త్వా భోగాన్యథేప్సితాన్।

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది పాద్మే తన్త్రే
చర్యాపాదె అగ్నికార్యవిధినామ
చతుర్థోఽధ్యాయః.

పంచమోఽధ్యాయః

నిత్యోత్సవ విధిః.

శ్రీభగవాన్ :—

అథ నిత్యోత్సవవిధిం కథయామి చతుర్ముఖ ।
సర్వదుఃఖహరం పుంసాం సర్వభూతప్రహర్షణమ్ ॥ ౧

రాష్ట్రస్య రాజ్ఞో గ్రామస్య యజమానస్య సద్మనః ।
సుఖావహం శాన్తికరం పుణ్యమాయుర్వివర్ధనమ్ ॥ ౨

ఆవాహ్య తణ్డులే శుద్ధే పాశ్వస్థే వరమేశ్వరమ్ ।
శక్తిభిర్వశభిర్వాభ్యాం సహ ప్రాతర్దినే దినే ॥ ౩

పరిక్రమేదాయతనం మధ్యాహ్నే త్వన్నకల్పితే ।
సాయం కుసుమసఙ్ఘాతే త్రిసన్ధ్యం క్రమం కల్పయేత్ ॥ ౪

బిమ్బేన * వా పరీయాయాత్త్రి సన్ధ్య మనువాసరమ్ ।
అథవాన్నేన మధ్యాహ్నే కాలేఽన్యత్ర ధ్వయే చనా ॥ ౫

త్రిసన్ధ్య మథవాన్నేన కుర్యాన్నిత్యోత్సవం హరేః ।
మధ్యన్దినే వా సర్వార్థం పరిక్రమ్య బలిం హరేత్ ॥ ౬

యదోత్సవప్రతీకృతే రన్వగ్రేఽథవా † భవేత్ ।
త్రిసన్ధ్యం చామరం ఛత్రం వితానధ్వజ సంయుతమ్ ॥ ౭

షడ్ఢావరణ బలిదానమ్.

తణ్డులాదికమన్నం వా కేవలం కమలాసన ।
షడ్ఢావరణకే ధామ్ని షడ్ఢాస్యావరణేష్వపి ॥ ౮

బలిం దత్వా పరీతటనం గేయవాద్య పురస్సరమ్ ।

---

* వాథ పరీయాయా త్త్రిసన్ధ్యమనుసారతః. † హరేత్.

❁ ఆవరణభేదేన ఉత్సవతారతమ్యమ్. ❁

ఉత్సవం ప్రాహురుత్కృష్టమేకోనం మధ్యమం విదుః ॥ ౯
ద్వ్యేకేఽధమం జఘన్యం త్రిన్యూనే క్షుద్రమత్ర తత్ ।
బలిప్రదానేన వినా నోత్సవోఽభ్యుదయావహః ॥ ౧౦

❁ పరిచారక లక్షణమ్. ❁

శుక్లామ్బరధరం సౌమ్యం శుక్లయజ్ఞోపవీతినమ్ ।
సోత్తరీయం చ సోష్ణీషం స్వనులిప్తమలఙ్కృతమ్ ॥ ౧౧
పరిచారకమాహూయ భావితం గరుడాత్మనా ।
తస్మాద్ధరిం చ ప్రాతస్తే తణ్డులేఽన్నే ప్రసూనకే ॥ ౧౨
దేవమావాహయేన్మూల బేరాదారాధక స్స్వయమ్ ।
ఇష్ట్వా చ గన్ధపుష్పాద్యైస్తత్ర దేవం యథావిధి ॥ ౧౩
విష్వక్సేనమూర్తీశ్చ పునర్గ పూజయిత్వా ప్రదక్షిణమ్ ।
ప్రాగాద్యేషు ద్వాదశసు పాత్రేష్వేషు దలేషు చ ॥ ౧౪
సూక్తం సవర్ం స్వస్త్యయనం తథాన్యచ్చాపి మఙ్గలమ్ ।
కర్ పాత్రంచ బిభ్రాణో ప్రజేచ్చ పరిచారకః ॥ ౧౫
చణ్డప్రచణ్డపర్ముఖాగ్ ద్వారపాలాగ్ ప్రపూజయేత్ ।

❁ బలిదానే తాలనృత్తాదివ్యవస్థా ❁

ఘోషయేన్మల్లతాలాద్యై బలిదానపురస్సరమ్ ॥ ౧౬
నృత్తం తు వైజయన్తీ స్యాదృషభం గేయమిష్యతే ।
వితాన ధవలచ్ఛత్రీ చామరవ్యజనాదిభిగ్ ॥ ౧౭
పరిక్రమేత బల్యర్థం సవాన్యావరణగ్ క్రమాత్ ।
పీఠం ప్రదక్షిణీకృత్య ప్రవిశేదాలయం పునః ॥ ౧౮
*తం తు ప్రదక్షిణీకృత్య ప్రవిశేద్ధరిమన్దిరమ్ ।
దత్వార్ఘ్యం †మూలమన్త్రేణ మూలబేరే సముత్సృజేత్ ॥ ౧౯
బలిశేషం తీర్థపిణ్డీ ద్విచ్ఛత్రేనస్య మూర్ధని ।
పరిశిష్టం మహాపీఠే నిక్షిపేదక్షతాదికమ్ ॥ ౨౦

---

*ఎద్వత్ †హృద్యమాచామం మూలబేరే నివేదయేత్

❁నితోత్పవె బలిబెరం యానె శిరసి వా ఆరోప్య పరిభ్రమణమ్.❁

నితోత్పవశ్చే ! దారోప్య తద్బిమ్బం శిబికాదిషు ।
ఆరోప్య యద్వా శిరసి పరిభ్రమణమిష్యతె ॥ ౨౧

❁ బలిబెరభ్రమణె నృత్తాతోద్యాదిభెదః. ❁

ఆతోద్యనృత్తైబ్బహుధా భిద్యమానైస్సమెధితమ్ ।
తత్ర నృత్తం బహువిధం తాని వక్ష్యె సమాసతః ॥ ౨౨
విలాసం కతరీ విష్ణుక్రాన్తమాలీఢమఞ్జలమ్ ।
భద్రమాలీ తాణ్డ్యవక్త్రో కరణం పుష్పాస్తికాహ్వయమ్ ॥ ౨౩
చారీ ప్రచారీ సూచీ చ * సావతరం పారిభద్రకమ్ ।
సౌమ్యం † విషమసూచీ చ ఖెటకం చావకుఞ్చితమ్ ॥ ౨౪
కటిబన్ధమలఙ్కార మశ్మరీ ‖ పృష్ఠకుట్టిమమ్ ।
ఉల్లఙ్ఘి వామజానూఖ్యం ¶ మాసూరీ చావపెష్టితమ్ ॥ ౨౫
వాసరెశ్వరసఞ్చారీభావౌ స్యాతాం నికుట్టిమౌ ।
కుట్టిమం ఘటితం స్థాయీభావో యుచ్చ విజృమ్భితమ్ ॥ ౨౬
మణ్డలం కుఞ్చితాధ్యాది పతాకా సవ్యమఞ్జలమ్ ।
తాన్తారకుట్టిమాహ్వానం ప్రపూర్వం ఘటితం తథా ॥ ౨౭
స్యా విలాసం సవ్యతో భద్రం శుద్ధం కుఞ్చిత మిష్యతె ।
మాగధచారీ కరాధీన ♦ మావభాస మనన్తరమ్ ॥ ౨౮
ఆవెష్టితం పరీవర్తం నిధూతం దెశిమణ్డలమ్ ।
సముపూర్వం చ ● ఘటితం పదం విషమపూర్వకమ్ ॥ ౨౯
కకరీకవిలాసశ్చ భవెద్విగలితం తథా ।
నృత్తభెదాగ పృథగ్భావా గాత్రావయవచెష్టితైః ॥ ౩౦
ఆతోద్య గీతిభేదానా మానన్త్యాన్నెహ్య. ? తన్యతె ।

! ద్బిమ్బెన. * సంవర్తం. † విషమసూరీ. ‖ పృష్ఠకుట్టకమ్.
¶ మాధురీ. ♦ విగాత్రం. ♦ మావభాలం ● గదితమ్. ? గీయతె.

❁ ఖగేశ ప్రియ నృత్తమ్ ❁

పుష్పవ్రభాసమోపేతం * ధ్వజచ్ఛత్రాది పంయుతమ్ ॥ 3౧
సవ॒వాదిత్రసుభగం సవ॒గేయ సమెధితమ్ ।
బ్రహ్మవిద్బిహ్మఘోషెణ సహితం దీవసజ్కులమ్ ॥ 3౨
షణ్ముక్రాన్తం ఖగేశస్య నృత్తం గెయం చ మధ్యమమ్ ।

❁ పురుహూతాది ప్రియం నృత్తమ్ ❁

విలాసం సవ॒తోభద్రం ఖెటకం చక్రమణ్డలమ్ h ॥ 33
కాన్తారం కుట్టిమం వృషకుట్టిమం కటిబన్ధనమ్ ।
వామజానూధ్వ॒నృత్తం చ పురహూతాదిమం స్మృతమ్ ॥ 3౪

❁ పురుహూతాదీనాం ప్రియస్వరాః. ❁

షడ్జమ॒భా చ గాన్ధారో మధ్యమగ వఞ్చమస్తథా ।
ధైవతశ్చైవ నివధగ పురుహూతాదిమం స్వరాః ॥ 3౫

❁ భవస్య ప్రియస్వరాః. ❁

సప్తజ్ఞెయా ధైవతస్తు భవస్య స్వర ఇష్యతె ।

❁ విష్వక్సెనస్య ప్రియా నృత్తస్వరా. ❁

నృత్తంతు విష్వక్సెనస్య స్వస్తికం వృషభస్స్వరః ॥ 3౬

❁ గణెశ ప్రియనృత్తస్వరా. ❁

హాస్తినృత్తం గణెశస్య స్వరగవఞ్చమ ఇష్యతె ।
ధైవతస్స్యాత్స్వరో నృత్తం దుగా॒యాస్సవ॒మఙ్గలమ్ ॥ 3౭

❁ అన్యేషాం దెవానాం ప్రియనృత్తస్వరాః. ❁

అన్యేషామపి దెవానాం నృత్తం స్యాత్సవ॒మఙ్గలమ్ ।
గానం చ ధైవతం ప్రోక్తం గాన్ధారం వఞ్చమం తథా ॥ 3౮
తదవాన్తరభేదా వా గెయా గెయవిచక్షణైః ।

---

* నృత్తం గెయం చ మధ్యమమ్. h చక్రమణ్డకమ్.

❁ దిగ్భేదేన తాలభేదః. ❁

సమతాలాహ్వయం వాద్యమైన్ద్ర్యాం దిశి హరివిభూషణజ్ఞః॥ 3౯
బద్ధావతాలాభిధానం యమస్య దిశి కృష్ణజినీ।
నైర్ఋత్యాం మల్లతాలం స్యాద్వారుణ్యాం మఙ్గలాహ్వయమ్॥౪౦
వాయవ్యాం జయతాలాఖ్యం కౌబేర్యాం భద్రసంజ్ఞితమ్।
ఐశాన్యాం కరకరీతాలం।

❁ తార్క్ష్యస్య ప్రియం తాలమ్ ❁

తార్క్ష్యస్య గరుడాహ్వయమ్॥ ౪౧

❁ భూతానాం ప్రియం తాలమ్. ❁

భూతానాం బలితాలాఖ్యమ్।

❁ సనకాదీనాం ప్రియం తాలమ్. ❁

సనకస్యాపి తాదృశమ్।

❁ అన్యేషాం దేవానాం ప్రియం తాలమ్. ❁

అన్యేషామపి దేవానాం తాలం భద్రం ప్రశస్యతే॥ ౪౨
దిక్షు సర్వాసు సర్వేషు మన్దిరావరణేషు చ।
నృత్తం గేయం చ వాద్యం చ సాకల్యేన సమారితమ్॥ ౪౩

❁ ధ్వజదర్శన మఙ్గలాష్టక బలిదాన భక్ష్యాదినివేదనమ్ ❁

ఖగధ్వజం దర్శయిత్వా మఙ్గలాష్టకమేవ చ।
సన్నిధానే చ దేవస్య సర్వత్ర బలిరిష్యతే॥ ౪౪
* నివేద్యం తత్ర తామ్బూలం భక్ష్యం చ మృదుకాదికమ్।
సర్వేష్వా వరణేష్వేవం స్థానం ప్రతి సమాచరేత్॥ ౪౫

❁ శఙ్ఖనాదమాత్రేణ ప్రాకారద్వారనిర్గమః. ❁

కేవలామ్బుజనాదేన ప్రాకారద్వారనిర్గమః।

---

* నైవేద్యమ్.

❁ మహాపీఠే బలిప్రదానమ్. ❁

నిగమ్య చ మహాపీఠే మన్దిరాభిముఖం స్థితః ॥ ౪౬
దిక్షు సవాసు పీఠస్య వాదిత్రే ఘోషితే భృశమ్।
క్షాలితే పీఠికామూర్ధ్నీ పూజయేద్విష్ణు పావకౌ ॥ ౪౭
బలిం నిరవశేషేణ దత్వా పీఠస్య మూర్ధని।
పీఠం పరీత్య ధామాన్తర్ప్రవిశ్య ముఖమణ్డపే ॥ ౪౮

❁ దేవస్య యానాదితోఽవరోపణమ్. ❁

ప్రదాయ పాదుకే పీఠే యానాదేరవరోప్య చ।
పాఙ్ముఖం విష్టరే దేవమవస్థాప్య సభాజయేత్ ॥ ౪౯

❁ దేవస్య గర్భగేహప్రవేశనమ్. ❁

ఉపహార మశేషేణ ప్రదాయావసరోచితమ్।
ప్రవేశయేద్గర్భగేహం దేవమారాధక స్స్వయమ్ ॥ ౫౦

❁ వాద్యాదిన్యూనతా సమాధానార్థం తాణ్డవమ్. ❁

వాద్యే గేయే తథా నృత్తే బహిర్జణ భూమిషు।
న్యూనీభావం సమాధాతుం రుద్రే తాణ్డవమాచరేత్ ॥ ౫౧

❁ మహావాతాదిసంక్షోభే నిత్యోత్సవప్రతిషేధః. ❁

మహావాతాది సంక్షోభే న నిత్యోత్సవమాచరేత్।
బలిప్రదానమాత్రం తు కుర్యాచ్చ సతి సమ్భవే ॥ ౫౨
బలిం చణ్డే ప్రచణ్డే తు కేవలం వా వినిక్షిపేత్।
తదామన్త్ర్య తు పురతో మూలమన్త్రేణ సాధకః ॥ ౫౩
భూతేభ్యో నమ ఇత్యేవం ప్రక్షిపేత్సోదకం బలిమ్।

❁ ఆరాధన కాలభేదః. ❁

ఆరాధన విధిర్హ్యేష కాలభేదేషు శస్యతే ॥ ౫౪
అహ్ని రాత్రౌ చ తత్ర బ్రహ్మన్నధునా కథయామి తే।
ఏకస్త్రియో వా షడ్వాపి కాలో ద్వాదశ ఏవ వా ॥ ౫౫

పఞ్చకాలశ్చతుష్కాల స్తథా ద్వికాల ఏవ బహుధా మతః ।
యథావిభవముద్దిష్టం సమారాధనకర్మణి ॥ ౫౬
ఏకో మధ్యాహ్నసమయగ ప్రాతర్మధ్యన్దినం నిశా ।
*త్రయశ్చేత్ పట్సు పూర్వోక్తాగ కాలభేదాగ పున స్త్రయః ॥
మధ్యరాత్రోఽపరాహ్ణశ్చ తథా ప్రత్యూష ఈరితః ।
ప్రత్యూష శ్చాధరాత్రంచ ప్రాతర్మధ్యన్దినం నిశా ॥ ౫౮
పఞ్చకాలా ఇమే ప్రోక్తా స్తథగకాలచతుష్టయం ।
ఏకేన హీనః ప్రత్యూషో విజ్ఞేయశ్చతురానన ॥ ౫౯

❁ కాలానాం నాడికామానమ్. ❁

కాలా ద్వాదశ విజ్ఞేయాగ పఞ్చ పఞ్చ చ నాడికాః ।
ఇతరే కాలభేదాస్తు ప్రత్యేకం యామ సమ్మితాగ ॥ ౬౦

❁ ఆరాధనభేదాః. ❁

ఉత్సవావసితంశ్రేష్ఠమారాధన ముదాహృతమ్ ।
హోమాన్తం మధ్యమం ప్రోక్తం ప్రావణాన్త మధాధమమ్ ॥౬౧
క్షుద్రం తు భూపదీపాన్త మథమారాధనం భవేత్ ।

❁ స్నానాచమన నృత్తగేయాదీనాం ఘటికామానమ్. ❁

ఘటికే ద్వే భవేత్ స్నానే ఘటికైకాచమనే భవేత్ ॥ ౬౨
నృత్తగేయే తదా చైకా తదధికన నివేదనమ్ ।
హోమే చైకా చోత్సవే ద్వే శుద్ధనృత్తావసానికే ॥ ౬౩
†ప్రభాతకాలపూజాయాం స్నానాది విధిరీదృశః ।
ఘటికా స్నానసమయస్తథాధగ ఘటికాచమనమ్ ॥ ౬౪

---

*త్రయం చ. క. త్రయశ్చేత్ పట్సు పూర్వోక్తస్తథగ కాలచతుష్టయే । పఞ్చకాలా ఇమే ప్రోక్తాగ కాలభేదాగ పున స్త్రయః. ఇతి కోశాన్తరమ్. †ప్రకారకాలభేదోయం

గేయనృత్తస్య ఘటికా తదర్ధేన నివేదనమ్ ।
† హోమార్థే పరిశిష్టస్తు భవేన్నిత్యోత్సవే ఋణః ॥ ౬౫

❁ కాలభేదేషు కాలత్రయం శ్రేష్ఠమ్. ❁

కాలభేదేషు సర్వేషు శ్రేష్ఠం కాలత్రయం విదుః ।
ప్రాతరధ్యన్దినం రాత్రి ముఖ్యం చ కవలాసన ॥ ౬౬

❁ ఉక్తకాలత్రయే బలినిత్యోత్సవయోరవశ్యంభావితా. ❁

అవశ్యం భావినౌ తేషు బలినిత్యోత్సవావుభౌ ।
హోమవయన్తమన్యత్ర కాలభేదేషు శస్యతే ॥ ౬౭

❁ ఉత్సవాద్యఙ్గబిమ్బానాం సర్వకాలేషు పూజనమ్. ❁

ఉత్సవాద్యఙ్గబిమ్బాని సేనాన్యం విఘ్నేశ్వరమ్ ।
చణ్డప్రచణ్డౌ ద్వారస్థౌ సర్వకాలేషు పూజయేత్ ॥ ౬౮

❁ వాద్యవాదనకాలః. ❁

మధ్యన్దినే ప్రదోషే చ పురస్తాద్వాద్యవాదనమ్ ।

❁ నీరాజనకాల . ❁

నీరాజయేత్ప్రదోషేషు దేవం

❁ నీరాజనపాత్రాది నిరూపణమ్. ❁

తదపి కథ్యతే ॥ ౬౯

స్వర్ణపాత్రాణి యుగ్మాని విపులాని తథావసు ।
తన్మధ్యే శాలిపృష్ఠేషు వర్తిదీపాన్ * ప్రదీపయేత్ ॥ ౭౦

❁ స్త్రీభిశ్చేణీబన్ధేన దీపధారణన్యాసౌ ❁

తథావిధాని పాత్రాణి కరైరుద్ధృత్య యోషిత ।
కల్యాణవస్త్రాభరణా నిర్గతాశ్చ మహానసాత్ ॥ ౭౧
శ్రేణీబన్ధాగ్ర పురోగీత నృత్త * వాద్యసమన్వితాః ।
అన్తికే దేవదేవస్య విన్యసేయు మహీతలే ॥ ౭౨

---

† హోమార్థే పరిశిష్టార్థం భవేన్నిత్యోత్సవక్రియా. * వికల్పయేత్.

❁ దీపపాత్రార్చనమ్ ❁

ఆధారేషు తతఃపాత్రాణ్యర్చయేద్విశ్వవిద్యయా ।

❁ దీపపాత్రవిధిః ❁

ఆచామేత్తూష్ణీమేవాదౌ షడఙ్గన్యాసమాచరేత్ ॥ ౨౩
ఇష్ట్వా చ దేవమభ్యర్చ్యదీపపాత్రాణి పూజకః ।
ఉద్ధృత్య భూమిమేద్దేవ మాపదతలమస్తకమ్ ॥ ౨౪
గుణమన్త్రైస్త్రిభిఃపాత్రాణ్యనులోమేతు నిక్షిపేత్ ।
అర్చానామేవమన్యాసాం పాత్రాణ్యేకైకశఃక్రమాత్ ॥ ౨౫
భూమిమేనూలబేరస్య యద్వా సర్వాణి పద్మజ ।
ఏవం నీరాజనం దేవ్యాశ్రీభూమ్యోర్†రిష్యతే పృథక్ ॥ ౨౬
నీరాజనే తన్యమానే తూర్యఘోషముదీరయేత్ ।

❁ అర్ధరాత్రే పూజా నివేదనాదివిధిః ❁

నిత్యోత్సవాన్తం స్నానాది విధాయార్చన మన్వతః ॥ ౨౭
అర్ధరాత్రే తు సంప్రాప్తే కృత్వా స్నానాదికం హరేః ।
శుద్ధపాయసముద్ధాన్న మపూపాది హవిఃక్రమాత్ ॥ ౨౮
గోక్షీరం సితఖణ్డాది మధురం చ నివేదయేత్ ।

❁ సుప్రభాతవిధిః ❁

భాస్కరస్యోదయాత్పూర్వం బహవస్సూతమాగధాః ॥ ౨౯
ప్రబోధయేయుర్దేవేశం స్తువన్తో వాద్యవాదనైః ।
రాత్రౌ బిమ్బేషు సర్వేషు కుర్యాన్నీరాజనం హరేః ॥ ౩౦
రాజోపచారవత్సర్వ ముపచారం ప్రదర్శయేత్ ।
అహ్ని రాత్రౌ చ యే ప్రోక్తాఃకాలభేదాశ్చతుర్ముఖ ॥ ౩౧
జఘన్య ముఖ్యభేదేన తేషిష్టం హరిమర్చయేత్ ।

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది పాద్మే తన్త్రే చర్యాపాదే
నిత్యోత్సవ సమారాధనకాల విభాగోనామ
పఞ్చమోఽధ్యాయః.

---

* వాద్యాదిభిస్సహ. † రుచ్యతే.

షష్ఠోఽధ్యాయః

పురుషసూక్తన్యాసః.

బ్రహ్మా :—

సూక్తస్యాఙ్గేషు భగవన్ పౌరుషస్య కథం భవేత్ ।
న్యాసగ కథం వా తేన త్వామచయామి యథా మమ ॥ ౧
వృచ్ఛత సంశయానస్య గృహాచకన * విధిక్రమః ।
యాథాతథ్యేన వక్తవ్యో మయి చేదస్తనగ్రహః ॥ ౨

శ్రీభగవాన్ :—

ఛన్దోఽనుష్టు బృషిస్తస్య వాసుదెవస్స దెవతా ।
మూర్ధ్నిక ఫాలె నయనయోర్ నాసికాయాం తథా ముఖె ॥ 3
గలె బాహ్వోశ్చ హృదయె నాభావఙ్గె చ మెహనె ।
ఊర్వోశ్చరణయోర్న్యాసగ క్రథమాదిఋచాం క్రమాత్ ॥

ఋచామావాహనాదౌ వినియోగః.

ఆద్యయావాహయెద్దెవ మాసనం చ ద్వితీయయా ।
పాద్యం తృతీయయా చాఘ్యంక చతుర్థ్యా వితరెదృచా ॥ ౫
పఞ్చమ్యాచమనం స్నానం షష్ట్యా సప్తఋచామ్బరమ్ ।
ఉపవీత మృచాష్టమ్యా నవమ్యా గన్ధలెపనమ్ ॥ ౬
పుష్పం దశమ్యైకాదశ్యా ద్వాదశ్యా ధూపదీపకౌ ।
నివెదనం త్రయోదశ్యా చతుర్దశ్యా నమస్కృతిః ॥ ౭
ప్రదక్షిణం పఞ్చదశ్యా షోడశ్యోద్వాసనం హరేః ।

హోమదర్వ్యాణి

సమిధన్నాజ్య హోమశ్చ ప్రత్యృచం జతవెదసి ॥ ౮
స్వగృహె పూజయెద్విష్ణుం శుచౌ దెశె గృహె క్వచిత్ ।

---

* విధిగకథమ్ । త్వయా తథ్యేన.

❁ ఆవాహనాధార వస్తూని ❁

స్థలే † రత్నమయస్థానే విమానే చ తథావిధే ॥ ౯
అప్సున్వగ్నౌ హృదయే సూర్యే స్థణ్డిలే ప్రతిమాసు చ ।

❁ ఆవాహన ప్రకారోపచారాః. ❁

పుష్పోదపాత్రమాదాయ తిష్ఠన్నావాహయేద్ధరిమ్ ॥ ౧౦
* ఓంభూరాది వ్యాహృతిభిః ప్రత్యేకం పురుషోత్తమమ్ ।
వ్యస్తాభిశ్చ సమస్తాభిః వేదాద్యైనాసనం తతః ॥ ౧౧
పాత్రస్థమమ్బునాత్మాని అభిమన్త్ర్య పవిత్రకమ్ ।
తదఘుష్యం విష్ణుగాయత్యా దద్యాత్త్రీణిపదేత్యృచా ॥ ౧౨
పాద్యమాచమనీయం చ ప్రణవేన ప్రకల్పయేత్ ।
మన్త్రైస్స్నపనమబ్జైర్ద్యం చ విమృజేత్తతః ॥ ౧౩
వ్యాహృత్యా ప్లుతవస్త్రేణ జితన్త ఇతి విద్యయా ।
వాసో † విద్యాదినా దద్యాదుపవీతం చ లేపనమ్ ॥ ౧౪
ఇదం విష్ణురితి ప్రోచ్యప్రణవేన ప్రసాధనమ్ ।
తద్విష్ణోరితి పుష్పాణి జితన్త ఇతి ధూపకమ్ ॥ ౧౫
ఉద్దీప్యస్వేతి దీపం చ దేవస్యత్వేతి వై హవిః ।
వాసుదేవాదిమన్త్రైశ్చ మధ్యాద్యైశ్చ కేశవాదిభిః ॥ ౧౬
పుష్పాణి ‡ దద్యాద్ధ్యాత్వా చ తాంతాం మూర్తిం యథాయథమ్ ।

❁ చతుర్ముఖాదీనాం గృహే నస్వాగతన్త్ర్యాచ్చనమ్. ❁

చతుర్ముఖాదిదేవానాం పరివారతయార్చనమ్ ॥ ౧౭
న స్వాగతన్త్ర్యా యష్టవ్యః వైష్ణవేన గృహార్చనే ।

❁ జప్తవ్యసూక్తాని. ❁

జపకాలే నృసూక్తం వా ద్వాదశాక్షరమేవ వా ॥ ౧౮
అష్టాక్షరం వా యద్వాన్యం మన్త్రం ప్రణవమేవ వా ।
జపేత్సమాహితమనా యద్వా త్రయ్యన్త గోచరా ॥ ౧౯

---

†-రత్నమయే ధ్యాతే. ధ్యాత్వా. * ఓంపూర్వాది † వేదాదినా. ‡ దత్వా.

❁ గృహార్చనే ఫలమ్. ❁

యో నిత్యం పూజయేద్విష్ణుం గృహస్థో వేశ్మని స్వయమ్।
న నయేత్స్వ కులోద్ధార్థా పురుషానేకవింశతిమ్ ॥ ౨౦
విష్ణోర్ పదం వా సాలోక్యం యదా వాన్య దభివాఞ్ఛితమ్।

❁ ౧౫ ఉపచారాణాం నామాని. ❁

ఉపచారా హరేరద్య సవర్యా విధిగోచరాః ॥ ౨౧
అష్టోత్తరశతం వింశచ్ఛ్రితా యే మన్త్రోద్ధతాః।

❁ ఆవాహనాసనోపచారాః. ❁

ఆవాహన నమస్కారౌ ప్రత్యుత్థాన మనన్తరమ్ ॥ ౨౨
పుష్పాఞ్జలి స్స్వాగతోక్తి రాసనం పాదపీఠికా।
అర్ఘ్యం పాద్యం ప్రతిగ్రాహ్య పాద్యక్షాలాభిమర్శనమ్ ॥ ౨౩
ఆలేపనం చరణయోశ్చన్దనక్షోదవారిణా।
ఆపామాచమనీయం తు ప్రతిగ్రహణ దర్శనమ్ ॥ ౨౪
ఉపస్పర్శన మాలేపశ్చన్దనాద్యమ్ముచర్చయా।
పుష్పమాలా ధూపదానం మధుపర్క నివేదనమ్ ॥ ౨౫
ఘనసారో నాగవల్లీ

❁ స్నానాసనోపచారాః. ❁

స్నానవిస్తర గోచరాః।
పాదుకే స్నానపీఠం చ స్నానశాటక మన్వతః ॥ ౨౬
దన్తకాష్ఠ మధోదశోర్ జిహ్వానిర్లేఖకట్టికా।
తామ్బూలవీటికా వస్త్రమపరాధక్షమాపితమ్ ॥ ౨౭
అభ్యఙ్గో మౌలిమాలా చ తైలవృన్త మనన్తరమ్।
చన్దనోద్వర్తనం తన్వా గన్ధామలకవారి చ ॥ ౨౮
కఙ్కతం రజనీస్నానం వస్త్రం గన్ధానులేపనమ్।
ఉత్తరీయం పవిత్రం చ నృత్తంగేయ మనన్తరమ్ ॥ ౨౯

వాద్యం దశశతైశ్చిద్రై స్స్నానం ధారాభి * రణ్మసామ్।
నీరాజనం శిరస్యుల్లోత ముష్ణీషం ప్లోతవాససా ॥ 30
అఙ్గాభిమర్శనం వస్త్ర ముపవీత మనన్తరమ్।
ఉత్తరీయం త్రింశదెతె కథితాస్య కమలాసన ॥ 31

❁ అలఙ్కారాసనోపచారాః ❁

అలఙ్కారాసనస్థస్య హరెస్తత్కాల గోచరాః।
ఉపచారా శ్చిరస్త్రాణం పీతకౌశెయ + వాససా ॥ 32
కర్పూర రజసా † ఽఽమూలి చాపాదాన్త మనన్తరమ్।
కస్తూరికా మృగమదం చన్దనెనానులెపనమ్ ॥ 33
వ్యజనం చామరవ్యూహైస్య కుఙ్కుమెనానులెపనమ్।
గన్ధం చ కృత్రిమా భూషా బ్రహ్మసూత్ర ‡ మనన్తరమ్ ॥ 34
ఉత్తరీయం మూలిమాలా బాహుమాలావిలమ్బనమ్।
మృత్స్నయా ¶ తిలకం కుర్యాదఞ్జనం చ శలాకయా ॥ 35
పుష్పావకిరణం బ్రహ్మ మహాదశ§ర్చిదశ§నమ్।
తామ్బూలికా ధూపదీపౌ శాలితణ్డుల ¶ మాత్రికా ॥ 36
స్వాధ్యాయాధ్యయనం దానం నాట్యం వెణు నినాదనమ్।
వీణాదివాదనం పారో మఙ్గలానా మనన్తరమ్ ॥ 37
నీరాజనం చ పిణ్డానాం వఙ్ఘ్రీనాం క్షెపణం ♦ దిశి।

❁ యాత్రాసనోపచారాః. ❁

యాత్రాసనోపచారాస్తు హరెస్తత్కాల గోచరాః ॥ 38

---

* రెవచ. + ధారణమ్. † లెవమూపాద తలమస్తకమ్. ‡ వికల్పనమ్. ¶ తూర్ధ్వపుణ్డ్రాఙ్కమఞ్జనమ్. తిలకం చోర్ధ్వమఞ్జనమ్. ఇతి చ పారా. § మాత్రియా. ♦ నిశి.

ఉపానహౌ చామరాణి ముక్తాతప నివారణమ్ ।
మయూరపిఞ్ఛవ్యజనం తాలవృన్తం రథో గజః ॥ ౩౯
అశ్వశ్చ శిబికాయానం వైనతేయధ్వజోన్నతిః ।
క్రీడాయష్టిశ్చ తామ్బూలీ క్రీడాఫలసమృద్ధయః ॥ ౪౦
ఏవం షఞ్చదశ ప్రోక్తా యాత్రాసనగతాఽఽ వరమ్ ।

❁ భోజనాసనమ్.: ❁

భోజనాసనమాయాన్తి హరౌ తత్కాలగోచరాః ॥ ౪౧
మధుపర్కం చ తామ్బూలం వీటికా ముఖశాటికా ।
అహార్ణామ్భఃపాయసాన్నం ముద్గాన్నం చ గులోదనమ్ ॥ ౪౨
దధ్యోదనం పానకం చ పానీయం హస్తశాటకమ్ ।
శుద్ధిశ్చ కరయోః * రేలాచన్దనకోదవారిణా ॥ ౪౩
సుఖాసీనే చ దాశార్హే చన్దనోదకచర్చయా ।
అఙ్గప్రక్షాలనం మాల్యమపూప వృధుకాస్తథా ॥ ౪౪
నక్తవస్తిలపిణ్డాశ్చ ఫలాని క్వథితం జలమ్ ।
నాలికేరామ్బుదానం చ తామ్బూలీదలవీటికా ॥ ౪౫
ప్రదక్షిణ నమస్కార సుతిరాత్మ నివేదనమ్ ।
అభ్యుదాసనం చైతే శతమష్టౌ చ వింశతిః ॥ ౪౬
ఉపచారా హరేర్బర్హ్మ విస్తరేణ ప్రదర్శితాః ।

❁ చతుష్షష్టి రుపచారాః. ❁

ఆవాహన నమస్కారౌ సపర్యాసన మన్వతః ॥ ౪౭
పాదపీఠం తథైవాభ్యర్చం పాద్యనీర ప్రతిగ్రహౌ ।
పాద్యమాచమనీయామ్భఃప్రతిగ్రహణమేవ చ ॥ ౪౮
ఆచామో ముఖవాసశ్చ పాదుకే స్నానవిష్టరమ్ ।
స్నానశాటీ దన్తకాష్ఠం జిహ్వానిర్లేఖనం తదా ॥ ౪౯

---

§ వరే. * రేవమ్.

తామ్బూలాభ్యఞ్జనం చైవ వ్యజనం చాఙ్గమార్జనమ్ ।
గన్ధామలకజం స్నానం కఙ్కతేన విశోధనమ్ ॥ ౫౦
రజనీచూర్ణయా స్నానముత్తరీయపరిమృష్టిః ।
వారిధారా సహస్రేణ స్నానం నీరాజనం తథా ॥ ౫౧
శ్లోకాభిమర్శనం వాసో బ్రహ్మసూత్ర † మనన్తరమ్ ।
ఉత్తరీయ మలఙ్కారవిస్తరం కేశశోధనమ్ ॥ ౫౨
పరిధానం దుకూలేన గన్ధద్రవ్యానులేపనమ్ ।
వ్యజనం భూషణం మాలా పుష్పాణాం నయనాఞ్జనమ్ ॥ ౫౩
తామ్బూలం దర్పణం ధూపదీపౌ మాత్రా ? పరివ్యయః ।
దానం నీరాజనం ఛత్రచామరధ్వజాః ॥ ౫౪
వాహనం శిబికాయానం త్రయం క్రీడా ఫలం తథా ।
* భోజనస్యాసనప్రాప్తి ర్మధుపర్కనివేదనమ్ ॥ ౫౫
అర్ఘ్యణం ప్రాపణం ¶ పానం పానీయం సుఖవిస్తరమ్ ।
నివేదన మపూపాదే స్తామ్బూలే స్తోత్రశంసనమ్ ॥ ౫౬
విసర్జనమితి బ్రహ్మ షష్టిశ్చ చతురుత్తరా ।

❀ ద్వాత్రింశదుపచారాః ❀

ఉపచారానథో వక్ష్యే ద్వాత్రింశత్తు యథాతథమ్ ॥ ౫౭
ఆవాహనాసనే పశ్చాదర్ఘ్యం పాద్య మనన్తరమ్ ॥
ఆచామో ముఖవాసశ్చ పాదుకే దన్తధావనమ్ ॥ ౫౮
జిహ్వానిర్లేఖనం తైలం ధాత్ర్యాస్స్నానం హరిద్రయా ।
§ వాసశ్చోపవీతం చ గన్ధాలేపశ్చ భూషణమ్ ॥ ౫౯
మాలాఽఞ్జనం తథాదర్శదానం ధూపశ్చ దీపికా ।
మాత్రాదానం తతశ్ఛత్రం చామరం తూర్యఘోషణమ్ ॥ ౬౦

---

† ప్రకల్పనమ్. ? పరివ్యథా. * భోజనాసన సమ్ప్రాప్తిః.
¶ ధానా. § వాసశ్చోత్తరీయంచ గన్ధాలేపనభూషణమ్.

మధుపర్కాహ్వాణం చైవ నివేదన మనన్తరమ్ ।
భక్ష్యం తథా నాగవల్లీ విసర్జన * మథాన్తిమమ్ ॥ ౬౦

❁ షోడశోపచారాః. ❁

ఉపచారాషోడశ స్యురాత్మన శ్చక్త్యపేక్షయా ।
ఆవాహనాసనే పూర్వమర్ఘ్యం పాద్య మనన్తరమ్ ॥ ౬౧
ఉపస్పర్శ స్తథా స్నానం వస్త్రం యజ్ఞోపవీతకమ్ ।
గన్ధాలేపస్తదా భూషా మాలా ధూపశ్చ ప్రదీపికా ॥ ౬౨
మధుపర్కం ప్రాపణం చ విసర్జన మథాన్తిమమ్ ।

❁ ఆసన సామాన్యోపచారాః. ❁

ఆసనేషు చ సర్వేషు పాద్యం పాద్యత్రితిగ్రహాః ॥ ౬౩
పాదక్షాళ శ్చరణయోర్గన్ధా లేపశ్చతుర్ముఖ ।
ఆచామశ్చ తదమ్బూనాం ప్రతిగ్రహణ మిత్యతే ॥ ౬౪

❁ పాదవిష్టర నిషేధస్థానమ్. ❁

భోజ్యయాత్రాసనే త్యక్త్వా కర్తవ్యం పాదవిష్టరమ్ ।

❁ మధుపర్క నివేదనమ్. ❁

ఉపక్రమోపరమయో ర్మధుపర్క నివేదనమ్ ॥ ౬౫

❁ ఆచమన స్థానాని. ❁

భోజనాన్తే చ వస్త్రస్య పరిధానే తథా ప్లవే ।
జిహ్వానిర్లేఖనాన్తే చ సర్వత్రా చమనక్రియా ॥ ౬౬

❁ ఘణ్టానాదం వినా నివేదనీయోపచారాః. ❁

నివేదనే చ వస్త్రాణాం కేశానామపి శోధనే ।
ఘణ్టానాదం వినా ధూపో

❁ ఉపచారాన్తరేషు ఘణ్టాయా ఆవశ్యకతా. ❁

న వినాన్యత్ర ఘణ్టయా ॥ ౬౭

---

* మథాబ్జజ.

దీపోపచారే నైవేద్యం ఘణ్టాస్వనన మన్యథా।
విభవానాం తు యే స్థానే * స్యాచ్చ పూజాఽసురీకృతా॥ ౯౯
నిలేఖనం రసజ్ఞాయా దన్తకాష్ఠం చ నిక్షిపేత్।
ఉపస్పర్శన వారీణాం పరిగ్రహణభాజనే॥ ౨౦
భక్ష్యాద్యన్న పానాన్తే వాససా హస్తమార్జనమ్।
తథాజ్ఞనే నయనయో ర్మార్జనం వాససా భవేత్॥ ౨౧
అర్ఘ్యణం భోజనే దద్యా న్న పానాదా కదాచన।

అష్టాఙ్గావాహనమ్.

పరస్య సూత్మస్య తథా స్థూలస్య తదనన్తరమ్॥ ౨౨
చిన్తా సఙ్కీర్తణం తస్య బిమ్బే ప్రత్యుద్గమస్తథా।
స్వాగతోక్తి ర్నమస్కార స్సన్నిధ్యపీఠనా తథా॥ ౨౩
ఇత్యావాహన మష్టాఙ్గం పరస్య పరమాత్మనః।

రత్నాదిక్షుణికాన్తాని ఆవాహన యోగ్యద్రవ్యాణి.

రత్నేషు స్ఫటికే స్వర్ణే † రజతే తామ్రకేఽపి వా॥ ౨౪
క్షుణికే వాచయేద్దైవ మావాహ్య విధిపూర్వకమ్।

క్షుణికద్రవ్య నిరూపణమ్.

చక్రాబ్జమణ్డలం కుమ్భ స్నోదక స్నూత్రవేష్టనమ్॥ ౨౫
బీజం పిష్టం తథైవాన్నం ఫలం పుష్పం జలం తథా।
గన్ధం వేదిశ్శకృత్కూచ మిత్యాది క్షణికం మతమ్॥ ౨౬

కుమ్భనీరాజనమ్.

ఆలయే స్థాపితం దేవం సదా నీరాజయేద్ధరిమ్।
సమ్పూర్ణ మమ్భసా కుమ్భం హేమాదిద్రవ్య నిర్మితమ్॥ ౨౭

---

* సాచాఽ పూజాఽఽసురీకృతా. † రాజతే తామ్రజే.

ప్రగ్వీణం సాపిధానం చ ముఖేఽశ్వత్థ దలైర్యుతమ్ ।
అక్షతైరర్చితం గన్ధవారిణాభ్యుక్షితం తదా ॥ ౭౮
చతుష్టయా జ్జులోత్సేధం దీపవర్తిం విరాజితమ్ ।
ఉచ్చైరాదాయ హస్తాభ్యామాపాద తలమస్తకమ్ ॥ ౭౯
త్రిర్ పరిభ్రామ్య దేవేశం బలిపీఠే వినిక్షిపేత్ ।
ఏవం నీరాజనం ఘోరశాన్త్యర్థకం పుష్టివర్ధనమ్ ॥ ౮౦

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది పాద్మే తన్త్రే
చర్యాపాదే నృసూక్తోపచార నీరాజన
విధినామ షష్ఠోఽధ్యాయః.

సప్తమోఽధ్యాయః

❁ చక్రాబ్జమణ్డలన్యాసః ❁

బ్రహ్మా :—
భగవన్ కథ్యతాం కీదృక్ చక్రాబ్జం నామ మణ్డలమ్ ।
యదారాధ్యం సమారాధ్య తరన్తి భవవారిధిమ్ ॥ ౧

శ్రీభగవాన్ :—
చతుర్హస్తాయతైర్ రేఖా ష్షడఙ్గులసునైర్యుతైః ।
ద్వాదశాఙ్గుల విస్తారై రాకారం చతురశ్రకమ్ ॥ ౨
మణ్డలానుగుణోఽయామవిస్తారం పరికల్పయేత్ ।
అష్టతాలాయుతాస్తమ్భా సువృత్తాం శ్చతురస్రకాన్ ॥ ౩
* సన్నికృష్టస్య కోణేషు చతుష్కోణస్య మధ్యగాన్ ।
స్థాపయేదుపరిష్టాచ్చ † స్తమ్భానాం సన్ని ‡ వేశయేత్ ॥ ౪

---

* సన్నివిష్టస్య. † స్తమ్భాగ్రే సన్నివేశనమ్. ‡ సన్నివేశనమ్.

¶ చత్వారి చైవ దారూణి యథాపూర్వోక్త లక్షణమ్ ।
క్ష తచ్చతుష్కం చ దారూణాం వితానధ్వజమాలయా ॥ ౫
భూషయే త్పరితో ముక్తాదామాని చ విలమ్బయేత్ ।
శుద్ధయా చ మృదాధస్తా చ్చతుష్కోష్ఠస్య చాన్తరమ్ ॥ ౬
పూరయే ♦ దన్తరం తస్య గోమయేనోపలేపయేత్ ।
చక్రాబ్జాదీని బిమ్బాని కుర్యా త్తత్ర మహీతలే ॥ ౭
తేషామా యామవిస్తారా విష్కమ్భే హ స్తసమ్మితౌ ।
ద్విగుణౌ త్రిగుణౌ వాపి స్యాతామథ చతుర్గుణౌ ॥ ౮
యద్వా వక్ష్యే గుణౌ బ్రహ్మ న్నవకాశాను ॥ సారతః ।
చన్దనాద్రాణి సూత్రాణి ప్రాక్ష్యే పఞ్చదశ ఋతౌ ॥ ౯
నిపాతయే త్తథోదక్ష్యే తావన్తి కమలాసన ।
షట్పఞ్చాశత్సమధికే సన్త్యేవ ద్వే శతే పునః ॥ ౧౦
కోష్ఠాని సన్తి తత్రాన్త ష్షట్త్రింశతోష్ఠ మధ్యతః ।
స్థాపయిత్వా తతశ్చక్రం భ్రామయే త్సూత్రవర్త్మనా ॥ ౧౧
వక్ష్యే వృత్తాని బిమ్బాని సమాన్యేకం తు మధ్యమమ్ ।
కర్ణికాక్షేత్రిమేతస్మాద్బహిర్బిమ్బం త్రిధా పునః ॥ ౧౨
విభజ్య సూత్రమాగేణ ప్రథమా కేసరావనిః ।
దలభూమిర్ద్వితీయా తు తృతీయా నాభిమణ్డలమ్ ॥ ౧౩
తదేకం ద్వివిధం వాపి త్రివిధం సూత్రవర్త్మనా ।
విభజేన్నాభి భూభాగాద్బహిర్ద్వే మణ్డలే భవేత్ ॥ ౧౪
అరక్షేత్రం బహిర్నేమిభూరేకం మణ్డలం భవేత్ ।
కోష్ఠైరథాష్టవింశత్యా పరితో బహిరావనమ్ ॥ ౧౫
చతురశ్రం భవేతోష్ఠైరశీత్యా వీథికా బహిః ।

¶ చత్వారి దారూణి తథా. క్ష చతురశ్రం చ దారూణాం వితానమ్
♦ దున్నతం తచ్చ, దన్తత స్తస్య. ॥ రూపతః.

వజ్రీద్వయేన * విశ్వాత్మా చతురశ్రా బహిఃపునః ॥ ౧౬
కోష్ఠాని ద్వాదశాధిక్యం శతం వజ్రీద్వయే భవేత్ ।
ప్రత్యాశం తెషు కోష్ఠెషు చతుర్ద్వారం ప్రకల్పయెత్ ॥ ౧౭
కోష్ఠైశ్చతుర్భిఃప్రత్యెకం ద్వయోఃఽవజ్రోక్త్య శ్చతుర్ముఖ ।
చతుష్షు కోణెషు తథా ప్రత్యెకం శఙ్ఖసిద్ధయే ॥ ౧౮
కోష్ఠద్వయం తు సమ్మార్జ్యం ద్వయోఃఽవజ్రోక్త్యశ్చతుర్ముఖ ।
ప్రతిద్వారం తదభ్యర్ణె పార్శ్వయోః రుభయోరపి ॥ ౧౯
అర్ధ † శోభాప్రసిద్ధ్యర్ధం బాహ్యేన న్తర రథ్యయోః ।
ద్వె ద్వె కోష్ఠె బహిఃఽవజ్రోక్త్య ‡ మెకైకం తదన న్తరమ్ ॥ ౨౦
సమ్మార్జ్య మేవం శోభార్ధమేకైకం బహిరన్యతః ।
త్రీణి త్రీణి చ కోష్ఠాని మార్జనీయాని పద్మజ ॥ ౨౧
ఉపశోభార్థ మప్యేవం వ్యత్యాసేన చతుష్టయమ్ ।
సమ్మార్జనీయం కోష్ఠానాం వినియోగ ¶ ప్రదర్శితః ॥ ౨౨
యదా వా పీఠాదినిర్మాణంవినా కోష్ఠాని వింశతిః ।
శతద్వయం చ పరిత§ స్త్వపరిమృజ్య చతుర్ముఖ ॥ ౨౩
ఆదిపద్మ ప్రమాణెన కుర్యాదావరణత్రయమ్ ।
చతుర్దిశం చతుర్ద్వారకల్పనం పద్మమానతః ॥ ౨౪
యదైవైక ♦ వలయం కుర్యాదభీష్టదిశి పద్మజ ।
ద్వాదశాబ్జాని కల్పాన్తె ప్రత్యావరణకల్పనమ్ ॥ ౨౫
చతుష్షు కోణెష్వేకైకం ద్వే ద్వే ॥ వలయ పార్శ్వయోః ।
దలైర్ద్వాదశభిర్యుక్తం కర్ణికాకేసరాన్వితమ్ ॥ ౨౬

---

* బిమ్బాత్మా చతురశ్రా బహిఃపునః. † అర్ధశోభా ప్రకల్ప్యార్ధం. ‡ వజ్రోక్త్య ఏకైకమ్. ¶ ప్రశిక్షితః. § పరిగృహ్య. ♦ వలయం. ॥ వలయం.

ఆదిపద్మార్ధమానేన పద్మజాతం ప్రకల్పయేత్ ।
మధ్యమే పఙ్కజే బిన్దూ కర్ణికాయాం ప్రకల్పయేత్ ॥ ౨౭
ద్వాదశా ఽబ్జరేఖాశ్చ శతం చ నవతిం తథా ।
కేసరోవ్యాం పిధాయాన్యద్దలఞ్చైతే ప్రకల్పయేత్ ॥ ౨౮
విదిక్షు దిక్షు చ తథా చతసృ్ణాం వింశతిం తథా ।
రేఖే ద్వే ద్వే దలాని స్యు స్తూచ్య ♦ గ్రీవదనన్తరే ॥ ౨౯
ప్రదశేయేదుపదలాన్న్యరఞ్చైతే దిశగ్రతి ।
అరే ద్వే ద్వే విదిక్షు స్యాదేకైకం ద్వాదశారతా ॥ ౩౦
అరాణ్యేవరదలైస్తుల్యా న్యబ్జవలాశవత్ ।
యద్వా యుగోదరాభాని మాతులుఙ్గ ॥ సమాని చ ॥ ౩౧
పిపీలికోదరాభాని పరస్పరసమాని చ ।
అన్తరాలాని చైతేషాం తుల్యమానాని పద్మజ ॥ ౩౨
ఈదృశం మణ్డలం శస్తం వాసుదేవ సమర్చనే ।
నారాయణే తు యష్టవ్యే * బిన్ద్వాద్యాగ పూర్వమీరితాగ॥ ౩౩
అష్టావష్టౌ విధాతవ్యాగ కేసరా నవతిస్సమట్ ।
పూర్వేరితాని కోష్ఠాని మాజయిత్వా పడుత్తరమ్ ॥ ౩౪
త్రింశచ్చ † తత్ర నాభ్యాది వినావద్మం ప్రకల్పయేత్ ।
శఙ్ఖమాహృత్య సూత్రేణ తత్సమం విభజేద్ద్విధా ॥ ౩౫
ప్రథమం కర్ణికాక్షేత్రం ద్వితీయం విభజేత్త్రిధా ।
త్రిపాద్యం కేసరక్షేత్రం దలక్షేత్ర మనన్తరమ్ ॥ ౩౬
తృతీయమన్తరాలం స్యా ‡ ద్దలపీఠిక యోర్ద్వయోః ।
అష్టౌ ద్వాదశ వా కుర్యా ¶ ద్బిన్ద్వాదీన్ కమలాసన ॥ ౩౭

ఽ బ్జార. ♦ గ్రాణి తదన్తరే. ॥ పద్మంశి. * బిమ్బాద్యాః.
† త్రింశతం. ‡ దలమ్. ¶ ద్బిమ్బాదీన్.

మణ్డలం భద్రకం నామ తదిదం సర్వకామదమ్ ।
చికీర్షేత్ స్వస్తికం బిమ్బం క్షేత్రం షట్త్రింశతాయుతమ్ ॥ 3౮
సంమృజ్య తత్ర కోష్ఠాని కృ ఏకం దశ చ పాతయేత్ ।
ప్రాగాయతాని సూత్రాణి ఉదిచీనాయతాని చ ॥ 3౯
సంమృజ్య మధ్యతో ద్వే ద్వే ♦ పీథీం ప్రాగాయతామపి ।
తథోదగాయతామేకాం కుర్యాన్నిర్గమనం పునః ॥ ౪౦
ప్రాగాయతాభ్యాం కోష్ఠాభ్యాం బహిర్గవక్త్రా ❁ వుదఙ్ముఖమ్ ।
ప్రాచీనం వశ్చిమం చాపి దక్షిణాముఖ మిష్యతే ॥ ౪౧
తథోదగాయతాభ్యాం స్యా ॥ దుదక్ప్రత్యఙ్ముఖం శుభమ్ ।
దక్షిణాగ్రం భవేత్పాచ్యామితి స్వస్తిక మీరితమ్ ॥ ౪౨
ద్విధా విభజ్య పూర్వోక్తం షట్త్రింశతోష్ఠమణ్డలమ్ ।
మధ్యతర్గ పద్మకరణ మవశిష్టై స్త్రిధాకృతై ॥ ౪3
ద్వాభ్యాం సువృత్తం భాగాభ్యాం భ్రాన్తం వృత్తస్య మణ్డలమ్ ।
అవశిష్టేన భాగేన / త్వన్తరాలం భవేద్బహిః ॥ ౪౪
సారమణ్డల మేతత్స్యాదేతదేవేన్దు మణ్డలమ్ ।
పవేఽపామేవ బిమ్బానాం పీఠాద్బాహ్యాం యదాపురమ్ ॥ ౪౫
వినా విదధ్యా త్పీఠాదీ కేవలం * చక్రపఙ్కజమ్ ।
❖ కర్తుశ్శక్త్యపేక్షయా చక్రం వినా పద్మమణ్డలమ్. ❖
చక్రం † వినా వా పద్మం స్యా త్కర్తుశ్శక్తి సమీక్షయా ॥ ౪౬
❖ సితాదిపఞ్చవర్ణైర్ మణ్డల శోభా. ❖
మణ్డలం శోభయేదేతైర్నవ పఞ్చవర్ణైర్ సితాదిభిః ।
❖ తత్ర ద్రవ్యవికల్పః ❖

క్ ఏకాదశ. ♦ ద్వా ద్వా. ❁ పఙ్క్త్యా ఉ. ॥ దుదక్పఙ్క్త్యాముద ఙ్ముఖమ్. / చాన్తరాలం- * పద్మచక్రజమ్. † వినాపి.

‖తచ్ఛ్వేతైశ్చ రథవా చూర్ణైర్లోహజైర్వాథ ధాతుజైః ॥
చన్దనాగురుకుష్ఠాది గన్ధచూర్ణైశ్చ రధాపి వా ।
శాల్యాది తణ్డులైర్గ పిష్టైస్సితైర్వ్రీహిభిరప్యుత ॥ ౨౨
పుటదగ్ధ రవక్షుణ్ణ రసితైర్యాజ్ఞికైశ్చదైః ।
శ్యామై శ్శుక్లైరవక్షుణ్ణైర్గ కాసుమ్భై ¶రపి పాటలైః ॥ ౨౩
నిశా చూర్ణైర్గ ప్రసూనైర్వా వక్ష్యవర్ణైశ్చ కాలజైః ।
శోభయెత్కర్ణికాదీని యదర్వాగాని చతుర్ముఖ ॥ ౨౦
తదర్వాగ్భాగ రేవ రత్నాది ద్రవ్యైరాకారశోభనమ్ ।
అన్తరాలాని సర్వత్ర కృష్ణై శ్శ్యామైరథాపి వా ॥ ౨౧
శోభయెత్కర్ణికాం పీతై శ్శుక్లైర్బిన్దూన్విశోభయెత్ ।
పాటలైర్గ కర్ణికారేఖాం కృష్ణైర్వా కేసరావనిమ్ ॥ ౨౨
ద్విధా కృత్వా పూర్వభాగం శ్వేతైర్భాగ మధోత్తరమ్ ।
పీతైరరైర్విరామెషు ప్రతికేపరమజ్ఞనైః ॥ ౨౩
బిన్దూన్విదధ్యాద్రత్నైస్తు దలకోటిషు రేఖయెత్ ।
ఆద్యన్తాని చ బహ్వాణాం కృసితరక్తైర్విశోభయెత్ ॥ ౨౪
బహ్వన్త వలయం రక్తైస్సితైర్వా భూషయె త్పృథక్ ।
శ్యామైర్గ పీతైశ్చ రక్తైశ్చ నాభిరేఖాత్రయం క్రమాత్ ॥ ౨౫
ద్వినాభిత్వే శ్యామపీతై శ్శ్యామైరేవైకనాభికె ।
రేఖయెదసితైరేవత్వరకోటీ రరాణి తు ॥ ౨౬
రక్తై రరాన్తవలయం కృష్ణైనేమ్యన్తమెదినీమ్ ।
సితైర్నేమి †మహీభాగం ద్విధా *కృత్వైక మాదితః ॥ ౨౭

‖తచ్ఛ్వేతైరథవారక్తైః. అథవా చూర్ణితైరక్తైః. ¶రథ.
కసితైరరైః. †మహాభాగం. *కృత్వైవ.

భాగం కృష్ణైస్త్రిభైరన్యైస్త్రిభాగం విశేషయేత్ ।
పీతం పీతైర్గ పాటలైర్వా సితైర్వా వీథికాం పునః ॥ ౫౪
లతావితాన *పత్రాదియుక్తాం చూర్ణైశ్చ చిత్రయేత్ ।
రక్తైశ్శోభాం తథా పీతై †రూపశోభాం చ శోభయేత్ ॥ ౫౫
ద్వారం శుక్లైశ్చ రక్తైశ్చ పీతైర్గ కృష్ణైర్యథాక్రమమ్ ।
శోభయేదుత్తరాదీంశ్చ కోణాన్ కృష్ణైరధాఽజుగైః ॥ ౫౬
‖శృఙ్గం చ కుర్యాత్త్రిభిరేవ స్వస్తికం పాటలప్రభమ్ ।
యద్వా పీతనిభం సౌరం మణ్డలం పాటలప్రభమ్ ॥ ౫౭
మణ్డలం చైన్దవం శుక్లమన్తరాలం తు ¶పవర్ణకైః ।
❁ మణ్డలవిస్తారానుసారేణ పూరణీయం చూర్ణోల్లేఖైః. ❁
యత్ర్తిపవర్ణం సుభగం మణ్డలే హస్తసమ్మితే ॥ ౫౮
రేఖాసు కృచూర్ణైర్ రుల్లేఖైర్గ కనిష్ఠాఙ్గులి సమ్మితైః ।
ద్విహస్తైఽనామికా ♦మాన స్త్రిహస్తే ‖ మధ్యమా సమః ॥ ౫౯
చతుర్హస్తే మణ్డలే తు తర్జన్యఙ్గులిసమ్మితైః ।
షట్చాహస్తే ⟨సమోఽఙ్గుష్ఠేనేత్యుల్లేఖైర్గ ప్రదర్శితః ॥ ౬౦
మణ్డలం చిత్రయిత్వైవ మారభేత సమర్చనమ్ ।

❁ మన్త్రాధ్వాది షడధ్వార్చనమ్. ❁

ఆరాధయేత్కణికాయాం మన్త్రాధ్వానమనన్తరమ్ ॥ ౬౧
తత్త్వాధ్వానం కేసరేషు వర్ణాధ్వానం దలేషు చ ।
పదాధ్వానం నాభిభాగే కలాధ్వాన మథేషు చ ॥ ౬౨
షష్ఠం తు భువనాధ్వానం సర్వభాగే చతుర్ముఖ ।

---

*పత్రాణి యుక్తైశ్చూర్ణైర్ వి చిత్రయేత్. †రూపశోభాం.
‖శృఙ్గాంశ్చకుర్యాత్త్రిభిరేవ. ¶పవర్ణకైః. ♦నామా.
‖అనామికాసమః. ⟨సమోఽఙ్గుష్ఠేత్యుల్లేఖైః.

❁ బిన్దుమ ద్వాదశాతీరావాహనమ్. ❁

కణికాయాం ద్వాదశసు బిన్దుమ ద్వాదశాచ్చయెత్ ॥ ౬౬

అతీరాణి సమావాహ్య కణికాయాం సమాహితః।

యజెత పరమాత్మానం పకలీకృత్య ృతత్వ విత్ ॥ ౬౭

❁ కెసరెసు శ్రియాదీనామచ్చనమ్. ❁

కెసరెసు శ్రియాదీంశ్చ యజెత దలభూమిసు।

శక్తీస్తదీయా దశ చ ద్వె చ పూజ్యా యథావిధి॥ ౬౮

శ్రీవత్సాద్యాశ్చ కర్తయశ్చ * వ్యాప్త్యాద్యా వరితస్థినెతాః।

❁ నాభిక్రమెణ విష్ణ్వాదీనాం పూజా. ❁

దలాన్తవలయె పూజ్యో విష్ణుగ పరిథమనాభిగః॥ ౭౦

బిహ్మా ద్వితీయనాభిస్థ స్త్రిణెత్రస్తు తృతీయగః।

❁ ద్వాదశస్వరెసు విష్ణ్వాదిద్వాదశ మూతీ్ణ పూజా. ❁

ద్వాదశారెసు విష్ణ్వాద్యా పూజ్యా ద్వాదశమూర్తయః॥ ౭౧

❁ అరాన్తవలయె మీనాదిదశమూతీ్ణనామచ్చనమ్. ❁

అరాన్త వలయె పూజ్యా మీనాద్యా దశ మూర్తయః।

❁ పరిథమనెమివలయె శఙ్ఖాద్యాయుధపూజా. ❁

ప్రథమె నెమివలయె శఙ్ఖాద్యాయుధ పూజనమ్ ॥ ౭౨

❁ పీఠకోణేసు వరాహాదీనాం పూజా. ❁

పీఠకోణ చతుష్కెసు వరాహో నరకెసరీ।

అనన్తశ్చ హయగ్రీవస్తదాగ్నెయాదిసు క్రిమాత్ ॥ ౭౩

❁ వీథికాయాం లోకపాలపూజా. ❁

† వీథికాయాం లోకపాలాగ పురుహూతాదయుగ క్రమాత్ ।

❁ ద్వారెసు చణ్డాదీనాం పూజా. ❁

పూజ్యా ద్వారెసు చణ్డాద్యా ద్వా ద్వా ప్రతి చతుష్వపి ॥౭౪

ృకృత్య. * మాసాద్యా. † వెదికాయాంద్వారపాలాః.

❁ ఈశానకోణె విష్వక్సెనపూజా. ❁

ఈశాన కోణే రధ్యాయాం విష్వక్సెనం సమర్చయెత్ ।

❁ పూర్వద్వారె అభిముఖ్యెన గరుడస్య పూజా. ❁

గరుడోఽభి ముఖస్తిష్ఠన్ పూర్వద్వారా ద్బహిర్గ తౌతౌ ॥ ౬౫

❁ చక్రగదాశఙ్ఖానాం దక్షిణాదిద్వారెషు పూజా. ❁

చక్రం చ దక్షిణద్వారి గదాం చ ద్వారి పశ్చిమె ।

వలజె చోత్తరె శఙ్ఖం ప్రథమావరణే తతః ॥ ౬౬

❁ ద్వితీయావరణపద్మెషు విష్ణ్వాదిద్వాదశమూర్తి పూజా. ❁

విష్ణ్వాది మూర్తయోగ పూజ్యా ద్వాదశా బ్జెషు పద్మజ ।

అనన్తరె చావరణె పద్మెషు ద్వాదశస్వపి ॥ ౬౭

వాసుదెవాది కృష్ణాన్తా మూర్తయో ద్వాదశైవ తె ।

❁ తృతీయావరణ పద్మెషు ద్వాదశాదిత్యపూజా. ❁

పద్మెష్వావరణె చాన్తె ద్వాదశా దిత్య పూజనమ్ ॥ ౬౮

❁ మణ్డలె వాసుదేవార్చనమ్. ❁

ఏతస్మిన్ మణ్డలె దెవం వాసుదెవం సమర్చయెత్ ।

❁ బిన్దుషు అష్టాక్షరన్యాసః. ❁

బిన్బె నారాయణాఖ్యె తు బిన్దువ్వష్టసు తాపతామ్ ॥ ౬౯

అష్టాక్షరాణాం * న్యసనమ్

❁ కెసరెషు అష్టౌ శక్తయః పూజ్యాః. ❁

వ్యాప్త్యాద్యా శ్చక్తయోఽష్టౌ చ ।

కెసరెషు సమారాధ్యా

❁ దలెషు శ్రీయాదయోగ పూజ్యాః. ❁

దలెష్వష్టౌ శ్రీయాదయః ॥ ౭౦

---

* సన్యాసమ్.

❁ అరేషు శఙ్ఖాద్యష్టాయుధపూజా. ❁

అరేష్వష్టసు శఙ్ఖాదీన్యాయుధాన్యష్ట పూజయేత్ ।

❁ చతుర్వింశతివద్ధేషు తావన్మూర్తి పూజనమ్. ❁

చతుర్వింశతివద్ధేషు చతుర్వింశతిమూర్తయః ॥ ౪౧

త్రిషు చావరణేష్వేషు పూజ్యాః

❁ అస్మిన్ చక్రాబ్జమణ్డలే నారాయణస్య యజనమ్. ❁

తన్మణ్డలే హరిమ్ ।

నారాయణం సమావాహ్య యజేత పరమేశ్వరమ్ ॥ ౪౨

❁ భగవతో యజనే ముఖ్యకాలః. ❁

దశే చ పౌర్ణమాస్యాం చ సఙ్క్రాన్తౌ శ్రావణేషు చ ।

ద్వాదశ్యాం విషువే చైవ గ్రహణేష్వయనేషు చ ॥ ౪౩

జన్మఋక్షే * విశేషేణ మణ్డలే హరిమర్చయేత్ ।

మణ్డలారాధనమిదం ధర్మకామార్థమోక్షదమ్ ॥ ౪౪

❁ దీక్షాయాశ్చక్రాబ్జమణ్డలం ప్రశస్తమ్. ❁

చక్రాబ్జమణ్డలే శస్తా దీక్షా తస్యాశ్చ మణ్డలమ్ ।

❁ బ్రాహ్మాదిభేదేన మణ్డలక్షేత్రవర్ణభేదః. ❁

ఏకద్వారం భవేత్తచ్చ సౌమ్యం స్యాదగ్రజన్మనామ్ ॥ ౪౫

చిత్రితం శ్వేతవర్ణేన ప్రాగ్ద్వారం వృథివీ భుజామ్ ।

రక్తేన చిత్రితం ద్వారం పాశ్చాత్యం పీతవర్ణకమ్ ॥ ౪౬

విశాం భవేద్దాక్షిణాత్య మసితం పాదజన్మనామ్ ।

❁ అనులోమానాముత్పాదకవత్ ద్వారాణి. ❁

ద్వారాణి చానులోమానా ముత్పాదకవదిష్యతే ॥ ౪౭

❁ సూతస్య విశేషః ❁

సూతస్య వలజం ప్రాచ్యాం

---

* జన్మర్క్షే తు.

❁ స్త్రీణాం ద్వారనిరూపణమ్. ❁

శూద్రాణామివ మోషితామ్ ।

❁ కర్మణాదిక్రియా మోగ్యాధికారీ. ❁

శిష్యం సుతం వా సర్వజ్ఞ మనసూయం జితేన్ద్రియమ్ ॥ ౮౪
ఆచార్యవంశజన్తానం నిగ్రహానుగ్రహే క్షమమ్ ।
శాన్తికే పౌష్టికే చైవ కర్మణి క్షమమథిరానామ్ ॥ ౮౫
వేది † వేదాన్త తత్త్వజ్ఞ మాచార్య ‡ పదకాఙ్క్షిణమ్ ।
దేశికెన్దోర్ విధానేన వక్ష్యమాణేన తత్త్వవిత్ ॥ ౮౬
కర్మణాదిమ సర్వేషు విధానేష్వధికారిణమ్ ।
కుర్యాన్మణ్డల పూజాది కుమ్భయాగావసానికమ్ ॥ ౮౭

❁ అధికారసమ్పాదకా స్సంస్కారాః. ❁

దీక్షాయామివ తత్సర్వం కృత్వా శిష్యస్య సన్నిధౌ ।
ఆజ్యేన చరుణా చైవ సమిద్భ్యగ్ కుసుమైస్తిలైః ॥ ౮౮
జుహుయాన్మూలమన్త్రాభ్యా మష్టోత్తరసహస్రకమ్ ।
శిష్యస్య దక్షిణే హస్తే బధ్వా ప్రతిసరం గురుః ॥ ౮౯
నృత్తైర్గేయైస్తథా వాద్యైర్ వేదఘోషైశ్చ యత్నితామ్ ।
తతశ్చప్రభాతే శిష్యం తం స్నాతం నూతన వాససమ్ ॥ ౯౦
* సమాహూయ సమారాధ్య మణ్డలం కుమ్భమేవ చ ।
చతుర్విధం నివేద్యాన్నం హోమం కుర్యాద్యథా నిధి ॥ ౯౧
కలశాంశ్చతురో ద్రోణ పూర్ణాన్ హేమాది నిర్మితాన్ ।
మృన్మయాన్వా యథావిత్తం సూత్ర వస్త్రాదివేష్టితాన్ ॥ ౯౨
సంస్థాప్య ధ్యానరాశౌ తు రత్నాదీని వినిక్షిపేత్ ।
అగ్నేయకుమ్భే రత్నాని సర్వాణి వినిధాపయేత్ ॥ ౯౩

---

† వేదాఙ్గ. ‡ వరకాఙ్క్షిణమ్. * సమాలభ్య.

నైరృతే సర్వలోహాని గన్ధద్రవ్యాణి మారుతే।
ఐశానే తీర్థవారీణి తతో దేవం సమర్చయేత్ ॥ ౯౯

† అగ్నికోణే వాసుదేవం సఙ్కర్షణ మనన్తరే।
ప్రద్యుమ్నం వాయుకోణే తు కోణే రౌద్రేఽనిరుద్ధకమ్ ॥ ౯౯
తతోఽను శిష్యం సంస్థాప్య పీఠే భద్రాదివిద్యయా।
శిష్యం ప్రాఙ్ముఖమాసీనం పడఙ్గ న్యాసపూర్వకమ్ ॥ ౧౦౦
అర్చయిత్వా ఘృతారోప మాచరే దవిలమ్బయన్।
తూర్యఘోషేణ గేయేన బ్రహ్మఘోషేణ ఘోషయేత్ ॥
చతుర్దిక్షు తతోగ్నేయైః పుష్పైస్తామ్బూలపీఠిభిః।
ధనైర్బహుభి విద్వద్భిర్బ్రహ్మదస్యా తోషయేద్ద్విజాన్ ॥ ౧౦౧
తోషయేచ్చ విశేషేణ భగవద్భక్తిమాశ్రితాన్।

❀ మన్త్రిత కుమ్భజలై శ్శిష్యాభిషేకః. ❀

ముహూర్తే శోభనే ప్రాప్తే బ్రాహ్మణానామనుజ్ఞయా ॥ ౧౦౩
ఋగ్వేద మన్త్రితం కుమ్భ మాగ్నేయ్యదిశి నిక్షిపేత్।
తమువాదాయ పాణిభ్యాం సూక్తేన పురుషాత్మనా ॥ ౧౦౪
ద్వాదశాక్షరమన్త్రేణ * సమ్పుటీకృతమూర్తినా।
అభిషిఞ్చే ద్గురుశ్శిష్యం కుమ్భేన తదనన్తరమ్ ॥ ౧౦౫
నైరృతస్థేన యజుషా మన్త్రితేన సమాహితః।
వైష్ణవేన చ సూక్తేన బ్రహ్మన్యాద్యవసానయోః ॥ ౧౦౬
సఙ్కర్షణాఖ్య మన్త్రేణ సమ్పుటీకృతమూర్తినా।
కుమ్భేన మారుతస్థేన ‡ సామఘోషితవారిణా ॥ ౧౦౭
ప్రద్యుమ్నసమ్పుటేనాథ బ్రహ్మ వారుణసామభిః।
కుమ్భేనాథవ వేదేన పవిత్రీ కృతవారిణా ॥ ౧౦౮

---

† అగ్నికుమ్భే. * కేషు చిత్కోశేషు "సమ్పుటీకృత్యమూర్తినా" ఇతి పాఠోఽస్తి. ‡ సామస్థాపిత.

ఈశాన కోణసంస్థేన సమ్పుటే కృతమూర్ధికా।
అనిరుద్ధాఖ్య మన్త్రేణ నారాయణ మమావ్వయం ॥ ౧౦౯
విద్యయా కలశైస్సవ్వై రభిషిఞ్చే ద్యథోదితమ్।

❀ ఎవమభిషిక్తస్య అధికారలాభః. ❀

అభిషిక్తస్తతశ్శిష్యో నవామ్బరధరశ్శుచిః ॥ ౧౧౦
ఆచాన్త శ్చన్దనక్షోదై ¶లిప్తమూర్తిక రలఙ్కృతః।
ప్రగృహ్య వాసోభి రుష్ణీషం బద్ధ్వా ముకుట సన్నిభమ్ ॥ ౧౧౧
ఉత్తరీయం చ బిభ్రాణో బిభ్రాణో యోగపట్టికామ్।
అక్షసూత్రేణ దక్షిణద్వన్ద్వో బాహుమూలా పరిమ్బితః ॥ ౧౧౨
నీరీక్షితాదశకతలో బ్రాహ్మణై స్స్వస్తి ¶ వాచకైః।
దత్తపుష్పవృష్టిశ్చ శ్వేతవ్యజనవీజితః ॥ ౧౧౩
కృదత్తోపానట్ సితచ్ఛత్రో దత్తాశ్వ గజవాహనః।
నీరాజితశ్చ కల్యాణో జాయతే గురవనుగ్రహాత్ ॥ ౧౧౪
అనేనైవాభిషేకేణ లబ్ధ్వాచార్య పదం స్వయమ్।
ఆచార్య కృత్యమఖిలం కర్తుమిచ్ఛే చ్చతుర్ముఖ ॥ ౧౧౫
గురవే దక్షిణాం దద్యా ద్గోభూహేమాదికం తథా।
యథావిభవవిస్తారం తతో వాస్త్యాది వాహనమ్ ॥ ౧౧౬
ఆరుహ్య ధవలచ్ఛత్ర శ్వేత చామర వీజితః।
ఆచార్యచిహ్నైరఖిలై లక్షితో బ్రాహ్మణై స్సహ ॥ ౧౧౭
రథయానేనాగ్రహారం ప్రదక్షిణ్యేన రథ్యయా।
గత్వా దేవస్య సదనం ప్రవిశేత్సవ్వస్య ధామ వా ॥ ౧౧౮

ఇతి శ్రీవాఞ్ఛారాత్రే మహోపనిషది పాద్మే తన్త్రే చర్యాపాదే
మణ్డలారాధనాచార్యాభిషేకవిధానం
సప్తమోఽధ్యాయః.

¶లిప్తాఙ్గ స్సుమనలఙ్కృత. ¶ వాచకైః. కృదత్తపుష్పవృష్టిః కృసితోపానట్.

అష్టమోఽధ్యాయః

మహాభిషేకాఖ్య స్నపనమ్.

బ్రహ్మా :—

రాజ్ఞో రాష్ట్రస్య మర్త్యానాం యదభ్యుదయసాధనమ్ ।
యచ్ఛాంతి ప్రశమనం వ్యాధీనాం చావనోదనమ్ ॥ ౧

యదభిప్రేతమఖిలం సాధయత్య విలమ్బితమ్ ।
కుర్వతాం భగవ తన్మే తదర్చన మనుత్తమమ్ ॥ ౨

కథ్యతాం మయి చేదస్తి దయా పరమ పూరుష ।
రహస్యమపి తన్మహ్య మాఖ్యేయం జగతో హితమ్ ॥ 3

శ్రీభగవాన్ :—

మహాభిషేకో నామాగ్ర్యం స్నపనం *కమలాసన ।
విష్ణవే సఙ్కర్షణే చైవ గ్రహాణాం చాయనద్వయే ॥ ౪

ద్వాదశ్యాం శ్రవణే చైవ తథా కర్తు స్త్రిజన్మసు ।
దినత్రయే వ్యతీపాతే రోహిణ్యాం చ తిథిత్రయే ॥ ౫

దర్శే చ పౌర్ణమాస్యాం చ పునర్వస్వోర్విశేషతః ।
పుష్యమ్యాం శుభనక్షత్ర తిథివారేషు చాబ్జజ ॥ ౬

ప్రయుఞ్జ్యమానం సర్వార్థ సాధనం సర్వశాన్తిదమ్ ।

స్నపనత్రైవిధ్యమ్

కర్తవ్యం తత్త్రిధా బ్రహ్మన్నుత్తమాధమమధ్యమమ్ ॥ ౭
జాత్యుత్కర్షం ధనోత్కర్ష మథవాపేక్ష్య తత్త్వవిత్ ।
ప్రయుఞ్జీతోత్తమం స్నానం మితరేష్వితరద్భవేత్ ॥ ౮

అబ్ధికరన్యాసకౌతుక బన్ధాధివాసాః పూర్వేద్యుస్సద్యో వా
పూర్వేద్యు రబ్ధికరన్యాసో బధ్వా కౌతుకమఙ్గలమ్ ।
అధివాసశ్చ బిమ్బస్య సద్యో వా సకలం భవేత్ ॥ ౯

---

*మమ నంమతమ్.

స్నపన ప్రతిమావికల్పాః.

స్నపనం * ప్రతిమాయాస్యా దధివాసశ్చతుర్ముఖ।
తీక్ష్ణప్రతికృతౌ వాపి పూర్వాహ్ణేఽధివాసయేత్ ॥ ౧౦

యదోత్సవాథ ప్రతిమాం ఒలిబిమ్బ మథాపి వా।
బిమ్బం కర్మాథ మథవా

ఉక్తబిమ్బాభావే కుశకూర్చకమ్.

అసత్సు కుశకూర్చకమ్ ॥ ౧౧

లేపమృణ్మయాది ప్రతిమాధివాసే విశేషః.

లేపమృణ్మయభిత్తిస్థ పటస్థేషు చ దర్భణమ్।
కూర్చం మూర్త్యన్తరాభావే క్లృప్తిరేషా సనాతనీ ॥ ౧౨

స్నపనమణ్డప లక్షణమ్.

ప్రాసాదస్యా గ్రతశ్చకుర్యా త్తతస్స్నపనమణ్డపమ్।
దశహస్త ప్రవిస్తారం ద్విగుణాయతం శుభమ్ ॥ ౧౩

చతుర్ద్వారం చతుర్దిక్షు చతుస్తోరణభూషితమ్।
సర్వావరణ భూష్వేవ దిక్షు సర్వాసు వా భవేత్ ॥ ౧౪

క్లృప్తే వా మణ్డపే కుర్యా దవకాశానుసారతః।
విభజ్య తత్త్రిధా కుర్యా త్తృతీయేఽశేఽధ వేశ్మని ॥ ౧౫

అవలమ్బ్య బ్రహ్మసూత్రం చతురశ్రం సమన్తతః।
చతుర్ద్వాస్తాం స్నానవేదీం హస్తోత్సేధాం శిలాదిభిః ॥ ౧౬

ఉపానహాదిపంయుక్తాం దర్శనీయాం వలక్షణామ్।
ఉపరిష్టాచ్చ వలయం వృత్తం వా చతురశ్రకమ్ ॥ ౧౭

ప్రాదేశేన ప్రవిస్తీర్ణం తదర్ధేన వా।
షడఙ్గులేన వా బ్రహ్మ చతురఙ్గుల మున్నతమ్ ॥ ౧౮

† వేదికోపరి తద్ధారా కుల్యామాశ్వభి మెదిసీమ్।
మృణ్మయాదిషు బిమ్బేషు బహిర్వేదీ వికల్పనమ్ ॥ ౧౯

---

* స్నపనం ప్రతిమాయాం. † వేదికో పరి చాధారా కుల్యామా.

*ఏకబేరే తు న బహిస్స్నానవేదీ ప్రకల్పనమ్।

❁ మణ్డపాలఙ్కారః. ❁

దుకూలక్షౌమవసనై ర్మణ్డపం పర్వతోదిశేమ్ ॥ ౧౦
శోభయేత్పూర్ణ కుమ్భైశ్చ స్తో†రణైశ్చ విభూషయేత్।
వేష్టయేద్ధర్మ మాలాభి ర్ముక్తాదామాని లమ్బయేత్ ॥ ౧౧
ఆస్థానమణ్డపే ¶స్థానే తదాచైవార్ధ మణ్డపే।

❁ గృహాచార్యాణాం విశేషః. ❁

తోరణాది న కర్తవ్యం గృహాచార్యాం తథైవచ ॥ ౧౨

❁ నిత్యస్నపనే అఙ్కురకౌతుక చూర్ణస్నపనాదినిషేధః. ❁

నిత్యే చ స్నపనే నాపి కౌతుకం నాఙ్కురార్పణమ్।
నిశాచూర్ణైర్న స్నపనమిష్యతే

❁ అభ్యాది దీపాన్తపూజాసు ఉపకరణోపకల్పనమ్. ❁

మణ్డప ¶స్థలమ్ ॥ ౧౩
గోమయామ్భో భి ర్లాలిప్య సుధాచూర్ణైశ్చ శోభయేత్ ‡।
దీపానా రోపయేత్తత్ర న్యస్యేద ఙ్కురపాలికాః ॥ ౧౪
కోణే రౌద్రే మణ్డపస్య జలద్రోణ్యాదిభాజనమ్।
కల్పయేద్గాలితస్వాదు సుగన్ధి జలపూరితమ్ ॥ ౧౫
పవమానాదిభిస్సూక్తై ర్మన్త్రితం సాపిధానకమ్।
వెదిదక్షిణతో భూమా పురుస్నానామ్బు కల్పనమ్ ॥ ౧౬
అభ్యర్చాదివిధపర్యన్తం పూజాద్రవ్యాణి కల్పయేత్।
చన్దనార్ద్రాణి సూత్రాణి చతుర్దశ నిపాతయేత్ ॥ ౧౭
ప్రాగాయతాని తావన్తి సూత్రాణ్యేవ చతుర్ముఖ।
ఉదగాయతాని పన్త్యేవం కోష్ఠాన్యేకోనసప్తతిః ॥ ౧౮
శతం చ తెషామా ♦యామ విస్తారం పోడశాఙ్గులమ్।
ధాన్యపీరానుపూర్వం వా కలశానాం చతుర్ముఖ ॥ ౧౯

---

*"ఏకబేరే" ఇతీదమర్ధం క్వచిన్న. †తోరణాని. ‡ మణ్డప-స్థానె. ¶స్థలె. ‡ లాలిప్తె. ♦ యామం విస్తారం.

దిక్ష్వష్టాసు తథా మధ్యే వర్తయేత్కం నవ భూమిషు ।
నవ కోష్ఠాని కుర్యాచ్చ పదాని కమలాసన ॥ 30
ఏవమేకాధికాశీతి కోష్ఠాని కలశాస్పదమ్ ।
అన్యాన్య ష్టోత్తరాశీతి రథ్యాం సమ్మృజ్య కల్పయేత్ ॥ 3౧

❁ పీఠికోచితధాన్య పరిమాణమ్. ❁

వ్రీహిభిర్గ పీఠికాం కుర్యాత్ తోత్కృష్టభూమౌ కృతక్పృథక్ ।
అష్టకేన తదర్ధేన తదర్ధార్ధేన * వా భవేత్ ॥ 3౨

పీఠికా ధాన్యతుర్యాంశా స్తణ్డులాగ్ర పీఠికోపరి ।
తత్తుర్యాంశా స్తిలాస్తేషాం భవేయురుపరి స్థితాః ॥ 33
ద్వా ద్వా కుశాగ్రా †ప్రత్యస్యేత్ పీఠికాసుచతుర్ముఖ ।

❁ కలశస్వరూపమ్. ❁

సౌవర్ణా రాజతాస్తామ్రా మృణ్మయా వా యథావసు ॥ 3౪
కలశా లమ్బతోపేతాగ్ర పక్వబిమ్బఫలోపమాః ।
అచ్ఛిద్రా స్స్నవ న్తశ్చ కాలమణ్డలవర్జితాః ॥ 3౫
అభిన్నా మృణ్మయాగ్రకుమ్భాః పాణ స్ఫోటవర్జితాః ।

❁ కలశేషు పూరణీయద్రవ్యమానమ్. ❁

ద్రవ్యకుమ్భా ద్రోణపూర్ణా స్తదర్ధేనాథవాఽర్ధవా ॥ 3౬
పాదేన కలశాశ్చిష్టాగ్ర పూర్యాణ వాయాఽర్ధకేన తు ।

❁ కుమ్భానాం సూత్రవేష్టనమ్. ❁

వ్రతౌల్య విష్ణుగాయత్ర్యా ద్రవ్యకుమ్భం స్తథేతరాన్ ॥ 3౭
స్థావయిత్వా కరతలే పవిత్రేణ పవిత్రేణ పాణినా ।
‖ఇన్ద్రీమరుత్వ మన్త్రేణ తన్తునా పరివేష్టయేత్ ॥ 3౮

❁ కుమ్భవేష్టనే తన్తూనామన్తరాలమానమ్. ❁

తన్తూనాం వేష్టితానాం స్యా దన్తరాలం యవాన్తరమ్ ।

---

* భావయేత్. †ప్రత్యస్య వీథికాసు. ‖ఇన్ద్రీం నవేతీమన్త్రేణ.

అధాఽఙ్గులాన్తరాలం స్యా ద్యద్వైకాఙ్గుల మన్తరమ్ ॥ 3౯
కలశాస్పదమేదిన్యాగ్ వక్ష్యామి ధరణీతలే।
ధాన్యపీఠే విధాయాస్మిఁ కలశానధివాసయేత్ ॥ ౪౦
* ధాన్యపీఠే తతస్తస్మిఁ కుశానాస్తీర్యఁ విశ్వతః।
ప్రాగగ్రాను దగగ్రాంశ్చ తేషు కుమ్భానథోముఖాఁ ॥ ౪౧
ఓమిత్యుచ్చార్యఁ విన్యస్యే న్నవ భూమ్ను యథోత్తరమ్।
† న్యస్తానా మపి కుమ్భానా ముపరిష్టాధ్యథాపురమ్ ॥ ౪౨
దభాఁంస్తృణీ యాదాచామోఁ మన్త్రేణ పరమేష్ఠినా।
ప్రోక్షయేదఘుఁ తోయేన ప్రాఙ్ముఖగ పురుషాత్మనా ॥ ౪3
విశ్వమన్త్రేణ ‡కిరే దక్షితా ¶ నధివాసితే।
ఉత్తానితేషు కుమ్భేషు నివృత్యా § హ్వానవిద్యయా ॥ ౪౪
♦ సపిఁషా ష్టోత్తరశతం ఓష్ణగాయ త్రియా కృతే।
హోమే హుతాజ్యశేషేణ స్నపనద్రవ్యసేచనమ్ ॥ ౪౫
ఘృతాదిస్నపనద్రవ్యై ర్వఁస్త్రపూతైగ వరివఁకృతైఃl
పూరయేత్కలశాం స్తత్తన్మన్త్రైగపూణాఁన్ సముద్ధరేత్ ॥ ౪౬
సవఁమన్త్రేణ విశ్వాత్మ్నఁ కుమ్భఁ పప్త దశోద్ధృతాఁ।

---

* ధాన్యపీఠే. † నవానామపి. ¶ న్యధివాసయేత్. § హ్వాయ.
♦ "సపిఁషా" ఇత్యతగ పూర్వఁం. "ఆహ్వానవిద్యయా" ఇత్యతఃఅనన్తరం కేషు చిత్పోఁకేషు అధికపాఠతయా శ్లోకద్వయం దృశ్యతే. తత్ర తస్య సఙ్గతిం ప్రామాణికా విభావయన్తు.
యథా —అస్థి రత్నం పిరా తన్తు ర్మాంసం మృత్తాన్న ముచ్యతేఁ తమ్।
శోణితం రక్తమృద్భిస్తు జలం మేదస్తథైవ చ ॥
కూచఁంవై శుక్లమిత్యుక్తం చమఁణామ్బరవేష్టనమ్।
తత్తత్ప్రతికృతిజీఁవగ క్రమాదేవం స్మరేద్బుధఃl —ఇతి, ౫ రస్తే.

ద్రవ్యకుమ్భాన్ ధాన్యపీఠే స్థాపయే ద్విష్ణుపూర్వయా ॥ ౪౪
గాయత్ర్యా చ చతుష్షష్టి ద్వాదశాక్షరవిద్యయా ।
ఉదకుమ్భాన్ క్రమేణాన్యాన్ ప్రాఙ్ముఖో వాప్యుదఙ్ముఖః ॥ ౪౫

కుమ్భానాం న్యాసక్రమః.

నవకే మధ్యమే స్థానే స్థాపనీ ॥ యాస్తు మధ్యమే ।
ఘృతకుమ్భం స్థాపయిత్వా పదేసౌ త్రామణే తతః ॥ ౪౬
ఉష్ణోదకుమ్భం విన్యస్యేద్ర త్న కుమ్భ మనన్తరమ్ ।
ఫలకుమ్భం యమపదే లోహకుమ్భం తు నైర్ఋతే ॥ ౪౭
ప్రాచేతసే మారుతాఖ్యకుమ్భం గన్ధామ్బుమారుతే ।
అక్షతామ్బు చ కౌబేరే పదేశావేఽ యవోదకమ్ ॥ ౪౮
ప్రాచ్యాం తు కుమ్భనవకే మధ్యే పాద్యఘటం *న్యసేత్ ।
అఘ్యర్ కుమ్భం పదే యామ్యే పదే ప్రాచేతసే పునః ॥ ౪౯
ఉపస్పర్శన పానీయం పశ్చిమవ్య ముదక్పదే ।
ఆగ్నేయ కుమ్భనవకే మధ్యే దధిఘటం న్యసేత్ ॥ ౫౩
నైర్ఋతే మధ్యతక్షీరం వాయవీయే ఘటం మధోః ।
కషాయకుమ్భమైశానే సవత్సాత్ పరితో ఘటాన్ ॥ ౫౨
శుద్ధోదకాంశ్చతుష్షష్టి మష్టావష్టౌ నివేశయేత్ ।
సప్తభిర్ ఘటపశ్చిమాపి యదా వా దర్భైర్ స్త్రీభిర్ కృతాన్ ॥ ౫౫
కూచాన్ కుమ్భేష్వవాగగ్రాన్ నిక్షిప్యాల్లకిణాన్వితాన్ ।
మహాకుమ్భే కుశైర్కూచం చతుర్వింశతిభిర్ కృతమ్ ॥ ౫౬
చక్రమన్త్రేణ తాన్ †కుమ్భాన్ శిరావైరపిధానయేత్ ।
వాసోభి ర్ద్రవ్యకలశాన్ న్యువాసువాస ఇత్యృచా ॥ ౫౭
కణ్ఠేషు వేష్టయిత్వాన్యాన్ వాసోభి శ్చాదయేన్నవైః ।

అధివాసితస్య దేవస్యోత్థాపనమ్.

అగ్నీయాన్నై స్థ్యాయావిద్యాం విద్వద్భి ర్బ్రాహ్మణైస్సహ ॥ ౫౮

॥ యే తు. *పదే. †సవాన్ శిరావేష్ట్య పి.

ఋత్విగ్భిస్సహదేవస్య యాయాన్మన్త్రవిదన్తికమ్ ।
ఋత్విజో దేవముత్థాప్య గురుశ్చోత్థాప్యవిద్యయా ॥ ౫౯
సామ్నా రథన్తరాఖ్యేన బ్రహ్మయానే గురుస్స్వయమ్ ।
స్థాపయేదృత్విజైస్సార్ధం బ్రాహ్మణైర్వేదపారగైః ॥ ౬౦

స్నానాపనే నివేశనమ్.

శిబికాయాం స్థాపయిత్వా మృద్వాస్తరణ కల్పితే ।
నివేశయేయుస్సప్రతిమాం స్నానవేదితలే శుచౌ ॥ ౬౧

స్నానోపచారాః.

పుణ్యాహం వాచయేత్పశ్చా త్పఞ్చకాలవిధాయినైః ।
అయుగ్మైస్తోషయేద్విప్రైస్తాన్విభూత్యనుసారతః ॥ ౬౨
ద్వారతోరణ కుమ్భాదీన్ సమభ్యర్చ్య యదాపురమ్ ।
ద్వారేష్వధ్వయుసం నృత్తం వాద్యం గేయం ప్రవర్తయేత్ ॥
సపిప్పా జుహుయాదగ్నౌ యావత్కలశసఙ్ఖ్యయా ।
మూలమన్త్రేణ జుహుయా చ్చరుం పూర్వోక్త సఙ్ఖ్యయా ॥ ౬౪
నృసూక్తేన సమభ్యర్చ్య కలశాన్ స్థాపితాన్ గురుః ।
ఆఘ్యాదిభిస్తథా దేవం

ఘృతారోపణమ్.

ఘృతారోపణ మాచరేత్ ॥* ౬౫

దన్తకాష్ఠం గన్ధతైలం తథాఽమలకవారి చ ।
వస్త్రం దత్వా చోత్తరీయ మఘ్యర్ఘ్యై †రచయేత్పునః ॥
దీపాన్త మర్చనం కృత్వా పాద్యకుమ్భముఖైర్ఘటైః ।

శుభే. * "ఆచరేత్" ॥ ఇత్యనన్తరం. "సప్తధాతూని దేహానాం కుమ్భేషు కలశేషుచ । వర్తతస్సంస్మరేద్బిమ్బాన్నాచార్యస్తదను ప్రభోః" ఇతీదంపద్యంక్వచిత్ కోశేశ్వరం వర్తతే॥
† ధూపయేత్పునః.

ఘృతకుమ్భావసాన్తైశ్చ స్నాపయేత్ ।దైశికోత్తమః ॥ ౬౭
ఛిన్నైకతన్తు ముద్ధృత్య పాద్యకుమ్భం సమర్చితమ్ ।
పుష్పైరభ్యర్చ్యకరతలే దేశికేన్ద్రస్య మూర్ధని ॥ ౬౮
కూర్చమాదాయ కుమ్భస్థం ¶ స్వహస్తే దేశికోత్తమః ।
అవాగగ్రేణ కూర్చేన తీర్థైర్బ్రహ్మాదిభిస్తతః ॥ ౬౯

ప్లవనమన్త్రాణాం నిర్ణయః.

ꣳ శున్ధధ్వం దైవ్యా గాయత్ర్యా స్నాపయేత్పాద్యవారిభిః ।
తద్విష్ణోరితిమన్త్రేణ స్నాపయేదర్ఘ్యవారిభిః ॥ ౭౦
నతేవిష్ణు రితిశ్రుత్యా కుమ్భేనాచమనామ్బునా ।
విష్ణోర్ణ కర్మేతి మన్త్రేణ షడ్ఢవ్యాభిషేచనమ్ ॥ ౭౧
దధిక్రా విణ్ణయజుషా దధ్నాదేవాభిషేచనమ్ ।
సామ్నా పయోవృతేనైవ పయసా మధునా పునః ॥ ౭౨
మధువాతేతి మన్త్రేణ స్నపనం మధువిద్విషః ।
ఓషధ్య ఇతిమన్త్రేణ *కషాయామ్భోభిషేచనమ్ ॥ ౭౩
†తద్విష్ణో రితి మన్త్రేణ స్నానముష్ణామ్బుధారయా ।
ఫలినీత్యనువాకేన స్నపనం ఫలవారిభిః ॥ ౭౪
శం నో దేవీరితి స్నానం మన్త్రైర్మార్జనామ్భసా ।
నాపిత్వాన్ ఋతిపథోభిస్త్రితార మితి నామభిః ॥ ౭౫
రథోన్నదక్షైలోకమాతోయైర్మహావ్యాహృతివిద్యయా ।
గన్ధద్వారేతి మన్త్రేణ స్నపనం గన్ధవారిణా ॥ ౭౬
శతధారేతి మన్త్రేణ స్నానం సౌవర్ణవారిభిః ।
ꣳ ఘృతహ్రదా స్నాతేతి మన్త్రేణ ఘృతేన స్నపనం హరేః ॥ ౭౭

। దేశికగ్రక్రమాత్. ¶ తద్ధస్తే. ꣳ శున్ధధ్వం.
*కషాయైరభిషేచయేత్. †త్వం విష్ణోతి. ꣳ ఘృతవత్యేతి.

అథవా పౌరుషై స్నానైక్ర మాత్పాద్యాదివారిభిః ।
ఋగ్భిష్షోడశభిస్నానం మృచేదం విష్ణురిత్యపి ॥ ౭౪
అష్టాక్షరేణ వా యద్వా ద్వాదశాక్షరవిద్యయా ।
విష్ణుగాయత్రియా వాపి స్నానం యద్వా చతుర్ముఖ ॥ ౭౫
వ్యాహృతిప్రణవవిద్యయా వాపి స్నవనం మధుసూదనః ।
తోలనం చ స్మృత ¶ స్నానై సామాన్యై రుష్ణవారిభిః ॥ ౭౬
పాద్యాది ద్రవ్యకుమ్భానా ష్ముద్ధారైష్వన్తరాన్తరా ।
శుద్ధోదకుమ్భైరన్యైశ్చ స్నానమష్టభి రష్టభిః ॥ ౭౭
అష్టాక్షరేణ మన్త్రేణ భవేద్దైవస్య పద్మజ ।
ఉపస్నానం తథా ప్లోతం వస్త్రం చైవోత్తరీయకమ్ ॥ ౭౮
అఘ్ర్యం పాద్యం తథాచామం ♦ గన్ధం పుష్పం చ ధూపకమ్ ।
దీపం చైతాని దేయాని ప్రతిద్రవ్య ॥ ఘటాప్లవమ్ ॥ ౭౯
ఊర్ధ్వరేద్ధ్రివ్యకలశాన్ విష్ణుగాయత్రివిద్యయా ।
౫ శుద్ధోదకాంశ్చ కలశాన్ ద్వాదశాక్షర విద్యయా ॥ ౮౦
హరిద్రా తణ్డులై స్స్వర్ణచూర్ణైక కుమ్భాన్ పసూత్రకాన్ ।
పూరయేన్నవ నిర్దోషాన్ సప్తవా పఞ్చ వాథవా ॥ ౮౧
త్రీన్వైకం * కుమ్భమథవా తే చ స్థాప్యాక్ష పరివ్యయే ।
సాపిధానేషు కుమ్భేషు సకూర్చేషు సమన్త్రయేత్ ॥ ౮౨
శ్రియం కుమ్భాన్ పముద్ధృత్య శ్రీసూక్తేనాభిషిచయేత్ ।

❖ చూర్ణస్నానమ్. ❖

పూర్ణాహుతిర్యదా హోమే చూర్ణైస్నానం తథాభవేత్ ॥

❖ తచ్చూర్ణధారణే ఫలమ్. ❖

¶ స్నానైః, ష్ముత్తరేషు. ♦ ఫలం పుష్పం చ. ॥ ఘటాప్లవే. ౫ ‘శుద్ధోదక’ ఇత్యధికఃక్వచిన్నాస్తి. * త్రీన్వైవ.

వాసుదెవతనుభ్రిష్టా చూర్ణాక్త పరమపావనా ।
యె వహన్తి శిరోభిస్త్వా నరా నిధూతకల్మషాః ॥ ౮౪
తె యాన్తి † వైష్ణవం స్థానం పునరావృత్తివర్జితమ్ ।

❁ అభిషెకజలపానె ఫలమ్ ❁

అభిషెక జలం విష్ణో యెఽ పిబన్తి వహన్తి ‡ వా ॥ ౮౫
తె సర్వతీర్థాభిషెక ఫలమశ్నువతె మహత్ ।
కృత్వా ప్రదక్షిణం నత్వా స్తుత్వా భ్రోత్రెణ దెశికః ॥ ౮౬
తత స్సహస్ర ధారాభి స్స్నాపయిత్వా జనార్దనమ్ ।
నీరాజనాన్త మిత్యెవం

❁ అలఙ్కారాసనమ్. ❁

తతోఽలఙ్కార విష్టరె ॥ ౮౭
యజెత మాత్రాదానాన్తం మాత్రాఽఙ్క్యా పరివ్యయః ।

❁ మాత్రాద్రవ్య పరిమాణమ్. ❁

ఖారి ద్రోణం తదర్ధం వా దెయాస్త్యెదెశికాయ తె ॥ ౮౮

❁ భోజ్యాసనె భోజ్యభెదః. ❁

చతుర్విధాని చాన్నాని భోజయెద్భోజనాసనె ।
హోమాన్త మర్చయెద్దెవం దెశికన్దోగ్ధి యథావిధి ॥ ౮౯
ప్లవనాన్తె తతోదెవం సుఖమాసీన మాసనె ।
యాచెత యజమానోపి పర్వమిష్టం జనార్దనమ్ ॥ ౯౦
దక్షిణాం దెశికెన్ద్రాయ సువర్ణశతనిష్కికామ్ ।
తదర్ధం పాదమథవా దద్యాద్వి * త్తానుసారతః ॥ ౯౧
కుర్యాదా చార్యసాత్సర్వం ద్రవ్యం పూజ్యం మాహ్వాతమ్ ।
వస్త్రాదికం తథాన్యెషాం ఋత్విజాం తుష్టిమావహెత్ ॥ ౯౨

† వరమం- ‡ చ. * ద్యాను.

నృత్తగేయరతానాం చ తథా స్వాధ్యాయశాలినామ్ ।
బ్రాహ్మణానాం యథా తుష్టిస్తథా * విత్తం విసర్జయేత్ ॥ ౯౭

❁ స్నపనభేదనిరూపణమ్ ❁

అధమోత్తమమేతత్తు స్నపనం పరికీర్తితమ్ ।
కోణేషు కుమ్భైర్ద్వాత్రింశత్కైవలోదకపూరితైః ॥ ౯౮
తైర్విహీనం హరేస్స్నానం జ్ఞేయం నవ్యధమమధ్యమమ్ ।
శుద్ధోద కుమ్భైర్ద్వీపం పవైస్తదధమాధమమ్ ॥ ౯౯

❁ కుమ్భేషు క్షేపణీయద్రవ్యాణి తన్మాత్రా చ. ❁

పాద్యకుమ్భే తథా చాఘ్ర్యే తథోపస్పర్శనామ్నసి ।
కుమ్భే కషాయఫలయోర్గ కుమ్భే చామలతగన్ధయోః ॥ ౧౦౦
ఏకైకస్మిన్ ఘటేష్వేషు ద్రవ్యాణామష్టకం క్షిపేత్ ।
పాద్యాదిషు క్రమాద్ద్రవ్యం తత్పరిమాణం చ కథ్యతే ॥ ౧౦౧
తులసీ చ తదా పద్మం దూర్వా చ స్యాత్తథామలమ్ ।
శ్యామాకం విష్ణు †కణికం చ బిల్వపత్రాణి చన్దనమ్ ॥ ౧౦౨
ద్రవ్యాణి చన్దనం ముక్త్వా ముష్టిమాత్రాణి తత్ఫలమ్ ।
సిద్ధార్థకం చామలకం చైవ కుశాగ్రం చ తదా ఫలమ్ ॥ ౧౦౩
యవాస్తిలాశ్చన్దనం చ ప్రసవాశ్చ సుగన్ధయుతాః ।
¶ ఫలం సుపక్వ మేతేషు చన్దనం చ త్రినిష్కకమ్ ॥ ౧౦౪
శిష్టాని ముష్టిమాత్రాణి తత్కోలం § చమ్పకస్య చ ।
ముకులాగురుసారం చ జాతీకేలాఫలాని చ ॥ ౧౦౫
లవఙ్గకర్పూరచన్దనం చ పుష్పాణి సురభీణి చ ।
పలార్ధపరిమాణాని ప్రత్యేకం కమలాసన ॥ ౧౦౬
శమీపలాశఖదిరబిల్వాశ్వత్థ ♦వికఙ్కతమ్ ।

---

* విత్తవిసర్జనమ్, † వణంచ. ¶ ఫలేషు పక్వమేష్వేవమ్. § చన్దనస్య చ. ♦ వికఙ్కతాః.

ఔదుమ్బరం చ న్యగ్రోధశ్శమ్యాదీనాం త్వచః స్మృతాః ॥ ౧౦౭
ప్రత్యేకం పలమానాన్యగ్ర కదలీ బీజపూరకమ్ ।
ఆమ్రమామలకం బిల్వం నాలికేర * ఫలాని చ ॥ ౧౦౮
బదరం మాతులఙ్గం చ భిన్నాన్యేతాని నిక్షిపేత్ ।
సీవారవేణుశాలీనాం ప్రియఙ్గుయవయోరపి ॥ ౧౦౯
కఙ్గుపాష్టికయోశ్చైవ గోధూమస్య చ తణ్డులాః ।
ముష్టిప్రమాణా విజ్ఞేయాగ్ † కుఙ్కుమం కోష్ఠచన్దనే ॥ ౧౧౦
అగరుశీరమూలాని హ్రీబెరం గిరిసమ్భవమ్ ।
మాంసీ ముర చ ప్రత్యేకం పలమాత్రాణి పద్మజ ॥ ౧౧౧
మాణిక్యం పద్మరాగం చ నీలం వజ్రం చ పుష్యకమ్ ।
ప్రవాలం మౌక్తికం చైవ తథా మరకతం క్షిపేత్ ॥ ౧౧౨
వైడూర్యకం నవరత్నాని తాని రత్న ఘటో దకే ।

❁ రత్నకుమ్భే నిధాతవ్యవస్తూని. ❁

సువర్ణం రజతం తామ్రం సీసకం త్రపుకం తథా ॥ ౧౧3
కాంస్యమాయససారం చ సప్త లోహాని ఘటో దకే ।

❁ యవోదకకుమ్భే నిధాతవ్యవస్తూని తన్మాత్రా చ. ❁

ప్రత్యేకం నిష్కమానాని రజనీ సూర్యవర్తినీ ॥ ౧౧౪
పద్మదేవీ శిరీషం చ సదా భద్రం కుశాగ్రకమ్ ।
మూర్జనానాని పత్రాణి ముష్టిమాత్రాణి నిక్షిపేత్ ॥ ౧౧౫
యవా వేణుయవాశ్చైవ ప్రీహయశ్చేతి తత్త్రికమ్ ।
యవోదకే నిధాతవ్యం ప్రత్యేకం కుడుపం క్షిపేత్ ॥ ౧౧౬

❁ వఙ్కగవ్యం తదుపయోగి పాత్రం చ. ❁

వఙ్కగవ్యాని గృహ్ణీయా న్మృత్పాత్రే నూతనే శుభే ।
గోమూత్రం గోమయం క్షీరం దధి సర్పిశ్చ వఙ్కమమ్ ॥ ౧౧౭

---

* పలం తథా. † చన్దనం కుఙ్కుమం-నమ్. కుఙ్కుమా.

❁ గోవిశేషః. ❁

కపిలాయా జరాయా? వా పఞ్చగవ్యం ప్రశస్యతే।
తదోరభావే త్వన్యాసాం గవాం గవ్యం విధీయతే॥ ౧౧౪
నాతాఽయా స చ గర్భిణ్యా న వృద్ధాయాగ కదా చన।
నావత్సాయా ఉపాదెయం ధెనొర్మూత్రం శకృద్ద్వయమ్॥

❁ పఞ్చగవ్యస్య శుద్ధిః. ❁

భూమిస్థం గోమయం గ్రాహ్యం సోష్ణం క్రిమ్యాద్యదూషితమ్।
నిష్పీడ్య సమ్యగ్గృహ్ణీయాద్గోమయస్య రసం పునః॥ ౧౧౦
పర్యుష్టప్తం ఘృతం శుద్ధ మహోరాత్రోషితం దధి।
క్షీరం గ్రాహ్యమతప్తం చ దశాహాజ్జన్మనగ వరమ్॥ ౧౧౧

❁ పఞ్చగవ్యస్య యోజనే ప్రత్యేకం మన్త్రాః ❁

గో మూత్రం విష్ణుగాయత్ర్యా గన్ధద్వారేతి గోమయమ్।
ఆప్యాయస్వేతి చ క్షీరం దధ్నాక్రా ష్ణేతి వై దధి॥ ౧౧౨
ఘృతం శుక్రమసీత్యేవం గవ్యాని సహ యోజయెత్।
విష్ణుగాయత్రియా యద్వా పఞ్చోపనిషదై *స్తువా॥ ౧౧౩

❁ పఞ్చగవ్యస్యాధిదెవతాః. ❁

వరమేష్ఠీ శకృన్మన్త్రో గోమూత్రస్య తు పూరుషః।
†విశ్వమన్త్రో భవెద్దధ్నో నివృత్తిస్సర్షిరుచ్యతె॥ ౧౧౪
పయసస్సవమన్త్రస్యా త్సవెతా మష్టవర్ణకమ్।

❁ స్నపనె పఞ్చగవ్యద్రవ్యమానమ్. ❁

దధ్ని ‡ద్విగుణ మాఘూరా త్పీయూషం త్రిగుణం తతః॥ ౧౧౫
షడ్గుణం మూత్రమేతస్మా చ్ఛకృద్వారి చతుర్గుణమ్।
స్నపనె కథితం మానమ్

❁ ప్రోక్షణెపఞ్చగవ్యద్రవ్యమానమ్. ❁

ప్రోక్షణే పఞ్చకం సమమ్॥ ౧౧౬

---

*స్నమమ్. †బిమ్బమన్త్రో. ‡దధ్నో.

❖ ప్రాశనే పఞ్చగవ్యద్రవ్యమానమ్. ❖

గోమయేన సమం మూత్రం దధస్యా ద్విగుణం తతః।
తతశ్చతుగుణం సర్పిస్తస్మా ద్విగుణం పయః॥ ౧౩౭
ప్రాశనే పఞ్చగవ్యానాం ప్రమాణ మిదమీరితమ్।

❖ పఞ్చగవ్యమాననూన్యనీభావే దోషః. ❖

ద్రోణమానం పఞ్చగవ్యం ఘృతమానం చ * తాదృశమ్॥
తాదృగేవ దధి క్షీరం † తావదేవ చ మాక్షికమ్।
అర్ధం వాస్యాదాఢకం వా న్యూనం చేదాసురం భవేత్॥ ౧౩౮

❖ గృహాచార్యాయాం పఞ్చగవ్యమానభేదః. ❖

గృహాచార్యస్యవనే న్యూనం § ప్రక్షేపైవ ప్రకల్పయేత్।

❖ పాద్యాదీనాముక్తద్రవ్యాలాభే ప్రతివాపద్రవ్యాణి. ❖

పాద్యే ద్రవ్యాన్తరాలాభే దూర్వైవా ఘ్యే చ సక్తపాః॥
శస్తమాచమనీయే తు తక్కోలం మార్జనామ్బసి।
సహదేవీ గన్ధతోయే చన్దనఞ్చోదఙ్ముఖే॥ ౧౩౯
కషాయతోయే చాశ్వత్థ శ్శీతముష్ణోదకే సతి।
రతోన్నదకే వజ్రిమేకం కదల్యేకా ఫలామ్బసి॥ ౧౪౦
సువర్ణకం లోహపానీయే శాలి తణ్డులమక్షతే।
యవోదకఘటే వ్రీహి శ్శస్యతే కమలాసన॥ ౧౪౧

❖ పఞ్చగవ్యద్రవ్యాలాభే ప్రతివాపద్రవ్యాణి. ❖

అలబ్ధే దధని క్షీరం క్షీరా భావే తు తద్దధి।
మధున్యలబ్ధే సర్పీంషి తదలాభే భవేన్మధు॥ ౧౪౨
అలాభే పఞ్చగవ్యానాం ఘృతమేవైకమిష్యతే।
పఞ్చగవ్యేషు యస్యస్యాదలాభ ¶ స్తత్పదే ఘృతమ్॥ ౧౪౩

---

* తత్సమం. † తాదృగేవ. § ప్రక్షేపమానేన. ¶ స్తత్కృతే.

❁ మధ్యమస్నపనమ్. ❁

స్నపనం మధ్యమం వక్ష్యే యథా తదవ ధారయ।
మధ్యే పూర్వోక్త కలశ స్థాపనే విహితే సతి ॥ ౧౩౬
ద్వా ద్వా బహిస్తతగ వజ్రీ స్నమ్మృజ్య కమలాసన।
వరితో * వీథికాగ కుర్యా ద్బహిస్తా భ్యో ఘటాప్తదమ్ ॥ ౧౩౭
† వఙ్ఛాశత మథైకోన కలశాన్ దిశు నిక్షిపేత్।
పూనాదిమం ప్రతిదిశం చతసృష్వమ్బుజాసన ॥ ౧౩౮
చత్వారో ద్రవ్యకలశాస్తేమం శుద్ధోదకాగ వరె।
§ గులోదకం చెక్షురసం నాలికెరజలం తథా ॥ ౧౩౯
శాన్తివారి చ పూవాదా క్రమాన్న్యస్యే చ్చతుష్టయమ్।
గుళాభావే చెక్షురస స్త్యాభావే గులోదకమ్ ॥ ౧౪౦
గుళమానం వలాశీతి రథమధాధ మేవ వా।
నాలికేగ జలాభావే తత్థానే క్షీరమిష్యతె ॥ ౧౪౧
తులసీవేణునీవారయవాశ్చ శ్వేతసర్షపాః।
తిలాశ్చ షట్ శాన్తికుమ్భె ద్రవ్యాణి తులసీ భవేత్ ॥ ౧౪౨
ముష్టిమాత్రం ద్రవ్యమన్యత్పృథ ¶ కుడుబసమ్మితమ్।
తులసీదలమన్యేషామలాభే గ్రాహ్యమిష్యతె ॥ ౧౪౩
గులోదకాదిభిర్ద్రవ్యైస్స్నపనే విహితే సతి।

❁ కలశభేదేన స్నపనమన్త్రిభేదాః. ❁

పాద్యాది ద్రవ్యకలశై ర్ఘృతాన్తై స్స్నాపయేద్ధరిమ్ ॥ ౧౪౪
మధువాతేతి మన్త్రేణ స్నపనం గుళవారిణా।
మధునక్త మితిస్నాన మైక్షవేన రసేన చ ॥ ౧౪౫

---

‡ ధార్యతామ్. * వేదికాః. † వఙ్ఛాశతమథైకేన కలశానాం వినిక్షిపేత్. § గుడశబ్దె డకారస్థానె 'ళ' ఇతి ప్రతివాదః ప్రాచీనకోశమం దృశ్యతె. ¶ కుక్కుడ్డామ్బు కుసుమ.

మధుమాన్న ఇతిస్నానం నాలికేరామ్బుసా పునః ।
వేదాహామితివ మన్త్రేణ శాన్తిద్రవ్య ఘటామ్బుభిః ॥ ౧౪౬
జితం త ఇతి శుద్ధేన వారిణా స్నపనం హరేః ।
మధ్యమోత్తమముద్దిష్టం మధ్యమే మధ్యమం పునః ॥ ౧౪౭
చతుర్భిద్రవ్యకలశైస్నానం శుద్ధోదకైర్వినా ।
బహిస్థైర్దేవదేవస్య మధ్యమాధమ అప్లవః ॥ ౧౪౮
సవైకేవ ద్రవ్యకుమ్భైస్స్నవైక శుద్ధోదకైర్వినా ।

❁ ఉత్తమం స్నపనమ్. ❁

ఉత్తమం స్నపనం వక్ష్యే యథావదవ * ధారయ ॥ ౧౪౯
విదిక్షు దిక్షువత్కుమ్భా స్థాపాస్యాగ పూవోక్తసఙ్ఖ్యయా ।
తేషు చ ద్రవ్యకలశాశ్చత్వా రోఽన్యే చతుర్ముఖ ॥ ౧౫౦
శుద్ధోదకా విదిశ్యేవ న్యస్యేత్స్నపజలోదకమ్ ।
ఇన్ద్రివల్మ జుక్కాశ్వత్థపల్లవాశ్చ కుశేశయమ్ ॥ ౧౫౧
ఏకపత్రామ్బుజం కుష్ఠం కుఙ్కుమం రోహిణ ద్రుమమ్ ।
పున్నాస్సుమనసశ్చాప్తో యూథికా మల్లికాపి చ ॥ ౧౫౨
త్రీణ్యుత్పలాని జాతీశ్చ చమ్పకం కేతకీ తదా ।
ద్రవ్యాణి మఙ్గలానీతి ప్రాస్యేన్నఙ్గలపాథసి ॥ ౧౫౩
అజుక్కాగర్భయ మేకైక మేకపత్రం చ పఙ్కజమ్ ।
ముష్టిమాత్రం సుమనసశ్చైకైకం చన్దనాదికమ్ ॥ ౧౫౪
ఫలం పృథక్పృథక్కుమ్భే నైర్మతే సకలౌషధీః ।
మాంసీ కుష్ఠం హరిద్వే ద్వే మురా శైలేయచమ్పకే ॥ ౧౫౫
ముస్తా వచా చ కర్పూరం ప్రత్యేకం ఫలసమ్మితమ్ ।
పిష్ట్వాస్య వోషధీమిశ్రే నిక్షిపేత్కుమలాసన ॥ ౧౫౬
వాయవీయే సవర్గన్ధ ద్రవ్యాణాం తైలణం ఘృతమ్ ।
కర్పూరం కుఙ్కుమం కుష్ఠం మాంసీ మిలయజం మురమ్ ॥ ౧౫౭

---

* ధారయేత్.

ప్రియఙ్గు కేసరం ముస్తా తమాలం నాగకేసరమ్ ।
మూలద్వయం చ కచ్చోరం సురభణికకేసరమ్ ॥ ౧౫౮
ఉశీరం తగరం లోధ్రం తక్కోల హరిచన్దనమ్ ।
అగురుద్వయం సితం కుష్ఠం కాలేయం గ్రన్థిపల్లవమ్ ॥ ౧౫౯
ముకులం ¶ చమ్పకస్యేతి ప్రత్యేకం పలసమ్మితమ్ ।
చూర్ణీకృతం సమస్తం చ న్యస్యేద్గన్ధోదకే ఘటే ॥ ౧౬౦
మూలౌషధిఘటే కోవే మూలౌషధిసమప్రణమ్ ।
వ్యాఘ్రీ సింహీ బలా చాగ్నిశ్వరపుఙ్ఖా శతావరీ ॥ ౧౬౧
బిల్వమూలం వచా ఋణీ కోరణ్డం శతమూలికా ।
ప్రత్యేకం పలమానాస్యగ * పిష్ట్వా కుమ్భే వినిక్షిపేత్ ॥ ౧౬౨
మఙ్గలోదకవస్తూనామలాభే చన్దనం వరమ్ ।
సర్వౌషధీనామేతాసామలాభే కుష్ఠమిష్యతే ॥ ౧౬౩
అలాభే సర్వగన్ధానాం శస్యతే చన్దనం వరమ్ ।
మూలౌషధీనాం సర్వాసామలాభె శస్యతె బలా ॥ ౧౬౪
అధిదైవం సమభ్యర్చ్య ఉద్ధృత్య స్నాపయేత్క్రమాత్ ।
పూర్వాదిదిక్షు ప్రథమమాగ్నేయాది తతఃపరమ్ ॥ ౧౬౫
విష్ణోర్నుకమితి ప్రోక్ష్య స్నాపయేన్మఙ్గలామ్భసా ।
ఓషధ్య ఇతి మన్త్రేణ సర్వౌషధిజలేన చ ॥ ౧౬౬
నారాయణానువాకేన సర్వగన్ధామ్బుభిర్హరిమ్ ।
యా ఓషధీతిమన్త్రేణ మూలౌషధిజలైస్తతః ॥ ౧౬౭
† అస్తిశుద్ధోదకైస్స్నాయా ద్దివ్యయాప్తాహరాత్మనా ।
పాద్యపూర్వం మృతాన్తం చ § స్నానం దేవే యథాపురమ్ ॥
ఉత్తమోత్తమమేతత్తు స్నపనం పరికీర్తితమ్ ।
✤ ఉత్తమమధ్యమస్య ఉత్తమాధమస్య చ స్నపనస్యవిధిః. ✤
అథ శుద్ధోదకైర్హీనం భవేదుత్తమమధ్యమమ్ ॥ ౧౬౮

¶ చమ్పకం చెతి. * పుమ్పకుమ్భే. † అత్ర. § స్నాయాద్దివమ్.

పవిత్రశుద్ధోదకైర్హీన ముత్తమాధమ మిష్యతే।

❁ స్నపనభేదే కలశసఙ్ఖ్యాభేదః. ❁

వింశతిశ్చ పఞ్చ చ బ్రహ్మ సఙ్ఖ్యే కలశా మతాః॥ ౧౭౦

చతుశ్శతం చ విస్తారే సప్తతిశ్చ తిరుత్తరమ్।

❁ కుమ్భద్రవ్యాణా మధిదేవతాః. ❁

ద్రవ్యాణా మథ సర్వేషాం కథయామ్యధిదేవతాః॥ ౧౭౧

ఘృతస్య పరమాత్మా చ వాసుదేవోఽధిదేవతా।

ఉష్ణోదకుమ్భే పురుష స్సత్యస్స్యాత్తు ఫలోదకే॥ ౧౭౨

అచ్యుతో మార్జనే దేవ స్తీర్థనన్త శ్చాక్షతోదకే।

రత్నోదకే కేశవస్స్యా ల్లోహే నారాయణ స్స్మృతః॥ ౧౭౩

గన్ధోదకే మాధవస్స్యా ద్గోవిన్ద స్స్యాద్యవోదకే।

పాద్యోదకే భవేద్విష్ణు రర్ఘ్యే చ మధుసూదనః॥ ౧౭౪

త్రివిక్రమ స్తథా చామే పఞ్చగవ్యేషు వామనః।

దధిని శ్రీధరో దేవో హృషీకేశశ్చ పయస్యపి॥ ౧౭౫

మధునశ్చ పద్మనాభ స్స్యా ద్దామోదరశ్చ కషాయకే।

గుళోదకే వరాహస్స్యా న్నృసింహశ్చైక్షవోదకే॥ ౧౭౬

శ్రీధరో నాలికేరస్య హయాస్య శ్శాన్తివారిణః।

వాసుదేవో మఙ్గలస్య కుమ్భస్య కమలాసన॥ ౧౭౭

పవిత్రమధ్యమ్బుకలశే దేవస్సఙ్కర్షణ స్స్మృతః।

ప్రద్యుమ్న స్సవిత్రస్య మూలమధ్యేఽనిరుద్ధకః॥ ౧౭౮

మూర్ధ్నిరేఫేషు కుమ్భేషు సాఙ్గపీఠం సమర్చయేత్।

❁ శుద్ధోదకేషు సర్వేషు నారాయణసమర్చనమ్॥ ౧౭౯

ధాన్యానాం కలశానాం చ దేవతా స్యాద్వసున్ధరా।

కూర్చానాం దైవతం చాస్త్రం చక్రిణాం సుదర్శనమ్॥ ౧౮౦

❁ గన్ధోదకేషు సవిత్ర.

వాససో దైవతం విష్ణు స్సర్వేషాం వా జనార్దనః।
❁ నవసు స్నపనేషు శక్త్యనుసారతశ్చ కరణేఽనుజ్ఞా. ❁
ఇత్యేవం స్నపనం ప్రోక్తం నవధా తవ పద్మజ ॥ ౧౪౧
ఏషామన్య †తమేన స్యాత్స్నానం విత్తానుసారతః।
❁ తిథ్యాదిభేదేన స్నపనభేదః ❁
పఞ్చమ్యాం స్నపనం విష్ణో యథోక్తఫలమశ్నుతే ॥ ౧౪౨
త్రిజన్మజ్ఞేన దశగుణం శ్రీవణే ద్విగుణం భవేత్।
త్రిగుణం శశినశ్చ ‡పూతౌ ఋక్షే శతగుణం భవేత్ ॥ ౧౪౩
చతుర్గుణం స్యాద్ద్వాదశ్యాం త్రిగుణం తారకాత్రయే।
పఞ్చ¶మ్యాం పఞ్చగుణం చైవ విష్ణవే త్రిగుణం భవేత్ ॥ ౧౪౪
అయనే దక్షిణే స్నాన మేకం శతగుణం భవేత్।
అయనేఽన్యతరే విహితే పరిగుణ ఆప్లవః ॥ ౧౪౫
విధౌ విధున్తుదగ్రస్థే స్నానం త్రింశద్గుణం హరేః।
సూర్యే శతసహస్రం తు యుగాన్తే కోటిసమ్మితమ్ ॥ ౧౪౬
అనన్తం స్యాద్వ్యతీపాతే కాలేష్వేతేషు పూజనమ్।
అనన్త రోక్తఫలదం కల్పతే చతురానన ॥ ౧౪౭
❁ అష్టోత్తరశతకుమ్భస్నపనమ్. ❁
అష్టోత్తరేణ కుమ్భానాం శతేన కమలాసన।
స్నపనం కథ్యతే విష్ణో యథావదవధార్యతామ్ ॥ ౧౪౮
బ్రాహ్మాదివ్య *మానుషేషు భాగేషు త్రిషు భాగయోః।
ఆద్యయోః స్థాలయేతూనత్రాణ్యేకాదశ పృథక్ స్థితే ॥ ౧౪౯
ప్రాగాయతాని తిర్యక్చ తత్ర మధ్యే చ దిక్షు చ।
చత్వారి చత్వార్యష్టాసు కుమ్భస్థానాని వీథికాః ॥ ౧౫౦

---

†తమం తు. ‡ప్రోక్తమ్. ¶విద్ధి. *మనుష్యేషు.

అన్యాని కుర్యాదేవం చ షట్త్రింశతోఽష్టకం భవేత్ ।
తత్ర కుమ్భాం స్తోయపూర్ణాన్ విన్యసేన్నానుపే †వదే ॥౯౧
భాగే నవ నవాశాసు కుమ్భానష్టసు కల్పయేత్ ।
అష్టోత్తరశతం కుమ్భాస్సంపద్యన్తే తథా సతి ॥ ౯౨
బ్రాహ్మే తు మధ్యమే స్థానే కలశానాం చతుష్టయే।
ఏకస్మిన్ద్రవ్యమాఘూరం శిష్టం శుద్ధోదకం త్రికమ్ ॥ ౯౩
దివ్యే తు భాగే ప్రాచీనే కలశానాం చతుష్టయే।
ఏకస్మిన్నుష్ణము దకం దిశ్యగ్నే రత్నశమ్బరమ్ ॥ ౯౪
యామ్యే ఫలోదకం లౌహం నైర్ఋత్యామథ వారుణే।
మాజ్జనం వాయుభాగే తు గన్ధతోయం †ముదగ్దిశి ॥ ౯౫
అమృతోదకమిశానే యవామ్బుగకధితా నవ।
ద్రవ్యకుమ్భా బహిర్భాగే మానుషే ¶పూర్వవత్పదే ॥ ౯౬
పాద్యాది ద్రవ్యకలశాగ్ర పూర్వాదిషు యథోదితాః।
కల్పనీయా యథాపూర్వముద్ధృత్య స్నాపయేత్క్రమాత్ ॥౯౭

❁ ఏకోనషష్ట్యాశతకుమ్భస్నపనమ్. ❁

కుమ్భైరేకోనషష్ట్యాశ *తన్త్రిక్యా రన్యదుదీర్యతే।
చన్ద్రాద్రాణి సూత్రాణి దిశి ప్రాగాయతాని చ ॥ ౯౮
తథోదగాయతాని స్యు స్థానాన్యని కమలాసన।
మధ్యే నవసు కోష్ఠేషు విన్యసేత్కలశాన్నవ ॥ ౯౯
దిక్షు ప్రతిదిశం కుమ్భాన్ షట్సు కోష్ఠేషు తావతః।
విన్యసేచ్చతురగ్ర కుమ్భాన్ విదిక్ష్వపి వృషక్పృషక్ ॥ ౧౦౦
వీథయోఽన్యాని కోష్ఠాని ద్రవ్యాణి చ యథాపురమ్।

❁ షష్ట్యుత్తరశతకుమ్భస్నపనమ్. ❁

---

†పునః ¶ముదక్పునః ¶పూర్వవద్భవేత్ *తత్కలశైరన్యదీర్యతే.

కుమ్భానాం పఞ్చవింశత్యా స్నానమన్యదుదీర్యతే ॥ ౨౦౧
పూర్వవద్దశ సూత్రాణి స్థాలయిత్వా భువస్థలే ।
మధ్యే నవసు కోష్ఠేషు నవకుమ్భాన్ ప్రకల్పయేత్ ॥ ౨౦౨
ప్రాగాదిదిక్షు ప్రత్యేకం కలశాం స్త్రీన్ప్రకల్పయేత్ ।
ఆగ్నేయాదిషు కుమ్భానాం కోణేష్వేకైకకల్పనమ్ ॥ ౨౦౩
ద్వా ద్వా పూర్వాదిషు ఘటౌ పాశ్చాత్యకం కేవలోదకౌ ।
అష్టౌ తాన్వర్జయిత్వాన్యే ద్రవ్యకుమ్భా యథోదితాః ॥ ౨౦౪
మధ్యమే కుమ్భనవకే యథోక్తద్రవ్యపూరణం ।
గన్ధద్రవ్యైశ్చ పూరయేద్వా కలశాన్పఞ్చవింశతిమ్ ॥ ౨౦౫
చన్దనాగురు కాశ్మీర కుష్ఠ తగర వీరణైః ।
అసితాగురుణా చాపి హరిచన్దనవారిణా ॥ ౨౦౬
హ్రీబేరకదమేనాపి నవమేన ఘటాన్నవ ।
మధ్యాదీశానపర్యన్తం పూరయేత్కమలాసన ॥ ౨౦౭
తమాలసిలకుష్ఠాభ్యాం సురభణీరజఃకణైః ।
కర్పూరనాగసుమనోముస్తాచమ్పకకుట్మలైః ॥ ౨౦౮
ప్రియఙ్గుపుష్పకాలేయనఖగన్ధిపల్లవబీజకైః ।
మాంసీఖజూరశైలేయ హ్రీబేరైశ్చ సురద్రుమైః ॥ ౨౦౯
మురేణ తైలయుక్తా యోగం బహిష్టానపి పోడశ ।
హిత్వా బహివిదిక్కుమ్భా యదాన్యైస్నాపయేద్ధరిమ్ ॥
స్థాలయేన్నవ సూత్రాణి యథా పూర్వం భువస్థలే ।
బ్రాహ్మస్థానే చతుష్కోష్ఠే విన్యసేచ్ఛతురో ఘటాన్ ॥ ౨౧౧
ద్వా ద్వా స్యాతాం చ పూర్వాది * దిక్ష్వేకైకం విదిక్షు చ ।
రత్నం లోహం తదా గన్ధమాధారం చ యథాక్రమమ్ ॥ ౨౧౨

---

* దిక్షుచైకో దిక్షు చైవ.

ద్రవ్యాణి కుమ్భేష్వాగ్నేయ కోణాదిస్థేష్వనుక్రమాత్ ।
బహిరైన్ద్రీపదే కోష్ఠే ద్వయోగ కలశేయోయుగ్ధా ॥ ౨౧3
పాద్యమఘ్ర్యం తథాగ్నేయకోణే దధిఘటో భవేత్ ।
యామ్యే చాచమనీయం ప్రాక్ప్రక్ష్ణ్యగవ్యం † చ పశ్చిమే ॥ ౨౧౪
కోణే తు నైరృతే క్షీరం పశ్చిమే తు ఘటద్వయే ।
దక్షిణేఽమృతమన్యత్ర మార్జనామ్భస్తదాసిలే ॥ ౨౧౫
కోణే మధు తదా సౌమ్యే కషాయం చ కుశోదకమ్ ।
యవోదకం భావకోణే క్ష్ద్రవైర్వగ పాద్యాదిభిగ క్రమాత్ ॥
యుగ్మిష్టోడశభిస్సూక్తైగ పౌరుషై స్నాపయేద్ధరిమ్ ।
కుమ్భైర్ద్వాదశభిర్వాపి చతుర్భిర్మధ్యమస్థితైః ॥ ౨౧౬
రత్నైన లోహేన తథా సర్వగన్ధేన సర్పిషా ।
పూరితైర్బహిరిన్ద్రాది కోష్ఠస్థైరష్టభిర్ఘటైః ॥ ౨౧౭
ప్రాచీమారభ్య పాద్యేన దధ్యఘ్ర్య క్షీరపూరితైః ।
తథైవాచమనీయేన మధునా పఞ్చగవ్యకైః ॥ ౨౧౮
ఫలోదకేన యుద్వాన్యైర్ద్రవ్యైర్ద్వాదశసమ్మితైః ।
మధ్యేఽగ్నికోణే కోష్ఠేన నైరృతేఽగురుణాఽసిలే ॥ ౨౧౯
గ్రన్థిపల్లవబీజేన భావే మలయజామ్బునా ।
బహిర్గక్రమేణ పూర్వాది దిక్ష్వష్టాసు చతుర్ముఖ ॥ ౨౨౦
కాశ్మీరజేన మాఙ్గల్యా చ తమాలేన మురేణ చ ।
మూలేన ఖడ్గకోష్ఠేన సురపర్ణీరజఃకణైః ॥ ౨౨౧
చమ్పకప్రసవక్షోదైగ ఖర్జూరేణ ప్రపూరితైః ।
కలశైస్స్నాపయేద్దేవం నవభిర్వా విధేగదే ॥ ౨౨3
* ప్రాగాదిదిక్షు చాష్టాసు క్రమేణాజ్యేన వస్తునా ।
పాద్యేన దధ్నా చాఘ్ర్యేణ క్షీరేణాచమనామ్బునా ॥ ౨౨౪

† తు. క్ష పాద్యద్రవ్యాదిభి. * 'ప్రాగాది' ఇత్యర్ధకం క్వచిన్న.

మధునా వఞ్చగవ్యేన ఫలేనాపి చ పూరితైః।
రత్నైర్వా నవభిఃపూర్ణైర్గ కుమ్భైర్నవభిరాప్లవః ॥ ౨౨౫
వఞ్చభిర్వా ఘటైర్మధ్యే దిక్షు †ప్రాగాదిషు స్థితైః।
మణిభిశ్చ ప్రవాలైశ్చ ముక్తాభిగపూరితైగక్రమాత్ ॥ ౨౨౬
వజ్రవైడూర్య §శకలైర్లోహైర్వా వఞ్చభిశ్శుభైః।
వఞ్చామృతైర్వా మధునా గుళేనాజ్యేన ¶పూరయేత్ ॥ ౨౨౭
దధ్నా చ వయసా యద్వా వఞ్చగవ్యైగక్రమాద్భవేత్।
ఏకేన వా హరేస్స్నానం ద్రవ్యైగపూర్వోదితైర్భవేత్ ॥ ౨౨౮
వ్యస్తైస్సమస్తైర్వా విత్తం దేశకాలానుసారతః।
దేయా చ దక్షిణా స్వర్ణనిష్కైగకలశసమ్మితాః॥ ౨౨౯
అర్ధం పాదం తదర్ధం వా యథావిత్తానుసారతః।
స్నపనం దక్షిణాహీనం నిష్ఫలం ఫలకామినః ॥ ౨౩౦
కర్తుస్తస్మా ద్దక్షిణా చ దేయాఽల్పాపి ఫలార్థిభిః।

ఇతి శ్రీ పాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది
పాద్మసంహితాయాం చర్యాపాదే
మహాభిషేకో నామాష్టమోఽధ్యాయః.

†పూర్వాదిషు. §కలశైః. ¶పూరితైః.

నవమోఽధ్యాయః

❁ బ్రహ్మణా భగవన్తంప్రతిప్రజాసగ్‌శక్తిప్రార్థనా. ❁

బ్రహ్మోః—

నియుక్తోఽహం ప్రజాస్స్రష్టుం త్వయా కైటభసూదన।
ముహ్యామి చ ప్రజాస్స్రష్టుం కథం కర్తవ్య మిత్యహమ్॥ ౧

❁ భగవతా సహస్రకలశాభిషేకకరణానుజ్ఞా ❁

శ్రీభగవాన్ :—

దేవరాజ్యాత్పరిభ్రష్టో దైవేన్ద్రో బ్రహ్మహత్యయా।
మాం సమారాధ్య విధినా ప్రాప్తవానాత్మనఃపదమ్॥ ౨
ఏవమన్యే చ రాజానో మమారాధనముత్తమమ్।
కృత్వా నిధూయ పాపాని పాతకాని మహాన్త్యపి॥ ౩
పృథులోకాన్ సుదుష్ప్రాప్యానిష్టానత్యయవర్జితాన్।
ఏకోత్తరేణ కలశైస్సహస్రేణాభిషేచనమ్॥ ౪
పవిత్రవస్తుసహితైర్మహ పవిత్రజలపూరితైః।
ఆరాధనం మమ బ్రహ్మన్ ప్రీణనం పరమం మతమ్॥ ౫
పాపాపనోదనైకాన్తం సర్వాభ్యుదయసాధనమ్।
ప్రజానామపి రాష్ట్రస్య రాజ్ఞశ్చాయుర్వివర్ధనమ్॥ ౬
అనుష్ఠితం పుత్రకామైస్తథా విజయకాఙ్క్షిభిః।
దుర్భిక్షదుర్నిమిత్తాది ఘోరాణాం శమనం పరమ్॥ ౭
సర్వసంపత్కరం సర్వపురుషార్థైకసాధనమ్।
ఆరాధనేన తేన త్వం మామారాధ్య యథావిధి॥ ౮
నిర్ముక్తమోహో నిష్పాపో ప్రజాస్స్రష్టుమిహార్హసి।

బ్రహ్మా :—

* సహస్రకలశస్నానవిధిం కీదృక్కథం భవేత్॥ ౯

---

* సహస్రకలశానాం చ.

పవిత్రాణి చ వస్తూని కాని కో వా విధేఃక్రమః।
స్థాపనం కలశానాం చ కో వా స్థాపక ఇష్యతే॥ ౧౦

శ్రీభగవాన్ :—

❁ పఞ్చసప్తికలశాభిషేక విధానమ్. ❁

ద్వాత్రింశద్ధస్త * విస్తారం ద్విగుణేనాయతం శుభమ్।
కలశాస్పదభూ † భాగవై పుల్యానుగుణం మహత్॥ ౧౧

మణ్టపం కల్పయిత్వాన్యద్వారాణి చ యథావిధి।
కలశస్థాపనాభూమిం పఞ్చవింశతిధా సమమ్॥ ౧౨

❁ స్థానభేదేన కలశానాం సఙ్ఖ్యా. ❁

విభజ్య ‡ సూత్రమూ ర్ధ్వేణ మధ్యమే బ్రహ్మణఃపదే।
ఏకాశీతిఘటాఃస్థాప్యా దివ్యే తు తదనన్తరే॥ ౧౩

భాగే ప్రత్యేకమాశాసు పూర్వాదిచతసృష్వపి।
ఏకాశీతిఘటాఃస్థాప్యాఃకోణేఽపి చ చతుష్టయే॥ ౧౪

¶ స్థాప్యాశ్చైకోనషష్ట్యాశత్పఞ్చత్యేకం మానుషె పునః।
భాగే షోడశ దిక్షు న్యాత్పఞ్చత్యేకం పఞ్చవింశతిః॥ ౧౫

వీథికాశ్చ యథాయోగం కల్పనీయాఃపదే పదే।
బ్రాహ్మే భాగే తు నవకే మధ్యమే ⁋ చ మహాఘటే॥ ౧౬

పఞ్చలోహాని రత్నాని పఞ్చాణి చ ఫలానిచ।
సర్వోషధీశ్చ పఞ్చాంశ్చ గన్ధపుష్పాఞ్చ నిక్షిపేత్॥ ౧౭

శ్రీవత్సాద్యాఃప్రతికృతీఃకృత్వా సమక్రమాణికాఃl
స్వర్ణం తామ్రం చ రజతం ♦ కేవలం చైవ నిక్షిపేత్॥ ౧౮

❁ భగవతోష్టౌ చిహ్నాని. ❁

శ్రీవత్సం వనమాలాం చ శఙ్ఖం చక్రం గదాం తథా।
పద్మం శార్ఙ్గం తదా ఖడ్గమష్టౌ చిహ్నాని శార్ఙ్గిణః॥ ౧౯

---

* విస్తీర్ణమ్. † భాగె. ‡ సూత్రపాతేన. ¶ ఊనా చైకోనషష్ట్యాశ. ⁋ మధ్యమె మధ్యమె. ♦ కెవలెనైవ.

వాశాభ్యాం వేష్టితే కుమ్భే వాసుదేవం సమర్చ॒యేత్ ।
బ్రాహ్మ ఏవ చ భూభా॒గె పరితో నవకాష్టకె ॥ ౨౦
ప్రాచీన కుమ్భనవకె మధ్యమె కలశే న్యసేత్ ।
సూర్యకాన్తం పద్మరాగం పురుష॒స్తస్య దేవతా ॥ ౨౧

॥ కుమ్భానాం దెవతా॒ద్రవ్యాణి చ. ॥

* నవకానాం తథాన్యేషాం క్రమా॒ద్ద్రవ్యం చ దెవతాః ।
కుమ్భస్య వక్ష్యతె బ్రహ్మ॒ మధ్యమస్య పృథక్ పృథక్ ॥ ౨౨
వైడూర్య॒ † మిన్దుకాన్తం చ ద్వయం ద్రవ్యం తు దేవతా ।
వాసుదెవశ్చేన్దు నీలో॒ఽభ్యర్చ్యస్కా॒న్నశ్చ తద్ద్వయ॑మ్ ॥ ౨౩
దేవతా సత్యమూర్తి॒స్స్యాత్పవాలో వస్తు గారుడమ్ ।
సఙ్క॒ర్ష॑ణో దేవతా స్యాత్పుష్యరాగం స్ఫటికద్వయ॑మ్ ॥ ౨౪
ద్రవ్యం దేవో॒ఽచ్యుతస్య పద్మరాగ॑ కనకమెవ చ ।
ప్రద్యుమ్నో దేవతా తస్య వజ్రం రజతమెవ చ ॥ ౨౫
అనన్తో దేవతా తస్య తామ్రం ముక్తా చ వస్తుని ।
దెవతా చానిరుద్ధస్యా న్నవ॒కుమ్భెషు మూ॒క్తికమ్ ॥ ౨౬
దివ్యె భా॒గె దిశి ప్రాచ్యామేకాశీతిపుటాస్పదె ।
నవకే మధ్యమె మధ్యకలశే కదలీఫలమ్ ॥ ౨౭
అనసామ్రం మాతులఙ్గం ¶ పాన్య॒మ్బూకకేసరాః ।
బదరాణి చ తత్త్వాత్మా దేవతా తస్య కథ్య॑తే ॥ ౨౮
దేవతా॒ద్రవ్యమన్యత్ర నవకెష్వన్యసూచ్య॑తె ।
క్రమా॒న్నధ్యే ఘటె దివ్యం మాతులఙ్గం సదాడిమమ్ ॥ ౨౯
పృథివీ దేవతా తస్య జమ్బూ నారఙ్గమెవ చ ।
దెవతా॒ఽధిష్ఠాత్రీ తత్కో॒లైలా ఫలద్వయ॑మ్ ॥ ౩౦

---

* నవానాం చ. † మిన్దుకాన్తం చ ద్వయం. ¶ భవ్య.

తేజస్వీ పురుషో దేవః శ్రీరికామలకద్వయమ్ ।
ద్రవ్యం దేవో జగత్స్రష్టా ద్రాక్షా ఖర్జూరజం ఫలమ్ ॥ 30
ద్రవ్యం విష్ణుపదం దేవచూతం ॥ పారా చ దాడిమమ్ ।
దేవో మనఃఫలం శూద్రవనవం వస్తు దేవతా ॥ 3౧
అహఙ్కారఫలం బిల్వకదల్యోర్వస్తు దేవతా ।
బుద్ధిస్సవేష్టు కుష్మాండ బదరాణి చ నిక్షిపేత్ ॥ 33
అష్టాక్షరేణ మన్త్రేణ షడ్భోక్తేనైవ పూనః ।
కుష్మాణ్డానామపి సవేష్టా మభిమన్త్రణమిష్యతే ॥ 3౪
ఉశీరం కుఙ్కుమం కుష్ఠం మాంసీ మలయజం మురమ్ ।
హ్రీబేరమగురుం పిష్ట్వా కుణ్డే తత్ర వినిక్షిపేత్ ॥ 3౫
త్రైలోక్యమోహనం దేవ * మచ్యుతేన్మన్త్రవిత్తమః ।
నవకేషు తథా న్యేషు ప్రాచ్యాదిషు యథాక్రమమ్ ॥ 3౬
† జలతో వీరణీమూలం బభ్రుదేవస్య భాజ్యతే ।
కర్పూరకాశ్మీరముభౌ ద్రవ్యం శౌరిశ్చ దేవతా ॥ 3౭
చమ్పకం ముకులం మాంసీ దాశార్హశ్చాధిదేవతా ।
చన్దనం చన్దనం రక్త మన్నాధిపతిరుచ్యతే ॥ 3౮
సురభణీ ¶ రజో మూరం కర్దమో వస్తు దేవతా ।
‖ వైకుణ్ఠో గిరిజం మూలం ప్రియఙ్గ్వశ్చ రజఃకణాః ॥
పురుషోత్తమదైవత్యం కుష్ఠే ద్వే ద్రవ్యముచ్యతే ।
♦ ముకున్దః కృష్ణధవలో వక్రరూపీ కృపాకరః ॥ ౪౦
తమాలపత్రం సవేష్టు నిక్షిపేత్పురుషోత్తమా ।

॥ పారావతాన్వితమ్, వాసుదేవో మనః శూద్రవనస్తు సదేవతా * మచ్యుతమ్. † జలదో వీరణీ, జలజో విదారిణీ, తతో విదిరణీ. ‡ భాజ్యతే. ¶ రజో మూరం. ‖ వైకుంఠగిరిజం మూలమ్. ♦ ముకున్ద

పవమానాదిభిర్మన్త్రైర్మన్త్రయేత్తాం సకృత్సకృత్ ॥ ౪౧
ప్రత్యేకం గన్ధ॥ వస్తూని ఫలాన్యష్టౌ యథోదితమ్।
ఏకాశీతి ।ఘటగ్రామే వారుణే బ్రహ్మణస్పదే ॥ ౪౨

❁ కుమ్భేషు పూరణీయా ఆపః. ❁

ఘటే వాపీ పరిత్యాప్య హ్రదవృష్టి హిమాపగాః।
పత్యుశ్చ పాథాంసి చాహృత్య ♦తటాకస్య చ నిక్షిపేత్ ॥ ౪౩
నవకానామథాన్యేషా మష్టానాం మధ్యమే ఘటే।
పూర్వోక్తాన్యేవ వాప్యాది నీరాణి క్రమశఃక్షిపేత్ ॥ ౪౪
*మధ్యమాద్రవ్యకలశాన్ సర్వానేవ ప్రపూరయేత్।
పలినీనిర్ఘురామ్భోభిః మత్స్యకూర్మావపి ద్వయమ్ ॥ ౪౫
నిమ్నద్వయపరిచ్ఛిన్న కాఞ్చనేన విభూషితమ్।
కలశేష్వేవ నవసు మధ్యమేషు వినిక్షిపేత్ ॥ ౪౬
మత్స్యాద్యరూపిణం †దేవం వర్జయిత్వా చ భాగవమ్।
యథోక్తకుమ్భనవకే క్రమేణైవ సభాజయేత్ ॥ ౪౭

❁ మధ్యమ నవకకుమ్భేషు నవ ధాన్యాని. ❁

ఏకాశీతిపదే సౌమ్యే మధ్యే నవకమధ్యమే। ౪౮
యవగోధూమకవ్రీహి శాలిముద్గప్రియఙ్గుకాన్ ॥
శ్యామాకనీవారాన్ క్షిపేత్తత్ర చ పూజయేత్।
దేవేశం గరుడారూఢం పద్మనాభం యథావిధి ॥ ౪౯
ధాన్యాని తాని సైకైక మన్యేష్వష్టసు నిక్షిపేత్।
ఘటేషు మధ్యభూతేషు క్రమాత్సర్వత్ర శాలయః ॥ ౫౦

।వస్తూని. ।ఘటాగ్రామే. ♦తారకేషు చ నిక్షిపేత్. క్వకలశేక్షిపేత్. *మధ్యమాన్, ఇత్యాది శ్లోకద్వయం క్వచిన్నదృశ్యతే. †దేవమర్చయిత్వా చ భాగవమ్. భాజనమితి చ.

పూజయేద్వనమాలాం చ శఙ్ఖం చక్రం చ కౌస్తుభమ్ ।
పద్మం శార్ఙ్గం గదాం ఖడ్గం క్రమాదుక్తం ఘటాష్టకే ॥ ౫౧

॥ ఆగ్నేయాదిదిక్కుమ్భేషు పూరణీయద్రవ్యాణి. ॥

పశ్చా * శీతిఘటేష్వగ్నేరేకోనేషు తథా దిశి ।
మధ్యమం కుమ్భనవకమాఘూర్ణేన ప్రపూరయేత్ ॥ ౫౨
షష్ట్యైస్త్వద్భిశ్చ గోమూత్రం క్షీరం యామ్యేషు వారుణే ।
దధి వటుం తదా సౌమ్యే గోమయం వటుం నిక్షిపేత్ ॥ ౫౩
చతుష్కం కుమ్భపాగ్నేయే కోణే వాప్యుష్ణముచ్యతే ।
నైరృతే పఞ్చగవ్యాని పఞ్చామృతమథానిలే ॥ ౫౪
ఐశానే సకుశైస్తోయం నారాయణసభాజనమ్ ।
నైరృతేకోనపఞ్చాశద్ఘటేషు బ్రహ్మణార్కదే ॥ ౫౫
తైలేన నవకం పూర్యం గన్ధాద్యైష్టుపరిస్థితాన్ ।
ఘనసారద్రవైర్యామ్యే లాజైరగ్నికుమ్భేషు వారుణే ॥ ౫౬
సౌమ్యే భిమన్త్రితామ్భోభిర్ కోణేషు గురవారిభిః ।
యజేత తేషు కుమ్భేషు వాసుదేవం జగద్గురుమ్ ॥ ౫౭
మారుతైకోనపఞ్చాశద్ఘటేషు నవకం పునః ।
పూర్యం సమన్త్రకైస్తైలైః ప్రాచ్యాం షట్పాద్యవారిభిః ॥ ౫౮
యామ్యే షడశ్వినీ ష్టుక్మామ్బుభిర్ ప్రతీచ్యాచమనామ్బుభిః ।
షష్ట్యామ్యై † మజ్జలామ్భోభిర్ పూరయేత్కమలాసన ॥ ౫౯
కోణేష్వితరసైన్యేషు తత్ర సమారాధ్యోఽనిరుద్ధకః ।
ఐశానైకోనకుమ్భేషు బ్రహ్మణార్కదే ॥ ౬౦

---

* శీతిఘటేషు క్వచిన్నాస్త్యేవ, ప్రాచ్యాం స్యాత్ ఇత్యపి పాఠః.

† మజ్జనామ్భోభిః

నవకం మధుభిర్ఘృతాయుతం ప్రాచ్యాం వట్సవ-గన్ధకైః।
శాన్తివారిభిరన్వక్తం వటక్షం †కోణం చ నైర్ఋతే॥ ౬౧
ఆగ్నేయే చ స్థితాగకుమ్భా నాలికేరజలైరపి।
శాన్తేర్ చ వాయవీయే చ పీయూషైనాలికేరజైః॥ ౬౨
యుష్మద్భ్యో హరిరేతేషు కుమ్భేషు కమలాసన।
భాగేతు మానుషే ప్రాచ్యాం కుమ్భానాం వక్ష్యవింశతిః॥ ౬౩
మధ్యమం పూరయేన్మృద్భివత్యుమాభిరష్టభిః।
తైస్తైర్ధాన్యైశ్చ లేషు గజసూకరయోరపి॥ ౬౪
వల్మీకవృషయోర్మృత్తాన్న న్యస్యతే మధ్యమే ఘటే।
అష్టాస్వన్యేషు కలశేష్వేకైకాం తాం వినిక్షిపేత్॥ ౬౫
¶ అచ్యుతశ్చ కేశవస్తేషు క్రమాదన్వక్తం చోచ్యతే।
సహదేవీ చ చా చైవ శతమూలా శతావరీ॥ ౬౬
కుమారీ చ గుడూచీ చ సింహీ వ్యాఘ్రీతి చాష్టమీ।
మూలాని మధ్యే చైతేషాం కలశే మధ్యమే క్షిపేత్॥ ౬౭
ఏకైకమష్టాస్వన్యేషు తేషు నారాయణార్చనమ్।
న్యగ్రోధోదుమ్బరాశ్వత్థ జమ్బుబిల్వ ‡త్వచాం దసాః॥ ౬౮
తథాకలాశమధుక శిరీషాణామపి త్వచః।
న్యసనీయా ఘటే మధ్యే ప్రత్యేకమితరాష్టకే॥ ౬౯
పూజ్యశ్చాధివస్తేషు తరూణాం కల్పవా ఇమే।
కలాశబిల్వపకుల కదమ్బామ్రశిరీషజాః॥ ౭౦
న్యగ్రోధాశ్వత్థజాశ్చాపి న్యసనీయా విధేర్గతే।
ఏకైకమితరేష్వర్చ్యా గోవిన్దో జాతిపల్లికైః॥ ౭౧

---

†కోణేషు. ¶ అభ్యర్చ్యాః. ‡త్వచస్తథా.

ప్రియఙ్గు వర్ధమానకుల నన్ద్యావర్తక చమ్పకాః।
* కున్దం చైతాని పుష్పాణి న్యసనీయాని మధ్యమే ॥ ౭౨
ఏకైకమష్టకేఽన్యత్ర తేషు విష్ణుశ్చ దేవతా।
సిద్ధార్థో రాజసిద్ధార్థో వంశో గోరోచనాపి చ ॥ ౭౩
ఇన్ద్రీవేణుయవక్షష్ఠశ్యామా చ చణక స్తథా।
† ఏతాని మధ్యమే కుమ్భే ఏకైకమిత కేషు తత్ ॥ ౭౪
తేషు ¶ పూజ్యో మధురిపుస్సరసీరుహసమ్భవ।
తిలమారణ్యకం ‖ గ్రామ్యం జీరకద్వయమేవచ ॥ ౭౫
అతసీసమ్భవం ♦ చైవ శతపుష్పం ॥ కుమారకమ్।
ఋషిబీజం చ కలశే మధ్యమేఽన్యత్ర పూర్వవత్ ॥ ౭౬
తేషాం త్రివిక్రమో దేవో యష్టవ్య స్స్నాజ్జపీరకః।
శ్యామాకష్షష్టికశ్శాలీ నీవారస్య చ తణ్డులాగ్ ॥ ౭౭
దూర్వాకువేన్ద్రీ వల్లీనామఙ్కురాః పిప్పలస్య చ।
న్యస్యన్తే మధ్యమే కుమ్భే కుమ్భేష్వన్యత్ర పూర్వవత్ ॥ ౭౮
దేవతా వామనస్తేషు కుశా ¶ దివ్యౌషధాస్త్రియః।
కాశామూలముశీరస్య శరపుఙ్ఖస్య మూలికా ॥ ౭౯
మూలికా స్తగరస్యాపి తదాపామార్గమూలికా।
తే మధ్యే చ ఘటే ? నవేఽ ఘటేష్వన్యత్ర పూర్వవత్ ॥ ౮౦
దేవతా శ్రీధరస్తేషాం తులస్యా చ సితాసితే।
వేణుకేవరిణోగ్ర వ్రతే వ్రతే కేతకబిల్వదోః ॥ ౮౧

---

* కున్దం చ, పుష్పాణ్యేతాని-పుష్పాణ్యేతేషామ్. † ఏకైకం మధ్యకుమ్భేషు. ‡ కేషస్వపి. ¶ పూజా మధురిపోః. ‖ గ్రాహ్యం. ♦ సమ్భవచ్ఛస్య°. సమ్భవం చిహ్నం. ॥ కుశాకరమ్. ¶ దివ్యౌషవః దివ్యౌషనః. ? పూర్వేఽ.

శమీపణ్ణం తథా జాతేమధ్యమేఽన్యత్ర పూవవత్ ।
దేవతా చ హ్యపీకేశో *ద్వయుం ముస్తా కచోరకమ్ ॥ ౮౨
కుముదోత్పలయోర్గ కన్ద కహ్లారం శీతలీయకమ్ ।
న్యసేన్మధ్యే కువలయం కుమ్భేష్వష్టసు పూవవత్ ॥ ౮౩
తేషాం దేవగ పద్మనాభో ముద్గమాషయవాఙ్కురాః ।
నిష్పావతువరీ వ్రీహికులుత్థానామథాఙ్కురాః ॥ ౮౪
ఆఢకస్య చ కుమ్భానాం మధ్యమేఽన్యత్ర పూవవత్ ।
దామోదరాచవనం తత్ర శేఙ్ఖ †పుష్పీ బలా తదా ॥ ౮౫
విష్ణుక్రాన్తా సదాభద్రా పద్మమేకదలం వరమ్ ¶ ।
సహా చ సహ ¶దేవా చ న్యసనీయాగ విధేగపదే ॥ ౮౬
అన్యత్ర ¶పూవవత్పూజ్యో యజ్ఞనారాయణో భవేత్ ।
శ్వేతార్కశ్చ తథైవాగ్నిభద్రా బ్రహ్మసువచలా ॥ ౮౭
సరసా చ ♦విరక్తా చ పృశ్నిపర్ణీ స్థిరా తథా ।
వీరణ్డకం ఘుటే మధ్యే అన్యత్ర స్యాద్యథా పురమ్ ॥ ౮౮
అచవనీయో హరిస్తత్ర ॥ సూరిభిగ పద్మకేసరం ।
పత్రమేలా లవఙ్గత్వ జ్జాగకేసరమేవ చ ॥ ౮౯
లతాజాతిఫలే మధ్యే న్యసనీయా విధేగపదే ।
ఏకైకమితరేషు స్యాత్తేషు కృష్ణశ్చ దేవతా ॥ ౯౦
సువణవం రజతం తామ్రం ప్రత్యేకం నిష్కషఞ్చకమ్ ।
కృత్వా పద్మాకృతిం కాంస్యం దర్వణం చమకాని చ ॥ ౯౧
అయోలవిత్రాద్యాకారం త్రిపుం సీసకపిత్తలే ।
త్రియుం ప్రకృతిరూపేణ న్యస్యతే మధ్యమే ఘటే ॥ ౯౨

---

*ద్విధిముస్తా †పుష్పఫలం. ¶ముఖమ్. ఘుఖమ్. ¶దేవ్యో ¶దేవవత్పూవోగ. ♦విక్తాగ చ. సరక్తా చ. ॥సురభీ:.

పరిత్యేకమితశేషేష్వేతద్ధయగ్రీవోఽధిదైవతమ్ ।
కుమ్భేష్వన్యేషు సర్వేషు పూరణం గన్ధవారిభిః ॥ ౯౩
సహస్రకలశస్నానే దేశికా బహవః స్మృతాః ।
చత్వారో ద్విగుణం వాపి తేషాం షోడశ ఋత్విజః ॥ ౯౪
పుణ్యాహం వాచయిత్వాన్వగధిదేవార్చనం భవేత్ ।
వహ్నౌ సంస్థాపనిష్పన్నైస్సహస్రం సహితాహుతీః ॥ ౯౫
శాన్త్యర్థకం మూలమన్త్రేణ జుహుయాత్సమిదాదిభిః ।
యావద్రజోభిర్వారిదైర్న స్నపనం మధువిద్విషః ॥ ౯౬
మృత్స్నాభిమానుషే భాగే ప్రక్రమ్య బ్రహ్మణర్త్విజే ।
రత్నోదకాన్తం కలశైస్సహస్రేణాభిషేచనమ్ ॥ ౯౭
మృదా విష్ణోర్నకమితి స్నపనం మూలవారిభిః ।
తద్విష్ణోరితి దేవస్య కషాయ కలశామ్బుభిః ॥ ౯౮
*పరితద్విష్ణురితీశస్య విద్యయా వల్లవామ్బుభిః ।
దేవస్య త్వేతి కుసుమైస్తవామిత్యపిసర్షపైః ॥ ౯౯
ధ్రువగ్ం పాతీతి మన్త్రేణ స్నపనం శిలవారిభిః ।
భద్రం కర్ణేతిమన్త్రేణ పాఞ్చికామ్బుభిరాప్లవః ॥ ౧౦౦
న తే విష్ణురితి స్నానం కుశ మూలామ్బుభిర్హరేః ।
ఇదావత్సరితి మన్త్రేణ తులసీదలవారిభిః ॥ ౧౦౧
ముస్తామ్బుభిర తోదేవాఅవ న్త్వితి చతుర్ముఖ ।
ఇదం విష్ణురితి స్నానం †ఉన్మైస్త్రీణీపదేతి చ ॥ ౧౦౨
శిఞ్జపుష్పామ్బుభిశ్చైతైర్విష్ణోగ్ం కర్మాణి వశ్యత ।
ద్విష్ణోగ్ం పర మితి సురభ్యాదిజలైస్తథా ॥ ౧౦౩
తద్విప్రాస ఇతిస్నానం లోహైర్భాగే నృణామపి ।
దివ్యే భాగే తు పౌరస్త్యే ఏకాశీతి ఘటాస్మృతే ॥ ౧౦౪

---

*పరివిష్ణురితి మన్త్రేతి. †ముద్గైస్త్రీణి.

పా॒గాది బ్రహ్మ భూమ్యన్తం క్రమెణ స్నానమిష్యతె ।
॥ స్నపనె దిక్క్రమలశభెదెన మన్త్రిభెదః. ॥
ఐన్ద్యా ఫలామ్బుభిః స్నానం యజ్ఞాయజ్ఞీయమన్త్రకమ్ ॥ ౧౦౫
క్రమెణ మన్త్రాగ్ కథ్యన్తె ద్రవ్య కుమ్భాష్టకె యథా ।
ఇన్ద్రాగ్విష్ణువదె మన్త్రో మనీషాపదలఞ్ఛితః ॥ ౧౦౬
వమత్తె విష్ణురిత్యెత త్త్రిస్రో వాచ ఇతీదృశః ।
ఇమెతోవ్ జె॒తి మన్త్రెణ * సావిత్ర్యా త్వమసీతి చ ॥ ౧౦౭
యస్మి న్విశ్వాని విద్యా చ కృ॒న్యాయెతి లఞ్ఛితః ।
ఏకాశీతపదె యామ్యె స్నానం గన్ధోదకైర్ఘటైః ॥ ౧౦౮
నారాయణానువాకస్య ఋగ్భిరష్టభిరాదితః ।
వ్యస్తాభిరష్టభిస్నానం సర్వాభి ర్మధ్యమెన తు ॥ ౧౦౯
దిగ్భాగె పశ్చిమె బ్రహ్మ న్నెకాశీతి ఘటాస్పదె ।
ప్రాగాది బ్రహ్మభూమ్యన్తం స్నానం † వాహ్యాదిభి॒లైః ॥ ౧౧౦
మన్త్రాగ్ క్రమెణ వక్ష్యన్తె ప్రతిద్రవ్య ఘటాప్లవమ్ ।
యా ఆప ఇతి మన్త్రెణ సిన్ధుద్వీపెతివిద్యయా ॥ ౧౧౧
క్ష॒మెత శతమృచా స్నానమిమం మె వరుణెతి చ ।
శం నో దెవీరభీష్టయ ఆపో భవన్తు ¶ మన్త్రితః ॥ ౧౧౨
పముద్ర జ్యెష్ఠ మన్త్రెణ యాసాం దెవెతి విద్యయా ।
సూ॒క్తెన వారుణెనైవ స్నానం ద్రవ్య ‖ ఘటైరి తి ॥ ౧౧౩
ఏకాశీతి ఘటె సామ్యె పూర్వా॒ద్యజ్ఞపదావధి ।
థాన్యాని వస్తు కుమ్భానాం నవానాం మన్త్ర ఉచ్యతె ॥ ౧౧౪
క్రా॒కార మిన్ద్రసామ్నా చ మన్త్రిశ్చాత్ర పవన్తివతి ।

---

* స్తరిరిత్వమితీతి చ. † వ్యాహృతీభి॒లైః క్ష॒మెత చ ఋచా. ¶ మన్త్రికమ్. ‖ ఘటెనతు.

మన్త్రో జితంతి ఇత్యేష ఆపో వహతి లఞ్ఛితః ॥ ౧౧౫
మన్త్రశ్చ తావతీ త్యేష స త్వం నో అగ్నిరిత్యృచా ।
త్వం నో అగ్న ఇతి చ మహావ్యాహృతయస్తదా ॥ ౧౧౬
అణోరణీయానిత్యన్తో మన్త్రైః స్నానవిధౌ క్రమాత్ ।
ఏకోన వఞ్చాశత్కమ్మేభ్యస్త్వగ్నే కోణే యథా క్రమమ్ ॥ ౧౧౭
గోమూత్రాది ఘుతెు స్నానె మన్త్రాణాం కథ్యతె క్రమః ।
గాయత్రీ ప్రథమా తాసాం పయోవ్రత ఇనన్తరమ్ ॥ ౧౧౮
దధిక్రావ్ణెతి చ స్నానం గన్ధద్వారామితీదృశమ్ ।
విష్ణోరరాటమితి చ మూర్ధానం దివ ఇత్యృచా ॥ ౧౧౯
హిరణ్యగర్భమన్త్రెణ ఆప్యాయస్వెతి విద్యయా ।
ఘృతెస్నానెతి మన్త్రశ్చ ఘృతస్నానవిధౌ క్రమః ॥ ౧౨౦
ఏకోనవఞ్చాశత్కమ్మే పదె నిర్ఋతిగోచరె ।
మన్త్రాణక్రమేణ వక్ష్యన్తె వస్తుకుమ్భెరథాప్లవె ॥ ౧౨౧
రక్షోఘ్నమితి సామాద్యం పవిత్రన్త ఇతీతి చ ।
భగవాన్ వాసుదేవేతి సామవేదవ్రతాహ్వయమ్ ॥ ౧౨౨
* వైరాజసామ కథితం తదా చైవ పరాజితాః ।
కథ్యతె వాయుకోణెఽపి మన్త్రైస్స్నానవిధౌ తథా ॥ ౧౨౩
† ద్వాదశాక్షరమన్త్రశ్చ దుర్గిదా దివ ఇత్యసౌ ।
అష్టాక్షరాహ్వయో మన్త్రశ్శన్నో దెవీరితి స్మృతః ॥ ౧౨౪
హిరణ్యపాణిరితి చ వేదాహమితి చ క్రమాత్ ।
ఈశానకోణె మన్త్రోక్తిరానోనియురితి ? స్మృతిః ॥ ౧౨౫
శ్రీసూక్తం మధుమాన్నశ్చ మధునక్తం ఇతీతి చ ।
మధువాతెతి కోణెషు మన్త్రోక్తిస్తిరుదాహృతా ॥ ౧౨౬

---

* వైయ్యాఘ్ర. † మన్త్రశ్చాక్షరమన్త్ర.

బ్రాహ్మే పదె తు సూక్తస్య పౌరుషస్యాదితఃక్రమాత్ ।
అష్టాసు ద్రవ్యకుమ్భానామష్టానాం మన్త్ర ఇష్యతే ॥ ౧౩౭
మధ్యమే నవకే పూర్వమష్టాభిశ్శుద్ధవారిభిః ।
స్నాపయేన్మూలమన్త్రేణ సహస్రేణ ఘటైరితి ॥ ౧౩౮
స్నాపితే దెవదెవేశే * షష్ట్యాద్రత్నఘటామ్బుభిః ।
సూక్తేన పౌరుషేణైవ స్నాపయెద్దేశికస్సుధీః ॥ ౧౩౯
ఘటైశ్శుద్ధోదకైరన్యైస్స్నాపనం మూలవిద్యయా ।
హరిద్రాచూర్ణసంపూర్ణైర్గవష్ట్యాఽఽశెతైర్ఘటైః ॥ ౧౪౦
స్నపనం † షష్టదశభిర్వా పోడశసంమితైః ।
యదా వా ద్వాదశభిర్ కార్యం నవభిర్వా యథావసు ॥ ౧౪౧
ఆగాధ్య దేవముచితం నివెద్య చ మహాహవిః ।
హోమస్సహస్రైరాజ్యెన సమిద్భిర్మూలవిద్యయా ॥ ౧౪౨
ఏ అనైశ్చతుర్విధైశ్చైవ ప్రత్యృచం పురుషాత్మనా ।
సూక్తెన తుష్టిం వస్త్రాద్యైర్దెశికానామనన్తరమ్ ॥ ౧౪౩
సహస్రికలశస్నానె తత్సఙ్ఖ్యా స్వర్ణదక్షిణా ।
తదర్ధమథవా పాదో యథాశ్రద్ధం యథావసు ॥ ౧౪౪
యావతీ దక్షిణా తెషాం స్యాదర్ధమథ ఋత్విజామ్ ।
సహస్రం బ్రాహ్మణా ¶ నన్యె భోజయెద్దక్షిణామపి ॥ ౧౪౫
దద్యాత్తుష్టికరీమన్యానాగతానపి తోషయెత్ ।
సెవాం కుర్వన్తి యె మర్త్యా శ్శ్రద్ధాభక్తిసమన్వితాః ॥ ౧౪౬
దెవస్య స్నానసమయె సహస్రకలశామ్బుభిః ।
గఙ్గాది ‖ సరితాం స్నానఫలమశ్నువతె మహత్ ॥ ౧౪౭

---

* షష్ట్యారత్న. † షష్ట్యదశభిః. ఏ అన్యైశ్చతుర్గణైశ్చైవ. ¶ నన్యె. ‖ స్నానఫలదమశ్నుతె మహాంో మహత్.

సహస్ర కలశస్నానె యత్ఫలం రాజరాష్ట్రయోః।
*పూజాన్తె తదశేషేణ ప్రాగుక్తమితి నోచ్యతె॥ ౧౩౪
మహోత్సవఫలైనైతత్కిఞ్చిత్తుల్యఫలం స్మృతమ్।

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రె మహోత్సవనిధి పాద్మె తన్త్రె చర్యాపాదె

సహస్రకలశాభిషెక విధినామ నవమోఽధ్యాయః-

దశమోఽధ్యాయః

❁ సకామనిష్కామానుష్ఠెయ మహోత్సవప్రశ్నాః. ❁

బ్రహ్మా :—

కథం మహోత్సవగ కశ్చిత్ కీదృక్తస్య ఫలం చ కిమ్।
ఫలకామైరనుష్ఠాతుమిచ్ఛద్భిర్న శక్యతె॥ ౧
మహ్యం జిజ్ఞాసమానాయ ప్రసీద భగవన్నిదమ్।
ఆఖ్యాతుమర్హసి యథా మహోత్సవ మనుత్తమమ్॥ ౨

శ్రీభగవాన్ :—

❁ తస్యోత్తరమ్. ❁

ఆరాధనమిదం బ్రహ్మన్ మోక్షకామై రనుష్ఠితమ్।
వశ్యాదిఫలకామైస్తు దురనుష్ఠెయమద్భుతమ్॥ 3
తోషణం మమ కల్యాణ మనుష్ఠితమమానుషమ్।
దెవైరెవ పురా వృత్రవధె తత్ప్రవనుత్తయె॥ ౪

---

*ప్రజానాం తదశేషేణ.

ఇన్ద్రేణాపి దివిష్ఠేన మాముద్దిశ్య కృతం శుభమ్।
రూపం తస్య ప్రవక్ష్యామి యథా తదవధారయ॥ ౫

❁ ఉత్సవశబ్ద నిరుక్తచనమ్. ❁

సవస్సంసారికం దుఃఖముత్తరన్తి తదమ్బుధిమ్।
యష్టార ఇతి విద్వాంసో నిర్బుధవన్త్యుత్సవాహ్వయమ్॥ ౬

❁ ఉత్సవత్రైవిధ్యమ్. ❁

నిత్యో నైమిత్తికఃక కామ్య స్త్రివిధ స్స మహోత్సవః।

❁ నిత్యోత్సవః. ❁

తత్ర నిత్యం ప్రతిసమం మానవక్ష్యవస్థయా॥ ౭
శుభే చ తిథినక్షత్రే విష్ణవే చాయనద్వయే।
కల్పితావభృథస్నానస్సేవితస్సర్వ దైవతైః॥ ౮
నైమిత్తిక స్స విజ్ఞేయో నిమిత్తే సతి కల్పితః।
అవగ్రహే చ దుర్భిక్షే చోల్కాపాతే తథా నిశి॥ ౯
దశనే సురచాపస్య వాలమీనస్య దర్శనే।
* దేవతా ప్రతికాయానాం కమ్పనే భేదనే తథా॥ ౧౦
† పాసనే చలనే చైవ రోదనే పతనే తదా।
గోపురాలయసాలానాం మణ్టపస్య చ భేదనే॥ ౧౧
భఞ్జే వా పతనే వాపి పవర్తానాం తథైవ చ।
నిపాతే చైత్యవృక్షస్య భఞ్జే జ్వలనదర్శనే॥ ౧౨
వృక్షే త్వన్యఫలే దృష్టే దివా నక్తమదర్శనే।
భూతాదిదర్శనే ఘోరే భూమికమ్పే తథైవ చ॥ ౧౩

---

* దేవతానాం నికాయానాం. † 'వృక్షే త్వన్యఫలే' ఇత్యర్ధమాత్రాపి లిఖితమస్తి క్వచిత్పుస్తకే.

దిగ్దాహే చ మహావాతే మహావృష్టౌ తథైవ చ।
గ్రహయుద్ధే చ సఞ్జాతే ప్రతిసూర్యస్య దర్శనే॥ ౧౪
నృపే రోగాభిభూతే చ గ్రామే జనపదే తథా।
మహామారికాది ఘోరాణాం వ్యాధీనాం చ ప్రవేశనే॥ ౧౫
పరచక్రప్రవేశే చ వ్యోమ్ని నైమిత్తికే తథా।
దివ్యదున్దుభి నిర్ఘాతే నిర్మలే గగనే సతి॥ ౧౬
ఽవమేఽశనిపాతే చ శక్రధ్వజనిపాతనే।
జలేఽగ్నిజనకే చైవ తథైవాద్భుతదర్శనే॥ ౧౭
ఏవమాదౌ మహోత్పాతే నైమిత్తిక మహోత్సవః।
చతుర్ణామపి పురుషార్థానాం ముద్దిశ్యాన్యతమం ఫలమ్॥ ౧౮
ఉత్సవోనుష్ఠితగ్ం కామ్యస్సఙ్కల్పితఫలప్రదః।

❁ అవభృథస్నానసమయః. ❁

కథ్యతేఽవభృథస్నానసమయస్త్రివిధోత్సవే॥ ౧౯
మాసపక్షే విషువే చైవ గ్రహణే చాయనద్వయే।
దశేచ పూర్ణిమాస్యాం చ శ్రవణే సార్వమాసికే॥ ౨౦
రోహిణ్యాం చ పునర్వస్వోగ్ం ప్రతిష్ఠాదివసే తథా।
రాజ్ఞాం జన్మదినే కుర్యాదభిషేకదినే తథా॥ ౨౧
ఏతే స్యవభృథస్నానం బ్రహ్మణ పర్యాప్తసాధనమ్।

❁ ఉత్సవకాలపరిమాణమ్. ❁

మాసేన వా తదర్ధేన ద్వాదశాహేన వా పునః॥ ౨౨
నవాహేనోత్సవగ్ం కార్య స్సప్తాహేన చతుర్ముఖ।
అహోభిగ్ం పఞ్చభి వాపి త్రిభిర్వైకేన వా పునః॥ ౨౩

ఽ అవమేఽశనివాతే చ.

ధ్వజారోహణరహిత ఉత్సవః.

ఏకాహే త్ర్యహకే ధీమాన్ ధ్వజకర్మ న కారయేత్ ।

❖ అవభృథసమయస్యావవాదః. ❖

సజ్కల్పపూర్వమాలోచ్య మాసఋుక్షే తథా తిథౌ ॥ ౨౪

తిథ్యావగాహనం యద్వా సంయోగే తిథితారయోః ।

విషువే చాయనే చైవ నాదరస్తిథి * తారయోః ॥ ౨౫

దుష్టవారాది సంయోగే శుభమేవ యుగోదితమ్ ।

❖ బలిదానస్య ధామవిశేషనిఋ్ణనత్వమ్. ❖

పత్తనే నగరే గ్రామే ప్రతిలోమాఽనధిష్ఠితే ॥ ౨౬

అశూన్యే బలిదానాదీన్ రథ్యాసు బహిరాచరేత్ ।

నోచేదావరణేష్వేవ కుర్యాదన్తర్మహోత్సవమ్ ॥ ౨౭

గ్రామాదిరహితే ధామ్ని నోత్సవం బహిరాచరేత్ ।

అన్తరావరణేష్వేవ న తు త్యాజ్యం కథం చన ॥ ౨౮

వాస్త్వగ్నీ చ స్వతన్త్రే చ ధామన్యుత్సవ సమ్పది ।

యోగపద్యే న దోషస్యాద్దోషో వాస్త్వగ్నియోరదఋయోః ॥ ౨౯

❖ ఆశ్రయద్వైవిధ్యమ్. ❖

స్వతన్త్రం పరతన్త్రం చ ఆశ్రయం సముదాహృతమ్ ।

❖ ఉత్తమాదిత్రైవిధ్యమ్. ❖

ఉత్తమాదివిభేదేన ఆలయస్త్రివిధో భవేత్ ॥ ౩౦

❖ ఉత్తమ స్వతన్త్రాలయాః. ❖

విష్ణ్వాలయం పురాఽకల్ప్య పశ్చాద్ధామాది కల్పనమ్ ।

స్వతన్త్ర మితి విజ్ఞేయ మాలయం తూత్తమం భవేత్ ॥ ౩౧

---

* వారయోః.

❁ మధ్యమగ వరతన్త్రాలయః. ❁

గ్రామాదికం పురాఽఽకల్ప్య వశ్చాదాలయకల్పనమ్ ।
అస్వతన్త్రమితి ఖ్యాతమాలయం మధ్యమం భవేత్ ॥ 3౨

❁ అధమః వీధ్యన్తరాకల్పితాలయః. ❁

స్వతన్త్రాలయ క్లృప్తాసు రథ్యావీధీషు పద్మజ ।
అన్తరే స్థాపితం యత్త దాశ్రయం త్వధమాలయమ్ ॥ 33

❁ ఉత్సవసన్నిపాతే స్వతన్త్రాలయె పూవఁమచఁనమ్. ❁

స్వతన్త్రె వరతన్త్రె వా ఉత్సవాదా కృతె సతి ।
పూర్వం స్వతన్త్రె కతఁవ్యం వాస్తవ్జె ద్విగుణార్చనమ్ ॥ 3౪

❁ ఆశ్రయాదిబిమ్బానాముత్సవం తత్తదావరణ ఏవ కుర్యాత్. ❁

ఆశ్రయాదిషు బిమ్బెషు ఉత్సవాదా కృతె సతి ।
తత్తదావరణె కుర్యూ ద్బాహ్యావీధ్యాం తు నాచరెత్ ॥ 3౫

మోహాద్వా యదినా లోభా ద్విపరీతె కృతె సతి ।
అరాతిభిః పరిభవో మహావ్యాధ్యాదిపీడనమ్ ॥ 3౬

ప్రాఙ్గణెషు చ సవెఁషు ప్రాసాదాదిషు మూర్తిషు ।
ప్రీత్యాభిషెకమాత్రం చ స్నపనాద్యుత్సవం వినా ॥ 3౭

* కారయెద్యది సమ్మోహాత్సర్జానాం పీడనం తథా ।
తస్తాత్సవఁప్రయత్నెన విపరీతం తు నాచరెత్ ॥ 3౮

అన్యథా కారయెన్మోహాద్రాజా రాష్ట్రం చ నశ్యతి ।

❁ గ్రామవాస్తుబలినిషెధః. ❁

గ్రామాశ్రయాదిబెరాణామాలయాశ్రయకెషు చ ॥ 3౯

గ్రామవాస్తు బలిహీనం కెవలోత్సవమాచరెత్ ।

---

* సదా దెశాధిపస్య న్యాత్సర్జానామ్.

వైష్ణవోత్సవే దేవతాన్తరోత్సవనిషేధః

దేవతాన్తరకల్యాణే వర్తమానేఽపి వైష్ణవమ్ ॥ ౮౦
కుర్యాద్దేవోత్సవం నైవ వైష్ణవేఽన్యం కదాచన ।
వాసుదేవో హి దేవానాం దేవతామ్నాయతే యతః ॥ ౮౧
దేవతాన్తరకల్యాణే వర్తమానేఽపి వైష్ణవమ్ ।

దేవోత్సవమధ్యే మానుషోత్సవనిషేధః.

ఉత్సవే దేవదేవస్య ధ్వజారోహణపూర్వకే ।
ప్రవర్తతే * దేవయాగే చౌలాది నైవ సంస్క్రియా ॥ ౮౨

పూర్వాపవాదః.

గ్రామాద్యనజ్జాయతనే ప్రవృత్తేఽప్యుత్సవే పునః ।
కుర్యాద్దేవాన్తరం యాగం చౌలాదిం చైవ సంస్క్రియాం ॥

అన్యదేవతోపయుక్త తోరణాదీనాం ప్రతిషేధః

తోరణాదీని చాన్యేషాం దేవానాముత్సవే సతామ్ ।
ఉత్పాట్య రథ్యాసు హరేరుత్సవో నాన్యథా భవేత్ ॥ ౮౪

పూర్వాపవాదః

క్లృప్తానాముత్సవే విష్ణో రథ్యాదిష్వితరోత్సవే ।
స్థిరాణాం తోరణాదీనాం కార్యం నోత్పాటనం భవేత్ ॥ ౮౫

అధిమాసాదౌ ప్రథమోత్సవనిషేధః.

అధికే మాసి శుక్రాదౌ గురౌ చాస్తమితే సతి ।
నోత్సవం ప్రథమం కల్ప్యం కల్పనే రాజరాష్ట్రయోః ॥ ౮౬
ప్రజానాం చైవ దుఃఖం స్యాద్వ్యాధివాన్మృతిరేవ వా ।
ఉత్సవే చ ద్వితీయాదౌ నోక్తదోషం కథఞ్చన ॥ ౮౭

---

* నైవ యాగశ్చౌలాదిశ్చైవ.

ధ్వజారోహణస్య ముఖ్యకాలః.

మాసాదావుత్సవదినె షష్ఠ్యాహావధికె క్రమాత్ ।
ధ్వజారోహణకాలస్తు బ్రహ్మాన్నద్య ప్రదర్శ్యతె ॥ ౪౪
ఏకోనవింశతితమె దినె తీర్థాఙ్కురార్పణాత్ ।
అష్టాదశదినె వాపి ప్రాగేవ పమయె శుభె ॥ ౪౫
వైనతెయధ్వజారోహో ద్వాదశాహెఽథవా భవెత్ ।
యదా వా కల్యాణ దివసం త్రిగుణీకృత్య తావతామ్ ॥ ౪౬
ఆదౌ దినానాం కర్తవ్యం ధ్వజారోహణమబ్జజ ।
అఙ్కురానర్పయిత్వాహ్ని పుణ్యె పూర్వె యథోదితె ॥ ౪౭
ధ్వజమారోపయెత్పశ్చా న్నగ్నిలం మఙ్గలె దినె ।

అనుకల్పకాలః.

దైవాద్వా మానుషాద్వాపి కుతశ్చిత్కారణాద్యది ॥ ౪౮
*ఉత్సవారమ్భణా త్పూర్వం యది హ్యెన కృతె ధ్వజె ।
ఉత్సవారమ్భణదినె దివాఽరోప్య ధ్వజం నిశి ॥ ౪౯

ధ్వజారోహణ భెరీతాడనయోశ్చ పూర్వాపయర్వికల్పః.

భెరీతాడనమన్వక్ష్చ పాలికాస్వఙ్కురాఞ్ఛిపెత్ ।
ఆఘోష్య భెరీం ప్రథమం ధ్వజారోహణమన్వతః ॥ ౫౦
తతోఽఙ్కురార్పణం యద్వా యద్వా నిర్వ్యఙ్కురార్పణమ్ ।
ప్రదోషెఽన్వగ్ధ్వజారోహో భెరీతాడనమన్వతః ॥ ౫౧
తత్కాలెఽపి ధ్వజారోహె త్రైవిధ్యం చతురాపన ।

ధ్వజపటాయామాదిమానమ్.

తన్తూత్థం శ్లౌమవసనం నిర్దోషం సూత్ర్యమాహ్వయెమ్ ॥ ౫౨

---

*ఉత్సవారమ్భణాత్.

కాపాలం వా యథావిత్తం ధ్వజాథేవ కల్పయేద్బుధః।
ఆయతం దశభిర్హస్తైర్విస్తీర్ణం పఞ్చభిర్దృఢమ్ ॥ ౫౭
నవభిర్వాష్టభిర్వాపి సప్తభిర్వా చతుర్ముఖ।
మూలబేరసమాయామం ద్వారాయామమథాపి వా ॥ ౫౮
ఆయామార్ధేన విస్తీర్ణం పాదేన కృతశేఖరమ్।
శేఖరేణ సమం పుచ్ఛం తదర్ధం కర్ణపుచ్ఛకమ్ ॥ ౫౯
నిర్జితం ఖలీయుక్తం శోభితం లక్షణాన్వితమ్।

గరుడమూర్తిలక్షణమ్.

ఆహృత్య మధ్యే వస్త్రస్య గరుడం కాఞ్చనప్రభమ్ ॥ ౬౦
నవతాలప్రమాణేన ద్విభుజం ధృతకఞ్చుకమ్।
ధృతపుష్పాఞ్జలిపుటం శ్వేతామ్బర ధరం విభుమ్ ॥ ౬౧
దంష్ట్రాకరాలవదనం భ్రుకుటీకుటిలేక్షణమ్ ।
నీలనాసాగ్రసంయుక్తం కుఞ్చితాసవ్యపాదకమ్ ॥ ౬౨
పృష్ఠే నివిష్టసవ్యాఙ్ఘ్రిం పక్షవిక్షేపశోభితమ్।
గగనే గమనారమ్భం * సువృత్తం ఘోరదర్శనమ్ ॥ ౬౩
కరణ్డికాముకుటినం లలాటే రచితాలకమ్।
హారకేయూరవలయనూపురాభరణోజ్జ్వలమ్ ॥ ౬౪
అనన్తో వామకటకో యజ్ఞసూత్రం తు వాసుకిః।
ఉరసి న్యస్తకాకోటం కటిసూత్రితతక్షకమ్ ॥ ౬౫
బిభ్రాణం దక్షిణే కర్ణే పద్మాహ్వయసరీసృపమ్।
మహాపద్మం తథాన్యస్మిన్ శఙ్ఖం శిరసి భోగినమ్ ॥ ౬౬
గులికం చాఙ్గదే పర్వం వర్ణస్తేషాం చ కథ్యతే।
వృశ్చికాభశ్చోత్పలాభో గౌరీభో ధూమ్రవర్ణకః ॥ ౬౭

---

* వృత్తాకృతిమ్.

రక్తాంబుజ నిభశ్చైవ పిఙ్గల స్తుహినప్రభః।
భృమరాభః

❁ గరుడప్రతిమాయాం ఉపరి పార్శ్వే ఒభస్తాచ్చ లెఖనీయాని. ❁

క్రమాచ్చత్రం ముక్తాహెమ పరివ్యృతమ్ ॥ ౬౮
ఉపరిష్టాచ్చ కర్తవ్యం పార్శ్వయోశ్చామరద్వయమ్।
అధస్తాదంబుజం పూర్ణం కుంభమధ్యేచ వలికాః ॥ ౬౯
సాఙ్కురా లిఖితవ్యాస్త్ర్యర్ధిహా ద్వా పార్శ్వయోరద్వయోః।
వజ్రవజ్రైర్లిఖెదెవ మన్తరం శ్యామవర్ణకమ్ ॥ ౭౦
అన్తరాలం చ †కృష్ణెన చిత్రయెచ్చిత్రకృత్తమః।
ధ్వజాధ్వసమ్మితాం చైవ పతాకాం చైవ చిత్రయెత్ ॥ ౭౧

❁ అధివాసదినె కర్తవ్యాని. ❁

అధివాసె దినె ప్రాప్తె తమ్రస్రాయాం గురుస్స్వయమ్।
కారుశాలాం ప్రవిశ్యాథ కారయిత్వాథ శిల్పినా ॥ ౭౨
నయనొన్మీలనం తస్మిన్ విసృష్టె శిల్పినా స్వపితైః।
అర్థైశ్చ తొషితె పశ్చా ♦న్నిఙ్కిప్య శిరసి ధ్వజమ్ ॥ ౭౩
¶ మూర్తివస్త్ర సువర్ణాది లొహపాత్రె సమర్పితమ్।
ప్రాదక్షిణ్యెన ధామాదీ న్నీత్వా తూర్య *నినాదితమ్ ॥ ౭౪
తతస్ప్రవెశయెద్యాగ మణ్డపం దెశికొత్తమః।
నయనొన్మీలనాదన్య త్ప్రతిష్ఠాయామివాచరెత్ ॥ ౭౫

❁ అధివాసః. ❁

ఛాయాధివాసనం సద్యొ జలె కుర్యాద్యదావిధి।

---

† అన్తరాలం న. స్వపితె. ♦నిఙ్కిపెత్. ¶ మూర్తివస్త్ర.
* నినాదితైః.

కుమ్భైశ్చాష్టోడశభి * శ్చాయాస్నపనం దర్భణై ర్భవేత్ ॥ ౭౬
పౌరుషేణైవ సూక్తేన † గాయత్ర్యా స్వస్య పూజయేత్ ।
శాయయేచ్ఛాలి భారాదావాస్తీర్ణే నవవాససి ॥ ౭౭
శాయితస్య పటస్యాథ అపసవ్యే సహోష్టభిః ।
పరితో న్యస్తకలశైర్వర్ధన్యా చ ఘటం న్యసేత్ ॥ ౭౮
ఆవాహ్య గరుడం కుమ్భే కరకే చ సుదర్శనమ్ ।
ఇన్ద్రాదీనష్టపూర్వాది కలశేషు సుపూరయేత్ ॥ ౭౯
శోధయిత్వా చ గరుడం పటస్థం శోషణాదిభిః ।
సంహృత్య తత్వాని తతగ క్రమాదుత్పాద్య పశ్చిమమ్ ॥ ౮౦
చతురస్రే పార్శ్వకుణ్డేమం హోమే స్థణ్డిలభూమ వా ।
కుణ్డే మహానసే వాపి స్థ సమిధాజ్యే యథాపురమ్ ॥ ౮౧
శాన్తిహోమస్పర్శనం చ సేచనం చ యథాపురమ్ ।
పటం విస్తీర్య గరుడం మన్దిరాభిముఖం యథా ॥ ౮౨
ప్రదక్షిణం వాహయేత్తత్ర వ్యాహృత్యా

❁ గరుడప్రార్థనా. ❁

సన్నిధిం తతః ।

ప్రార్థయేత గురుస్తస్య గాథయా వక్ష్యమాణయా ॥ ౮౩
మహాబల మహాబాహో వైనతేయ పతోధిప ।
సన్నిధత్స్వ పటే తుభ్యం నమగ ప్రణవపూర్వయే ॥ ౮౪
కర్మణాం సిద్ధిమాహూతగ కురుష్వ విహగేశ్వర ।
ఆహూతవాన్స్త్రియో లోకా దేవస్యోత్సవ సన్నిధి ॥ ౮౫
యజేదాత్మీయ గాయత్ర్యా తమభ్యర్చ్యాద్యుపచారయా ।

---

* స్నాయాత్ స్నపనమ్. † గాథయా. స్థ పః .

నివేదయేత్తతస్తస్మై నివేద్యం చ చతుర్విధమ్ ॥ ౮౬
కుమ్భాయ చ నివేద్యాన్నం స్తోత్రైర్ గరుడతోషణమ్ ।
వాహనాయ మహావిష్ణో స్తాక్ష్యాయా మితతేజసే ॥ ౮౭
గరుడాయ నమస్తుభ్యం సర్వసర్పేన్ద్ర మృత్యవే ।
నమో నమస్తే పక్షీన్ద్ర స్వాధ్యాయవపుషే నమః ॥ ౮౮
విహగేన్ద్ర నమస్తేఽస్తు సముత్పాటితకల్పక ।
అహృతామృతకుమ్భాయ జననీదాస్యమోచినే ॥ ౮౯
సురాసురేన్ద్రజయినే నాగేన్ద్రాభరణాయ తే ।
యదాధారమిదం సర్వం తదాధారాయ తే నమః ॥ ౯౦
వక్షో యస్య బృహత్సామ రథన్తరమపి ద్వయమ్ ।
అక్షిణీ చాపి గాయత్రీ త్రివృత్సామశిరః స్మృతమ్ ॥ ౯౧
స్తోమ ఆత్మా నమస్తస్మై వామదేవ్యాజసమ్పదే ।
నమగ్నిప్రాణాదిన్యాయరూపాయ * మీఢుషాయ గరుడాత్మనే ॥ ౯౨
దోషానపయయాఖణ్డా గుణానావహ సర్వతః ।
విఘ్నాని జహి సర్వాణి ఆత్మసాత్కురు మామపి ॥ ౯౩
స్తుత్వైవం గారుడం మన్త్రం జపేదేకాగ్రమానసః ।
తూష్ణీం ఘోషైర్వేదఘోషైర్ జాగరేణ నయేన్నిశామ్ ॥ ౯౪

❁ గరుడనివేదిత పిణ్డభక్షణం సన్తానప్రదమ్. ❁

నివేద్యం కబలీకృత్య మన్త్రయిత్వా చ మన్త్రవిత్ ।
పారుష్యైగారుడైర్మన్త్రైర్ వక్ష్యమాణైరపి స్ఫుటమ్ ॥ ౯౫
ఖే పేదఞ్జలిమాధ్యాత్వా గరుడం చాచ్యుతం హరిమ్ ।
భక్షయిత్వా త్రయస్తే పిణ్డాన్ జనయేయుస్సుతాన్ బహూన్ ॥

❁ ధ్వజపటోత్సవః. ❁

---

* మీఢుషాయ గరుత్మతే.

తం ప్రభాతే సమారాధ్య నివేద్య చ హవిఃక్రమాత్ ।
వస్త్రాభరణ పుష్పైస్తు పటస్థం శోభయేత్పగమ్ ॥ ౯౭
ఆరోప్య హస్తివృష్ఠే వా రథే వాన్యత్ర మఙ్గలే ।
శిబికాదౌ నయేద్గ్రామం ప్రాదక్షిణ్యేన ధామ వా ॥ ౯౮
భేరీమృదఙ్గపటహైశ్ఛఙ్కాహాలచిహ్నకైః ।
ఘోషయేత్పురత స్తస్య నృత్తైర్గేయైశ్చ సర్వతః ॥ ౯౯

❖ ఋగ్వేదాద్యయోమధ్యే సాఙ్కురపాలికానయనమ్ ❖

ఋగ్వేదాద్యయోమధ్యే పాలికాస్సాఙ్కురాన్వితాః ।
వహేయుర్బ్రాహ్మణాస్సర్వే శిరోభిస్సంయతేన్ద్రియాః ॥ ౧౦౦
బిమ్బమాత్రసమన్యచ్చ * గరుడస్యాన్తికేఽథ వా ।

❖ ధ్వజస్తమ్భస్థాపనస్థానమ్. ❖

ఇచ్ఛయా యజమానస్య సర్వమఙ్గలసంయుతమ్ ॥ ౧౦౧
అగ్రతో బలిపీఠస్య † బహిర్వా ధామ గోపురాత్ ।
ధ్వజస్తమ్భం ఖనేద్భూమౌ నిర్దోషం దారవం స్థిరమ్ ॥ ౧౦౨

❖ స్థమ్భావయోగిదారుమానమ్. ❖

§ అన్తస్సారో బహిస్సారో నిస్సార స్త్రివిధస్తరుః ।
క్రముకాది బహిస్సారం ప్రశస్తం విదురుత్తమమ్ ॥ ౧౦౩
అన్తస్సారం చన్దనాది ప్రశస్తం స్తమ్భకల్పనే ।
నిస్సారం వర్జయేత్స్తమ్భం శతతాలాయుతం శుభమ్ ॥ ౧౦౪
మానాఙ్గులప్రమాణేన ¶ వింశత్యూనమథాపి వా ।
ప్రాసాదోచ్ఛ్రాయమథవా యద్వా గోపురసమ్మితమ్ ॥ ౧౦౫

* గరుడస్యానయేత వా. † బహిఃప్రాసాద. § అన్తస్సారే బహిస్సారే నిస్సారే త్రివిధే తరౌ. ¶ వింశత్తాలమథాపి. వింశన్న్యూనమ్.

చతుర్ధా విభజేత్తస్మ్యమేకాంశేనైవ మస్తకమ్ ।
తస్యచాధారభూతానాం *ఛ్చిద్రితానాం తు మూలతః ॥ ౧౦౬
త్రయాణామపి పీఠానాం స్తమ్భాగ్రేవినివేశనమ్ ।
ఆయతాని చ పీఠాని ద్విగుణేన చతుర్ముఖ ॥ ౧౦౭
విస్తీర్ణాని తదర్ధేన తదర్ధేన ఘనాని చ ।
మూలే స్థూలాని సూక్ష్మాణి చాగ్రే యుఞ్జీత భూరుహా ॥ ౧౦౮
అగ్రే పీఠద్వయే ఛ్చిద్రే ధ్వజయష్టిం చ సంస్కృతామ్ ।
నివేశయేచ్ఛిద్రయిత్వా ధ్వజస్తమ్భం చతుర్ముఖ ॥ ౧౦౯
నివేశయేద్వేణుకం వా నవ వా సప్త పఞ్చ వా ।

❖ ధ్వజస్తమ్భసంస్కారః. ❖

ఇత్థంభూతం ధ్వజస్తమ్భం పీఠస్యోత్తరపార్శ్వతః ॥ ౧౧౦
†ఆరాధ్య వేదవిద్విప్రైరగ్రగ్రం శాయయేద్గురుః ।
యద్వోదగగ్రం కర్తవ్యం స్తమ్భమబ్లిఙ్గమన్త్రితః ॥ ౧౧౧
కుశైశ్చ సాగైరగ్రాచ్ఛాద్య స్తమ్భమూర్ధ్వముఖైశ్శుభైః ।
సంవేష్ట్య దర్భమాలాభి ర్విష్ణుసూక్తేన దేశికః ॥ ౧౧౨
ధ్వజస్తమ్భావటౌ న్యస్య లోహబీజాది శోధితమ్ ।
తత్రావటౌ ధ్వజస్తమ్భం స్థాపయిత్వా దృఢం యథా ॥ ౧౧౩
ప్రాసాదాభిముఖం

❖ స్తమ్భశిరసి ధ్వజపటబన్ధనమ్. ❖

తస్య వేణ్వగ్రవివరే ధ్వజమ్ ।
పాశేనాజుహ్వనాహేన త్రిగుణీకృత్య తన్తునా ॥ ౧౧౪
ధ్వజం నివేశయేద్యత్నా త్స్తమ్భమారుహ్య బన్ధయేత్ ।
బద్ధధ్వజాగ్రస్తమ్భం వా స్థాపయేచ్ఛక్త్యపేక్షయా ॥ ౧౧౫

---

*ఛ్చిద్రితానాం త్రి. †ఆనాయ్య.

ధ్వ॒జారోవణకాలః.

ఎవం నియోజ్య యష్ట్యగ్రే ముహూ॑ర్తే శోభనే గురుః।
పూర్వా॑హ్ణే వాథ మధ్యా॑హ్నే ధ్వజమారోవయెత్తథా ॥ ౧౧౬

ఆరోవణమన్త్రః.

బధ్వా పురుషమన్త్రేణ సవతాకం సఘణ్టకమ్।
సువర్ణో॑ఽసీతి మన్త్రేణ ధ్వజస్యారోవణం భవెత్ ॥ ౧౧౭

ప్రాసాదాభిముఖం స్థాప్య ఖగెన్ద్రం పటసంస్థితమ్।
తూర్యఘోషం తదామ్నాయఘోషం దిక్షు చ ఘోషయెత్ ॥
ఖగెశమూలామన్త్రాదీం స్తత్కాలె దెశికో జపెత్।

స్తమ్భమూల వెదీకల్పనమ్.

స్తమ్భమూలస్థలె వెదిం హస్తైస్సప్తభిరాయతామ్ ॥ ౧౧౮
తావద్భిరెవ విస్తీర్ణామెకహస్తసముచ్ఛ్రితామ్।
షడ్భిర్వా త్రిభిర్వాపి చతురశ్రాం ప్రకల్పయెత్ ॥ ౧౧౯
వేదికాయాస్తృతీయాంశె మధ్యె పీఠం ప్రకల్పయెత్।
చతుష్టలయుజ్జులొత్సెధం మెఖలాత్రయసంయుతమ్ ॥ ౧౨౦
భాగె తృతీయె తస్యాపి పద్మమష్టదలైర్యుతమ్।
కర్ణికాస్థొ యదా స్తమ్భస్తదా కుర్యాద్విచక్షణః ॥ ౧౨౧
పొడశ స్తమ్భసంయుక్తా ప్రపా స్యాత్పరిత స్తతః।
చతుర్ద్వారసమాయుక్తా దర్భమూలాద్యలఙ్కృతా ॥ ౧౨౨
పుణ్యాహం వాచయిత్వాథ పూర్వొక్తెనైవ వర్త్మనా।
గారుడెనైవ మన్త్రెణ కలశైశ్చాష్టభిస్తథా ॥ ౧౨౩
ఇన్ద్రాదీన్యగ్రపూర్వాయాం స్తమ్భాంస్తైస్తైర్మన్త్రైర్యథాక్రమమ్।

ధ్వజె గరుడసాన్నిధ్యప్రార్థనమ్.

ప్రార్థయెత స్థితిం తస్య గరుడస్య ధ్వజొదరె ॥ ౧౨౪
ఉత్సవావభృథం యావద్దాధయా పక్షిమూర్తయా।

పక్షీన్ద్ర పతవిశ్రేష్ఠ పతరజ్ఞానిలసమ్పదా ॥ ౧౨౬
నిరస్తాసురసన్నాహ సమరే శత్రుసూదన ।
సన్నిధత్స్వ పరే యావదుత్సవావభృథావధి ॥ ౧౨౭

❖ గరుడాయ అశేషలోకాహ్వానాజ్ఞాపనమ్. ❖

ఉత్సవప్రతిమాం యాన మారోప్య శిబికాదికమ్ ।
ధ్వజస్తమ్భమితిప్రోక్తం మానీయాదర్శయేత్ఖగమ్ ॥ ౧౨౮
ఆహ్వానార్థమశేషాణాం లోకానాం పతగేశ్వరమ్ ।
నియుజ్య దేవస్తదను ప్రాప్నుయా న్మణ్డపావనిమ్ ॥ ౧౨౯

❖ గరుడస్య కాలత్రయే ఆరాధనమ్. ❖

ఆరాధయేత్త్రికాలం తు గరుడం చ నివేదయేత్ ।

❖ అనిర్వాణ దీపస్థాపనమ్. ❖

అనిర్వాణం తథా దీపం రక్షేన్నక్తం దివా సదా ॥ ౧౩౦

❖ ఉత్సవప్రతిమాయా రాత్రౌ హోమాన్తమర్చనమ్. ❖

ఉత్సవప్రతిమాం తత్ర మణ్డపే చ యథావిధి ।
పూజయిత్వా నివేద్యాథ హవిర్హోమాన్తమర్చయేత్ ॥ ౧౩౧
రాత్రౌ తు పూజయిత్వైవం

❖ భేరీతాడనసిద్ధయే కల్పనీయాని. ❖

భేరీతాడన సిద్ధయే ।
ధ్వజపీఠస్య పురతః క్షితిం గోమయవారిణా ॥ ౧౩౨
ఆలిప్య చతురశ్రం చ సుధాచూర్ణైశ్చ శోభయేత్ ।
చతురశ్రం ధ్యానపీఠం ద్రోణవచ్చక్రశాలినా ॥ ౧౩౩
కల్పయిత్వా కాలచక్రం తస్య మధ్యే నివేశయేత్ ।
బల్యర్చామపి తత్రైవ స్థాపయేద్ధ్వజ పమ్ముఖమ్ ॥ ౧౩౪
పూజయిత్వా నివేద్యాథ హవీంసి వివిధాని చ ।

❁ భేయ॒॑చ॒నమ్. ❁

ఆలిప్తెపురత స్తస్య భూతలె ధాన్యపీఠ॑కె ॥ ౧3౫
తావదేవ మహాభేరీం వెష్టితాం నవవాపసా।
దక్షి॒ణెతర॑యో స్తస్యా భేరికాయా॑ యథాక్రమమ్ ॥ ౧3౬
భాగయో॒రచ॒॑యెద్విష్ణుం శ్రియం చైవ యదావిధి।
త్రిగుణాం ప్రకృతిం చైవ మధ్యభాగె సభాజయెత్ ॥ ౧3౭

❁ భేరీతాడనమ్. ❁

ముహూ॑తె॒॑ శోభనె భేరీం శబ్దతన్మాత్రవిద్యయా।
కోణెన తాడయెన్మూర్ధ్ని॒॑త్రయం ధ్యాయెద్గురుస్స్వయమ్ ॥ ౧3౮
తతః పారశవస్యాన్తో దభ॒॑పాణిరలఙ్కృతః।
సోపవీతో త్తరీయశ్చ వహ్ని॒॑భేరీమలఙ్కృతామ్ ॥ ౧3౯
శఙ్ఖాదివాద్యసహితాం తాలభెదవిధానవిత్।
ఘూ॑షయేద్గురుణెన్ద్రాదిదా హూ॑యమూ॑నె మరుద్గణె ॥ ౧౪౦

❁ ఆహూతవ్య దెవతాః. ❁

దివ్యాయుధానామాహ్వానం తథా వైకుణ్ఠవాసినామ్।
తథా పారిషదాస్సవె॒॑ విష్వక్సెనాభిరక్షి॒॑తాః ॥ ౧౪౧
ఆహూతవ్యా మఖె తస్మి॒॑ కుముదాద్యా స్సనాయకాః।
ఋషిభిశ్చ మరీచ్యాద్యైర్బ్రహ్మలోకనివాసిభిః ॥ ౧౪౨
సమాహ్వానం విరిఞ్చ్యస్య రుద్రలోకనివాసిభిః।
సాధ్యం ప్రమథసాధ్యై॒॑శ్చ రుద్రైశ్చ వృషవాహనః ॥ ౧౪3
ఆహూతవ్యాస్తదాన్యే చ తత్తల్లోకనివాసినః।
వాహనైశ్చ పరివారైశ్చ సాకం తస్మి॒॑ మహోత్సవె ॥ ౧౪౪
విద్యాశ్చ మూర్తి॒॑ధారిణ్య స్త్రయీ చాగ్నివ॒॑పుష్మతీ।

ఆహూతవ్యా స్సమాహ్వానం సర్వేషాం చ స్వనామభిః ॥ ౧౪౫
నిత్యోత్సవాచార్యం పరితో వీథికాసు సుదర్శనమ్ ।
అన్నమూర్తివిధానం చ ప్రదీప్తైర్బహుభిర్వృతమ్ ॥ ౧౪౬
గమయిత్వా ప్రతిదిశం భేరీతాడనపూర్వకమ్ ।

గ్రామమధ్యే చతుర్ముఖస్యావాహనమ్.

గ్రామమధ్యం సమాసాద్య తత్రావాహ్య చతుర్ముఖమ్ ॥ ౧౪౭
అర్చయిత్వా మఖే తస్మిన్ యాచిత్వా సన్నిధిం గురుః ।
ఇన్ద్రాదీంశ్చ ప్రతిదిశం బల్యర్థం సన్నిధిం తదా ॥ ౧౪౮
అర్చయిత్వా తూర్యఘోషం ఘోషయిత్వా స్వతాలవత్ ।
అన్యత్ర గారుడం తాలమన్తరాలేషు ఘోషయేత్ ॥ ౧౪౯
ప్రవిశ్య మన్దిరం తతో యథాపూర్వం నివేశయేత్ ।

వీథిషు దేవతాహ్వానమ్.

ఆదాయోత్సవబిమ్బం వా కేవలం వా సుదర్శనమ్ ॥ ౧౫౦
అన్నమూర్తివిధానం వా భేరీమాదాయ కేవలామ్ ।
రథ్యాసు దేవతాహ్వానం తత్ర తత్ర యథావిధి ॥ ౧౫౧

భేరీశబ్దం శ్రుత్వా అవభృథాన్తమన్యత్ర న యాయాత్.

దేవతాహ్వానవేళాయాం భేరీం శృణ్వన్తి యే నరాః ।
తైర్నదీతరణం నైవ యానం వా యోజనాత్పరమ్ ॥ ౧౫౨
అనాదృతోత్సవం మోహాద్దూరం యాయాజ్జనో యది ।
స యాతి నిరయస్థానం పేత్య దుఃఖమిహాపి చ ॥ ౧౫౩
తస్మాదవభృథం యావద్వస్తైర్వ నో వ్రజేత్ ।
ధ్వజార్థమబ్ధిరా యేన న్యస్తాస్స యది కారణాత్ ॥ ౧౫౪
ఋతశ్చిదపమర్ధో వా మృతో వా దేశికోత్తమః ।

శేషం సమాపయేదన్యగ పుత్రో వా తదనుజ్ఞయా ॥ ౧౫౫
శిష్యో వా యది వా భ్రాతా ఋత్విగ్వా గుణవత్తరః।

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది పాద్మ సంహితాయాం
చర్యాపాదే ధ్వజారోహణ విధినామ
దశమోఽధ్యాయః.

ఏకాదశోఽధ్యాయః

మహోత్సవవిధౌ అఙ్కురారోపణకాలః.

శ్రీభగవాన్ :—

ఉత్సవారమ్భ దివసాదవాగహాని సప్తమే।
అఙ్కురానావపెల్లగ్నే శోభనె దైశికోత్తమః ॥ ౧

పాలికాసఙ్ఖ్యా.

* అష్టోత్తర శతెష్వెవ పాలికాసు యథావిధి।
† షట్త్రింశత్స్వథవా

నిధీచత్వరపరిపాకారాలజ్ఞాకారా.

షశ్చాదలజ్ఞాకారం సమాచరెత్ ॥ ౨

క్రముకైదారుజైర్వాపి తోరణై ర్వీథికాముఖమ్।
చత్వారాణి తథాగ్రెషు గోపురాణామలఙ్క్రియా ॥ 3

---

* అష్టోత్తరశతం వాపి. † షట్త్రింశద్భిస్తు వా.

ఫలభారావనమ్రాశ్చ కదలీక్రముకాదయః ।
పార్శ్వేషు తోరణానాం స్యుః స్థాప్యా గమనవీథయః ॥ ౪
సమభూమితలాగ్రకాయాస్నికతాభిశ్చ శోభితాః ।
దుకూలక్షౌమవాసోభి రభ్రమాలాశతైన చ ॥ ౫
ధ్వజైశ్చ పవతో దిక్షు శోభయేచ్చ ప్రపాదిభిః ।
శోధయేత్పవభూభాగం గోమయామ్భోభిరాప్లుతైః ॥ ౬

ప్రాసాదాలఙ్కారః.

ప్రాసాదభిత్తయగ కాయాశ్చిత్రితా వణవఞ్చకైః ।
*రమ్భాభిగ పూణకుమ్భైశ్చ దీపికావలిభిస్తథా ॥ ౭
ముక్తాదామభిరన్యైశ్చ సాఙ్కురైగ పాలికాశతైః ।

దేశాన్తరాగతసేవార్థిభ్యః ప్రపాదికల్పనమ్.

దేశాద్దేశాత్సమేతానాం వణానాం చ తదుత్సవే ॥ ౮
సేవితుం దేవదేవేశ మన్నాద్యైస్తుష్టిమావహేత్ ।
ప్రపాపానీయశాలాద్యా యజమానో దివానిశమ్ ॥ ౯

రోగార్తేభ్యః భైషజ్యకల్పనమ్.

రోగార్తానథ భైషజ్యై ర్భిషజేద్ధనరాశిభిః ।

యాగమణ్డపస్థానమ్.

ప్రథమావరణే బ్రహ్మ కారయేద్యాగమణ్డపమ్ ॥ ౧౦
యద్వావకాశానుగుణం ద్వితీయావరణే భవేత్ ।
అన్తరాలేషు పవత్ర దిశాసిష్టే క్వచిద్భవేత్ ॥ ౧౧

మణ్డపాయామవిస్తారౌ.

పఞ్చహస్తాయతం యద్వా షఞ్చహస్తాయతం తు వా ।
విస్తారాయామసదృశం చతుర్ద్వారసమన్వితమ్ ॥ ౧౨

---

*అమ్భోభిః.

మణ్డపం కారయెత్తస్య పరితగ కారయెత్ప్రపామ్ ।

❁ వెదీకల్పనమ్. ❁

తస్య మధ్యే త్రియుంశె తు వెదీం హస్తసముచ్ఛ్రాయామ్ ॥ ౧౩
విస్తీర్ణాం ద్విత్రిహస్తెన

❁ అగ్నికుణ్డ నిమాణమ్. ❁

వెద్యాగ ప్రాచ్యాం ప్రకల్పయెత్ ।
కుణ్డమాహవనీయస్య చతురశ్రం యధోదితమ్ ॥ ౧౪
దక్షిణస్యాం దక్షిణాగ్నెదిశి చాప సమాకృతి ।
కుణ్డం తు గాహపత్యస్య ప్రతీచ్యాం వృత్త మద్భుతమ్ ॥ ౧౫
పభ్యస్య కుణ్డం కొబెయాం త్రికోణం తదనన్తరమ్ ।
ఐశాన్యా మగ్నికోణె వా కుణ్డం చ చతురశ్రకమ్ ॥ ౧౬
ఆవసథ్యస్య శిఖినగ పఞ్చాగ్న్యుత్సవ ముత్తమమ్ ।

❁ యజమానెచ్ఛయా అగ్నిహు వికల్పః. ❁

యదా ఽఽవసథ్య రహితం చతురగ్నిం చతుర్దిశి ॥ ౧౭
సభ్యావసథ్య రహితం యదాగ్ని త్రయసంయుతమ్ ।
ఏక మాహవనీయం వా కల్పయెత్కర్తురిచ్ఛయా ॥ ౧౮
అశ్వత్థాదిద్రుమైర్దారతోరణాని చతుర్దిశమ్ ।
సుక్కుక్కువౌ కారయేదష్ట మఙ్గలాని యధాపురమ్ ॥ ౧౯
ఆసనం త్వృత్విజాం హోమపాత్రాణి వివిధాని చ ।
మణ్డపానాం చ పురతగ ప్రపా స్యాత్పాశ్వ ఽయోరపి ॥ ౨౦
దుకూలక్షౌమకౌశెయైర్విచిత్రం మణ్డపం ప్రపామ్ ।
వితానయేద్వేష్టయేచ్చ స్తమ్భాన్తబ హిస్థితాగ్ ॥ ౨౧
ముక్తాదామాని సవత్ర లమ్బయేద్దీపమాలికాః ।
ఆరోపయేచ్చ స్తమ్భేషు పతాకావలిబన్ధనమ్ ॥ ౨౨

ముక్తావితానం బధ్నీయాత్పుష్పమాలాశ్చ పర్వతః ।
పీఠమూర్ధ్వపరిష్కారై భూషయేన్మణ్డపాదికమ్ ॥ ౨౩
తిరస్కరిణ్యో విపులా బధ్నీయాచ్చ విచిత్రితాః ।

❁ వరణీయాచార్యాదిసఙ్ఖ్యా. ❁

అగ్రే చతుర్ణాం వరణ మాచార్యాణాం చ ఋత్విజామ్ ॥ ౨౪
షోడశానాం తథాన్యేషాం స్వీకారగ పరిచారిణామ్ ।
తే చ భూష్యా యథావిత్తం భూషణైగ కటకాదిభిః ॥ ౨౫
వాసోభిశ్చ నవైశ్చిత్రై రధికారానుసారతః ।
ఉష్ణీషైరుత్తరీయైశ్చ గన్ధద్రవ్యానులేపనైః ॥ ౨౬
శోభనీయాగ క్రియత్నేన యజమానేన సర్వదా ।

❁ ఉష్ణీషస్యారమ్భే అన్తే చ స్నపనం కార్యమ్. ❁

స్నపనం చోత్సవారమ్భే తదన్తే చ యథోదితమ్ ॥ ౨౭

❁ కౌతుకస్య బన్ధనకాలగ తత్సంస్కారశ్చ. ❁

కుర్యాద్దేవస్య పూర్వేద్యుగ కౌతుకం బన్ధయేద్గురుః ।
సూత్రగ రాజతే వాపి పాత్రే *విమలతణ్డులైః ॥ ౨౮
ఖాదిర్యేణ వాథేన యద్వా పాదేన సమ్మితే ।
న్యస్యేత్సూత్రం చ సౌవర్ణగ క్షౌమం కార్పాసమేవ వా ॥ ౨౯
నప్తృభిగ షడ్భిశ్చివాపి సూత్రం క్షౌమాదితన్తుభిః ।
శతేన షష్ట్యాయుతేన ఫలైగ క్రముకజైరపి ॥ ౩౦
నాగవల్లీదలైస్సాధగం ఫలపఞ్చ్యా చతుర్గుణైః ।
తదర్ధైర్వా తదర్ధైర్వా కదల్యాదిఫలైరపి ॥ ౩౧

❁ కౌతుకస్య సవిభవం గ్రామప్రాదక్షిణ్యేన ధామప్రవేశః. ❁

---

*కలమ తణ్డులైః.

సాధ్యం తదను తత్పాత్రం † సాధారం న్యస్య మూర్ధని।
వస్త్రేణాచ్ఛాదితం ఛత్రచామరవ్యజనాన్వితమ్ ॥ 31
బహుదీపకసంయుక్తం సవితానం చ మూర్తిపః।
పఠద్భిర్బ్రాహ్మణైర్వేద పారగైః ॥ 32
తూర్య మఙ్గలగీతైశ్చ సాధ్యం నీత్వా ప్రదక్షిణమ్।
ధామ విష్ణోస్తథా తస్య బహిరావరణాని చ ॥ 33
ప్రాదక్షిణ్యేన వా గ్రామం ప్రవిశేద్దేవతాన్తికమ్।
❁ ఉత్సవబేరస్య కౌతుకబన్ధః ఉపచారాశ్చ. ❁
దేవస్య పురతో భూమితలే గోమయవారిణా ॥ 34
ఆలిప్తే చతురశ్రే చ శాలిభారేణ కృ పూరితే।
పాత్రం నిధాయ పుణ్యాహం వాచయిత్వా యథావిధి ॥ 35
సభాజయిత్వా తత్పూత్ర మస్త్రిమన్త్రేణ దేశికః।
అఙ్గుష్ఠా నామికాభ్యాం తు గృహీత్వా హస్తయోర్ద్వయోః ॥
అవరాజితయా సూత్రం చన్దనక్షోద వారిణా।
ఆలిప్య దక్షిణే హస్తే బధ్వా చోత్సవకౌతుకమ్ ॥ 36
స్పృష్ట్వా దక్షిణహస్తేన సూత్రం వారాశ్ శతం జపేత్।
అస్త్రిమన్త్రం తదాహ్యూర్ధ్వే క్షిప్త్వా దేవం నివేదయేత్ ॥ 37
మహాపూపం తథాపూపాన్ మధుకాంశ్చ ఫలాన్యపి।
గేయం నృత్తం తథావాద్య మాచరేద్దైవతాన్తికే ॥ ౪౦
త్రిభిర్భాగవతైర్దేవం స్థానేఽన్యత్రి నివేశయేత్।
స్నానాన్తం క్షౌమవసనమాలిప్తం చన్దనాదినా ॥ ౪౧
భూషితం భూషణైస్సర్వైర్ సర్వాగ్వణం దేవదైవతమ్।
అర్చయిత్వా యథాన్యాయ్యం వరమాన్నం నివేదయేత్ ॥ ౪౨

† సాధానమ్. కృ భూషితే.

యథోదితం ప్రతిష్ఠాయాం యథాశయన కల్పనమ్ ।
బిమ్బం చోపరి విన్యస్య *శయనె స్థాపయెచ్ఛుభె ॥ ౪౩
కోణెషు స్థాపయెత్పీఠ పాలికా స్నాఙ్కురాస్తథా ।
తూయఘోషైస్తథా వైద్యై స్తోత్రైస్తుత్వా మధుద్విషమ్ ॥ ౪౪

❖ నిశాయాం జాగరణమ్. ❖

నిశాం నయెజ్జాగరెణ సమాహితమనా గురుః ।

❖ దెవస్యోత్థాపనమ్. ❖

శ్వోభూతె శోభనె ప్రాప్తె ముహూర్తె భాస్కరోదయె ॥ ౪౫
ఉత్తిష్ఠె త్యాదిమన్త్రెణ త్రిభిర్భాగవతైస్సహ ।
దిశు శాకునికం సూక్తం పఠత్సు బ్రాహ్మణెష్వపి ॥ ౪౬
ఉత్థాప్య శయనాద్దెవం తం

❖ దెవస్య శిబికారోహణమ్. ❖

ఇదంవిష్ణురిత్యృచా ।
ఆరోపయెయుశ్శిబికాం సువర్ణ ప్రభయా సహ ॥ ౪౭

❖ బ్రాహ్మణా ఏవ యానం వహెయుః. ❖

వహెయు భూసురా యానం ధ్యాయన్తో విహగాధిపమ్ ।
వికిరేత్సవ తో దిశు పుష్పాణిసురభీణి చ ॥ ౪౮
లాజాంశ్చ సాకం ముక్తాభిస్తూయఘోషైశ్చ నాదయెత్ ।
ఈదృశైర్మఙ్గలైరన్యై స్సవాఽవరిణ భూమికాః ॥ ౪౯
నీత్వా ప్రదక్షిణం

❖ భగవతో భద్రాసనె ఉపవెశనమ్. ❖

యానాదవరోప్య ప్రభాన్వితే ।
భద్రాసనె దుకూలాదిచిత్రాస్తరణశోభితే ॥ ౫౦

---

* స్నపనె.

పాశ్వే కల్పద్రుమచ్ఛాయాశీతలే స్వర్ణనిర్మితే।
నివేశ్య మణ్టపే పర్వముపచారం సమాచరేత్ ॥ ౫౧

❁ పాఞ్చభృతసమర్పణమ్. ❁

ప్రాభృతం చాహృతం పర్వం ద్రవ్యముత్సవకారణమ్।
దేవాయ దర్శయేత్పర్వం జనసంసది దేశికః ॥ ౫౨

కృతోత్సవచార మఖిలం *తత స్స్నపనమణ్టపే।
స్నాపయేద్దేవదేవేశం యథాపూర్వోదితైర్మన్త్రైః ॥ ౫౩
ఆచార్యోఽ యజమానశ్చ సమిత్య్ విభవోదయమ్।

❁ స్నపనహవినిర్వేదనానన్తరం దేవస్య గర్భగృహనయనమ్. ❁

మహాహవినిర్వేదాన్తే హుత్వా హవ్యేయథావిధి ॥ ౫౪
గర్భగేహం † విమానస్య నయేన్మఙ్గలసంయుతమ్।

❁ అవరాహ్ణే మృత్తికాపఞ్చగ్రహణబీజావాపౌ. ❁

తతోఽవరాహ్ణసమయే అఙ్కురాధారమృత్తికామ్ ॥ ౫౫
ఆనేతుం బహిరుద్యాన భూమెయాద్వా నదీతటాత్।
యానమారోహ్య గరుడం సేనాన్యం ¶ వా పరిష్కృతమ్ ॥ ౫౬
దేవాదేశం పురస్కృత్య పర్వమఙ్గల పఞ్చకమ్।
వహద్భిర్గపాలికాగర్భపూర్వం ఖనిత్రం చాపి భూషితమ్ ॥ ౫౭
ప్రాహ్ణైర్బహుభిర్వేదానధీయానైస్సమన్తతః।
నీత్వా ప్రదక్షిణం గ్రామం తతో నిర్గత్య దేశికః ॥ ౫౮
దిశం ప్రాచీముదీచీం వా ప్రతిసఙ్గృహ్య మృత్తికామ్।
యథాపూర్వోదితం ధామ ప్రవిశ్య రహసీముతో ॥ ౫౯
ప్రదోషే యాగసదసి పాలికా ద్వాదశావరాః।
శరావకుమ్భసహితా స్తద్వర్గా అపి పోడశ ॥ ౬౦

---

* తద్బిమ్బం స్నాన. † సమానాద్య. క్ష చ. ¶ యానమ్.

ఈశానభాగే సంస్థాప్య సామకుమ్భసమన్వితాన్ ।
ఆవపేత్తాసు బీజాని ముహూర్తే శోభనే గురుః ॥ ౬౧

❁ ప్రార్థనాపూర్వకం దేవస్య యాగమణ్డపే నివేశనమ్. ❁

తతశ్చ ప్రవిశ్య సదనం యజమానో గురుశ్చ తౌ ।
ప్రణమ్య దణ్డవద్భూమౌ దేవముత్సవసమ్పదమ్ ॥ ౬౨

యాచేతాం గురురన్వక్ష బధ్వా కల్యాణకౌతుకమ్ ।
ఉత్సవస్నానబల్యర్థప్రతిమాసు యథాకర్మమ్ ॥ ౬౩

సుదర్శనేచ శయనే కల్పితేఽన్యత్ర పూర్వవత్ ।
బద్ధ్వాప్రతిసరం పర్వమన్త్రవాస్య యథాకర్మమ్ ॥ ౬౪

ఉత్థాప్య సద్యశ్చారాధ్య ప్రాదక్షిణ్యేన మన్దిరమ్ ।
నీత్వా ప్రవేశ్య యాగార్థమణ్డపం తత్ర * చాసనే ॥ ౬౫

నిత్యోత్సవా చార్చం చక్రం చ నివేశ్య తదనన్తరమ్ ।

❁ వేదికాయాం ధాన్యరాశౌ కుమ్భస్థాపనమ్. ❁

వేదికాయాం ధాన్యపీఠం కృత్వా పూర్వోదితక్రమాత్ ॥ ౬౬

తత్ర ప్రక్షాలితాన్ కుమ్భాన్ సూత్రేణ పరివేష్టితాన్ ।
గన్ధోదకేన † సమ్పూర్ణాన్ నవరత్నయుతాన్నవ ॥ ౬౭

పర్వగన్ధరజోమిశ్రాన్ కరకేణ సమన్వితాన్ ।
ప్రత్యేకం న్యస్తసౌవర్ణనిష్కానశ్వత్థపల్లవైః ॥ ౬౮

కుశకూర్చేన సహితాన్ ముఖేష్వపి సమల్లకాన్ ।
మధ్యమం వస్త్రయుగ్మేన శిష్టానేకేన వాససా ॥ ౬౯

వేష్టితాన్వేదికాభూమౌ స్థాపయేద్ధాన్యరాశిషు ।
ఆయతం పఞ్చభిర్వాస్తైః షడ్భిర్వా చాథ సప్తభిః ॥ ౭౦

విస్తీర్ణం వస్త్రమాయామమానాద్ధేన నియోజయేత్ ।
భగవన్మన్త్రయవిదైశ్చ పుణ్యాహమపి వాచయేత్ ॥ ౭౧

❁ కుమ్భేషు స్థానభేదేన యష్టవ్యదేవతాః. ❁

---

* చానయేత్. † సమ్పూర్య నవరత్నోదరాన్నవ.

* ద్వారతోరణకుమ్భాదీ ప్రతిష్ఠాయామివార్చయెత్ ।
మధ్యకుమ్భె మూలబెరం †కరకె చ సుదర్శనమ్ ॥ ౭౨
పూర్వాద్యాశాగతె కుమ్భె వాసుదెవాది ‡కాన్యజెత్ ।
ఆగ్నెయాదిషు కోణెషు యుష్టవ్యాగ్ని పురుషాదయః ॥ ౭౩
¶ తథైవ పురుషస్సత్యగ్ని క్రమెణార్చ్యుతదెవతా ।
అనన్తశ్చెతి హవిషా చతుర్ణాం చ నివెదనమ్ ॥ ౭౪
‖కుమ్భె తథాన్యె చ బలిబిమ్బె చైవాష్ట మఙ్గలమ్ ।
వెష్టితం వాససా వెదెరధస్తాద్ధాన్యరాశిషు ॥ ౭౫
న్యస్యాభ్యర్చ్య చతుర్దిక్షు వెదతూర్యాదిఘొషణె ।

❁ ఆహవనీయాదయ్యగ్నిషు హొతవ్యదెవతాః. ❁

ప్రవృత్తె జుహుయాదగ్నౌ ధ్యాయున్నాహవనీయకె ॥ ౭౬
వాసుదెవం దక్షిణాగ్నౌ సఙ్కర్షణ మనన్తరె ।
ప్రద్యుమ్నం పశ్చిమె చాగ్నావుదీచీనెఽనిరుద్ధకమ్ ॥ ౭౭
ఆవసథ్యె మూలమూర్తిమిష్ట్వా తీదావసానికమ్ ।
సన్నిధిం ప్రార్థ్య కుణ్డెషు జుహుయా త్సర్పిరాదిభిః ॥ ౭౮

❁ హొమద్రవ్యాణి. ❁

సర్పిషా చ పరిసూనైశ్చ ధూపద్రవ్యైశ్చ పద్మజ ।
సమిధా పయసా దధ్నా తిలవ్రీహి యవైస్తథా ॥ ౭౯

❁ హొమసఙ్ఖ్యా. ❁

తత్తద్దెవతమన్త్రెణ అష్టొత్తరశతం పృథక్ ।
అష్టావింశతివారాన్వా కుణ్డెషు ప్రాగుపక్రమః ॥ ౮౦
పాయసైశ్చ కృసరైశ్చ లాజైర్వా దధిదానైశ్చ మాద్ధికైః ।
హొతవ్యం పౌరుషె సూక్తైశ్చ పృథగగ్నిషు వహ్నిసు ॥ ౮౧

---

* ఇదమర్ధంకచ్చిన్న. †కరకెష్వస్త్ర పూజనమ్. ‡పూజనమ్.
¶ క్రమెణ పురుషస్సత్యస్తథైవా. ‖కుమ్భె కుమ్భె తథాన్యె చ విన్యసెదష్ట.

❁ బ్రహ్మాది స్థావరాన్త సర్వదేవతాహోమః. ❁

వక్ష్యామి వరమాన్నేన బ్రహ్మాద్యుద్దిశ్య దేవతాః।
తత్తన్నామ చతుర్థ్యన్తం పరివారవదాన్వితమ్ ॥ ౮౨
స్వాహాన్తం మన్త్రముచ్చార్య ధ్యాత్వా బ్రహ్మాదిదేవతాః।
బ్రహ్మా ప్రజాపతీ రుద్రస్సర్వే దేవా యథాక్రమమ్ ॥ ౮౩
ఛన్దాంసి వేదా ఋషయో గన్ధర్వాశ్చ సరీసృపాః।
యక్షాశ్చాప్సరసశ్చైవ మాసాద్యైస్సహ వత్సరాః ॥ ౮౪
* సరితశ్చ సముద్రాశ్చ పర్వతాశ్చ తథాపగాః।
భూతాని పశవో వృక్షాస్తథైవౌషధయస్స్మృతాః ॥ ౮౫
వనస్పతిశ్చోద్భిదశ్చ స్వేదజాశ్చాణ్డజాస్తథా।
జరాయుజాశ్చ భూరాదిసప్తలోకాస్తథైవ చ ॥ ౮౬
అతలాద్యాస్తథాలోకాస్సప్త చణ్డాదిదేవతాః।
ఇత్యేతేభ్యో బలిద్రవ్యం జుహుయాన్మూలవిద్యయా ॥ ౮౭
ఇదం విష్ణురితిప్రోచ్య పూర్ణాహుతి మథాచరేత్।
న దహేత్పరిధీన్ దర్భాన్ దేవానుద్వాసయేత్ స్థితాన్ ॥ ౮౮
ప్రత్యహం ధారయేదగ్నిం యావత్తీర్థదినావధి।
అహోరాత్రం ప్రతిదినం జుహుయాదుక్తవత్మనా ॥ ౮౯
వీక్షాగ్నౌవాపి హోతవ్యం హోమద్రవ్యమశేషతః।
త్రయే చతుష్టయే చైవమగ్నీనాం కమలాసన ॥ ౯౦

❁ బలిదానాయ చక్రస్య అన్నమూర్తేశ్చ నిష్క్రమణమ్. ❁

బలిప్రదానం ప్రథమం కుర్యాద్యాగస్య మణ్టపే।
చక్రం చ బలిబిమ్బం చ సమాదాయాన్నమూర్తినా ॥ ౯౧
సాకం నిష్క్రమ్య † పదనాత్తద్ద్వారే కుముదాదికమ్।
అభ్యర్చ్య పురతో దద్యాద్బలిం భూమితలే శుచౌ ॥ ౯౨

---

* పవా దేవ్యః. † పదసః.

❁ ఉపకరణ వాహినామగ్రె గమనమ్. ❁

పాత్రస్థం తద్బలిద్రవ్యం ఘుణ్టాం వ్రిసవభాజనమ్।
తోయపూర్ణం చ కరకం దీపపాత్రం చ దీపికాః॥ ౯3
ధూపపాత్రం గృహీత్వాగ్రె గచ్ఛన్తు పరిచారకాః।

❁ అగ్రె అన్నమూర్తిః గచ్ఛేత్. ❁

* అగ్రె గచ్ఛేదన్నమూర్తి స్తతశ్చక్రమనన్తరమ్॥ ౯౪

❁ తదను నిత్యోత్సవాచార్యా నయనమ్. ❁

నిత్యోత్సవాచార్యం తదను వితానాది సమన్వితామ్।
తతశ్చణ్డ ప్రచణ్డాదీ ద్వారెపాన్వా వరణాంశ్చ॥ ౯౫

❁ బలినిర్హెరః. ❁

నిత్యోత్సవప్రక్రియయా బలిమభ్యర్చ్య నిష్క్రమెత్।
మధ్యమారభ్య చ గ్రామె బ్రహ్మదీనాం యథావిధి॥ ౯౬
దెశెష్వీశానవర్యన్తం దత్వాఽభ్యర్చ్య బలిం తతః।

❁ పరిశిష్టబలిద్రవ్యస్య మహాపీరె నిర్హెరః. ❁

మహాపీరె బలిద్రవ్యం పరిశిష్టమశెషతః॥ ౯౭
దద్యాత్వారిషదాం సర్వానుద్దిశ్య కమలాపన।

❁ ఉత్సవమూర్తెః శ్మశానాదుత్థాపనమ్. ❁

ముహూర్తెశోభనె ప్రాప్తె గురురుత్సవ కౌతుకమ్॥ ౯౮
శయనస్థం సముత్థాప్య మన్త్రిముత్తిష్ఠ పూర్వకమ్।
ఉచ్చారయన్ స్వస్తిసూక్తం కరద్వీభ్రాహ్మణైస్సహ॥ ౯౯
నిష్క్రమ్య మన్దిరాత్తస్మా దుచ్చాయం చ రథిన్తరమ్।
❁ ఉత్సవమూర్తెర్హస్త్యాదియుక్తరథెన కరిభ్రిమణమ్. ❁
సమారోప్య రథం యుక్తం చతుర్భిర్హస్తిపుఙ్గవైః॥ ౧౦౦

---

* అన్వగచ్ఛేత్ అనుగచ్ఛేత్.

వాజిభిర్వా బలీవర్దైః శృఙ్గిగామిభిరుత్తమైః।
కల్పకద్రుమసంయుక్తం హేమకూబైర్ధలఙ్కృతమ్ ॥ ౧౦౧
రథస్యోపరి కృత్వా చ నయేదాస్థితసారథిమ్।
యన్త్రేణ వా విధివద్యైర్ధధీయానైర్బలాన్వితైః ॥ ౧౦౨
గజైర్వా స్యన్దనాలాభైర్యానైర్వా తదసమ్భవే।

॥ భగవతో యానారోహణే మన్త్రాః. ॥

భద్రఙ్కర్ణేతి మన్త్రేణ యానమారోహయేత్తదా ॥ ౧౦౩
సపుష్పహేమకలశయా యుక్తం పుష్పైరలఙ్కృతమ్।
హైమేన చ *విమానేన యుక్తం పుష్పాదిశోభినా ॥ ౧౦౪
కూటాకారేణ వా యుక్తం మయూరచ్ఛదశోభినా।
సవాలజ్కార యుక్తేన సుమనఃపరివేషిణా ॥ ౧౦౫

॥ యాత్రోపచారవిధిః. ॥

యానే తత్ర సమాసీనమభ్యర్చ్య న్యాసపూర్వకమ్।
దేవం నివేదయేత్తస్మై భక్ష్యం చ మృదుకాదికమ్ ॥ ౧౦౬
నాన్యం చరణయోర్న్యస్య న్నిశాచూర్ణాని సర్వశః।
దీపైరుదగ్రైర్బహుభిర్ధరిష్యైర్ధూపితాదినా ॥ ౧౦౭
వరస్రగ్భిస్సువస్త్రైశ్చ దీపయేచ్చ శతావరైః।

॥ పరివారవర్గాః. ॥

ద్విజేన్ద్రైర్ముఖ్యైర్బహుభిర్భూషితైర్ధవలామ్బరైః ॥ ౧౦౮
కఞ్చుకోష్ణీషసహితైర్వాలవ్యజనపాణిభిః।
తాలవ్యజనవాహైశ్చ బహిర్బహుకరైస్తథా ॥ ౧౦౯
ముక్తాతపత్రహస్తైశ్చ మేఘడమ్బరదారిభిః।
బిభ్రద్భిర్ధూపపాత్రాణి నక్తోద్ధారీణి విశ్వతః ॥ ౧౧౦
యానారూఢేన పురతో రచితాఞ్జలికర్మణా।
† ఉచ్చైర్ధ్వజాధిరూఢేన తథా తార్క్ష్యేణ పద్మజ ॥ ౧౧౧

---

* వితానేన. † మత్స్యధ్వజాధిరూఢేన.

వృషతశ్చ ప్రణమతా శిబికాం కనకోజ్జ్వలామ్ ।
ఆరూఢేన విరిఞ్చాదీ సముత్సారయతా బహిః ॥ ౧౧౨
విష్వక్సేనేన దేవేన వేత్రహస్తేన సేవితః ।
ఉపానహా పాదుకే చ పాత్రే కనకనిర్మితే ॥ ౧౧౩
సమారోహ్య పురో విప్రైర్ధారయద్భిరలఙ్కృతైః ।
రాజచిహ్నాని చాన్యాని యాతవ్యమవిలమ్బితమ్ ॥ ౧౧౪
విప్రైస్త్రియా మధీయానైర్జపస్తుతివరాయణైః ।
నృత్యతా గాయతా చాపి గాణిక్యేనానుసేవితమ్ ॥ ౧౧౫
వీణాదివాదనవరైర్వన్దిభిశ్చ తదావరైః ।
షడ్జాదిగీతనిపుణైర్వాద్యవాదనకోవిదైః ॥ ౧౧౬
గద్యం పద్యం తథా మిశ్రం కరద్భిస్తోత్రముజ్జ్వలమ్ ।
భాషాశ్చ బహుధా భిన్నా భాషమాణైరితస్తతః ॥ ౧౧౭
వైతణ్డికైస్తథా జల్పనిపుణైర్వాదశీలకైః ।
తథా తత్త్వకథానిష్ఠైర్మదార్థజ్ఞైశ్చ తార్కికైః ॥ ౧౧౮
మీమాంసకైర్యాజ్ఞికైశ్చ చాభిదైస్సాఙ్ఖ్యకోవిదైః ।
యోగజ్ఞైశ్చ పురాణజ్ఞైర్ఞాబ్దికైస్తత్త్వవేదిభిః ॥ ౧౧౯
మాహాయాత్రికైశ్చ గణశగవరస్పరజిగీషుభిః ।
తత్తచ్ఛాస్త్రోక్తమార్గేణ ప్రమేయం బహుధా స్థితమ్ ॥ ౧౨౦
ఉచ్చైర్బుధైర్వాదివిద్వద్భిర్గవచ్ఛరాత్రిపరాయణైః ।
వాసుదేవస్య మాహాత్మ్యం కథయద్భిశ్చ సాత్వికైః ॥ ౧౨౧
సంస్కృతం ప్రాకృతం మిశ్రమార యద్భిరితస్తతః ।
శాస్త్రేషు నైపుణం సవం ప్రదర్శయతు ముద్యతైః ॥ ౧౨౨
దేవస్య పురతశ్చక్రుస్తే పాశ్వతశ్చ స్థితైర్జనైః ।
సేనయా సవతోదిక్షు చతురఙ్గ బలాఢ్యయా ॥ ౧౨౩

దేవస్య పార్శ్వయోరగ్రపూర్వే లాక్షా * రజ్జుతమస్కారైః ।
యన్త్రైర్వా దారుమయైశ్చిత్రైర్గ పక్ష్యాకారైరితస్తతః ॥ ౧౨౪
దేవతాకృతి యన్త్రైశ్చ తథా యన్త్రైర్గజాదిభిః ।
నిషాదిభిస్సమారూఢైస్త్రీభిశ్చ భరతాదిభైః ॥ ౧౨౫
మాగైర్బహువిధైర్నృత్తం దర్శయన్తిరద్భుతమ్ ।
† లేఖాయన్త్రైస్త్రియారూఢైర్యన్త్రైరన్యైస్తథావిధైః ॥
గతాగతాని కుర్వాణైరనుయాతస్సమాకులైః ।
ఇత్థమావరణం పశ్చాద్వరిక్రమ్య బహిస్థితా ॥ ౧౨౭
గ్రామాదివీథికాశ్చాపి వ్యాక్రమ్య ప్రదక్షిణమ్ ।
ప్రవేశసమయే ¶ చాపి ప్రాకారవలయం తథా ॥ ౧౨౮
ప్రాదక్షిణ్యేన గత్వాన్తర్గ ప్రవిశేన్నిజ్జ § పావనిమ్ ।
తత్రావరోపయేద్దేవం బలిబేరం తు మన్దిరే ॥ ౧౨౯
చక్రం చ యాగపదనే బలిపీఠే బహిస్థితే ।
అన్నమూర్తిం హరేన్నిత్యం సమారాధకల్పితైః ॥ ౧౩౦
వస్తుభిర్విగుణైర్నిత్యం ధ్రువబేరం సమర్చయేత్ ।
❖ ఉత్సవబిమ్బస్య ప్రాతస్సంపూజనవస్థానమ్. ❖
రాత్రిశేషే వ్యతిక్రాన్తే మణ్టపే సింహవిష్టరే ॥ ౧౩౧
అవస్థాప్యోత్సవం బిమ్బమర్చయేచ్ఛాస్త్రవర్త్మనా ।
❖ తస్మిన్బిమ్బే వా స్నపనబిమ్బే వా స్నపనమ్. ❖
స్నపనం తత్ర వా బిమ్బే యద్వా స్నపనకౌతుకే ॥ ౧౩౨
❖ ఏకబేరవిధానే మూలబిమ్బ ఏవ స్నపనమ్. ❖
ఏకబేరవిధానే తు మూలబిమ్బేఽభిషేచనమ్ ।

---

*సర్జక. †డోలాయన్త్రై. ¶ వాపి. § నాలయమ్.

❁ వ్రత్యవాం స్నపనం మహాహవినిఁవేదనం చ. ❁

వ్రత్యవాం స్నపనం కుర్యాఁద్యథాశక్తి * యథావిధి ॥ ౧౩౩
మహాహవినిఁవేద్యాథ బిమ్బే కల్యాణకల్పితే।
మణ్డనాలయమానాద్య శోభయేద్భూషణాదిభిః ॥ ౧౩౪
బిమ్బె తత్ర స్థితె యాగమణ్టపం ప్రాప్య దెశికః।
కుమ్భాదికం సమభ్యర్చ్యఁ నివేద్య చ యథోదితమ్ ॥ ౧౩౫
హుత్వా చ పూర్వవత్పీఠె బలిం దత్వా యదాఁవిధి।
పవఁమన్యచ్చ

❁ బల్యచాఁయా గ్రామవీథిమ నయనమ్. ❁

బల్యచాఁం నీత్వా గ్రామాదివీథికాః ॥ ౧౩౬
యథానిశె విధాయాన్యగుత్సవాచాఁం నయేద్బహిః।
❁ఉత్సవాచాఁయాః దివసానుగుణోపచారెణ బహినఁయనమ్.❁
యథాపురమలఙ్కారం కృత్వా కటికరాంస్తథా ॥ ౧౩౭
దివసానుగుణానన్యాఁ ధ్వజాదీన్విన్యవ్యగుచ్ఛృతాఁ।
తామ్బూలవీటికాం దత్వా స్థానె స్థానె † సమాహృతామ్ ॥ ౧౩౮
పృథుకాదీంస్తథా భక్ష్యాన్నాలికెరఫలాని చ।
పానీయాచమనాదీని చొదితాని యథావిధి ॥ ౧౩౯
దత్వానై వేద్యమఖిలమద్భిఁ ప్రోక్ష్యాస్త్రవిద్యయా।
నివేదయేదపూపాదీఁ వక్త్రం తూష్ణీం ప్రదర్శయెత్ ॥ ౧౪౦
పానీయం చ తథా న్వాదు వయుఁప్రభృతి చాహృతమ్।
పుష్పమాలాది యచ్చాన్యచ్చన్దనోదభాజనమ్ ॥ ౧౪౧
భూషణం చాఙ్గులీయాది భక్త్యా యత్ప్రీతిదీయతే।
ప్రోక్ష్య పవఁం తథాస్త్రెణ దెవాఙ్గె యోజయేద్గురుః ॥ ౧౪౨

---

* యథావసు. † సమాహితామ్.

❖ శిబికయా ప్రదక్షిణాన న్తరం స్నానమణ్టపే సమారాధనమ్. ❖

గాగ్నిం ప్రదక్షిణం నీత్వా తత్రైవావరణాని చ।
ప్రవేశ్య ధామ శిబికామన్యామారోహ్య మఙ్గలామ్॥ ౧౪౩
స్నానమణ్టపభూభాగే కాఞ్చనే పరమాసనే।
సుఖాస్తరణ *పయుక్తే యానాదేరవరోహ్య తమ్॥ ౧౪౪
నివేశ్యాభీష్టదిగ్భాగే సమ్ముఖం ముఖకాతుకమ్।

❖ ఆరాధకస్య కఞ్చుకోష్ణీషధారణమ్. ❖

ఆరాధయేద్భాగవత స్సవాలఙ్కారపఞ్చకైః॥ ౧౪౫
అహతేన సుసూక్ష్మేణ వాససా శ్లక్ష్ణతన్తునా।
బద్ధోష్ణీషోత్తరాసఙ్గ కణికాద్యైరలఙ్కృతః॥ ౧౪౬
సౌవర్ణవారవాణేన ధవలేన విరాజితః।
బద్ధవ్యవేహపవ్యాహ పవిత్రితకరశ్శుచిః॥ ౧౪౭

❖ పరిచారకాణాం చ తదా. ❖

పమారాధనవస్తూని నయుద్ధిగ పరిచారకైః।
కఞ్చుకోష్ణీషవాసోభిర్ధవలితవ్యం సమన్తతః॥ ౧౪౮

❖ పూజకస్య దేవదక్షిణ ఉపవేశః. ❖

† దేవస్య దక్షిణే పార్శ్వే పూజకేన్ద్రోపవేశనమ్।

❖ సేవార్థినాం భగవతిగ పార్శ్వేవృత్తతశ్చోపవేశః. ❖

ఆస్థితవ్యం భగవతిగ పార్శ్వేయోగ వృత్తత స్తతః॥ ౧౪౯
ఏకాగ్రమానసైస్సమ్యగేకాన్తిభిరుపాసకైః।

❖ త్రిదణ్డిపరిధృతీనాముపాసకానాం స్థితిః. ❖

ఆస్థితవ్యం యతివరైస్త్రిదణ్డైరేకదణ్డిభిః॥ ౧౫౦
బ్రహ్మధ్యాన పరైరన్య గారాధన విధిక్రమమ్।
అనుసన్ధాయిభిశ్శశ్వ దుపవేష్టవ్య మన్తికే॥ ౧౫౧

---

*కల్యాణే. † దేవస్య వామపార్శ్వే తు దేశికేన్ద్రోపవేశనమ్.

బహిస్తేషాం చ కల్యాణై వైష్ణవై స్సంయతేన్ద్రియైః।
ఆనన్దజాశ్రుపలిలైరాప్లుతాఙ్గైర్మహీసురైః॥ ౧౫౨

❁ మణ్డపాద్బహిరుపవేష్టవ్యాః. ❁

ఉపాసితవ్యమన్యైస్తు సదస్యైర్మణ్డపాద్బహిః।
అథస్తాత్సర్వతోదిక్షు ప్రపాయా ముపవేశనమ్॥ ౧౫౩

❁ నర్తకగాయకాదీనాం స్థానమ్. ❁

అథస్తాదగ్రతో నృత్తగీతవాద్యవిశారదైః।
నాట్యం బహువిధం వాద్యం ప్రకృష్టం బహుధాస్థితమ్॥ ౧౫౪
* గీతం చ దివ్యం షడ్జాద్యైస్స్వరైరఙ్గలానుసారిభిః।
ప్రదర్శయద్భిర్నాట్యాని † బన్ధనాసేతరాణిచ॥ ౧౫౫
ఆవిష్కుర్వద్భిరన్యాంశ్చ శ్రవ్యం దృశ్యం చ తద్వయమ్।
దర్శయద్భిరధీయానై స్థ్యాయాం ¶ స్వాధ్యాయకల్పితామ్॥
ఇతిహాసపురాణాని కథయద్భిర్యథాయథమ్।
పన్నిధాతవ్యమన్యాభి ¶ ర్వాణీసిభిస్సమన్తతః॥ ౧౫౬

❁ దేవస్య పరాప్రధారయా స్నానమ్. ❁

ఇత్థం సంసేవితే తత్ర మణ్డపే మధువిద్విషమ్।
అర్చయిత్వా తతస్నానపీఠే నీత్వా యథాపురమ్॥ ౧౫౭
పరాసన్ధారాపర్యన్తం స్నాపయేత్పురుషోత్తమమ్।

❁ అలఙ్కారానన్తరం యాత్రా. ❁

అలఙ్కారాసనే నీత్వా తత్ర కృత్యమశేషతః॥ ౧౫౮
కృత్వా యాత్రాసనే దేవమారోప్య సపరిచ్ఛదమ్।

❁ భోజనాసనే మహామావినివేశనమ్. ❁

ప్రవేశ్య మణ్డపం తత్ర న్యసేత్తం భోజనాసనే॥ ౧౫౯

---

* గీతం చ నృత్తం. † నిబన్ధాని. ¶ శ్రైయన్తకల్పితామ్. ¶ సర్వాన్యైభిః.

మహావిన్యవేద్యాథ పానకాన్తం యథోదితమ్।

❁ దేవస్య రాజవదుపచారః. ❁

సుఖాసనే ।స్థాపయిత్వా రాజవత్సర్వమాచరేత్ ॥ ౧౬౧

♦అలఙ్కారాసనం నీత్వా యానమారోప్య మఙ్గలమ్।

❁ మహోత్సవనిగమనమ్. ❁

?అవరోప్యాసనే తత్ర మణ్డయిత్వా యథాపురమ్ ॥ ౧౬౨

హోనాది బలిదానాన్తం కృత్వా సర్వమశేషతః।

ఔత్సవం బిమ్బమాదాయ కుర్యాదేవం మహోత్సవమ్ ॥

❁ తీర్థదినపర్యన్తం అపూర్వవస్తుభిరుపచారః. ❁

ప్రత్యహం మహముక్తేన విధినా విహితం క్రమాత్।

అపూపాక్షరలైర్మాల్యైరపూపైశ్చాన్నవైస్తథా ॥ ౧౬౩

అపూపోద్వాసనాద్యైర్యథా కౌతూహలం భవేత్।

తథా విధిత్య కర్తవ్యం యావత్తీర్థదినావధి ॥ ౧౬౪

❁ పూపాక్షతక్రమేణ స్థానభోగాదికల్పనమ్. ❁

యస్మిన్నాస్థానభూభాగే యో భోగాగ కల్పితాగ పురా।

తత్రైవ తే విధాతవ్యా దేవస్య సతి సమ్భవే ॥ ౧౬౫

❁ శ్రీభూమిభ్యాం సాగ్ధం వినావా దేవస్య గ్రామాదౌ భ్రమణమ్ ❁

శ్రియా వసుధయా సార్ధం గ్రామాదౌ నిత్యముత్సవే।

పరిభ్రమణమీశస్య కేవలస్యాపి వా భవేత్ ॥ ౧౬౬

❁ ప్రథమదినమారభ్య షట్సు దినేషు నివేదనీయవస్తూని. ❁

అహని ప్రథమాదౌ స్యాద్బలిదానమనుక్రమాత్।

పలలం రణసీమూణం కరమ్భాగ లాజపాయసాగ ॥ ౧౬౭

।స్నపయిత్వా. ♦అలఙ్కారాలయం. ?అవరోప్యైశ్వర్యలిఙ్గం క్వచిన్న.

చరుణా సహ సంయోజ్య బలిం దద్యాద్యథావిధి।
ద్వితీయేఽహని సంయోజ్య చరుణా తిలతణ్డులమ్॥ ౧౬౯
మిశ్రితాంశ్చరుణా *లాజా ధానాన్యాపూపకాంస్తథా।
తృతీయే చ చతుర్థేఽహ్న చ నాలికేరజలైస్సహ॥ ౧౭౦
పక్వాంశ్చ శాలిపిష్టం చ సంయోజ్య చరుణా సహ।
పంచమే పద్మబీజాని పాయసం శాలితణ్డులమ్॥ ౧౭౧
షష్ఠే త్వపూపాఞ్ఛ సంయోజ్య చరుణా నిశ్మిపేద్బలిమ్।

❁ సప్తమాదిషు దినేషు నివేదనీయవిశేషః. ❁

సప్తమాదిషు పర్వత్ర సాధ్యమన్నైశ్చతుర్విధైః॥ ౧౭౨
అపూపాంశ్చ తథా పక్వాఞ్ఛ ప్రత్యహం నిశ్మిపేద్బలిమ్।
బ్రహ్మదీశానపర్యన్తం స్థానేష్వష్టసు పూర్వవత్॥ ౧౭౩

❁ గోమయశుద్ధే బలిపీఠే తోయపూర్వం బలిదానమ్. ❁

విధాయ బలిపీఠాని గోమయాలిప్తభూమిషు।
తేషు వాద్యం తథా నృత్తం గేయం నిత్యోత్సవే యథా॥ ౧౭౪
కృత్వా దద్యాత్తోయపూర్వం బలిం తోయోత్తరం తథా।
బలిముద్రాం దర్శయిత్వా దర్శయేన్నగ్నజలాష్టకమ్॥ ౧౭౫

❁ బలిప్రదక్షిణమ్. ❁

బలిం ప్రదక్షిణీకృత్య గచ్ఛేయుర్బలిదాయినః।

❁ ఆరభ్యోపర్యస్తిదినాదారభ్యైకా బలిః మధ్యదినేషు బలిద్వయమ్ ❁

ఆరభ్యదివసే రాత్రౌ సమాప్తిదివసేఽహని॥ ౧౭౬
బలిమేకాం త్రీన్ పంచ సప్తధ్యదివసేషు బలిద్వయమ్।

❁ అహోరాత్రం బలిదానమ్. ❁

అహ్ని రాత్రౌ చ సర్వత్ర బలిదానం యథావిధి॥ ౧౭౭

---

*లాజా ధాన్యాన్యా.

❁ అన్తదినె గ్రహణాదిపమ్పాతె బలిద్వయమ్. ❁

అవసానదినే రాత్రౌ గ్రహణె విషువెఽయనే।
ప్రాప్తె కుర్యాఽదవభృథం యది తస్మిఁ బలిద్వయమ్ ॥ ౧౭౪

❁ గ్రామాదిరహితస్థానె మహాపీఠస్య పురతోబలిః. ❁

గ్రామాదిరహితె స్థానే మధ్యె తు పురతో బలిమ్।
మహాపీఠస్య వితరేద్బ్రహ్మణె దెశికోత్తమః ॥ ౧౭౫

❁ తీర్థదినాత్పూర్వెద్యుర్మృగయా. ❁

పూర్వేద్యుస్తీర్థదివసాద్దేవస్య మృగయా భవేత్।
మృగయాదివసాత్పూర్వం జలదోర్ణ్యవగాహనమ్ ॥ ౧౭౬

❁ తస్మిఁదినె సవిభవం దెవస్య నిర్గమః. ❁

అవగాహదినాత్పూర్వదివసే దేవమర్చయేత్।
శ్రీభూమిభ్యాం సహైకస్మిఁ విష్టరే విపులె స్థితమ్ ॥ ౧౭౭
ఉద్యానాదా చ దెవీభ్యాం సార్ధం దెవస్య నిర్గమః।
క్రీడాశ్చ తత్ర బహుధా దర్శయే * చ్ఛ్రవదాగపునః ॥ ౧౭౮

❁ దెశాన్తరాదాహృతప్రాభృతాదినివెదనమ్. ❁

దెశాద్దెశాదాహృతాని ప్రాభృతాని గురుస్స్వయమ్।
ప్రదర్శ్య దేవదెవాయ జనసంసది మణ్డపె ॥ ౧౭౯
ఇతోఽ యాతమిదం సర్వ మితోఽ యాతమితీయఁ చ।
దెవాదీనపి † చాహూయ్ కాలె విజ్ఞాపయేత్తతః ॥ ౧౮౦

❁ దెశికెన్ద్రిఃదానన మవలోక్య సర్వెషామనుగ్రహంకుర్యాత్. ❁

తన్మయత్వాద్దెశికేన్ద్రో దేవోఽహమితి ‡ భావయఁ।
కుర్యాదనుగ్రహం సర్వం దేవస్యాలోక్య చాననమ్ ॥ ౧౮౧

---

* చ్ఛ్రవథార్థం. † చాహూతుం కాలె. ‡ భావయెత్.

❁ పమిూపస్థై రనుగ్రహభావనా. ❁

అభిప్రాయం యథా రాజ్ఞో జ్ఞాత్వా తేన పరిదశితమ్।
బ్రువన్తి తత్పమిూపస్థా రాజ్ఞాం తత్తదనుగ్రహమ్ ॥ ౧౪౬

❁ బల్యుచ్చయా ఉత్సవె సుదశనాన్నమూర్త్యర్చికల్పః. ❁

సుదశనాన్నమూర్తిభ్యాం సహ తాభ్యాం వినాపి వా।
సహ బల్యుచ్చయా కుర్యాద్వినా వా తం మహోత్సవమ్ ॥
కేవలోత్సవబిమ్బేన దినెష్వవభృదావధి।

❁ అపరాహ్ణె జలద్రోణ్యవగాహనమ్. ❁

జలద్రోణీం జలస్నానదినే కృత్వా యథాపురమ్ ॥ ౧౪౮
ఉత్సవం దెవదెవస్య ప్రాతరారభ్య మఙ్గళమ్।
అపరాహ్ణె జలద్రోణ్యామవగాహనమిష్యతె ॥ ౧౪౯
పోపానదేశె పరసి జలద్రోణీం నివెశయేత్।
కటాహం వాపి సౌవర్ణం పూరయేద్గన్ధవారిభిః ॥ ౧౫౦
ముక్తా * భాన్యథ తాన్యత్ర పరితో ఽకిరేత్ స్థలె।
జలెష్వావాహ్య గఙ్గాద్యాస్తీర్థాన్యభ్యర్చ్య తాంస్తథా ॥ ౧౫౧
జలెఽభిమన్త్రితె మన్త్రైర్బ్రహ్మజైర్దేవమర్చితమ్।
ఉపచారైర్యథాపూర్వం † స్నానాన్తైరవగాహయెత్ ॥ ౧౫౨

❁ తస్మిన్కాలె వారుణసూక్త వాద్యాదిఘోషః. ❁

కాలె తస్మిన్నధీయీరన్ ‡ సూక్తం వై వారుణముచ్చకైః।
తన్మయూ దిక్షు సర్వాసు ఘోషయెత్తూర్యముచ్చకైః ॥ ౧౫౩

❁ అవగాఢస్య దెవస్య యానెన మణ్డపప్రాపణమ్. ❁

అవగాఢం తతో దెవం యానమారోహ్య మణ్డపమ్।
అన్యమానీయ తత్రాపి యథాపూర్వం సభాజయెత్ ॥ ౧౫౪

---

* కారాణ్యపితాని. † స్నాతం తైరెవగాహయేత్. ‡ శకునం

❁ తీర్థస్నానస్య బ్రహ్మాదిభిరనుష్ఠితత్వమ్ ❁

అనుష్ఠితమిదం తీర్థం బ్రహ్మాద్యైరపి దైవతైః।

❁ తీర్థస్నానపానాదిఫలమ్. ❁

ఏతైశ్చ తీర్థసలిలైరపీతైశ్శిరసి ధారితైః ॥ ౯౯
స్నాత్వైనిధూతపాప్మానో యాన్తి బ్రహ్మ సనాతనమ్।

❁ ఉత్సవాత్పూర్వమనన్తరం వా మృగయా. ❁

మృగయాదివసే వాపి ప్రాతరారభ్య పూర్వవత్ ॥ ౯౬
కృతోత్సవమశేషేణ తస్యాన్తే మృగయా భవేత్।

❁ మృగయావిధానమ్. ❁

మృగయానుగుణైస్సర్వైర్భూషణైర్భూషితం తతః ॥ ౯౭
తద్యోగ్యాయుధసన్నాహం హస్త్యాదా * వధికల్పితే।
ఆరోప్య కృత్రిమే చాశ్వే నయేద్గ్రామాది పూర్వవత్ ॥ ౯౮
దేవీభ్యాం సహ సీమాదా సైన్యైర్హస్త్యాదిభిర్యుతమ్।
ఉద్యానమణ్టపే చాపి మధ్యే సౌవర్ణవిష్టరే ॥ ౯౯

❁ మృగయానివృత్తస్య దేవస్య రాత్రౌ మణ్టపనయనమ్. ❁

ఆసనే తత్ర చాసీనం స్నానపూర్వం సమర్చయేత్।
మణ్టపేఽన్యత్ర విధినా నివేద్య చ మహావిభిః ॥ ౧౦౦
యానమారోప్య తద్రాత్రౌ మన్దిరాన్తర్భవం నయేత్।

❁ పశ్చిమరాత్రిభాగే తీర్థబిమ్బాధివాసనమ్. ❁

నిత్యోత్సవం యథాపూర్వం కుర్యాత్తదను మఙ్గలమ్ ॥ ౧౦౧
పశ్చిమే రాత్రిభాగే తు తీర్థబిమ్బాధివాసనమ్।
బధ్వా ప్రతిసరం తీర్థబిమ్బాభావే చతుర్ముఖ ॥ ౧౦౨

---

* సాధు కల్పితే.

❁ తీర్థబిమ్బాభావే ఉత్సవమూర్తేరేవకౌతుకబన్ధనం. ❁

నిత్యోత్సవవిధికృతేరభావే త్వధివాసనమ్।
స్నానాచార్యాం భవేద్యద్వా బిమ్బస్యోత్సవకారిణః ॥ ౧౦౩
ఉత్సవం ప్రాతరారభ్య కుర్యాత్పూర్వోదితేకృతౌ।
ఉత్థాప్య స్థాయితం బిమ్బం నివేశ్య *ముఖమణ్డపే ॥ ౧౦౪
ఆదాయ స్థాపితాం కుమ్భాత్ యాగమణ్డపభూమిషు।
నీత్వా ప్రదక్షిణం ధామ తీర్థబిమ్బస్య సన్నిధౌ ॥ ౧౦౫
స్థాపయిత్వా ధాన్యరాశౌ తీర్థబిమ్బం యథావిధి।

❁ ఏకబేరే మూలబేరస్యైవ కౌతుకబన్ధనం. ❁

వస్త్రాన్తముచ్చయిత్వాన్తే ముహూర్తే శోభనే గురుః ॥ ౧౦౬
ఏకబేరే మూలబేరమన్యద్వా తీర్థకౌతుకమ్।
కుమ్భేభ్యభ్యుద్ధృతైర్దేవం మూలమన్త్రేణ మన్త్రవిత్ ॥ ౧౦౭
పూర్వాదిమధ్యకుమ్భాన్తమభిషిఞ్చేద్యథావిధి।
స్నానాదిదీపపర్యన్తం ప్రతికుమ్భం సమాచరేత్ ॥ ౧౦౮
భరత్సు విప్రవర్గేషు దిక్షు సాధ్వాయముచ్చకైః।
ఘోషయత్సు చ వాద్యేషు మన్త్రైర్భైవైర్గురుః ॥ ౧౦౯
నవవస్త్రోత్తరీయాద్యైర్దీప్తైరర్చితే హరౌ।

❁ నిశాచూర్ణవిధి. ❁

ధ్వజస్యోపరిష్టాత్ పురతః †ఋతౌ గోమయవారిణా ॥ ౧౧౦
ఆలిప్తే చతురశ్రే చ శ్లక్ష్ణభూమితలేఽథవా।
వస్త్రపూర్వాద్యలఙ్కారైరులూఖలమలఙ్కృతమ్ ॥ ౧౧౧

---

*స్నానమణ్డపే. †ఋతిమ్.

తౌలితం * తణ్డులే పీఠే స్థాపయిత్వా చతుర్ముఖ।
శ్రీసూక్తవిద్యయా లక్ష్మీం † ధ్యాత్వా మన్త్రితమర్చితమ్ ॥ ౧౧౭
ముసలం తౌలితం చాపి మన్త్రితం మూలవిద్యయా।
ఆదాయ మూర్ధ్ని పైస్సాధ్యం దేశికేన్ద్రస్సమాహితః ॥ ౧౧౩
అవహన్యాన్ని శాచూర్ణం నిక్షిప్తం తదులూఖలే।
గాయన్త్యో గణికా గీతం క్ష మన్దిరే దేవదాసికాః ॥ ౧౧౪
అవహన్యున్నిశాచూర్ణం యథాసూక్ష్మతరం భవేత్।

❖ దేవస్య నిశాచూర్ణకుమ్భాభిషేకః. ❖

నిక్షిప్తచూర్ణం తదను కుమ్భం వేష్టితవాససమ్ ॥ ౧౧౫
¶ సకూర్చమల్లకం పీఠే తణ్డులేషు వరికల్పితే।
స్థాపితం మూలమన్త్రేణ గన్ధాదిభిరథార్చితమ్ ॥ ౧౧౬
ఆదాయ కుమ్భచూర్ణైస్తైశ్శ్రీసూక్తేనాభిషేచయేత్।

❖ అవభృథాభ్యం దేవస్య పరితీర్థనయనమ్. ❖

ఋత్విజో దేశికేన్ద్రశ్చ దేవం గత్వా ప్రదక్షిణమ్ ॥ ౧౧౭
అష్టాఙ్గప్రణిపాతేన ప్రణిపత్య ఽకీర్య చ।
పుష్పాణ్యఞ్జలిభిర్దేవం స్తుత్వా స్తోత్రై ♦ రనేకశః ॥ ౧౧౮
అలఙ్కృతైర్భాగవతైశ్ఛత్రచామరధారిభిః।
తైరేవ సర్వైర్బహుభిర్భావ్యం దేవసమీపగైః ॥ ౧౧౯
ఆరోప్య దేవం హస్త్యాదా తీర్థబిమ్బమలఙ్కృతమ్।
వాద్యాదుత్సవబిమ్బేన నియుమానేన పూర్వవత్ ॥ ౧౨౦
సహితం ? సరితస్తీర్థం నీత్వా యద్వా పరితటమ్।

❖ సముద్రే అవభృథే నియమః. ❖

దర్శే చ పౌర్ణమాస్యాం చ అర్వాక్పోద్యోజనావధౌ ॥ ౧౨౧

---

* తణ్డులే పీఠే. † ధ్యాయేత్. క్ష మఙ్గలం. ¶ సకూర్చం, మల్లకమ్. వల్లవం. ‖ అచార్యః. ఆధార. ♦ రనేకధా. ? వరిత.

సముద్రతీరమథవా మణ్డపే తత్ర కల్పితె।
అవరోప్యాసనే యాన్తా న్నివిష్టె తీర్థకౌతుకే॥ ౨౨౨

❁ కలశస్థాపనచక్రాభిషెకౌ. ❁

కలశానగ్రతశ్చపశ్చా ద్వింశతిం దశ సప్త చ।
యదా్వా యదా్వా నవ న్యస్య యదావిధి * యథాక్రమమ్॥ ౨౨౩
కలశైరభిషిఞ్చెత చక్రం శిష్టైశ్చ వారిభిః।

❁ చక్రస్య జలె మజ్జనమ్. ❁

పరితాచ్చా చ తీర్థెషు తీర్థాన్యావాహ్య నామభిః॥ ౨౨౪
† నిమజ్జయెత్తత్ర బిమ్బం చక్రం చ క్రియాఽధావిధి।
తీర్థార్ధమాత్రవే బిమ్బె సమానీతె తు వారిభిః॥ ౨౨౫
ప్రొక్ష్య కూర్చాగ్రవతిభైర్బిమ్బం చక్రం నిమజ్జయెత్।

❁ చక్రాభావె కూర్చస్య విధానమ్. ❁

చక్రాభావె తు తత్కూర్చం కెవలం దెవసన్నిధౌ॥ ౨౨౬

❁ దెవెన సహమజ్జతాం శాశ్వతలొకావాప్తిః. ❁

దెవేన సహ తత్కాలె నిమజ్జన్తి చ యె నరాః।
తె నిధూతాఖిలం సర్వం మహాపాతకమవ్యథ॥ ౨౨౭
యాన్తి ధ్రువం సుదుష్ప్రాపం స్థానమాచన్ద్రతారకమ్।

❁ మణ్డపె దెవస్య మహాహవినిర్వెదనమ్. ❁

మణ్డపె దెవమానీయ పూజయిత్వా యథాపురమ్॥ ౨౨౮
మహాహవినిర్వెద్యాథ బ్రాహ్మణాన్ భొజయెత్తతః।

❁ ప్రత్యహం బ్రాహ్మణభొజనమ్. ❁

ప్రత్యహం భొజయెద్విప్రాన్ సహస్రం శతమెవ వా॥ ౨౨౯

---

* యథాపురమ్. † నిమజ్జయెత్తత్ర కుమ్భం చక్రం చ క్రియాఽధావిధి. నిమజ్జెత్తత్ర తద్బిమ్బం చక్రమన్యైః.

❁ దేవస్యాలయాభ్యన్తరప్రవేశనమ్. ❁

ఆలయాభ్యన్తరం యానమారోప్య పరివయేత్తతః।
తచ్చాగ్నౌ మణ్డపే దేవం నీత్వాభ్యర్చ్య యథావిధి॥ ౨౩౦

❁ ప్రభాతే చక్రాబ్జమణ్డలే పుష్పయాగః. ❁

నివేద్య చ యథాన్యాయం పరిభాతే మణ్డపాన్తరే।
భక్తైర్భాగవతైశ్చైన సేవితే భూతలే క్వచిత్॥ ౨౩౧
చక్రాబ్జం వర్తయిత్వోక్తవత్కర్ణికా వరణాన్వితమ్।
ప్రవాలైర్నీలజైశ్యామైర్నవ కృష్ణైశ్చ తులసిదలైః॥ ౨౩౨
న్యూనాధికైకరహితైర్నఖైరేవ సితాదిభిః।
విచిత్రయేత్పఞ్చవర్ణైశ్చక్రితే *తస్య మధ్యతః॥ ౨౩౩
భాసయేరే ప్రభాయుక్తై ర్న్యసై కల్యాణకౌతుకమ్।
నివేశ్యాధారయేదర్ఘ్యపాద్యాదిభిరనుక్రమాత్॥ ౨౩౪
ద్వాదశారమనన్తస్థాన్వ్యూహరాణి యథాయథమ్।
ఉద్దిశ్య భూషావయవైర్నైరర్ఘ్యైర్ద్వాదశావధిక్రమాత్॥ ౨౩౫
ప్రత్యక్షరం సమస్తాని పుష్పై †రభ్యర్చయేద్ధరిమ్।
హృదయాదీని చాఙ్గాని సముద్దిశ్యాఞ్జలిస్థితైః॥ ౨౩౬
ఫలం భవతు మే ‡పుష్పైనమ ఇత్యవసానకమ్।
¶తన్త్రీ మన్త్రీ సనుచ్చార్య మన్త్రివిద్దేశికోత్తమః॥ ౨౩౭
భూషణాని తథోద్దిశ్య శ్రీవత్సాదీన్యనుక్రమాత్।
ఆయుధాని చ దివ్యాని చక్రాదీని యథాక్రమమ్॥ ౨౩౮
తత్తద్వానంఘ్రిసామాం దేవతానాం సమర్చనమ్।
మన్త్రాన్యదిమూర్తిదశకం కేశవాదీంస్తథా పరాన్॥ ౨౩౯

---

*తత్ర. †రుపచరేద్ధరిమ్. ‡పుష్పం నమ. ¶ఏత మన్త్రీం.

చతుర్వింశతిసఙ్ఖ్యాతా నుద్దిశ్య కుసుమాచ్చనమ్ ।
పౌరుషేణ తు సూక్తేన ప్రత్యృచం కమలాపన ॥ ౨౮౦
నారాయణానువాకేన విష్ణుసూక్తేన దేశికః ।
పుష్పాణి దద్యాద్దేవస్య చరణాంభోజయోర్ద్వయోః ॥ ౨౮౧
తథోపనిషదైర్మన్త్రైర్వక్ష్యభిస్సవ్యపాణినా ।
దిక్షు వేదాంశ్చ చతురస్సరేయుర్మన్త్రివిత్తమాః ॥ ౨౮౨
విదిక్ష్వేకాయనానాం తు మాలాం తన్మయసూనుముఖ్యకాః ।
అధీయీరన్ *తథా స్తోత్రైర్నవభిశ్చ సతోయకైః ॥ ౨౮3
తోషయేద్దేవదేవేశం గేయైశ్చ బహుధా స్థితైః ।
†పుష్పాభిషేకం ప్రథమైర్మన్త్రైరేవ సితాదిభిః ॥ ౨౮౪
దేవస్య కృత్వా దేవాయ పాయసాది చతుర్విధమ్ ।
అన్నం నివేద్య జుహుయాద్దిశ్యగ్నేర్మణ్డలస్య చ ॥ ౨౮౫
సముద్భిరాజ్యైశ్చరుభిశ్చతుర్భిశ్చ పృథక్పృథక్ ।
అష్టోత్తరశతం వారాన్ మూలమన్త్రేణ మన్త్రవిత్ ॥ ౨౮౬

❖ దేవస్య యానేన పరిభ్రమణమ్. ❖

తతఃప్రదక్షిణం కృత్వా దేవం స్తుత్వా చ భూతలే ।
ప్రణమేద్దణ్డవద్యానమారోహ్య శిబికాదికమ్ ॥ ౨౮౭

❖ ఆగతానాం బ్రాహ్మణాదీనాం నివర్తనానుజ్ఞా. ❖

ప్రవేశయేదావరణం ప్రథమం తత్ర చ స్థితః ।
సేవానుభూతివిభాగాద్ భక్తాన్ భాగవతాంశ్చ సః ॥ ౨౮౮
§బ్రహ్మాదీనపి కల్యాణమనుసన్ధాతుమాగతాన్ ।
ప్రణతానాలపన్ స్వం స్వం గన్తుం సర్వేశ్వరో హరిః ॥ ౨౮౯

---

*తదాతోద్యైః. †పుష్పాభిషేకసహితైః. §బ్రహ్మన్నపి చ.

నియుజ్యావరణం తచ్చ పరిక్రమ్య ప్రదక్షిణమ్ ।
సార్ధమాభ్యన్తరై * ర్నిత్యైస్సేవకై † రనుయాయిభిః ॥ ౨౫౦

❁ శాన్తిహోమస్య పూర్ణాహుతిః. ❁

అభ్యన్తరం మన్దిరస్య ప్రవిశేన్మజ్జలాన్వితమ్ ।
తదహర్నిశి పూర్వస్మిన్ క్ష్యస్యేత్స్నపనమణ్టపే ॥ ౨౫౧
ఉత్సవాన్తోచితం స్నానం కలశైరా చరేత్క్రమాత్ ।
మహాహవిర్నివేద్యాథ నీత్వా తన్మణ్డపాన్తరే ॥ ౨౫౨
యాగమణ్డపమాసాద్య హోమం కుర్యాద్యథావిధి ।
శాన్తిహోమం తతస్కుర్యాద్యథా పూర్వోదితక్రమాత్ ॥
ప్రాయశ్చిత్తం తు జుహుయాత్పఞ్చోపనిషదా ఘృతమ్ ।
సహస్రం వాశతం వాపి హుత్వా పూర్ణాహుతిం చరేత్ ॥ ౨౫౩

❁ అగ్న్యాదీనాముద్వాసనమ్. ❁

అగ్నీన్ విసర్జయేద్దేవాన్ తత్రస్థాం స్తోరణాదిమ ।

❁ ధ్వజోద్వాసనమ్ యజమానాయ ధ్వజస్తమ్భదానమ్. ❁

ధ్వజస్తమ్భం సమాసాద్య పూజయిత్వా ఖగాధిపమ్ ॥ ౨౫౪
హవిర్నివేద్య గరుడం పరిక్రమ్య ప్రదక్షిణమ్ ।
తముద్వాసేత్పటాత్కృష్ణం సంహారక్రమమాశ్రితః ॥ ౨౫౫
అవరోహ్య ధ్వజస్తమ్భ ముత్పాట్య చ మహానిశి ।
¶ స్తమ్భం ధ్వజం చగృహ్ణీయాద్దేశికేన్ద్రో స్వయం తతః ॥ ౨౫౬
గ్రహణం దేశికేన్ద్రేణ తార్క్ష్యతృప్తికరం భవేత్ ।
స్థానే చావాహితాన్ దేవాన్ తత్ర తత్ర స్థితానపి ॥ ౨౫౭
బలిం దత్వా తూర్యఘోషైః స్థానే స్థానే సమృత్సృజేత్ ।
ఘోషయిత్వా చతుర్వక్త్రో సముద్వాస్య స్వనామభిః ॥ ౨౫౮

---

* నిత్యం † రనువాయిభిః క్ష్యామే ¶ సవాధ్వజం ‖ స్సముత్పాద్య

❁ దెశికస్య పరిజనెన సాకం మూనెనాష్టాక్షరజపః. ❁
మూలెన * పరికరైస్సాధకం గురురష్టాక్షరం జపేత్ ।
ప్రవిశ్య ధామ దెవస్య విజ్ఞాప్య శకటాదికమ్ ॥ ౨౬౦

❁ యజమానాదిభ్యః దక్షిణా. ❁
యానమారోప్య ధామాన్తగ ప్రాపయేన్ముఖకౌతుకమ్ ।
†ప్రభాతాయాం నిశాయాం వాఽనుష్ఠితె యాగకర్మణి ॥ ౨౬౧
యజమానో గురుం వస్త్రై భూషణైగకటకాదిభిః ।
సౌవర్ణైగన్ధపుష్పాద్యైరలఙ్కృత్యాభిపూజ్య చ ॥ ౨౬౨
దక్షిణాముత్తమాం స్వర్ణశతనిష్కాం తతోఽధికామ్ ।
యథావిభూతి దత్వాన్యా దక్షిణాగ ప్రతివాసరమ్ ॥ ౨౬3
కృ దశనిష్కం తదర్ధం వా తదర్ధం వా యథావసు ।
నిష్కరూపాం యదాశ్రద్ధమాచార్యాయ తదర్ధకామ్ ॥ ౨౬౪
తదర్ధమృత్విజాం దద్యాత్తదర్ధం పరిచారిణామ్ ।
హెమవస్త్రాన్నయానాద్యైస్తోషయే ¶ దుపచర్యయా ॥ ౨౬౫
గాయకాద్యాగ జనాగ సర్వానధికారానుసారతః ।
కర్మాఙ్గభూతాననన్యాంశ్చ కల్యాణం ద్రష్టుమాగతాగ ॥ ౨౬౬
భక్తాగ భాగవతాంశ్చైవ సమాన్యాంశ్చేప్సితైర్ధనైః ।
అవ్యల్పికాపి దాతవ్యా దక్షిణా యాగకర్మణి ॥ ౨౬౭
కర్మిభ్యో దక్షిణాహీనో నిష్ఫలగకృతకర్మబీజ ।
యజ్ఞగ్రత్యుత కర్తారాం క్రతవ్యా యాయ కల్పతె ॥ ౨౬౮

❁ ఉత్సవకారకస్య ఉపకుర్వాణానాం చ ఫలమ్. ❁
తస్మాదథానుగుణ్యేన దాతవ్యా దక్షిణా భవేత్ ।
శ్రద్ధయా వాసుదేవస్య సాఙ్గోపాఙ్గా సదక్షిణమ్ ॥ ౨౬౯
ఉత్సవం దేవదెవస్య యగకుర్యాత్సకులం స్వకమ్ ।
ఉత్తారయగ స్వయం కృష్ణోస్మాయజ్ఞం గచ్ఛతి ధ్రువమ్ ॥ ౨౭౦

---

* పరిజనై †ప్రభాతె తన్నిశాయాం కృశతనిష్కం ¶ దుపచార్యచ.

హాయమేధసహస్రేణ యజతే యస్సమాహితః।
యశ్చోత్సవేన యజతే తయోస్తుల్యఫలాన్వయః॥ ౨౭౧
యాగానామపి సర్వేషాం ఫలముత్సవ *కర్మణా।
దేవస్యాత్సవతే సర్వం యుష్టారో నాస్తిసంశయః॥ ౨౭౨

❁ రాజరాష్ట్రాదీనామభ్యుదయకథనమ్. ❁

ఉపకుర్వన్తి యే మర్త్యా దేవస్యోత్సవ కర్మణి।
కర్మణా మనసా వాచా తేఽపి యాన్తి యదీప్సితమ్॥ ౨౭౩
గ్రామే వా నగరే వాపి పత్తనే వా మహోత్సవః।
విఘ్నోగ్ర ప్రవర్తతే యత్ర దేశే రాష్ట్రేఽపి వా భవేత్॥ ౨౭౪
భయం న మృత్యోర్నవ్యాధే నా దుర్భిక్షాదిసమ్భవః।
నశ్యన్తి తస్కరాస్తత్ర నాధర్మస్సంప్రవర్తతే॥ ౨౭౫
ధర్మయుక్తో భవేద్రాజా జనా ధర్మపరాయణాః।
భవన్తి సుఖినస్సర్వే సర్వదుఃఖవివర్జితాః॥ ౨౭౬

❁ సేవార్థిభ్యః పానీయాదిదానస్య మహాఫలత్వమ్. ❁

మహోత్సవే వర్తమానే యదర్థిభ్యఃప్రదీయతే।
పానీయమన్నం వస్త్రం వా తత్సహస్రగుణం భవేత్॥ ౨౭౭

❁ ఉత్సవేఽధికృతానాం భగవత్ప్రసాదః. ❁

పుష్పమూలఫలైరిజ్యా దేవస్యాభరణాదికైః।
క్రియమాణా యథాశక్తి ఫలాఽనన్త్యాయ కల్పతే॥ ౨౭౮
సేవన్తే తత్ర యే దేవమహర్నిశమతన్ద్రితాః।
తేషామిదమియచ్చేతి ఫలం వక్తుం న శక్యతే॥ ౨౭౯
ఆలేపనం మార్జనం చ రజఃపరిశమనం తథా।
వారిభిర్దీపికారోపం శ్వేలనాస్ఫోటనాదికమ్॥ ౨౮౦
కుర్వన్తి యే బ్రహ్మలోకం తే యాన్త్యమరదుర్లభమ్।
యానం వహన్తి యే విప్రాస్తే యాన్తి †బ్రహ్మణఃపదమ్॥ ౨౮౧

---

*కర్మణి. †పరమం పదమ్.

రథం వహన్తి యే * చాశ్వాస్తేఽపి యాన్తి సురాలయమ్ ।
ఛత్రాదిధారిణశ్చాపి మోదన్తే దివి మానవాః ॥ ౨౪౨
దేశికో మూర్తిపాశ్చైవ తథైవ పరిచారకాః ।
ఉత్సవేఽధికృతా విష్ణోర్గచ్ఛన్త్యవన్తి యధేప్సితమ్ ॥ ౨౪౩
ఋచో యజూంషి సామాని యే తత్రాధీయతే జనాః ।
తే వరే వ్యోమ్ని దేవస్య పార్శ్వే † వర్తన్తి నిష్పృహాః ॥ ౨౪౪

❁ దేవస్య కల్యాణారాధనమ్ పర్వహేమకరమ్. ❁

పర్వశాన్తికరం సర్వదుఃఖోత్సాదనముత్తమమ్ ।
రాజ్ఞో రాష్ట్రస్య సుఖదమాయురారోగ్యవర్ధనమ్ ॥ ౨౪౫
ప్రజానాం వాసుదేవస్య కల్యాణారాధనం మహత్ ।
ఇమం దేవాదయస్సర్వే విష్ణోరుత్సవముత్తమమ్ ॥ ౨౪౬
కృత్వా శాశ్వతికం స్థానం పరిపుర్యన్తదుర్లభమ్ ।
❁ త్రిదినైకాహసాధ్యోత్సవయోఃక్రియా విధయః. ❁
ఉత్సవే త్రిదినైకాహసాధ్యే శ్రేష్ఠాప్రవర్తతే ॥ ౨౪౭
బలిప్రదానం సుమనోయజనం చాధివాసనమ్ ।
నవాన్నామపి కుమ్భానాం తథా తీర్థావగాహనమ్ ॥ ౨౪౮
మృగయా చ జలద్రోణీ వర్జనీయాని పద్మజ ।
తావత్యేవోత్సవదినే తీర్థస్నే గ్రామవీథిషు ॥ ౨౪౯
బ్రహ్మాదిదేవతాస్సర్వాస్సమావాహ్య బలిం హరేత్ ।
కేనలోదనమగ్నౌ చ హోమోమీ సిశ్యోఽవాసనమ్ ॥ ౨౫౦
స్నపనం విష్వక్సేనస్య నద్యాదావవగాహనమ్ ।
పుష్పయాగో జలద్రోణీ మృగయా చ న యుజ్యతే ॥ ౨౫౧
అన్యత్సర్వం యథాపూర్వం కర్తవ్యం ఫలకాఙ్క్షిభిః ।
ఇతి గుహ్యతమం బ్రహ్మన్నుత్తమారాధనం పరమ్ ॥ ౨౫౨

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది పాద్మసంహితాయామ్
చర్యాపాదే మహోత్సవవిధినామ ఏకాదశోఽధ్యాయః.

---

* చాన్యే తేఽపి. † నతిష్ఠన్తీతి శ్రేష్ఠగప్యోగః.

ద్వాదశోఽధ్యాయః.

❁ అర్చననివేదనోపయోగిఫలపుష్పనిర్దేశః. ❁

బ్రహ్మా :—

సమారాధ్యో హరిఃపుష్పైః * కాలపక్వైర్వనేఽపి చ।
ఫలమూలాని చాన్యాని కాని యోగ్యాని కథ్యతామ్ ॥ ౧

శ్రీభగవాన్ :—

పుష్పాణి నన్దనపనాదారామాదాత్మనోపి వా।
అరణ్యాద్వా గృహీత్వా చ విక్రీతాన్యాపణస్థలాత్ ॥ ౨
అయాచితాని లబ్ధాని యదృచ్ఛా కమలసమ్భవ।
పూర్వపూర్వోదితాలాభే గ్రాహ్యాముత్తరముత్తరమ్ ॥ 3

❁ వర్జ్యాని కుసుమఫలాదీని. ❁

అన్యార్థోపార్జితాన్యన్యదేవతార్థాని వా పునః।
అగ్రాహ్యాణి తదా భిన్నం ముకులం పతితం తథా ॥ ౪
జీర్ణం వయూషితం కీటదూషితం పాదలఙ్ఘితమ్।
మ్లానం స్పృష్టం తథాఽస్పృశ్యైర్నీతం చ ప్రతిలోమజైః ॥ ౫

❁ పుష్పాదిసఙ్గ్రహే విధానమ్ తత్పాత్రాణి చ. ❁

స్నాతశ్శుద్ధామ్బరో మూనీ పాణిం ప్రక్షాల్య వారిణా।
పాత్రే పుష్పాణి గృహ్ణీయాద్వేత్రజే తృణజేఽథ వా ॥ ౬

❁ ఉపాదేయపుష్పాణి. ❁

కల్పకద్రుమసఞ్జాతం పారిజాతసముద్భవమ్।
హరిచన్దనసన్తాన మన్దార ద్రుమసమ్భవమ్ ॥ ౭
సౌగన్ధికోద్భవం పుష్పం షడేతే సురదారుజాః।
పాలాశం సప్తమం పుష్పముపయుక్తాని చార్చనే ॥ ౮
† అనిషిద్ధాన్యదేయాని పునఃప్రక్షాల్య వారిభిః।
ఉత్తరోత్తరమేకైకం సహస్రగుణమిష్యతే ॥ ౯

---

* కైఙవత్రేవా. † సమారోప్యాని.

❁ ప్రాతరర్చనోపయోగి పుష్పాణి. ❁

ప్రాతఃసవద్మద్వయం శస్తముత్పలత్రయమర్చనే।
ఫలం చ పూర్వవత్ జ్ఞేయం తథైవ శతపత్రికా ॥ ౧౦
చమ్పకం కేతకీయుగ్మం మాలతీ మాధవీ తథా।
నన్ద్యావర్తం చ పున్నాగం సురపర్ణ్యేకపర్ణికా ॥ ౧౧
ప్రియఙ్గు పాటలద్వన్ద్వం మన్దారద్వయమేవ చ।
లక్ష్మ్యాశ్చ కర్ణికారశ్చ యూథికా కురవస్తథా ॥ ౧౨
పట్టికైతాని శస్తాని ఫలం పూర్వవదిష్యతే।

❁ మధ్యాహ్నార్చనోపయోగిని. ❁

శస్తం మధ్యన్దినే శ్వేతకరవీరజమర్చనే ॥ ౧౩
కైజ్జికరాతం చ సౌవర్ణం పుష్పం సహాచరీ తథా।

❁ ప్రదోషార్చనోపయోగిని. ❁

పూర్వవచ్చ ఫలం * విద్యాత్ప్రదోషే చ ప్రశస్యతే ॥ ౧౪
జాతీయుగ్మం విచకిలం మల్లికాద్వయమేవ చ।
వకులం వనజాతిశ్చ తథా చ నవమల్లికా ॥ ౧౫
కుముదం వనమల్లీ చ పూర్వవచ్చ ఫలం స్మృతమ్।

❁ ప్రాతరర్చితస్య మధ్యాహ్నే వినియోగః. ❁

ప్రాతఃకాలోదితం పుష్పం యుక్తం మధ్యన్దినే పి చ ॥ ౧౬

❁ ప్రదోషోదితపుష్పాణాం మధ్యరాత్రార్చనయోగ్యతా. ❁

ప్రదోషే కథితం పుష్పం మధ్యరాత్రే చ శస్యతే।

❁ దివాపుష్పైర్దివా నిశాపుష్పైర్నిశి వినియోగశ్చ స్తః. ❁

దివాపుష్పైర్దివా పూజా నిశాపుష్పైస్తథా నిశి ॥ ౧౭

---

* దద్యాత్.

❁ దేశకాలానుసారిణి పుష్పాణి. ❁

* దేశే కాలే యథాయోగమర్చయేత్పురుషోత్తమమ్।
మాలత్యా పూజయేత్ప్రాతరర్ఘ్యాహ్నే కరవీరజైః॥ ౧౪
సాయాహ్నే జాతిపుష్పైస్తు ప్రదోషే వకులైరపి।
మధ్యరాత్రే మల్లికాభిర్జపేత

❁ జలపుష్పస్య సర్వదా పూజార్హతా. ❁

జలజైస్సదా॥ ౧౫
ప్రత్యూషే నన్దికావర్తైర్గ కాల ఏష ఉదాహృతః।

❁ పద్మాదిజలపుష్పాణాం దినత్రయావధి అపయుషితతా. ❁

పద్మాది † జలపుష్పాణామవార్థత్రు స్త్రియాహద్భవేత్॥ ౧౦
న చ పయుషితో దోషో ‖ నీరజానాం భవేత్తథా।

❁ అబద్ధేభ్యః ప్రసూనేభ్యః మాలాబద్ధాని శ్రేష్ఠాని. ❁

అబద్ధేభ్యర్గ ప్రసూనేభ్యో బద్ధమాలా ప్రశస్యతే॥ ౧౧

❁ మాలాప్రభోస్స్వరూపం ప్రశస్తిభేదశ్చ. ❁

మాలాభ్యస్సర్గ్వరా మాలా సజాతీయ ¶ ప్రసూనకా।
ప్రక్తు నానావిధైర్గపుష్పైర్నిర్మితా కదలీత్వచా॥ ౧౨

❁ సర్వదా అపయుషితాని పుష్పాణి. ❁

హ్రీబేరం చ తమాలం చ తథా దమనకత్రయమ్।
న పయుషిత మేతైశ్చ సదైవారాధయేద్ధరిమ్॥ ౧౩

❁ తులసీ చతుష్టయం దూర్వా బిల్వపత్రం చ పూజార్హాణి ❁

తులస్యా సితకృష్ణే చ కేవలాశ్చతుకాస్తథా।
చత్వారస్తులసీభేదా దూర్వా బిల్వదలాని చ॥ ౧౪

---

* ఆవత్కాలే యథాయోగం పూజయేత్. ప్రాతఃకాలే. † దల పుష్పాణామవార్థక్రతు. ‖ నీవారాణామ్. ¶ వ్రసూనజా.

సర్వదారాధనాహ్యణి

❁ గృహార్చనే కరవీరనిషేధః. ❁

పూజా తు కరవీరజై ।

గృహే కులక్షయకరీ

❁ అక్షతాదయోఽభ్యర్చనోపయోగ్యాః. ❁

పుష్పపత్రాద్యపన్నిధౌ ॥ ౨౫

అక్షతైరర్చనం కుర్యాద్ధరేర్న కలమజైస్తిలైః ।

❁ హవిర్యోగ్యాని ధాన్యాని. ❁

నీవారా వేణవశ్యామాల్యర్న కలమాద్యా యవా అపి ॥ ౨౬

హవిర్యోగ్యా వ్రీహయశ్చ తదభావే ప్రియఙ్గవః ।

ఆన్యే చ యాజ్ఞికా ధాన్యభేదాన్నకోద్రవవర్జితాః ॥ ౨౭

❁ వర్జనీయాని ధాన్యాని. ❁

నీవైదర్భాస్తథా స్పృష్టాన్నవతిలైర్వ్రతీలోమజైః ।

ఆశౌచవద్భిరపరై

❁ పక్వాపక్వయోర్గుణతారతమ్యమ్. ❁

రపక్వాన్నకలమాదయః ॥ ౨౮

శష్యన్తే చరుపాకేషు * పక్వాన్నాశ్చ తదసన్నిధౌ ।

❁ తణ్డులానాం సర్వవర్ణేభ్యోఽపి గ్రాహ్యతా. ❁

చాతుర్వర్ణ్యైర్ధృతాస్తణ్డులా దోషవర్జితాః ॥ ౨౯

అఖణ్డితాన్నఖణ్డితాంశ్చ † భావే త్రీనిష్టలీకృతాన్ ।?

❁ చరుపాత్ర నిరూపణమ్. ❁

చరుపాత్రం తామ్రమయం వ్రశస్తం మృణ్మయం తు వా ॥ ౩౦

---

* పక్వం సర్వోత్పాద్యమిత్యర్థః. ఇతి కోశాన్తరే † భావే చ త్రిష్టలీ. భావేచ్ఛత్రీ ఇతి క్వచిత్. భావే త్రీన్నకలీకృతాన్. ఇతి స్యాత్కిమ్ ?

❁ పాత్రశుద్ధి మన్త్రాః. ❁

విష్ణుగాయత్రియా భాణ్డే క్షాలితే గాలితైర్జలైః।
పూర్ణే ప్రణవసంస్పృష్టే

❁ తణ్డులక్షాలనమన్త్రాః. ❁

తణ్డులాన్మూలవిద్యయా ॥ ౩౧

యద్వా విష్ణోర్విరిమదా క్షాలయేద్వారిభిఃపునః।

❁ పూరణపిధానాధిశ్రయణాగ్నిస్థనమన్త్రాః. ❁

పూరయేత్ప్రణవేనైవ పిదధ్యాచ్చక్రివిద్యయా ॥ ౩౨

అధిశ్రిత్య చ మూలేన మన్త్రేణాగ్నిం సమేధయేత్।
విష్ణోర్వ నిమదైమన్త్రైఃకాష్ఠైః

❁ పాకసాధన కాష్ఠాని. ❁

కీటాద్యదూషితైః ॥ ౩౩

* యజ్ఞవృక్షోద్భవైఃకాష్ఠైఃపాచయేత్పావకఃక్రమాత్।?

❁ చరువరిష్కారః. ❁

పక్వే జలమపి స్రావ్య సిక్త్వాజ్యేన చరుం పునః ॥ ౩౪

ఉదగుద్వాసయేద్భైఃఫలకే యజ్ఞదారుజే।

❁ చరుశ్రపణే దీక్షితసమ్బన్ధి స్త్రీణామధికారః. ❁

సాధయేద్దీక్షితఃపాకం విధినోక్తేన †తత్ స్త్రియః ॥ ౩౫

యద్వా తూష్ణీం సాధయేయు రుపదంశాంశ్చ చోదితాన్।

❁ నివేదనీయ ఫలశాకవర్గాః. ❁

ఫలమూలాని తత్రాదా ఫలాని కదలీఫలమ్ ॥ ౩౬

---

* ఇదమర్ధం క్వచిన్న. †న స్త్రియః.

* ఆమ్రం వనసముపా॒రుం బృహతీం కర్క॒రీమపి।
కా॒రవల్లీమలాబుం చ కూష్మా॒ణ్డం తిన్తి॒ణీమపి ॥ 3౭
కరవ॑తం॒ చ నిష్పావం గవా॑ఙ్గం త్రపుసం తథా।
† ముద్గభేదాంశ్చ నిర్దో॒షా॒న్

❁ వర్జ॒నీయ ఫలశా॒కాది. ❁

సదోషా॒ పరివర్జ॒యేత్ ॥ 3౮

ఉచ్ఛిష్టం క్రిమిభా దష్టం శివాభి॒ర్లూ॒జ్ఝితం తథా।
§ ఘ్రాతం లాలాజలస్పృష్టమమేధ్యఘ్రథవం తదా ॥ 3౯
పా॒దస్పృష్టం చ పతితమకాలే చా॒శుచిస్థలే।
భుక్తశేషం తదా॒ఽస్పృశ్యైస్స్పృష్టం దత్తా॒వశిష్టకమ్ ॥ ౪౦
వర్జ॒యం వల్లీత్రయం కన్దం సూరణద్వయ॑ముత్పలమ్।
పిణ్డారద్వితయం చాపి

❁ హవిర్యో॒గ్య ఫలశా॒కాది. ❁

హవిర్యో॒గ్యం చతుర్ముఖ ॥ ౪౧
జీవన్తీం వాస్తుకం శా॒కం కా॒రవల్లీదలం తథా।
తు॒మ్బీదలం చ భా॒ఙ్గీం చ ¶ శిమ్బిముద్గదలాని చ ॥ ౪౨
శా॒కినీం శతవర్వా॒ణం తథై వా॒శ్వాసమర్ది॒నీమ్।
ఆగ॒స్త్యం పా॒చయేచ్ఛా॒కం విహితం బ్రా॒హ్మణస్య చ ॥ ౪౩

❁ ఏకమూలవై॒శ్వఙ్కు॒రాదీనాం పరిగ్రా॒హ్యతా. ❁

ఏకమూలా॒ని చా॒న్యాని గృహ్ణీ॒యాదని॒షేధనే।
అఙ్కు॒రాణ్యపి వై॒శ్వాదివస్తూనాం కమలా॒సన ॥ ౪౪
ఛేదయి॒త్వా లవి॒త్రేణ

---

* వేత్రం వనస. † ఇదం వర్జ్యమేకం క్వచిన్నదృశ్యతే, క్వచిత్పూ
ర్వో॒త్తరార్ధ॒ వైపరీత్యమ॑స్తి. § ఘ్రాతమిత్యర్ధ॒ం క్వచిన్న.
¶ చమూ. ఏ శా॒కమూలా॒ని.

❁ లవణాదివ్యఞ్జన దర్వ్యాణి. ❁

లవణైర్మరిచైస్తథా ।
పర్ణపైర్జీరకైర్హింగ్జుశ్రీవణ్ణదలమిశ్రితైః ॥ ౪౫
నాలికేరఫలైరాజ్యైర్యథాయోగం నివేశితైః ।
* సంస్కార్యం వ్యఞ్జనం యూషయుక్తం రహితమేవ వా ॥ ౪౬

❁ ఆయసభాజనే ఘర్మణమ్. ❁

సపిణ్డా వాఽయసే పాత్రే ఘృష్టం మృణ్మయ ఏవ వా ।
కలాయముద్గనిష్పావ † శిమ్బిమాషకులుత్థకాః ॥ ౪౭

❁ సయూషనియూషయోః పాకవివేకః. ❁

సయూషా వా వియూషా వా పచనీయా గుణాన్వితాః ।

❁ కుల్మాషాదీనాం నిష్కులీకరణమ్. ❁

త్వచో వ్యపోహ్య కుల్మాషాన్కార్యా యద్వా యథోదితాః ॥

❁ శుష్కామ్రామ్రాదీనాం వినియోగః. ❁

ఆమ్రాదీని చ శుష్కాణి ఫలాని గుళతిన్తిణీ ।
మిశ్రాణి పచనీయాని తథా లవణవాసితమ్ ॥ ౪౯

❁ కాలపక్వాని ఫలాని- ❁

ఆమ్రం చ శృఙ్గిబేరం చ తథా కేవలమిష్యతే ।
పనసం కదలీ చామ్రం కపిత్థం బదరీఫలమ్ ॥ ౫౦
ద్రాక్షా రాజాదనం జమ్బ్వాఫలం తోటకమప్యథ ।
ఖర్జూరం వేత్రిజం చైవ మాతులుఙ్గం చ దాడిమమ్ ॥ ౫౧
ఫలాన్యేతాని పక్వాని కాలపక్వాని యోజయేత్ ।

❁ పరమాన్న విధానమ్. ❁

క్షీరం చైకో గుణస్తస్య తోయమర్ధం తదర్ధకమ్ ॥ ౫౨
తణ్డులాస్తావదేవ స్యాద్భిన్నో ముద్గస్తదర్ధకః ।
ఘృతం సముదితం పర్వం పరమాన్నం నివేదయేత్ ॥ ౫౩

---

* సంస్కార్యవర్జనం యూషయుక్తం. † చమ్పు. ‡ గుల్మస్య.

❁ గుళాన్నమ్. ❁

* సమభాగం తు పూర్వోక్తై స్తణ్డులైస్సమ్మితం సమమ్ ।
గుళం ఫలేన నిక్షిప్య గుళాన్నం తద్విదుర్బుధాః ॥ ౫౪

తణ్డులైస్సమ్మితం నిస్త్వఙ్మర్దభిన్నం సుసాధితమ్ ।

❁ ముద్గాన్నమ్ ❁

ముద్గాన్నం కాలపక్వైస్తు ఫలైర్రాజ్యవరిప్లుతమ్ ॥ ౫౫

❁ కేవలాన్నమ్. ❁

నివేదయేత్కేవలాన్నం తణ్డులైరేవ సాధయేత్ ।
ఫలాని కన్దశాకాని ముద్గభేదాస్తథాఙ్కురాః ॥ ౫౬

పయో దధి ఘృతం చాపి కాలపక్వం తదా ఫలమ్ ।

❁ ఉపదంశోపస్కారక ద్రవ్యాణి. ❁

ఆమ్రాదిలవణైశ్చాపి శృఙ్గిబేరాదిసాధితమ్ ॥ ౫౭
మత్స్యణ్డీ గుళభేదాశ్చ యుచ్యాన్యదుపదంశకమ్ ।

❁ ఉక్తద్రవ్యాణాం మాత్రా. ❁

పరిమాణమమీషాం † స్యాత్ యథాశ్రద్ధం యథాబలమ్ ॥ ౫౮
మరీచ్యాశ్చ యథాయోగ్యం ద్రవ్యస్యోపస్కారకం భవేత్ ।

❁ తామ్బూలోపయోగినాగవల్లీక్రముకాదీనాం మాత్రా. ❁

నాగవల్లీదలాని స్యుర్దశశీతిరవరాస్తథా ॥ ౫౯
వింశతిర్గ్రముకస్యాపి ఫలాన్యవరపఞ్చకమ్ ।
అష్టాని తైలం తక్కోలం లవఙ్గం జాతికైవ చ ॥ ౬౦
మాతులఙ్గత్వగర్ధం చ చూర్ణకం కర్పూరమిశ్రితమ్ ।
పాషాణజం నాలికేరఫలం పక్వం చ నిర్జలమ్ ॥ ౬౧
కర్పూరం కేవలం వాపి ఆమం వా శుష్కమేవ వా ।
ఏతైరవస్తుభిరనైర్వ్యశ్చ న్యూనభావవివర్జితైః ॥ ౬౨

---

* సమవాయే తు. † చ.

తామ్బూలవీటికా హైలమృదుపూగఫలాన్వితాః ।
నివేద్య యజమానస్య శ్రద్ధావిత్తానుసారతః ॥ ౬౩

❁ అపూపవిచారః. ❁

గోధూమశాలిపిష్టాత్థా అపూపాశ్చాపి సంస్కృతాః ।
* గుళభేదాజ్యమరిచజీరకాద్యైర్యథాయథమ్ ॥ ౬౪
వస్తుభిర్వివిధాకారా గుళపాకపరిప్లుతాః ।

❁ పుటపక్వాని నివేదనీయాని. ❁

పుటపక్వాంస్తిలానిక్షురసపాకపరిప్లుతాన్ ॥ ౬౫
మరిచైర్జీరకైర్యుక్తాన్ ఫలలాంశ్చ నివేదయేత్ ।
మృధుకాన్ పుటపక్వాన్వా కేవలాన్వా గుళాప్లుతాన్ ॥ ౬౬
మరిచైర్జీరకైర్యుక్తాన్ నాలికేరఫలైస్సహ ।
పక్వాన్ గుళద్రవైర్మిశ్రాన్ మరిచైరపి జీరకైః ॥ ౬౭
కరమ్బానపి పూపోక్తైస్సంస్కృతాన్వైరపి సంస్కృతాన్ ।

❁ భాణ్డానాం శుద్ధిగ్ పుణ్డ్రవిధానం చ. ❁

పాకస్థానాచ్చ భాణ్డాన్వా వారిభిఃక్షాలితాన్ బహిః ॥ ౬౮
భస్మనా చ చతుర్దిక్షు కృతోర్ధ్వాకారపుణ్డ్రికాన్ ।
అస్త్రమన్త్రేణ వాసాభిశ్చన్నాన్వా పేత్రకజ్ఞకే ॥ ౬౯
యద్వా ప్రతిష్ఠితాన్ భూమా

❁ జలధారాపురస్సరం హవిర్భాణ్డప్రాకణమ్. ❁

జలధారాపురస్సరమ్ । వహేయు

❁ హవిర్గపాత్రీవాహినామున్ష్ణీషబన్ధః. ❁

విధృతోష్ణీషాస్సితకఞ్చుకసంవృతాః ॥ ౭౦

---

* గుళభేదాశ్చమరి చ.

పరిచర్యా వరా విప్ర

❁ దేవస్యదక్షిణభాగే హవిఃపాత్రనివేశనమ్ ❁

మణ్టపే మన్దిరేఽపి వా।
దేవస్య దక్షిణేపార్శ్వే నీత్వా ఫలకభూమిమ్ ॥ ౭౧

❁ సావణాదిపాత్రాణాం శుద్ధిమన్త్రాః. ❁

సావణాదీ *ని పాత్రాణి విష్ణుగాయత్ర్యియా తతః।
క్షాలితాని †వరామృశ్య

❁ హవిఃకరివేషణక్రమః. ❁

ప్రణవేనాజ్యధారయా ॥ ౭౨
పాత్రాణి సిక్త్వా మన్త్రేణ తథా దర్వ్యాం హవీంషి చ।
ఆదాయాదాయ నిక్షిప్య ‡మమత్రేమన్నమచ్యుతమ్ ॥ ౭౩

❁ స్థాలీముఖక్తపరిమాణమ్. ❁

ఖారీ తదర్ధం పాదం వా తదర్ధం వాఽవరం మతమ్।
ప్రతిస్థాలీం పాయసాదిభక్తమానం చతుర్ముఖ ॥ ౭౪
యథాయథం వ్యఞ్జనాని నిక్షిప్యాణి ఘృతైస్సహ।
¶ దధ్నా చ సర్వాణ్య ౽న్నాని ప్రకల్ప్య వ్యఞ్జనైస్సహ ॥ ౭౫
నివేదయేయుర్దేవాయ పానకాని చ పూజకాః।
చోష్యాణి లేహ్యాద్యాని యదావిభవవిస్తరమ్ ॥ ౭౬

❁ భగవన్నివేదితస్య విష్వక్సేననివేదనే మాత్రాః. ❁

నివేదితానాం తుర్యాంశం విష్వక్సేనాయ కల్పయేత్।
తచ్ఛాగాభజలే క్షేప్యం తద్భక్తాన్వాపి భోజయేత్ ॥ ౭౭

❁ విష్వక్సేననివేదనేనైవ ఇతరపార్షదాదీనాం తృప్తిః. ❁

తేనైవపార్షదాస్తృప్తా భవేయుర్భూతతృప్తయే।
దాస్యో వా గణికా భోజ్యా దేవస్య పరిచారికాః ॥ ౭౮

---

*న్యమత్రాణి †వరామృజ్య. ‡నిక్షిప్య మన్త్రేణాన్న.
¶ ఇదమర్ధం క్వచిన్న. ౽న్యాని.

❁ బ్రహ్మేశానాదినివేదితస్య అభోజ్యత్వమ్. ❁

బ్రహ్మేశానాది దేవానాం నైవ భోజ్యం నివేదితమ్ ।

❁ చణ్డాదినివేదితస్య అస్పృశ్యత్వాది. ❁

*న స్పృశ్యం లఙ్ఘనీయం చ చణ్డాదీనాం ని †వేదితమ్ ॥ ౭౯

❁ లక్ష్మీభృతీనాం నివేదితస్య అవశ్యభోజ్యత్వమ్. ❁

దేవీనాం చ శ్రియాదీనాం విసతా నన్దనస్య చ ।
చక్రాదీనా మాయుధానాం వస్తు యద్యన్ని వేదితమ్ ॥ ౮౦
భోక్తవ్యమేవ సవైష్ణవం విప్రాదీనామ శఙ్కితమ్ ।

❁ విష్ణునివేదితస్య అత్యథ పావనత్వమ్. ❁

విష్ణోర్నివేదితం శుద్ధం పావనానాం చ పావనమ్ ॥ ౮౧
ప్రాపణం దుర్లభం భోజ్యం న త్యాజ్యం స్యాత్కదాచన ।
భుఞ్జానానామేధతే శ్రీస్త్యజతాం పరిహీయతే ॥ ౮౨

❁ తత్ప్రాశనే వ్రతోపవాసతులితత్వమ్, ❁

వ్రతోపవాసతులితమశనం తస్య పావనమ్ ।
శునామివ పురోడాశో న నీచేషు తదిష్యతే ॥ ౮౩

❁ విష్ణునివేదితశేషేణ దేవతాన్తరపిత్రాదియజనేఽనన్తఫలత్వమ్ ❁

విష్ణోర్నివేదితాన్నేన యష్టవ్యం దేవతాన్తరమ్ ।
పితృభ్యశ్చాపి తద్దేయం తదానన్త్యాయ కల్పతే ॥ ౮౪

❁ విష్ణునిర్మాల్య ధారణస్య అతిపావనత్వమ్. ❁

ధారితం విష్ణునిర్మాల్యం చన్దనాద్యనులేపనమ్ ।
ఆహర్నిశం ధారయతాం న పునర్జననం భవేత్ ॥ ౮౫

---

*ఆస్పృశ్యం. †తథైవ చ.

❁ విష్ణుపాదోదకసేవనస్య సర్వపురుషాధికారితా. ❁

తథా హి చరణస్పర్శి విష్ణోస్త్రిపథగాజలమ్ ।
పునాతి సిద్ధదేవర్షిసజ్ఞానంహోవిధూతకమ్ ॥ ౮౬
పాదోదకం చ దేవస్య పవిత్రం పరమం మతమ్ ।
పాద్యం దత్వా జలం విష్ణో ర్మూలమన్త్రేణ దేశికః ॥ ౮౭
గృహీత్వా శతధారేణ మూర్ధ్ని ధార్యం విశుద్ధయే ।
శోధనం సర్వపాపానాం సర్వదుష్కృతనాశనమ్ ॥ ౮౮
లక్ష్మీవివర్ధనం నిత్యమాయుర్వృద్ధికరం పరమ్ ।
మ్రియమాణస్స్వయం విష్ణోశ్చరణస్పర్శి తం జలమ్ ॥ ౮౯
పీత్వా సద్గతిమాప్నోతి న చేహాజాయతే పునః ।
పిత్ర్యాణాం తర్పణం శస్తం వారిణా తేన తర్పితాః ॥ ౯౦
ఋణేభ్యఽపితరో ముక్తా వసన్తి దివి దేవవత్ ।
భక్తాయ దేయం పాదోత్థం శాన్తాయ శుభకర్మణే ॥ ౯౧
పఞ్చకాలవిధిజ్ఞాయ తదనుష్ఠానశీలినే ।

❁ విష్ణుపాదోదకస్య అనధికారిణః. ❁

న నాస్తికాయ దాతవ్యం దాతవ్యం నాభ్యసూయవే ॥ ౯౨
పాషణ్డినే న దాతవ్యం తేభ్యో రక్షేత్ప్రయత్నతః ॥

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది పాద్మ సంహితాయాం
చర్యాపాదే పుష్పవిధిధానం నామ
ద్వాదశోఽధ్యాయః.

త్రయోదశోఽధ్యాయః.

పఞ్చకాలవిధానప్రశ్నః.

బ్రహ్మోవాచ—

పఞ్చకాలవిధిజ్ఞానం ప్రశస్తం *భగవన్మమ।
విహితం పఞ్చకే కాలే †విధయశ్చాపి పఞ్చకే॥ ౧
మహ్యం జిజ్ఞాసమానాయ కథయస్వ యథాతథమ్।
న చేద్రహస్యమత్యన్తం యదహం పృష్టవానిదమ్॥ ౨

అభిగమనాదిపఞ్చకనిర్దేశః.

శ్రీభగవాన్ :—

ఆద్యం కర్మాభిగమనముపాదానమతఃపరమ్।
ఇజ్యా చ పశ్చాత్స్వాధ్యాయస్తతో §యోగస్తతఃపరమ్॥ 3
పఞ్చైతే విధయస్తేషాం కాలాఃపఞ్చైవ తే క్రమాత్।

అభిగమననిర్వచనమ్.

కల్యాణాచరణాన్తం యత్కర్మజాతం చతుర్ముఖ॥ ౪
ఉత్థానాదిక్రమాదేతదభియానముదీరితమ్।

శయనోత్థానతత్త్వన్యాసౌ.

బ్రాహ్మే ముహూర్తేఽ బుధ్యేత ధ్యాయన్నారాయణం పరమ్॥
ఉత్థాయాసీత ¶శయనే కీర్తయన్నామ వైష్ణవమ్।
క్రమేణ సృష్ట్వా తత్త్వాని దేహముత్థాప్య తత్త్వవిత్॥ ౬
న్యస్య దేహే షడఙ్గాని మన్త్రీముచ్చార్య మానసమ్।
దశావతారాఽ ష్ట్యూహాంశ్చ చతుర్ణాం మానసానపి॥ ౭

---

*భగవన్నామ్. †కాలా. §యోగ. ¶శయనాత్.

ధ్యాత్వా స్వనామభిస్తాని కీర్తయిత్వా పృథక్పృథక్ ।

❁ బహిరటనమ్. ❁

అవకుణ్య చ వస్త్రేణ శరీరం దక్షిణాఙ్ఘ్రిణా ॥ ౮
ఆక్రమ్య భూమిం ప్రథమం త్రివిక్రమమనుస్మరన్ ।
నమః క్షితిధరాయేతి మన్త్రేముచ్చార్య మానవమ్ ॥ ౯

❁ మలవిసగఁః. ❁

గ్రామాద్బహిర్దిశం గత్వా నైరృతీం న్యస్య దక్షిణే ।
ఉపవీతం కణదేశే వ్యవధాయ తృణాదినా ॥ ౧౦
* భూమిం సముత్సృజేన్మూత్రం కిట్టం చ తదనన్తరమ్ ।
ఉదఙ్ముఖో దివా కుర్యాత్తన్నక్తం ద్యోరుభయోరపి ॥ ౧౧
దక్షిణాభిముఖో రాత్రౌ వాతి వాతే నుసారిణి ।
దక్షిణేతరహస్తేన గృహ్ణీయాన్మేహనం తతః ॥ ౧౨
దక్షిణే మృత్తికాం హస్తే సముత్థాయ

❁ జలాశయగమనమ్. ❁

జలాశయమ్ ।

ప్రాగుదీచ్యాం ప్రతీచ్యాం వా గత్వా శౌచం సమాచరేత్ ॥ ౧౩

❁ అవయవశౌచె మృత్తికావఙ్ఖ్యా. ❁

మృత్తికాభిర్ద్వాదశభిర్గుదం పఞ్చభిశ్చ మేహనమ్ ।
అన్తరాచాన్తరా వామకరం ప్రథమ్య వారిభిః ॥ ౧౪
మృణ్మాత్రాభిస్తదన్తే ద్వా కరౌ ద్వాదశసఙ్ఖ్యయా ।
పంశోధ్య చరణౌ జఙ్ఘే కటిం చోరూ చ వారిభిః ॥ ౧౫
ప్రత్యేకం మృత్తికామాత్రా † చతుష్కాణేఽశోధయేత్ ।

❁ దన్తధావనమ్. ❁

ఆచమ్య ప్రాఙ్ముఖోభూత్వా దన్తధావనమాచరేత్ ॥ ౧౬

---

* భూమా. † చతుష్కాణ.

న్యగ్రోధోదుమ్బరాశ్వత్థప్లక్షామ్రార్జునధాతకీ । *
పాలాశవేణు ఖదిరశమీదారూణి ధావనే ॥ ౧౨

దన్తానాముదితాన్యేకాదశే చామ్భరుహాపన ।
దన్తధావనకాష్ఠం తద్ద్వాదశాఙ్గులమాయతమ్ ॥ ౧౩

దశాంగులం తథా మానమష్టాఙ్గులమథాపి వా ।
బ్రాహ్మణక్షత్రియవిశాం క్రమేణ సముదాహృతమ్ ॥ ౧౪

జిహ్వానిర్లేఖనం కుర్యాద్ దణ్డాపాచమనం పునః ।
క్షాలయిత్వా ముఖం పాదౌ

❖ స్నానమ్. అవగాహనే జలాశయవికల్పాః. ❖

రాచాన్తస్స్నానమాచరేత్ ॥ ౧౦

అవగాహో భవేద్వాప్యాం స్నాయాద్వా సరసీషు చ ।
వాప్యాద్యసంభవే నైవ కూపేష్వప్లవనం భవేత్ ॥ ౧౧

❖ తప్తోయస్నాననిమిత్తమ్. ❖

స్నానం వా తప్తపాయేన దోషవైషమ్యసమ్భవే ।

❖ స్నానక్రమః. ❖

నాభేరధస్తాద్వా దేహం క్షాలయిత్వా త్వనస్తనుమ్ ॥ ౧౨

ఆచమ్య పాత్రీయేద్దేహం వారిభిర్మన్త్రి విత్తనుమ్ ।
ఓం పూర్వయా చ గాయత్ర్యా వారిభిశ్చాభిమన్త్రితైః ॥ ౧౩

ఆత్మానం పరిషిఞ్చేద్ధ్వమితి పేత్సలిలాఞ్జలిమ్ ।
పాపాన్యకామాని రక్షాంసి సన్ధ్యాపారుధపారపి ॥ ౧౪

శామ్యన్తి తేవఘ్రజఘ్రాతైర్మన్త్రాభిరైరితైర్జలైః ।
ప్రాయశ్చిత్తం తు హింసాయాగ పరిభ్రమణమాత్మనః ॥ ౧౫

❖ స్నానతర్పణమ్. ❖

తర్పయేదుపవిశ్యాథ తత్తన్మన్త్రముదీరయన్ ।
దేవాదీన్ పలిలే తిష్ఠన్ సావిత్రీం ప్రాఙ్ముఖో జపేత్ ॥ ౧౬

---

* అత్ర-ద్వితీయ తృతీయ పాదపారవిశ్రాన్తయా పాఠాన్తరం శ్రేతమ్. † యతమ్.

❁ ఉపస్థానమ్. ❁

యావత్సూర్యోదయం దృష్ట్వా ప్రాఞ్జలిస్తిమిరాపహమ్।
ఉపస్థాయ వ్యాహృత్యాదౌ మన్త్రైర్ధ్యాయేత హృది స్థితమ్ ॥ ౨౮

❁ గురూపాద్యభివాదనమ్. ❁

అభివాద్య గురూన్ వృద్ధాన్ తథా భాగవతాన్ క్రమాత్।
*వన్దిత్వా స్వాశ్రమం దేవమభిగమ్య యథావిధి ॥ ౨౯

❁ జపసూక్తమన్త్రాచమనం గోగ్రాసశ్చ. ❁

అర్చయేజ్జప హోమాన్తం †దద్యాద్గ్రాసం గవామపి।

❁ అలఙ్కారః. ❁

అజ్ఞానాలేపనైస్స్నిగ్ధైరాసోభిభూషణైస్తథా ॥ ౨౯
అలక్తకరసాద్యైశ్చ తామ్బూలీముఖశోధనైః।
ఉపేతోమఙ్గలైర్నిత్యమభిగమక్రియామ్ ॥ ౩౦

❁ ఉపాదానమ్. ❁

ఉపాదదాత్తతఃపూజాసాధనాని యథాయథమ్।

❁ సమ్భరణీయద్రవ్యాణి. ❁

పుష్పాణి ఫలమూలాని వివిధాన్యోషధీరపి ॥ ౩౧
దధ్యాది చ హవిర్యోగ్యం తణ్డులాని గుళాని చ।
స్నానీయాని చ వస్త్రాణి స్నేహాని కలిలాని చ ॥ ౩౨
దర్భాన్ ఫలాని సమిధో యథాశక్తి యథావసు।
ఆహృత్య యాజికాభ్యేత్య పూజాస్థానే నివేశయేత్ ॥ ౩౩
నీత్వోపాదానసమయమిత్థం

❁ ఇజ్యా. ❁

తదను పూజయేత్।

❁ మాధ్యాహ్నికస్నానమ్. ❁

ప్రాప్తే మధ్యాహ్నసమయే స్నానం కుర్యాద్యథావిధి ॥ ౩౪

---

*ప్రణమ్య. †దద్యాద్గ్రాహ్యం యథావిధి.

❁ షడ్జన్యాసమృత్తికావిధిపాది. ❁

న్యాసమగ్రే షడఙ్గానాం కృత్వాదాయ మృదం కరే।
సవ్యే నిధాయ కృత్వా తు త్రిధా మూలాగ్రమధ్యతః॥ 3౫
మూలే స్థితాం మృదం పూర్వ మభిమన్త్ర్యాస్త్రవిద్యయా।
విదిక్షు దిక్షు చోధ్వాయామధరాయామపి క్షిపేత్॥ 3౬
తతో మధ్యస్థితాం మృత్స్నాముదకే మూలవిద్యయా।
నిక్షిప్య భాగమగ్రస్థం కరాభ్యాం కరయోర్ద్వయోః॥ 3౭
* విధాయ వజ్రమంభోభిర్దశధాయిత్వా చ పూరణమ్।
అస్త్రహీనాఙ్గవిద్యాభిరాపాదతలమస్తకమ్॥ 3౮
ఆలిప్య దేహమఖిల మవగాహ్య చ వారిణా।
దేవమావాహ్య లక్ష్మీశం దత్వా చార్ఘ్యాదికం † తతః॥ 3౯
తత్పాదక్షాలనామ్భోభిః పాణిభ్యాం కుమ్భముద్వహన్।
పావనైశ్శిరసి న్యస్తైరాత్మానమభిషిచ్య చ॥ ౪౦

❁ అఘమర్షణమ్. ❁

వాసుదేవమభిధ్యాయన్నఘమర్షణమాచరేత్।
ఉత్తీర్య కర్మనిఖిలం మధ్యాహ్నసమోచితమ్॥ ౪౧

❁ దేవయజనమ్. ❁

కృత్వా యజేత దేవేశం హోమాన్తం కమలాసన।
స్తోత్రైరనాభిష్టుయాద్దేవం దణ్డవత్ప్రణతశ్శిరాః॥ ౪౨

❁ దేవస్తోత్రమ్. ❁

జిత స్తే పుణ్డరీకాక్ష నమస్తే విశ్వభావన।
నమస్తేఽస్తు హృషీకేశ మహాపురుష పూర్వజ॥ ౪౩
నమస్తే వాసుదేవాయ శాన్తానన్తచిదాత్మనే।
అజితాయ నమస్తుభ్యం పాద్మనాభాయ తే నమః॥ ౪౪

---

* విధాయ కల్ప. † తథా. శాన్తానన్ద.

మహావిభూతిసంస్థాయ నమస్తే పురుషోత్తమ।
సహస్రశిరసే తుభ్యం సహస్రచరణాయ తే॥ ౪౫

సహస్రబాహవే తుభ్యం సహస్రనయనాయ తే।
*అమృతాయ నమస్తుభ్యమేకమూర్తాఽయ తే నమః॥ ౪౬

అనేక మూర్తఽయే తుభ్య †మక్షరాయ చ తే నమః।
వ్యాపినే వేదవేద్యాయ నమస్తే పరమాత్మనే॥ ౪౭

చిన్మాత్రరూపిణే తుభ్యం నమస్త్రైయన్త ‡భూమయే।
అణిష్ఠాయ స్థవిష్ఠాయ మహిష్ఠాయ చ తే నమః॥ ౪౮

నేదిష్ఠాయ దవిష్ఠాయ జ్యేష్ఠాయ చ తే నమః।
వసిష్ఠాయ యవిష్ఠాయ కనిష్ఠాయ నమో నమః॥ ౪౯

కృష్ణాత్మనే నమస్తుభ్యం సవాఽన్తయామినే నమః।
కల్పనా ¶పోషరూపాయ సృష్టిస్థిత్యన్తహేతవే॥ ౫౦

నమస్తే గుణరూపాయ గుణరూపాతివర్తినే।
వ్యస్తాయ చ నమస్తాయ ‖నమస్తవ్యస్తరూపిణే॥ ౫౧

ఆదిమధ్యాన్తశూన్యాయ ♦తద్వదేవ నమో నమః।
ప్రణవప్రతిపాద్యాయ నమఃప్రణవరూపిణే॥ ౫౨

లోకయాత్రావసిధ్యర్థం సృష్ట బ్రహ్మాదిరూపిణే।
నమస్తుభ్యం నృసింహాదిమూర్తిఽభేదాయ విష్ణవే॥ ౫౩

విపాక్తైకకమఽభిఽక్లేశైరస్పృష్టవపుషే నమః।
నమో బ్రహ్మణ్యదేవాయ తేజసాం నిధయే నమః॥ ౫౪

నిత్యసాధారణానేకలోకరక్షోఽరిచ్ఛద।
సచ్చిదానన్దరూపాయ వరేణ్యాయ నమో నమః॥ ౫౫

యజమానాయ యజ్ఞాయ యష్ట్రవ్యాయ నమో నమః।
ఇజ్యాఫలాత్మనే తుభ్యం నమస్స్వాధ్యాయశూలినే?॥ ౫౬

---

*నమూర్తాఽయ. †మక్షీయాయ. ‡మూర్తఽయే. ¶క్రోడరూపాయ. ‖నమస్తవ్యక్తమూర్తఽయే రూపిణే. ♦తద్వత్తే చ.

నమఃపరమ హంసాయ నమస్తత్త్వగుణాయ తే ।
స్థితాయ పరమే వ్యోమ్ని భూయో భూయో నమో నమః ॥ ౫౭
సంసారసాగరే ఘోరే విషయావర్తసఙ్కులే ।
అపారే దుస్తరేఽగాధే పతితం కమభిస్త్వకైః ॥ ౫౮
అనాథమగతిం భీరుం దయయా పరయా హరే ।
మాముద్ధర దయాసిన్ధో సిన్ధోరస్మాత్సు * దుస్సహాత్ ॥ ౫౯
మన్త్రహీనం క్రియాహీనం హీనం వాన్యాం త్వదర్చనే ।
క్షమస్వ మమ దేవ త్వమపరాధసహో హ్యసి ॥ ౬౦
† అపరాధసహస్రాణాం భాజనం పతితం భీమభవార్ణవోదరే ।
అగతిం శరణాగతం హరే కృపయా కేవలమాత్మసాత్కురు ॥ ౬౧
జన్మప్రభృతిదాసోఽస్మి శిష్యోఽస్మి తనయోఽస్మి తే ।
త్వం చ స్వామీ గురుర్మాతా పితా చ మమ మాధవ ॥ ౬౨
నాహం హితం విజానామి త్వాం భజామ్యేవ కేవలమ్ ।
బుధ్యైవం నకు గోవిన్ద ముక్త్యుపాయేన వర్త్మనా ॥ ౬౩
త్వమేవ ‡ వేత్థ శ్రేయో మే నైతదేతదితీతి చ ।
బుద్ధియోగం చ మే దేహి యేన త్వాముపయాన్త్యహమ్ ॥ ౬౪
ఇతి విజ్ఞాప్య దేవేశం

❁ పఞ్చమహాయజ్ఞాతిథిసంస్కారాది. ❁

వైశ్వదేవం స్వధామని ।
కుర్యాత్పఞ్చమహాయజ్ఞానపి గృహోక్తవర్త్మనా ॥ ౬౫
అతిథీనపి తత్కాలే యదాశక్తి సమర్చయేత్ ।
భోజ్యవర్గాన్ భోజయిత్వా భుఞ్జీత నియతస్స్వయమ్ ॥ ౬౬
ఇజ్యాయాస్సమయస్తస్యాగకథితగకమలాపన ।

❁ స్వాధ్యాయస్తద్వైశాఖ్యా. ❁

మన్దిరే వా హరేరగ్ర్యాస్థీరే వా ¶ మరభూమిషు ॥ ౬౭

---

* దుస్తరాత్ . †ఇదం సమగ్రం పద్యం శ్రీయామునాచార్యకృతే స్తోత్రరత్నే దృశ్యతే. ‡వేత్థ శ్రేయో మే నేదమేతదితీతి చ. ¶అమర

వివిక్తే విపినే వాపి పర్వతే వా గృహేఽపి వా।
ఋచో యజూంషి సామాని భిద్యమానాన్యనేకధా ॥ ౬౪
శాఖాభేదైర్మూలశాఖామేకాయనసమాహ్వయామ్।
త్రయీమయీమధీయీత సుఖాసీనస్సమాహితః ॥ ౬౫
అన్వీక్షాధ్వ * మధీయానైష్వడఙ్గేషు చ కోవిదైః।
† అధ్యాపయీత వా శిష్యాన్ శాస్త్రాణి వివిధాని చ ॥ ౭౦
ఇతిహాసపురాణాని ధర్మశాస్త్రాణి వా పునః।
తదారాధననిష్ఠాని సమభ్యస్యేద్యథాయథమ్ ॥ ౭౧

❁ సహవాసయోగ్యాః. ❁

సంసారభీరుభిర్వైస్తత్వ నిష్కర్షకోవిదైః।
సహాసీతోపదేశాదిప్రకారచతురైరపి ॥ ౭౨
స్వాధ్యాయకాలగ కథితస్స్వాధ్యాయోపి చ కీర్తితః.

❁ సాయం సన్ధ్యా. ❁

తతశ్చ శ్చిమసన్ధ్యాయాం ప్రాప్తాయాం తత్ర చోదితమ్ ॥ ౭౩
జపహోమాదికం సర్వం కృత్వా పరమపూరుషమ్।
అర్చయిత్వా యథాన్యాయం యథాపూర్వమశేషతః ॥ ౭౪

❁ శయనసంవేశః. ❁

భుక్త్వా సంవిశ్య శయనే సముత్థాయ మహానిశి।
ఆచమ్య ప్రయతో భూత్వా ధ్యాత్వా పరమపూరుషమ్ ॥ ౭౫

❁ యోగః. ❁

యోగాన్వీక్షనే సుఖాసీనో యుఞ్జీతాత్మానమాత్మని।
యద్వోక్తేన ప్రకారేణ యదాశక్తి చతుర్ముఖ ॥ ౭౬

---

* మనూచానైః. † "అధ్యాపయీత-కోవిదైః" ఇత్యన్తం శ్లోకద్వయం క్వచిన్నాస్తి. ‡ సనసమాసీన.

సంహారక్రమమాశ్రిత్య తత్తాన్యాత్మని సంహరేత్ ।
ఆత్మానం వాపి హృత్పద్మే *పరమాత్మని నిష్క్షిపేత్ ॥ ౨౨
సంహారేదుత్థితో యోగాత్తాన్యవం క్లేశావహం †త్యజేత్ ।

❁ ఉపసంహారః. ❁

ఇత్యేష కథితో బ్రహ్మన్ యోగకాలశ్చ పఞ్చమః ॥ ౨౪
పఞ్చైతే సమయాగపఞ్చ విధయస్తైహ దర్శితాః ।
ఇత్థమేతేషు కాలేషు దర్శితైరకమబినరః ॥ ౨౫
ఆరాధనం భగవతరకురవన్నైవావసీదతి ।

❁ సాయుజ్యాదీనాం కాలనిబన్ధనత్వమ్. ❁

వషేషు ద్వాదశస్వేవమనుతిష్ఠన్ సమాహితః ॥ ౨౦
క్రియాకలాపమఖిలం యాతి సాయుజ్యసంపదమ్ ।
షట్సు వషేషు సారూప్యం సామీప్యం త్రిషునిశ్చితమ్ ॥ ౨౧
సాలోక్యం ఫలమెకస్మిన్ వత్సరే నాత్ర వంశయః ।

ఇతిశ్రీపాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది పాద్మసంహితాయాం
చర్యాపాదే పఞ్చకాలవిధినామ
త్రయోదశోఽధ్యాయః.

---

*పరమాత్మని విష్క్షిపేత్. †క్లేశావహం వ్రజేత్.

చతుర్దశోఽధ్యాయః.

❁ కాలవిభాగనిబన్ధనభగవదారాధననిరూపణమ్. ❁

బ్రహ్మా :—

మాసి మాసి ప్రశస్తాని నక్షత్రాణి జనార్దన।
భగవత్ కాని యేషు స్యాదర్చనం వరమం స్మృతమ్॥ ౧
కాని చాంశావతారాణాం జన్మర్క్షాణి యుగే యుగే।
ఉచ్యతాం తాని దేవేశ శ్రోతుమిచ్ఛామి తత్వతః॥ ౨

❁ శ్రీరామజయన్తీ. ❁

శ్రీభగవాన్ :—

చైత్రే మాసి పునర్వస్వోర్జన్మ రామస్య మఙ్గలమ్।
తిథౌ నవమ్యాం లగ్నే చ కులీరే కమలాసన॥ 3
రాఘవస్యాగ్రమేఽహ్నస్య నక్షత్రే తిథి రాఘవమ్।
దేవ్యా చ సీతయా సార్ధమర్చయిత్వా యథావిధి॥ ౪
ఉత్సవశ్చ భవేత్తస్మిన్ సర్వమఙ్గలసంయుతః।

❁ భరతాదీనాం జన్మకాలపూజా. ❁

పుష్యే చ మీనలగ్నే చ భరతస్సమజాయత॥ ౫
తత్ర స్యాదర్చనం దేవ్యా మాణ్డవ్యా సహ పూర్వవత్।
ఉత్సవశ్చ తథా సాపే నక్షత్రే లక్ష్మణోఽపిచ॥ ౬
శత్రుఘ్నశ్చ కులీరే చ లగ్నే జాతస్తదర్చనమ్।
ఉభయోస్తతో దివసే దేవ్యా శ్రోమిలయా సహ॥ ౭
లక్ష్మణస్యేతరస్యాపి శ్రుతకీర్త్యా మహోత్సవః।

❁ రామజన్మ నక్షత్రే వా భరతాదీనాం పూజా. ❁

రామస్య జన్మనక్షత్రే సర్వే వా భరతాదయః॥ ౮

అచ్యనీయో హనుమతా సార్ధం సర్వైర్మహోత్సవైః।

❁ నృసింహజయన్తీ. ❁

తత్రైవ శ్రవణైశ్చైవ సాయాహ్నే నరకేసరీ ॥ ౯

అచ్యనీయస్తు హి తదా హిరణ్యమవధీద్రిపుమ్।

తస్మిన్నేవ సితే పక్షే త్రయోదశ్యాం సమచ్యయేత్ ॥ ౧౦

విష్ణుం యద్వా పునర్వస్వోర్ పౌర్ణమాస్యామథాపి వా।

❁ వసన్తకాలపూజా. ❁

వసన్తకాలతృప్త్యర్థం తత్సమృద్ధిభిరాహృతైః ॥ ౧౧

పుష్పైర్నానావిధైర్దేవమచ్యయేద్దక్షిణాముఖమ్।

ఆసీనం మణ్డపే క్లృప్తే వేదీమధ్యే మనోరమే ॥ ౧౨

ఉద్యానే మన్దిరే వాపి కృత్రిమోద్యానశోభితే।

నద్యాదేవా యథాయోగం ఫలపుష్పోదకాన్వితే ॥ ౧౩

❁ దమనకోత్సవః. ❁

పౌర్ణమాస్యాం తిథౌ తస్మిన్ మాసే దమనికాదలైః।

పుష్పాన్వితైరగ్రపాం కృత్వా మణ్డపే పూజయేద్ధరిమ్ ॥ ౧౪

పుష్పైర్దమనికాభిశ్చ పర్వాలఙ్కారమాచరేత్।

ఉత్సవశ్చ భవేత్తస్మిన్ హోమో దమనికాదలైః ॥ ౧౫

❁ వసన్తోత్సవస్య మాసవికల్పః. ❁

వైశాఖే మాసి వా కుర్యాద్వసన్తోత్సవమబ్జజ।

దమనీదలకల్యాణమపి వా పూర్వమీరితమ్ ॥ ౧౬

❁ కల్హారకుసుమోత్సవః. ❁

వైశాఖే మాసి వా చైత్రే సితపక్షే శుభే దినే।

దమనీదలవత్కుర్యాత్కల్హారకుసుమోత్సవమ్ ॥ ౧౭

స్థానేషు పూజయేద్దేవం కుమ్భాదిషు చతుర్ష్వపి।

మహావిభవవేద్యాథ హోమం కృత్వా సమాపయేత్ ॥ ౧౮

❁ జ్యేష్ఠే శ్రావణే వా మాసే భగవతే ఫలసమర్పణమ్. ❁

ఫలాన్యపి సమాహృత్య వన్యజానపదాన్యపి ।
జ్యేష్ఠే వా శ్రావణే వాపి దేవాయ వినివేదయేత్ ॥ ౯౯
సవాద్యలఙ్కారసంయుక్తం విదధ్యాచ్చ మహోత్సవమ్ ।
ఏవం యః కారయేత్పూజాం శ్రద్ధాపూతేన చేతసా ॥ ౧౦౦
సర్వాన్ కామానిహావాప్య విష్ణులోకం స గచ్ఛతి ।

❁ త్రివిక్రమజన్మకాలః. ❁

శ్రావణే జన్మపూర్వాహ్ణే వామనస్య త్రివిక్రమమ్ * ॥ ౧౦౧
మధ్యం దినే చ తత్కాలద్వయే పూజా మధుద్విషః ।

❁ పూర్వోక్తస్య అనుకల్పకాలః. ❁

పౌర్ణమాస్యాం చ వైశాఖ్యాం హరేర్ † రుత్సవమిష్యతే ॥

❁ హనుమజ్జన్మకాలః. ❁

అనూరాధే హనుమతో జన్మ

❁ రాఘవేణ సహైవ హనుమత్పూజనమ్. ❁

తస్మిన్ సభాజయేత్ ।
తం రాఘవేణ సహితం సీతయా ‡ లక్ష్మణేన చ ॥ ౧౦౩
ఆజ్ఞనేయం తదత్యన్తప్రీణనం రాఘవాత్మనః ।
అనూరాధే పౌర్ణమాస్యాం కలశైస్స్నపనం హరేః ॥ ౧౦౪

❁ భగవతశ్చక్రోత్సవకాలః. ❁

ఆషాఢే శుక్లపక్షే చ ద్వాదశ్యాం కమలాసన ।
చక్రాబ్జమణ్డలే దేవమర్చయిత్వా యథావిధి ॥ ౧౦౫
కల్పితే శయనాగారే మన్దిరే వా యథాసుఖమ్ ।
వయఞ్చ కల్పితే తత్ర శాయయిత్వాథ కౌతుకమ్ ॥ ౧౦౬

---

* త్రయో విక్రమాః యస్య యస్మాద్వా ఇదం జన్మవిశేషణమ్.
† రుత్సవ ఇష్యతే. ‡ చ విశేషతః.

దేవీభ్యాం సహ కూచకం వా త్రితయం తదభావతః ।
తత్ర నిత్యార్చనం మాసాంశ్చతురో మఙ్గలాన్వితమ్ ॥ ౨౭
నయేచ్ఛయనే నైవ శాయయేదన్యకౌతుకమ్ ।
వ్రతోపవాసనియమాన్ కల్పయిత్వా * తదాదికాన్ ॥ ౨౮

❁ చాతుర్మాస్యవ్రతకాలః ❁

తదనుష్ఠాయినస్తత్ర చాతురాశ్రమ్య మాశ్రితాః ।
ఆసీరంస్తత్ర నియతా † స్తరేయుస్తరఙ్గిణీమ్ ॥ ౨౯
దేవస్య యావదుత్థానం భోగిపర్యఙ్కశాయినః ।

❁ శ్రీకృష్ణజయన్తీ. ❁

శ్రావణే మాసి కృష్ణే చ పక్షేఽష్టమ్యాం తిథా హరేః ॥ ౩౦
రోహిణ్యాం జన్మ కృష్ణస్య లోకానాం మఙ్గలావహమ్ ।
జయన్తీ నామ సా ‡ ప్రోక్తా జయత్యశుభమిత్యసౌ ॥ ౩౧
మధ్యరాత్రే తతస్తస్మిన్ కల్యాణం సర్వమాచరేత్ ।
తిథ్యోర్యోగేఽపి నక్షత్రే కేవలేఽర్చనమిష్యతే ॥ ౩౨
దేవస్య దేవకీసూనోరష్టరాత్ర్యుత్సవః ప్రోత్సవః ।

❁ పవిత్రోత్సవః. ❁

నిత్యం నైమిత్తికం కామ్యం కర్మ యచ్ఛ్రీశ్చోదితమ్ ॥ ౩౩
తత్కుర్వతామాశ్రమేషు స్థితానామనుపూర్వశః ।
వర్ణానాం మన్త్రలోపాదిశాన్త్యర్థం క్రత్వహం హరేః ॥ ౩౪
ఆరాధనం భగవతః పూర్ణాహుత్యా స్వయం మతమ్ ।
తస్య న్యూనాతిరేకార్థం దువ్కృతం సకలం భవేత్ ॥ ౩౫
కర్మజాతం తతఃపూర్ణమారాధనమభీప్సితమ్ ।
ప్రతిసంవత్సరం మాసి శ్రావణే తన్తునిర్మితమ్ ॥ ౩౬
పవిత్రభూషణం విష్ణోరారోప్యం బహుమూల్యవత్ ।

---

* తదాత్మకాన్. † స్తరేయుస్తే తరఙ్గిణీమ్. ‡ ఖ్యాతా.

❁ పవిత్రశబ్దనిర్వచనమ్. ❁

ఆరాధ్య విధివద్బాదర్భిపదే వాశ్వయుజేఽపి వా ॥ 32
మన్త్రైలోపాదినా కర్మ పతితం విహితం పునః।
ప్రాయశ్చిత్తేన యత్కర్మ కర్తారం త్రాయతే * పునః ॥ 3౪
తత్పవిత్రం ఫలైర్భూయో రోహత్యేవ సమాహితః।
ఇతి నిర్వచనాత్తత్ర్తైగపవిత్రారోపణం మతమ్ ॥ 3౯

❁ పవిత్రారోపణకాలభేదాః. ❁

పూర్వేద్యుస్తేషు మాసేషు ద్వాదశ్యాం ప్రతిపద్యపి।
దశమ్యాం పౌర్ణమాస్యాం వా పఞ్చమ్యామథవా తిథౌ ॥ ౪౦
ఏకాదశ్యాం త్రయోదశ్యాం ద్వితీయాయామథాపి వా।
సితపక్షే శుభే వారే లగ్నే శుభ †తరేఽథ వా ॥ ౪౧
శ్రవణే పుష్యరోహిణ్యాం రేవత్యాం భరణీషు చ।
స్వాతౌ హస్తపునర్వస్వో రశ్విన్యాం మిత్రదైవతే ॥ ౪౨
ఋక్షేష్వన్యతమే కార్యం పవిత్రారోపణం హరేః।

❁ పవిత్రతన్తునిర్మాణమ్. ❁

తన్తూన్ బ్రాహ్మణకన్యాభిర్నవభిస్తాన్ దోషవర్జితాన్ ॥ ౪౩
కార్పాసాన్వాథ కౌశేయాన్ క్రీతాన్వా శుద్ధవారిభిః।
క్షాలితాన్నిర్మలాంశ్చాక్షాన్ మూర్ధ్నికైర్లోమయేర్బహిః ॥ ౪౪
ఆతపేషు తతశ్శుష్కాన్ శోషితాంస్త్రిగుణీకృతాన్।
పునస్తాన్ స్త్రిగుణీకృత్య తావన్తోపి చతుర్గుణాన్ ॥ ౪౫
యద్వా త్రిగుణితాన్ నీత్వా చాతుర్గుణ్యం చతుర్ముఖ।
త్రిగుణాంస్త్రిగుణీకృత్య యద్వా తానేకతాం నయేత్ ॥ ౪౬

❁ తన్తుసంస్కారః. ❁

గోమయాలేపతో భూమితలే మానానురూపతః।
శోష్యాన్వస్త్రాపితయోర్యజ్ఞదుర్మనస్యాతయోస్తతః ॥ ౪౭

---

* యతః. † తరే తథా. ‡ క్షాలితాన్ శుద్ధవారిభిః। కృతాన్వా.

ఆరోహ్య భగవద్భక్తాగ్ర ప్రాఙ్ముఖా వాప్యు దఙ్ముఖాః।
ఆసీనా గురురన్యో వా తత్ప్రీయుక్తాస్సమాహితాః॥ ౪౪

స్నాతా నిమాణనిపుణా మనుష్యా భగవన్మయాః।
*కుయాగ్గపవిత్రం కల్యాణం యథా స్యాద్భూషణోత్తమమ్॥

❁ అధివాసాద్యుపయోగిపవిత్రమానమ్. ❁

పవిత్రమధివాసాథ మాద్యం † నాభ్యవధి స్మృతమ్।
అష్టోత్తరశతైస్సూత్రైర్ద్వాత్రింశద్గ్రన్థిభియుతమ్॥ ౫౦

మూలబెరాదిబెరాణాం § పవిత్రమిదమిష్యతే।

❁ పూర్వాపరదినభేదేన పవిత్రమానమ్. ❁

పవిత్రం మణ్డలే పద్మతుల్యమానం ఘుటేఽపి చ॥ ౫౧

కుణ్డే చ మేఖలామానం పూర్వేద్యుర్మానమీరితమ్।
అపరేద్యుర్గపవిత్రేమే మానం సంప్రతి కథ్యతే॥ ౫౨

పద్మనాభ్యరనేమీనాం చక్రాబ్జే మణ్డలే సతామ్।
తన్మానాని పవిత్రాణి బాహ్యమానం బహిస్సమమ్॥ ౫౩

❁ పవిత్రాణాం తన్తుగ్రన్థితారతమ్యమ్. ❁

గ్రన్థయస్తన్తవశ్చైషాం కథ్యన్తే చ యథాక్రమమ్।
చతుశ్శతాని సూత్రాణి గ్రన్థయస్సప్తవింశతిః॥ ౫౫

శతత్రయం తన్తుసఙ్ఖ్యా గ్రన్థయో ద్విగుణా మతాః।
ద్వ్యశతే ¶ ద్విగుణా గ్రన్థిశతమేక మనన్తరమ్॥ ౫౫

చతుర్గుణా గ్రన్థిసఙ్ఖ్యా బాహ్యసూత్రం చతుశ్శతమ్।
గ్రన్థయోగసఙ్ఖ్యాగుణితాగ కుమ్భే చాష్టోత్తరం శతమ్॥ ౫౬

తన్తవో గ్రన్థిసఙ్ఖ్యా చ సప్తవింశతిరిష్యతే।
ఏకాధికాశీతిసఙ్ఖ్యాస్తన్తవగ కరకే మతాః॥ ౫౭

సప్తవింశతి సఙ్ఖ్యాశ్చ గ్రన్థయగపరికీర్తితాః।

---

* ఆయుగ్గపవిత్రమ్. † నాభ్యవధీహితమ్. § ప్రమాణ. ¶ త్రిగుణె గ్గన్థి.

❁ పవిత్రభేదదశైకనామాని. ❁

పవిత్రసఙ్ఖ్యా బేరాణాం దశ తాని వదామితే ॥ ౫౪

ప్రామాణ్యం । గన్ధసంజ్ఞం చావ్యలఙ్కారాహ్వయం తథా ।
ఉత్తమాధమమధ్యాఖ్యం కిరీటాహ్వమనన్తరమ్ ॥ ౫౫

శ్రీవత్సకాస్తుభాహ్వానం వనమాలాహ్వయం తథా ।
* మానాని తేషాం సూత్రాణి గ్రన్థయశ్చ యథాక్రమమ్ ॥ ౬౦

❁ మానానుగుణగ్రన్థితన్తుసఙ్ఖ్యా. ❁

కథ్యన్తే నాభిమయాదా సూత్రాణ్యష్టోత్తరం శతమ్ ।
ద్వాత్రింశద్గ్రన్థయస్తస్య హృదయాన్తమనన్తరమ్ ॥ ౬౧

సూత్రాణ్యశీతి † తస్యోక్తా గ్రన్థయశ్చ షఙ్ఖ్యవింశతిః ।
జఙ్ఘామధ్యాన్తమాయామం నిమితం శతతన్తుభిః ॥ ౬౨

అష్టోత్తరైర్గ్రన్థిభిశ్చ ద్వాత్రింశద్గుణితైర్యుతమ్ ।
ఉత్తమాఖ్యస్య సూత్రాణాం భవేత్సఙ్ఖ్యా చతుశ్శతమ్ ॥ ౬3

శతమష్టోత్తరం సఙ్ఖ్యా గ్రన్థీనాం జానుసీమ తత్ ।
శతాని త్రీణి తన్తూనాం గ్రన్థయోఽశీతిరివ్యతే ॥ ౬౪

అయుతం చోరుమధ్యాన్తం ద్వే శతే తన్తవశ్చ పునః ।
నాభ్యన్తం గ్రన్థయుష్షష్టి ర్§ తన్తవోఽథ చతుశ్శతమ్ ॥ ౬౫

కిరీటమానం ద్వాత్రింశద్గ్రన్థియస్తదనన్తరమ్ ।
శతాని త్రీణి తన్తూనాం హారాకారప్రకల్పితమ్ ॥ ౬౬

గ్రన్థిభిస్సప్తవింశత్యా ద్వే శతే ¶ తన్తవశ్చపునః ।
ద్వాత్రింశత్ స్తనమయాదం సహారం చాష్టభిర్యుతమ్ ॥ ౬౭

తన్తవశ్చరణాయామమనేకగ్రన్థిభియుతమ్ ।
విష్వక్సేనస్య సహోత్థస్య పవిత్రం తత్సమం మతమ్ ॥ ౬౮

గ్రన్థి. * మానం చ తేషాం సూత్రాణాం. † షఙ్ఖ్యోక్తా. § తన్తవశ్చ. ¶ గ్రన్థయః.

తన్తవోఽష్టోత్తరశతం గ్రన్థయోగవచ్ఛవింశతిః।
ప్రభావపవిత్రం తత్తుల్యం గ్రన్థయో బహవఃస్మృతాః॥ ౯౯
సర్వేషాం చ స్వతన్త్రాణాం బిమ్బానామిదమీరితమ్।

పరతన్త్రబిమ్బపవిత్రవిధిః.

పరతన్త్రేషు బిమ్బేషు త్రితయం తూత్తమాదికమ్॥ ౮౦

శ్రియాదిదేవీనాం పవిత్రాణి.

దేవీనాం చ శ్రియాదీనాం పవిత్రం తద్వదిష్యతే।

అగ్నికుణ్డాదీనాం పవిత్రాణి.

అష్టోత్తరశతైస్సూత్రైర్గన్థిభిర్బహుభిర్యుతమ్॥ ౮౧
అగ్నికుణ్డే మేఖలాసు పవిత్రం ప్రతిమేఖలమ్।
తన్తుభిస్సప్తవింశత్యా తావద్భిర్గన్థిభిర్యుతమ్॥ ౮౨
అగ్నేర్గపవిత్రం హస్తేన సమాయామం ప్రకీర్తితమ్।
మధ్యమం పఞ్చవింశత్యా * ద్వావింశత్యాధమే మతమ్॥ ౮౩
సూత్రాణాం పఞ్చవింశత్యా పవిత్రం స్రుక్కుస్రువాదిషు।
తదాయామసమాయామం గ్రన్థిభిర్బహుభిర్యుతమ్॥ ౮౪
అభ్యఞ్జనపాత్రే తథా ధూపదీపపాత్రే చతుర్ముఖ।
ఘణ్టాయామష్టమాలాయాం పవిత్రాష్టోత్తరైశ్శతైః॥ ౮౫
సూత్రైర్యుక్తేన్థితాగ్రన్థిద్వాదశాఙ్గులమాయతమ్।

విష్వక్సేనతాత్కర్మ్యాదీనాం పవిత్రాణి.

విష్వక్సేనస్య తాత్కర్మ్యస్య తథా దుశ్చ్యవనాదిషు॥ ౮౬
దిగ్దేవతాసు ద్రుహిణే దుర్గాయాం విష్ణునాయకే।
రుద్రే చ పరివారేషు పవిత్రం తన్తుభిర్కృతమ్॥ ౮౭
శతేనాష్టోత్తరేణ స్యాద్ద్వాత్రింశద్గన్థిభిర్యుతమ్।
హస్తమానాయతం కార్యం చణ్డాదిషు చ సర్వతః॥ ౮౮

---

* ద్వాదశైవాధమేమతాః.

❁ కుమ్భతోరణాదీనాం పవిత్రాణి. ❁

సప్తవింశతిసూత్రేణ గ్రన్థిభిర్న్యూనేన నిర్మితమ్ ।
హస్తమానం భవేత్కుమ్భతోరణాదిషు తాదృశమ్ ॥ ౬౯
బలిపీఠపవిత్రం తు కర్ణికాయాం సమం మితమ్ ।

❁ ఆచార్యయతిఋత్విగాదీనాం పవిత్రాణి ❁

ఆచార్యాణాం యతీనాం చ పవిత్రం తన్తుభిఃకృతమ్ ॥ ౭౦
అష్టోత్తరశతైః *సూత్రైర్గ్రన్థిభిఃపర్వభిర్యుతమ్ ।
ఋత్విజాం పూజకానాం చ బ్రాహ్మణానాం తథైవ చ ॥ ౭౧
వేకాశీత్యా కృతం సూత్రైర్నాభ్యన్తరదిలమ్బితమ్ ।
రాజ్ఞఃపవిత్రం సూత్రేణ శతేనాష్టోత్తరేణ తు ॥ ౭౨
యజ్ఞేష్టగ్రన్థినిచయైస్తూలగర్భేశ్చనిర్మితమ్ ।
†నాభ్యన్తమానమేతత్స్యాత్తథా తదనుజీవినామ్ ॥ ౭౩
వేకాశీత్యా కృతం సూత్రైర్వైశ్యాదీనాం చ తన్తుభిః ।
చతుర్వింశతిభిస్తైషాం పవిత్రముపవీతవత్ ॥ ౭౪

❁ విభవానురోధేన పవిత్రమానమ్. ❁

పవిత్రేష్వపి సమస్తేషు విస్తారో విభవే సతి ।
పాదోనమర్ధం పాదో వా కర్ష్యా స్యాద్విభవక్షయే ॥ ౭౫

❁ మణిముక్తాప్రవాలాదిభిరపి పవిత్రగ్రన్థియోగః. ❁

గ్రన్థీంస్తతఃపవిత్రాణాం ద్రవ్యైరేకస్తూరికాదిభిః ।
మణిముక్తాప్రవాలాద్యైర్వర్ణైశ్చాపి యథావసు ॥ ౭౬
లోహైశ్చ కలధౌతాద్యైస్తూలైర్వా తదసన్నిధౌ ।
పూరయిత్వా దృఢం బధ్వా గ్రన్థీంస్తాంస్తన్తురజ్జుభిః ॥ ౭౭

---

*సమం మితమ్. *యుక్తంగ్రన్థిభిర్బహుభిర్యుతమ్. †నాభ్యన్తం త్రయమేతత్ స్యాత్.

❁ పవిత్రగ్రన్థినామాకారః ❁

గ్రన్థయశ్చోజ్ఝసంస్థానసమానాకృతయోఽథ వా।
ధాత్రీఫల సమాకారా యద్వా ముక్తాది సన్నిభాః॥ ౪౪

❁ పవిత్రవర్ణగన్ధరచనా. ❁

కుఙ్కుమై రోచనాభిశ్చ తథా మలయజైరపి।
లోహితైరవ్యవశ్యాయైస్సంపిష్టైర్గకర్దమీకృతైః॥ ౪౫

గ్రన్థీనామన్తరాలాని లిమ్పేచ్ఛోభా యథా భవేత్।
గ్రన్థీనాం పూరణం యద్వా మల్లికాద్యైస్సుగన్ధిభిః॥ ౪౬

పుష్పైస్తదన్తరాలాని నిశాచర్చాభిరేవ వా।
రఞ్జయేత్తన్తవశ్చాపి గ్రన్థయశ్చ యథేచ్ఛయా॥ ౪౭

యథావిభవవిస్తారం కల్పనీయాశ్చతుర్ముఖ।
విభవే సతి సఙ్కోచో నైవ కార్యస్తథాఽసతి॥ ౪౮

విస్తారో నైవ కార్యస్యాత్తదేవ ప్రీణనం హరేః।

❁ పవిత్రాధివాసకాలవికల్పః ❁

సద్యోఽధి * వాస్య వా తస్మిన్నుపోష్యారాధయేద్ధరిమ్॥ ౪౯

❁ శ్రద్ధాయా ఆవశ్యకతా. ❁

గృహార్చనే కౌతుకే వా మణ్డలే వా ఘటేఽపి వా।
అర్చనం శ్రద్ధయా కార్యం శ్రద్ధాపూతమిదం జగత్॥ ౫౪

❁ సిద్ధే పవిత్రే భగవదర్చనమ్. ❁

విహితేషు పవిత్రేషు యథోక్తైవ వర్త్మనా।
ఆరభేతార్చనం విష్ణోర్దశమ్యాం చ నివేదనమ్॥ ౫౫

నిశాముఖే గురుస్సార్ధం మూర్తిపైస్సుసమాహితః।

❁ భగవతి విజ్ఞాపనీయగాథా. ❁

యజమానేన సహితశ్చ్రపవిశేద్విష్ణుమన్దిరమ్॥ ౫౬

ప్రవిశ్య పూజయిత్వా తం గురుస్తైస్సహితస్స్వయమ్।
విజ్ఞాపయేదిమాం గాథా † మీరయేత్ ప్రాఞ్జలిస్థితః॥ ౫౭

---

* వాసో. † మీరయెత్.

న్యూనాతిరేకశాన్త్యర్థం పవిత్రారోహణం పరమ్ ।
అర్చనం భగవత్ సర్వదురితోత్సారణక్షమమ్ ॥ ౯౮
పంచదాం చాపి సర్వత్ర సాముత్పాదనమనుత్తమమ్ ।
క్రియతె తదవిఘ్నేన యథా స్యాత్కర్మ చోదితమ్ ॥ ౯౯
తథానుజ్ఞాపయామి త్వా మనుజానీహి కర్మ తత్ ।
ఇతి విజ్ఞాప్య నిర్గత్య మన్దిరాత్

❁ గురోరుపవాసః- ❁

మణ్డపే పునః ॥ ౧౦౦
పంస్త్రీయ దభ్యర్చ్య ప్రాగగ్రాన్ తేషు ప్రాగాననో గురుః ।
ఉపవిశ్యోపవాసం చ కల్పయిత్వా సమాహితః ॥ ౧౦౧
నయేత్తత్రైవ తాం రాత్రిం జపధ్యానపరస్సదా ।

❁ అపరేద్యురధివాసకాలః. ❁

అపరేద్యు *నిశీథిన్యామధివాసనకర్మ తత్ ॥ ౧౦౨
ఆరభేతైకబేరేషు బధ్వా తత్రైవ కౌతుకమ్ ।

❁ బహుబేరైకబేరస్థలే కౌతుకబన్ధవిధానమ్. ❁

బహుబేరేషు కల్యాణబిమ్బె †కౌతుకమఙ్గలమ్ ॥ ౧౦౩

❁ అధివాసవిధిః. ❁

తతో నిర్గత్య విపులే మణ్డపే తోరణాదికమ్ ।
అర్చయిత్వా యదాపూర్వం దిక్షు చైవ విదిక్షు చ ॥ ౧౦౪
చతుర్వేదవిదో విప్రానేకాయుసవిదస్తథా ।
అధీయానాన్ స్థాపయిత్వా తూర్యఘోషేషు సత్సు చ ॥ ౧౦౫
మఙ్గలైస్వపి చాన్యేషు కల్పితేషు యథాతథమ్ ।
పవిత్రపాత్రాణ్యాదాయ ప్రాగుదగ్భువి మణ్డపే ॥ ౧౦౬
ధాన్యరాశిషు సంస్థాప్య పుణ్యాహం వాచయేత్తతః ।

---

*నిశాయాం స్యాత్. †కల్యాణ.

దహనాప్యాయనధ్యానైశ్చ పాత్రస్థాని విశోధయేత్ ॥ ౧౦౬
భూషయేద్దన్తవద్ర్యైర్లిఙ్గైరుత్కస్తూరికాదిభిః ।
పుష్పాణి వికిరేత్తేషు గన్ధవన్తి బహూని చ ॥ ౧౦౭
తాని భూషణపాత్రాణి వేష్టయేన్నవవాససా ।

❁ చక్రముద్రాప్రదర్శనమ్. ❁

దర్శయేచ్చక్రముద్రాం చ కృత్వా పూజయేదస్త్రవిద్యయా ॥ ౧౦౮

❁ మణ్డపసూత్రబన్ధక్రమః. ❁

ఐశానీం దిశమారభ్య సూత్రైస్సంవేష్ట్య మణ్డపమ్ ।
మణ్డపస్యోపరి న్యస్తా చక్రం భూమితలే పునః ॥ ౧౦౯
వజ్రం గదాం చ ద్వారేషు శఙ్ఖమష్టసు దిక్షు చ ।

❁ భూతేభ్యో బలిదానమ్. ❁

వ్రతవ్యాహతకారిణాం తస్య ఛిద్రమన్విష్య ధావతామ్ ॥ ౧౧౦
భూతానాం రాక్షసాదీనాం మాషాన్నేన * బలిం క్షిపేత్ ।

❁ కల్యాణబేరస్య ఉపవీతాన్తమర్చనమ్. ❁

బహుబేరేషు కల్యాణబిమ్బం స్నానాసనే బహిః ॥ ౧౧౧
స్థాపయిత్వోపవీతా † న్తముపచర్య యథాతథమ్ ।

❁ చక్రాబ్జమణ్డలే మహాహవినివేదనమ్. ❁

చక్రాబ్జమణ్డలే భూయస్సమానీయ చతుర్ముఖ ॥ ౧౧౨
హవినివేదనాన్తే తు సమారాధన కర్మణి ।
నిష్ఠితే కరకే కుమ్భే దేవమావాహ్య పూజయేత్ ॥ ౧౧౩
హవినివేదయిత్వాన్తే హుత్వాచాగ్నిం యథాపురమ్ ।

❁ ఏకబేరే కల్యాణారాధననిషేధః. ❁

ఏకబేరే తు కల్యాణ కౌతుకారాధనం వినా ॥ ౧౧౪

---

§ పూజయిత్వా. * బలిర్బహిః. † ద్యైరుపచర్య.

అన్యత్సర్వమనుష్ఠేయం యథా పూర్వోదితం క్రమాత్ ।
సమ్భవే కౌతుకే తస్మిన్ పవిత్రం భూషణం పునః ॥ ౧౧౬
నిష్పేత్కుమ్భకరకే దహనే తదనన్తరమ్ ।
చక్రాబ్జమణ్డలే మన్త్రీమిదం విష్ణురితి బ్రువన్ ॥ ౧౧౭
ప్రవిశేత్ మన్దిరం సవైరమజ్జలైస్సహ దేశికః ।
మూలబేరం ¶ సమారాధ్య పవిత్రన్యసనం తతః ॥ ౧౧౮

❁ పవిత్రతన్తూనాం పఞ్చవర్ణత్వమ్. ❁

పూర్వోదితేన మన్త్రేణ * పర్వాణ్యనుయథాక్రమమ్ ।
పవిత్రభూషణన్యాసషఞ్చ † రాగైశ్చ తన్తుభిః ॥ ౧౧౯
ప్రాసాదం వేష్టయేద్రాత్రౌ సవర్ణమాన్యాయఘోషణైః ।
వాద్యైర్గేయైశ్చ నృత్తైశ్చ స్తోత్రైర్జాగరితా జనాః ॥ ౧౨౦

❁ అపరేద్యురుషచారః. ❁

నయేయురపరేద్యుశ్చ కౌతుకం మణ్డలే స్థితమ్ ।
స్నానవేద్యాం సమానీయ స్నాపయిత్వా యథావిధి ॥ ౧౨౧
అలఙ్కృత్య చ దేవేశం మణ్డలే మూర్జనాదిభిః ।
శోధితే పతయిత్వా చ చక్రాబ్జం ♦ పఞ్చవర్ణకైః ॥ ౧౨౨
ద్వారాదియజనం ప్రాగ్వత్కృత్వావస్థాప్య మణ్డలే ।
దేవమారాధ్య ¶ దీపాన్తం కుమ్భాదీనపి పూజయేత్ ॥ ౧౨౩

❁ దేవే కుమ్భే చ చతుర్విధాన్నినివేదనమ్. ❁

అన్నం చతుర్విధం చాపి ‡ కుమ్భే దేవే నివేద్య చ ।
అగ్నౌ చ జుహుయాదన్నం పాయసాది చతుర్విధమ్ ॥ ౧౨౪
పౌరుషేణైవ సూక్తేన యవైశ్చ వ్రీహి వేణుభిః ।
తిలైర్లాజైస్తదా పుష్పైస్తదా చాగరుభిర్ఘృతైః ॥ ౧౨౫

క్రమమ్. ¶ సమారాధ్య. * సర్వాసు చ. † రజ్జై. ♦ వర్ణపఞ్చకైః. ‡ ధూపాన్తమ్. ‡ కుమ్భే దేవే.

సమిద్భిర్మూలమన్త్రేణ వృథగష్టోత్తరం శతమ్ ।

❁ శుభముహూర్తే పవిత్రైశ్చక్రాబ్జమణ్డలమణ్డనమ్ ❁

ముహూర్తే శోభనే ప్రాప్తే దైవజ్ఞపరిశోధితే ॥ ౧౨౬

పవిత్రాణి సమాదాయ చక్రాబ్జం భూషయేత్పునః ।

❁ సర్వత్ర మూలైక్యమ్. మూలబేరాదిక్రమేణ పవిత్రారోపణమ్ ❁

పద్మాదీని తదఙ్గాని యథా స్వమిదమిత్యృచా ॥ ౧౨౭

తతఃకుమ్భే చ కరకే దేవే చ తదనన్తరమ్ ।

స ఏవ మన్త్రఃకుణ్డేఽపి హవ్యవాహేఽపి తోరణే ॥ ౧౨౮

ద్వారకుమ్భేషు తత్స్థేషు పవిత్రాణి యథా * తథా ।

తతఃప్రదక్షిణీకృత్య మణ్డలస్థం జగద్గురుమ్ ॥ ౧౨౯

ప్రవిశ్య మన్దిరం సర్వైర్మఙ్గలైస్సహ దేశికైః ।

స్నపనాది విధాయాదౌ సమారాధన † మచ్యతే ॥ ౧౩౦

హవిర్నివేదనాన్తం తత్కృత్వా తత్రత్యదేవతాః ।

మూలబేరం సమారభ్య పవిత్రై ర్భూషయేత్స్వకైః ॥ ౧౩౧

❁ స్వతన్త్రపరతన్త్రబేరార్చనమ్. ❁

పరతన్త్రాస్స్వతన్త్రాశ్చ పర్వాఙ్గపూర్వోక్త కృ విద్యయా ।

అభ్యర్చ్య గన్ధపుష్పాద్యైశ్చ పవిత్రాణి పృథక్పృథక్ ॥ ౧౩౨

దేయాని

❁ పరివారైస్సువ్యగీతవాద్యాదికలాప్రదర్శనమ్. ❁

దానవేలాయాం వాద్యవాదనకోవిదాః ।

¶ నర్తకాగాయకాశ్చైవ తదా స్వాధ్యాయకోవిదాః ॥ ౧౩౩

పవేర్ యథాభ్యవృత్తాది దర్శయేయుస్తదన్తికే ।

---

* యథమ్. † ముచ్యతే. కృ పజ్ఞయా. ¶ ఇదమర్ధం క్వచిన్నాస్తి.

❁ అనుక్తపరివారాదిదేవతాపవిత్రారోపణమన్త్రాః. ❁

చణ్డాదిపరివారాణామన్యేషాం ♦ప్రాఙ్ముఖానామ్ ॥ ౧౩౪
పవిత్రాణి ప్రదేయాని బలిపీఠావసానకమ్।
బ్రహ్మాది దేవతానాం చ తార్క్ష్యసేనేశయోరపి ॥ ౧౩౫
♦ సర్వేషామప్యనుక్తానాం పవిత్రాణి యథాయథమ్।
మన్త్రశ్చ విష్ణుగాయత్రీ యద్వేదం విష్ణురిత్యయమ్ ॥ ౧౩౬
యద్వాచాష్టాక్షరేణైవ మన్త్రేణ ద్వాదశాత్మనా।
దేశికో మూర్తిపైస్సార్ధం యజమానేన సంయుతః ॥ ౧౩౭

❁ పుష్పాఞ్జలిః. ❁

ప్రవిశ్య మన్దిరం విష్ణో రత్నపూర్ణాఞ్జలిస్స్వయమ్।
హేమపుష్పాఞ్జలిర్వాపి యద్వా పుష్పభృతాఞ్జలిః ॥ ౧౩౮
స్తోత్రైస్తువానో బహుభిర్వికిరేత్తాని పాదయోః।
రత్నాని హేమపుష్పాణి పుష్పాణి సురభీణ్యపి ॥ ౧౩౯

❁ సర్వపవిత్రాణాం దేవపాదయోన్యాసః. ❁

కల్పితాని మనుష్యాణాం పవిత్రాణి యథాయథమ్।
న్యస్య దేవేశపదయోరపుష్పవత్సుసమాహితః ॥ ౧౪౦

❁ పవిత్రవిభజనమ్. ❁

క్షౌమా * దీని పవిత్రాణి దేవం విజ్ఞాప్య దేశికః।
స్వయం గృహీత్వా క్షౌమాదిపవిత్రం చాత్మనగ కృతమ్ ॥ ౧౪౧
దద్యాత్పూజకముఖ్యానామృత్విజాం సహకారిణామ్।
ఏకాయనీయనిష్ఠానామన్యేషాం విదుషామపి ॥ ౧౪౨
యథాధికారం క్రమశో దేవస్యాలోక్య చాననమ్।

♦ప్రాఙ్ముఖానాం. ♦ అన్యేషామప్యనుక్తానాం. * దీని చ వస్త్రాణి.

❁ భగవతి ఉమాభ్యర్థనా. ❁

స్పృష్ట్వా దేవవదామ్భోజ * మాచామ్యోత్థ జనాన్తికే ॥ ౧౪౩
న్యూనాతిరేకశాన్త్యర్థం గాథామేనాముదీరయేత్ ।
క్ష్మ భగవన్ దేవదేవేశ శఙ్ఖచక్రగదాధర ॥ ౧౪౪
సంవత్సరోపచారాణాం పూరణార్థం కృతం మయా ।
ఆరాధనం గృహాణ త్వం భక్తానాం హితకామ్యయా ॥ ౧౪౫
నాహం స్వతన్త్రోగకిఞ్చిచ్చ కరోమి విహితం హితమ్ ।
కిన్తు త్వత్ప్రేరితస్సర్వం కరోమి తవ తాత్పర్యమ్ ॥ ౧౪౬
తత్క్షన్తవ్యమశేషేణ క్రియాలోపాద్యనుష్ఠితమ్ ।

❁ బ్రాహ్మణసన్తర్పణమ్. ❁

నమయే యాజమానస్తు గాం భువం కాఞ్చనం తథా ॥ ౧౪౭
వస్త్రాదికం తథా ధాన్యం భోజయిత్వా మహీసురాన్ ।
దత్వా యథోపచారాన్ధనాచార్యాయ చ దక్షిణామ్ ॥ ౧౪౮
శతనిష్కావరాం గోభూవస్త్రిధాన్యాదికాన్యపి ।
మూర్తిభేదేభ్యస్తథాన్యేభ్యస్తత్తత్కర్మానుసారతః ॥ ౧౪౯
యథాతుష్టికరం దేయం యాగే తత్రోపకుర్వతామ్ ।

❁ బహిర్గామోత్సవకాలః. ❁

అపరాహ్ణే బహిర్గామం కుర్యాదేవం మహోత్సవమ్ ॥

❁ కవిత్వావరోహణావధిః. ❁

ప్రోక్ష్య ప్రత్యహమేతాని పూజాకాలేషు పూజకైః ।
న్యూనపీయాని దివసాం శ్చతురశ్చ చతుర్ముఖ ॥ ౧౫౧
† చతుర్వింశతిం షట్ చ యది వా దివసానపి ।
త్రిరాత్రమేకరాత్రం వా షళ్చత్వార్యవరోహయేత్ ॥ ౧౫౨

---

* మాచార్యేణ పదాన్తికే. ❁ ఇదమర్ధం క్వచిన్నదృశ్యతే.
† ద్వాత్రింశతిస్సప్త.

❁ పవిత్రారోపణమన్త్రాః. ❁

ఉచ్చార్య పౌరుషం సూక్తం సామ యుద్వా రథన్తరమ్।
త్రిసూపణం తథా మన్త్రం మూలమన్త్రమథాపి వా ॥ ౧౫3

❁ గురవె పవిత్రాప్రదానె దోషః. ❁

అపరోక్ష్య పవిత్రాణి దేయాని గురవే తతః।
గురవె తాని దత్తాని ప్రీణనాయ మధుద్విషః ॥ ౧౫౪
అన్యథా కర్మనైష్ఫల్యం క్షీయస్వాద్యాజరాష్ట్రయోః।

❁ ఆవాహిత దెవతావిసర్జనమ్. ❁

మణ్డలస్థం చ కుమ్భస్థమగ్నిస్థం చ విసర్జయేత్ ॥ ౧౫౫

❁ పవిత్రావరోపణె కాలోత్కృష్టనవశ్యకతా. ❁

పవిత్రారోహణదినే కాలోత్కృష్టె న యుజ్యతె।

❁ పవిత్రావరోపణానన్తరం భగవతస్స్నపనమ్. ❁

కృత్వా వరోహణం తేషాం స్నపనం తదనన్తరమ్ ॥ ౧౫౬
కార్యం యథోక్తవిధినా ప్రవిశెన్మన్దిరం తతః।

❁ పవిత్రోత్సవఫలం. ❁

ఇత్యేష కథితో బ్రహ్మన్ పవిత్రారోహణేవిధిః ॥ ౧౫౭
అనెన విధినా విష్ణోరపవిత్రారోహణం హరేః।
కుర్వన్ ఫలాన్యనన్తాని ప్రాప్నుయాన్నైవ సంశయః ౧౫౮
సుఖం జీవతి నిర్వ్యాధి యావదాయుస్సమృద్ధిమాన్।
ఆయుశ్చ విన్దతి ప్రాప్తం ధర్మార్థీ ధర్మమాప్నుయాత్ ॥ ౧౫౯
కామానవాప్నుయాత్కామీ అర్థార్థీ చార్థమాప్నుయాత్।
మోక్షార్థీ మోక్షమాప్నోతి ప్రజార్థీ శాన్తిమాప్నుయాత్ ॥

* బాన్ధవైర్లభతేచాపి ప్రవాసిభిస్సమాగమమ్ ।
కీర్తించాప్నోతి పరమాం కీర్తికామో న సంశయః ॥ ౧౬౧
జ్ఞానార్థీ జ్ఞానమాప్నోతి శాన్త్యర్థీ శాన్తిమాప్నుయాత్ ।
శత్రవస్తు ప్రణశ్యన్తి గ్రహాంభూతాద్యుపద్రవాః ॥ ౧౬౨
ఆరోగ్యకామీ చారోగ్యం శ్రీకామశ్శ్రియమాప్నుయాత్ ।
బహునాత్ర కిముక్తేన ఫలం యద్యదభీప్సితమ్ ॥ ౧౬౩
తత్సర్వం తస్య హస్తస్థం నాత్ర కార్యా విచారణా ।
భుక్త్వా భోగాంశ్చ విపులాన్ ధ్యాత్వా చాన్తే మధుద్విషమ్ ॥
తల్లోకం సమవాప్నోతి న చేహాజాయతే పునః ।
ధారయన్తి పవిత్రాణి యేభక్త్యాశ్శ్రద్ధయాన్వితాః ॥ ౧౬౫
తేపి నిధూయ పాపాని మోదన్తే దివి దేవవత్ ।
ఆచార్యో మూర్తిపస్సర్వే యే చాన్యే పరిచారకాః ॥ ౧౬౬
యే శృణ్వన్తి చ పశ్యన్తి కీర్తయన్తి చ కర్మ తత్ ।
తే సర్వేపి సమృద్ధార్థాల్లభన్తే సర్వసంపదః ॥ ౧౬౭

❁ ఆగ్రయణపూజాయోగ్య మాసతిథినక్షత్రాది. ❁

† ఆగ్రయణం శ్రావణే మాసి మాసి ప్రోష్ఠపదేపి వా ।
మాసే చాశ్వయుజే బ్రహ్మ కార్తికే మాసివా భవేత్ ॥ ౧౬౮
వసన్తస్సేవం తతోన్యత్ర తైషే మాఘేపి వా భవేత్ ।
ఫల్గునే మాసి చైత్రే వా వైశాఖే వా తదాచరేత్ ॥ ౧౬౯
హస్తే చ శ్రవణే పౌష్ణే నైరృతే చ ప్రజాపతేః ।
నక్షత్రే వారుణే పుష్యే వాయువ్యే దితిదైవతే ॥ ౧౭౦
క్ష మఖాసు మైత్రే చిత్రాయాం శ్రవిష్ఠాయామథాపి వా ।
సౌమ్యే త్రిషూత్తరాఖ్యేషు సమ్భవానుగుణం భవేత్ ॥ ౧౭౧

---

* పాన్థో వై లభతేచాపి బన్ధుభిశ్చ. † ఆగ్రేణం శ్రావణే. క్ష మఖే చ చిత్రే చైత్రాయామ్.

అయుగ్మాస్తిథయస్సర్వా నవమీపరివర్జితాః।
యుగ్మాస్తు తిథయో నేష్టా ద్వితీయాం దశమీం వినా॥ ౧౮౨
సోమో బృహస్పతిస్సామ్యో భృగుశ్చేతి గ్రహాస్త్రిభాః।
మేషవృశ్చికమీనే తు కన్యార్ఘటకులీరకే॥ ౧౮౩
పూర్వభక్తే చ కర్తవ్యస్త్రాయం కర్మణఃక్రమః।

❁ ఓషధిలవన ధాన్యగ్రహణాదివిధిః. ❁

ఆదా దర్భోదనం క్షేత్రే క్షేత్రపాలాయ కల్పయేత్॥ ౧౮౪
ముహూర్తే లవనస్యోక్తే విధాయ లవనం తతః।
ధాన్యం *కణిశభారేణ గృహ్ణీయాద్భూమికర్షకైః॥ ౧౮౫
కదలీవనసాదీని తథాదధిఘృతాదికమ్।
ధాన్యభారానపి తదా †కన్దల్యాదిదలాని చ॥ ౧౮౬
నయేయుర్నృత్తవాదిత్రగీతాలఙ్కారసంయుతమ్।

❁ ధాన్యానయనకాలే రక్షోపంవిధానమ్. ❁

పురతశ్చ పృష్ఠతశ్చైవ సేనేశవిహగాధిపౌ॥ ౧౮౭
అలఙ్కృతౌ కుఞ్జరాదియానారూఢౌ యదావసు।
ఛత్ర చామరకౌశేయధ్వజాదిపరిబర్హకౌ॥ ౧౮౮

❁ గ్రామప్రాదక్షిణ్యేన ధాన్యానాం కోష్ఠాగారనయనమ్. ❁

సీత్వా ప్రదక్షిణం గ్రామమాలయం చ మధుద్విషః।
కోష్ఠాగారం ప్రవిశ్యాన్తర్ధాన్యం కణిశగోచరమ్॥ ౧౮౯

❁ భాణ్డే ధాన్యనిక్షేపణే మన్త్రాః. ❁

శ్రీసూక్తేన సమభ్యర్చ్య భాణ్డేష్వభినవేషు తత్।
నిక్షిప్య సఙ్గ్రహం తస్య కుర్యాత్తత్రాలయేషు చ॥ ౧౯౦

---

*కణిశభారేణ. †కన్దలాని దలాని చ.

❁ కర్మకరేభ్యో ధాన్యవిభాగః. ❁

కర్మిణాం దేవదేవస్య తథా దేవం సమర్చతామ్।
యథాధికారం ధాన్యాని దద్యాచ్చ సమయే శుభే॥ ౧౪౧

❁ పరిష్కృత హవిర్నివేదనమ్. ❁

తణ్డులాన్నూతనాన్ స్నానాత్ పూర్వం శోధితాంస్త్రిఫలీకృతాన్।
మరిచైర్జీరకైర్యుక్తాన్ గుళపాకేసుభావితాన్॥ ౧౪౨
నాళికేరఫలోపేతానిక్షుఖణ్డసమన్వితాన్।
మూలబేరాదిబేరాణాం పురతశ్చ శోభనే గురుః॥ ౧౪౩

❁ నవతణ్డులహోమః. ❁

నివేదయేత్తతో మూలవిద్యయాష్టోత్తరం శతమ్।
తణ్డులైర్జుహుయాదగ్నౌ

❁ నవాన్ననివేదనమ్. ❁

¶ బ్రాహ్మణానాం యథాపురమ్॥ ౧౪౪
తస్మిన్దినే వరేద్యుర్వా నవాన్నాని నివేదయేత్।
ప్రభూతసంస్కృతాన్యేకనిష్ఠాని కదలీదలే॥ ౧౪౫

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది పాద్మే తన్త్రే
చర్యావాదే ♦ పవిత్రాద్యుత్సవవిధినామ
చతుర్దశోఽధ్యాయః.

---

§ నన్యా. ¶ బ్రహ్మదీనాం. ‡ న్నాని. ♦ ఆగ్రయణోత్సవ.

పంచదశోఽధ్యాయః.

❁ మాసానుబద్ధివ్రతేషు వరాహవ్రతమ్. ❁

శ్రీభగవాన్ :—

* మాసి భాద్రపదే దేవం శ్రవణే చాదిపూరుషమ్।
వరాహరూపం సుభగం హిరణ్యాక్షాసురద్విషమ్॥ ౧
యజేత ధరయా దేవ్యా సార్ధం సర్వార్థసిద్ధయే।
అన్యేషాం మూర్తిభేదానామపి తస్మిన్ సమర్చనమ్॥ ౨

❁ ఆశ్వయుజమాసవ్రతమ్. ❁

స్నాతావాశ్వయుజే మాసి యజనం స్నపనాదిభిః।

❁ కార్తికద్వాదశీవ్రతమ్. ❁

కార్తికే మాసి సంప్రాప్తే ద్వాదశ్యాం చాసితేతరే॥ 3
పక్షే ప్రబోధయేద్దేవమర్చయిత్వా యథావసు।
మన్త్రైశ్చోదుత్యమిత్యేష ఉత్తిష్ఠేతి చ బోధనే॥ ౪
ప్రబోధ్య వార్చయేద్దేవముత్థితం విధివత్కృనా।
ఔత్సవం బిమ్బమభ్యర్చ్య మణ్డపే మణ్డలే స్థితమ్॥ ౫
ద్వారతోరణకుమ్భాదియజనం చ యథాపురమ్।
గ్రామే మహోత్సవశ్చ కార్యస్సర్వమఙ్గలసంయుతః॥ ౬
సర్వే చాశ్రమిణశ్చ కుర్యుర్వ్రతానాం చ విసర్జనమ్।
దక్షిణార్థం తదర్ధం వా దక్షిణాం గురవే తదా॥ ౭

❁ కృత్తికాదీపోత్సవః ❁

కృత్తికాసు చ కార్తిక్యాం పౌర్ణమాస్యాం మధుద్విషః।
కృత్తికాభిర్యోగే వా కేవలాయాం తిథౌ భవేత్॥ ౮

---

* తస్మిన్.

* దీపోత్సవం తథా సర్వం శోభయేన్మమ మన్దిరమ్ ।
ఆరోప్య సర్వతో దీపాన్ స్తమ్భాంశ్చైవ మధుద్విషః ॥ ౯
దిక్షు సర్వాసు సర్వత్ర తథా చావరణేషు చ ।
కూటాకారాగకల్పనీయాస్తేషాం స్యుర్దీపవమాలికాః ॥ ౧౦
ప్రాకారభిత్తిషు తథా మణ్డపే గోపురేషు చ ।
బహిర్వాభిదీపమాలాభిర్భాస్యం సర్వాసు దిక్షు చ ॥ ౧౧
దీపోత్సవాయు పూర్వేద్యుర్నిశి కల్యాణకౌతుకమ్ ।
బధ్నీయాదాత్మవే బిమ్బే సర్వమఙ్గలసంయుతమ్ ॥ ౧౨
అపరేద్యుశ్చ మూలాదిబేరాణామర్చనం భవేత్ ।
నైమిత్తికం పరిదోషే తు కుర్యాద్దీపాధివాసనమ్ ॥ ౧౩
పురస్తాన్మూలబేరస్య పాత్రమారోప్య నూతనమ్ ।
ధాన్యరాశౌ తస్మిన్స్థాప్యమాఢకసమితమ్ ॥ ౧౪
కాపిలం తైలమథవా నిక్షిప్య పరిశోధితమ్ ।
ఋజుపవిత్రం తన్తుభిర్వా వాససా నూతనేన వా ॥ ౧౫
కల్పయిత్వా సముద్ధృత్య కుణ్డాగ్నిం తేన దీపయేత్ ।
పవిత్రమాగ్నేయమన్త్రేణ అగ్నిముద్రాం ప్రదర్శయేత్ ॥ ౧౬
అభ్యర్చ్య చాగ్నిమన్త్రైస్తు ముహూర్తే శోభనే గురుః ।
ఆచార్యు పాత్రం తత్ స్థాన వహ్నినా వలజాదిషు ॥ ౧౭
దీపయేద్దీపికాస్నాన్యాస్తూర్యేషు విదిశో దిశః ।
ఘోషయత్సు తథా నృత్తగీతాదీనాం సముద్యమే ॥ ౧౮
అధీయానేషు విప్రేషు మన్త్రాగ్నిసలదైవతాన్ ।
ఔత్సవం బిమ్బమాదాయు సర్వాలఙ్కారశోభితమ్ ॥ ౧౯
యానమారోప్య రథ్యాసు నయేదావరణేషు చ ।
దృశ్యాని నాటకాదీని కృత్రిమాణీతరాణిచ ॥ ౨౦

---

* దీపోత్సవస్తదా సర్వం శోధయేద్దేవమన్దిరమ్ ।

దశ ఁయెద్దివదేవాయ † భాషాభేదాన్యధోదితాన్ ।
ఆనాద్య మణ్టపే తస్మిన్నివేద్యం చ మహా హవిః ॥ ౨౧
మృధుకాన్ సంస్కృతాన్ సక్తూ ఁఫలలావస్థితృప్తయే ।
అపూపాన్ సమయే తస్మిన్నివేద్య మధుపిఙ్గవే ॥ ౨౨
అభ్యన్తరం మన్దిరస్య గమయేన్నగ్నలాన్వితమ్ ।
కృత్తికాదీపవిధినా సమూహాధనమిశ్రితమ్ ॥ ౨౩
విశాం చ రాజ్ఞో రాష్ట్రస్య సమ్పత్కరమనుత్తమమ్ ;
విదధ్యాశేషమనఘం బ్రహ్మణ ప్రీణనం జాతవేదసం ॥ ౨౪

❁ మార్గశీర్షద్వాదశీవ్రతమ్. ❁

మార్గశీర్షే సితే పక్షే మాసి వ్రతమనుత్తమమ్ ।
ద్వాదశ్యాం వ్రతపూర్వత్వాద్వ్రతమారాధనం హరేః ॥ ౨౫
ఆరాధనం భగవతఃకుర్వంస్తాదృశమున్నమమ్ ।
దశమ్యాం హరిమారాధ్య భోజయిత్వా చ భూసురాన్ ॥ ౨౬
దక్షిణాం చ యథాశక్తి దత్వా తెభ్యస్సమాహితః ।
భగవత్సన్నిధౌ తేషాం విజ్ఞాప్య ద్వాదశీవ్రతమ్ ॥ ౨౭
అనుజ్ఞాపూర్వకం పూజాం వ్రతపూర్వాం మహాఫలామ్ ।
సఙ్కల్ప్య దర్భాన్వాసీసఃప్రాఙ్ముఖఃప్రణిధానవాన్ ॥ ౨౮
హవిష్యాశీ సకృత్కృత్వా సర్వం కర్మాహ్నికం తథా ।
రాత్రౌ చ భగవద్యోగమాస్థాయ చ తదాధివి ॥ ౨౯
అవశేద్యుఃక్రియాజాతమేకాదశ్యాం యథా విధి ।
పూర్వం శ్రీమవణస్నాయీ నియమం కరమాస్థితః ॥ ౩౦
అనశ్నన్ దేవమారాధ్య హోమాన్తం మానమాస్థితః ।
భగవద్ధ్యాననిరతో వ్యవహారం చ లౌకికమ్ ॥ ౩౧

---

† సర్వాలఙ్కారశోభితమ్.

అసంస్పృశన్ మనగకాయకర్మభిశ్చేజ్జితాదిభిః ।
స్థితో మౌనీ తదా తద్వద్రాత్రౌ కౌతుకబన్ధనమ్ ॥ ౩౨
బధ్వా దేవేశమారాధ్య దభ్ర శాయీ నయేన్నిశామ్ ।
బ్రాహ్మే ముహూర్తే చోత్థాయ కృత్వా సన్ధ్యాం యథావిధి ॥
కర్మదేవాన్తికం గత్వా కుర్యాత్పూజాం యథాపురమ్ ।
చతుర్వేదవిదో విప్రాన్ దిక్షు ప్రాచ్యాదిషు క్రమాత్ ॥ ౩౨
దభ్రాసనేష్వాసయిత్వా దేవస్యాభిముఖం యథా ।
కోణేషు చ దిశాం విప్రానేకాయనవిదస్తథా ॥ ౩౩
అధ్యాపయేదధ్యయనం యదా ప్వచ్ఛన్దసాం గురుః ।
సామగానితరాలాభే కేవలాం స్తవసి స్థితాన్ ॥ ౩౪
ఏకాయనవిదో వాపి హరేస్తత్ప్రీణనం వరమ్ ।
* ప్రాశయేద్బ్రాహ్మణాన్సాన్నార్ధం ప్రతస్థగకాయశుద్ధయే ॥ ౩౫
కుశోదకం పఞ్చగవ్యం ప్రాపణం చ యదాక్రమమ్ ।
దివా స్వాపం వరాన్నం చ పునర్భోజనకర్మ చ ॥ ౩౬
స్త్రీసేవాం తైలసేవాం చ కాంస్యభోజనమేవ చ ।
మాంసాశనం త్యజేత్తస్మిన్ దివసే కర్మ గర్హితమ్ ॥ ౩౭
భోజయేచ్చ యథాశక్తి దద్యాదన్తే చ దక్షిణామ్ ।
ఉపవాసాత్మకో నక్తమేకాదశ్యాం సమాచరేత్ ॥ ౩౮
అజ్ఞానాచ్చేత్త్రయోదశ్యాం పారణం రాత్రిసం భవేత్ ।
వర్జ్యాశ్చ వారా మన్దస్య భృగ్వర్కాఙ్గారకస్య చ ॥ ౩౯
నక్షత్రం యమదైవత్యం వ్రతారమ్భే చతుర్ముఖ ।
పారణం చోపవాసశ్చ న దోషాయ తిథిత్రయే ॥ ౩౯
న సమ్భాషేత పాషణ్డవృత్తిభిర్గర్హితైర్నరైః ।
ప్రసూదాదపి నైవాన్యైర్నాస్తికైశ్చ ప్రతీలోమజైః ॥ ౩౩

---

* పారయే.

నాశౌచవద్భిర్ద్వాదశ్యాం వ్రతస్థో నావలోకయేత్ ।
ఆదార్శయామపి మాసేఽస్మిన్ జన్మర్క్షే చ గరుత్మతః॥ ౪౪
తత్ప్రీతమే సమారాధ్య హరిశాస్త్రోక్తవర్త్మనా ।
పాయసాన్నం గుళాన్నం చ †ప్రభాతే వినివేదయేత్ ॥ ౪౫
బిమ్బం చోత్సవమాకల్ప్య వీథికావరణేషు చ ।
కృగరుడేనైవ సహితం గమయేన్మఙ్గలాన్వితమ్ ॥ ౪౬

❁ ఉత్తరాయణవ్రతమ్. ❁

ఉత్తరే చాయనే దేవం స్నపనాద్యైస్సమర్చయేత్ ।
ఘృతేనాభ్యఞ్జయేద్దేవం మజ్జయేద్వా ఘృతాదిషు ॥ ౪౭
ఘృతే వా దధ్ని పీయూషే యద్వా మధుని సమ్ప్లుతే ।
ఫలేషు వా ఫలరసే పఞ్చగవ్యరసేషు వా ॥ ౪౮
పాయసాదిషు చాన్నేషు కాలపుష్పోచ్చయేషు వా ।
దలేషు వా తులస్యాదేర్నవరత్నచయేషు వా ॥ ౪౯
సువర్ణకలధౌతేషు పుష్పాకారేషు శోభనే ।
సువర్ణ *గోలకాగకృతా¶ కల్పితావయవోజ్వలాః ॥ ౫౦
కల్పితాకల్పకల్యాణప్రతిమాకారపఞ్చితాః ।
పీఠికాకారతులితాస్తాభిరాచ్ఛాద్య భూషయేత్ ॥ ౫౧
షడ్భాయుధసమాకారా హస్తాదిషద్భిరాకృతీః ।
కృత్వా పృథగ్యథాశోభం గోలకాగ కిఞ్చుకాకృతీః ॥ ౫౨
భూషయేత్తాభిరఙ్గాని చాయుధాని చ సర్వశః ।
ఆపాదమస్తకం వాన్యైర్వీర్యే హ్యాదిభిరధోక్షజమ్ ॥ ౫3
ఛాదయేన్మూలమన్త్రేణ పూరణం సర్వవస్తుభిః ।

---

†ప్రభూతం. కృత్తరే గరుడేనైవసహితం. *గోలకశబ్దస్థానే గోలికేతిసాధు. ¶లిఖితా.

౧త్రిప్రస్థిపాదసహితానపి వా ద్విగుణాంస్తదా ॥ ౫౪
పూరయేత్కాలమూతోద్యన్నృత్తగీతాదిమఙ్గలమ్ ।
ఆచరేత్సర్వమేతస్మిన్యథావిభవ విస్తరమ్ ॥ ౫౫
జుహుయాత్సర్పిషా యావత్పూరణం మూలవిద్యయా ।
దేయా చ దక్షిణా స్వర్ణమాచార్యాయ యథావసు ॥ ౫౬
ఘృతాదిపూరణం చైతత్సర్వకామసమృద్ధిదమ్ ।

❁ పుష్యమావవ్రతమ్. ❁

పుష్యే చ మాసి నక్షత్రే పౌర్ణమాస్యామథాపివా ॥ ౫౭
ఆరాధనం భగవతస్సర్వపాపవినాశనమ్ ।

❁ మాఘమాసే తిలపద్మవ్రతమ్. ❁

మాఘమాసే సితే పక్షే పఞ్చమ్యాం మధుసూదనమ్ ॥ ౫౮
సమారాధ్య యథాశాస్త్రం దేవస్యాగ్రే మహీతలే ।
గోమయాలేపితే ద్వాభ్యాం హస్తాభ్యామపి సంమితే ॥ ౫౯
చతుర్భిర్వాపి సమాయామవిస్తారే చ్ఛాదితేపునః ।
వాససా నూతనేనైవ సదశేన తథోపరి ॥ ౬౦
కృష్ణాజినేన శుద్ధేన భేదనచ్ఛేదనాదినా ।
*ఏర్జితేన సమాచ్ఛాద్య వస్త్రం తదుపరి క్షిపేత్ ॥ ౬౧
తిలానాం భారమేకం వా ద్వౌ వా కృత్వా చ వేదికామ్ ।
త్రిమేఖలాం తిలే తస్మిన్ పద్మాకారసమాకృతిమ్ ॥ ౬౨
నిష్కత్రయాత్మకం స్వర్ణం లేఖాపద్మం తిలేపి వా ।
నిక్షిప్య నవరత్నాని దిక్షు చాష్టాసు నిక్షిపేత్ ॥ ౬౩
ధాన్యపూర్ణాని పాత్రాణి ద్వే ద్వే ప్రతిదిశం క్రమాత్ ।
ప్రస్థత్రైలం తథా పక్షిదధి చాపి చతుర్గుణమ్ ॥ ౬౪

---

౧ త్రిపాదభారసహితా నాడివా ద్విగుణా స్తదా. *లజ్జతే చ.

పార్శ్వతోఽగ్నిపురతశ్చాపి పాత్రస్థం న్యస్య భూతలే।
† తిలాజ్యాహారగ్నిపురత స్త్రీణ్యహాని జితేన్ద్రియః ॥ ౬౫
ఉపోష్య వా గురుగ్నిపూవఽమెకరాత్రం చతుర్ముఖ।
అభ్యర్చ్యఽ గన్ధపుష్పాద్యైస్తిలాన్యస్తాన్యనన్తరమ్ ॥ ౬౬
అధీయానేషు విప్రేషు తూయఽవాదిత్రఘూషణై।
మధ్యలేషు తథాన్యేషు ప్రవృత్తేషు యథాయుధమ్ ॥ ౬౭
తిలైస్సహస్రకృత్వోఽగ్నౌ జుహుయాన్మూలవిద్యయా।
ఆచార్యఽం వస్త్రకాలఙ్కృం భగవచ్ఛాస్త్రకోవిదమ్ ॥ ౬౮
కల్యాణాచారనిరతం సవైఽస్సముదితం గుణైః।
తస్మై భాగవతాయేదమర్చయిత్వాఽ తీతాదిభిః ॥ ౬౯
తిలపర్వతం ప్రదాతవ్యం సన్నిధౌ వారిపూవఽకమ్।
ప్రియతాం భగవాఽ విష్ణురిత్యాచార్యఽణ మన్త్రోవిత్ ॥ ౭౦
తదన్తే దేవమభ్యర్చ్యఽ కృ భోజయిత్వా మహీసురాఽ।
దద్యాచ్చ దక్షిణాం తేభ్యో గురవే చ యథోదితామ్ ॥ ౭౧
ఇత్థం తిలసరోజం యో దద్యాద్ధాన్యాదిసంయుతమ్।
పునాతి స పిత్రృఽ * సవాఽనాత్మానం చ పరావరాఽ ॥ ౭౨
మాసఽషేఽ పౌణమాస్యాం చ యజనం న్నపనాదిభిః।

❁ ఫాల్గునమాసె శ్రీకామవ్రతమ్ ❁

ఫాల్గునె మాసి ఫల్గున్యాం శ్రీకామో హరిమర్చయేత్ ॥ ౭౩
ఉపోష్య పూవఽం నియతో ధ్యాయన్నిష్ఠం సమాహితః।
విపులె బిల్వవిపినే మధ్యే పుష్కరశోభితే ॥ ౭౪
మహాతటాకే శిజ్ఞానవఙీసఙ్ఘసమాకులె।
‡ మణ్డపే తత్ర మాహేన్ద్రే ♦ రత్నప్రాకారవేష్టితే ॥ ౭౫

---

† తిలాజ్యభారసహితా. కృ పూజయిత్వా. * పరాన్కుల్యానపి.
‡ మణ్డలే. ♦ ప్రాకారపరివెషణె.

చతుర్దిక్షు చతుర్ద్వారే కల్పకద్రుమమణ్డితే।
సౌవర్ణే బహుకల్యాణరత్నస్తమ్భసమన్వితే॥ ౭౬

సింహాసనే వరే రత్నపద్మోపర్యుదలఙ్కృతే।
కర్ణికాకేసరోపేతే సుఖాసీనం శ్రియా సహ॥ ౭౭

పూర్వాదిదిక్షు భ్రాతవ్యా వాసుదేవాదయో దలే।
ఆగ్నేయాదిషు కోణేషు చత్వారో హస్తిసగ్రమాత్॥ ౭౮

గుగ్గులుశ్చ కురణ్డశ్చదమకశ్చలలస్తథా।
శఙ్ఖపద్మనిధీ చాపి సింహవిష్టరపార్శ్వయోః॥ ౭౯

అన్యోన్యాభిముఖౌ భూరి వమన్తౌ వసు సర్వదా।
భూమ్యాదయోఽష్టౌ పూర్వాదిదిక్షు చామరపాణయః॥ ౮౦

ఇన్ద్రాదయశ్చ పూర్వాది దిక్ష్వష్టావష్టసు *క్రమాత్।
స్థితాశ్చతుషు ద్వారేషు వేత్రహస్తాస్సకఞ్చుకాః॥ ౮౧

కుబ్జవేషాస్త్రియో ద్వారి పాలయన్త్యో మనోహరాః।
బలాకినీ భీషికా చ తథైవ వనమాలినీ॥ ౮౨

శాఙ్కరీ చ క్రమాదేతాగ్పూర్వాదిషు చతుర్ముఖ।
ద్వారాణి పాలికాభిశ్చ పూర్ణకుమ్భైర్ధృతైస్తథా॥ ౮౩

తోరణైర్దామభిర్యుక్తైర్దీపైరన్యైశ్చ మఙ్గలైః।
పరిష్కృతాని ధ్యాత్వైవం దేవీం దేవం చ పూజయేత్॥ ౮౪

శ్రియం వా కేవలాం వర్ధ్యే కర్ణికాయామవస్థితామ్।
మణ్డపే తత్ర పూర్వోక్తే పరివారసమన్వితే॥ ౮౫

లక్ష్మీప్రసూనకైర్గన్ధైర్హోమో బిల్వాదిపల్లవైః।
సమిదాజ్యైశ్చ మన్త్రేణ శ్రియశ్చాష్టాక్షరేణచ॥ ౮౬

శ్రీసూక్తాని చతుర్దిక్షు పార్శ్వాని పృథివీసురైః।
ఆరాధ్యాభీష్టయాదన్తే స్తోత్రైర్బహువిధైశ్శ్రియమ్॥ ౮౭

---

* స్థితాః.

❁ లక్ష్మీస్తోత్రమ్. ❁

నమామి దేవి లోకానాం జనయి *త్ర్యధ్బిసమ్భవే।
సవ॒లోకేశ్వరేశేశ వల్లభే †దుల॒భేఽధమైః॥ ౮౪
ఇాసుదేవాఙ్గసంస్పర్శ॒ సుఖైకరసభాజనే।
నమస్తె ¶సుఖదె దేవి దెవానామధిదెవతే॥ ౮౫
యదృచ్ఛయాపి తె దెవి కటాక్షొ॒ పతితాస్సకృత్।
తుద్రేవ్వపి ప్రగల్భన్తె తే త్రిలొకేశ్వరాగ్రమాత్॥ ౮౦
న స్పృశన్తి త్రిలోకేశానపి యాస్వీక్షణాని తె।
సంపాద్యన్తే క్షణాత్తుదా నాకపృష్ఠాదపి చ్యుతాః॥ ౮౧
లావణ్యాదిగుణా యత్ర కాష్ఠామశ్నువతే పరామ్।
తాని త్వదీయాన్యఙ్గాని దేవి కస్తొతుమహ॒తి॥ ౮౨
త్వం మాయా త్వమవిద్యాసి త్వం శక్తిర్ కర్మ॒ణామపి।
చైతన్యశక్తిస్త్వమసి ప్రకృతిస్త్రిగుణాత్మికా॥ ౮3
త్వమెవ విద్యా మైత్ర్యన్తా త్రయీ చ త్వం పరావరా।
యస్యాస్తవాయుతాంశాంశే దేవ్యో వాగాదయస్థితాః॥ ౮౪
సచ్చిదానన్దరూపస్య పరస్య పరమాత్మనః।
ఆనన్దాదిమయీ మూర్తి॒ రవిభక్తా భవత్యసి॥ ౮౫
ప్రభాసి తస్య నిత్యా త్వం భాస్వతర్ పరమాత్మనః।
పద్మా త్వమసి విప్రాణాం వన్దనీయా దినే దినే॥ ౮౬
భూర్భు॒వస్స్వస్త్రయీ చ త్వం భూరసి త్వం భువోసి చ।
స్వరసి వ్యాహృతిశ్చాసి ఋగ్యజుస్సామకారణమ్॥ ౮౭
త్వమాహుతిస్త్వమిష్టిశ్చ దక్షిణాసి త్వమెవ చ।
సిద్ధిశ్చ కర్మ॒ణాం త్వత్తో నాన్యాస్తి కమలాలయే॥ ౮౮

---

*త్ర్యబ్జ. †దుల॒భే ఓమే. ¶సుభదే.

నీతిరాన్వీక్షికీ వార్తా విద్యా చాద్యాసి లోకికీ।
దృష్ట్వా దేవి త్వయా హీనం మృతప్రాయం జగత్త్రయమ్ ॥ ౯౯
యత్తైరమ్భోధిమథనప్రాయైరావిర్బభూవిథ।
అనువర్జికముత్పన్నం ప్రాప్తమప్సరసామపి ॥ ౧౦౦
తాదృగేవామృతాదన్యద్విద్యతే హరిమన్దిరే।
హాలాహలం విషం చాపి జన్మనశ్చేయసే తవ ॥ ౧౦౧
ప్రత్యూహరూపేణోత్పన్నం క్షీరవారిధిసమ్భవే।
అభ్యర్హితాలవోత్పత్తిరేవం నామ మధుద్విషః ॥ ౧౦౨
కూర్మాదితిర్యగ్యోనిత్వం యత్సాక్షిప్తం పరమాత్మనః।
త్వం సర్వలోకజననీ జనకో జగతాం హరిః ॥ ౧౦౩
త్వయా చ విష్ణునా చైతద్వ్యాప్తం స్థావరజఙ్గమమ్।
మా నగా కాశం తథా గోష్ఠం మా గృహం మా పరిచ్ఛదమ్ ॥
మా శరీరం కలత్రం చ త్యజేథా మా చ సన్తతిమ్।
శ్రుతవాన్ శీలవాన్ దక్షో బుద్ధిమాన్ విత్తవాన్నృజుః ॥ ౧౦౫
పుత్రవాన్ బన్ధుమాన్ శ్రీమాన్ యశుమాన్ ధాన్యవానపి।
గుణవాన్ కీర్తిమాన్ లోకే తథాభిజనవాన్ ప్రభుః ॥ ౧౦౬
ఆయుష్మాన్ విజయీ భూమాంస్తథైవారోగ్యవానపి।
శ్లాఘ్యవాన్ దేవి పురుషకటాక్షవిషయస్తవ ॥ ౧౦౭
సనైర్యదధో క్షేపహితస్త్వద్దర్శనవివర్జితః।
క్రీడాభూమిరహం శేయాస్య వక్షోభూమిస్సనాతనీ ॥ ౧౦౮
ఆనన్త్యాత్తవకల్యాణి గుణానాం వర్ణనే క్షమః।
న చ చప్రతిరప్యేష దూరే స్యాన్మాదృశాం స్థితిః ॥ ౧౦౯
ప్రసీద దేవి పద్మే త్వం పద్మహస్తే శుచిస్మితే।
పద్మాసనే పద్మనేత్రే పద్మాయోనేర్జనయిత్రి హరిప్రియే ॥ ౧౧౦

పద్మప్రియే నమస్తుభ్యం విష్ణోర్వక్షఃస్థలాలయే ।
స్తుత్యన్తమిత్థమారాధ్య దేవ్యస్సర్వాన్ శ్రియూదయుః ॥ ౧౧౧

❁ దేవీనామార్చనే విశేషః. ❁

ఆవాహనం చోపవీతం చ వజయిత్వోపచర్యయా ।
ధ్యాత్వా యథోక్తమార్గేణ యద్వా భూమధ్వజార్చనమ్ ॥
ఉత్సవం చ శ్రియా దేవ్యా సాధనం తస్మిన్మధుద్విషః ।
యావజ్జీవం శ్రియం దేవీమర్చయేన్ సంపదం పరామ్ ॥ ౧౧౩
ఇహానుభూయ భూయోఽపి *పరత్ర శ్రియమశ్నుతే ।
యుద్వా కామముమానేన పురుషేణార్చనం శ్రియః ॥ ౧౧౪
లభతే తత్తదేవేహ ఫలభేదైశ్చ కిమ్మారితైః ।

❁ ఆరోగ్యకామవ్రతమ్. ❁

ఆరోగ్యకామస్స్నాత్వైతే మణ్డలే రత్నపఙ్కజే ॥ ౧౧౫
ఆసీనం విష్టరే పీతకౌశేయవసనం హరిమ్ ।
నిష్టప్తతపనీయాభం చతుర్భుజమధోక్షజమ్ ॥ ౧౧౬
ప్రసాదసుముఖం సర్వదివ్యాభరణభూషితమ్ ।
దేవీపరోక్షం కల్యాణం కేవలం వా చతుర్ముఖ ॥ ౧౧౭
పూర్వాదష్టదలాసీనశక్త్యష్టకసముపసితమ్ ।
ఏవం ధ్యాత్వార్చయేన్నిత్యమారోగ్యం పరమశ్నుతే ॥ ౧౧౮
అనన్యలభ్యమారోగ్యం సర్వం †లభ్యేత్తదగ్రపరమ్ ।

❁ దినపఞ్చకవ్రతమ్. ❁

దినాని పఞ్చ శస్తాని వైష్ణవాని చతుర్ముఖ ॥ ౧౧౯
తేషు వ్రతమనుష్ఠేయం సర్వాభీష్టసాధనమ్ ।
పఞ్చద్వయేచ ద్వాదశ్యౌ సినీవాలీ కుహూస్తథా ॥ ౧౨౦
శ్రవణర్క్షం దినాని స్యుర్మాసేషు ద్వాదశస్వపి ।

---

*పరతః. †లభ్యమితగ్ర పరమ్.

❀ చైత్రాది ద్వాదశమాసాధివ్రతానిః. ❀

చైత్రాదిషు ద్వాదశసు మాసేషు ద్వాదశాధిపాః ॥ ౧౨౧
అర్చనీయాస్తథా క్రమాద్విష్ణుస్తత్రైవ మధుసూదనః।
త్రివిక్రమో వామనశ్చ శ్రీధరస్తదనన్తరమ్ ॥ ౧౨౨
హృషీకేశశ్చ పద్మనాభో దామోదరసమాహ్వయః।
కేశవో నామధేయేన తథా నారాయణః స్మృతః ॥ ౧౨౩
మాధవోఽన్యశ్చ గోవిన్దో ద్వాదశైతే ప్రకీర్తితాః।
మాసే చైత్రే * సమారభ్య మార్గశీర్షే థవా భవేత్ ॥
† అన్నే హవిష్యం భూమేద్యురనశ్నన్నవరేఽహని।
శ్రీవణే మధ్యమే భాగే శుచిరర్చేస్సమాహితః ॥ ౧౨౫
చక్రాబ్జమణ్డలే యద్వా బిమ్బే కుమ్భేఽథ వా హరిమ్।
ఆరాధ్య మూర్తిం మాసేముపచారైర్యథోదితైః ॥ ౧౨౬
ఆరాధనాన్తే పత్రాని దత్వా శక్త్యనుసారతః।
బ్రాహ్మణేభ్యస్తథా దత్వా గురవే దక్షిణాదికమ్ ॥ ౧౨౭
అవరేద్యుస్తథా దేవమర్చయిత్వా యథావిధి।
పారణం బ్రాహ్మణైస్సార్ధం కుర్యాన్నియతమానసః ॥ ౧౨౮
ఏవం చతుర్మూర్తి చాన్యేషు దినేష్వారాధనక్రమః।
మాసి మాసి చ యత్నవ్యా మాసేశా మూర్తిరర్చజ ॥ ౧౨౯
దినేషు చిఞ్చనూక్తేషు సర్వాభీప్సితసిద్ధయే।
త్రీణి పంచత్సరాన్యేవం కృత్వా మాసేషు చ త్రిషు ॥ ౧౩౦
వ్రతే సంపూర్ణతాం కుర్యాత్తూద్యాపోక్తవత్క్రతూనా।
కృతాచమన ప్రసన్నం ధాన్యరాశౌ స్థితో ద్విజః ॥ ౧౩౧

---

* వ్రతారమ్భా. † అన్నం. కృ వాచయేత వ్రతఫలం ధాన్యరాశౌ స్థితం ద్విజమ్.

భోజయిత్వా ద్విజవరాన్ దత్వా తెభ్యశ్చ దక్షిణామ్।
దక్షిణాభిస్తధాచార్యం తోషయెత్పఞ్చాదిభిః॥ ౧౩౫
పూర్ణమాస్యామపి హ్యేవ క్రమో మాసాధిపార్చనె।
విశెషత స్త్రియామాయాం చన్ద్రిమస్యుదితెఽర్చణా॥ ౧౩౬
కుహ్వామపి తిథౌ పైగ్వదర్చయెద్వ్రతమాస్థితః।
ఆరాధనం దినెష్వెషు చతుర్వర్గఫలప్రదమ్॥ ౧౩౭
పర్వస్నాన మాసనక్షత్రె ప్రాదుర్భావదినెషు చ।
అర్చయిత్వాఋక్షరాజ పూజా కార్యా స్నపనపూర్వికా॥
హోమావసానికాన్విప్రాం స్తర్పయెచ్చ యథావిధి।

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రె మహోపనిషది
పాద్మసంహితాయాం చర్యాపాదె
"వ్రతానుష్ఠాన క్రమో" నామ పఞ్చదశోఽధ్యాయః.

షోడశోఽధ్యాయః.

అరిష్టశాన్తికమ్.

బ్రహ్మా :—

భగవన్ భావినాం కర్మ ఫలానామశుభాత్మనామ్ ।
సూచనేషు నిమిత్తేషు సజ్జాతేష్వశుభాత్మసు ॥ ౧

గ్రహదోషాదిషు న్యూనామధిపస్య చ భూపతేః ।
తేషాం మకస్తాజ్ఞతానాం కర్మ యచ్ఛమనం పరమ్ ॥ ౨

తన్మమాఖ్యాయతాం కీదృక్కిం కథం చేతి చాచ్యుత ।
రహస్యమపి తదాచ్యం దయయా వరయా మయి ॥ ౩

దుర్నిమిత్తనిరూపణమ్.

శ్రీభగవాన్ :—

జన్మర్క్షాద్యశుభస్థానగతేష్వఙ్గారకాదిషు ।
క్రూరేషు దుర్నిమిత్తేషు దుష్స్వప్నే పాపమయేషు చ ॥ ౪

* గృహర్క్షేత్రాదికేష్వేవం వల్మీకజననే తథా ।
రక్తస్త్రీషు చ జాతాసు అగ్నిదాహే చ వేశ్మనామ్ ॥ ౫

వస్త్రాదిమూషికాదంశే దగ్ధేషు శయనాదిషు ।
సజ్జాతేష్వపి చాన్యేషు పుత్రాదికలహాత్మసు ॥ ౬

నృపకోపే తథా చిత్తదుఃఖే నిగలబన్ధనే ।
పీడాయామరిపక్షేణ పిశాచాద్యైర్భయానకైః ॥ ౭

వ్రతధ్వంసే ప్రాగభావే † పుత్రాణామర్థహానిషు ।
అరిష్టసూచనే పుత్రజన్మన్యుత్పాతసమ్భవే ॥ ౮

అరిష్టశాన్తయే భగవదారాధనవిశేషః.

ఏవమాదిషు చాన్యేషు దోషేష్వారాధనం మమ ।
శాన్తయే కల్పతే బ్రహ్మన్ ప్రకారస్తస్య కథ్యతే ॥ ౯

---

* గృహర్క్షేత్రాదిషున్వేవం వల్మీకాక్రన్దనేషు చ. † పురాణామర్థ

* స్నానపూర్వాణి కర్మాణి కృత్వా విధివదాదృతః।

❁ ఆచార్యవరణ కుమ్భస్థాపనాది. ❁

ఆచార్యం వరయేత్పశ్చాన్మదారాధనతత్పరమ్ ॥ ౧౦
శమాదిగుణసంయుక్తం పఞ్చకాలపరాయణమ్।
శుచౌ భూమితలే కుమ్భం సౌవర్ణం రాజతం తు వా ॥ ౧౧
తామ్రం వాపి యథావిత్తం వారిపూర్ణం సకూర్చకమ్।
తన్తుభివేష్టితం న్యస్తై వారిబీజం † సఫల్లవమ్ ॥ ౧౨
ధాన్యరాశిషు సంస్థాప్య న్యస్తరత్నసువర్ణకమ్।
శాన్తిద్రవ్యసనాథం చ అశ్వత్థదలమఙ్గలమ్ ॥ ౧౩
వేష్టితం నవవస్త్రేణ రక్తేనాఽతసంయుతమ్।
ప్రాచ్యాం దిశి చ దేవేశం యామ్యే సఙ్కర్షణం తథా ॥ ౧౪
ప్రద్యుమ్నం పశ్చిమే భాగే అనిరుద్ధం తథోత్తరే।
ఏవం క్రమేణ వ .... త్తమావాహ్య ఘటికాసనే ॥ ౧౫
కుశకూర్చేఽథ పశ్చిమాశాసమ్ముఖేఽష్టాక్షరేణ తు।
యజేత్తార్క్ష్యాదినా యద్వా ‡ రుక్మం న్యస్య తదర్చనమ్ ॥ ౧౬
కుమ్భే చావాహ్య యజనం ¶ జపేన్మన్త్రమనుత్తమమ్।
మూలమన్త్రేణ లక్షం వా తదర్ధం వా తదర్ధకమ్ ॥ ౧౭
తతశ్చ పుంసూక్తమన్వాకం నారాయణానువాకకౌ।
తతశ్శ్రీసూక్త భూసూక్తై జపేదాచార్య ఋత్విజామ్ ॥ ౧౮
మూలేనాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య జహుయాద్ద్రవ్యసపిషా।

❁ వైష్ణవీకరణాష్టాక్షరహోమాది. ❁

అగ్నిప్రతిష్ఠాం కృత్వాఽథ వైష్ణవీకరణం తథా ॥ ౧౯
మన్త్రేణాష్టాక్షరేణైవ లక్షవారా నథాయుతమ్।
సహస్రమపి వా కుర్యాశ్శతం వాష్టోత్తరం గురుః ॥ ౨౦

---

* స్నానపూర్వాణి ఇత్యాది సార్ధం శ్లోకద్వయం కోశాన్తరేన దృశ్యతే. † సమల్లకమ్. ‡ రుక్మస్య చ రుక్మం న్యస్య తదర్ధకమ్. ¶ జపేత్ ఇత్యాది మన్త్రేణాష్టాక్షరేణ ఇత్యన్తం క్వచిన్న.

ధ్యాత్వా హరిం సర్వశాన్తికరం సర్వసమృద్ధిదమ్ ।
గౌరవం లాఘవం చాపి సమవేక్ష్య యథోచితమ్ ॥ ౨౧
దోషాణాం యత్నమాతిష్ఠేదచనాదిషు సర్వతః ।

❁ స్నపనమ్. ❁

అన్తే ప్రణవమబ్జిజైర్యజమానం గురుస్స్వయమ్ ॥ ౨౨
మన్త్రైర్గ కుమ్భస్థతోయేన ప్రోక్షయేన్మూలవిద్యయా ।
సహస్రకృత్వ్గ కూచేన స్నాపయేచ్ఛివవారిభిః ॥ ౨౩
ఆచార్యాయ యదావిత్తం దద్యాత్స్వర్ణాది దక్షిణామ్ ।
బ్రాహ్మణాన్ భోజయేత్తేభ్యో దక్షిణామల్పికామపి ॥ ౨౪
ప్రభూణామపి సర్వేషాం సర్వోపద్రవశాన్తయే ।
సర్వాభిప్రేతలాభాయ విశేషయజనం హరేః ॥ ౨౫
కుర్యాత్ స్నపనపూర్వం తదహ్ని నిత్యాచనే కృతే ।

❁ శాన్తికపౌష్టికకర్మణోగ్ర కాలః. ❁

తదన్తే శాన్తికం కర్మ అపరాహ్ణే తు పౌష్టికమ్ ॥ ౨౬
పూర్వాహ్ణే నిత్యకర్మోక్తం వసుభిర్విగుణైరపి ।

❁ ఏకబేర బహుబేర చ అర్చనక్రమః. ❁

పూజాదివ్యైరేకబేరే మూలబేరే సమర్చనమ్ ॥ ౨౭
బహుబేరే తు బిమ్బేస్మిన్నాదాత్సవే కమలాసన ।
ఆచార్య ఏవ పూజాయాం వైశేషిక్యాం సమర్చయేత్ ॥ ౨౮

❁ శాన్తికే పౌష్టికే చ కర్మణి కుణ్డభేదః. ❁

హోమకుణ్డం భవేత్పద్మతుల్యాకారం సుశోభనమ్ ।
పౌష్టికే శాన్తికే వృత్తం ప్రత్యహం సమిధాదిభిః ॥ ౨౯

❁ తత్ర కర్తవ్యహోమాదికమ్. ❁

ప్రత్యేకం తిలహోమస్యాదయుతం వా శతావరమ్ ।
ప్రత్యహం భోజయేద్విప్రాన్ యథాశక్తిచ దక్షిణా ॥ ౩౦

నృత్తం గేయం చ వాద్యం చ తథాధ్వర్యునమస్వహామ్।
కర్మావసానదివసం యావదగ్నేశ్చ ధారణమ్ ॥ 30
సప్తాహం ద్విగుణం వా స్యాత్త్రిగుణం వా చతుర్గుణమ్।
స్నపనం ప్రత్యహం కార్యం దానహోమాదయస్తథా ॥ 31

❁ శాన్తికే పౌష్టికే చ కర్మణి ధ్యేయస్య భగవతో రూపభేదః. ❁

శాన్తికే కర్మణి ధ్యేయో హరిస్స్ఫటికసన్నిభః।
పౌష్టికే తు సువర్ణాభశ్శ్రీయాఽసీనస్సహాసనే ॥ 33

❁ చక్రాబ్జమణ్డలాచర్చనే అనిమార్ల్యతా. ❁

చక్రాబ్జమణ్డలే కుమ్భే యత్ర యత్ర సమర్చనమ్।
తత్తత్రైవాన్యేద్యురారాధ్యో న తు నిర్మార్ల్యతా తయోః ॥ 34

❁ ఆచార్యాదీనాం యథావిభవం దక్షిణా. ❁

ఆచార్యదక్షిణా వాపి యథావిభవవిస్తరమ్।
కర్మణ్యధికృతానాం చ కర్మగౌరవలాఘవమ్ ॥ 35
అవేక్ష్య తోషణం విత్తైర్ఋత్విజాం చోపకుర్వతామ్।

❁ పౌష్టికే క్రియా అనుకూలేషు దినేషు కార్యా. ❁

దినాదిష్వనుకూలేషు ప్రారభ్య పౌష్టికే క్రియా ॥ 36

❁ శాన్తికే ప్రతికూలేషు కార్యా. ❁

శాన్తికే ప్రతికూలేషు యజమానస్య పద్మజ।

❁ భగవతశ్చ మన్దిరే పరిచర్యాపరాణాం

శ్రోత్రాదిప్రదానాం దత్తాపహారిణాం చ ఫలప్రశ్నః. ❁

బ్రహ్మా —

భగవన్నార్చనాదీని మన్దిరే కుర్వతాం నృణామ్ ॥ 37
విష్ణోః శ్రోత్రాదిదాతౄణాం పూజోపకరణాని చ।
భూషణాని చ వస్త్రాణి ఫలమభ్యుదయత్కమ్ ॥ 38

కీదృక్కీదృక్చ తాన్యేవ * దత్తాన్యాహరతామపి।
అనర్థకరమేతన్మే సంశయానస్య కథ్యతామ్ ॥ 3౯

❁ భగవతఃప్రత్యుత్తరమ్ తత్ర మార్జనాలేపనఫలమ్. ❁

శ్రీభగవాన్ :—

మార్జనం మన్దిరే విష్ణోఃకుర్వన్ పమ్మార్ష్టి దేహజమ్।
మలం పాపాత్మకం సర్వం పరత్రేహ చ సమ్భృతమ్ ॥ ౪౦

ప్రత్యహం మార్జనం కుర్వన్ ప్రత్యహం హన్తి కిల్బిషమ్।
గోచర్మమాత్రమాలిప్య గోమయేన చ భూతలమ్ ॥ ౪౧

ఆలయే లభతే సద్యో గోప్రదానఫలం నరః।
మార్జనాలేపనే కుర్వన్ విష్ణోరాయతనే నరః ॥ ౪౨

ఉషిత్వా సుచిరం స్వర్గే కర్మశేషేణ భూతలే।
భూయోపి జాయతే భూపఃకులే మహతి పూజితే ॥ ౪3

❁ ప్రదీపానాం ఫలమ్. ❁

స్రజం బధ్వా సుమనసాం యథా పర్యుచ్ఛతి విష్ణవే।
స భుక్త్వా విపులాన్ భోగాన్నాకపృష్ఠే విరాజతే ॥ ౪౪

❁ దీపారోపణఫలమ్. ❁

దీపానారోపయేద్విష్ణోర్మన్దిరేఽభ్యన్తరే బహిః।
దివి దేవవదాసీనో జాయతే వరమార్థవిత్ ॥ ౪౫

నిత్యైర్నైమిత్తికాన్యాపి దీపానారోపయేన్నరః।
బహుదుఃఖభయాకీర్ణం నరకం † నైవ పశ్యతి ॥ ౪౬

అహోరాత్రమనిర్వాణం దీపమారోపయేన్నరః।
సర్వపాపవిశుద్ధాత్మా విష్ణులోకే మహీయతే ॥ ౪౭

❁ ఉదకాభ్యుక్షణఫలమ్ ❁

ఉదకాభ్యుక్షణం విష్ణోరాలయే విదధాతి యః।
లోకం స వారుణం ప్రాప్య రమతే వత్సరాణ బహూన్ ॥ ౪౮

---

* దత్తానాం హరతామ్. † స న పశ్యతి.

❁ పుష్పవికిరణఫలమ్. ❁

సమ్మార్జ్యాలిప్య చ యదా దేవాగ్రే పుష్పాణి భూతలే।
వికిరేన్మనుజస్సర్వకామానాప్నోతి పుష్కలాన్ ॥ ౪౯

❁ భూమిదానఫలమ్. ❁

విష్ణుసాత్కురుతే భూమిం సర్వసస్య ఫలప్రదామ్।
యస్సలోకానవాప్నోతి సర్వానేవ న సంశయః ॥ ౫౦
పుష్పోద్యానప్రదానేన తపోలోకే మహీయతే।
ఫలవృక్షసమాపేతాం పూగభూమిం జలాన్వితామ్ ॥ ౫౧
యో దదాతి మహాలోకే సచిరం వసతి ధ్రువమ్।
ఉత్పాదయతి యః క్షేత్రే వైష్ణవే ఫలినస్తరూన్ ॥ ౫౨
నాలికేరాదికాన్యాతి స స్వర్గం ప్రేత్య దుర్లభమ్।

❁ తులసీపుష్పాదిదానఫలమ్. ❁

ఆగాధశాయ తులసీముత్పాదయతి యత్నవాన్ ॥ ౫౩
సురభీణి చ పుష్పాణి దివి దేవైస్సపూజ్యతే।

❁ వాపీకూపాదినిర్మాణే ఫలమ్. ❁

వాపీకూపతటాకాని విష్ణోర్మన్దిరభూమిషు ॥ ౫౪
ఉత్పాదయతి యస్తస్య సర్వసమృద్ధయః।
న తం బధ్నన్తి పాపాని బహుతన్వార్జితాన్యపి ॥ ౫౫

❁ భగవన్మన్దిరజీర్ణోద్ధారఫలమ్. ❁

యస్తు కుర్యాద్వైష్ణవం ధామ భక్తిశ్రద్ధోభయోచితమ్।
ఖణ్డితే స్ఫుటితే ధామ్ని దూషితే చ సుధాదిభిః ॥ ౫౬
సమాదధ్యాత్పునర్ధామ స లోకం యాతి వైష్ణవమ్।

❁ ఉపకరణద్రవ్యదానఫలమ్. ❁

స్నానపానాయ్యసాం విష్ణోస్తు ప్రదానాత్తత్సలోకభాక్ ॥ ౫౭

స్నానీయద్రవ్యదానేన నీరోగగ ప్రేత్య మోదతే।
క్షౌమాదిదానాదాప్నోతి వరలోకే మహత్సుఖమ్॥ ౫౮
ఆలేపనద్రవ్యదానాత్కామానాప్నోతి శాశ్వతాన్।
వీలాకపూరతామ్బూలైలాదిస్పర్శనాత్సుఖీ॥ ౫౯
వరప్రేహ చ లోకే స్యాద్దీర్ఘకాలమసంశయః।
చామరవ్యజనచ్ఛత్రదానాత్ స్వారాజ్యమశ్నుతే॥ ౬౦
ఆదర్శనద్రవదానేన దృశ్యస్సవైభవిష్యతి।
భూవద్రవ్యప్రదానేన స్వస్థానం స్వగిణాం భవేత్॥ ౬౧
ఉపానహా పాదుకే చ వాహనం యానమేవ చ।
దదాతి యో మణ్డయిత్వా మణికాఞ్చన చిత్రితమ్॥ ౬౨
స విమానం సుదుష్ప్రాపం ప్రాప్నోత్యేవ న సంశయః।
అలఙ్కృతం భద్రపీఠం ప్రయచ్ఛన్ సర్వకామభాక్॥ ౬౩
వినతాననసస్థానం ధ్వజముత్పాద్య దర్శయేత్।
సామీప్యం సహసా విష్ణోర్యాతి సద్యశ్చతుర్ముఖ॥ ౬౪
ధ్వజం చ వాద్యముత్పాద్య విష్ణుసాత్కురుతే తు యః।
స దివ్యదున్దుభిప్రాయం స్థానం ప్రాప్య విరాజతే॥ ౬౫
దాసీదాసం తథాత్మీయమాత్మానం చ ప్రయచ్ఛతి।
వాసుదేవాయ దాస్యేన ముక్తిగకరతలే స్థితా॥ ౬౬
నృత్తభేదైర్గీతభేదైస్తథా వాద్యైరనేకధా।
శ్రోతవ్యైరపి దృశ్యైశ్చ ఏవం దేవేశసన్నిధౌ॥ ౬౭
ఆసీన ముపచారైస్తైర్య నమారాధయన్తి తే।
ప్రేత్య దివ్యేషు లోకేషు పూజ్యంతే తైర్న సంశయః॥ ౬౮

❁ ప్రదక్షిణ నమస్కారాద్యుపచారాణాం ఫలమ్. ❁

ప్రదక్షిణనమస్కారస్తుతిప్రాయోపచర్యయా।
ఆరాధయన్తి యే దేవం దేవానామధిదైవతమ్॥ ౬౯
తే దేవైరుపచర్యన్తే వరత్ర భగవాన్ యథా।
స్థితం శయానమాసీనం దేవం సర్వేశ్వరేశ్వరమ్॥ ౭౦

యదృచ్ఛయాపి పశ్యన్తగ్ర ప్రాప్నువన్తి పరం పదమ్।
కిం పునర్భక్తిపూర్వం యె పశ్యన్తి హరిణమ *చ్యుతమ్॥ ౭౧
నిర్ధూయ దుష్కృతం సర్వం యాన్తి లోకాన్యథెప్సితాన్।
అష్టాఙ్గప్రణిపాతెన యె నమస్యన్తి మానవాః॥ ౭౨
తపస్స్వాధ్యాయశీలానాం ఫలమశ్నువతెఽచిరాత్।
ఇయదేతదితి స్మర్తుం ఫలం వక్తుం చ కస్సమః॥ ౭౩
పరకృత్పరిణమతాం దెవం ఫలం యన్మధుసూదనమ్।
శిరసా శ్రవణాభ్యాం వా మనసా వా కరెణ వా॥ ౭౪
బాహుభ్యాం వాథ పద్భ్యాం వా దృగ్భ్యాం వా వచసాపి వా।
ఏకైకెనాఙ్గజాతెన ప్రణమన్మధుసూదనమ్॥ ౭౫
కామానాప్నోతి విపులాననన్తాననన్యదుర్లభాన్।
కిం పునర్యెఽష్టభిస్సర్వైరఙ్గైగ్ర ప్రణిపతన్తి చ॥ ౭౬
వాసుదెవాశ్రయకథా వ్యాచక్షాణా దినె దినె।
వాసుదెవాలయె యాన్తి వాచస్పత్యమసంశయమ్॥ ౭౭
గవాం చ కపిలాదీనాం ప్రదానాదశ్నుతె జనః।
బ్రహ్మలోకాదిలోకెషు వాసం విన్దన్తి శాశ్వతమ్॥ ౭౮
హవిషాం పాయసాదీనాం హరయె చ నివెదనాత్।
సుఖైకరసపూర్ణాత్మా రాజతె విష్ణుపన్నిధౌ॥ ౭౯
భక్ష్యపానీయభోజ్యానామన్యెషామపి దానతః।
శ్వెతద్వీపె తత్సమీపె వసన్తి సుఖినస్సదా॥ ౮౦
బహునాత్ర కిముక్తెన వాసుదెవార్థమాదరాత్।
దదాతి వస్తుజాతం యః స్థానం ప్రాప్నోతి చెప్సితమ్॥ ౮౧
కర్మణాం మార్జనాదీనాం ఫలభొగాదనన్తరమ్।
కర్మశెషైగ్ర పునర్జన్మ కర్మానుగుణయొనిషు॥ ౮౨

---

* మప్యమమ్, మవ్యమీ.

ఉత్కృష్టాస్వేవ భోక్తారో లభన్తే సుఖనస్సదా ।

❁ దత్తాకహారాదీనాం ఫలమ్. ❁

ప్రాసాదమణ్డపాదీనాం * భోక్తారశ్చ కైటభద్విషః ॥ ౮౩

యే మూఢమతయశ్చ ప్రేత్య నిరయేషు నిరత్యయాః ।
వసన్తి భూయో నీచాసు జాయన్తే యోనిషు ధ్రువమ్ ॥ ౮౪

భూషణచ్ఛత్రవస్త్రాది యో హరేత్ దుర్మతి నరః ।
గలే నిగలితశ్చ పాశైశ్చ కృష్యతే నిరయేషు సః ॥ ౮౫

వాహనాని చ యానాని వైష్ణవాని హరన్తియే ।
మోహాద్వసన్తి తే దీర్ఘమజ్గార † నరకోదరే ॥ ౮౬

ప్రేత్య భూయోఽపి జాయన్తే గర్దభోష్ట్రాదియోనిషు ।
చన్దనాదీని వస్తూని పుష్పాణి సురభీణ్యపి ॥ ౮౭

హరన్తి స్వాని విష్ణోస్తే వ్రజన్తే యామ్యయాతనామ్ ।
అనుభూయ పునర్బ్రహ్మ జాయన్తే గన్ధమూషికాః ॥ ౮౮

ఉపానత్ఛాదుకాపీఠవ్యజనాని హరన్తి యే ।
ఉషిత్వా నిరయేష్వేతే జాయన్తే ఫణినాం కులే ॥ ౮౯

గోభూహిరణ్యవస్త్రాదిధనం విష్ణోశ్చ పరిగ్రహమ్ ।
ఆహృత్య యే తు భుఞ్జన్తే నరకేషు నిరత్యయాః ॥ ౯౦

ఉషిత్వా ప్రేత్య భూయోపి జాయన్తే శ్వాదియోనిషు ।
§ సర్వేషు నరకేష్వేవం దేవబ్రహ్మస్వహారిణః ॥ ౯౧

వసన్తి మూఢమతయో యామ్యదుఃఖాని భూయసా ।
వ్యాయామోద్వర్తనాభ్యఙ్గస్నానపానాశనాదికమ్ ॥ ౯౨

కుర్వన్తి మన్దిరే విష్ణోర్యే తే నిరయగామినః ।
వచ్యన్తే తత్ర భూయోపి జాయన్తే నీచయోనిషు ॥ ౯౩

---

* భోక్తారః. † నిరయే నరాః § సర్వేష్విత్యాదిశ్లోకత్రయం క్వచిన్న-
వాసుదేవప్రతికృతేర్భేదనచ్ఛేదనాదిషు ।

* విక్రీతాదీని చాన్యేషు యత్తైః పాపచేతసః ॥ ౯౪
యే తే యాన్తి క్రమాత్సర్వాన్నరకాన్ భృశదారుణాన్ ।
అన్యేష్వవ్యవచారేషు స్థూలసూక్ష్మేషు మానవాః ॥ ౯౫
కృతినగ్ర్యైత్య నరకే పచ్యన్తే దుఃఖభాగినః ।

ఇతిశ్రీపాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది
పాద్మసంహితాయాం చర్యాపాదే
సంమార్జనాదిఫలదేవస్వీకారదోషకీర్తనం నామ
షోడశోఽధ్యాయః.

* విక్రయాదీని.

సప్తదశోఽధ్యాయః.

జీర్ణోద్ధారవిధిః.

బ్రహ్మా:—

ప్రతిమానాం తథా ధామ్నాం జీర్ణానాం భగవన్మహామ్ ।
ఉద్ధారం శ్రోతుమిచ్ఛామి తన్మే బ్రూహి యథాతథమ్ ॥ ౧

స్వయంవ్యక్తాదిష్వజ్ఞవైకల్యే సమాధానమ్.

శ్రీభగవాన్:—

స్వాయమ్భువాదిదివ్యేషు మానుషేషు చతుష్వపి ।
అజ్ఞహానౌ రత్నజేషు తత్తజ్జ్ఞానైగ పునః ॥ ౨
సమాధాతవ్యమేవాజ్ఞం న త్యాజ్యం శైలజేష్వపి ।
తద్వదేవ సమాధానం దారుజాదిషు వక్ష్యతు ॥ ౩

హీనాజ్ఞేషు పునర్బిమ్బసృష్టిః.

*హీనాజ్ఞేషు తు బిమ్బాని హిత్వా తాని పునస్సృజేత్ ।
అజ్ఞమాత్రసమాధానే సృష్టా సర్వత్ర్నాపి చ ॥ ౪
కుర్మ్యే శక్తిం †సముద్వాస్య నిర్మాయ చ యథాపురమ్ ।
అధివాసాదికం సర్వం ప్రతిష్ఠాయామివాచరేత్ ॥ ౫

సమాధియోగ్యస్య బిమ్బస్య న త్యాగః.

స్థితవత్ర్నేషు కృబిమ్బేషు సమాధియుక్తి శక్యతే ।
న త్యాగో యుజ్యతే తేషాం సర్వేషామేవ పద్మజ ॥ ౬

సమాధ్యభావే బిమ్బస్య నవీకరణమ్.

త్యక్తం చ లోహజం బిమ్బం ద్రావయిత్వా పునస్సృజేత్ ।

దేవీనామవికలానాం ప్రాచీనానామేవ యోగః.

దేవే జీర్ణే పునస్సృష్టా దేవ్యశ్చ్రాద్యా యథాస్థితాః ॥ ౭

---

*హీనాజ్ఞాని. †సమావాహ్య. కృసర్వేషు.

తాభిరేవ పునర్దేవో యోజ్యో నాన్యాస్సృజేత్పునః।

❁ ప్రాచీనదేవీయోగే పునర్నోద్వాహః. ❁

నోద్వాహశ్చ పునర్గ కార్యస్సన్తతే తాసు పూజనే॥ ౬

❁ శక్తిముద్వాస్య ప్రభావద్వాసనాదీనాం సమీకరణమ్. ❁

ప్రభావద్వాసనాధీనాం వైకల్యే చలనేఽపి వా।
ఆయుధేఽపి చ చక్రాదౌ యుష్మర్యో నాసమాహితే॥ ౯

ఉద్వాస్య ప్రతిమాశక్తిం మూలబేరే ఘటేఽపి వా।
చక్రాదేశ్చ సమాధానం కార్యం తస్మిన్ సమాహితే॥ ౧౦

సంప్రోక్ష్య పూజయేచ్ఛక్తిమావాహ్య ప్రతిమాసు తామ్।
బాలాలయం కల్పయిత్వా తత్ర శైలాదివస్తుషు॥ ౧౧

బిమ్బే తు శక్తిమావాహ్య జీర్ణేభ్యర్గ పూజనం హరేః।

❁ త్యక్తస్య బిమ్బస్య జలే అవటే వా నిక్షేపః. ❁

త్యక్తం చ బిమ్బం నిఖనేత్ క్షీతౌ వామ్భసి నిక్షిపేత్॥ ౧౩

❁ ప్రాసాదనవీకరణే భగవతో బాలాలయే స్థాపనమ్. ❁

ప్రాసాదే చాపి శిథిలే పూజయేద్బాలవేశ్మని।
ఉపేతం పరివారైస్సైన్యదేవం మూలే యథా తథా॥ ౧౩

❁ అజీర్ణే ధ్రువబేరే అన్యత్ర నోద్వాసః. ❁

అజీర్ణే ధ్రువబిమ్బే తు జీర్ణే ధామని తత్స్థితాన్।
దేవాన్దేవపరీవారాన్మూలబేరే నివేశయేత్॥ ౧౪

అజీర్ణధామనిష్ఠానాం జీర్ణే తు ధ్రువకౌతుకే।
నోద్వాసోఽన్యత్ర కర్తవ్యో దేవాదీనాం చతుర్ముఖ॥ ౧౫

❁ తదాకరణే దోషః. ❁

అజీర్ణే నాద్య *హీనే చ దామాదౌ నైవ కల్పయేత్।
భూయస్తరో †పి మత్యైక్య వ్యామోహాద్యది కల్పయేత్॥ ౧౬

---

*హీనె. †భవేన్మత్యైక్య.

ఆత్మహానిభు)్ఞవా తస్య యజమానస్య * సాన్వయా ।

❁ ప్రమాదకల్పితస్య ప్రాసాదాదేః పరిష్కృత్య సృష్టౌ దోషాభావః

యది ప్రమాణరహితం ప్రమాదాత్కల్పితం పురా ॥ ౧౬

ప్రాసాదాది † పునస్సృష్టౌ కల్పయే ల్లక్షణాన్వితమ్ ।

❁ బహుబెరైకబెరేషు జీర్ణోద్ధారే యథాపూర్వకల్పనమ్. ❁

బహుబెరైకబెరేషు కల్పనం స్యాద్యథాపురమ్ ॥ ౧౭

బహుబెరే నైకబెరం నైకబెరే తథా పరమ్ ।

❁ దేవీవిరహితస్య బిమ్బస్య పునస్సృష్టౌ దేవీయోగో వైకల్పికః. ❁

దేవీవిరహితం పూర్వం బహుబెరం కృతం యది ॥ ౧౮

భూయఃప్రకల్పనే తస్య దేవీభ్యాం సహ వా వినా ।

❁ అమానుషబిమ్బాదీనాం పునఃపరిష్కారే పూర్వవదేవ న్యాసః

అమానుషం చ బిమ్బాది పూర్వం లక్షణవర్జితమ్ ॥ ౧౯

జీర్ణోద్ధారేఽపి కర్తవ్యం తథైవ న తదన్యథా ।

❁ తాదృశేషు శయనబెరేషు పూర్వవదేవ విధిః. ❁

శయనం వాఽఽసనం స్థానం యానం వా తద్యథాపురమ్ ॥ ౨౦

బిమ్బస్య పునరుద్ధార స్తథైవ స్యాదమానుషే ।

❁ మానుషే తు వికల్పః. ❁

మానుషే తు స్థితాదీనాం బిమ్బానామిచ్ఛయా భవేత్ ॥ ౨౧

పునస్సృష్టినా దోషాయ తథా సతి చతుర్ముఖ ।

❁ దివ్యే విమానాదా ఆకారప్రమాణాదివత్ ఉపాదాన-

ద్రవ్యమపి సజాతీయమేవ. ❁

దివ్యం విమానం యద్వస్తు యన్మానం యాదృశం పురా ॥ ౨౨

---

* సాన్వయమ్. † తదాపూర్యధ్వం.

తాదృగేవ పునస్సృష్టౌ వాన్యథా తత్పరికల్పయేత్ ।
అన్యథా కల్పనే దోషో రాజ్ఞో రాష్ట్రస్య చ ధ్రువమ్ ॥ ౨౪

❁ ఆర్షమానుషయోర్విమానయోః ఉపాదానద్రవ్యవికల్పః. ❁

మానుషం వదనం చార్షం చైష్టకం వాథ మృణ్మయమ్ ।
జీర్ణం పునస్సముద్ధారే శైలనైష్టకయోపి వా ॥ ౨౫

❁ ఉపపీఠాదిషు పరివారేషు చ కామచారః. ❁

ఉపపీఠాదికం క్లృప్తం రక్షోఘ్నం * వధ్నయేద్బహిః ।
పరివారాంశ్చ తత్రస్థానుపపీఠే చ వధ్నతే ॥ ౨౬
స్థాపయేన్మూలబేరస్య రక్షోఘ్నత్వాన్న దూషణమ్ ।

❁ చలితసాలగోపురాదీనాం వృద్ధిహ్రాసావైచ్ఛికౌ. ❁

సాలగోపురపీఠాదౌ చలితే జీర్ణ ఏవ వా ॥ ౨౭
దృఢం శిలాదిభిఃకుర్యాద్ద్విస్త్రీణ మథ వాఽన్యదా ।
సద్యాదివేగేన నష్టానాం ప్రాసాదాదీనాం స్థలాన్తరే కల్పనానుజ్ఞా.
సద్యాదిజలవేగేన చలితే నష్ట ఏవ వా ॥ ౨౮
ప్రాసాదాదౌ పునస్థానే నిబాధేఽన్యత్ర కల్పయేత్ ।

❁ ప్రథమకల్పనవదేవ ద్వితీయకల్పనేఽపి మన్త్రిః. ❁

యా మూర్తియేన మన్త్రేణ యాదృశేనాధికారిణా ॥ ౨౯
ప్రథమే కల్పనే సైవ ద్వితీయే కల్పనే భవేత్ ।
మూర్తిస్సైవ చ మన్త్రీ చ స ఏవ స్థాపకశ్చ పునః ॥ ౩౦

❁ అపూర్వకల్పనే జీర్ణోద్ధారే చ తుల్యఫలతా. ❁

అపూర్వకల్పనే జీర్ణసముద్ధారే ద్వయోరపి ।
తుల్యం ఫలం కల్పనాయాం ధామాదేనాస్తి సంశయః ॥ ౩౧

---

* బన్ధయేత్.

❁ తన్త్రాధికారిమూర్తీనాం వ్యత్యాసే దోషః. ❁

తన్త్రాధికారిమూర్తీనాం వ్యత్యయే కల్పనే పునః।
నృణాం నరపతేశ్చాపి రాష్ట్రస్య చ భవేత్ భయమ్॥ 3౨

బహుబేర ప్రతిష్ఠాయాం జీర్ణోద్ధారేఽయదాపురమ్।

❁ జీర్ణోద్ధారే నయనోన్మీలనాదినిషేధః. ❁

కర్మారాం స్థాపయేద్వేద్యాం శాయయేచ్చాపి మణ్టపే॥ 33
* నాధివాసం జలేకుర్యాన్న నయనోన్మీలనం తథా।
న తత్త్వసంహారోత్పాదా † సర్వం పూర్వవదాచరేత్॥ 3౪

❁ ఉద్వాసితశక్తేశ్చ పునరాధానమ్. ❁

మూలబిమ్బం సమాసాద్య ప్రాగ్వత్సర్వం సమాచరేత్।
బాలకౌతుకమభ్యర్చ్య యాత్రాం కృత్వా తద్గతామ్॥ 3౫
శక్తిం కుమ్భే సమావాహ్య కుమ్భం ధాన్యస్థితం పునః।
అభ్యర్చ్య సమయే ప్రాప్తే మూలబేరే గురుస్స్వయమ్॥ 3౬
శక్తిం నివేశయేచ్ఛాస్త్రదృష్టేన విధినా హరౌ।
కుమ్భతోయావశేషేణ పరివార ప్రకల్పనమ్॥ 3౭
ఉత్సవం కారయేదన్తే సర్వశాన్తికరో హి సః।

❁ సంప్రోక్షణ నిమిత్తాని. ❁

బ్రహ్మా :—

సంప్రోక్షణనిమిత్తం కిం ప్రకారో వాస్య కీదృశః॥ 3౮
కథ్యతాం భగవన్మహ్యం జిజ్ఞాసా మేఽనువర్తతే।

శ్రీభగవాన్ :—

ప్రాసాదే చాగ్నిశుద్ధ్యాదిపస్థానే నూతనే కృతే॥ 3౯

---

* నాధివాసో జలే కార్యో న నేత్రో. † సర్వకర్మాణ్యథా సర్వకర్మపదా. ‡ మూర్తిం చ.

ప్రతిమాయాం చ పీఠే చ ప్రభాయాం * చాయుధేషు చ।
ఆరాధనే చ విచ్ఛిన్నే మాసాదా కమలాసన ॥ ౪౦

స్పర్శనే ప్రతిలోమాద్యైర్నిర్హ్రాశ్చ గిరిజైస్తథా।
ప్రతిలోమానులోమైశ్చ సూతైశ్చ రథకారకైః ॥ ౪౧

వైఖానసైశ్చ సంస్పృష్టే భాగవాగమపూజకైః।
శైవాదిభిశ్చ పాషండైర్బ్రహ్మహత్యాదిదూషితైః ॥ ౪౨

తుర్యవస్తారికుష్ఠ్యాద్యైర్గ కృచ్ఛ్రీఖీమూలరోగిభిః।
ఉదక్యాదిభిరన్యైశ్చ శిల్పిభిస్స్పర్శదూషితే ॥ ౪౩

విణ్మూత్రరుధిరావేయస్పర్శదోషే చ మన్దిరే।
జననే మరణే చైవ శ్వసృగాల † ఖరాదిభిః ॥ ౪౪

స్పృష్టే చ బిమ్బే తన్త్రాణాం సఙ్కరే సముపస్థితే।
ఏవమాదిషు చాన్యేషు సంప్రోక్షణాద్ధ్రువం భవేత్ ॥ ౪౫

❁ నిమిత్తేష్వప్రోక్షణే అనిష్టనిర్దేశః ❁

ధామాదికమసంప్రోక్ష్య ప్రతిమాదికమర్చయేత్।
అర్చనే రాష్ట్రవిధ్వంస ప్రజాశ్చ పదసంభవేత్ ॥ ౪౬

శూన్యం స్యాదిరణప్రాయముపద్రవసమాకులమ్।
దుర్భిక్షవ్యాధికలహమృతిప్రాయస్సురీతయః ॥ ౪౭

తస్మాత్సంప్రోక్షణం కార్యం ధామాదీనాం యథావిధి।

❁ సంప్రోక్షణవిధిః ❁

విష్ణోర్నుకమితి ప్రోక్ష్యైశ్చ ఐశ్వరైగ ప్రోక్షణమిష్యతే ॥ ౪౮
అబ్బిర్జలోత్థితైర్మన్త్రైరాచార్యో బ్రాహ్మణైస్సహ।
ధ్రువబేరాదిబిమ్బానాం శోధనే తోలనే కృతే ॥ ౪౯
ఇదం విష్ణురితిప్రాయైర్మన్త్రైగ్ వరమపావనైః।
స్నపనం చ యథాశక్తి కుర్యాత్ స్నపనపూర్వకమ్ ॥ ౫౦

---

* చ సమాహితే. † శివాదిభిః-

* ద్వారతోరణకుమ్భాదియజనం తదనన్తరమ్ ।
ధాన్యపీఠే మణ్డపస్య మధ్యభాగే సుశోభితే ॥ ౫౧
స్థాపయిత్వా మహాకుమ్భం సూత్రవస్త్రాదివేష్టితమ్ ।
పూర్వోక్తవర్త్మనా తస్మిన్ పరమాత్మానమర్చయేత్ ॥ ౫౨
కుణ్డే వా స్థణ్డిలే వాపి జుహుయాత్సమిదాదిభిః ।
ప్రత్యేకమష్టోత్తరశతం శాన్తిహోమో యథాపురమ్ ॥ ౫౩
బధ్నీయాత్కౌతుకం బిమ్బే ప్రోక్షయేదక్షరేణ చ ।
ప్రభాతసమయే ప్రాప్తే శోభనే దేశకోత్తమః ॥ ౫౪
స్థాపితం కుమ్భమాదాయ ప్రాదక్షిణ్యేన మన్దిరమ్ ।
నీత్వా దేవస్య పురతో ధ్యానపీఠే †నివేశ్య చ ॥ ౫౫
కూర్చేన తోయమాదాయ కుమ్భస్థం మూలవిద్యయా ।
§ప్రోక్షయేత్సమదైవత్యైర్మన్త్రైరభిహితైస్తథా ॥ ౫౬
శాన్తిమన్త్రాణి సమయే పఠేయుర్విప్రపుఙ్గవాః ।
బ్రాహ్మణాన్ భోజయేచ్చాపి యథాశక్తి చ దక్షిణా ॥ ౫౭
ఆచార్యదక్షిణా చాపి దత్తనిష్క్రయకారణా తదా ।
సద్యో వా సకలం కుర్యాన్నిశి వా దివసేఽపి వా ॥ ౫౮
న తిథిర్న చ నక్షత్రం కాలవేలా న విద్యతే ।
సర్వ ఏవ తు కర్తవ్య ఇతి శాస్త్రస్య నిశ్చయః ॥ ౫౯

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది
పాద్మసంహితాయాం చర్యాపాదే
జీర్ణోద్ధార సంప్రోక్షణ విధినామ
సప్తదశోఽధ్యాయః.

---

* ద్వారతోరణకుమ్భాదీన్ పూజయిత్వాసనన్తరమ్. †నివేద్య.
§ ఇదం పద్యం బహుత్ర న.

అష్టాదశోఽధ్యాయః.

❁ నిత్యనైమిత్తికాదికర్మవైకల్యప్రాయశ్చిత్తవిధిః. ❁

❁ తత్ర ప్రాయశ్చిత్తనిరూపణమ్. ❁

బ్రహ్మా :—

నైమిత్తికానాం నిత్యానాం కర్మణాం భగవన్మయే।
ఆరాధనానాం వైకల్యం లోపో వా ప్రాయసంజ్ఞితమ్ ॥ ౧
తస్య చిత్తం సమాధానమితి నిరూపణక్రియా।

❁ తత్పరికారప్రశ్నః. ❁

కస్య కిం వా సమాధానం కథంప్రకారోఽస్య కథ్యతామ్ ॥ ౨

❁ భగవతా తన్నిరూపణమ్ ❁

శ్రీభగవాన్ :—

❁ అస్నాతాతిలకానుపవీతాచమనే ప్రాయశ్చిత్తమ్. ❁

అస్నాతోను *పవీతో వా అధృత్వా తిలకం తథా।
అచమ్యేద్దేవదేవేశం ప్రాయశ్చిత్తీయతే నరః ॥ 3
సమాధానం మూలమన్త్రశతం జప్త్వా తదచమనమ్।
అకృత్వా పాదయోశ్శౌచమనాచమ్యాపి వాచనే ॥ ౪
షణ్ణోపనిషదాం జాపగ్ ప్రాయశ్చిత్తం తదచమనమ్।
నగ్నో వా ముక్తకేశో వా స్విన్నాఙ్గో వా మహాశ్వసన్ ॥ ౫
కుర్వన్వా ప్రలపన్వాపి పూజాయాం తు శతం జపేత్।
శతకృత్వోఽన్తమన్తస్య సమారాధనమన్వితః ॥ ౬

❁ అస్థిలోమాదిస్పర్శే. ❁

కేశాస్థిలోమలోష్టాదిస్పర్శనే నైవ నిష్క్రియా।

---

* నుపనీతో వా.

❁ నీలవస్త్రాదిధారణే. ❁

వసానో నీలమలినక్లిష్టవాసోఽపవి తకః ॥ ౭
అర్చయేన్మూలమన్త్రేణ జపస్తస్య ప్రతిక్రియా ।

❁ స్త్రీసేవినోఽనాప్లుతస్య స్పర్శే. ❁

గతాస్థియమనాప్లుత్య పూజనే స్నాపయేద్ధరిమ్ ॥ ౮
పఞ్చగవ్యైస్తతఃపఞ్చమహాసోపనిషదాం జపైః ।

❁ వినూత్నాద్యాదిస్పర్శే. ❁

వినూత్నతిరేతోరుధిరబాలాదిస్పర్శనే సతి ॥ ౯
అస్నానపూజనే దేవం స్నాపయేత్తుశేవారిభిః ।
మూలమన్త్రేజపేత్సోక్తో నిష్క్రియా తస్య కర్మణః ॥ ౧౦

❁ రజస్వలావస్త్రిస్పృష్టస్పర్శనే. ❁

వస్త్రం రజస్వలాయాశ్చ స్పృష్ట్వా దేవార్చనే కృతే ।
పఞ్చగవ్యైస్నాపయిత్వా పఞ్చోపనిషదాం జపైః ॥ ౧౧

❁ చణ్డాలచితిచైత్యస్పృష్టస్పర్శే. ❁

శ్వానం రజస్వలాం యూపం చణ్డాలం వేదవిక్రియామ్ ।
చితిం చ *చైత్యభూమిమం వృషం స్పృష్ట్వా తదర్చనే ॥ ౧౨
పఞ్చవారుణమన్త్రైశ్చ స్నాపయేత్తుశేవారిణా ।

❁ శాకఖరపాషణ్డాదిసమ్పర్కే. ❁

కాకపాషణ్డపతితక్రోష్టీలోమఖరాదికాన్ ॥ ౧౩
అస్పృశ్యమన్యదప్యేవం స్పృష్ట్వా ప్రాగ్వత్ప్రతిక్రియా ।

❁ కేశాదిదూషితపుష్పార్చనే. ❁

†కేశాదిదోషదుష్టేన పుష్పేణార్చనే కృతే ॥ ౧౪
క్షీరేణ స్నపనం కృత్వా శాన్తిహోమప్రతిక్రియా ।

---

*సీచచైత్యస్థం. †మూత్రాది.

పూరీపాదిస్పృష్టజనాచమనే.

పూరీపాదికమాక్రమ్య యద్యన్నాప్లూత్య పూజయేత్ ॥ ౧౫
స్నపనం కుశపాథోభిర్జపన్ప్రాగ్వత్ప్రతిక్రియా ।

స్త్ర్యనుపనీతచిమ్బస్పర్శే.

స్త్రీయో వానుపనీతో వా స్పృశేద్బిమ్బం ప్రతిక్రియా ॥ ౧౬
ఉత్తరం కుశతోయేన మన్త్రేణ పరిమెష్టినా ।

పూజామధ్యే నిష్ఠీవనసమ్భవే.

ఆరాధనే సంప్రవృత్తే నిష్ఠీవాదికమన్తరా ॥ ౧౭
యద్యాపతేదాచమనం స్పృశేద్వా దక్షిణం శ్రవః ।

అకృతమన్త్రన్యాసాచమనే.

ప్రథమాదికమూర్ధ్వేహామపసంశోధ్య సమాధినా ॥ ౧౮
మన్త్రన్యాసమకృత్వా చ పూజనే పూర్వవజ్జపేత్ ।
అచమనం చ పునస్పర్శం కృత్వాదేవస్య నివర్తనే ॥ ౧౯

చణ్డాలాదిసమ్పృక్తహవినివేదనే.

చణ్డాలాద్యైరపంస్పృశ్యైర్హవిస్సంస్పృష్టం నివేదయేత్ ।
యది ప్రమాదాత్స్నపనం గోమూత్రేణ ప్రతిక్రియా ॥ ౨౦
శాన్తిహోమశ్చ కర్తవ్యస్తదన్తే కమలాసన ।

సృగాలాదిదూషితవస్తుప్రోక్షణే.

దృష్టం చ స్పృష్టవత్తద్వత్సృగాలాద్యైశ్చ దూషితమ్ ॥ ౨౧
ఆచారరహితైర్నీచైస్తథైవాశుచివస్తుభిః ।

అయోజ్జికధాన్యహవిస్సమవకణే.

అయోజ్జికైర్గకోద్రవాద్యైర్హవిర్విశేష్య నివేదనే ॥ ౨౨
పూర్వవచ్చ సమాధానం మూలమన్త్రోయుతం జపేత్ ।
శాకమూలఫలైర్లేహ్యపేయాద్యైశ్చ పవర్జితైః ॥ ౨౩

స్నపనం శాన్తిహోమశ్చ మూలవిద్యాజపస్తథా ।

❁ అత్యుష్ణాతిశీతహవిర్నివేదనే. ❁

అత్యుష్ణస్యాతిశీతస్య హవిషశ్చ నివేదనే ॥ ౨౪

నివృత్తిమన్త్రిజాపశ్చ విశ్వమన్త్రిజపక్రమాత్ ।

❁ శవాదిదూషితగేహాక్షిపితహవిఃప్రపణే. ❁

* శవాదిదూషితే గేహే పక్వస్య హవిషస్తథా ॥ ౨౫

నివేదనం చేత్స్నపనం శాన్తిహోమస్తథైవ చ ।

క్రిమికేశాదిదుష్టస్య హవిషశ్చ నివేదనే ॥ ౨౬

పౌరుషేణైవ సూక్తేన కుర్యాచ్ఛుద్ధాభిషేచనమ్ ।

❁ ముఖవాయుహతాదివస్తునివేదనే. ❁

ముఖవాయుహతాఘ్రాతం రజస్తుషకణాన్వితమ్ ॥ ౨౭

మృత్పాషాణశకృత్పాత్రీయు † దూషితస్యనివేదనే ।

మూలమన్త్రీయుతజపస్తద్వత్పయుషితం యది ॥ ౨౮

❁ నివేదితపూర్వనివేదనే. ❁

నివేదితస్య హవిషో భూయో యది నివేదనమ్ ।

క్స్నానపూర్వార్చనం మూలమన్త్రిస్య జప ఇష్యతే ॥ ౨౯

❁ నిర్మాల్యోచ్ఛిష్టసమర్పణే. ❁

నివేదయేచ్చ నిర్మాల్యముచ్ఛిష్టం వా ప్రతిక్రియా ।

కుర్యాద్ధార్దశభిస్స్నానం శాన్తిహోమోజపస్తథా ॥ ౩౦

❁ గురాద్యన్యవన్దనావసరహస్తధృతకు

సుమహవిరాద్యుపయోజనే. ❁

కుర్వాణీస్మనసా వాచా కర్మణా నమతస్కరే ।

స్థితాని హవిరాదీని పుష్పాదీని చతుర్ముఖ ॥ ౩౧

---

* పత్యాది. † దూషితం చ నివేదయేత్ . క్స్నపనం పూర్వవన్మూల.

* పూజావస్తూన్యయోగ్యాని సమారాధనకర్మణి।
తైరర్చనే వజ్ఞుకుమ్భైస్స్నపనం పూర్వవజ్జపేత్ ॥ 31

❖ భగవత్ప్రీణకాలే హస్తధృతానాంపుష్పాణాం విష్వక్సేనే వినియోగః. ❖

వాసుదేవం ప్రణమతః పూజావస్తూని హస్తయోః।
స్థితాని నాచమనాదీని సేనాన్యే తాని నిక్షిపేత్ ॥ 33

❖ తాదృశేపుష్పైరర్చనే. ❖

తైరర్చనం చేత్స్నపనం కలశైస్సప్తభిర్భవేత్ ।
శాన్తిహోమశ్చ కర్తవ్యో మూలమన్త్రేణ వస్తధ 34

❖ మణ్డూకమూషికాద్యుపహతనివేదనే. ❖

మణ్డూకమూషికాసర్పబిడాలాద్యైశ్చ జన్తుభిః।
క్రిమికీటపతంగాద్యైరపవిత్రీకృతాదిభిః ॥ 35

స్పృష్టం దష్టం హవిర్నైవ దేవాగ్రం తన్నివేదనే
స్నపనం కలశైరేవ క్షిపేద్ధోమాస్తమర్చయేత్ 36

❖ మక్షికాద్యుపహతే విశేషః. ❖

మక్షికాద్యైశ్చ సంస్పృష్టం ప్రోక్ష్య దేవాయ కల్పయేత్ ॥

❖ భుక్తశేషనివేదనే. ❖

భుక్తశేషైరపక్రమాదాద్యా లోభాద్యా దేవముచ్యతే 32
మూలమన్త్రాయుతేజపశ్శాన్తయే తస్య కల్పతే।
దత్తశేషప్రదానేన తద్వదేవ చ నిష్కృతిః ॥ 38

❖ వయుక్షితామ్బుకథనే. ❖

స్నానే వయుక్షితామ్భోభిర్న పునర్దేవమర్చయేత్।
అబ్లిఙ్గైర్న పవనైర్మన్త్రైర్న ప్రాయశ్చిత్తం సమాచరేత్ ॥ ౯

* పూజావస్తూని యోగ్యాని నైవాగాధనకర్మణి.

❁ అపయుషిత తీర్థజలాని. ❁

పుణ్యతీర్థసరిత్తోయే న పయుషితదూషణమ్ ।

❁ సముద్రతోయస్యా పయుషితత్వావధిః. ❁

సముద్రతోయం దశమాత్పరం పయుషితం దినాత్ ॥ ౪౦

❁ తియగ్యోన్యాదిలఙ్ఘితవారిణో నిషేధః. ❁

తియగ్యోనిభిరస్పృశ్యైర్మనుష్యైరపి లఙ్ఘితమ్ ।
స్పృష్టం చ వారి న స్నానయోగ్యం స్నానే చ వారుణైః ॥ ౪౧
స్నానం పునర్విధాతవ్యం శౌన్యథా తస్య కర్మణః ।

❁ అజాశ్వాదిముఖసంస్పర్శస్య కామచారః. ❁

అజాశ్వ ముఖసంస్పర్శో న దోషాయ కదాచన ॥ ౪౨

❁ అశుచిద్రవ్యసంపృక్తజలస్య నిషేధః ❁

గోముఖైనైవ సంస్పృష్టం వర్జనీయం సమర్చనే ।
ప్రాయశ్చిత్తం పునస్స్నానం మూలమన్త్రేజ్యయా స్మృతా ॥ ౪౩
విణ్మూత్రరుధిరాపేయయుక్తైస్తోయాదివస్తుభిః ।
నార్చయేదర్చనే స్నానం కలశైరథమాధమైః ॥ ౪౪

❁ శివనిర్మాల్యసంస్పృక్తే ప్రాయశ్చిత్తమ్. ❁

శివనిర్మాల్యదుష్టేన తోయద్రవ్యాదివస్తునా ।
పూజనే కలశైస్స్నానమథమైర్మధ్యమైర్భవేత్ ॥ ౪౫

❁ శవాదిదూషితకూపాదిజలాశయసంస్కారః. ❁

శవాదిదూషితే కూపే జలముద్ధృత్య పూర్వకమ్ ।
పర్వం తదన్తే పుణ్యాహం వాచయేజ్జలశుద్ధయే ॥ ౪౬
పశ్వాదిమరణే కూపే చణ్డాలస్నానపానయోః ।
తథా రజస్వలాద్యైశ్చ ప్రతిలోమైర్విగర్హితే ॥ ౪౭

కూ॒పస్థం తజ్జలం సవ॑ముద్ధరేత్క-మలాసన ।
చుచున్దయూ॑దిమరణే జలస్యార్ధ॑ం సముద్ధరేత్ ॥ ౪౪

❁ ఉక్తసంస్కా॒రస్య దివారాత్రభేదేన భేదః. ❁

దివా సముద్ధరేత్తోయం రాత్రౌ చేదగ్నిసన్నిధౌ ।
ఉద్ధరే దన్యధాతోయైరపయోగేఽధ వారుణైః ॥ ౪౫
షష్ఠ్యభిజ॑హుయాదగ్నౌ బ్రాహ్మణానపి భోజయేత్ ।

❁ పూజాకాలే దీపనివా॑ణే ప్రాయశ్చిత్తమ్. ❁

పూజాకాలే తు దీపస్య నివా॑ణే ద్విగుణాచ॑నమ్ ॥ ౫౦
దీపముద్దీప్య జప్తహ్యో విశ్వమన్త్రేశ్వరావరః ।

❁ ఆకస్మికనివా॑ణే దోషాభావః ❁

అకస్తాదేవ నివా॑ణే శాన్తిర్నైవ త్వహేతుకే ॥ ౫౧

❁ అనివా॑ణదీపనివా॑ణే ప్రాయశ్చిత్తమ్. ❁

అనివా॑ణస్య నివా॑ణే దీపస్య స్మరణం హరేః ।
హీరేణ మూలమన్త్రస్య జపశ్చాష్టోత్తరం శతమ్ ॥ ౫౨

❁ దీపయోగ్యతైలమ్. ❁

సర్పిషా తిలతైలేన దీపారోపణమాచరేత్ ।

❁ నిషిద్ధతైలనిరూపణమ్. ❁

నాన్యైరేరణ్డతైలాద్యైర్నా॑జాఽపి పాఠితైః ॥ ౫౩
స్నేహైరారోపణం కార్యం॑ న చ ప్రాణ్యఙ్గసమ్భవైః ।
ప్రమాదాత్ఫలజైస్తైలైస్స్నపనే దీపనే హవిః * ॥ ౫౪
నివేదనే చ హోమే చ స్నేహైరన్యైశ్చ నిన్దితైః ।

❁ తాదృశతైలయోగే ప్రాయశ్చిత్తమ్ ❁

అనుష్ఠానే కృతే కుమ్భ స్నాపయేన్మధ్యమో త్తమైః ॥ ౫౫

---

* పాపినివేదనే. ఇతివక్తవ్యే-విగ్రహః ఛాన్దసః.

శాన్తిహోమస్తథా దానం ద్విజేభ్యో భోజనం తథా ।

❁ నిషిద్ధదధిక్షీరాది. ❁

* అజప్రభృతిదధ్యాద్యైస్సాన్నాదా విహితే పతి ॥ ౫౬
ప్రాయశ్చిత్తం యథాపూర్వమాచరేత్కమలాపన ।

❁ క్లేపోపకరణన్యూనీభావే విధిః. ❁

పూర్ణోపచారక్లప్తౌ తు న్యూనాయాం క్లప్తవస్తుభిః ॥ ౫౭
వస్తుభిర్ద్విగుణైర్భూయస్సమారాధ్య మధుద్విషమ్ ।
సహస్రాష్టోత్తరశతం జుహుయాన్మూలవిద్యయా ॥ ౫౮

❁ మన్త్రక్రియాదిహానౌ విధిః. ❁

మన్త్రహానౌ క్రియాహానౌ ముద్రాహానౌ తథైవ చ ।
జపహానౌ ధ్యానహానౌ హీనేష్వన్యేషు కేషు చిత్ ॥ ౫౯
మూలమన్త్రజపస్తస్య యదాశక్తి †ప్రతిక్రియా ।
గేయవాదిత్రినృత్తేషు పూర్వక్లృప్తేషు పూజనే ॥ ౬౦
హీనే కస్మింశ్చిదారాధ్యో హరిస్స్మరణవర్త్మనా ।

❁ వాద్యనృత్తాదిహానౌ శాన్తిః. ❁

వాద్యహానౌ తు ఘృతేన నృత్తహానౌ ఘృతేన తు ॥ ౬౧
గేయహానౌ తు మధునా జుహుయాత్పూర్వసఙ్ఖ్యయా ।
పూర్వక్లృప్తపదంశాదిహానౌ ద్విగుణవస్తుభిః ॥ ౬౨
నివేదయేత్తాన్నపూర్వం కాలాతి §క్రమణేపి చ ।
భూగదాద్యైర్ద్విగుణితై రారాధ్య క్షమ్యతామితి ॥ ౬3

❁ సన్ధ్యాకాలాతిక్రమే. ❁

ఉచ్చారయేత్తథా సన్ధ్యాతిక్రాన్తౌ ద్వాదశేష్వపి ।

❁ అధిక కాలపూజాహానౌ. ❁

కాలేషు క్లృప్తసఙ్ఖ్యేషు హానౌ కాలస్య కస్య చిత్ ॥ ౬౪

---

* అజప్రభృతిపశ్వాద్యైః-హవిః ప్రభృతిదధ్యాద్యై. †జపక్రియా. §క్రమణేన చ.

ద్విగుణైర్వస్తుభిర్ పూజ్యర్ కాలేషు చ యథోత్తరమ్।
కాలం ప్రథమమారభ్య ద్విగుణైస్త్రిగుణైస్తథా ॥ ౬౫
చతుర్గుణైర్గజాశ్చగుణైర్ రేవమాద్యైస్తు వస్తుభిః।
పూజయేజ్జప * హోమాద్యైస్తద్వదేవ యథాయథమ్ ॥ ౬౬
అభిక్రాన్తే దినవిధౌ విధిరేష ప్రకీర్తితః।
ద్విదినాదౌ తు షష్ఠాన్తే పూజాహీనే ఘటస్థాపా ॥ ౬౭
అధమోత్తమమూర్తేర్వా స్నపయేత్తస్య శాన్తయే।
మాసే చ పూజావికలే మధ్యమోత్తరవత్క్రియా ॥ ౬౮
తిలాజ్యచరుభిశ్చైవ జుహుయాన్మూలవిద్యయా।

❁ వర్షాధికకాలపూజాలోపే పునఃప్రతిష్ఠా. ❁

షణ్మత్సరత్రయాదర్వాగ్జ్ఞానాదూర్ధ్వమనర్చితే ॥ ౬౯
పంప్రోక్షణం భవేదూర్ధ్వం ప్రతిష్ఠావిధిరుచ్యతే।

❁ భూగుప్తగృహోచ్చావిధిః ❁

భూగుప్తామపి చైకాహాముద్ధృత్య ప్రతిమాం పునః ॥ ౭౦
పంప్రోక్షయేద్గృహోచ్చాయామారాధనవిలోపనే।
స్నపనం పంచగవ్యేన సూక్తేన పురుషాత్మనా ॥ ౭౧
శాన్తయే జుహుయాదగ్నౌ బ్రాహ్మణానపి తర్పయేత్।
మానాదూర్ధ్వం తు షణ్మాసం పూజాహీనే చతుర్ముఖ ॥ ౭౨
కుమ్భైష్షోడశభిస్స్నానం సూక్తేన పురుషాత్మనా।
భోజయేద్బ్రాహ్మణాగ్నౌ జుహుయాచ్ఛాన్తయే పునః ॥ ౭౩
ఊర్ధ్వం సంప్రోక్షణం కార్యం యావత్సంవత్సరావధి।
ప్రతిష్ఠావిధిరూర్ధ్వం తు వత్సరాదుక్తవత్క్రియా ॥ ౭౪

❁ దేవస్థాపితేషు పూజాలోపే విధిః. ❁

త్రిదశాదిప్రతిష్ఠాయాం పూజాలోపే న దూషణమ్।
ప్రాయశ్చిత్తం తు మర్త్యానాం ప్రతిష్ఠాయా ముదీరితమ్ ॥ ౭౫

---

* హోమాన్తమ్.

❁ సాలిగ్రామపూజాలోపే శాన్త్యభావః. ❁

సాలిగ్రామశిలాదీనాం పూజాలోపో న దూషణమ్ ।
తత్ర వాశుచిసంస్పర్శే క్షాలయిత్వార్చయేత్పునః ॥ ౨౬
ఏవంథా లోపనే శాన్తిర్నోక్తకాలాశ్రియో? భవేత్ ।
అజ్ఞానాదథవా జ్ఞానాద్వహ్నితర్పణ *వర్జితే ॥ ౨౭

❁ అనేకకాలపూజాలోపే విధిః. ❁

పంచోపనిషదైర్మన్త్రైస్సపిషా జుహుయాచ్ఛతమ్ ।
ఏకాదికాలాతిక్రాన్తే ద్విగుణాది యథాపురమ్ ॥ ౨౮
బహుభిఃకలశైర్దేవం స్నపయేద్దివసాత్పరమ్ ।
మాసావధి తదూర్ధ్వం తు కలశైరబ్దసంవధి ॥ ౨౯
అష్టోత్తరశతైర్ఘటైస్స్నపనం జుహుయాత్పునః ।
అష్టోత్తరసహస్రేణ తిలాజ్యచరుభిఃక్రమాత్ † ॥ ౩౦
ద్వాదశాహక్రమన్త్రేణ శాన్తిహోమస్తదా భవేత్ ।
వత్సరాదుపరిష్టాత్తు స్నపనం మధ్యమోత్తమమ్ ॥ ౩౧
కుణ్డే చాగ్నిం స్థాపయిత్వా తిలవ్రీహియవైరపి ।
లాజైశ్చ కాలపుష్పైశ్చ సమిచ్చరుఘృతైరపి ॥ ౩౨
అష్టోత్తరసహస్రేణ జుహుయాన్మూలవిద్యయా ।
శాన్తిహోమస్తథా దానం విప్రాణాం చాపి భోజనమ్ ॥ ౩౩
సత్యగ్నావప్యహోమే తు ప్రాయశ్చిత్తమితీరితమ్ ।
అగ్నౌ శాన్తే మథిత్వాగ్నిం శాన్తిహోమం సమాచరేత్ ॥ ౩౪
పంచోపనిషదైర్మన్త్రైర్వ్యాహృతిప్రణవైరపి ।
కుశపర్ణీయ చ కుశైర్హోమమష్టోత్తరం జపేత్ ॥ ౩౫
అష్టోత్తరశతేనాజ్యమూలమన్త్రేజపస్తథా ।
అయథోక్తకరిమే తద్వత్ప్రాయశ్చిత్తం విధీయతే ॥ ౩౬
కామ్యే పరిధయో ? నేష్టా నిత్యేకర్మణి వా న వా ॥

---

* వర్జనే. † వృథక్. ? ష్టాని నిత్యకర్మాణి. నిత్యం కర్మాణి.

అలాభే సమిధామాజ్యైశ్చరుభివాఽహుతిభఽవేత్ ॥ ౮౪
తయోరలాభే * బీజైర్వాఽ సమిద్భివాఽ యథోదితైః ।

❁ అగ్నికుణ్డస్యాశుచిసంపర్కే శాన్తిః. ❁

అగ్నౌ కేశాదిభి † స్స్పృష్టే అస్పృశ్యస్పర్శనే తథా ॥ ౮౫
హోమో వ్యాహృతిభిఽ కార్యోఽ వారానష్టోత్తరం శతమ్ ।
అయుతం పుష్పవత్యాదిస్పర్శే మథనజేఽనలే ॥ ౮౬

❁ పాకస్థానాశుచిత్వశాన్తిః. ❁

పాకస్థానే చుల్లిస్పర్శే నరైఽ పూవోఽదితైస్తథా ।
శ్వాదిభిస్థానమాలిప్య గోమయేన మహానసమ్ ॥ ౮౭
ఆనీయాగ్నిన్తరం చుల్యాం పుణ్యాహం వాచయేద్ద్విజైః ।
ణాన్మాత్రాద్యైస్తథాస్పర్శే పూర్వవచ్ఛుద్ధిరిష్యతే ॥ ౮౮
కృకవ్యేన చుల్యాం దుష్టాయాం హవిషాం చ నివేదనే ।
స్నాపయేన్నవభిఽ కుమ్భైర్బ్రహ్మవం వాథ ఘుకైస్త్రిభిః ॥ ౮౯

❁ పరివారాచమనలోపే. ❁

పరివారాచమనే ఛిన్నే తత్తన్మాన్యుదీరయన్ ।
సపిణ్డా జుహుయాదగ్నౌ ప్రత్యేకం తత్ప్రసఙ్ఖ్యయా ॥ ౯౩

❁ బల్యర్థహవిషో దోషే. ❁

ద్విగుణాద్యైర్దినైఽకాలాదా బల్యర్థం చ హవిర్యది ।
దూషితం కేశకీటాద్యైరస్పృశ్యైర్మనుజైస్తథా ॥ ౯౨
కాకాదిభిశ్చ తత్త్యక్త్వా హవిషాన్యేన కర్మ తత్ ।
యది దుష్టేన హవిషా బలిం దద్యాత్ప్రమాదతః ॥ ౯౩
శాన్తిహోమస్తదా కార్యశ్చాస్రుదృష్టేన చర్మణా ।

❁ తణ్డులాదిదూషణే బలిద్రవ్యాదిపాతే. ❁

తణ్డులే చూదనే పుష్పే బల్యర్థే పాత్రసంభృతే ॥ ౯౬

---

* లాజైర్వాఽ. † జుష్టైః. ‡ కృకవ్యస్య.

* దేవే చావాహితే తస్మిన్ పూర్వవద్దూషణం యది।
పతితే వా బలిర్దద్యా † మూలబేరేఽథవాత్మని॥ ౯౭
ఉద్వాస్య దేవమాసీయ ద్రవ్యాన్తరమధూషితమ్।
తస్మిన్నావాహ్య దేవేశం యథాపూర్వం పునర్యజేత్॥ ౯౮
తద్దోషశాన్తయే పశ్చాద్దద్యాత్ క్షీరేణ వా హరిమ్।
స్నాపయేజ్జుహుయాచ్ఛాన్తిం మూలమన్త్రేజపస్తథా॥ ౯౯

❁ బలిబేరస్య పతనే. ❁

బలి § బేరే నిపతితే యానాదావుత్సవే బహిః।
స్థాపయిత్వా యథాపూర్వం ¶ బలిశేషం నయేత్పునః॥ ౧౦౦
శాన్తయే నవభిఃకుమ్భైస్స్నాపయేత్పతితే భువి।
అధమాధమమార్గేణ శాన్తిహోమో జపస్తథా॥ ౧౦౧

❁ రజస్వలాదిదూషితభూసంస్కారః ❁

నృత్తగేయరతా నార్యో ♦ గణికాశ్చాథవేతరాః।
దేవదాస్యో దూషయేయుర్ రజోభిర్ వృధివీతలమ్॥ ౧౦౨
రజస్వలారజోదుష్టం భూతలం జానుమాత్రకమ్।
ఖాత్వా చ మృద్భిరన్యాభిర్ పూరయిత్వా మహీతలమ్॥ ౧౦౩
ఆలిప్య గోమయాంభోభిర్ పుణ్యాహం వాచయేత్తతః।
ప్రోక్షణం పంచభిర్గవ్యైస్సన్నిక్షిప్తం చ కౌతుకమ్॥ ౧౦౪
అధమోత్తమమార్గేణ కలశైస్స్నాపయేద్గురుః।
తిలాజ్యచరుభిర్హోమమగ్ర్యైకం మూలవిద్యయా॥ ౧౦౫
పవస్కృత్వస్తదనుశాన్తిహోమో జపస్తథా।

❁ కవాటదోషే శుద్ధిః. ❁

కవాటాదికమప్యన్యత్స్నాపితం ప్రతిపాల్యమన్యసా॥ ౧౦౬

---

* దేవతావాహ్యతే తస్మిన్. † బలిబేరేఽథ పతన్మని.
§ బిమ్బే. ¶ బిమ్బం శేషం. ♦ గాణిక్యమథ.

తాసాం చ మాగ్గా॓స్సంశోధ్య గోమయామ్భోభిరుక్షణైః ।
చోరభూతైర్బ్రా॓హ్మణాద్యైః స్పృష్టే బేరే ఽభ్యుచోదితైః ॥౧౦౭

❖ చోరస్పర్శే. ❖

చోరస్పర్శే నిమిత్తం తు స్నపనం కలశైర్హరేః ।
వర్ణానామానుపూర్వ్యేణ త్ర్యేధమాధమమధ్యమమ్ ॥ ౧౦౮
ఆరభ్య గణితైర్గ కుర్యాత్సజ్ఞైరపి తద్భవేత్ ।
బీజప్రయుక్తకలశైస్స్నపనం శాన్తయే భవేత్ ॥ ౧౦౯
శాన్తిహోమో బ్రాహ్మణానాం భోజనం దానమేవ చ ।

❖ అజ్ఞాతజాతిజనస్పర్శే. ❖

అజ్ఞాతజాతిపస్పర్శే స్నాపయేదుత్తమోత్తమైః ॥ ౧౧౦
శాన్తిహోమో ద్విజేన్ద్రాణాం *భోజనం దానమేవ చ ।
త్రివస్తుకం మృణ్మయం చ లేఖబిమ్బం చ భిత్తిజమ్ ॥ ౧౧౧
చిత్రం నిశైర్యది స్పృష్టం చణ్డాలాద్యై †విగర్హితైః ।
నవీకరణమాస్థాయం సంప్రోక్షణవిధి ‡స్తథా ॥ ౧౧౨
ప్రతిష్ఠా వా యదావిత్తం దోషభూయస్తయాథ వా ।
పటస్పర్శే ఽపలయితా యదాపూర్వం పునస్స్పృజేత్ ॥ ౧౧౩

❖ అన్యశాస్త్రదీక్షితస్పర్శే. ❖

దీక్షితైరన్యశాస్త్రీయ స్పృష్టే స్నపనమాచరేత్ ।
దీక్షితైరితరైశ్చాపి శూద్రైస్తద్వత్సమాచరేత్ ॥ ౧౧౪

❖ మహాపాతక్యాదిస్పర్శే. ❖

మహాపాతకిసంస్పర్శే స్నపనం చోత్తమోత్తమమ్ ।
ఉపపాతకి సంస్పృష్టే స్నపనం చాఽమోత్తమమ్ ॥ ౧౧౫
వరస్త్రీగమనాపక్తైస్తదా ఽనియతవృత్తిభిః ।
స్పర్శే చ నవభిఃకుమ్భైస్స్నపనం కౌతుకే భవేత్ ॥ ౧౧౬

---

* తోషణమ్. † స్తథా రైః. ‡ భవేత్.

అస్పృశ్యైరితరైర్వాపి కుణ్డాదిస్పర్శనే సతి ।
స్నపనం పూర్వవత్కార్యం స్త్రీభిర్దుష్టాభిరేవ చ ॥ ౧౦౬
అనులోమాస్త్రియశ్శూద్రా వ్రజేయుర్గర్భమన్దిరమ్ ।
భూతలం వఙ్కగవ్యేన సిఞ్చేద్వా గోమయామ్బుభిః ॥ ౧౦౭
చణ్డాలైర్మలక్లైర్వాపి పతితైర్మద్యపైస్తథా ।
శ్వపచైర్మన్దిరాభ్యన్తర్ప్రవేశే మృణ్మయాంస్త్యజేత్ ॥ ౧౦౮
తత్రస్థాఞ్ శోలయిత్వాన్తర్కవాటాదిమహీతలమ్ ।
ఆలిప్య గోమయామ్భోభిర్ * పుణ్యాహమపి వాచయేత్ ॥ ౧౦౯
ప్రతిమాశ్చాపి తత్రస్థా స్స్నాపయేత్కలశైర్గురుః ।
శాన్తిహోమో జపశ్చైవ ద్విజానాం దానభోజనే ॥ ౧౧౦
ఆశౌచవత్ప్రవేశే చ పూర్వవద్విధిరిష్యతే ।
చణ్డాలశ్వపచో వాపి తాదృశాన్పుల్కసాదయః ॥ ౧౧౧
అజ్ఞానాద్గర్భగేహే తు కర్మస్వధికృతా యది ।
వసేయుశ్చైవ తైస్సార్ధం భోజ్యం వా వస్తు తాదృశమ్ ॥ ౧౧౨
ప్రమృష్టమారాధనాఙ్గం చేత్స్పృష్టం వా కౌతుకం యది ।
క్రియాసమభిహారేణ ప్రాయశ్చిత్తమిహోచ్యతే ॥ ౧౧౩
శోధయేన్మన్దిరం పూర్వం గోమయాలేపనాదిభిః ।
పుణ్యాహం వాచయిత్వాథ బ్రాహ్మణాంస్తత్ర భోజయేత్ ॥ ౧౧౪
స్వాధ్యాయం పరికుర్వీరన్ బ్రాహ్మణా వేదపారగాః ।
ఇతిహాసపురాణాని పఠేయుశ్చ దివానిశమ్ ॥ ౧౧౫
కపిలాశ్చ ప్రదేశేషు తత్ర తత్రాధివాసయేత్ ।
ఏవం మానాదికాలేషు దోషగౌరవలాఘవమ్ ॥ ౧౧౬
అవేక్ష్య శోధితే ధామ్ని బ్రాహ్మణాంస్తోషయేద్ధనైః ।
ప్రతిమానాం యథాయోగముద్ధారో వా నవీకృతే ॥ ౧౧౭
కుర్యాత్తతో యథాపూర్వం † నిమిత్తే వా నవీకృతే ।
ప్రతిష్ఠాప్య యథాశాస్త్రం స్నాపయేత్కలశైరధి ॥ ౧౧౮

---

* పుణ్యాహం వాచయేజ్జలైః. † ఉద్ధారో వా.

సహస్రేణ పురావృత్తదోషాణామపనుత్తయే ।
అన్తే మహోత్సవగకాయోగ న చేద్రాష్ట్రస్నృపక్షయః ॥ ౧౩౦

❁ శిలాబిమ్బస్య చాలననిషేధః. ❁

బిమ్బం న చాలయేచ్ఛైలం న నవీకరణం తథా ।
తత్రైవ దివ్యమావర్తం చ స్వయం వ్యక్తం చ కౌతుకమ్ ॥౧౩౧

❁ మాగధశాల్వపదాదిప్రవేశ శాన్తిః. ❁

తథాన్యైర్మాగధాద్యైశ్చ క్షత్రియైశ్చ గహిర్గతైః ।
సహస్రకలశైర్దేవం స్నాపయేత్తస్య శాన్తయే ॥ ౧౩౨

శాల్వపద్మైశ్చ సృగాలాద్యైశ్చణ్డాలాద్యైశ్చ గహిర్గతైః ।
ప్రథమాది ప్రవిష్టం చేద్ధామావరణభూతలమ్ ॥ ౧౩౩

ప్రోక్షయేత్పఞ్చగవ్యేన పుణ్యాహమపి వాచయేత్ ।
ధామస్పర్శే తథాన్యస్య బలిపీఠాది *కస్య చ ॥ ౧౩౪

స్పర్శే కృత్వా యథాపూర్వం శాన్తిహోమం సమాచరేత్ ।
ఆగన్తుకైర్గకుక్కుటాద్యైస్స్పృష్టం చేద్ధామ సర్వతః ॥ ౧౩౫

ప్రోక్షయేన్మన్త్రిపూతేన వారిణా శాన్తిమాచరేత్ ।
దేవాగ సంస్నాపయే †చ్చైవ ప్రథమావరణాదిగాగ ॥ ౧౩౬

❁ ఖద్యోతసంపర్కగ. ❁

పఞ్చశ్చరుతిలైర్హోమో మూలేనాష్టోత్తరం శతమ్ ।
ఖద్యోతస్పర్శనే దేవం స్నాపయేన్నవభిర్ఘటైః ॥ ౧౩౭

❁ పూజాకాలే కవాటబన్ధనే. ❁

పూజాకాలే కవాటస్య బన్ధనం చేదపఙ్క్తిలే ।
అష్టోత్తరశతం మూలమన్త్రస్య జప ఇష్యతే ॥ ౧౩౮

❁ తత్రాపవాదః. ❁

పఙ్క్తిలే ¶ బన్ధనం నైవ దోషాయ భవతి క్వచిత్ ।

---

*కమగ చ. †దేవం ప్రథమావరణాదిషు. ¶ బన్ధనే.

❁ బిమ్బవదేవ ప్రభాపీఠాదిషు దోషః. ❁

ప్రభాపీఠాస్త్రిసంపూర్ణే బిమ్బస్పర్శవదిష్యతే ॥ ౧౩౯
ఆచార్యాగ్ని పూజకాశ్చాన్యే తథైవ పరిచారకాః ।
ఆసనేష్వాసికాం భుక్తిం శయనం చ యథాతథమ్ ॥ ౧౪౦
కుర్యాగ్ని కర్మణ్యధిక్కృతా దోషో నైవ తదా భవేత్ ।

❁ అనధికారిప్రసఙ్గే శాన్తిః ❁

అన్యే చేత్కుర్యురవనిం ప్రోక్షయేద్గోమయామ్బుభిః ॥ ౧౪౧

❁ ప్రాకారాదీనామగ్నిదాహే. ❁

ప్రాకారే మణ్టపే ధామ్ని గోపురే పాకవేశ్మని ।
దగ్ధేఽగ్నినా సమాధాయ పూర్వవన్మణ్టపాదికమ్ ॥ ౧౪౨
ప్రతిష్ఠాప్య యథాపూర్వం తతః శాన్తిం సమాచరేత్ ।
అథవోత్తమమాగేణ స్నపనం శాన్తిదం భవేత్ ॥ ౧౪౩
శాన్తిహోమస్తు కర్తవ్యో ద్విజానాం దానభోజనే ।
ప్రతిమాదహనే చాపి సమాధాయ యథాపురమ్ ॥ ౧౪౪
స్నానం సహస్రకలశైగ్రప్రతిష్ఠాప్య యథావిధి ।
వస్త్రాదిదహనే తస్యాగ్ని ప్రభాదిదహనే తథా ॥ ౧౪౫
నవభిగ కలశైస్స్నానం హోమాది తదనన్తరమ్ ।

❁ సుదర్శనాదీనామగ్నిదాహే. ❁

సుదర్శనేఽగ్నినా దగ్ధే స్నానం నవఘటైర్భవేత్ ॥ ౧౪౬
ధ్వజే వితానే ఛత్రే చ దగ్ధే చాస్తరణాదికే ।
పునరుత్పాద్య తత్సర్వం శాన్తిహోమాదికం భవేత్ ॥ ౧౪౭

❁ ప్రాకారాదీనాం వృద్ధిస్థానాదినిదేశః. ❁

ప్రాసాదాద్యవకాశానాం వృద్ధిశ్చేత్సర్వతో భవేత్ ।
యదా ప్రాచ్యాముదీచ్యాం వా వృద్ధినాన్యత్ర శోభనా॥ ౧౪౮

❁ నిషిద్ధదిశి వృద్ధౌ శాన్తిః. ❁

దక్షిణాపరవృద్ధిశ్చేత్స్నపనం చోత్తమోత్తమమ్ ।
శాన్తిహోమో ద్విజేన్ద్రాణాం తర్పణం భోజనాదిభిః ॥ ౧౪౯

❁ ఉపపీఠస్య కామచారః. ❁

శోభనాపవతో వృద్ధి * రుపపీఠస్య చేష్యతే ।
ప్రథమావరణం యావత్ దోషస్నాన్యద్దైవనిర్మితే ॥ ౧౫౦

❁ నవీకరణే పూర్వవదేవ చిహ్నాని. ❁

వర్ధితం యది పూర్వోక్తం స్నపనం శాన్తిదం భవేత్ ।
న హ్యపనయేత్పురా క్లృప్తం ధామాది నచ చాలయేత్ ॥ ౧౫౧
పౌరాణికం శిరఃపీఠం ధామచిహ్నం చ వైష్ణవమ్ ।
నోద్ధృత్య † పూరయిత్వా వా న వృద్ధిర్గోపురాదిషు ॥ ౧౫౨
అల్పీయఃప్రాగ్విమానాది దివ్యవర్గం ధనైఃపునః ।
వర్ధయేచ్ఛిల్పయా ముఖ్యైర్ద్రవ్యైరచాలనయేద్గురుః ॥ ౧౫౩

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది పాద్మసంహితాయాం
చర్యాపాదే నిత్యారాధనప్రాయశ్చిత్తవిధినామ
అష్టాదశోఽధ్యాయః.

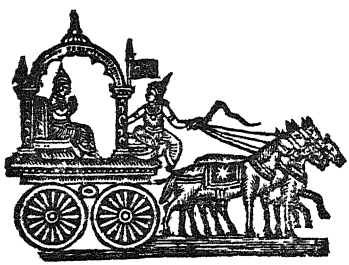

* ముపనీతస్య. † పూజయిత్వా.

ఏకోనవింశోఽధ్యాయః.

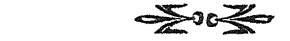

❁ ఉత్సవప్రాయశ్చిత్తవిధిః. ❁

❁ నిత్యనైమిత్తికసమ్పాతే కర్తవ్యక్రమః. ❁

నిత్యం నైమిత్తికం కామ్యం నివర్తేష్యగవద్యది ।
శ్రీభగవాన్ :—
కృత్వా నైమిత్తికం నిత్యమాచార్యస్తదనన్తరమ్ ॥ ౧

❁ గృహాచార్యస్నపనే నిమిత్తానుసారేణ స్థలమ్. ❁

గృహాచార్యస్నపనే ప్రాప్తే విస్తారే సతి వేశ్మని ।
తత్రైవ స్నపనం కార్యం పఞ్చశే తు బహిర్భవేత్ ॥ ౨

❁ ఆలయబిమ్బస్య బహిస్స్నపననిషేధః. ❁

పవిత్రాదా శుచౌ దేశే ప్రపానిర్మాణపూర్వకమ్ ।
స్నపనం దేవదేవస్య కార్యం భాగవతేన తత్ ॥ 3
ఆలయే *స్థాపితం బిమ్బం న కదాచిచ్చతుర్ముఖ ।
నిర్గమయ్య బహిస్స్నాప్య మన్త్రేణ తు సదా ॥ ౪

❁ తీర్థావభృథాదావనుజ్ఞా. ❁

తీర్థావభృథవేలాయాం నద్యాదీనాం తథా భవేత్ ।
అన్యథా చేచ్ఛాన్తిహోమం కుర్యాత్సదా సమృద్ధిదమ్ ॥ ౫

❁ స్నపనాఙ్గవైకల్యే ప్రాయశ్చిత్తమ్. ❁

అఙ్కురార్పణహీనే చ స్నపనే †కౌతుకేఽన్వితే ।
అధివాసవిహీనే చ కలశైస్స్నపనే సతి ॥ ౬
శాన్తిహోమో విధాతవ్య స్సర్వదోషాపనుత్తయే ।
పఞ్చల్పితస్నానహానాద్విగుణం స్నపనం భవేత్ ॥ ౭

---

*స్థాపయేత్. †కౌతుకాజ్యితే.

అకృతే రాజరాష్ట్రస్య భవేద్విభవసఙ్క్షయః ।
యజమానస్య ధామ్నశ్చ ప్రజానాం చ ధనక్షయః ॥ ౯

❁ స్నపనకాలవిపర్యయే. ❁

అకాలే తు కృతే స్నానే విష్ణువాదా యథోదితే ।
శాన్తిక కార్యాయనే చైవ దక్షిణే ప్రాగుపక్రమః ॥
ఉత్తరే చైవ పాశ్చాత్యే * ఉత్తమం నైవ దూషణమ్ ।
చైత్రే చ విష్ణవే తద్వ త్క్రీమాదాశ్వయుజే ఽపి చ ॥ ౧౦

❁ స్నపనకలశానాం వికారే. ❁

స్థాపితానాం చ కుమ్భానాం భేదనే † పతనే తదా ।
కాలాదిదోషదుష్టే చ క్రిమికేశాదిదూషితే ॥ ౧౧
లఙ్ఘితేఽశుచిసంస్పృష్టే § వాయసాద్యైశ్చ దూషితే ।
గహీతే శ్వాపదాద్యైశ్చ స్పృష్టే చాశుచిభిస్తథా ॥ ౧౨
పాషణ్డైక్ర ప్రతిలోమైశ్చ తథోదక్యాదిదూషితే ।
కలశం తం తముద్ధృత్య స్థాపయిత్వా వర్ష పునః ॥ ౧౩
తద్దివత్యై జపేన్మన్త్రా నష్టోత్తరశతావరమ్ ।
స్నపనం యది తైక్రకుర్యా చ్ఛాన్తిహోమం సమాచరేత్ ॥ ౧౪

❁ అక్రీమకలశాభిషేకే. ❁

అక్రమేణ సముద్ధృత్య స్నపనే విహితే సతి ।
జపగ కృష్ణోవనిమదాం కర్తవ్యస్తత్సమాచరేత్ ॥ ౧౫

❁ దేవతామన్త్రాదివ్యత్యయే. ❁

దేవతామన్త్రభూభాగద్రవ్యాణాం వ్యత్యయే సతి ।
పూర్వవన్మన్త్రజాపస్య తృతిద్రవ్యమనచిన్తే ॥ ౧౬
అభ్యర్చాదిభిర్జపస్తద్వ న్మహిషాజోష్ట్రసమ్భవైః ।
క్షీరాదిభిస్తథా ద్రవ్యై స్స్నపనే స్నానయేత్సునః ॥ ౧౭

---

* ఉపక్రమణ. † చ్ఛేదనె. § వ్యాభూర్యైశ్చైవ.

సమిద్భిర్మూలమన్త్రేణ జుహుయాత్కమలాసన ।
అద్భిర్వ యుక్తపితాభిశ్చేత్స్నపనం స్నాపయేత్పునః ॥ ౧౪
శాన్తిహోమో మూలవిద్యా * జపశ్చాష్టోత్తరం శతమ్ ।

❁ ఆరాధనాజ్ఞవైకల్యే. ❁

ఆరాధనాజ్ఞవైకల్యే న్యూనత్వాద్యాదిభి † స్సహ ॥ ౧౫
శాన్తిహోమో భవేద్ద్వ్యాం స్నపనే చలనే సతి ।
ప్రతిమాపతనే తద్వత్ప్రాయశ్చిత్తం చతుర్ముఖ ॥ ౧౬
స్నపనే పతనేమానే తు చలనే పతనె ఽపి వా ।
యథాపూర్వమవస్థాప్య స్నాపయిత్వా యథావిధి ॥ ౧౭
శాన్తిహోమశ్చ కర్తవ్యః పీఠాదీనాం చ ¶ భఙ్గనే ।
సహజానాం తదా హాస్తపాదాదీనాం చతుర్ముఖ ॥ ౧౮
భఙ్గే తు తేషామావాహ్య కూర్చాదౌ తద్గతం హరిమ్ ।
క్రియాం సమాపయేద్భగ్నాం ప్రభాపీఠాదికం పునః ॥ ౧౯
సమూహాయ యథాపూర్వం సంపోక్ష్యోక్తవిధిభవేత్ ।
వస్తుషు స్నపనాఙ్గేషు అధిక్యం హానిరేవ వా ॥ ౨౦
యది స్యాన్న్యూనమన్త్రిణ్య జపశ్చాష్టోత్తరావరః ।

❁ ఫలాధిక్యభేదేన స్నపనకాలభేదః. ❁

మోక్షమాణస్తదా కుర్యాత్స్నపనం నిశి వాఽహని ॥ ౨౧
రిపుక్షయార్థీ దివసే ధనార్థీ దినమధ్యమే ।
దినాన్తే సర్వభోగార్థీ ప్రాయశ్చిత్తాయ సర్వదా ॥ ౨౨

❁ స్నపనద్వ్యసమాప్తే ప్రతిసరాదినిషేధః. ❁

బద్ధప్రతిసరే బిమ్బే స్నపనార్థం తు మన్త్రిణా ।
స్నపనాన్తరసంప్రాప్తే న చ ప్రతిసరాన్తరమ్ ॥ ౨౩

---

* జపశ్చాష్టోత్తరావరః. † స్మృతి. ¶ "స్నపనే" ఇతి శ్లోకద్వయం "భఙ్గేతు — పునః ॥" ఇతిశ్లోకాదనన్తరం క్వచిత్పాఠే దృశ్యతే. ¶ బన్ధనే. ‖ భగ్నే మోక్షార్థీ. ♦ శ్చిత్తం తు.

❁ మణ్డూకాదిభిః కలశదూషణే ❁

మణ్డూకమూషికాసర్పచుచున్దర్యాదిజన్తుభిః ।
స్పృష్టే విలఙ్ఘితే నష్టే స్థాపితే కలశే తథా ॥ ౨౭
త్యక్త్వాన్యం తు తథా కృత్వా మూలమన్త్రం జపేద్గురుః ।
స్థాపితం కలశం లబ్ధ్వాష్టోత్తర ప్రతిలోమజైః ॥ ౨౮

❁ ఆశౌచిభిగ కలశస్పర్శే ❁

ఆశౌచవద్భిరన్యైగకలశ * స్పర్శనే సతి ।
సద్రవ్యం కలశం త్యక్త్వా తథాన్యం తత్ర నిక్షిపేత్ ॥ ౩౦
వాచయిత్వాథ పుణ్యాహం శాన్తిహోమం సమాచరేత్ ।

❁ బద్ధే ప్రతిసరే ఆశౌచాభావః. ❁

కర్మణి స్నపనాదౌ తు ప్రవృత్తే దేశికోత్తమః ॥ ౩౧
† సూతకం మరణాశౌచం శృణుయాన్నాశుచిర్భవేత్ ।

❁ విమానస్థాపనాహీనస్థలే ఉత్సవకరణే ❁

ఉత్సవే తు యథాశాస్త్రం చోదితే స్థలనే సతి ॥ ౩౨
శాన్తిస్తథోచ్యతే ‡ బ్రహ్మన్నిదానీమవధార్యతామ్ ।
విమానస్థాపనాహీనే న కుర్యాదుత్సవం హరేః ॥ ౩౩
కుర్యాద్వా ధ్వజముద్ధృత్య ¶ ఉత్సవం చ క్రమేణ వా ।
వాయవీయే ధామకోణే ‖ విధినా శాన్తిమాచరేత్ ॥ ౩౪
సంవత్సరాన్తు తత్రైవ ధ్వజయష్టేః స్థితిర్భవేత్ ।

❁ నిత్యోత్సవరహిత స్థలోత్సవకరణే ❁

హీననిత్యోత్సవే ధామ్ని ధ్వజారోహణపూర్వకమ్ ॥ ౩౫
నోత్సవం కారయే ♦ త్తత్కర్మ్యం కారితే శాన్తిమాచరేత్ ।

---

* స్నపనే సతి. † సూతకాశౌచ మాశౌచమ్ శృణుయాద్వా. ‡ బ్రహ్మాంస్తదేతదవ. ¶ గరుడం చాక్రమేవ వా. ‖ విమానే. ♦ తత్కర్మ కారితే.

ధ్వజదోషసమ్మార్జనే

ప్రమాణహీనే పక్షీన్ద్రే ధ్వజే స్తమ్భాదికేఽపి వా ॥ ౩౬
* శాన్తిగకార్యా తదా హీనే మూషికాద్యైశ్చ దూషితే ।
అశుచిద్రవ్యసంస్పర్శే త్యక్త్వారోప్యధ్వజాన్తరమ్ ॥ ౩౭
శాన్తిహోమశ్చ కర్తవ్యో బ్రాహ్మణానాం చ భోజనమ్ ।
ధ్వజారోహణ †కర్మాఙ్గం ధ్వజం వా స్తమ్భమేవ వా ॥ ౩౮
సకృన్న్యుక్తం త్యక్తవ్యం ధ్వజయష్టిం తు న త్యజేత్ ।
సకృన్న్యుక్తే స్తమ్భాదా భూయోఽపి వినియోజితే ॥ ౩౯
ప్రాయశ్చిత్తం తు తత్ర స్యాత్స్నపనం చోత్తమోత్తమమ్ ।
శాన్తిహోమశ్చ కర్తవ్యో బ్రాహ్మణానాం చ భోజనమ్ ॥ ౪౦
స్థాపితే ‡విహగేశానధ్వజే వాతాతపాదిభిః ।
వర్ణహానో న దోషస్స్యాత్స్నపనారాధనమిష్యతే ॥ ౪౧
పతితే వాతవేగేన హేతునా యేన కేన చిత్ ।
ఉద్ధృత్య బధ్వా భూయోపి స్నపనం మధ్యమోత్తమమ్ ॥ ౪౨
వర్ణహానౌ తదా భిన్నే ధ్వజే చ్ఛిన్నేఽపి వా క్వచిత్ ।
ధ్వజాన్తరం సముత్పాద్య త్యక్త్వా నిపతితం ధ్వజమ్ ॥ ౪౩
యష్టిం వాకల్పయేమేవాన్యం న తు కాలప్రతీక్షణమ్ ।
విపరీతం ధ్వజపటం ప్రమాదాద్యది బన్ధయేత్ ॥ ౪౪
తన్మోచయిత్వా యదాన్యం బధ్వా స్నపనమాచరేత్ ।
ధ్వజస్తమ్భే తదా భిన్నే భగ్నే వా సుషిరేఽపి వా ॥ ౪౫
స్తమ్భాన్త ¶రమవస్థాప్య శాన్తిస్స్నపనపూర్వికా ।
¿పతనే భీషణే వాపి పతితే వా యదృచ్ఛయా ॥ ౪౬
శాన్తిహోమో భవేత్సాగ్న్యాలమన్త్రైర్జపస్తథా ।
పక్షీశాధిష్ఠితే కుమ్భే భిన్నే నష్టేఽథ వా తథా ॥ ౪౭

---

* శాన్తిం కుర్యాత్తథా నిత్యం. †కర్మాఙ్గధ్వజమ్. ‡విహగేశానే ధ్వజే వాతాదిపతితే. ¶రం స్థాపయిత్వా. ¿కమ్పనే

అస్పృశ్యైశ్చ పాణిభిః స్పృష్ట్వా స్థాప్య కుమ్భాన్తరం పునః।
ఆవాహ్య తత్ర విహగం కర్మశేషం సమాచరేత్ ॥ ౪౪

ధ్వజస్తమ్భే చ సంస్పృష్ట్వా చణ్డాలాద్యైర్విగర్హితైః।
స్తమ్భాన్తరమవస్థాప్య శాన్తిహోమం సమాచరేత్ ॥ ౪౫

సూతకైశ్చ ప్రేతకైశ్చైవ వ్రతిలోమైస్తథావిధైః।
స్పృష్ట్వా పోక్ష్య ధ్వజస్తమ్భం పుణ్యాహోక్తిపురస్సరమ్ ॥ ౪౬
పకృన్నియోజితం త్యక్త్వా మృణ్మయం పాలికాదికమ్।
అబ్ధికారనవర్యేన్నో చేత్ శాన్తిహోమాదికం * చరేత్ ॥ ౪౭

❁ అబ్ధికరవికారే వల్మీకప్రరోహాదౌ చ విధిః. ❁

అబ్ధికేష్వపి రక్తేషు శ్యామవర్ణయుతేషు వా।
† అప్రరూఢేషు పర్వసు తథా తియగ్గతేషు చ ॥ ౪౮
అస్పృశ్యస్పర్శనే తేషాం భిన్నచ్ఛిన్నేషు వా పునః।
పాలికాదిషు నష్టేషు పతితేషు యథాతథా ॥ ౪౯
వల్మీకాదిప్రరోహే చ మూషికాద్యైశ్చ భక్షితే।
శాన్తిహోమశ్చ కర్తవ్యో బ్రాహ్మణానాం చ భోజనమ్ ॥ ౫౦

❁ నిత్యమధ్యే నైమిత్తికాన్తరాపాతే ప్రత్యేకమబ్ధికారోపణమ్. ❁

ప్రారబ్ధకర్మమధ్యే చేత్కర్మ నైమిత్తికం పునః।
ఆపతేదవర్యేద్భూయస్తదధికం శ్చాబ్ధికార్క గురుః ॥ ౫౧

❁ అపి తేష్వబ్ధికేషు దైవద్యుపధూతే శాన్తిః. ❁

అపి తేష్వబ్ధికేషు స్యాద్దైవాద్వా యది మానుషాత్।
కర్మలోపస్తదా త్యక్త్వా కల్పితానబ్ధికానపి ॥ ౫౨
శాన్త్యర్థకం జుహుయాదగ్నౌ మూలమన్త్రేణ పస్థితా।
❁ కర్మమధ్యే కర్మాన్తరాపాతే పునశ్చ కౌతుకబన్ధనం. ❁
బద్ధ్వా ప్రతిసరే బిమ్బే కర్మార్థమపరం యది ॥ ౫౩

---

* భవేత్. † "అప్రరూఢేషు" ఇత్యాదిశ్లోకార్థం క్వచిన్న.

అన్తరా కర్మ నివర్తేద్బధ్నీయాత్కౌతుకం పునః।

❁ అన్తరాపతితం స్నానం సమాప్య పూర్వారబ్ధం సమాపయేత్ ❁

అన్తరా పతితే స్నానే సమాప్తే స్నపనం పునః॥ ౫౮
పూర్వారబ్ధమనుష్ఠేయం యథాశాస్త్రం చతుర్ముఖ।

❁ శూన్యగ్రామే బలిదాననిషేధః. ❁

గ్రామాదిషు స్యాచ్ఛూన్యేషు న బలిర్వీధికోత్సవః॥ ౫౯
ధామన్యేవ భవేత్కర్మ యది స్యాద్వీధికోత్సవః।
సహస్రకలశైస్స్నానం ప్రాయశ్చిత్తం తదిష్యతే॥ ౬౦

❁ మహావాతాద్యభిభూతే పునరుత్సవః. ❁

ఉత్సవే పతతా * మానే స్యాన్మహావాతాదినా యది।
గ్రామాదౌ శిథిలే కృత్వా ప్రాయశ్చిత్తం పునర్మహః॥ ౬౧
† కార్యోనలోప్యో లోపే తు కుమ్భైరష్టోత్తరైర్మహేః।
స్నపనం కారయేద్ధోమో జపశ్చాథ్యాద్విజార్చనమ్॥ ౬౨

❁ ముహూర్తాతిక్రమే ❁

ముహూర్తాతిక్రమే శాన్తిస్సర్వేషాం కర్మణామపి।
కార్యా హోమాదిభిర్వశ్చాత్కర్మారమ్భే యథోదితః॥౬౩

❁ పరిజనానామభిభూతే అన్యాన్కల్పయేత్. ❁

కర్మణ్యధికృతే పూర్వం దేశికో మూర్తిపేపి వా।
ౡ దైవాద్వా మానుషాద్వాపి విఘ్నితేష్వధికారిషు॥ ౬౪
ప్రారబ్ధం కర్మ కర్తవ్యం తాదృగ్భిరపరైర్విజైః।
ఉత్సవే విఘ్నితే దైవాన్మానుషాద్వా యథోదితే॥ ౬౫
బలిమేవ తతీపేద్ధామ్ని గ్రామాదౌ వీధికావ్యపి।

---

* మానే తు మహా. † కార్యా యథోక్తవిధినా. ౡ హేతు-దైవాన్మానుషాద్వా.

అతిక్రాన్తబలివిధానమ్.

బలిప్రదానే వ్యత్యస్తే కస్మింశ్చిద్దివసే పునః ॥ ౬౬
కుర్యాద్ బలిమతిక్రాన్తం కృత్వైవం బలిమాచరేత్ ।

ఉద్యానమృగయాదిక్రియాలోపే.

ఉత్సవాఙ్గేషు హీనేషు కలితేషు యథాపురమ్ ॥ ౬౭
ఉద్యానయానమృగయా జలద్రోణ్యాది *కర్మసు ।
శాన్తిగకార్యా † భోజనం చ బ్రాహ్మణానాం జవస్తథా ॥౬౮

అవభృథస్నానలోపే పునరుత్సవః.

హీనాయాం తీర్థయాత్రాయాం పునరుత్సవమాచరేత్ ।
ఉత్తమోత్తమమాగేణ కృత్వా స్నపనమాదితః ॥ ౬౯

ఉక్తమాసాతిక్రమే అనన్తరమాసే అనుజ్ఞావిధిః.

మాసే యుధ్యోక్తేఽతిక్రాన్తే నక్షత్రాద్యా యుధోదితే ।
ఉత్సవోఽనన్తరే మాసి యద్యవాగ్వత్సరాద్భవేత్ ॥ ౭౦
ఊర్ధ్వం వంవత్సరాత్ కుర్వాచ్ఛాన్తిం కృత్వాసమాచరేత్ ।
పవాత్రకలశైస్స్నానం శాన్తిహోమం జపాదికమ్ ॥ ౭౧

పవోత్సవలోపే శాన్తిః.

లుప్తే పవోత్సవే శాన్తి స్స్నపనం శక్త్యపేక్షయా ।
అన్యేషు విష్ణోర్లుప్తేషు శ్రవణాద్యుత్సవేషు చ ॥ ౭౨
ఉత్తమోత్తమమాగేణ స్నపనం తస్య నిష్కృతిః ।

బలివస్తూనాం వ్యత్యాసే.

వ్యత్యాసే బలివస్తూనాం జుహుయాత్సర్షిపా శతమ్ ॥ ౭౩

---

* కాసు చ. † భోజనం తు. ‡ న్యూన చేత్.

❁ ఉత్పాతసంప్రోక్షణ. ❁

వాతాద్యుత్పాత * సంప్రోక్షే బింబే స్నపనముత్తమమ్ ।
ఆచరేద్యాగశాలాయాం † ప్రపాదిషు మహోత్సవే ॥ ౭౪

❁ అగ్నిదాహే. ❁

§ అగ్నిదగ్ధేషు తత్సర్వం సమాధాయ యథాపురమ్ ।
శాన్తిహోమో ద్విజేన్ద్రాణాం భోజనం దానమేవ చ ॥ ౭౫
కుర్యాత్తున్దశకలప్లోషే కుమ్భైస్తదభిరాప్లవః ।
కాయోత్థ బింబాదిదాహేఽపి తథా స్నపనమాచరేత్ ॥ ౭౬

❁ యాగమణ్డపస్య సృగాలాదిప్రవేశే. ❁

శ్వసృగాలాదిభిర్యాగమణ్డపాది ప్రవేశనే ।
సంప్రోక్ష పూర్వకం స్థానాని త్యక్త్వాన్యాని నిధాయ చ ॥ ౭౭
శాన్తిహోమో ద్విజేన్ద్రాణాం భోజనాది యథాపురమ్ ।
చణ్డాలాదిప్రవేశాదా త్యక్త్వా తద్వస్తు దూషితమ్ ॥ ౭౮
ఉత్సవార్థాని వస్తూని శాన్తిహోమం సమాచరేత్ ।

❁ ఉత్సవాగ్నిస్స్వయం శమనె. ❁

ఉత్సవాగ్నౌ స్వయం శాన్తే శాన్తిం కుర్యాద్యథాక్రమమ్ ॥ ౭౯

❁ విష్ణవే అయనే చ రాత్రావపి తీర్థోత్సవానుజ్ఞా. ❁

విష్ణవే చాయనే చైవ తీర్థయాత్రా న దోషకృత్ ।

రాత్రావపి :—

❁ అన్యత్ర అహ్నోస్యైవ తీర్థయాత్రా. ❁

తతోఽన్యత్ర కర్తవ్యా § హ్నోస్యైవ సా భవేత్ ॥ ౮౦
ప్రమాదాద్యది యాత్రాస్యాత్స్నపనం చోత్తమోత్తమమ్ ।

❁ హోమవిచ్ఛేదె శాన్తిః. ❁

ఉత్సవే హోమవిచ్ఛేదె ద్విగుణం హోమమాచరేత్ ॥ ౮౧

---

* సంప్రోక్షే. † ప్రవాదిషు. § అగ్నిదగ్ధే చ. ¶ నైవ సా భవేత్.

❁ మహోత్సవమధ్యే బిమ్బనాశే. ❁

బిమ్బే చోరాదిభిర్నష్టే వర్తమానే మహోత్సవే।
కర్మార్చాదిషు బిమ్బేషు బిమ్బం చోత్పాద్య పూర్వవత్ ॥౮౨

❁ యానాదిభఙ్గే. ❁

* ఆరాధయేన్నిపతితే బిమ్బే యానాన్మహోత్సవే।
ఆరోప్య పూర్వవద్యానం రథ్యాసు †పతితం నయేత్ ॥ ౮3
ఏకాధికాశీతికుమ్భైస్స్నపయేచ్ఛాన్తయే పునః।
అజ్ఞానే కౌతుకస్య బిమ్బ క్ష్మన్యం నయేత్తదా ॥ ౮౪
¶ హీనాఙ్గం చేత్సమాధాయ సద్యస్సంప్రోక్షణం చరేత్।
స్నపనం శాన్తయే కుర్యాద్బ్రాహ్మణానాం చ తోషణమ్ ॥ ౮౫
యానభఙ్గే నయేద్దేవం యానేనాఽన్యేన వీధికామ్।
శాన్తిశ్చ కార్యా పతనభ్రమణాదౌ చ సారథేః ॥ ౮౬
పుణ్యాహవాచనాదీని కార్యాణి కమలాపన।

❁ యానానాం అస్పృశ్యస్పర్శనే. ❁

అస్పృశ్యాన్యదియానాని వహేయుర్బిమ్బమేవ వా ॥ ౮౭
క్షాలయిత్వా ¦తు యానాని బిమ్బం చ స్నాపయేద్ఘటైః।

❁ పుష్పయాగాభావే. ❁

పుష్పయాగో నిశి భవేచ్ఛాన్తయే ♦భుక్తయే ॥పి వా ॥ ౮౮
అభావే పుష్పయాగస్య స్నపనం చోత్తమోత్తమమ్।

❁ ధ్వజావరోహణ కాలాతిక్రమే. ❁

ఆరభ్య తీర్థదివసాదూర్ధ్వం పఞ్చదినావధి ॥ ౮౯
ధ్వజావరోహణం కార్యం పశ్చాచ్ఛేదవరోహణమ్।
దోషస్యాద్దోషశమనం స్నపనం మధ్యమోత్తమమ్ ॥ ౯౦

---

* ఆరాధనేన. †వరితో నయేత్. క్ష్మభ్యన్తరే నయేత్.
¶ భిన్నాఙ్గం. ¦రథాదీని. ♦ముక్తయేపి వా. ॥థ వా.

అవరోహ్య ధ్వజపటం స్నపనానన్తరం పునః ।
ఉద్వాస్య దేవతాస్సర్వాశ్శకటాద్బలికర్మణా ॥ ౯౧
మహోత్సవాన్తగం పతితం కర్మ వైశేషికాహ్వయమ్ ।
కార్యమేవ న లోప్యం తల్లోపే స్నపనమాచరేత్ ॥ ౯౨

పవిత్రారోపణ విషయాపప్రాయశ్చిత్తమ్.

పవిత్రారోపణే ప్రాయశ్చిత్తమన్యత్పి * దర్శ్యతే ।
హీనమానే పవిత్రే వా కుండ్లే వా † మణ్డలేఽపి వా ॥ ౯౩
అస్త్రిమన్త్రం శతం జప్త్వా పూజయేత్ క్ష దస్త్రివర్ధినీమ్ ।
త్యక్త్వా పవిత్రం శేషాదిదూషితం పునరేవ తత్ ॥ ౯౪
కృత్వా పూర్వవదాలోప్య తతశ్శాన్తిం సమాచరేత్ ।
అప్పూర్ణేప్యపశ్యనే కుమ్భే భిన్నే నష్టేఽపి వా పునః ॥ ౯౫
కుంభాన్తరే సమావాహ్య మూలమన్త్రం జపేత్పునః ।

అస్థానశూలస్థాపనే

అస్థానే స్థాపితం శూల ¶ మన్యత్ర ప్రతిమాదికమ్ ॥ ౯౬
స్థాపయిత్వా యదాస్థానం స్నపనాది ‡ సమాచరేత్ ।
మానే న్యూనాధికే వాపి వేద్యాదీనాం ప్రకల్పితే ॥ ౯౭
శాన్తిరాజ్యాహుతిశ్చ కార్యా వంశోపనిషదా శతమ్ ।

నయనమోక్షణాకరణే

తేషామభావే చ తథా శాన్తినయనమోక్షణమ్ ॥ ౯౮
అకృత్వా స్థాపనే శాన్తిం కృత్వా నయనమోక్షణమ్ ।

తోయాధివాసాకరణే

తోయాధివాసాకరణే ప్రతిష్ఠాయాం మధుద్విషః ॥ ౯౯
స్నపనం శాన్తిహోమశ్చ తద్వదేవాఙ్గహానిషు ।

---

* దృశ్యతే. † మణ్డలాదికే-స్థణ్డిలాదికే. ‡ చ్చాస్త్రి వర్ధనీమ్.
¶ మన్యద్వా స్థాపనాదికమ్. ‡ యథాపురమ్.

అనాచార్యప్రతిష్ఠాయామ్

అనాచార్యప్రతిష్ఠాయాం పునస్స్నపనమాచరేత్ ॥ ౧౦౦
ఆచార్యపదమారూఢో *వైధుర్యాద్యల్పదోషవాన్ ।
అధికారేణ విజ్ఞానపారం యాతో యది స్వయమ్ ॥ ౧౦౧
జ్ఞానాధికేన దేవేశే స్థాపితే జ్ఞాన †రూపిణి ।
న దోషో జ్ఞానదహనస్సర్వదోషాన్ దహేత్ఖలు ॥ ౧౦౨

బాలమందిరస్థితి కాలాతిక్రమే.

యావత్కాలం స్థితిర్బాలమన్దిరే ‡ప్రార్థితా పురా ।
తావత్యతీతే సమయే స్నపనం మధుసూదనః ॥ ౧౦౩
కార్యం పునశ్చ తత్తేన స్థితికాలం ¶పరీక్షయేత్ ।
అన్యత్ర వా బాలగేహే యదా వా మూలాలయే భవేత్ ॥ ౧౦౪
కుమ్భార్థపీఠికాయాం తత్ స్థాపయిత్వా సమర్చయేత్ ।

శిథిలీసరఘూదిసమ్పాతే.

గోపురే వాఽలయే యద్వా ప్రాకారే మణ్టపేఽథవా ॥ ౧౦౫
శిథిలీ సరఘూతుమ్బవల్మీకాదిసముద్భవే ।
ఉద్ధృత్య తత్తత్సంశోధ్య దేశం కృత్వా యథాపురమ్ ॥ ౧౦౬
స్నపనం దేవదేవస్య కుర్యాదుత్తమమధ్యమమ్ ।
శాన్తిహోమో ద్విజైర్దానాం భోజనం దానమేవ చ ॥ ౧౦౭

సిద్ధాన్తసాఙ్కర్యే.

సిద్ధాన్తసఙ్కరే జాతే ¶ప్రమాదాత్తత్ర సఙ్కరే ।
కృత్వా సంప్రోక్షణం పూర్వం సహస్రకలశాప్లవః ॥ ౧౦౮

---

*వైముఖ్యా. †దేశికే. ‡కల్పితా. ¶ప్రకల్పయేత్. ¶తథా సాధక సఙ్కరే కర్షణాదిషు దోషస్యాప్యేష రాజరాష్ట్రక్షయావహః.

❁ సిద్ధాన్తస్వరూపప్రశ్నః. ❁

బ్రహ్మా :—

సిద్ధాన్తం నామ కిం కో వా భేదస్తస్య జనార్దన ।
శ్రోతుమిచ్ఛామి తత్సర్వం న రహస్యమిదం యది ॥ ౧౦౯

❁ సిద్ధాన్తనిరూపణమ్. ❁

శ్రీభగవాన్ :—

మహోపనిషదం నామ సిద్ధాన్తపదశబ్దితమ్ ।
మీమాంసాదిషు శాస్త్రేషు యే సిద్ధార్థా మనీషిణః ॥ ౧౧౦
తేషామన్తేఽధికారోస్మిన్నితిసిద్ధాన్త *శబ్దితమ్ ।

❁ మన్త్రసిద్ధాన్తాది భేదకథనమ్. ❁

తచ్చతుర్ధా స్థితం †శాస్త్రమృగాదిపదనేకధా ॥ ౧౧౧
ఏకైకం భిద్యతే తన్త్రం శాఖాభేదేన భూయసా ।
ప్రథమం మన్త్రసిద్ధాన్తం ద్వితీయం ‡చాగమాహ్వయమ్ ॥ ౧౧౨
తృతీయం తన్త్రసిద్ధాన్తం తురీయం తన్త్రాన్తరం భవేత్ ।

❁ మన్త్రసిద్ధాన్తః. ❁

ఏకైవ మూర్తిరారాధ్యా ప్రాధాన్యేనేతరాణి పునః ॥ ౧౧౩
దేవ్యశ్చియాదయశ్చాపి పంపూజ్యాణి పరివారవత్ ।
ఆయుధైశ్చక్రచక్రాద్యైశ్చిహ్నాద్యైశ్చభూషణైః ॥ ౧౧౪
మూర్తిమద్భిః పరివృతా కేవలా వాప్యుజాసన ।
కథ్యతే యత్ర తత్రోక్తం మన్త్రసిద్ధాన్తమగ్రిమమ్ ॥ ౧౧౫

❁ ఆగమసిద్ధాన్తః. ❁

వాసుదేవాదయో వ్యూహాశ్చత్వారస్సాధకైరపి ।
క్రమాగతైస్తుల్యకక్ష్యాణి పూజ్యాస్తత్సిద్ధవాక్యయే ॥ ౧౧౬

---

* పంజ్ఞితమ్. † సర్వ. ‡ త్వాగమా.

కర్మణామపి సన్న్యాసగ కథ్యతే యత్ర చాగమే ।
తన్త్రమాగమసిద్ధాన్తం తదుక్తం కమలాసన ॥ ౧౧౭

❖ తన్త్రసిద్ధాన్తః. ❖

నవానామపి మూర్తీనాం ప్రాధాన్యం యత్ర కథ్యతే ।
మూర్తయో ద్వాదశాజ్ఞాని తేషామేవ తథావరే ॥ ౧౧౪
ప్రాదుర్భావ *గుణాశ్చాన్యే మూర్త్యన్తరగణా అపి ।
ప్రాదుర్భావాన్తరయుతాస్న †దిగ్దైవైస్సహాయుధైః ॥ ౧౧౫
మూర్తిమద్భిశ్చ దేవీభిలక్ష్మ్యాదిభిరపి స్ఫుటమ్ ।
§తత్తన్త్రసిద్ధాన్తాహ్వయం —

❖ తన్త్రాన్తరసిద్ధాన్తః. ❖

చతుర్థం పరమం పునః ॥ ౧౧౬
సౌమ్యసింహాదిభూయిష్ఠం వక్త్రైర్భేదైశ్చతుర్ముఖ ।
¶ద్విత్రాదిముఖభేదా వా మూర్తిరేకైవ పూజ్యతే ॥ ౧౧౭
పరివారైస్సంవృతా వా వినా వా పరమేశ్వరీమదా ।
యత్రైతి తన్త్రాన్తరం తత్స్యాచ్చతుర్థం కమలాసన ॥ ౧౧౮

❖ ఆరమ్భావసానయోరేక ఏవ సిద్ధాన్తః ❖

యేన సిద్ధాన్తమార్గేణ కర్మణాదిక్రియా కృతా ।
ఆదౌ తేనైవ సకలం నాన్యసిద్ధాన్తవర్త్మనా ॥ ౧౧౯
తన్త్రేణాపి తథా యేన కర్మణాదిక్రియా కృతా ।
తేనైవ సకలం కార్యం న తన్త్రాన్తరవర్త్మనా ॥ ౧౨౦

❖ అనుక్తస్య తన్త్రాన్తరాద్గ్రహణమ్ ❖

తన్త్రాన్తరేఽపి కథితమనుక్తం గ్రాహ్యమేవ హి ।

❖ తన్త్రైకవాక్యతాసిద్ధిః. ❖

సిద్ధాన్తశబ్దరస్తస్మా తన్త్రసబ్దర ఏవ చ ॥ ౧౨౧

---

*గణాశ్చాన్యే-గణా అపి. †దిగ్దైవాస్సహాయుధాః. §యతో తన్త్రాన్తరం తత్స్యాత్. ¶చిత్రాది. శబ్దరస్తత్ స్యాత్. శబ్దరస్తస్య తన్త్రసబ్దర ఏవ వా.

దోషాయ కల్పతే రాజరాష్ట్రధామహయాత్మనే।
సిద్ధాన్తసఙ్కరే జాతే ప్రమాదాత్తస్య శాన్తయే ॥ ౧౨౬
కృత్వా సంప్రోక్షణం పూర్వం సహస్రకలశాప్లవైః।
కర్తవ్యస్స్నపనం కుర్యాత్ * తత్తత్సఙ్కరసమ్భవే ॥ ౧౨౭
అన్తే మహోత్సవం కుర్యాత్ ధ్వజారోహణపూర్వకమ్।

❁ పఞ్చరాత్ర ప్రతిష్ఠితస్య తైరేవ నివాహః. ❁

స్థాపితే పఞ్చరాత్రేణ దేవే షడ్భిరథాధ్వభిః ॥ ౧౨౮
† ప్రతిష్ఠానే కృతే మోహాద్దోషస్సర్వహరయాత్మకః।
శాన్తిశ్చ తస్య భూయోఽపి పఞ్చరాత్రోక్తవర్త్మనా ॥ ౧౨౯
ప్రతిష్ఠాప్య సహస్రేణ కలశైస్స్నపనం హరేః।
మహోత్సవశ్చ కర్తవ్యో ధ్వజారోహణపూర్వకః ॥ ౧౩౦

❁ ఏకత్ర దీక్షితస్య అన్యత్ర దీక్షానిషేధః. ❁

ఏకత్ర దీక్షితస్తైస్తై స్సిద్ధాన్తై వా ద్విజోత్తమః।
క్రియాం న కుర్యాదన్యత్ర కర్మణాది క్వచిత్ముఖ ॥ ౧౩౧
¶ ఆచార్యత్వమథర్త్విజ్యం పూజాయాం మధుసూదనః।
తన్త్రభేదే చ సిద్ధాన్తభేదే చాపి న యుజ్యతే ॥ ౧౩౨

❁ విషశస్త్రాదిహతానాం నారాయణబలిః. ❁

‖ బ్రహ్మహత్యాదిపాపానాం నివృత్తిస్స్మృతిచోదితా।
మృతానాం విషశస్త్రాగ్నిపాపైరుగ్రైశ్చ కర్మభిః ॥ ౧౩౩
నారాయణబలిర్నామ సమారాధనముత్తమమ్।
గతిహేతుర్వినా తేన గతిరన్యా న విద్యతే ॥ ౧౩౪

---

* తత్తత్. † ప్రతిష్ఠాదా. ‖ కర్మణాదిశ్చ-కర్మణాదీ.
¶ ఆచార్యం క్రమశః పూజ్య పూజాద్యం మధుసూదనః। తన్త్రభేదే చ చసిద్ధాన్తే తదేవాపి న యుజ్యతే ॥ ఇతి క్వచిత్పాఠః. ‖ అత్ర అధ్యాయసమాప్తిః క్వచిత్పుస్తకాన్తరే దృశ్యతే.

పునర్దహనమారభ్య కర్మ స్నాతమశేషతః।
కృత్వా సపిణ్డీకరణపర్యన్తం తదనన్తరమ్ ॥ ౧౩౫
దేవదేవం సమారాధ్య పఞ్చమూర్తేన వర్త్మనా।
విష్ణ్వాలయే నదీతీరే పర్వతే * వా వనేఽపి వా ॥ ౧౩౬
అన్యత్ర వా పుణ్యదేశే కర్తుర్వా భవనే శుభే।
యష్టవ్యం కృష్ణషష్ఠ్యస్య ద్వాదశ్యామథ నద్వయే ॥ ౧౩౭
ఉపోషితస్సన్ పూర్వేద్యుర్గృహీత్వానియతమానసః।
బ్రాహ్మణాన్బగవద్భక్తా న్వైష్ణవాన్వాధ్యయనశీలినః ॥ ౧౩౮
ఆమన్త్ర్య మన్త్రవిద్బుధ్వా కేశవాది యథాస్వయమ్।
శోధితే గోమయామ్భోభిర్భూతలే కుశసంస్తరే ॥ ౧౩౯
ఉపవేశ్య † వృతానేవ పాఞ్చజన్యాగ్ర కమలాసన।
అభ్యర్చ్యాదిభిరమభ్యర్చ్య నామభిర్గ కేశవాదిభిః ॥ ౧౪౦
నమోన్తైర్నాగవల్ల్యాది దత్వా చాభ్యర్చ్యదక్షిణామ్।
స్నాతానాం పన్నిధౌ తేషాం హోమం చోపసనేఽనలే ॥ ౧౪౧
కృత్వాగ్ని ముఖమగ్నేశ్చ ప్రాగ్బాగేచక్రకబ్జకే।
సణ్డిలే కుశకూర్చేవా దేవమావాహయేదితి ॥ ౧౪౨
పుష్పాఞ్జలిరమున్తాయ నృసూక్తాద్యా ఋచో జపన్।
ఓంపూర్వాభివ్యాహృతిభిరావాహ్య పురుషోత్తమమ్ ॥ ౧౪౩
మూర్తిభేదాగ కేశవాదీన్నామభిస్సైరనన్తరమ్।
ఆవాహ్యోపచర్యాదిభిష్టద్బిరుపచర్య కృతక్రియక్ ॥ ౧౪౪
తర్పయిత్వా తిలామ్భోభిగ కేశవాదీగ స్వనామభిః।
ఉపచర్య చ దీపాన్తం పురుషం పురుషాత్మనా ॥ ౧౪౫
సూక్తేన కేశవాదీంస్తు నామభిస్సైర్యథాక్రమమ్।
అగ్నౌ పద్మాసనాసీనం ధ్యాత్వా పరమపూరుషమ్ ॥ ౧౪౬
ఓ అనూచ్య పాయసం విష్ణోగ కమిత్యృచమబ్జజ।
పఞ్చాత్పరోమాత్రయేతి యాజ్యయా జుహుయాద్ధవిః ॥ ౧౪౭

---

* విపినేపి వా. † పాతరేవ. ఓ ఆఘార్య పాయసం.

కేశవాద్యైర్నామభిర్యైస్సపిషా జుహుయాత్తతః ।
చతుర్థ్యన్తైర్దామోదరశబ్ది * నామభిర్థ్యన్తమాస్థితః ॥ ౧౪౮
శ్రీరాజ్యగుడముఖ్యాన్నం తేభ్య ఏవ నివేదయేత్ ।
దేవస్య త్వా సవితురితి మహావిష్ణోరితి వేదనమ్ ॥ ౧౪౯
సప్తవ్యాహృతిభిర్భూయో జుహుయాత్సర్పిషానలే ।
దభ్యన్తనేషు భూదేవానాహూయాన్నమవేశితాన్ ॥ ౧౫౦
వస్త్రాద్యుల్లేయకచ్ఛత్రైకుణ్డలోపానహాదిభిః ।
యథాశక్తి సమభ్యర్చ్య మన్త్రైరాష్టోత్తరేణ తాన్ ॥ ౧౫౧
తిలాజ్యమిశ్రపాన్నేన తదనుజ్ఞానపూర్వకమ్ ।
జుహుయాదనలే హవ్యం విద్యయా వక్ష్యమాణయా ॥ ౧౫౨
పితృభ్యస్తత్పితృభ్యశ్చ తత్పితృభ్యశ్చ పునస్తథా ।
† మాతృభ్యశ్చ పితృమాతృభ్య ‡ స్తత్పితృభ్యశ్చ పునస్తథా ॥ ౧౫౩
మాతామహేభ్యస్తత్పూర్వేభ్యస్తేషాం యే పితరస్తేభ్య ఏవ చ ।
మాతామహీభ్యో మాతుశ్చ ¶ పితృమాతృభ్య ఏవ చ ॥ ౧౫౪
పితుశ్చ పితామహీభ్యశ్చ తథాచార్యేభ్య ఏవ చ ।
తత్పత్నీభ్యో గురుభ్యశ్చ గురుపత్నీభ్య ఏవ చ ॥ ౧౫౫
సఖిభ్యస్తత్సుహృద్భ్యో జ్ఞాతిభ్యో యాశ్చ తత్స్త్రియః ।
తాభ్యశ్చానూత్యతత్స్త్రీభ్యస్సర్వాభ్యస్తత్స్త్రియశ్చయాః ॥
తాభ్యశ్చేతి సముచ్చాయ స్వధా నమ ఇతి బుధ్యవ ।
నారాయణాయ స్వాహేతి ప్రత్యేకం ♦ వృథగాహుతీః ॥ ౧౫౭
అగ్నిశబ్దం చతుర్థ్యన్తం కవ్యవాహనమిత్యథ ।
తదన్తే స్విష్టకృచ్ఛబ్దమనువజ్రశ్చ పూర్వవత్ ॥ ౧౫౮
హుత్వైవం సర్పిషా వక్ష్యాద్వాదశాక్షరవిద్యయా ।
ప్రత్యేకం శతమష్టౌ చ ద్వాదశాక్షర విద్యయా ॥ ౧౫౯

---

* నమోన్తే. † పితృభ్యః. ‡ తన్మాతృభ్యఃపునఃతత్పూర్వపృభ్యఃతత్ శ్వశ్రూభ్యః. ¶ పున్వేభ్యశ్చ. ♦ ప్రథమాహుతీః. వరమాహుతీః. ‖ ఇదమర్ధం బహూనాం. ‖ తథాష్టాక్షరవిద్యయా.

విష్ణుగాయత్రియా తద్వద్బ్రాహ్మణా వజ్రసాన్వితమ్ ।
భోజయేద్దక్షిణాం దద్యాత్తా క్రమణ్య ప్రదక్షిణమ్ ॥ ౧౬౦

తాననుజ్ఞాప్య శిష్టాన్నం యథేష్టం క్రియతామితి ।
దక్షిణేనానలం దర్భాఽ ప్రాగగ్రాఽ శోధితే స్థలే ॥ ౧౬౧

పంస్త్రీయఽ తేషు దర్భేషు బలిం దద్యాత్సమాహితః ।
విశ్వేభ్యశ్చైవ దేవేభ్యన్నాధ్యేభ్య స్తదనన్తరమ్ ॥ ౧౬౨

సవేభ్యశ్చైవ దేవేభ్యో విష్ణునారాయణస్తదా ।
సహప్రశిరసే చైవ యజ్ఞాత్మకపదమేవ చ ॥ ౧౬3

పురుషం యజ్ఞపూర్వం చ సవేశ్వరపదం తథా ।
చతుర్థ్యన్తం సముచ్చార్య నమస్కృత్వా హేత్యనన్తరమ్ ॥ ౧౬౪

సర్వత్రైవానుషఙ్గం చ స్విష్టకృద్యజనాదికమ్ ।
ఆధేనువరదానాన్తం కృత్వా ప్రేతం నివేదయేత్ ॥ ౧౬౫

మూర్తిషు ద్వాదశస్వేనం యజ్ఞేశమారణమాఖ్యయా ।
నివేదయామి దేవాయ కేశవాయేత్యనుక్రమాత్ ॥ ౧౬౬

ద్వాదశభ్యో నివేద్యైవం *పరమాన్నం నివేదయేత్ ।
నారాయణబలిహ్యేష ద్విజానాం †సముదీరితః ॥ ౧౬౭

ఏవం యస్య కృతే దత్తో బలిర్దేవార్చనాఽ త్మకః ।
పయాతి ¶ నిఖిలం పాపం నిధూయ బ్రహ్మ శాశ్వతమ్ ॥ ౧౬౮

‖ పాపానామితరేషాం చ బలిఽ పుణ్యకృతామపి ।
పరమాత్మపదప్రాప్త్యై కల్పతే నాత్ర సంశయః ॥ ౧౬౯

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది
పాద్మసంహితాయాం చర్యాపాదే
♦ ఉత్సవపర్యాయశ్చిత్తనారాయణబలినామ
ఏకోనవింశోఽధ్యాయః.

---

*పరమాత్మన్నివేదయేత్. †సముదాహృతః. ‡దికమ్.
¶నిరయంవాపి. ‖పాపినా. ♦ఉత్సవపదం క్వచిన్నాస్తి.

వింశోఽధ్యాయః.

❁ పాపినాం కర్మాధికారార్థం ప్రాయశ్చిత్తమ్. ❁

బ్రహ్మోవాచ:—

రాజానస్తదమాత్యా వా యే రాజ్యధురి నిష్ఠితాః।
భగవద్రక్షణవ్యగ్రాః ప్రజానాం సతతోద్యతాః॥ ౧

బ్రహ్మహత్యాదిభిః పాపైరభిభూతా విగర్హితైః।
కాయక్లేశాత్మకే శాస్త్రచోదితే ఘోరకర్మణి॥ ౨

పావనిహరణోపాయే ప్రవర్తితుమనీశ్వరాః।
తే కథం తాని పాపాని నిధూయ సకలాన్యపి॥ 3

కర్మాధికారిణో భూయస్తాం సంసది సంమతాః।
కల్పన్తే భగవద్ధ్యానే తదచ్ఛనవిధావపి॥ ౪

యోగ్యాయ ప్రకారం తం దేవ బ్రూహి మహ్యం యథాతథమ్।

శ్రీభగవాన్—

బ్రహ్మహత్యాదిపాపానామపనోదనముత్తమమ్॥ ౫

కాయక్లేశాత్మకే కర్మణ్యక్షమాణాం మహీభృతామ్।
విహితం సుకరం తేషాం ప్రాయశ్చిత్తం చతుర్ముఖ॥ ౬

❁ హిరణ్యగర్భతులాభార నిర్దేశః ❁

హిరణ్యగర్భనామైకం కర్మ ప్రోక్తం * యదాహరమ్।
తులాభారసమా † ఖ్యం తద్ద్వాభ్యాం నిధూత కల్మషమ్॥ ౭

భగవద్ధ్యానపూజాదివిధౌ భూయోఽధికారిణః।
భవన్తి కర్మ ద్వితయం తదశేషేణ కథ్యతే॥ ౮

❁ హిరణ్యగర్భవిధిః. ❁

కర్తుం వ్యవసితం కర్మ వరయేద్గురుమాదితః।

---

* తథావరమ్ † ఖ్యాతమ్.

సర్వశాస్త్రార్థతత్త్వజ్ఞం మన్త్రాణాం పారగం వరమ్ ॥ ౯
దయాలుం సర్వభూతానామకోపనమలోలుపమ్ ।
* కర్మద్వయవిధానజ్ఞమృజుం భాగవతం ద్విజమ్ ॥ ౧౦
పరీక్ష్యైవంవిధం యత్నాదుపసఙ్గమ్య పార్థివః ।
అర్థయిత్వా యథాన్యాయముపచర్య ద్విజోత్తమమ్ ॥ ౧౧
† కర్మారభేత పుణ్యేషు దేశేకాలేషు యన్నిశితః ।
శుక్ల తైష్యాదిమాసేషు శ్రవణే తాష్ట్రే ఏవ వా ॥ ౧౨
మైత్రే చాశ్వయుజి బ్రహ్మ రోహిణ్యాం వాసవేఽపి వా ।
పుష్యే వా సౌమ్యనక్షత్రే చోత్తరత్రితయేఽపి వా ॥ ౧౩
దేశే తీరే చ సరితాం సముద్రతటభూమి వా ।
యద్వా సర్వగుణోపేతే దేశే భగవదాలయే ॥ ౧౪
నైమిత్తికం చేత్కామ్యం తన్న కాలాదిపరీక్షణమ్ ।
మణ్డపం ప్రథమం కుర్యాత్ప్రతిష్ఠాయామివాలయే ॥ ౧౫
అన్యత్ర వా యథోద్దిష్టే దేశే శాస్త్రోక్తవర్త్మనా ।
సర్వాలఙ్కారసంయుక్తమన్తఃకల్పితవేదికమ్ ॥ ౧౬
అఙ్కురారోపణం యత్పూర్వముక్తేష్వన్యతమే దినే ।
సమ్భారాస్తత్ర సమ్భార్యా యథావిధి యథావసు ॥ ౧౭
ఏకాఙ్గులఘనే తుల్యే కపాలే ద్వే హిరణ్మయే ।
అధరం చోత్తరం కృత్వా కాయేన ద్వాభ్యాం చతుర్ముఖ ॥
సన్ధితాభ్యాం ప్రవిశ్యాన్తరాస్తే గర్భశయో యథా ।
కర్తా సుఖం తు నిర్మాయ దృష్యమణ్డసమాకృతి ॥ ౧౯
హిరణ్యగర్భ ¶ పిణ్డం తత్ ‖ యత్రాయం జాయతే పునః ।
హోమపాత్రాణి సర్వాణి హైమాన్యేవ కారయేత్ ॥ ౨౦
సమ్భారేషు సమస్తేషు సమ్భృతేషు మహీపతిః ।

---

* కర్మత్రయ. † కర్మారమ్భేషు. ‡ వాపి ¶ నామైతత్ పద్మాసనం. ‖ యతోయమ్.

పూర్వేద్యు: *నిర్యతశ్చోప్త రోమశ్మశ్రునఖశ్చుచిః ॥ ౨౧
శుద్ధదశ్మద్ధవసనశ్శ్వేతమాల్యానులేపనః ।
ఉపోషితో ఘృతం ప్రాశ్య రాత్రిం నియమతత్పరః ॥ ౨౨
నీత్వా ఖరేద్యుగ్ర క్రతూన్యాహ్నే స్నాతో నియతమానసః ।
ఋత్విగ్భిగ్ర కారయేత్కర్మ గురుణా చోదితస్స్వయమ్ ॥ ౨౩
వేదిమధ్యే శాలిభారైర్నవభిగ్ర కృతవిష్టరే ।
ప్రాగగ్రేషు చ దర్భేషు స్థిణ్డిల్యారోప్య వైమయమ్ ॥ ౨౪
కపాలమధరం ద్వారతోరణాదిసమర్చనే ।
యథాపురం కృతే నృత్తగేయవాద్రిత్రమజ్జలె ॥ ౨౫
హిరణ్యగర్భమభితశ్చతుర్దిక్షు భృతోదకాన్ ।
సంస్థాప్య చతురగ్ర కుమ్భాన్ధాన్యపీఠేషు తేష్వథ ॥ ౨౬
కుమ్భేషు న్యస్తరత్నేషు వేష్టితేషు నవామ్బరైః ।
చతస్రో దేవతాస్స్వైస్వైర్నామభిరనుక్రమాత్ ॥ ౨౭
ఆవాహ్యగ్ర పురుషస్సత్యగ్ర ప్రాచీదక్షిణయోస్సధా ।
వారుణ్యామధకోబ్జోర్ధ్వమచ్యుతోఽనన్త ఏవ చ ॥ ౨౮
సముదీర్యాఘ్ర్యపాద్యాద్యై †ర్భూతదీపావసానకైః ।
అన్నం చతుర్విధం చాపి కుమ్భేకుమ్భే నివేదయేత్ ॥ ౨౯
పూర్వాదిదిక్షు కుణ్డేషు ప్రతిష్ఠాయామివక్రమాత్ ।
క్లృప్తేషు ¶ హావయేదగ్నౌ సమిధాజ్యేన చక్రమాత్ ॥ ౩౦
ప్రత్యేకం మూలమన్త్రేణ శతమష్టోత్తరం గురుః ।
చతుర్విధేన చాన్నేన ప్రత్యేకం పోడశాహుతీః ॥ ౩౧
కుర్యాత్పురుషసూక్తేన ।ధ్యాత్వా యష్టవ్యదేవతాః ।
ప్రాప్తై ముహూర్తే భూదేవాననుజ్ఞాప్య గురుస్స్వయమ్ ॥ ౩౨
పాణినా భూమిపం హస్తే గృహీత్వా ప్రలయక్రమాత్ ।

*నిర్యతం కృత్త. †దీపధూపా. కకుమ్భేషు పి. ¶భావ. యేదగ్నౌ. ।జ్ఞాత్వా యష్టవ్యదేవతామ్.

దేహం సంహృత్య భూపాలం * దేహమాత్రావశేషితమ్ ॥ 33
ధ్యాత్వా ప్రవేశయెద్గర్భం హైమయం కమలాసన ।
అధరే హైమయే భాగే సుఖాసీనం చ భూమిపమ్ ॥ 3౪
ఛాదయేదుపరిష్టేన భాగేనైతత్పురీవేశనమ్ ।
ఘృతమిశ్రైస్తిలైస్తత్వసంహారాహుతిమాచరేత్ ॥ 3౫
తత్తోత్పాదనమార్గేణ చిన్తయిత్వా గురుగ పునః ।
పృష్టం శరీరం భూపస్య పృష్టిహోమం యథాపురమ్ ॥ 3౬
కుర్యాత్కుణ్డేషు పర్వత్ర చతుర్ష్వ చతురాసన ।
ఆనీయ మస్త్రవజ్జాతం † అణ్డాత్తస్మాద్బహిర్న్యసమ్ ॥ 3౭
వైయాఘ్రీచర్మణాన్యారోప్య కలశైరభిషేచయేత్ ।
ఉత్తమాధమమార్గేణ § వేదవిత్తన్త్రవిత్తమః ॥ 3౮
తథైవ మన్త్రాన్నపనం ద్రవ్యజాతం చ తాదృశమ్ ।
కర్మణా ¶ తేన నిర్ధూతకల్మషగ పుణ్యకృత్తమః ॥ 3౯
జాతో గురుప్రసాదేన గురుమగ్రె సభాజయేత్ ।
సహస్రనిష్కమానేన తదసీయెన భూమిపః ॥ ౪౦
ఋత్విజాం చాపి సర్వేషాం తావతీ దక్షిణా మతా ।
కర్మోపకరణం సర్వం కుర్యాదాచార్యసాన్నిధ్యః ॥ ౪౧
హైరణ్యమణ్డం విద్వద్భ్యో బ్రాహ్మణేభ్యగ ప్రదాపయేత్ ।
ఏవం కృతవతస్తస్య విష్ణోరారాధనాదిషు ॥ ౪౨
పంచవర్ష్యతేఽధికారిత్వం ‖ద్విరేవం కర్మ కుర్వతః ।
ఫలం చ విష్ణోస్సారూప్యం సాయుజ్యం త్రిగుణె భవేత్ ॥ ౪౩

తులాభారవిధిః.

తులాభారాహ్వయం కర్మ ద్వితీయం కథ్యతేఽధునా ।

---

* జీవమాత్రా-సీచమాత్రా. † కుణ్డాత్. § దైవవిత్.
¶ నెన. ‖ త్రిరేవం.

నిమూర్తయ మణ్టపం ప్రాగ్వత్తన్మధ్యే యజ్ఞదారుజౌ ॥ ౪౪
స్తమ్భౌ * దృఢౌ సారవన్తౌ హ స్తైషడ్భిస్సముచ్ఛ్రితౌ ।
ద్విహస్తపరిణాహౌ ద్వౌ సువృత్తౌ శిల్పికల్పితౌ ॥ ౪౫
† ద్విహస్తమానాన్తరాలౌ స్థాపితౌ భూతలే దృఢమ్ ।
కృత్వా తయోరుపర్యేకం దారు సారవ ‡ దుత్తరమ్ ॥ ౪౬
విస్తీర్ణం హస్తమానేన తావన్మానఘనం దృఢమ్ ।
త్రిహస్తమాయతం చైవ తులాదణ్డమయోమయమ్ ॥ ౪౭
ఆయసైనైవ పాశేన యోజయేదుత్తరేణ తు ।
విధాయేత్థం తులామన్యత్సమ్భారాది యథాపురమ్ ॥ ౪౮
కల్పయిత్వా యథాపూర్వం కమ్ర చోవరి ¶ శాస్త్రికమ్ ।
హోమాన్తం సకలం కుర్యాద్యథా ‖ యోగవలోపయేత్ ॥ ౪౯
స్నాతో నరపతిః క్షౌమవసనాభరణాన్వితః ।
శుచిర్ధ్యాత్వాయ వాసుదేవం చమ్ర్కిడ్గధరస్తతః ॥ ౫౦
పరిక్రమ్య నమస్కృత్య దేవాంస్తాన్పురుషాదికాన్ ।
తులామపి తథా కృత్వా భాగే తస్యాశ్చ పశ్చిమే ॥ ౫౧
స్థిత్వా ప్రాగాననో భూత్వా ఆరోహేత్పశ్చిమం ఘటమ్ ।
♦ స్వస్తి న ఇత్యృచం సూక్తమధీయానశ్చ మఙ్గలమ్ ॥ ౫౨
ప్రాచ్యే ఘటే నృపసమం ౫నిఙ్కేవేద్ధాటకోత్తమమ్ ।
చతుర్దిక్షు ప్రవృత్తేషు నృత్తవాద్యైర్గీతేషు ॥ ౫౩
అధీయానేషు విప్రేషు వేదాంశ్చ చతురస్తదా ।
శాన్తిహోమే చ కుణ్డేషు ప్రవృత్తే పావకస్వయమ్ ॥ ౫౪
కళ్పోక్తాకాలం ఘటభువి ధ్యాత్వా రుక్మమయం హరిమ్ ।
ఆసిత్వా గురనుజ్ఞాతః పూర్వం ఘటభువస్తతః ॥ ౫౫
అవరోహేత్సువర్ణం చ భూషణాని చ భూపతిః ।

---

* ఋజూ. † సువృత్త. ‡ దుత్తమమ్. ¶ శాస్త్రితః. ‖ లోక. ♦ స్వస్తిదా. ౫ నిఙ్కేపై క్వా.

భూసురేభ్యో యథాయోగం విభజ్య వితరేత్తతః ॥ ౫౬
ఆచార్యాయ శతం నిష్కం మూర్ధ్నపేభ్యశ్చ తత్సమమ్ ।
ఋత్విగ్భ్యో యే చ తత్కర్మ సహాకారే నియోజితాః ॥ ౫౭
తేభ్యోఽపి దద్యాద్దీక్షిత్వా తేషాం కర్మ యథాయథమ్ ।
తులాభారాహ్వయం కర్మ కుర్వన్నిత్థం మహీపతిః ॥ ౫౮
అన్యో వా ధనవాన్ కశ్చిత్సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే ।
ప్రేత్య చాభిమతాన్ భోగానశ్నుతే దివి దేవవత్ ॥ ౫౯
అసకృత్కర్మ కుర్వాణో బ్రహ్మలోకే మహీయతే ।
పాపావనోదనం కర్మ పరలోకే సుఖావహమ్ ॥ ౬౦
ఆయుర్వృద్ధికరం సర్వరోగశాన్తికరం వరమ్ ।
పంకత్కరం యశోవృద్ధికారణం సర్వకామదమ్ ॥ ౬౧
చతురానన కర్మాన్యత్పుణ్యాహాది *సంయుతమ్ ।

పుష్యాభిషేకః.

పుష్యాభిషేచనం నామ శృణు గుహ్యం సనాతనమ్ ॥ ౬౨
విహితం పృథివీశానామిన్ద్రాద్యైరవ్యనుష్ఠితమ్ ।
మాసి తైష్యే పౌష్యపదే మాసే చాశ్వయుజే శుభే ॥ ౬౩
శ్రవణే చైవ నక్షత్రే జన్మర్క్షే కర్తురేవ వా ।
మహాభిషేచనం కర్మ ప్రారభేత గురుం †స్తతః ॥ ౬౪
పూర్వోక్తేష్వేవ దేశేషు కస్మింశ్చిదభిపూజితే ।
షట్చదణ్డాయతాం భూమిం కృత్వా వై చతురాకృతిమ్ ॥ ౬౫
తస్యామన్తస్థలం సమ్యక్కృత్వా ‡నిష్కసమచ్ఛవిమ్ ।
తోరణాది చతుర్దిక్షు స్థాపయిత్వా చతుర్ముఖ ॥ ౬౬
అలఙ్కృత్య యథాపూర్వం వితానధ్వజమాలయా ।
తన్మధ్యే కల్పయేన్మేరుం మృదబ్జసదృశాకృతిమ్ ॥ ౬౭
శ్లక్ష్ణాది చ మృదా కార్యం ¶తస్యోచ్ఛ్రాయం త్రిహస్తకమ్ ।

---

*సమ్మితమ్. †స్వయమ్. ‡వారి. ¶తస్యోర్ధ్వం చ.

మూలే చాగ్రే చ విష్కమ్భో హ స్తమాన స్తథా భవేత్ ॥ ౬౪
చతుర్దిక్షు * చ చత్వారో భాగా స్తస్య యథాక్రమమ్ ।
శ్వేతోఽరుణ స్తదాపీతగ కృష్ణగ కల్పాశ్చ సర్వతః ॥ ౬౫
రత్నైః స్వర్ణైగ † పూరణీయా ష్షట్తథా కులపర్వతాః ।
పూర్వాపరాయతాగ కల్పా హిమవాం స్తదన న్తరమ్ ॥ ౭౦
హేమకూటశ్చ నిషధో నీలశ్శ్వేతశ్చ పర్వతః ।
శతశృఙ్గశ్చ నిష్కుష్టే షాం స్యాత్షోడశాఙ్గులః ॥ ౭౧
శ్వేతశ్చ పిఙ్గలో రక్తో నీలశ్చన్ద్రనిభప్రభః ।
హేమవర్ణగ క్రమాద్వర్ణైశ్చిత్రయేద్ధాతుపాంసుభిః ॥ ౭౨
జమ్బూద్వీపం లిఖిత్వైవం లవణోదధివేష్టితమ్ ।
ప్లక్షద్వీపం లిఖేద్దిక్షు సముద్రపరి క్షేపితమ్ ॥ ౭౩
శాల్మల్యా లక్షితం ద్వీపం పరీతం మదిరామ్బుభిః ।
కుశం పరీతమాఘూర్ణైగ క్షీరాబ్ధిం దధిసముద్రితమ్ ॥ ౭౪
శాకం దుగ్ధోదధిక్షిప్తం పుష్కరం స్వచ్ఛతోయధిమ్ ।
క్రమాల్లిఖిత్వా సర్వేషాం లోకాలోకమహాచలమ్ ॥ ౭౫
వజ్రవత్కల్పయేత్పార్శ్వాం తస్యాన్తరమరావతీమ్ ।
పురీమిన్ద్రస్య యామ్యాయాం ¶ నామ్నా సంయమనీమపి ॥ ౭౬
యమస్య వరుణస్యాపి ప్రతీచ్యాం నగరీం తథా ।
విభావరీముదీచ్యాం తు పురీం సోమస్య కల్పయేత్ ॥ ౭౭
ఇన్ద్రాదిలోకపాలానాం స్థానే స్థానే ప్రకల్పయేత్ ।
సైకతే స్థణ్డిలే తత్ర తానావాహ్య సమర్చయేత్ ॥ ౭౮
మహామేరుం చ తన్మూర్ధ్నిగ వారాహీం మూర్తిమర్చయేత్ ।
మేరోరుత్తరపార్శ్వే తు శ్వభ్రం కృత్వా ప్రమాణతః ॥ ౭౯
అధగ కపాలం సౌవర్ణం న్యస్య తత్ర సమర్చయేత్ ।
పునరూర్ధ్వకపాలం చ న్యస్య తస్యోపరి క్రమాత్ ॥ ౮౦
పూర్వోక్తేన విధానేన పురోధా నియతస్స్వయమ్ ।

---

* చతుర్ద్వారో. † భూషణీయైః. ¶ పురీమ్.

కుంభాఁ ఘోడశ * సంపూర్ణాఁ ఘోడశ ప్రస్థపూరణాఁ ॥౪౧
వరితోఽణ్డకపాలవ్య సూత్రవస్త్రాదివేష్టితాఁ ।
స్థాపయిత్వా ధాన్యరాశౌ సాపిధానానలఙ్కృతాఁ ॥ ౪౨
దిశమైన్ద్రీం సమారభ్య పాదక్షిణ్యేన పూరయేత్ ।
పఞ్చగవ్యాదిభిద్రవ్యైగ్ర ప్రణవేన ప్రపూరయేత్ ॥ ౪౩
పఞ్చగవ్యం చ పీయూషం దధి సపిఁ స్తథా మధు ।
హరిచన్దనతోయం చ వారి చాష్టతసంయుతమ్ ॥ ౪౪
†కుఙ్కుమం చ తథా తోయం కర్పూరాగురువారి చ ।
కుశోదకం చ రత్నామ్బుస్నవఁ క్ష్పుష్పోదకం తథా ॥ ౪౫
ఫలోదకం చ ధాన్యామ్బుస్నవఁతీర్థోదకం తథా ।
సర్వగన్ధోదకం చాపి ద్రవ్యాణాం ¶ క్రమ ఈరితః ॥ ౪౬
మేరోశ్చ ।దక్షిణే భాగే కుణ్డమగ్నేఁ ప్రకల్పయేత్ ।
ఆజ్యేన జుహుయాదగ్నౌ శతమష్టోత్తరం పృథక్ ॥ ౪౭
వరాహమూర్తిఁప్రభృతీరుపక్షిప్త్వా చ దెవతాఃఽ
అన్యాశ్చ దెవతాశ్శైలాఁ సముద్రాన్విష్టపాని చ ॥ ౪౮
భూరాదీని తథా ద్వీపభేదాంశ్చోద్దిశ్య నామభిః ।
తేషాం ♦మాహూయ తత్కార్యం గురుణా సపురోధసా ॥ ౪౯
భూర్భువస్సువరితి బ్రహ్మన్నన్తె చ జుహుయాద్ఘృతైః ।
అగ్నిం విసృజ్య వితరెద్దక్షిణాశ్చ యథావసు ॥ ౫౦
తదన్తే యజమానస్తు సర్వాలఙ్కారసంయుతః ।
శుచిస్సమాహితో భూత్వా కృతకౌతుకబన్ధనః ॥ ౫౧
ప్రవిశ్య తత్ర తద్దైవమణ్డం చ ప్రాఙ్ముఖస్స్వయమ్ ।
ప్రవిశ్యాసీత దెవేశం ధ్యాయన్నేవ ¤సుధాకరమ్ ॥ ౫౨
యజ్ఞమూర్తిఁధరాం దేవీం బిభ్రాణం ॥ నిజదంష్ట్రయా ।

---

* సావణాఁ. † కౌసుమం. ‡ముష్ణో. ¶ కల్ప ఈదృశః ।వశ్చిమె భాగే కుణ్డె చాగ్నిం.. ♦ మాహ్వాయ. ¤సుఖాకరమ్. సురాకరమ్. ॥ దంష్ట్రయా స్వయా.

ఏవం ధ్యాయన్తమాసీనం నృపం సోపస్కరీయం స్వయమ్ ॥ ८3
ఆచార్యానుమతశ్శుభ్రైః స్థాపితైరభిషేచయేత్ ।
పఞ్చగవ్యాదిభిర్ద్రవ్యైర్మన్త్రానుచ్చార్య మన్త్రవిత్ ॥ ८२
వసోశ్చ పవిత్రమన్త్రేణ పఞ్చగవ్యాభిషేచనమ్ ।
శం నోదేవీరితి పయస్నానం దధ్నాఽభిషేచనమ్ ॥ ८३
ఇషేత్వేతి ఘృతేనాగ్న ఆయూంషీతి తథా పునః ।
మధునా చాగ్నిమీడేతి మానస్తోక ఇతి బ్రువన్ ॥ ८४
హరిచన్దనతోయేన తథైవామ్బుతవారిణా ।
ఇదం విష్ణురితి ప్రోచ్య కుఙ్కుమక్షోదవారిణా ॥ ८५
ఆహార్షం చేతి మన్త్రేణ తథా కర్పూరవారిణా ।
గాయత్ర్యా స్నాపయేదుర్వీపతిం రత్నామ్బుసా తతః ॥ ८६
చతుర్వారిశ్శుద్ధ్యుచ్చార్య తథా సవఫలోదకైః ।
సవం రాజానమిత్యాదిమన్త్రముచ్చార్య మన్త్రవిత్ ॥ ८८
సవధాన్యోదకేనైవ శతమన్వితి విద్యయా ।
సవతీర్థామ్బుసా స్నానమాపోహిష్ఠాదివిద్యయా ॥ ८००
ఉక్త్వా తరత్సమన్దీయం సవగన్ధాభిషేచనమ్ ।
నిష్కాన్తో నృపతిర్గర్భాత్ప్రోక్షితో మఙ్గలామ్బుసా ॥ ८०८
* శుద్ధామ్బరధరశ్శుద్ధశ్చాచాన్తో దత్తదక్షిణః ।
ఆచార్యాయ యథావిత్తవిస్తారం శైవమణుం తతః ॥ ८०३
అణ్డం విభజ్య వితరేద్బ్రాహ్మణేభ్యశ్చతుర్ముఖ ।
దద్యాద్వా విష్ణవే సవమధవం వా పాదమేవ వా ॥ ८०3
పౌనర్భవస్యాభిషేకస్య ముక్తిర్భవతలే స్థితా ।

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది
పాద్మసంహితాయాం చర్యాపాదే
హిరణ్యగర్భాదివిధినామ
వింశోఽధ్యాయః.

---

* శుక్లా.

చయాఽపాదె-ఏకవింశోఽధ్యాయః.

❁ అధికారివ్యవస్థాప్రశ్నప్రతివచనె. ❁

బ్రహ్మా :—

సిద్ధాన్తానాం శ్రుతో భేదశ్చతుర్ణాం భగవన్ముఖాత్ ।
*ఇదానీం శ్రోతుమిచ్ఛామి వ్యవస్థామధికారిణామ్ ॥ ౧

శ్రీభగవాఽ :—

అహం తే నియమం తేషాం కథయిష్యామి శాస్త్రితః ।
జాతేషు †సర్వవిప్రేషు మన్ముఖాత్కమలాసన ॥ ౨
నానాచరణగోత్రేషు నానాకర్మపథేషు చ ।

❁ ఔపగాయనాధీనాం నిదేశః. ❁

తేషాం మధ్యే మహాభాగా ఋషయోఽష్టసహస్రిణః ॥ ౩
ఔపగాయనపూర్వాస్తే నానాగోత్రా ముముక్షవః ।
అధీయానాగకణ్వశాఖాం తథా మాధ్యన్దినాహ్వయామ్ ॥ ౪
తేషాం బుద్ధిస్సముత్పన్నా మోక్షైకఫలదాయినీ ।
తే సర్వే సహ పఙ్క్త్యా ¶బ్రహ్మాణం ప్రోచురవ్యయమ్ ॥ ౫
మోక్ష్యమాణా వయం బ్రహ్మన్ మోక్షోపాయవివిత్సయా ।
శరణం త్వామిహ ప్రాప్తా జన్మమృత్యుజిగీషవః ॥ ౬
ఔపగాయన ¶ముఖ్యాంస్తానుపపన్నాం శ్చతుర్ముఖ ।

❁ బ్రహ్మణా పాఞ్చరాత్రదీక్షోపదానమ్. ❁

ఇతి బ్రువాణానాహూయ తదనుగ్రహకామ్యయా ॥ ౭
పఞ్చరాత్రోక్త ¶మార్గేణ మన్త్రసిద్ధాన్తవర్త్మనా ।
దీక్షయిత్వా యథాన్యాయం చక్రవారిజమణ్డలే ॥ ౮
అహూతాన్ దీక్షితాన్ బ్రహ్మా కర్తవ్యమిదమాదిశత్ ।
కాణ్వీం మాధ్యన్దినీం శాఖాం శాఖాపవ్యన్తరిక్షతే ఉభే ॥ ౯

---

*సామ్ప్రతమ్. †విప్రజాతేషు సర్వేషు. ¶బ్రాహ్మణాః.
¶ముఖ్యానాం తాపసానామ్. ¶మార్గేషు మన్త్రసిద్ధాన్తమార్గతః.

अधीध्वं मूलशाखे ते निषेकादींश्च संस्कृतीः ।
ताभ्यामेव त्वनुष्ठध्वं सोमयागादिकर्म च ॥ ८०

भगवद्ज्ञानसहितं तत्समाराधनात्मकम् ।
कर्तव्यत्वेन वेदोक्तमित्येवं फलवर्जितम् ॥ ८८

कृषीध्व मिति कुर्वाणैः कर्मनिश्रेयसं परम् ।
प्राप्यतेऽनेन युष्माभिर्मन्त्रसिद्धान्तवर्त्मना ॥ ८७

❁ भागवतत्वनिष्पत्तिः. ❁

षष्ठ्यब्दं यदि शास्त्रं गृहे वा मन्दिरेऽपि वा ।
भगवत्पूजनं कार्यमद्यप्रभृति नान्यथा ॥ ८३

यूयं भागवतास्तेन जाता भगवदर्चनात् ।
भगवद्भक्तिकरणात् *वंशजाताश्चतुर्मुख ॥ ८४

नाम्ना भागवतास्सन्तो दीक्षयित्वा यदाविधि ।
यदुक्तं कर्म कुर्वाणाः प्राप्नुवन्ति परं पदम् ॥ ८५

शाखान्तरेषु ये मन्त्राः पावनाःपरमर्षयः ।
तानवधीध्वं तैर्मन्त्रैरर्चयध्वमधोक्षजम् ॥ ८६

❁ आत्मार्थयजनस्य मुख्यता. ❁

आत्मार्थयजनं विष्णोः कल्पतेऽभ्यर्द †यावहम् ।

❁ परार्थयजनप्रदेशाः. ❁

तथा परार्थयजनं ग्रामे वा वर्तने पुरे ॥ ८८

स्वगृहे वा स्वतन्त्रे वा कार्यं भागवतैर्नरैः ।
आत्मनश्च परेषां च तन्निश्रेयसकृद्भवेत् ॥ ८७

❁ अभागवतवंश्यानां परार्थयजननिषेधः. ❁

अभागवतवंश्यैस्तु क्रीतैस्तैरपि मानवैः ।
आत्मार्थमेव यजनं न परार्थं कदाचन ॥ ८८

---

* कारणाद्वंशजाश्च नः. वंशजानां महात्मनाम् । ते च भागवतास्सर्वे दीक्षयित्वा यदाविधि । इति क्वचित्पाठः

† यूयं च-यूयं हि. क्रीतैस्तै श्शास्त्रिवर्त्मना.

పరార్థయజనం తేషాం గర్హితం విప్రసత్తమాః।

❁ దీక్షయా కులీనత్వమ్. ❁

అభాగవతవంశ్యోపి దీక్షితశ్చాస్త్రివర్ణకాన్ ॥ ౧౦

పరార్థయజనం కుర్యాదపి భాగవతాజ్ఞయా।

భగవానేవ గోవిన్దస్తాత్రోద్భాగవతస్మృతః ॥ ౧౧

తం దృష్ట్వా విద్యయా హీనమపి దుష్కృతకారిణమ్।

నిర్గుణం గుణినం వాపి ప్రత్యుత్థాయాభివాదయేత్ ॥ ౧౨

తానయాచత విశ్వాత్మా మహాపురుషమీశ్వరమితౌజసః।

యస్మాభిః స్తీలోకేషు కాయం భగవదర్చనమ్ ॥ ౧౩

స్వాశ్రమం పరార్థమథవా కర్తవ్యం మమ శాసనాత్।

ఇతి బ్రువాణస్తాన్ బ్రహ్మా తత్రైవాన్తరధీయత ॥ ౧౪

❁ ధ్యేయవస్తునిర్దేశః మూర్తిలక్షణం చ. ❁

ధ్యేయం *వస్తుప్రపద్యేమి మన్త్రసిద్ధాన్తినాం నృణామ్।

ద్విభుజం చేద్వాసుదేవం రేఖాభిస్తలయోర్న కరే ॥ ౧౫

లాఞ్ఛితం శఙ్ఖచక్రాద్యైర్ధ్యాయేత్తద్ద్విగుణైర్న పునః।

ద్వాభ్యాం కరాభ్యాం బిభ్రాణం శఙ్ఖచక్రే గదామ్బుజే ॥ ౧౬

ముఖ్యాభ్యామథవాభీతి దానం కట్యవలమ్బనమ్।

ఇతోఽధికే భుజగణే బహ్వాయుధధరం హరిమ్ ॥ ౧౭

వర్ణేన శ్యామసుభగమథవా †ధవలద్యుతిమ్।

శైలాదివస్తుభిర్న్లప్తం పీఠం చాదివదే స్థితమ్ ॥ ౧౮

ఆసీనం వా శయానం వా గరుడారూఢమేవ వా।

ధ్యాయేయురర్చయేయుశ్చ త్రయీమన్త్రైస్త్రయీవిదః ॥ ౧౯

❁ ఆగమసిద్ధాన్తధ్యానప్రకారః. ❁

§ ధ్యాయేత్తావాగమసిద్ధాస్తిష్ఠతే లమ్బభుజద్వయమ్।

---

*యత్తత్. †సరలద్యుతిమ్. § ధ్యేయస్తావాగమ—ద్వయః.

❁ బల్యాదిదానరహితపూజా. ❁

వాసుదేవాదయస్సర్వే నిరాకల్పా నిరాయుధాః॥ 30
సితాస్సితాంబరధరాశ్చతుర్భిరసమదిఙ్ముఖాః।
ఏకవిక్షరనిష్ఠాస్తే శయనాసన వర్జితాః॥ 31
దేవీభ్యాం పరివారైశ్చ హీనా యోగాసనేన చ।
సమప్రధానపాడ్గుణ్య భాజో మన్త్రైబలాదిభిః॥ 32
*ప్రభవాఖ్యక్రమాత్పూజ్యా నిత్యం కమలసమ్భవ।
బలిప్రదానరహితా నిత్యోత్సవవివర్జితాః॥ 33
†పవిత్రారోపణస్యాపి శయనోత్థాన వర్జితాః।

❁ కర్మసన్న్యాసినాం స్వరూపమ్. ❁

కర్తవ్యత్వేన భవనే ప్రాసాదే వా చతుర్ముఖ॥ 34
కాల్యే మధ్యన్దినే చ్ఛిద్రపఞ్చకాలపరాయణైః।
నిరాశైశ్చ కర్మసన్యాసకారిభిర్దేవపూజనమ్॥ 35
బలాదిమన్త్రైరచ్ఛిద్ర పఞ్చకాలపరాయణైః।
ఏకాధ్వనా నిషేకాది కృసంస్కారైశ్చ బలాదిభిః॥ 36
చతుర్ణాం బ్రాహ్మణాదీనాం విహితం నయకర్మ చ।
¶ద్వాదశాక్షరవిద్యైవ తేషాం విద్యా న చ త్రయీ॥ 37
న సావిత్రీ న మన్త్రోస్య స్వాధ్యాయజప ఏకర్మణోః।
బీజశక్త్యర్గరహితమృషిచ్ఛన్దోవివర్జితమ్॥ 38
స్వరూపమేవ మన్త్రస్య జపస్వాధ్యాయకర్మణోః।

❁ వర్ణచతుష్టయసఙ్జ్ఞా. ❁

చతుర్ణామపి వర్ణానాం పఞ్చాస్తేషాం క్రమాదితాః॥ 39

---

*ప్రభవాత్తత్క్రమాత్. ప్రభవక్రక్రమాత్. †కదమర్ధం క్వచిన్నాస్తి. కృసంస్కారాశ్చ. ¶ద్వాదశాక్షరమేతేషాం విజ్ఞానం చ త్రయీ న చ. ఏకర్మణే.

* భాగో హి ద్విజముఖ్యస్య సంజ్ఞా వా విప్రవన్నృపే।
వైశ్యస్య వధినీ సంజ్ఞా † మూర్ధ్దలీ వృషలస్య చ ॥ ౪౦
సర్వే సమానాశ్చత్వారో గోత్రప్రవరవర్జితాః।
ఉత్కృష్టో నాపకృష్టశ్చ జాతితస్తేషు సంమతః ॥ ౪౧
ఫలేషు నిస్పృహాస్సర్వే ద్వాదశాహురచిన్తకాః।
మోక్షైకనిష్ఠయా ‡ శ్వావసూతకాశౌచవర్జితాః ॥ ౪౨

❁ కర్మణాదివ్యనధికారః ❁

నాధికారో స్తి సర్వత్ర కర్మణాదిషు కర్మసు।
మోహాత్తాని ప్రయుఞ్జానాగ్ పతన్త్యకృత బుద్ధయః ॥ ౪౩
రాజరాష్ట్రిమనుష్యాణాం యజమానస్య సద్మనః।
ఋత్విగ్భో భవతి తేనైతే న కుర్యుగ్ కర్మణాదికమ్ ॥ ౪౪
యాచేత మన్త్రసిద్ధాన్తే దీక్షితం విప్రపత్తమమ్।
పూజార్థమాత్మనో బిమ్బప్రతిష్ఠాకరణాదిషు ॥ ౪౫
సోపి బీజదిరహితం ద్వాదశాహురవిద్యయా।
కుర్యాత్ప్రతిష్ఠామాచార్యగ్ పూజార్థం మన్త్రవిత్తమః ॥ ౪౬
ఏకాయన ¶ స్తుతాం మూర్తిం ప్రతిగృహ్య సమర్చయేత్।
‖ అర్చనం చ చతుస్థానే వారిప్రస్థిబ్మబహ్నిషు ॥ ౪౭
నాధికారోస్తి మన్త్రేషు బీజపిణ్డపదాదిషు।

❁ మూర్ధ్దలాద్యేకాయనానాం దాహనిషేధః. ❁

చతుర్ణాం మూర్ధ్దలాదీనాం విదుషాం ద్వాదశాహురమ్ ॥ ౪౮
ప్రాణానామపి నిర్యాణే నస్పృశేన్నదహేచ్ఛవమ్।
పుత్రపౌత్రాదిరహితం సన్త్యజేత్కృష్ణవర్త్మహిః ॥ ౪౯

❁ మూర్త్యన్తరార్చన నిషేధః. ❁

మూర్త్యన్తరార్చనం తేషాం ప్రత్యవాయాయ కల్పతే।
సిద్ధాన్తాన్తరమూర్తేణ స్థాపితం బిమ్బమాలయే ॥ ౫౦

---

* విశేషోద్విజముఖ్యస్య సంజ్ఞా వా విప్రవన్నృపః. † లాఙ్గలీ.
‡ స్సర్వేసూతకాశౌచ. ¶ శ్చతుర్మూర్తిం. ‖ అభ్యర్చనం

అజ్ఞానాదథ వా మోహాదేకాయనవిధానతః।
*అచ్చయన్నావదం సవాఽమాప్నోతీహ వరత్ర చ ॥ ५८
ప్రదక్షిణప్రణామాది రాద్ధాన్తేన్యత్ర కేవలమ్।
విహితం నాచ్చనం కాయ్యం రాజరాష్ట్రాభియావహమ్ ॥ ५९
న దీక్షా నైవ దేహస్య దహనాదివిశోధనమ్।
నాజ్ఞన్యాసాది సకలం నేష్టమేకాయనాధ్వని ॥ ६०
ఏకాయనే ప్రవిష్టానాం త్రైవిద్యానామయం క్రమః।

తన్త్రసిద్ధాన్తమార్గనిరూపణమ్.

తన్త్రసిద్ధాన్తమార్గేతు సంప్రత్యాచార ఉచ్యతే ॥ ६१
చతుర్ణామపి వర్ణానామితరేషాం చ †తద్భవామ్।
దీక్షా సమైవ సర్వేషా మాచార స్తన్త్రవర్త్మనా ॥ ६२
నిషేకాదిశ్చ సంస్కారస్తేషాం తన్త్రోక్తవర్త్మనా।
త్యక్త్వా త్రయీం తన్త్రమేవ ప్రపద్య శరణం స్థితాః ॥ ६३
సాన్తరాలమనుష్ఠానం పంచకాలోదితం తథా।
క్రియతన్త్రాన్తరభువాం నృణాం కమలసమ్భవ ॥ ६४
తత్త్వసంహారజననే న్యాసశ్చ కరదేహయోః।
యోగవిష్టరక్లప్తిశ్చ ¶నవపద్మప్రకల్పనమ్ ॥ ६५
‡మూర్తయో నవపద్మేషు తాస్వధిష్ఠానమధ్వమే।
తామిష్టే దిశో వాపి మూర్తయోఽష్టౌ యథాయథమ్ ॥ ६६
♦యాం దిశం మధ్యమా మూర్తిరీక్షతే సైశ్వరీమతా।
యాం చ వాఽవలోక్య పురుషస్సమారాధనకర్మణి ॥ ६७
ఆస్తేఽసౌ పౌరుషీ జ్ఞేయా పాజాపత్యా చ వాసవీ।
యోగవిష్టరపదానాం ధర్మాదీనాం ప్రకల్పనే ॥ ६८

---

*అచ్చయన్తం వదం సవా. †తద్భవేత్. ‡మన్త్రా. ¶నవ కల్ప. ‡మూర్తయః। ఇత్యాది ద్విషటాకాన్తర, ఇత్యన్తంకర్వచిన్న ♦యాదృశీ.

* అథాన్తర్గ పరివారాణాం సువర్ణీతనయస్య చ ।
బలిప్రదానపీఠస్య గోపురస్య చతుర్ముఖ ॥ ౬౨
బాహ్యానామపి చైతేషాం పశ్చీ స్యాద్వైశ్వరీ హరిత్ ।
బాహ్యానాం పరివారాణామన్యేషాం పరికల్పనే ॥ ౬౩
పశ్చాదపత్యైవ దిక్పశ్చీ దిక్సమూహే తు పౌరుషీ ।
పశ్చాద్యాదికాం సమాశ్రిత్య పరివారప్రకల్పనం ॥ ౬౪
ద్విషట్కాక్షరపూర్వాణాం బీజశక్త్యుజ్ఝసంయుతమ్ ।
ఋషిచ్ఛన్దోవిహీనశ్చ మన్త్రాణాం జప ఇష్యతే ॥ ౬౫
వర్ణానామితరేషాం చ సమమారాధనక్రమః ।
నవానామపి మూర్తీనాం మూర్త్యన్తరగణస్య చ ॥ ౬౬
పశ్చాద్భాగవగణస్యాపి వర్ణాస్త్రీవ్యక్తయో మతాః ।
న ధ్వజారోహణం నాపి మాసాద్యుత్సవసమ్భవః ॥ ౬౭
కేవలం శయనోత్థానే బలిహోమాదివర్జితః ।
పశ్చాదక్షిణ్యేన గమనం గ్రామాదెగ కౌతుకోత్సవః ॥ ౬౮
నైమిత్తికం చతుస్థానే స్నాపనైర్విశేషార్చనం హరేః ।

❀ తన్త్రాన్తరసిద్ధాన్తాచారవ్యవస్థా. ❀

చకారాబ్జమణ్డలేకుమ్భే ప్రతిమాయాం చ పావకే ॥ ౬౯
తన్త్రాన్తరే చ సిద్ధాన్తే సంప్రత్యాచార ఉచ్యతే ।
త్రివక్త్రం వా చతుర్వక్త్రం మధికాననమేవ వా ॥ ౭౦
యోగపీఠే స్థితం దేవం పరివారైశ్చ సేవితమ్ ।
పిణ్డమన్త్రైకలామన్త్రైర్బీజశక్త్యుజ్ఝసంయుతైః ॥ ౭౧
ఋషిచ్ఛన్దోవిహీనశ్చ చత్వారో బ్రాహ్మణాదయః ।
సమర్చయేయుస్సర్వేషాం నిష్కాద్యఖిలక్రియాః ॥ ౭౨
తన్త్రాన్తరోక్తమార్గేణ కార్యా † స్తైర్యాత్మనాపి చ ।

---

* తథాన్తః. † స్తుల్యాత్మనా-త్రయ్యాత్మనా.

❁ సిద్ధాన్తాపాఙ్క్తయనిషేధః. ❁

సిద్ధాన్తానాం చతుర్ణాం తు పాఙ్క్తయం వ్యసనావహమ్ ॥
సిద్ధాన్తైహు చతుష్పైకం పూర్వైర్నృభిరనుష్ఠితమ్ ।
త్యక్త్వా సమాశ్రయేదన్యం నరో భవతి కిల్బిషీ ॥ ౭౪
తస్మాజ్జన్మవిభృత్యైకరాద్ధాన్తనియతో భవేత్ ।
అన్యథా కులమాత్మానం సర్వం నాశయతి స్వయమ్ ॥ ౭౫
మన్త్రిమణ్డలకుణ్డాది క్రియాముద్రావిచారకైః ।
యోగం నయతి యో మోహాత్స్వసిద్ధాన్తోక్తవర్త్మనా ॥ ౭౬
సోపి స్వకులజాన్ సర్వాన్ పరమాత్మానమజ్ఞసా ।
నయేన్నిరయమత్యుగ్రం పురుషాన్ పురుషాధమః ॥ ౭౭
నిష్ఫలా చ క్రియా తస్య ప్రత్యూతానర్థకారణమ్ ।
కుర్వ్యాచ్చ దేవస్తత్కోపో రాజరాష్ట్రక్షయావహః ॥ ౭౮
కర్తా కారయితా చోభౌ సాన్వయౌ వినశ్యతః ।
న సన్నిధానం చ హరేర్ధాన్న్యే హానిశ్చ పఞ్చదామ్ ॥ ౭౯
తస్మాన్న పాఙ్క్తయకాద్యోక్తసిద్ధాన్తోదితకర్మణః ।
మన్త్రసిద్ధాన్త *ముఖ్యేషు చతుష్వపి యథాపురమ్ ॥ ౮౦
అనుతిష్ఠన్తి యే కర్మ సమారాధన †ముత్తమమ్ ।
అసఙ్కీర్ణేన తేఽన్యోన్యం సమ్బన్ధాహా నరోత్తమాః ॥ ౮౧
యేఽనభిజ్ఞాస్తు దేవేశం పఞ్చచక్రిగదాధరమ్ ।
తత్త్వేన యేఽపి పురుషా మహోపనిషదీరితమ్ ॥ ౮౨
అర్థం నజానన్త్యధమాస్తైస్సమ్బన్ధం ‡సర్జయేత్ ।
తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన పఞ్చరాత్రోదితాం క్రియాం ॥ ౮౩
యేఽనుతిష్ఠన్తి తైరేవ సమ్బన్ధోఽభ్యుదయావహః ।

ఇతి శ్రీపఞ్చరాత్రే మహోపనిషది పాద్మసంహితాయాం చర్యాపాదే
సిద్ధాన్తభేద పఞ్చరాత్రాధికారవ్యవస్థావిధానామ
ఏకవింశోఽధ్యాయః.

---

*సిద్ధేషు. †ముచ్యతే. ‡తు తద్యోగం.

ముద్రావిధిః.

బ్రహ్మా —

కీదృశీ భగవన్ముద్రా తద్భేదాశ్చాపి కీదృశాః।
ప్రయోజనం వా కిం తస్యాగ కర్తవ్యతాం తదశేషతః॥ ౧

ముద్రానిరుక్తిః.

శ్రీభగవాన్

అఙ్గులీరచనా * భేదో ముద్రా యస్తత్ప్రదర్శితాత్।
† హింసకానామశేషాణాం ముదం ద్రావయతి ద్రుతాత్॥ ౨
తతో ముద్రా నిరసనం తేషాం తస్యాగ ప్రయోజనమ్।
ప్రీణనం చాపి దేవానాం కర్మణా సోపి దర్శితః॥ 3

ముద్రాపూర్వవిధిః.

ప్రయోక్తవ్యశ్చ రహసి న బహిర్జనసంవది।
మన్త్రిమణ్డలముద్రాణాం గుప్తిరేషా సనాతనీ॥ ౪
గన్ధలిప్తౌ కరౌ కృత్వా ముద్రాదర్శనమాచరేత్।

హృదయముద్రా.

అనామికామధ్యమయోగ ప్రవేశ్యాఙ్గుష్ఠమాయతమ్॥ ౫
విధాయ ముష్టిం హృదయే న్యసేద్ధృదయముద్రికా।

శీర్షముద్రా.

సైషా ముష్టిమధో బధ్వా స్థాపయిత్వా చ మూర్ధని॥ ౬
అఙ్గుష్ఠాగ్రేణ హననం తర్జన్యా శీర్షముద్రికా।

శిఖాముద్రా.

ఊర్ధ్వాఙ్గుష్ఠం ధృఢం ముష్టిం బధ్వా న్యస్యేచ్ఛిఖావదే॥ ౭

---

* భేదా ముద్రా యస్తత్ప్రదర్శితాః. † సాఙ్గులీనామశేషాణాం ముద్రావారయతి ద్రుతాత్.

శిఖాముద్రేయముదితా

వర్మముదాహృతు కథ్యతే।

❋ కవచముదాహృ. ❋

ప్రవేశ్యాభ్యన్తరాంగుష్ఠం బధ్వా ముష్టిప్రవేశనమ్ ॥ ౭
ఉన్నమ్య కిఞ్చిదగ్రే చ వితతాస్తేన ముష్టినా।
* భావయేద్వర్మణో బన్ధం సైషా కవచముద్రికా ॥ ౮

❋ అస్త్రముద్రా. ❋

† తర్జన్యంగుష్ఠశిరసి స్ఫోటయేచ్చక్రవత్ § స్మరన్।
దిక్షు సర్వాసు శేషాభిర్ముష్టిం బధ్వా చతుర్ముఖ ॥ ౯౦
సైషా స్త్రీముదాహృ విజ్ఞేయా

❋ నేత్రముద్రా. ❋

శిఖాముద్రామధోముఖీమ్।
విన్యసేత్తాం భ్రువోర్మధ్యే నేత్రముద్రేయమీరితా ॥ ౯౧
షడఙ్గముదాహృస్తాసు హస్తస్సర్వత్ర దక్షిణః।

❋ అగ్నిప్రాకారముదాహృ. ❋

కనిష్ఠాదిత్రిభిర్బధ్వా ముష్టిం సాఙ్గుష్ఠమున్నతామ్ ॥ ౯౨
విధాయ తర్జనీం తేన భ్రామయేదాశు చక్రవత్।
అగ్నిప్రాకారముద్రేయం ¶ తత్సైవాత్మాభిరక్షణమ్ ॥ ౯౩

❋ యోగముద్రా. ❋

నాభేరధస్తాద్విన్యస్య ‖ సవ్యం కరతలం పునః।
ఉత్తానమితరం తస్య విన్యసేదుకరీ ♦ దృశీ ॥ ౯౪

---

* వారయేద్వర్మణో. † తర్జన్యాఙ్గుష్ఠశిరసా. § క్రీమ్. ¶ తాభిరాత్మా. ‖ సవ్యం. ♦ శమ్.

యోగముద్రా

❁ యోగసమ్పుటముద్రా. ❁

* కరతలం సవ్యం నాభేరధస్తతః।
అవాఙ్ముఖం తదుపరి † సవ్యేకరతలం పునః॥ ౧౫
పరాఙ్ముఖం విరచయేద్యోగ సమ్పుటముద్రికా।

❁ ఉక్తయోముద్రయోర్వినియోగః. ❁

యోగాభ్యాసే చ తత్త్వానాం సంహారోత్పాదనేపి చ॥ ౧౬
ముద్రాద్వయమిదం బ్రహ్మ కథితం యోగినాం హితమ్।

❁ కుమ్భముద్రా. ❁

యోగసంపుట § ముద్రేయముచ్చితా ఘటవత్కృతా॥ ౧౭
¶ ఊర్ధ్వం స్యాత్కుమ్భముద్రైషా తయా స్నానం సమాచరేత్।

❁ సంహారముద్రా. ❁

తర్జన్యాఽనామికాగ్రం తు వేష్టయిత్వా క్రమేణ తత్॥ ౧౮
తథాఙ్గుష్ఠకనిష్ఠౌ తు జ్ఞేయా సంహారముద్రికా।

❁ ఎతస్యా వినియోగః. ❁

తత్త్వానాం సంహృతౌ చైవ దేవతోద్వాసనే తథా॥ ౧౯
ఏషా ముద్రా ప్రయోక్తవ్యా సర్వకర్మసు సర్వదా।

❁ సృష్టిముద్రా. ❁

సంహృతాభి ‖శ్చ తిసృభిరఙ్గులీభిశ్చసంగతిః॥ ౨౦
విముక్తతర్జనీ భూయస్సృష్టిముద్రేతి కీర్తితా।

❁ ఎతద్వినియోగః. ❁

ఆవాహనే ♦తత్త్వసృష్టౌ ముద్రైషా పరికీర్తితా॥ ౨౧

---

* కరతలే సర్వం. † సర్వం. § ముద్రైవ చ్ఛిద్రితా-ముద్రేయం ముద్రితా. ¶ ఊర్ధ్వభ్యాం స్యాత్కుమ్భముద్రైః కుమ్భ. ‖శ్చ తిసృభిః. ♦ చ సృష్టౌ చ.

❁ తత్త్వముదా. ❁

అఙ్గుష్ఠతర్జనీభ్యాం తు సంయోగస్తత్త్వముద్రికా ।
తత్త్వన్యసనకాలే చ ముద్రైషా * పరికీర్తితా ॥ ౩౩

❁ సైవ జ్ఞానముదా. ❁

జ్ఞానముదా † పిసైవైషా స్యాదజ్ఞానతమోపహా ।

❁ న్యాసముదా. ❁

ఊర్ధ్వయోరపకరయోర్మధ్యం మధ్యమాభ్యాంతు సంస్పృశేత్ ॥
ఉత్తానితౌ కరౌ కృత్వా న్యాస కృముదా నిగద్యతే ।
దేవాత్మదేహయోమన్త్రం న్యాసముద్రేయమీరితా ॥ ౩౪

* జయముదా. *

అఙ్గుష్ఠాభ్యాం తు కరయోస్తర్జన్యోరుభయోరపి ।
మధ్యమాభ్యాం స్పృశేదన్యాం ¶ విస్తృతాని యథా తథా ॥
జయముద్రేతి విజ్ఞేయా జయకాలే ప్రదర్శయేత్ ।

* బ్రహ్మముదా. *

అఙ్గులీభిస్సమస్తాభిరధోముఖేతరహస్తయోః ॥ ౩౫
సంపుటీకరణం బ్రహ్మముదా సంశబ్దితా బుధైః ।

* విష్ణుముదా. *

అఙ్గుష్ఠే ద్వే కనిష్ఠే ద్వే తథాస్యోత్తర్జనీ ద్వయోః ॥ ౩౬
। సహయుక్తాగ్రతశ్శిష్టా విష్ణుముద్రేతి కీర్తితా ।

* రుద్రముదా. *

సా చైవ శేషితాఙ్గుష్ఠా సమస్తైన పరస్పరమ్ ॥ ౩౭
ఉభయాఙ్గుష్ఠముదా సా రుద్రస్య కథితా తవ ।

---

* సముదాహృతా. † ఫలైసైసా. ‡ ముద్రేతి కథ్యతే.
¶ ద్విస్పృతాహ్యర్థా. । సఙ్గయుక్తాగ్రగాః.

అభివాదనముద్రా.

శ్రోత్రే పిధాయ పాణిభ్యాం దణ్డవద్ధరణీం కరమ్ ॥ ౨౯
ప్రసారయేద్గురూణాం తు అభివాదనకర్మణి ।

విఘ్నరాజముద్రా

* సవ్యహస్తాంగులీస్సవ్యకర్ణే న్యస్య తథేతరమ్ ॥ 3౦
ప్రసారేద్విఘ్నరాజస్య ముద్రా విఘ్ననివారిణీ ।

భాగవతముద్రా.

అన్తస్తు తర్జనీయుగ్మం సంహతాగ్రముకద్వయమ్ ॥ 3౧
ముద్రా భాగవతీ సాస్యాత్

వరాహముద్రా.

కరయుగ్మం తు సమ్పుటే ।
† కృతే వరాహముద్రా సా సర్వసిద్ధికరీ శుభా ॥ 3౨
గురువక్త్రక్రమే బ్రహ్మ కైసాముద్రా ప్రదర్శితా ।

దహనముద్రా.

అపసవ్యే కరతలే సంస్మరేద్రక్తకజ్జలమ్ ॥ 33
తన్మధ్యే చిన్తయేదగ్నిం త్రికోణం తేజసాం నిధిమ్ ।
అవాఙ్ముఖం కరతలం కృత్వా ద్రవ్యోపరి న్యసేత్ ॥ 3౪
జ్ఞేయా దహనముద్రైషా దివ్యఋద్ధి ¶ప్రదా సదా ।

ఆప్యాయనముద్రా.

సవ్యే కరతలే శ్వేతకజ్జలం పోడశచ్ఛదమ్ ॥ 3౫
కలాషోడశ ¤సంయుక్తం శశినం కజ్జలానన ।
తన్మధ్యే చిన్తయిత్వా తు స్రావితం చామృతం స్మరేత్ ॥ 3౬

* సవ్యహస్తాంగులీస్సవ్య. † కృత్వా కైముద్రాస్సవా౫గ్ర
ప్రదర్శితాః. పర్వకర్మప్రదర్శితమ్. ¶ప్రదాయినీ. ¤సమూర్ణమ్.

తేనామృతేన తద్భస్మ ప్రోక్షితం తూత్థితం స్మరేత్ ।
ఆప్యాయనస్య ముద్రైషా కథితా కమలాసన ॥ 32

❋ సురభిముద్రా. ❋

అంగుష్ఠౌ ద్వౌ కనిష్ఠౌ ద్వౌ తథా స్యాత్తర్జనీ * ద్వయోః ।
శిష్టం ప్రసారయేద్బ్రహ్మన్నంగులాని కరద్వయే ॥ 33
మధ్యమాం దక్షిణకరే ఽనామికాం చ తథేతరే ।
సంహృత్య ప్రపరేచ్ఛేషం కరయోరుభయోరపి ॥ 34
జ్ఞేయా సురభిముద్రా † సా యోగద్రవ్యవిశోధినీ ।

❋ ఆవాహనముద్రా. ❋

హస్తాభ్యామంజలిం కృత్వా ఈషద్వికసితం స్ఫుటమ్ ॥ ౪౦
ఆవాహనస్య ముద్రైషా దేవతాత్సన్నిధిం భజేత్ ।

❋ ప్రణామముద్రా. ❋

హృదయే శిరసి చైవ సమ్పుటాంజలిరూర్ధ్వగా ॥ ౪౧
ప్రణామముద్రా సా జ్ఞేయా క్షిప్రం దేవప్రసాదినీ ।

❋ తస్యా వినియోగః. ❋

సా జ్ఞేయా వాసుదేవాదిమూర్తీనాం కమలాసన ॥ ౪౨
చతుర్వింశతిమూర్తీనాం మీనాదీనాం తథైవ చ ।
ముద్రైషా చాన్యమూర్తీనాం కథితా కమలాసన ॥ ౪౩

❋ పద్మముద్రా. ❋

ప్రసార్య కరజౌ సర్వౌ మణిబన్ధౌ సమేత్య తౌ ।
అన్తర్ప్రవిశ్య చాంగుష్ఠౌ తయోర్వ్యత్యమనుస్పృశేత్ ॥ ౪౪
ప్రసారయేత్పద్మముద్రా మాసనే ¶తు ప్రదర్శయేత్ ।

❋ కమలముద్రా. ❋

శ్రియాదీనాం చ సర్వాసాం దేవీనాం చతురాసన ॥ ౪౫

---

* ద్వయమ్. † స్యాత్. § సన్నిధిభవేత్. ¶ సమ్పు.

ప్రోక్తా కమలముద్రా * సా సర్వకామఫలప్రదా ।

❁ శఙ్ఖముద్రా. ❁

నిబధ్య దక్షిణాంగుష్ఠం వామహస్తస్య ముష్టిగమ్ ॥ ౪౬
కృత్వా చాంగుష్ఠతర్జన్యౌ సంయుక్తౌ ప్రసృతే సమే ।
† తిర్యస్తు దక్షిణన్యాసా బధ్నీయుర్ముష్టిమూర్ధ్వగాః ॥ ౪౭
శఙ్ఖముద్రేయముదితా జ్ఞానదా మోక్షదాఽచిరాత్ ।

❁ చక్రముద్రా. ❁

మణిబన్ధసమౌ హస్తౌ తిర్యక్సంస్థౌ § భ్రామ్య చక్రమాత్ ॥ ౪౮
పర్యాయేణ ప్రయోక్తవ్యా చక్రముద్రా మహోదయా ।

❁ గదాముద్రా. ❁

ముష్టిం కృత్వా తు హస్తాభ్యామంగుష్ఠౌ ¶ వినతావుభౌ ॥ ౪౯
మధ్యమాంగులియుగ్మం తు ♦ ఋజుమూర్ధ్వం ప్రసారయేత్ ।
శేషాభిరంగులీభిస్తు బన్ధయేయుశ్చ పరస్పరమ్ ॥ ౫౦
సంశ్లిష్టౌ కూర్పరౌ చాస్యా తు గదాముద్రేయమీరితా ।

❁ చాపముద్రా. ❁

తర్జన్యగ్రం మధ్యమయా సంపృశే ‡ చ్చాపముద్రికా ॥ ౫౧

❁ ముసలముద్రా. ❁

ముష్టిం కృత్వా వామహస్త మంగుష్ఠమృజుమూర్ధ్వతః ।
అపసవ్యకరేణైవ తదంగుష్ఠం తు బన్ధయేత్ ॥ ౫౨
ప్రసార్య దక్షిణాంగుష్ఠం జ్ఞేయా ముసలముద్రికా ।

❁ ఖడ్గముద్రా. ❁

కనిష్ఠాంగులిపూర్వం తు సంహృత్యాంగుష్ఠకేన ¤ తు ॥ ౫౩
నిబధ్య తర్జనీం భూయస్తదగ్రం నతమేవ చ ।

---

* స్యాత్సర్వ. † తిర్యస్తు దక్షిణస్యాన్యా. § భావ్య చక్ర ¶ వితతా. ♦ దవిరళకృత్య దీర్ఘీకృత్య. ‡ ద్ధను. ¤ చ.

ఖడ్గముదాహృతం తు సా జ్ఞేయా సర్వదుష్టభయఙ్కరీ ॥ ౫౪

❁ వనమాలాముదాహరణం. ❁

హస్తాభ్యాం లమ్బయేద్బాహ్వన్నంగుల్యగ్రైశ్చ పరస్పరమ్ ।
ఒష్ఠయేర్వన * మూలా స్యాదంగుష్ఠౌ చ్ఛాత్ర తు సంహరేత్ ॥ ౫౫

❁ అఞ్జలిముదాహరణం. ❁

అఖణ్డలాదిదేవానాం ముదాహృతా చాఞ్జలిసంజ్ఞితా ।

❁ గరుడముదాహరణం. ❁

ఊర్ధ్వకరతలౌ వృత్తౌ సంశ్లిష్టౌ తు కనిష్ఠికౌ ॥ ౫౬
బన్ధయేత్తర్జనీయుగ్మం ప్రసరేత్తుణ్డవత్కృతమ్ ।
అంగుష్ఠౌ చ్ఛాత్ † పాదయుగ్మమధస్తాల్లమ్బయేత్కృతమ్ ॥ ౫౭
మధ్యమానామికాభ్యాం తు కరయోరుభయోరపి ।
కుర్వచ్చలనం కుర్యాత్ జ్ఞేయా గరుడముదాహృతా ॥ ౫౮

❁ విష్వక్సేనముదాహరణం. ❁

కనిష్ఠాదిత్రయం బ్రహ్మన్ సంహృత్యాంగుష్ఠకేన చ ।
నిబధ్య తర్జనీం భూయో విష్వక్సేనస్య ముదాహృతా ॥ ౫౯

❁ అనన్తముదాహరణం. ❁

ప్రసార్య కరజాన్ సర్వాన్ విరలానూర్ధ్వగామినః ।
కృత్వాహస్తస్య చాయామం తదగ్రాణ్యుచ్ఛ్రయేత్కృతమ్ ॥
ఫణిఫణాగ్రవదృశా జ్ఞేయాఽనన్తస్య ముదాహృతా ।

❁ బలిముదాహరణం. ❁

చణ్డాదీనాం భవేన్ముష్టిముద్వైషా బలిముదాహృతా ॥ ౬౧

❁ అస్త్రముదాహరణం. ❁

అంగుష్ఠానామికాభ్యాంతు § తథా స్యాదస్త్రముద్రికా ।

---

* మూమూయా అంగుష్ఠౌ. † పదె యుగ్మె. § తథా స్యాద్వక్త్రిద్వస్త్ర.

❁ ముష్టిముద్రా. ❁

ముష్టిముద్రా తు ముష్టిస్స్యాదంగుష్ఠేన తు వేష్టితా ॥ ౬౨

❁ జ్ఞానముద్రా. ❁

జ్ఞానముద్రేతి విజ్ఞేయా సైవ ముక్తకనిష్ఠికా ।

❁ గన్ధముద్రా. ❁

గన్ధముద్రేతి విజ్ఞేయా విముక్తాఽనామికా చ సా ॥ ౬౩

❁ పుష్పముద్రా. ❁

పుష్పముద్రేతి విజ్ఞేయా విముక్తా మధ్యమా తథా ।

❁ యజ్ఞోపవీతముద్రా. ❁

మధ్యమాగ్రుష్ఠశిరసి * సఙ్గతిహ్యగ్రపర్వణా ॥ ౬౪

యజ్ఞోపవీతముద్రా స్యా

❁ ఆకల్పముద్రా, ❁

దంగుష్ఠేన కనిష్ఠికా ।

ఆకల్పముద్రికా జ్ఞేయా విష్ణోశ్చ ప్రీతికరీ శుభా ॥ ౬౫

❁ భూపముద్రా. ❁

† సంహృతాగ్రాఙ్గులీనాం తు కృత్వా వ్యతికరాఙ్గులీః ।
సహైవోధ్వీకృతాంగుష్ఠౌ కరాభ్యాం § భూపముద్రికా ॥ ౬౬

❁ దీపముద్రా, ❁

ఊధ్వీకం తు మధ్యమాం కృత్వా సంహృత్యాంగుష్ఠమేవ చ ।
తర్జన్యాఽనామికాభ్యాం తు సంహృత్య తు కనిష్ఠికామ్ ॥ ౬౭
తేనైవ వామహస్తేన దక్షిణేన కృతా ¶ తు యా ।
దీపముద్రేతి సా ప్రోక్తా దేవదేవ ప్రియాధికా ॥ ౬౮
అన్యేషాముపచారాణాం ముద్రా సా స్యాత్ కృతాఞ్జలిః ।

---

* సఙ్గతాభ్యాం తు. † సంహృతా. § భూమ. ¶ తథా.

❀ ప్రతిమాముద్రా. ❀

* యాచాపూర్వ్యధ్వ్వక్ కృతాఙ్గుష్ఠా శేషాభిర్ముష్టిభిగ్ కృతా ॥ ౬౯
సా జ్ఞేయా ప్రతిమాముద్రా దేవదేవప్రియావహా ।

✻ స్వాగత ముద్రా. ✻

ఉత్తానీకృత్య హస్తం చ † వక్రితాఙ్గులిభిగ్ క్రమాత్ ॥ ౭౦
అంగుష్ఠం చ పృథక్కృత్వా జ్ఞేయా స్వాగతముద్రికా ।

✻ పార్శ్వనాముద్రా ✻

క్ సా చైన పార్శ్వనాముద్రా

✻ యానముద్రా. ✻

సా చైషా ¶ యానముద్రికా ॥ ౭౧

✻ గ్రాసముద్రా. ✻

వక్ష్యాంగులీనామగ్రం తు పంయోజ్య కమలాపన ।
అనారబ్ధేన వామేన పాణినా దక్షిణేన చ ॥ ౭౨
నివేద్య వరమాన్నాది ముద్రా సా గ్రాససంజ్ఞితా ।

✻ హోమముద్రా. ✻

మధ్యమానామికాభ్యాం తు అఙ్గుష్ఠాగ్రేణ సఙ్గతిః ॥ ౭౩
కనిష్ఠాతఙ్నీయుగ్మం దీర్ఘీకృత్య యథాతథమ్ ।
తిలవ్రీహియవాదీనాం హోమకర్మణి శస్యతే ॥ ౭౪

ఇతి శ్రీ పాఞ్చరాత్రే మహోత్సవనిధౌ
పాద్మసంహితాయామ్
చర్యాపాదే ముద్రాలక్షణవిధినామ
ద్వావింశోఽధ్యాయః.

---

* వాయవ్యధ్వ్వక్, † వక్రితాగ్రాఙ్గులిః చక్రితా, క్ సాచైవ, ¶ దాన.

త్రయోవింశోఽధ్యాయః

బ్రహ్మ :— మన్త్రోద్ధారవిధిః.

సంజ్ఞాభేదస్తు వర్ణానాం మన్త్రోద్ధారస్తు కీదృశః।
వర్ణోజనం వా కిం తస్య కథ్యతాం తదశేషతః॥ ౧

శ్రీభగవాన్ :—

* అహం తే కథయిష్యామి శృణు † సవ్యం యథాతథమ్।
హృన్నాభీషోడశదళ పద్మజ మన్మఖాత్॥ ౨
అకారాద్యాస్స్వరా జ్ఞేయా క్రమాదన్యేఽథ మాతృకాః।
కకారాద్యాశ్చ చక్రే తే న్యస్య పూజ్యాశ్చ ‡ వర్ణిమ్మకాతే॥ 3
వ్రశస్తై నిజనే గుప్తే భూభాగే ¶ శోభనే సమే।
హస్తద్వయేన విస్తీర్ణం కృష్ణిలం చతురశ్రకమ్॥ ౪
దవర్ణోదరసజ్ఞాశమున్నతం చతురఙ్గులైః।
మృద్భిశ్చ ‖ పిధాయ సుషిరం గోమయేనోపలిప్య చ॥ ౫
పోత్యై చక్రం విధాతవ్యం షోడశారవిమ్మకృతమ్।
నాభినేమిసమాయుక్తం చన్దనక్షోదశేఖరా॥ ౬
తస్మధ్యే చన్దసామాదిరరభూషు స్వరాస్తథా।
స్వశాక్షరం నాభిమధ్యే నేమిమధ్యే చ యాదయః॥ ౭
ఏవం న్యస్తేషు వర్ణేషు ద్వాదశాక్షరవిద్యయా।
అభ్యర్చ్యైస్సకలైర్భోగైర్వర్ణాత్తాసం సమర్చయేత్॥

* వర్ణానాం సంజ్ఞాన్తరమ్. *

చక్రసంస్థితవర్ణానాం నామభేదం ప్రదర్శ్యతే।
ఉద్దీపకశ్చన్దసామాదిం పరిణవస్తారక స్తథా॥ ౯
♦ బ్రహ్మ చ బ్రహ్మకాశశ్చ వ్యాపీ చోజ్జ్వార ఇత్యపి।
నామాని ? ప్రథితాన్యష్టావకారా ఽమ్మయచ్యతే॥ ౧౦

---

* హస్త తే. † గుహ్యం. ‡ వర్ణిమ్మకాతాః. ¶ శోధితే. ‖ విధాయ సుసమమ్-సిహాయ సుషిరమ్. ♦ బ్రహ్మ. ? కథితా,

ఓజ్కారాదిశ్చ ప్రథమెయ ఆకారో మధుసూదనః।
ఆదిదేవో గోపనశ్చ స్యాదికార స్త్రివిక్రమః॥ ౧౧
మాయా బన్ధుశ్చ రామశ్చ కథ్యతే తదనన్తరమ్।
పఞ్చబిన్దుమహామాయా వామనస్స్మయతే తథా॥ ౧౨
ఉకారో భువనాహ్వశ్శ్రీధరశ్చోదయస్తథా।
ఊకారశ్చోర్ధ్వలోకేశో హృషీకేశో గుహాలయః॥ ౧౩
ఋకార ఋతధామా చ పద్మనాభస్తథోచ్యతే।
ౠకారగ పీరనామా న్యాద్యోగీ దామోదరస్తథా॥ ౧౪
ఌకారగ కేశవో గోప్తా *ప్రజ్ఞాధారో మహేశ్వరః।
ౡకారో దీర్ఘ † ఘోణశ్చ నారాయణసమాహ్వయః॥ ౧౫
పంప్రసారణనామాస్యాదేకారో మాధవాన్వయః।
దేవదత్తో మృగేశస్స్యాదైకారో ‡గోధనః స్మృతః॥ ౧౬
గోవిన్దో వీరసేనశ్చ స్యాదోకారశ్చతుర్ముఖ।
ఓతదేహో వాసుదేవో బ్రహ్మసాధన ఇత్యపి॥ ౧౭
ఔకార ఔషధాహ్వాన ఔర్వస్సబ్రహ్మణో మనుః।
అంకారగ కపిలాఖ్యశ్చ ప్రద్యుమ్నో ¶దేవతా స్మృతః॥ ౧౮
అగ కారశ్చానిరుద్ధాహ్వగ కలాస్త ‖స్సగిసంజ్ఞికః।
కకారగ కమలో బ్రహ్మా కరాలశ్శఙ్ఖినః స్మృతః॥ ౧౯
ఖకారగ ♦ఖవదేహశ్చ చక్రీ గరుడవాహనః।
గదధ్వంసీ గకారశ్చ గదీ వఘ్నాస్త్రకస్స్మృతః॥ ౨౦
పద్మపాణిఘకారస్తు వఘ్నాత్మా గజవాహనః।
ఙకారశ్శఙ్ఖపాణిశ్చ ఏకదంష్ట్రీగ కపిధ్వజః॥ ౨౧
వక్రతుణ్డగ ఖడ్గధరశ్చకారగ ప్రేతనాయకః।
ఛకారశ్ఛలవిధ్వంసీ స్వచ్ఛన్దగ కుణ్డలీ స్మృతః॥ ౨౨

---

*ప్రజా, † ఘోషశ్చ, ‡గోధనదః, ¶దెవరః, ‖స్సగ, ♦పర్వ-

ముసలీ జన్మవాన్తా చ జకారగ కకుభః స్మృతః।
ఋకారస్సామవేదాత్మా *ఋషాశీ †చ సువణఽభాః॥ ౨౩
ఈకారశ్చన్ద్రధవలః పాశపాణిభృగుః స్మృతః।
టకారో హృదయా ‖ హ్లోదీ ఖేటకీ పవర్తితః స్మృతః॥ ౨౪
తకారగకౌస్తుభా ¶ మేఘీ తోమరో దుస్సహః స్మృతః।
డకారగ పుణ్డరీకాక్షో ఋషిః భూమివర్నాలయః॥ ౨౫
ఢకారగ పుష్పభద్రా చ దృఢకర్మా వ్రతదర్నః।
ణకారో వనమాలీ స్యాత్ప్రచణ్డస్సుముఖః స్మృతః॥ ౨౬
ఏకనేత్ర స్తకారస్యాద్వైరాజో విజయః స్మృతః।
థకారస్సర్వ ౧రోధశ్చ రసాత్మా సుప్రతిష్ఠితః॥ ౨౭
దకారో వై ధరో దృష్టిరతిర్ ♦స్స త్రిపురాన్తకః।
ధకారో ధనదగ పుణ్యస్సుభగో మోహనాశనః॥ ౨౮
నకారో భద్రపాణిస్స్యాద్విఘ్నేశో మానుషేశ్వరః।
పకారగ పాపహాననగ పవిత్రగ పశ్చిమాననః॥ ౨౯
ఫకారగ ఫుల్లనయనశ్శిఖణ్డీ స్యాద్వికమణః।
బకారో బృమ్భలో హ్యస్వో మతిమాగ కాలనేమిజిత్॥ ౩౦
భల్లాయుధో భకారశ్చ సుభదస్సూత్మలోచనః।
మకారో మన్దరో దక్షో మాధవీ పాటలప్రియః॥ ౩౧
యకారగ పురుషాత్మా స్యాద్వాయు శ్శుచ్ఛ శ్చతుగఽశిః।
రేఫోఽనలో మహాజ్వాలో విశ్వాత్మా పవర్దాహకః॥ ౩౨
లకారగ పీతవర్ణాభో మాహేన్ద్రగ పులవాః స్మృతః।
వకారో వరుణగ కుమ్భగ పీయూషాత్మా సుధారసః॥ ౩౩
శకారశ్శుభదో లక్ష్మీః శ్రీవత్సో విత్తవర్ధనః।
షకారగ కార్ధరూపీ స్యాదుగాత్మా శత్రుసూదనః॥ ౩౪

---

*ఋషాంశీ. †వసువర్ణ. ‖హ్వానః. ¶మేధీ. ౧రోగశ్చ. ♦పవర్.

పూర్ణచన్ద్రగ కలాత్మా స్యాత్ సకారశ్చుక్లపఞ్జితః ।
ద్వాదశాత్మా హకారస్సాక్షాద్దీప్తిమాగ భాస్కరః స్మృతః ॥ 3౫
ళకారో డుణ్డుభో * భగోగ విష్ణుమాత్మా విషమధ్వనిః ।
క్షకారో గరుడోఽనన్తగ కూటో నరహరిః స్మృతః ॥ 3౬
అనుస్వారో భుగ్నిమో బిన్దుయుగష్టిశ్చన్ద్రార్ధగ ఉచ్యతే ।
స్వాహాగారో హుతాన్తశ్చ † టరెఫ పరకీర్తితః ॥ 3౭
నమస్కారో నతివర్ణసఞ్జ్ఞా ఇత్యాదయః స్మృతాః ।

* వర్ణానాం దేవతానిదేశః. *

చక్రసంస్థితవర్ణానాం దేవతా కథ్యతే క్రిమాత్ ॥ 3౮

* తత్ర అచాం దేవతాః. *

సవేషామపి వర్ణానామకారగ కారణం యతః ।
సర్వకారణరూపత్వా ద్విష్ణుస్తస్యాధిదేవతా ॥ 3౯
ఆకారస్య మధుద్వేషీ స్యాదికారస్త్రి కృవిక్రమః ।
ఈకారో వామనో దేవస్తథోకారశ్శ్రియగ పతిః ॥ ౪౦
ఊకారస్య హృషీకేశో వర్ణస్య స్యాదనన్తరమ్ ।
పద్మనాభస్స్వృకారస్య దేవో దామోదరో భవేత్ ॥ ౪౧
¶ ఋూకారస్య స్థితశ్శమ్భుః ఌకారస్య చ దేవతా ।
నారాయణోఽధిదేవస్సాక్ష్యాత్ ౠకారస్య చతుర్ముఖ ॥ ౪౨
మాధవోఽనన్తరాణస్య గోవిన్దో దేవతా భవేత్ ।
ఐకారస్య తథాణస్య స్యాదోకారస్య దేవతా ॥ ౪౩
వాసుదేవస్తథాణస్య స్యాదౌకారస్య దేవతా ।
పద్మనాభస్తథాజ్ఞాకారో భవత్సద్యుమ్న దేవతా ॥ ౪౪
అగ కారస్యానిరుద్ధస్సాక్ష్యాద్దేవా ఇత్థం క్రిమాదచామ్ ।
దేవతాగ కథితా బ్రహ్మగ

---

* గభోగ విష్ణుమాత్మా వృషభధ్వనిఃవగోగ. † చన్ద్రేతి వరికీర్తితః. క్రిమాత్. ¶ ఋూకారః కేశవో దేవో.

* హలాం దేవతాః. *

హలాం పంక్తిః కథ్యతే ॥ ౪౫

కకారస్య విధిదేవః ఖకారస్య సుదేవకః।
గకారస్య ఘుకారస్య * వాణీ శాజ్ఞాశ్చ దేవతా ॥ ౪౬
జకారస్య చకారస్య దేవో నన్దశ్చ ఇష్యతే।
ఛకారస్య యమో దేవో జకారస్య చ [illegible] ౪౭
ముసలీ స్యాత్ † ఝకారస్తు ఞవేదఙ్కా- [illegible]
ఊకారస్య భృగుదేవః టకారస్య మహీధరః ॥ ౪౮
మేరుశ్చ కౌస్తుభశ్చైవ ణకారో ఽస్తు పాథివః।
ఘకారో మాతృజైవత్యో ఞకారో వానమాలికః ॥ ౪౯
తకారస్య తదా దృష్టిః థకారో రసదైవతః।
అత్రిదేవకారస్య ధనేశ్వరః ॥ ౫౦
లమ్బోదరో నకారస్య పకారస్య పవిత్రికః।
శిఖణ్డవాన్ ఫకారస్య బకారస్య తు దేవతా ॥ ౫౧
ష్ణ్మ్ములో భాతురస్య స్యాత్సుభద్రో దేవతా తదా।
దణ్డో మకారస్య భవేద్యకారో వాయుదైవతః ॥ ౫౨
ధూమ్రధ్వజస్సాన్యదేర్థిష్ణ్య లకారస్య గిరిస్సుతః।
వకారో వరుణశ్శాన శ్శకారో మాధిదైవతః ॥ ౫3
క్షోథకారః షకారస్య సకారశ్చన్ద్రదైవతః।
పహ్రాంశువాకారస్య హకారో ¶ భగదైవతః ॥ ౫౪
నరసింహః క్షకారస్య కథితాశ్చ కాదిదేవతాః।

* మన్త్రావతారజ్ఞానే ఫలమ్ *

వర్ణానాం చక్రనిష్ఠానాం నామాన్యపి చ దేవతాః ॥ ౫౫
యో వేత్తి తస్య ఫలదా మన్త్రాశ్చతురానన।

---

* వాణీశాజ్ఞాధిదేవతే. † ఝకారస్య భవేదఙ్కాశదేవతా. ష్ణ్మ్ములస్తుభకారస్య. ¶ భగదైవతః.

* వర్ణానాం సంఖ్యా. *

యావతో యస్య వర్ణస్య యన్నామత్రం విదుర్బుధాః ॥ ౫౬
న చ * తాసాంస్తత్సంఖ్యా వర్ణక్రమాదివా నిగద్యతే।
ఆద్యం వినా స్వరం వర్ణావాద్యావాశ్వయుజౌ స్మృతౌ ॥ ౫౭
ఇకారస్యాపి భరణీ కృత్తికాత్రయముత్తరమ్ |
చతుష్టయమృకారాది రోహిణ్యేకమథేడకా ॥ ౫౮
రౌద్రమప్యేక † మేవస్యాత్పునర్వస్వోర్ద్వయం మతమ్ |
ద్వయమేవ తథా పౌష్ణమాద్యన్తం వా మతాన్తరే ॥ ౫౯
కాసిమూ ప్రథమం ¶ పుష్యం ద్వయం సార్పం ద్వయం మఘా |
ఏకమర్యమణం యుగ్మం ¶ భగదైవతముచ్యతే ॥ ౬౦
యుగ్మమేవ తు హస్తాత్రం ¶ ద్వయమిన్ద్రాగ్నిదైవతమ్ |
ఏకం ♦ నిష్ట్యా విశాఖే ద్వే త్రయం మైత్రమనన్తరమ్ ॥ ౬౧
ఐన్ద్రమేకం త్రయం మూలం పూర్వమాషాఢమేకకమ్ |
ఆషాఢముత్తరం చైకమేకమేవాభిజన్మతమ్ ॥ ౬౨
ద్వయం వైష్ణవమేకం తు శ్రవిష్ఠా శతతారకమ్ |
ఏకమేవ ? త్రయం శౌది వర్ణస్యాన్యదజ ఏకపాత్ ॥ ౬౩
అహిర్బుధ్న్యస్త్రిదేవో వర్ణా ఇతి వర్ణేషు తారకాః |

* రాశయః *

ఆదౌ చతుష్టయం మేషో వర్ణానామృషభస్త్రికమ్ ॥ ౬౪
తథైవ మిథునం యుగ్మం కులీరం మృగరాట్ తథా |
శిష్టద్వయం శౌదయస్తు • కన్యా కుళ ప్రథమం తులా ॥ ౬౫
చవగోళ వృశ్చికళ్చళ టవగళస్సద్ధిరుచ్యతే |
తవగోళ మకరళ కుమ్భః పవగోళ ! స్త్వన్త్యయాదయః ॥ ౬౬

---

* తాసామ్ † వర్ణస్యాత్. ¶ పుష్యద్వయం సార్ప. ¶ భగ-దైవత-భగవద్దైవ. ♦ ద్వయం చిత్రా. ♦ తిష్యా. ? త్రియంశాది. • కన్యాయాః ! న్యస్య.

❁ సాధకస్య యోగపరీక్షా. ❁

నక్షత్రం యత్సాధకస్య మన్త్రిస్యాద్యక్షరస్య యత్ ।
నరనాయోరివతయోయోగాయోగా పరీక్షయేత్ ॥ ౬౭

❁ సిద్ధారిచక్రన్యాసః ❁

చతుష్పదం లిఖిత్వోర్ధ్వాగ్రం తత్కోణాది నిక్షిపేత్ ।
యస్మిన్ పదే సాధకస్య నామ ద్వ్యణ లిపిస్తథా ॥ ౬౮
తత్త్రైవ చేద్భవేన్మన్త్రి ❁ స్యాద్యం వర్ణమవస్థితమ్ ।
తత్సిద్ధం స్యాద్ద్వితీయే తు సాధ్యం విద్యాదనన్తరే ॥ ౬౯
పదే సిద్ధం తురీయే తు వైపరీత్యాయ కల్పతే ।
సిద్ధేసిద్ధం జవాద్వైస్తు సాధ్యే సాధ్యం నుసిద్ధకే ॥ ౭౦
ఆధీతిమాత్రే మహతే ఫలాయ భవతి ధ్రువమ్ ।
పదే తు వైరిణస్యాచ్చేల్లిఖిరధ్యేతృనాశనమ్ ॥ ౭౧
ఆనుగుణ్యం పరీక్ష్యేత నిమిత్తాని పరీక్ష్య చ ।
సాధకస్యాధయేన్మన్త్రం దైవస్య కుటిలా గతిః ॥ ౭౨

❁ మూలమన్త్రిచతుష్టయస్య నానుగుణ్యపరీక్షా ❁

చతుష్కం మూలమన్త్రేషు నానుగుణ్యం పరీక్షయేత్ ।

❁ మూలమన్త్రినిరూపణమ్. ❁

తారమష్టాక్షరం చైవ ద్వాదశాక్షరమేవ చ ॥ ౭౩
విష్ణుగాయత్ర్యపి తదా చతుర్వర్గ పరిక్షమె మతాః ।

❁ మూలాబీజమన్త్రిలక్షణమ్ ❁

ద్వాత్రింశదక్షరాధిక్యే మూలమన్త్రి దశాధికే ॥ ౭౪
బీజమన్త్రి

❁ మన్త్రిణాం వయోజాత్యాదినిర్దేశః ❁

స్సమస్తేషు పూర్వే వాధిక్యశోభనాః ।

❁ స్యాద్యవర్ణమపి.

*ఇతరే యూవ్వనే తద్వత్సర్వే బాల్యేపి శోభనాః ॥ ౭౫
స్త్రీపున్న †పుమితి త్రైధం భజన్తే మన్త్రిజాతయః ।
పంస్త్యాదిమన్తాస్స్వాహాన్తా నమోన్తాస్తు నపుంసకాః ॥ ౭౬
శేషాగ పురుషమన్త్రాస్స్యుర్యతి త్రివిధమీరితమ్ ।

❁ మన్త్రిజాత్యనురోధేన కర్మసు వినియోగః. ❁

ఉచ్చాటనే చ వశ్యే చ విద్వేషే శూద్రకర్మసు ॥ ౭౭
స్త్రీయగ ప్రశస్తా నట్టిజ్జాగ కర్మస్వన్యత్ర పూజితాః ।
పుల్లిఙ్గేషు తు కృ మన్త్రేషు దిఙ్మాత్రం కిఞ్చిదుచ్యతే ॥ ౭౮
ఫడన్తా మరణాద్యర్థే శస్తా భూతాద్యుపద్రవే ।
¶హుఙ్కారాన్తాగ ప్రశస్యన్తే వౌషడన్తాస్తు తే పునః ॥ ౭౯
ఆకృష్ణాయనే నియుజ్యన్తే ధర్మకామార్థమూర్తిషు ।
నమోన్తాగ ప్రశస్యన్తే ఓమన్తాస్సర్వసిద్ధిదాః ॥ ౮౦

❁ అవిధినా గ్రహణే దోషః ❁

♦ పవర్గమన్త్రాస్సర్వఫలా గురువక్త్రాద్యది శ్రుతాః ।
యదృచ్ఛయా శ్రుతో మన్త్రశ్చ ♦న్నైనాథ చ్ఛలేన వా ॥ ౮౧
పత్రేఖితో వా వ్యర్థస్స్యాత్పీత్యుక్తానర్థదస్స్మృతః ।

❁ సిద్ధైకమన్త్రిప్య మన్త్రాన్తరసాలభ్యమ్ ❁

ఏకస్మిన్సాధితో మన్త్రో జపహోమాదితర్పణైః ॥ ౮౨
న సాధకస్య సర్వార్థం ప్రసూతే నాత్ర సంశయః ।
సమ్యక్సిద్ధైకమన్త్రిప్య నాసాధ్యమివ కిఞ్చన ॥ ౮౩
కింపునర్బహవో యస్య కా కథా హరిరేవ సః ।

❁ మన్త్రిజపే దిగాదినియమః ❁

కుశేషు కృష్ణత్వచి వా ?బ్రుస్యామేకాన్తభూమిషు ॥ ౮౪

---

*'ఇతరే' ఇత్యర్ధం క్వచిన్న. †బితి చ. §సర్వేషు. ¶హుఙ్కారాద్యా. ♦సర్వే. ♦చ్చన్నై. ?తస్యామేకాన్త.

ప్రాగాదిదిఙ్ముఖో భూత్వా న తు యామ్యముఖగ క్వచిత్ ।
ఉపవిష్టో జపేన్మన్త్రం పవిత్రకరశుచిః ॥ ౮౫
ధృతోర్ధ్వపుణ్డ్రరచనో నాన్యాం వాచముదీరయన్ ।
గురుం ప్రణమ్య ప్రథమం ప్రణవప్రముఖం జపేత్ ॥ ౮౬

❁ జపయోగ్యప్రదేశాః. ❁

దేవతాయతనే నద్యాం శైలే సాగరరోధసి ।
వనే వా తీర్థదేశే వా న్యగ్రోధాశ్వత్థయోరధః ॥ ౮౭
* అన్యత్ర వా శుచౌ దేశే కుటిం కృత్వారభేత వః ।

❁ జాపకస్య ఆహారనియమః. ❁

అనశ్నన్ వాయుభక్షో వా యద్వాబ్భక్షో జలాప్లుతః ॥ ౮౮
జీర్ణపర్ణాశనశ్శాకభోజనో వా ఫలాని వా ।
కన్దాన్ మూలాన్యథవా భుఞ్జానో లవణం వినా ॥ ౮౯
యవోష్ణికా లాజదుగ్ధభక్షహారో జితేన్ద్రియః ।
పూర్వం పూర్వం ప్రశస్తం స్యాదశనీయం విశోధనమ్ ॥ ౯౦

❁ సిద్ధియోగ్య తిథ్యాదయః. ❁

† మన్త్రస్య దేవతా క్ష తారతిథివారేణ సాధకైః ।
ద్వాదశ్యాం పౌర్ణమాస్యాం వా గ్రహణే కర్మ శస్యతే ॥ ౯౧
విశేషయజనం కుర్వన్ చక్రాబ్జే జపమాచరేత్ ।
శిఖీ వా జటిలో వాపి వల్కలాజినకర్పటః ॥ ౯౨
త్రిసన్ధ్యం స్నాననియతస్తైలాభ్యఙ్గవివర్జితః ।

❁ యుగభేదేన జపావృత్తి భేదః. ❁

యావదుక్తం కృతయుగే మన్త్రాభ్యసనమిష్యతే ॥ ౯౩
త్రేతాదిషు త్రిషు ప్రోక్తం ద్విగుణం త్రిగుణం క్రమాత్ ।
చతుర్గుణం పరం వాపి తతో మన్త్రఫలేచ్ఛయా ॥ ౯౪

---

* అన్యత్రాపి. † మన్త్రేషు. క్ష రాతి తిథి-తారాతిథి.

* సవ॑సిద్ధికరో మన్త్రిస్సిద్ధస్సిద్ధ్యేత్క్రియావశాత్ ।
క్రియాధిగమ్యతే శాస్త్రాచ్ఛాస్త్రం దేశికపూరుషాత్ ॥ ౯౫

॥ మన్త్రశబ్ద నివ॑చనమ్ ॥

మననం సవ॑సత్త్వానాం త్రాణం † సంసారసాగరాత్ ।
మననత్రాణసంయోగాన్మన్త్ర ఇత్యుచ్యతే బుధైః ॥ ౯౬
అథవా గోపనీయత్వా ‡ద్ధాతోర్మ॑న్త్రయతే ¶రయం ।
రక్షత్యయాన్తగ పుల్లిఙ్గస్తథాయం లోకవేదయోః ॥ ౯౭
౸మన్త్రేణ స్థాప్యతే దేవో మన్త్రేణైవ విసృజ్యతే ।
జ్ఞానానాం తత్పరంజ్ఞానం మన్త్రజ్ఞానం విదుర్బుధాః ॥ ౯౮
ఐహికాముష్మికం సవ॑ం మన్త్రేణైవ ప్రసిధ్యతి ।

॥ ఫలదశ॑నాదేవ మన్త్రద్రష్టృత్వమ్. ॥

ఛన్దో ॥ మన్త్రాఋషే యత్తద్దశ॑నాదృషిరుచ్యతే ॥ ౯౯
దశ॑నం చ ఫలస్యాహున॑పునమ॑న్త్రదశ॑నాత్ ।
దేవతా మన్త్రి ఫలదా మన్త్రేణ ప్రతిపాదితాః ॥ ౧౦౦
బ్రువన్తి నిలయం క్షేత్రం తత్వం ? తత్వమిదం విదుః ।

॥ మన్త్రాణాం శ్వేతాదివర్ణ॑భేదః. ॥

మన్త్రాఋషీణాం శుక్లాది ! మన్త్రిభేదగ ప్రకీర్తితః ॥ ౧౦౧
మూలమన్త్రాదిమన్త్రాణాం సాధనం శృణు సాంప్రతమ్ ।

॥ మన్త్రిణో వర్జ్య॑వస్తునిదే॑శః. ॥

విధాయ ♦యోగయోగ్యాని పుష్పమూలఫలాని చ ॥ ౧౦౨
శాకాదీని తు ౫వర్జ్య॑ని వర్జ॑యేదితరాణి తు ।
గృహ్ణీయా ద్యాని వర్జ్య॑ని తాని వక్ష్యామి పద్మజ ॥ ౧౦౩

---

* సవ॑సిద్ధ్యాకరో. † తు భవ. ‡ త్వాద్ధతోః. ¶ వరమ్. ౸తస్త్రేణ. ॥ మాత్రాఋషే. ? తత్వం చ భేదయోః. ! వర్ణభేదాన్ ప్రదర్శ॑తాః. ♦ యోగ యోగ్యాని. ౫ వర్ణ॑ని.

❁ వర్జ్యాని పుష్పాణి. ❁

ఉగ్రగన్ధాన్యగన్ధాని దుగన్ధాని పరిత్యజేత్ ।
వస్త్రోకవణస్పృష్టాని పుష్పాణ్యారాధనే హరేః ॥ ౧౦౪

ఉన్మత్త శాల్మలీ బీజపూర ధుత్తూరికాజపాః ।
బన్ధూకాసితకోరణ్డదోణికన్యావరాజితాః ॥ ౧౦౫

బృహత్యగస్త్యకూశ్మాణ్డవటోల్యారగ్వధైస్సమాః ।
నిగుణ్డీ *దమయన్తీ చ †కింశుకం పారిభద్రకమ్ ॥ ౧౦౬

కాశాతకీ ।పియాలుశ్చ తపస్వీ గిరిమల్లికా ।
నిమ్బవ్యాఘ్రీ కరఞ్జశ్వ ణ్డ ¶పాణ్డవట్టికా ॥ ౧౦౭

¶విభీతకిజ్కిణ్యజ్కోలలాఙ్గలీశఙ్ఖపుష్పిణీ ।
వారఞ్జనన్దికావతీ ।వల్లికాక్షీరికాదిమమ్ ॥ ౧౦౮

❁ మన్త్రిణో వర్జ్యాని శాకాదీని. ❁

పుష్పాణి వర్జనీయాని శాకాన్యపి తథా శృణు ।
♦శృఙ్గాట్టం గృఞ్జనం శిగ్రూ నాలికా సువిమణ్డకమ్ ॥ ౧౦౯

సౌభాఞ్జనం ॥ రక్తభాష్పం గ్రామభాష్పం క్రిక్కణకమ్ ।
?ద్రోణపత్రం లిలిఞ్జా చ తణ్డులీయం తపస్వినీ ॥ ౧౧౦

కాశాతకీ చ వర్జ్యాని మూలేషు త్యాజ్యముచ్యతే ।
ఛత్రాకం లశునం తాలఫలమూలే కటోలికా ॥ ౧౧౧

!బిమ్బకుమ్భణ్డనారఞ్జఫలాని పరివర్జయేత్ ।

❁ వర్జ్యాని భోజనపాత్రాణి. ❁

బిల్వోదుమ్బర బోధ్యకవటక్షైమ భోజనమ్ ॥ ౧౧౩

వర్జయేత్సాధకో యత్నాదాలస్యం కదీర్ఘచిన్తనమ్ ।
వివాదనిద్రా నిర్వేదనిగ్రహానుగ్రహాంస్త్యజేత్ ॥ ౧౧౪

*మదయన్తీ చ. †కింశుకా వారిభద్రకా. ¶పాణ్డర. ¶విభీతకిజ్కిణీకోల. ।వల్లికా. ♦శృఙ్గాగ్రం గృఞ్జనమ్, శృఙ్గాట్టం కుఞ్జరమ్. ॥ పూతిభాష్పమ్. ?ద్రోణం వటోలీ నిమ్బం చ. !బీజకుమ్భా కదీర్ఘదళనమ్.

❁ మన్త్రిణా ధారణీయాని చిహ్నాని. ❁

పద్మాతపత్రమాలాం గీర్వాయాం లమ్బయేత్సాధకశ్చిరమ్।

❁ సువర్ణ చక్రధారణమ్. ❁

ధారయేద్వైష్ణవం చక్రం సర్వవిఘ్నోపశాన్తయే ॥ ౧౧౪

❁ దేహే ధారణీయలాఞ్ఛనమ్. ❁

జపకాలేఽథవా చక్రం శఙ్ఖాకృతి యథాతథా।

ఖాడ్గఖడ్గగదాకారం లాఞ్ఛనం లాఞ్ఛయేత్సుధీః ॥ ౧౧౫

శరీరావయవే బాహ్వోర్వక్షోభువి చతుర్ముఖ।

❁ చక్రాదిలాఞ్ఛితస్య మాహాత్మ్యమ్. ❁

చక్రాదివఞ్చాభిజ్ఞానలక్షితాఙ్గపరిగ్రహమ్ ॥ ౧౧౬

పురుషం దూరతో దృష్ట్వా భూతాద్యా భయవిహ్వలాః।

విద్రవన్తి తథా ఘోరాశ్చ పాపిష్ఠాః క్షణమాత్రతః ॥ ౧౧౭

వినశ్యన్తి తథా పుణ్యపుఞ్జాని ప్రవిశన్తిచ।

ప్రణమన్తి తథా దేవా దేవర్షిప్రవరాస్తథా ॥ ౧౧౮

అకృత్యమపి కుర్వాణో భుఞ్జానో వా యతస్తతః।

పాపైర్నలిప్యతే దేహీ చక్రాద్యాయుధలాఞ్ఛితః ॥ ౧౧౯

హవ్యం కవ్యం చ దాతవ్యం తస్మై * తద్దానమక్షయమ్।

❁ సిద్ధిప్రతిబన్ధకాని వేషచేష్టాదీని. ❁

అవిధాయ శిఖాబన్ధమకృత్వా తిలకం ముదా ॥ ౧౨౦

అధారయంస్తతో దర్భాన్ సూత్రై † రనుపవీతయన్।

కుర్వన్ కర్మాణి న ఫలం ప్రాప్నుయాత్పురుషాధమః। ౧౨౧

నగ్నో ముక్తశిఖాబన్ధో వాససా వావగుణ్ఠితః।

గచ్ఛన్ శయానశ్చ ప్రలపన్ న జపాత్ఫలమశ్నుతే ॥ ౧౨౨

---

* తద్దత్తమక్షయమ్. † రనుపనీతవాన్.

జపేన్మానం సమాస్థాయ సహసంభాషణాదికమ్ ।
ప్రతిలోమాదిభిర్నీచైర్నకుర్యాన్మన్త్రవిత్తమః ॥ ౧౨౩
వ్యాహరేదపి కార్యార్థం నిత్యం తద్గతమానసః ।

❁ మన్త్రసిద్ధ్యర్థ శాలానిమాణాది. ❁

ద్వాదశాఙ్గుల *మన్యం వా జపేదఙ్గులలక్షకమ్ ॥ ౧౨౪
తదర్ధం జుహుయా దగ్నౌ హోమశాలాం ప్రకల్పయేత్ ।
భూమినిగమనోపేతాం చతురశ్రాం †మనోరమామ్ ॥ ౧౨౫

❁ కుణ్డాకృతి మానాది. ❁

తన్మధ్యే కల్పయేత్కుణ్డమాహుత్యనుగుణం శుభమ్ ।
వృత్తం వా చతురశ్రం వా మేఖలాత్రయసంయుతమ్ ॥ ౧౨౬
క్రియా నిమన్మృత్స్నయా బ్రహ్మమానం కుణ్డస్య కథ్యతే ।
అయుతాహుతిపర్యన్తే హోమే హస్తప్రమాణకమ్ ॥ ౧౨౭
ద్విహస్తం నియుతే కుణ్డం త్రిహస్తం ప్రయుతే తథా ।
శఙ్కు-హోమే చతుర్హస్తం మహాశఙ్కుతు షట్కరమ్ ॥
బృన్దాహుతౌ పఞ్చహస్తం మహాబృన్దేఽష్టహస్తకమ్ ।
అబుదే నవహస్తం స్యాన్నిబుదే దశహస్తకమ్ ॥ ౧౨౯
ఏకాదశకరం ఖర్వే పరార్ధే ద్వాదశాయతమ్ ।
త్రయోదశకరం మధ్యే ¶ అన్తకే తు చతుర్దశ ॥ ౧౩౦
పద్మే కరాగ్ని పఞ్చదశ మహాపద్మే తు షోడశ ।
సముద్రే వింశతికర ‡మోఘే ద్వావింశతిః స్మృతమ్ ॥ ౧౩౧
ఇత్యోఽధికాహుతివిధౌ చతుర్వింశతిహస్తకమ్ ।

❁ ప్రపఞ్చాత్సఙ్క్ష్యస్థాననిర్దేశః. ❁

ప్రసఙ్గాదుచ్యతే సఙ్క్ష్యా తాం క్రమేణావధారయ ॥ ౧౩౨

---

*తోఽహీనం †మనోహరామ్. క్రియాసమమ్. ¶ అన్యత్రకే ‡మహాఘే.

ఏకం దశ శతం సఙ్ఖ్యా పరార్ధమయుతం తథా ।
నియుతం ప్రయుతం శఙ్కుమహాశఙ్కుస్తతగ్ పరమ్ ॥ ౧౩౩

బృన్దం తథా మహాబృన్దమబుదం న్యబుదం తథా ।
ఖర్వం పరార్ధం మధ్యాన్తే పద్మం తన్మహదాదికమ్ ॥ ౧౩౪

* పద్మోత్తరం సముద్రం స్యాన్మహాఘం † చోత్తమం భవేత్ ।
ఏకమారభ్య గణయేత్పరియన్తం యదాక్రమమ్ ॥ ౧౩౫

స్థానాత్ స్థానం దశగుణం వర్ధయేత్పరియన్తవధి ।
లక్షస్య నియుతం § సఙ్ఖ్యా కోటిగ్ ప్రయుతమిష్యతే ॥ ౧౩౬

శఙ్కుమారభ్యగణయేన్మహాఘన్తం క్రమాద్యథా ।
శతం కోటిసహస్రాణాం శఙ్కుసఙ్ఖ్యా నిగద్యతే ॥ ౧౩౭

తథైవ స్యాన్మహాశఙ్కురేవం బృన్దం ప్రకీర్తితమ్ ।
తద్వదేవ మహాబృన్ద మేవమేవాబుదం స్మృతమ్ ॥ ౧౩౮

ఇత్థం నిబుదమాఖ్యాతమేవం ఖర్వముదాహృతమ్ ।
ఏవమేవ పరార్ధం స్యాన్మధ్యమిత్థం చతుర్ముఖ ॥ ౧౩౯

¶ ఏవమన్తం తదా పద్మం మహాపద్మం తథైవ చ ।
సాగరప్రలయావేవం సఙ్ఖ్యా నాస్తి తతగ్ పరమ్ ॥ ౧౪౦

❁ అగ్నేర్జ్వాలాదినిరూపణమ్. ❁

‖ యత్ర కాష్ఠం తు తచ్ఛ్రోత్రం యత్ర ధూమస్తు నాసికా ।
యత్రాల్పజ్వలనం నేత్రం యత్ర భస్మ తు తచ్ఛిరః ॥ ౧౪౧

యత్ర సమ్యక్ స్థితా దంష్ట్రాస్తత్ర కేశాగ్ర కీర్తితాః ।
యత్ర ప్రజ్వలితో వహ్నిర్జిహ్వా తత్రైవ కీర్తితా ॥ ౧౪౨

❁ హోమస్థానాదిఫలమ్. ❁

అగ్నికణేన హుతీ రోగా నాసికాయాం మనోవ్యథా ।
చక్షుషోర్నిధనం కుర్యాత్కేశే దారిద్ర్యదం భవేత్ ॥ ౧౪౩

---

* ఉపోత్తమమ్. † చోత్తరమ్. § సవత్ర సఙ్ఖ్యా ఇత్యత్ర సంజ్ఞా ఇతి కొన్తరే. ¶ ఏవమేవం. ‖ యత్ర ఇత్యాది-'సముద్భ' ఇత్యన్తం కోశచతుష్టయే న దృశ్యతే.

హుతం శిరసి పాపం స్యాత్తస్యాజిహ్వాసు హోమయేత్ ।
పమిద్భిర్యాజ్జియైర్బీజైర్ఘృతైర్వ్యస్తా దలైః ॥ ౧౪౪
సుమనోభిస్సమిద్ధేఽగ్నౌ జుహుయాదగ్నిమాహరేత్ ।

❖ కుండమధ్యే యోగాసనమ్. ❖

ఆరణ్యం మణిజం లోహం కుండమధ్యే పరిక్ష్యజేత్ ॥ ౧౪౫
యోగాసనం చాగ్నిమధ్యే కల్పయిత్వా హరిం పునః ।

❖ ప్రత్యహం హోమః. ❖

ఆవాహయేత్తత్ర దేవం హోమాన్తం *తత్ర సన్నిధిమ్ ॥
ప్రాథమేత పమారాధ్య హోమం కుర్యాద్దినే దినే ।
ఆ హోమకాలమర్యాదం రక్షేదగ్నిమతన్ద్రితః ॥ ౧౪౬
న దహేత్పరిధీన్ దర్భానువస్తీర్ణానువక్రమే ।

❖ సిద్ధేర్నిమిత్తాని. ❖

ఏవముక్తేన మార్గేణ జపతో మన్త్రముత్తమమ్ ॥ ౧౪౭
సాధకస్య †పునస్స్వప్నస్సమ్భవత్యుచితాత్మనః ।
మన్త్రసిద్ధిమసిద్ధిం చ సూచ ‖యన్త్యశుభాశుభమ్ ॥ ౧౪౮

❖ తత్ర సునిమిత్తాని. ❖

ఆచార్యం ప్రతిమాం దేవీం పూజోపకరణాని చ ।
విప్రం భాగవతం భూపం ఛత్రచామరదన్తినః ॥ ౧౪౯
సింహాసనమపాం కుమ్భం పూర్ణాం కన్యాం పధూజనమ్ ।
దీపం శఙ్ఖం తథా యానం ¶శ్రీవత్సం పాదుకాం తథా ॥ ౧౫౦
శ్వేతం వస్త్రం చ మాల్యం చ చన్దనం భూషణాని చ ।
రత్నాని కాఞ్చనాదీని పాయసం దధి పాలికాః ॥ ౧౫౧
తాఁబూలం పుస్తకం ఘణ్టాం తణ్డులానవగాహనమ్ ।
పముద్రతరణం శైలారోహణం ద్రుమరోహణమ్ ॥ ౧౫౨

---

*తస్య. †పురా. ‖యన్త్య. ¶శ్రీవృక్షమ్.

* భూమిలాభం మృదాం లాభం తటకూపాదిదర్శనమ్ ।
ప్రాఙ్ముఖోదఙ్ముఖో వాపి యాత్రాం కుర్వీత వ్యయం యది ॥
విమానదర్శనం విష్ణోర్దీప్తా చ శశిభాస్కరౌ ।
† నక్షత్రాణి గృహోదీని జ్యోత్స్నాం చ ధ్రువమణ్డలమ్ ॥ ౧౫౫
దీప్తమగ్నిం వెదఘోషం సిద్ధవిద్యాధరాదికమ్ ।
దేవతా పఙ్క్తిం చైవ వర్జ్య మూలఫలాని చ ॥ ౧౫౬
అపూపాదీని భక్ష్యాణి కుశేయష్టిం కమణ్డలుమ్ ।
యజ్ఞోపవీతం పాత్రాణి స్రుక్స్రువాదీని లోకయేత్ ॥ ౧౫౭
అక్షమాలామేవమాద్యైశ్చుభైస్స్వప్నైర్నిదర్శనైత్ ।
మన్త్రసిద్ధిం బహు ¶ ముఖాం

❁ దుర్నిమిత్తాని ❁

దుస్స్వప్నాశ్చాప్యశోభనాః ॥ ౧౫౮
కథ్యన్తే ముణ్డితైర్నాథం సమ్భాషా సహవర్తనమ్ ।
స్వయం ముణ్డశ్చ బిభ్రాణో జీర్ణం నీలం తథామ్బరమ్ ॥ ౧౫౯
కన్థాం రక్తాం తథా నీలాం పుష్పమాలాం చ మూర్ధని ।
గర్దభారోహణం భగ్నయానాధిష్ఠానమబ్జ ॥ ౧౬౦
ఛిన్నచ్ఛత్రధరో వాపి మహిషారోహణం తథా ।
దక్షిణాభిముఖో గచ్ఛన్నుత్క్రీవాహాదిరోహణమ్ ॥ ౧౬౧
దష్టశ్చ కపిభిర్దేహే సృగాలైర్వా వృకైస్తథా ।
కర్ణపాదశిరశ్ఛేదో దన్తానాం పతనం తథా ॥ ౧౬౨
నవవస్త్రిధరగ్ పీడా భక్షైగ్ పాశేన బన్ధనమ్ ।
¶ విధవాలిఙ్గనం నీచైగ్ పామడ్డైగ్ వ్రతీలోమజైః ॥ ౧౬౩
వర్తనం గోపురాదీనాం పతనం శాఖినామపి ।
తురగారోహణం ‡ భుక్తిర్బోద్ధాద్యాలయసేవనమ్ ॥ ౧౬౪

---

* భూమిలాభమృతం లాభమ్, † 'నక్షత్రాణి' ఇత్యర్ధం కోశపుస్తకే నదృశ్యతే, ¶ ముఖాత్, ¶ విధాయాలిఙ్గనం, ‡ భుక్తమ్.

మదిరాపాయిభిశ్చ వారరోగిభిశ్చ కితవైస్సహ ।
వతక్షనం దీపనివాక్షం దేవానాముత్సవం తథా ॥ ౧౬౫
గ్రామాదిదాహో భక్ష్యాణాం ఫలాదీనాం చ భక్షణమ్ ।
మధూచ్ఛిష్టం ప్రతిచ్ఛాయా యుద్ధోద్యమం భక్షైః ॥
అభ్యఙ్గం తైలలాభం చ మరీచం లవణం తథా ।
లోకయన్నేవమాదీని స్వప్నే శాన్తిం సమాచరేత్ ॥ ౧౬౭

❁ సిద్ధిప్రకారాః. ❁

జపహోమాదిభిర్విద్వాన్ జాగ్రతిశ్చ ప్రత్యయాంస్తథా ।
వక్ష్యామి సాధకస్యాగ్రే జాతానభ్యుదయావహాన్ ॥ ౧౬౮
వ్యోమ్ని దేవగణాన్నేమిఘోషం మన్దుభినిస్వనమ్ ।
సిద్ధైస్సంభాషణం చాపి విమానానాం చ దర్శనమ్ ॥ ౧౬౯
భూకమ్పేతిపిశాచాదిదర్శనం భూతలే తథా ।
హోమకాలే చ సప్తార్చిస్స్రిశిఖశ్చ పరిదృశ్యతే ॥ ౧౭౦
శుద్ధస్ఫటికసఙ్కాశో దక్షిణావర్తసంయుతః ।
దివ్యగన్ధోత్కలమ్భశ్చ ఛత్రబిమ్బధ్వజాదికమ్ ॥ ౧౭౧
శబ్దమున్దుభివీణాదివేదఘోషశ్రుతిం ఘనః ।
పూర్ణాహుతివిధౌసిద్ధిర్లిఙ్గన్యేతాని లోకయేత్ ॥ ౧౭౨

❁ సిద్ధిలింగానాం గురుం వినాన్యత్రపరీక్షానిషేధః. ❁

† సాధకస్తాని లిఙ్గాని కథయేన్న గురుం వినా ।
హోమాన్తే భోజయేద్విద్వాన్ వైష్ణవాన్ ద్వాదశావరాన్ ॥

❁ యావన్మన్త్రసిద్ధి భగవదారాధనమ్. ❁

యావచ్చ మన్త్రసిద్ధిస్స్యాత్తావదారాధయేద్ధరిమ్ ।
కామనానుగుణాకారం దారుదైవ్యం పరికల్పితమ్ ॥ ౧౭౪
దినే దినే జపేన్మన్త్రం జుహ్వన్న గ్నౌయదాపురమ్ ।

---

* సంయుతః. † సాధకాని హి లిఙ్గాని.

❁ ప్రణవ పురశ్చరణవిధిః. ❁

ప్రణవస్య శృణు బ్రహ్మ * పురశ్చరణముత్తమమ్ ॥ ౧౭౫
బీజం సాఙ్గం సముద్ధారం యథావదవధారయ ।
అప్రమేయాదిముదయం మధ్యే † మన్దరపశ్చిమమ్ ॥ ౧౭౬
సమాహృత్య § త్ర్యవయవం త్రీణ్ణాం వాచకం హరేః ।
ప్లుతోదాత్తస్వరం బ్రహ్మ చక్రమధ్యే ప్రతిష్ఠితమ్ ॥ ౧౭౭
ఊర్ధ్వరేద్బీజమస్యాద్యం ¶ ప్రతీకం దణ్డశేఖరమ్ ।
వైష్ణవం దణ్డయేద్వైపా శక్తిస్సవత్ర కీర్తితా ॥ ౧౭౮
బీజశక్త్యఙ్గహీనా యే మన్త్రాస్యుస్తే నిరర్థకాః ।
తస్మాత్సాఙ్గం బీజయుక్తం శక్తియుక్తం ఫలప్రదమ్ ॥ ౧౭౯
బీజం శక్తిశ్చ కథితా శ్రూయతామఙ్గజాతయః ।
ఋషిబ్రహ్మాస్య ఛన్దస్తు దేవీ గాయత్ర ముచ్యతే ॥ ౧౮౦
ప్రతిపాద్యగ వరో దేవగ పరమాత్మా స దేవతా ।
బుద్ధిస్తత్వం పరం వ్యోమ క్షేత్రంపణ్ణస్సితచ్ఛవిః ॥ ౧౮౧
జ్ఞానం బలం తదావీర్యమైశ్వర్యం తేజసా సహ ।
శక్తిరేతే చతుర్థ్యన్తా నమస్స్వాహా వషట్ తథా ॥ ౧౮౨
హుం ఫట్ వౌషట్ క్రమాదేత దవసానాశ్శుభావహాః ।
అఙ్గాని హృదయాద్యేషు షట్సు స్థానేషు మన్త్రిణా ॥ ౧౮౩
ప్రయోజ్యాని ‡ప్రయుక్తేషు మన్త్రో న్యాసాఙ్గగ కృతోభవేత్ ।
దేహే కరతలే చైవ స్థానేషు ద్వాదశస్వపి ॥ ౧౮౪
ద్వాదశాక్షరవన్న్యాసగ ప్రణవస్యాటికక్షభుః ।
♦ న్యాసే నమోన్తస్స్వాహాన్తో జపపూజాహుతిష్వపి ॥ ౧౮౫

---

* పునః. † మన్దిర. § త్రికవచస్త్రీ న్వర్ణాఙ్క. ¶ ప్రతితమ్
‡ ప్రయోగేషు. ♦ న్యాసో.

వశ్యే చాకర్షణవిధౌ ఉచ్చాటే హృజ్జ్వలితిభక్షయేత్ ।
మారణే ఫట్కృతిజ్ఞేయా స్తమ్భ ? విద్వేషమోహనే ॥ ౧౪౬
నతిం వినాజ్ఞమన్యస్యాద్ధ్యానమాత్రాద్ధి నతిరేవ సా ।
శాకయావకభైక్షాశీ జపేల్లక్షత్రియం శుచిః ॥ ౧౪౭
తదర్ధం తర్పణే సఙ్ఖ్యా తదర్ధం హోమకర్మణి ।
హోమాన్తే సిద్ధయస్తస్య జాయన్తే * యావదీప్సితాః ॥ ౧౪౮
ఐహికాముష్మికం సర్వం ప్రణవాల్లభ్యతే † ఫలమ్ ।
ప్రణవాన్న పరో మన్త్రః కశ్చిదస్తి చతుర్ముఖ ॥ ౧౪౯
శాన్తిపుష్ట్యభిచారేషు కిమన్యైస్సిద్ధివర్ణనైః ।
అన్త్యకాలే చ మాం ధ్యాత్వా వ్యాహరన్ ప్రణవాక్షరమ్ ॥
క్రియోగాభ్యా ¶ సాక్త పిణ్డనా జీవమారోహయేద్ధ్రువి ।
భ్రువో మధ్యే తతో జీవం తతో బ్రహ్మ బిలం తతః ॥ ౧౫౧
ఉచ్చరన్ ప్రణవం భిత్వా బిలం బ్రహ్మణి లీయతే ।
యావత్ప్రాణవినిర్ముక్తమభ్యస్యేత్ప్రణవాక్షరమ్ ॥ ౧౫౨
సర్వపాపవినిర్ముక్తో యాతి బ్రహ్మ సనాతనమ్ ।
పోక్తం ప్రణవకల్పస్తే సమాసేన చతుర్ముఖ ॥ ౧౫౩

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది
పాద్మసంహితాయాం చర్యాపాదే
మాతృకాద్యథర్వ ♦ త్రయవర్ణనం నామ
త్రయోవింశోఽధ్యాయః.

? విజ్ఞాన. * యద్యదీప్సితాః. † ఫలమ్. క్రి 'యోగ' ఇత్యాది 'సర్వపాప' ఇత్యన్తం క్వచిన్న. ¶ సేన. ⁋ హిత్వాబిమ్బం. ♦ అథర్వవర్ణనం నామ.

అథ చతుర్వింశోఽధ్యాయః

శ్రీభగవాన్ :—

ద్వాదశాక్షరమన్త్రకల్పః.

ద్వాదశాక్షరమన్త్రస్య శృణు కల్పం చతుర్ముఖ।
మాతృకాచక్రమభ్యర్చ్య ద్వాదశార్ణం సముద్ధరేత్ ॥ ౧

మన్త్రసముద్ధారప్రకారః.

ప్రణవం పరమాత్మానం భద్రపాణిమనన్తరమ్।
విష్ణుం దక్షం చోలజేహాం సుభద్రం గదినం సుధామ్ ॥ ౨
విష్ణుశక్తిం త్రయం పశ్చాద్విజయం సంప్రసారణమ్।
వరుణం చాదిదేవాన్తం శుక్లం భువనశీర్షకమ్ ॥ 3
అత్రిం మాధవ * నామానం పీయూషం మధుసూదనమ్।
వాయుం తథాఽక్రమేయాన్తమేవ † ముద్ధారణక్రమః ॥ ౪
బీజమస్య ద్వాదశాత్మా దణ్డశీర్ష ఉదాహృతః।
క్రుద్ధో మహాంశ్చ వీరశ్చ ద్యుస్సహస్రం చ తేజసా ॥ ౫
ఊర్ధ్వాన్తాస్తడిమే శిభాశ్చతుర్థ్యన్తాః క్ష్వధాన్తకాః।

బీజాక్షరాణి.

అఙ్గాని హృదయాదీని స్యుః స్థానే బీజాక్షరాణి వా ॥ ౬

బీజన్యాసస్థానభేదః.

పరస్య వాసుదేవస్య బీజాఙ్గం సముదాహృతమ్।
దీప్తిమానూర్ధ్వలోకాన్తో బీజం దణ్డశ్శిరః స్మృతమ్ ॥ ౭
¶ దీప్తిమాన్ కుమ్భసంయోగో మధుసూదనమస్తకః।
ప ఏవ వామనశిరా హృషీకేశశిరాస్తథా ॥ ౮
¶ వీరసేనశిరాశ్చాపి కల్కినోయమనన్తరః।
మన్త్రమూర్ధశిరశ్చోక్తమఙ్గాని క్రమశశ్చ పునః ॥ ౯

---

* నామాన్తమ్. † ముచ్చారణే విధిః. క్ష్మధాన్తకాః.
¶ దీప్తిమత్కుమ్భ. ¶ దేవదత్తశిరాశ్చాపి విష్ణ్వన్తోయమనన్తరః.

నత్యన్తదణ్డశిరసస్సవేత్ విభవపూర్వకే।
వాసుదేవే ప్రయోక్తవ్యా హృదయా *దిషు షట్స్వపి ॥ ౧౦

❖ ఋషిదేవతా చ. ❖

ప్రాగ్వాపూర్వేత్తు † బిమ్బాన్యాద్విష్ణుగ కుణ్డాది పూర్వవత్ ।
అఙ్గం యద్వా ద్వాదశాణాగ పూర్వే షట్ హృదయాదయః॥
షణ్ణామాష్టడవరే తుస్సగుహ్యాభజోరవః।
జఙ్ఘా పాదమితి స్థానేష్వేతే తాస్యాం క్రమాద్బుధైః ॥ ౧౨
ఋషిశ్చ దేవతా చోభే వాసుదేవః స్మృతస్త్రిషు ।
ఛన్దశ్చ దేవీ గాయత్రీ వర్ణశ్చైవతశ్చతుర్ముఖ ॥ ౧౩
తత్వం బుద్ధిగ వరం వ్యోమ క్షేత్రం మన్త్రస్య శబ్దితమ్।
ప్రత్యక్షరమృషిశ్చన్దో దేవతా వర్ణవిస్తరః ॥ ౧౪
తత్వం క్షేత్రం క్రమాత్సవముచ్యతే ద్వాదశస్వపి ।
వరమేష్ఠీ సనన్దశ్చ సనకశ్చ పరిజాపతిః॥ ౧౫
భృగుప్సనత్కుమారశ్చ పులస్త్యగ పులహగ క్రతుః।
మరీచిరత్యఙ్గిరసౌ కథితా ఋషయగ క్రమాత్ ॥ ౧౬
ఛన్దాంసి దేవీగాయత్రీ స్తబస్తః క్షేత్రం ప్రజాపతిః।
త్రిష్టుప్పు జ్కిశ్చ బృహతీ విరాట్ ¶ బస్తస్త్రివృత్సకః ॥ ౧౭
ఉష్ణిక్చ శ్రీరితి బ్రహ్మ వణేఽమూ ద్వాదశస్వపి।
విష్ణ్వాద్యా మూసవా దేవాస్తత్వాని కథయామి తే ॥ ౧౮

❖ తత్వాని. ❖

చిజ్జీవగ ప్రకృతిర్బుద్ధిమనగ స్పతాన్యాదయో గుణాః।
వ్యోమాగ్నిమరుతశ్చాపి వర్ణానాం తత్వమీరితమ్ ॥ ౧౯

❖ క్షేత్రాణి. ❖

క్షేత్రాణి వరమవ్యోమ వాయుర్గ్నిర్జలంతథా।
పత్యం ♦తపో జనశ్చైన మహా ?స్సగం భువస్తథా ॥ ౨౦

---

* దీని. † బీజం న్యాద్విష్ణుస్తున్యాది. స్తబస్తః క్షేత్రం. ¶ బ్రహ్మస్త్రివృత్సకః. ‖ స్తతాన్యాదయో. ♦ తపోఽమృతః. ? త్తత్వం.

భూమిగ పాతాలమెతాని కర్మణ కథితాని తే ।
* ఆమ్నాదిధామాశ్రేయాంశం? గోవనాన్తం సదణ్డకమ్ ॥ ౧౧
నత్యన్తం పావహాననం విష్ణ్వన్తం † భానుమాగ వరమ్ ।
శఙ్ఖమూద్యత్కర ‡ వరం కమలం మధుసూదనమ్ ॥ ౧౨
పులహాం చాపరం విష్ణునాయకం పీతసూదనా ।
ఏకనేత్రం మన్దరం చ విష్ణ్వన్తం ఛత్రహస్తకమ్ ॥ ౧౩
సంప్రసారణమూర్ధానముద్ధరేన్నన్ద్యావిత్తమః ।
అగ్నిప్రకారమన్త్యోయం కథితగ కమలాపన ॥ ౧౪
దుగా గణపతిస్తాక్ష్య క్షేత్రపాలపదాని తు ।
చతుర్థ్యన్తాని నత్యన్త ప్రణవాదీని మన్త్రిణా ॥ ౧౫
కోణదిక్షు ప్రయుఞ్జ్యేరన్నారభ్యాగ్నేర్దిశం క్రమాత్ ।

❁ ద్వాదశాక్షరభాష్యమ్. ❁

భాష్యం చ ద్వాదశార్ణస్య ప్రవక్ష్యామి యథాతథమ్ ॥ ౧౬
ఓమిత్యుక్తం వరం బ్రహ్మ సుఖరూపం ధ్రువం స్థిరమ్ ।
వ్యాపిత్వాత్తస్య వాచ్యస్య వాచకం సర్వగం స్మృతమ్ ॥ ౧౭
పురుషార్థ వరైస్సవ్వై స్సురాసురమహాఋషిభిః ।
నమ్యన్తే దెవ ఏవైకస్స ఏవైకగవరాయణమ్ ॥ ౧౮
ఆదా సృజతి భూతాని భూతానుగ్రహకామ్యయా ।
పరిపాలనమప్యేష కరోతి బహుమూర్తిభిః ॥ ౧౯
విశ్రమార్థం చ భూతానాం సంహరన్నఖిలం జగత్ ।
గతిర్గతిమతామన్యా వాసుదేవాన్న విద్యతే ॥ ౩౦
సంహరత్యాత్మభూతాని పునస్సృజతి మాయయా ।
దేవె జాగ్రతి జాగర్తి సుప్తె స్వపితి చాఖిలమ్ ॥ ౩౧
చరాచరమిదం ¶ కృత్స్నం భూతగ్రామం చతుర్విధమ్ ।
ద్వాదశాక్షరవాచ్యో ‖ సౌ

---

* ఆమ్నాది యామాశ్రేయసో. అత్ర అశుద్ధమివ. † వహ్ని మత్పరమ్. ‡ పదమ్. ¶ బ్రహ్మ. ‖ యమ్.

❁ ద్వాదశాక్షరచింతకానాం మాహాత్మ్యమ్. ❁

తస్య మాహాత్మ్యమాశ్రితః ॥ 3౨

బ్రహ్మభూయం గతో బ్రహ్మా దేవభూయం చ దేవతాః।
ఋషయశ్చ మరీచ్యాద్యా మునయస్సనకాదయః ॥ 33

మన్త్రీమాహాత్మ్యమాశ్రిత్య జగ్ముర్గ పదమనుత్తమమ్।
గత్వా గత్వా నివర్తన్తే చన్ద్రసూర్యాదయో గ్రహాః ॥ 3౪

న కదాపి నివర్తన్తే ద్వాదశాక్షరచింతకాః।
కిం తస్య యజ్ఞైర్గ కింతీర్థైర్గ కిం విశ్రాణనకర్మభిః ॥ 3౫

కిం వ్రతైర్యస్య మన్త్రోఽసౌ ద్వాదశాక్షరలక్షణః।
నవర్ణ * యుక్తేన పురుషస్తన్మన్త్రీ †నిరతో భవేత్ ॥ 3౬

సంసార భయభీరూణాం మోక్షైకఫలకామినామ్।
ముక్తయే పరమోపాయో మన్త్రోఽయం ద్వాదశాక్షరః ॥ 3౭

దేవదానవగన్ధర్వ యక్షవిద్యాధరాదయః।
ప్రణమన్తి మహాత్మానం ద్వాదశాక్షరచింతకమ్ ॥ 3౮

యస్య రాష్ట్రే మహీపస్య మన్త్రీ వసతినిర్భయః।
‖తదాష్ట్రే ధనధాన్యాది సమృద్ధం వర్ధతేఽధికమ్ ॥ 3౯

భూకాని చ బలాయుస్తే గ్రహాశ్చైవ భయం జ్వరాః।
రాష్ట్రాన్నాశిపురాన్నాజ్ఞస్సకాశాచ్చ నిపీడితాః ॥ ౪౦

న ఫలం శక్యతే వక్తుం కాత్స్న్యేన కమలాసన।
చతుర్ముఖముఖైస్సాక్షాదన్యైర్వ సశతైరపి ॥ ౪౧

❁ శరీరశుద్ధయే పురశ్చరణనియమః. ❁

శరీరశుద్ధయే పూర్వం పురశ్చరణమాచరేత్।
శరీరం మన్త్రిసంస్కారపురశ్చరణమిష్యతే ॥ ౪౨

---

* యజ్ఞేన. † నియతో. ‖తం దృష్ట్వా.

బ్రాహ్మణాంస్తన్మయాన్ పూర్వమాహూయ ద్వాదశావరాన్।
భోజయిత్వా తతశ్చక్రిమణ్డలే దేవమర్చయేత్ ॥ ౪౩
విజ్ఞాప్య దేశికం పూర్వమనుజ్ఞాతస్సహాయవాన్।
ఆశ్రమే యత్ర మునిభిః పూర్వమాచరితం * తపః ॥ ౪౪
సిద్ధమన్నఫలే తత్ర వాసుదేవనికేతనే।
పశ్చిమద్వారి వాన్యత్రి పూర్వోక్తస్థానభూమిషు ॥ ౪౫
స్థానేఽభిరుచితే పుణ్యసమితుచ్ఛిష్టలోదకైః।
సముపేతే యుధోక్తానాం సమ్పన్నాభిమతాశనః ॥ ౪౬
భిక్షోన్నభోక్తా భక్తానాం తన్మయానాం గృహేషు వా।
బ్రహ్మచారీ గృహస్థో వా సాధయేద్ద్వాదశాహరమ్ ॥ ౪౭
వైఖానసో వా నియత స్తపస్యభిరతశ్శుచిః।
భిక్షోన్నభుగ్బ్రహ్మచారీ శాకకన్దఫలాశనః ॥ ౪౮
గృహస్థశ్చేత్స్వయం † పాకం పుత్రైర్వా భార్యయాఽపి వా।
శిష్యేణ వా పాచితాన్నం నివేద్య హరయేఽగ్రతః ॥ ౪౯
వైశ్వదేవాదికమ్మాన్తే భోజయిత్వాఽతిథీనపి।
స్వ శిష్యం భార్యాం తథా ¶ పుత్రం తోషయిత్వా యథాతథమ్॥
స్వయం భుఞ్జీత విధివత్పశ్చాదన్నమథోత్సృజేత్।
పుత్రదారసమాయుక్తో జపైర్వైఖానసశ్శుచిః ॥ ౫౧
వియుక్తః పుత్రదారాద్యైరథవా నియతస్థితః।
‡ అజ్ఞసైవ స్వయం పక్వమన్నమద్యాన్నిరాశనః ॥ ౫౨

❖ పురశ్చరణసమ్పత్తియె శుద్ధిః. ❖

సర్వేషాం కాయశుద్ధ్యర్థమాదౌ చాన్ద్రాయణం చరేత్।
♦ పాదోదకం పఞ్చగవ్యం బ్రహ్మకూర్చజలం తథా ॥ ౫౩

* తథా. తతః † పక్వమ్. ¶ పుత్రాన్. ‡ అన్యసైన్వరం. ♦ 'పాదో' ఇదమర్ధం క్వచిన్న.

పీత్వా కాయవిశుద్ధ్యర్థం పురశ్చరణ మాచరేత్ ।

మన్త్రసాధనయోగ్యకాలః.

ఆరమ్భగకర్మణాం మాసి మాగ* శిమేఽథ శోభనే ॥ ౫౮
చైత్రే మాసి సితే పక్షే బ్రహ్మన్నేకాదశీతిథౌ ।
ఉపోష్య పూర్వం చక్రాబ్జే ప్రతిమాయామథాపి వా ॥ ౫౯
కూచే వా స్థణ్డిలే వాపి †యథాభిరుచితే పదే ।
ద్వాదశ్యాం హోమపర్యన్తమచయిత్వా జనార్దనమ్ ॥
పుష్పైర్గన్ధైర్బ్రహ్మచర్యనిరతో దేశకాలవిత్ ।
సఙ్కల్ప్య కాలనియమం వ్రతాదినియమం తథా ॥ ౬౨

సాధనకాలనియమాః

నిత్యం శ్రీపవణన్నామధ్యేయమేవ చ ।
శయనం వా కుశే పణ్ణే మృగచర్మణి వాబ్జజ ॥ ౬౩
పఞ్చకల్ప్య క్ష్మాపం తైలం చ క్షీరం ¶ లవణ మేవ చ ।
కీలాలం భోజనంకాంస్యే దివా న్వాపాది వర్జయేత్ ॥ ౬౪
దేహశుద్ధిం పురా కృత్వా మన్త్రజాపోఽథ మాత్రయా ।
అద్యనయోర్బీజయుతం తత్తథైవ ప్రణవాన్వితమ్ ॥ ౬౫
జపకాలే జపేన్మన్త్రం న దుష్టం న విలమ్బితమ్ ।
లక్షీకృత్యాచ్యుతం ధ్యాయేత్తిదధీనవనాగతిః ॥ ౬౬

ధ్యానప్రకారః.

ధ్యానం వక్ష్యామి సవనాశనం విమలాత్మనః ।
చతుర్భుజముదారాఙ్గం సవనలక్షణలక్షితమ్ ॥ ౬౭
శుద్ధస్ఫటిక ‡వర్ణాభమయుతేన్దుసమప్రభమ్ ।
చారుహాసం సుతామ్రాస్యం కర్ణాన్తాయతలోచనమ్ ॥ ౬౮

---

*శిమేహ్ని శోభనే. †యథా వా. క్ష్మాంస్యతైలం.
¶ చ లవణం తథా. ‡సజ్జాశమ్.

నిభూతపద్మరాగాభం దన్తచ్ఛదసుశోభితమ్ ।
మహోరస్కం మహాబాహుం ప్రసన్నేన్దునిభాననమ్ ॥ ౬౪

సుభ్రూలలాటం సుముఖం ఘనకుఞ్చితమూర్ధజమ్ ।
తటిచ్ఛతసవాభాసం పీతనిమలవాసనమ్ ॥ ౬౫

పాణిపాదతలామ్భోజం పుణ్డరీకాయతేక్షణమ్ ।
శ్రీవత్సాఙ్కం కిరీటాదిసవాభరణభూషితమ్ ॥ ౬౬

పద్మ చక్ర గదాశఙ్ఖధారిణం కౌస్తుభోరసమ్ ।
దివ్యగన్ధవిలిప్తాఙ్గం దివ్యమాలాభిభూషితమ్ ॥ ౬౭

శేషాహిభోగే విపులే సుఖాసినం చతుర్ముఖ ।
శ్రీభూమిసహితం దేవం లలాటే శ్వేతమృత్స్నయా ॥ ౬౮

ధృతోర్ధ్వపుణ్డ్రతిలకం మణ్డితం చణ్డభానుభిః ।
నియుతైరయుతైశ్చైన్ద్రైర్విద్యుత్కాలాగ్నికోటిభిః ॥ ౬౯

పరివేష్టైరివైకత్ర తేజఃపుఞ్జైర్విభాసిభిః ।
భాసమానం దురాలోకం దేవమణ్డలనిర్గతైః ॥ ౭౦

భాసయన్తం జగత్సర్వం ధ్యాయేత్పక్షీణకల్మషః ।
ఆరాధ్య దేవం సన్ధ్యాయామకరస్థం యథావిధి ॥ ౭౧

॥ మన్త్రజపకాలావధిః ॥

విసృజ్య పునరుత్థాయ ధౌతపాదకరశ్శుచిః ।
ఆచమ్య వాగ్యతో మన్త్రం జపేత్సమ్యక్సమాహితః ॥ ౭౨

యావద్బాహ్యమభూతస్య పాదుభూతవస్తతస్కరమ్ ।

॥ స్నానాది ॥

స్నాత్వా యథోక్తం సన్ధ్యాయామనష్ఠాయ * యథావిధి ॥ ౭౩

ఆరాధ్య దేవమభ్యర్చ్యైరుపచారైర్యథోదితైః ।
జపేన్మన్త్రం శరీరస్థ స్థితిముక్తై † ఫలార్థిభిః ॥ ౭౪

---

* విధిం క్రమాత్. † ఫలాదిభిః.

❁ జపతర్పణ హోమసఙ్ఖ్యా. ❁

ద్వాదశాణ్ణం * జపేదేవం పిశుద్ధేనాన్తరాత్మనా।
లక్షం ద్వాదశ తస్యార్ధం తర్పణం వారిభిః స్మృతమ్ ॥ ౭౫
తదర్ధం జుహుయాదగ్నౌ సాధకస్సమిదాదిభిః।

❁ మన్త్రసిద్ధిఫలమ్. ❁

చతుర్వింశతిలక్షేణ †మన్త్రజాపేన కిఞ్చరాః ॥ ౭౬
సిద్ధవిద్యాధరాస్సర్వే పాతాలే దివి వా భువి।
యథాభిరుచితే దేశే దమ్పత్యోపే నాధకం ద్విజమ్ ॥ ౭౭
నయన్తస్తత్ర నియతం సేవన్తే పరిచారిణః।
షట్త్రింశల్లక్షజాపేన దేవభూయం సమశ్నుతే ॥ ౭౮
అశీతిలక్షజాపేన హోమైస్తావన్నిరైర్వతైః।
మహాలోకే సుఖం శశ్వత్తత్రత్యైరభిపూజితః ॥ ౭౯
కోటిలక్షేణ జాపేన ప్రాప్నుయాదణిమాదికాన్ ।
గుణాన్ జనాహ్వయే లోకే వసేత్తత్స్థైస్సుపూజితః ॥ ౮౦
ఽమహాబ్రహ్మర్షితేనైవ జపహోమైస్తథా వసేత్ ।
తపోలోకే మహాపద్మజపహోమేన తావతా ॥ ౮౧
సత్యే వసతి దేవేశం శ్రీభూమిసహితం హరిమ్।
దృష్ట్వా నిరామయస్తత్ర వసేత్తల్లోకవాసిభిః ॥ ౮౨
మహాశ్వేతార్కజాపేన తావదాహుతిపఞ్చయా।
సాక్షాత్కుర్వన్ వాసుదేవం తన్మయో ¶భవతి ధ్రువమ్ ॥ ౮౩
కిమేభిర్బహుభిర్ప్రోక్తైః పదం యద్యదభీప్సితమ్ ।
తత్తదాప్నోతి పురుషస్సమారాధనకర్మభిః ॥ ౮౪

---

* తపేన్నన్త్రీమ్. † వర్ణజాపేన. ఽబ్రహ్మర్షితేనైవ. మాహాబృన్దైన తేనైవ. ¶ వసతి.

వశ్యాకర్షణముఖ్యాని జపహోమాదికర్మభిః।
ఫలాని చిత్రరూపాణి దర్శయేత్సాధకస్యవై ॥ ౪౫
పాతాలే దివి వా భూమౌ యే భోగా *భువి దుర్లభాః।
తానవాప్నోతి పురుషః పురుషోత్తమపూజయా ॥ ౪౬

మోక్షకామస్య మన్త్రిణః సిద్ధాయతనవిశేషే మూర్తిపూజా

కామోపభోగవైముఖ్యం మన్త్రిణఃకార్యముచ్యతే।
మోక్షైకఫలదం ధామ దక్షిణద్వారముత్తమమ్ ॥ ౪౭
సిద్ధాయతనమాసాద్య తత్ర దేవం చతుర్విధమ్।
మనుష్యనిర్మితం చార్షం దైవం రూపం మధుద్విషః ॥ ౪౮
స్వయం వ్యక్తం పరారాధ్య మోక్షకామస్సమాహితః।
సాలోక్యాదిచతుర్భేదాం ముక్తిమాప్నోత్యసంశయమ్ ॥ ౪౯
సాలోక్యం మానుషాదార్షాత్సామీప్యం దేవనిర్మితాత్ ॥
సారూప్యం †తుల్యమాప్నోతి స్వయం వ్యక్తాదనుక్రమాత్ ॥

క్షేత్రసీమానిర్ణయః.

ప్రాసాదస్య దక్షిణద్వారే చార్ధక్రోశే తస్య మహాధ్వనః।
శ్రూయతే యాత్రితం దేశం వైష్ణవం

సిద్ధాపాకద్వారమితి కామవానుగుణజపసఙ్ఖ్యా.

మానుషాలయే ॥ ౫౦
తతో ద్విగుణమార్షే తు త్రిగుణం దేవనిర్మితే।
చతుర్గుణం స్వయం వ్యక్తే దేశే వృద్ధిమనుక్రమాత్ ॥ ౫౧
బ్రహ్మచర్యపరో భూత్వా కుశలాయో జితేన్ద్రియః।
ముముక్షుర్మానుషన్మన్త్రం లక్షజాపేన సిధ్యతి ॥ ౫౨

*దివి. †దివ్య. దక్షిణద్వారపార్శ్వే తు.

❖ యోగధ్యానమ్. తేన దేహత్యాగప్రకారం. ❖

యుఞ్జీత ✕ యోగవిధినా హృదయామ్భోరుహాసనే।
కణికాయాం సుఖాసీనం శుద్ధస్ఫటికవచ్ఛసమ్ ॥ ౯౪
చతుర్భుజముదారాఙ్గం జ్యోతిర్మణ్డలమధ్యగమ్।
అజ్ఞుష్ఠమాత్రం పురుషం ధ్యాత్వా భోగైర్యథాక్రమమ్ ॥ ౯౫
అథ్యచ్యేన్నిమిషేణైవ మనసా సుసమాహితః।
యోగాభ్యాసబలేనైవ గుణోత్కర్షక్రజాయతే ॥ ౯౬
చన్ద్రాగ్న్యర్కాగ్నిమయం * బీజం రవిమణ్డలసన్నిభమ్।
† శతసూర్యోత్తరం బిమ్బం రాజముద్గసమప్రభమ్ ॥ ౯౭
తం పర్వమన్త్రీనాక్రమ్య స్థితం విద్యాద్విచక్షణః।
తతస్తు రాజకాబీజప్రమాణం చిన్తయేత్క్రమాత్ ॥ ౯౮
ఉత్పాదకమథాన్యాభిర్వాస్యాన్తే నాద ఆశ్రితః।
తం విలీయ సముత్పన్నమశ్వవాలప్రమాణకమ్ ॥ ౯౯
స్థూయస్య గచ్ఛతి తే వ్యోమ్ని వ్యోమ చాగచ్ఛతి వ్యాది।
తతో విచిన్తయేత్సూక్ష్మం ¶ మాశ్వవాలప్రమాణకామ్ ॥ ౧౦౦
బ్రహ్మనాడీమనేనాశు పశ్యతి ధ్యానసేవనాత్।
తతోఽఙ్గరోమమాత్రం తు బీజవాలం సమన్వితః ॥ ౧౦౧
ధ్యాయేన్నిష్కమమస్థాయు బ్రహ్మనాడీప్రకాశకమ్।
ఏవం ధ్యాయన్నిమం పిణ్డం పరిపశ్యం పరిత్యజేత్ ॥ ౧౦౨
పరిజ్ఞాయ పురా పిణ్డం పాకలక్షణముత్తమమ్।
నిరుద్ధవన్ధిమాత్రం చ కృత్వా దేహ సమీరణమ్ ॥ ౧౦౩
ముక్త్వా తద్బ్రహ్మరన్ధ్రేణ ఉత్క్రాన్తికరణేన చ।
ధ్యాత్వా పరిత్యజేద్దేహం నిత్యాభ్యాసరతో యది ॥ ౧౦౪

✕ యోగం విధివత్. * బిమ్బమ్. † తత్తత్సూర్యోత్తరమ్.
స్థూయస్యాగచ్ఛన్తి. ¶ మశ్వమూలాగ్రమాణకమ్. దేహాన్నిష్క్రామ్య.

❁ బ్రహ్మప్రాప్తిప్రకారః. ❁

స బ్రహ్మ పరమాప్నోతి వాసుదేవాఖ్యమవ్యయమ్।

❁ అపునరావృత్తినిదర్శనమ్. ❁

తైలే తైలం ఘృతే సర్పిః క్షీరే క్షీరం జలే జలమ్ ॥ ౧౦౫
తద్వన్న భేదో గృహ్యేత జీవాత్మపరమాత్మనోః।
తప్తలోహే యథా తోయం * లీనం నైవ ప్రజాయతే ॥ ౧౦౬
అగ్నిదగ్ధాని బీజాని నారోహన్తి యథా పునః।
తద్వన్న జాయతే భూయో జీవాత్మా కమలాసన ॥ ౧౦౭
సారూప్యం భగవద్రూపప్రాప్తిస్సద్భి †రుదాహృతా।
సామీప్యం పన్నిధౌ సేవా దేవస్య పరిచర్యయా ॥ ౧౦౮
సాలోక్యం చ తదాఖ్యాతం లోకే వైకుణ్ఠసంజ్ఞితే।
లబ్ధ్వేమే నిత్య ‡వాసోఽయం పునరావృత్తివర్జితే ॥ ౧౦౯

❁ బ్రహ్మణా దేహపాతక్రమప్రశ్నః. ❁

బ్రహ్మా :—

శ్రోతుమిచ్ఛామి భగవన్ దేహపాతస్య లక్షణమ్।
సజ్జీవతస్తు భగవన్ వాయోర్గతినిరోధనమ్ ॥ ౧౧౦

❁ గరుడేన తన్నిరూపణమ్. ❁

శ్రీభగవాన్ :—

యుక్తాహారవిహారస్య క్రియాసక్తస్య పద్మజ।
యుక్తస్వప్నావబోధస్య యోగయుక్తస్య సర్వదా ॥ ౧౧౧
పివతీతి సదా శబ్దో హృద్గతో దున్దుభిస్వనః।
స్పర్శనం సహితం నాప్యుష్ణం ¶విజానాతి త్వగిన్ద్రియమ్ ॥ ౧౧౨
భ్రువోర్మధ్యే యదా జ్యోతిర్ద్వాదశాన్తే వ్యవస్థితమ్।
ప్రత్యస్తమేతి వై శీఘ్రం న చోదయతి వై పునః ॥ ౧౧౩

---

* క్షీణే. † రుదీరితా. ‡ సారోఽయం. ¶ న జానాతి.

న జానాతి సమాధిస్థో హృదబ్జం యదాన్తరే।
పరిశుష్యతి గాత్రస్థం శోణితం శ్లేష్మలక్షణమ్ ॥ ౧౧౪
న వేత్తి పాథివం గన్ధం న బాహ్యాభ్యన్తరే యదా।
పిణ్డస్తదా ప్రబోద్ధవ్యగ కాలే నైవ చిరేణ తు ॥ ౧౧౫
పృథివ్యాం సంస్థితం నైవ ధారణాయాం సమాహితః।
న వేత్తి శబ్దం ప్రాగుక్తం పఞ్చమాత్మిఞ్చనె ఁ ॥ ౧౧౬
*స్థితస్సమెధా బాహ్యే తు శీతోష్ణే న చ విన్ద ।
పఞ్చేద్దినచతుష్కేణ పిణ్డస్తత్కలితే ఋణె ॥ ౧౧౭
రూపధ్యానం సమానాద్య పూర్వోక్తవిధినా యది।
న భాతి హృదయాకాశే బహిర్వా జ్యోతిషాం పతిః ॥ ౧౧౮
పిణ్డనాతో హ్యవశ్యం స్యాత్ జ్ఞాత్వా దృష్టైగ పురోదిలైః।
తృతీయేఽహ్ని చతుర్వక్త్ర సర్వమేతత్తదా ఋణె ॥ ౧౧౯
సఖ శ్లో యది వాయవ్యే యోగీ సమ్యక్ప్రవర్తతే।
న వేత్తి పరమష్టోదం తృషితగ పరికమ్పతె ॥ ౧౨౦
దినద్వయేన పిణ్డస్య పాతోఽస్య ద్వితయఋణే।
స్థితో గగనభాగే తు పాగ్గుక్తవిధినా యది ॥ ౧౨౧
న వేత్తి విధినా గన్ధం తదాబాహ్యే తు శుభాశుభమ్।
తత్తైర్వైకదినే వాధ లక్షణే ప్రథమె ఋణె ॥ ౧౨౨
ధ్యాత్వైవ విధినా సమ్యగ్యోగీ ధ్యానైకమానసః।
†మయి సన్నర్పితమనా ఽ వ్యాహరన్ ద్వాదశాక్షరమ్ ॥ ౧౨౩
స్వయమున్మీలయేత్ పిణ్డాద్యాదా గగనకేతనమ్।
శేషాసనే సుఖాసీనం పైకుణ్ఠే మణిమణ్డపే ॥ ౧౨౪

---

* ఇదం పద్యం క్వచిన్న † మయి సన్నర్పితమనాం

ఽ వ్యాహారమన్

అష్టబాహుం విశాలాక్షమష్టాయుధధరం హరిమ్ ।
శ్రీభూమిసహితం దేవం సర్వాభరణభూషితమ్ ॥ ౧౨౫
చతుర్భుజం వా వామేన హస్తేనాలిఙ్గ్య పఙ్కజామ్ ।
అష్టౌ వారస్త్రియస్తస్య వాలవ్యజనపాణయః ॥ ౧౨౬
తిష్ఠన్తి పరితశ్చ పశ్చాచ్చక్రాద్యాయుధధారిణః ।
సేవన్తే పురుషాస్తస్తాద్బహిస్తిష్ఠన్తి మూర్తయః ॥ ౧౨౭
* చతుః -ఽశతి పఞ్చాశత్కాస్తతో విఘ్నాదిమూర్తయః ।
పక్షీన్ద్రవిష్వక్సేనాభ్యాం కుముదాదిగణేశ్వరాః ॥ ౧౨౮
మహాభాగవతాస్తత్ర ద్వాదశాక్షరచిన్తకాః ।
సేవన్తే మణ్డపే నిత్యం పునరావృత్తివర్జితాః ॥ ౧౨౯
ఇహ యత్కర్మ కుర్వాణా విష్ణోరారాధనాత్మకమ్ ।
ముచ్యన్తే యోగమాస్థాయ పురుషాగ్ర్యపదం పదమ్ ॥ ౧౩౦
ప్రాప్యాపి తత్తత్కుర్వాణా సేవన్తే పురుషోత్తమమ్ ।

❀ వరకాయప్రవేశప్రకారః. ❀

అథవా పిణ్డపతనం విజ్ఞాయ ప్రాగుదీరితైః ॥ ౧౩౧
నిమిత్తైర్హైహికైర్భోగైస్సృజన్తగ్ం భృథివీపతిః ।
పిణ్డాన్తరముపాయేన విశన్తి కమలాపతిమ్ ॥ ౧౩౨
యేన తం కథయామ్యద్య శ్రోయతాం సాదరం వచః ।
వరపిణ్డం నవం శుద్ధం మధ్యమే వయసి స్థితమ్ ॥ ౧౩౩
సర్వలక్షణసంపన్నం పరిరోగమహీమకృతమ్ ।
బ్రాహ్మణస్య శరీరం వా భూమిజస్యాథవా తనుమ్ ॥ ౧౩౪
ఊర్ధ్వవక్త్రం దీర్ఘపాదమేకాన్తే శాయయేచ్ఛవమ్ ।
తత్పాదపార్శ్వే శాయీత బధ్వా యోగాసనం తతః ॥ ౧౩౫

---

* ఇదమర్ధం క్వచిదధికం దృశ్యతే.

అభ్యసెద్యోగమేకాగ్రో యథాపూర్వఁ చతుర్ముఖ ।
స జీవం వాఖిచక్రస్థం భ్రమన్తం భాస్కరప్రభమ్ ॥ ౧౩౬
హంసాకారం వలక్షూఢ మిడయా పిఙ్గలెన వా ।
హంసరూపం సమాస్థాయ నిర్గతం నాసికాపుటాత్ ॥ ౧౩౭
ఖగవద్యాతి గగనం సాధఁ ప్రాణసమీరణైః ।
తాలం హస్తావధిం దణ్డం క్రోశం యోజనమేవ చ ॥ ౧౩౮
గత్వా గత్వా నివర్తన్తె యోజనాని చతుర్ముఖ ।
వాసికాపుటరన్ధ్రెణ నాభిచక్రం ప్రవేశయేత్ ॥ ౧౩౯
అభ్యస్య నిత్యమనిశం యోగీ యోగమతన్ద్రితః ।
నిర్గమయ్య స్వకాద్దేహాన్నాసికారన్ధ్రవర్త్మనా ॥ ౧౪౦
ఆత్మానం పరకీయేన నాసికాబిలవర్త్మనా ।
పరపిణ్డం స్వదెహస్య వినిసాతే ప్రవేశయేత్ ॥ ౧౪౧
వాభిచక్రం ప్రవిశ్యాధ నాడీషు విచరేత్సుఖమ్ ।
సర్వత్ర యోగీ తత్రస్థో యుఞ్జానఁ పూర్వవత్సదా ॥ ౧౪౨
ద్రఢిమ్నె తత్ర వపుష స్తతొ స్థిత్వా చిరం సుఖమ్ ।
* తస్యాపి పాతమాలొచ్య పిణ్డేఽన్యత్ర । నివెశయేత్ ॥ ౧౪౩
ఇత్యేతత్కథితం బ్రహ్మ పరపిణ్డప్రవేశనమ్ ।

❖ మన్త్రిమాహాత్మ్యనిగమనమ్. ❖

॥ సిద్ధయో మూలమన్త్రస్య సమాసాత్కథితా స్తవ ॥ ౧౪౪
మూలమన్త్ర ఇతి ప్రొక్తస్సాఙ్ఖ్యాద్దెవస్య వాచకః ।
ప్రసూయతే మన్త్రిలతాం ప్రసూతి మణిమాదికామ్ ॥ ౧౪౫
కిం పునర్ధర్మకామార్థీ సిద్ధిం కమలసమ్భవ ।
వాసాధ్యమస్తి మన్త్రిణ ద్వాదశాఙ్ఖరరూపిణా ॥ ౧౪౬
సర్వలొకేషు సర్వత్ర సత్యమేతద్బ్రవీమి తే ।

---

* తత్రాపి. । నియొజయేత్. ॥ సిద్ధయె.

నాస్మాత్పరతరో మన్త్రో విద్యతే సర్వకామదః ॥ ౧౪౭
రహస్యమేతత్కథితం మన్త్రిణాహాత్మ్యముత్తమమ్ ।

❖ అస్యైవ మన్త్రిస్య షోడశాక్షరత్వవిధిః, ❖

అయమేవాష్టమూర్తీనామధికశ్చతురక్షరైః ॥ ౧౪౮
అమునా షోడశార్ణేన చతుర్వింశతిమూర్తయః ।
ఆరాధనీయా భోగశ్చేల్లభ్యతే దుర్లభో మహాన్ ॥ ౧౪౯
మన్త్రితన్త్రం యథాపూర్వముద్ధృత్య ద్వాదశాక్షరమ్ ।
అక్షరాణి చ చత్వారి వర్ణచక్రాత్సముద్ధరేత్ ॥ ౧౫౦

❖ తదుద్ధారప్రకారః. ❖

* గుహాలయే పరిక్రాన్తం భాస్కరం దణ్డశేఖరమ్ ।
ద్విషట్కాక్షరపచ్ఛాఙ్గమస్యాపి చతురానన ॥ ౧౫౧

❖ తదృషిచ్ఛన్దోనిర్దేశః. ❖

మూర్తిష్వష్టాసు యో ధ్యాతా ఋషిర్మన్త్రిస్య నిశ్చితః ।
ఛన్దశ్చ దేవీ గాయత్రం వాసుదేవోఽధిదైవతమ్ ॥ ౧౫౨
అధికారార్ణసమష్టేస్యా ద్వర్ణస్స్ఫటికసన్నిభః ।
క్షేత్రం చ పరమవ్యోమ తత్వం ధీశ పూర్వ మీరితా ॥ ౧౫౩
శిష్టార్ణకానాం ద్యుమణివార్ణసుదేవో నృకేసరీ ।
మనోభవశ్చతుర్ణాం స్యాదధిదైవతకల్పనా ॥ ౧౫౪

❖ నమస్స్వాహాదీనాం వినియోగః. ❖

జపేన్నమోఽన్తం పూజాయాముభయోర్హోమకర్మణి ।
స్వాహాయాం విరమేద్వౌషడన్తమాప్యాయనే తథా ॥ ౧౫౫
మారణే తు ఫడన్తస్యాదేవమన్యత్ర యోజయేత్ ।

❖ మన్త్రివర్ణన్యాసస్థానాని. ❖

న్యాసో మూర్ధ్ని లలాటే చ దృశోశ్శ్రీవసి చక్రమాత్ ॥ ౧౫౬

---

* ఏవం క్రమేణ విన్యస్య.

వాసికాపుటయో * ర్వక్త్రే గలకూపే తథా హృది।
వాభిదేశే రహస్యే చ తథోర్ధ్వ ర్జజ్ఞు యోరపి ॥ ౧౫౭
కార్యానురూపం సృష్ట్యాదిన్యసనం సర్వకర్మసు।

❖ ఆరాధనక్రమః. ❖

ఆరాధనం సర్వసిద్ధికారణం తచ్చ కథ్యతే ॥ ౧౫౮
తేజసాం నిధిమష్టారం సుదర్శనమనుత్తమమ్।
చిన్తయిత్వా చతుర్వక్త్రే పూర్వస్యాం దిశి వేధసమ్ ॥ ౧౫౯
సఙ్కర్షణం దక్షిణస్యాం ప్రద్యుమ్నం దిశి ¶ చాప్యతేః।
అనిరుద్ధముదీచీనే కోణదిక్షు శ్రియాదయః ॥ ౧౬౦
దేవ్యశ్చతసో మధ్యే చ వాసుదేవం జగద్గురుమ్।
అభ్యర్చ్యదిక్షస్సమారాధ్య మన్త్రీం షోడశలక్షకమ్ ॥ ౧౬౧
జప్త్వా హుత్వాగ్నిముదకైస్తర్పయిత్వా యథావిధి।
ఏవం ప్రసాధితో మన్త్రగ పురుషార్థాంశ్చతుర్విధాన్ ॥ ౧౬౨
సాధయేత్పురుషార్థేషు యో యేనావాప్తుమిష్యతే।
స † సర్వోఽవాప్యతే బ్రహ్మ కిమన్యైరతివిస్తరైః ॥ ౧౬౩
యది బ్రహ్మపదే • బ్రహ్మన్నఖిలాసా ప్రవర్తతే।
బాహ్యేన్ద్రియం మానసం యజేత్తాసు ధ్యాత్వాఽనన్యమనోగతిః ॥

❖ గ్రీష్మాదిషు జపస్థితిప్రకారః. ❖

గ్రీష్మే మాసి స్థితో భూమ్యాం పాదాఙ్గుష్ఠేన పద్మజ।
పాదమన్యం సముద్ధృత్య జాపకో చోత్థితస్య నిశ్చలః ॥ ౧౬౪
వర్షాసు పర్ణశాలాయాం బహిశ్శరది శైశిరే।
హేమన్తే త్రిషు వై తేషు ¶ వసన్తేఽగ్నిషు వక్ష్యసు ॥ ౧౬౫
మధ్యస్థో మన్త్రిజాపస్యాదిత్థం స్యాత్పృథివీయనమ్।
ఉపాంశు ప్రవరో వ్యక్తాన్మానసగ ప్రవరస్తతః ॥ ౧౬౬

---

* మధ్యే. ¶ వాఽపరే. † స సర్వగ ప్రాప్యతే. • బ్రహ్మ-జ్యోతిలాష ¶ వసన్తేషు చ.

❖ జాపినః దేవాదిభిశ్చలనమ్. ❖

విఘ్నన్తి దేవతాస్తస్య తపశ్చ కర్మ సుదుశ్చరమ్ ।
పదహీనం సమాశఙ్క్య గన్ధర్వప్రముఖై * స్తదా ॥ ౧౮౮
అప్సరోభిర్విలోభైన్యం నృత్తవాదిత్రగీతిభిః ।

✱ స్థిరమతేర్జాపకస్య ఉత్తమం ఫలమ్. ✱

తస్మాత్ స్థిరమతిర్భూత్వా జపేత్ సిద్ధిమవాప్నుయాత్ ॥ ౧౮౯
ప్రత్యక్షం యాతి భగవాన్ త్రివిష్టపపతిస్స్వయమ్ ।
బ్రహ్మత్వం వా తదన్యద్వా ప్రయచ్ఛతి ఫలం మహత్ ॥ ౧౯౦
మూర్తీనామితరాసాం చ పదం యద్యభిలష్యతే ।
మూర్తిం తాం తామభిధ్యాయన్ జపేన్మన్త్రం చ పూర్వవత్ ॥
లభతే తత్ప్రసాదేన స్వం స్వం పదమనుత్తమమ్ ।
మన్త్రేణానేన ముఖ్యేన సాధకస్సాధయేత్ఫలమ్ ॥ ౧౯౨
ఐహికాముష్మికం తత్తన్నాత్ర కార్యా విచారణా ।
బ్రాహ్మణః క్షత్రియో వాపి వైశ్యో వా జపమాచరేత్ ॥ ౧౯౩
జపేఽధికారో నాన్యస్య ✱ మన్త్రరాట్ స్వయముత్తమః ।

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది
పాద్మసంహితాయాం చర్యాపాదే
ద్వాదశాక్షరకల్పో నామ
చతుర్వింశోఽధ్యాయః.

---

* స్తథా. ✱ మన్త్రిరాడయ ముత్తమః.

పంచవింశోఽధ్యాయః.

అష్టాక్షరకల్పః.

బ్రహ్మా :—

అష్టాక్షరస్య మన్త్రస్య మహిమానమనుత్తమమ్ ।
* ఋషిణితమథ చ్ఛన్దో విశేషం సర్షిదైవతమ్ ॥ ౧
ఫలం తన్మన్త్రజాపస్య రూపం వా కీదృశం మతమ్ ।
దేవతా సాధనం చాపి మదనుగ్రహకామ్యయా ॥ ౨
బ్రూహి సర్వమశేషేణ మహ్యం ఋషివేఽచ్యుత ।

శ్రీభగవాన్ :—

అష్టాక్షరస్య మన్త్రస్య ఫలాని న హి శక్యతే ॥ ౩
వక్తుం వర్షశతేనాపి తేషాం దిఙ్మాత్రముచ్యతే ।
ధర్మార్థకామమోక్షాణామేకాన్తఫలదం శుభమ్ ॥ ౪
సిద్ధయో బహుధా † జప్తుమన్త్రం చోదితసఙ్ఖ్యయా ।
అచిన్తనీయో మహిమా దేవస్యైవ మధుద్విషః ॥ ౫

వర్ణోద్ధారక్రమః.

శుచౌ వివిక్తే విజనే సర్వదోషవివర్జితే ।
వర్ణచక్రం సమాలిఖ్య భూమావభ్యర్చ్యదిసాధనైః ॥ ౬
అభ్యర్చ్య చ యథాన్యాయం తతో వర్ణాన్ సముద్ధరేత్ ।
ఉద్గీథమాదౌ విన్యస్య ప్రయోజ్యస్తదనన్తరమ్ ॥ ౭
బ్రహ్మసాధనసంయుక్తో మన్దరస్యాదనన్తరమ్ ।
ఆదిదేవో వ్రతో భద్రబాహుః పశ్చాదుదీరితః ॥ ౮
వహ్నిగోపనసంవీతశ్వసనో విష్ణుశీర్షకః ।
వనమాలీ తతో యోజ్యో మధుసూదనసంయుతః ॥ ౯

---

* ఋషిణితం మయా. † జప్తుం మన్త్రమ్.

ప్రణవాదిశ్చ వాయురితి వర్ణక్రమోదితః ।

❖ బీజచ్ఛన్దోనిదేశః. ❖

బీజం విష్ణురనుస్వారస్సామర్థ్యం కథితం పునః ॥ ౧౦
అఙ్గాని షడ్విషట్కస్య మన్త్రస్యైవ విదుర్బుధాః ।
* ఛన్దశ్చ దేవీ గాయత్రమన్తర్యామీ మునిస్స్మృతః ॥ ౧౧
దేవో నారాయణస్సాక్షాద్దైవతం క్షేత్రమీరితమ్ ।
పరమవ్యోమ బుద్ధిస్స్యాత్తత్త్వం వర్ణస్సితస్తథా ॥ ౧౨
ప్రత్యఙ్గిరమృషిర్బ్రహ్మా గౌతమః ప్రథమస్స్మృతః ।
భరద్వాజో విశ్వామిత్రో జమదగ్నిరనన్తరమ్ ॥ ౧౩
వసిష్ఠః కాశ్యపః పశ్చా † దత్రిస్యాత్కుమ్భసమ్భవః ।
ఛన్దాంసి గాయత్ర్యాదీని విరాడవసితాని చ ॥ ౧౪
• ధరో ధ్రువశ్చ సోమశ్చ ఆపశ్చాగ్నిశ్చ లాధిపః ।
ప్రత్యూషశ్చ ప్రభాతశ్చ దేవాః ప్రత్యఙ్గిరం తథా ॥ ౧౫
ఆకాశం పరమం క్షేత్రమఙ్గిరస్యావసానతః ।
సత్యాది లోకాస్సప్తస్యుః ప్రాతిలోమ్యేన భూమయః ॥ ౧౬
అఙ్గిరాణాం పృథివ్యన్తాస్సప్తానాం సప్తపద్మజ ।
అగ్నిర్భూర్వాయురాకాశం సూర్యో ద్యౌరథ చన్ద్రమాః॥
నక్షత్రాణి తథా రాశిరేతే తత్త్వాన్యనుక్రమాత్ ।

❖ ప్రణవనిరుక్తిః. ❖

నిరుక్తమస్య మన్త్రస్య కథయామి యథాతథమ్ ॥ ౧౭
ౡ అవిః క్విబన్తో వ్యాప్త్యర్థః స్మర్యతే కర్తృసాధనః ।
ఓంకారవర్ణవ్యత్యాసస్యాదకారస్య పద్మజ ॥ ౧౮

---

* ఛన్దస్తు. † దత్రిః కుమ్భసముద్భవః. • గాయత్ర్యుష్ణిగనుష్టుప్చ బృహతీవజ్రైవ చ । త్రిష్టుప్చ జగతీచేతి విరాడితి తథైవ చ॥ ఇతి శ్లోక ఏకః క్వచిత్కోశే అధికో దృశ్యతే. ౡ ఆపః కవిశ్చ తౌ వ్యాప్తౌ.

* మకారవర్ణవ్యత్యాసో వకారస్యాప్యయన్త్విదమ్ ।
అన్తర్బహిశ్చ యత్సర్వం వ్యాప్నోతి తదుదీర్యతే ॥ ౨౦
అథవా తన్తుసన్తానం వృత్తెవార్థ భవిష్యతి ।
ఔశ్చ లోపొ వకారస్య ప్రసారణమతః పరమ్ ॥ ౨౧
పూర్వత్వం చొపసర్గెణ స్యాదన్తశ్చాద్గుణః కృతః ।
యస్మిన్నోతమిదం సర్వం తదేవమభిధీయతె ॥ ౨౨
అవతె రక్షణార్థత్వా । దటి లోపే చ వర్తతే ।
వకారస్యోపధాయాశ్చ ద్వయో § రూఢాగమఃస్మృతః ॥ ౨౩
గుణె చ రూపం యత్సర్వం త్రాయతె తత్పరం పదమ్ ।
అభిధెయమితిప్రొక్తా నిరుక్తిః ప్రణవస్య సా ॥ ౨౪

❖ నమఃపదనిరుక్తిః. ❖

నమ్యతే † దేవ ఏవైక స్తెషామేకం పరాయణమ్ ।

❖ నారాయణపదనిర్వచనమ్ ❖

నరొ దేవః పరస్సృష్టా సర్గాదౌ పాథసామథ ॥ ౨౫
తస్నానారాణి పాథాంసి తాన్యేవాయనముచ్యతె ।
దేవస్య హెతొశ్చాముష్యానారాయణ సమాహ్వయః ॥ ౨౬
నారా వాఽయనమావాసః పురుషస్య మధుద్విషః ।
అణ్ప్రత్యయః ప్రకృత్యర్థె తతొ వాససమాహ్వయః ॥ ౨౭
ఏవం మన్త్రిమిమం లబ్ధ్వా సమ్యగ్గురుముఖాత్తతః ।

❖ సాధకనియమాః. ❖

గురుశుశ్రూషణపరస్సర్వ మన్త్రాణి సాధయెత్ ॥ ౨౮
బ్రహ్మచర్యె స్థితొ మౌనీ మెధ్యాహారాశనొ వ్రతీ ।
అశనీయాని మెధ్యాని వక్ష్యామి శృణు తాన్యపి ॥ ౨౯

---

* మకారమస్మిన్ వ్యత్యాసః వకార. । దవలొపె. § రూఢ్వాగమః. † దెవతా వైక.

పయోయావకశాకామ్బుఫలమూలాని సక్తవః ।
ఆద్యం కుశోదకం మేధ్యం దధి భిక్షాన్నమేవ చ ॥ ౩౦

❖ మన్త్రజపకాలః ❖

సాధనే మన్త్ర జాపస్య శృణు కాలం * యథోదితమ్ ।
మార్గశీర్షే శుభే మాసి ద్వాదశ్యాం చన్ద్రివర్ధనే ॥ ౩౧
ఆరాధ్య పరయా భక్త్యా నారాయణమనన్యధీః ।

❖ దేవతాధ్యానమ్. ❖

చాక్రాబ్జమణ్డలే దేవం ధ్యాయేదేవం సమాహితః ॥ ౩౨
చతుర్బాహుముదారాఙ్గం చక్రాద్యాయుధ • సేవితమ్ ।
కాలమేఘప్రతీకాశం పద్మ పత్రాయతేక్షణమ్ ॥ ౩౩
పీతామ్బరధరం సౌమ్యం ప్రసన్నేన్దునిభాననమ్ ।
చారుహాసం సుతామోష్ఠం రత్నోజ్వలితకుణ్డలమ్ ॥ ౩౪
సుభ్రూ ॥ లలాటం సుముఖం సర్వాభరణభూషితమ్ ।
లలాటతిలకం సౌమ్యం దీపవచ్ఛ్వేతమృత్స్నయా ॥ ౩౫
ధృతోర్ధ్వపుణ్డ్రితిలకం మణ్డితం చణ్డభానునా ।
స్ఫురత్కటక కేయూరహారకాస్తుభభూషితమ్ ॥ ౩౬
స్ఫురద్భాస్కరవర్ణాభం శోభితం వనమాలయా ।
ప్రద్యోతనసహాసాభభూషణైరపి (భూషితమ్ ॥ ౩౭
దివ్య ॥ చన్దనలిప్తాఙ్గం దివ్యమాల్యవిభూషితమ్ ।
శ్రీభూమిభ్యాం సుఖాసీనం స్వర్ణసింహాసనే శుభే ॥ ౩౮
ధ్యాత్వైవం దేవదేవేశం మన్త్రజాప పరో భవేత్ ।
సుఖాసీనో యథాకాలం శుచిర్భూత్వా సమాహితః ॥ ౩౯
మన్త్రం జపేజ్జగన్నాథం సమారాధ్య దినే దినే ।

* యథోచితమ్. • భూషణమ్ ॥ లలాటముకుటం. ఇదమర్ధం క్వచిన్నాస్తి. (మణ్డితమ్. ॥ గన్ధానులిప్తాఙ్గమ్.

❖ మన్త్రజపహోమాదిసఙ్ఖ్యా. ❖

జపేల్లక్షాష్టకం ప్రోక్తం తదర్ధం * తిలతర్పణమ్ ॥ ౪౦
తదర్ధం జుహుయాదగ్నౌ తతస్సిధ్యతి మన్త్రరాట్ ।

❖ సిద్ధే మన్త్రే ధర్మసాధనప్రకారః. ❖

అథ సంసాధితే మన్త్రే స్వప్నే జాగరణే తథా ॥ ౪౧
సిద్ధిలిఙ్గాని మన్త్రస్య మన్త్రీ పశ్యతి సన్తతమ్ ।
తతస్సిద్ధేన మన్త్రేణ సాధయేద్ధర్మముత్తమమ్ ॥ ౪౨
అథ మన్త్రివరాద్ధర్మసాధనం యోఽభివాఞ్ఛతి ।
• యః పితౄణాం చ సర్వేషాం తర్పణం మన్త్రవిత్తమః ॥ ౪౩
ఋణత్రయాద్వినిర్ముక్తిం సర్వస్మాదభివాఞ్ఛతి ।
ఉపోష్య స శుచిర్భూత్వా ॥ కుమ్భే చకార్జమణ్డలే ॥ ౪౪
ఆవాహ్య దేవమారాధ్య సమ్యగర్ఘ్యాదిసాధనైః ।
గోహిరణ్యాదిభిర్దత్వైస్తిలైశ్చైవ కుశోదకైః ॥ ౪౫
। దత్తైర్మన్త్రజపైర్యుక్తః పాపిపయేల్లోకమక్షయమ్ ।
పితౄణాం మన్త్రప్రసాదేన నరకస్థానపి ఋణాత్ ॥ ౪౬
అతోఽన్యల్లుప్త పిణ్డానాం పితౄణాం తృప్తికారణమ్ ।

❖ కల్యాణవిధిః. ❖

విధిం వక్ష్యామి కల్యాణం చతుర్వక్త్ర యథాతథమ్ ॥ ౪౭
ఉపోష్య మన్త్రవిత్పూర్వం పూర్వేద్యు స్సుసమాహితః
పఞ్చమ్యాం మాఘమాసస్య § మణ్డలం చక్రపఙ్కజమ్ ॥ ౪౮
అర్చయిత్వా తత స్తస్య మధ్యే దేవం జగద్గురుమ్ ।
యజేత కృసరాన్నేన హోమం తైనైవ కల్పయేత్ ॥ ౪౯
సమిదాజ్యతిలైరాపి మన్త్రేణాష్టోత్తరం శతమ్ ।
పిత్రాది నామ సంకీర్త్య తారయేతి పదాన్వితమ్ ॥ ౫౦

---

* జలతర్పణమ్. • పితౄణామపి. ॥ కుర్యాచ్చ. । దత్తైర్మన్త్రైర్జపేయుక్తః. § మణ్డపమ్.

ప్రాచీనావీతికో భూత్వా హోమాన్తే దక్షిణాముఖః ।
దక్షిణాగ్రాఃకుశాఃభూమావాస్తీర్య ధ్యానమాస్థితః ॥ ౫౦
ధ్యాత్వా నారాయణం దేవం తర్పయేచ్చ తిలోదకైః ।
తదక్షయం జలం దత్తం పితౄణాం తృప్తిమావహేత్ ॥ ౫౧
తర్పయిత్వా సదాచారాఃబ్రాహ్మణాఃభగవన్మయాఃఃః

హుత్వా ఘృతేన జ్వలనే సమిధాష్టోత్తరం శతమ్ ।
తన్మయానోభజయేద్విప్రాఁ దద్యాచ్చ విభవోచితమ్ ॥ ౮౩
ఇత్థైవం దేవదేవేశం వ్రతస్థో నియతేన్ద్రియః ।
చాన్ద్రాయణం పరాకం చ కృచ్ఛ్రం సాన్తపనం తథా ॥ ౮౪
సంవత్సరోపవాసం చ తథైకాదశ్యుపోషితమ్ ।
కృష్ణాష్టమ్యాం శ్రావణే చ జయన్త్యాదివ్రతేష్వపి ॥ ౮౫
* ఏకాదశ్యుపవాసస్య యదుక్తం ఫలముత్తమమ్ ।
తత్తచ్ఛతగుణం విద్యాత్ఫలం పూజావిధేరపి ॥ ౮౬
యజ్ఞధర్మఫలాకాఙ్క్షీ తత్తత్ఫలమవాప్నుయాత్ ।
తీర్థాభిగమనస్యాపి ఫలం సప్తాహపూజనాత్ ॥ ౮౭
పవిత్రారోహణే వాపి †వ్రతాదిపరిపూరణే ।
స్నపనే చోత్సవే పఞ్చకాలాభిగమనే తథా ॥ ౮౮
గోపురాలయ §సాలాదినిర్మాణే ప్రతిమాసు చ ।
క్షేత్రారామతటాకాది ప్రదానే చ మధుద్విషః ॥ ౮౯
ఘృతదీపప్రదానే చ యత్ఫలం తత్సహస్రధా ।
ఫలత్యారాధనాద్విష్ణోర్నాత్ర కార్యా విచారణా ॥ ౯౦

సఙ్కర్షణపూజావిధిః.

సఙ్కర్షణస్తౌ మణ్డలే కుమ్భే జ్వలనే చ మధుద్విషమ్ ।
ఆవాహ్య పూజయేద్దేవం పరమానన్దనిర్భరైః ॥ ౯౧
జుహుయాన్మనునానేన జ్వలనేఽష్టోత్తరం శతమ్ ;
తన్మయానోభజయేచ్ఛక్త్యా దద్యాచ్చైవ యథావసు ॥ ౯౨
యస్య యస్య చ ధర్మస్య ఫలం యద్యదుదీరితమ్ ।
తస్య తస్య ఫలం తత్తన్మన్త్రాచ్ఛతగుణం భవేత్ ॥ ౯౩

---

* ఏకైకస్యోప. †ఘృతాది. §శాలాది.

❖ ఉత్తరాయణపూజా. ❖

అయనే చోత్తరే కుమ్భే వహ్నౌ చకార్బ్జమణ్డలే ।
సోపవాసశ్శుచిర్భూత్వా సమావాహ్య జగద్గురుమ్ ॥ ౨౪
యజేత * పూర్వవత్పశ్చాద్ధోమం పూర్వవదాచరేత్ ।

❖ అర్ధసాధనమ్. ❖

లధార్థసాధనం మన్త్రమభివాఞ్ఛతి చేన్నరః ॥ ౨౫
భద్రకం మణ్డలం కృత్వా తస్మిన్నారాధ్య మన్త్రవిత్ ।
తిలైర్బిల్వైస్తథాపద్మైర్నిమ్బపుష్పైశ్చ తణ్డులైః ॥ ౨౬
చమ్పకైర్మల్లికాభిశ్చ మాలత్యా కరవీరజైః ।
నన్ద్యావర్తైర్యూథికాభిర్ప్రత్యేకం శతసఙ్ఖ్యయా ॥ ౨౭
జుహుయాద్విద్యయా విద్వాన్ సప్తాహం చతురానన ।
ధనమక్షయమాప్నోతి మన్త్రస్యాస్య ప్రభావతః ॥ ౨౮
చన్దనం కుఙ్కుమం కోష్ఠం రోచనా † లక్తకం తథా ।
ఘనసారం మృగమదం పిష్ట్వా తజ్జోదవారిణా ॥ ౨౯
ధనదం విలిఖేద్భూమౌ సప్త § రాత్రమనన్యధీః ।
యజేత గన్ధప్రముఖైర్నివేద్య చ గుళోదనమ్ ॥ ౩౦
పాదేనాక్రమ్య హృదయం ధనదస్య జపేత్తతః ।
అయుతం నియుతం వాపి మన్త్రరాజం జితేన్ద్రియః ॥ ౩౧
ధ్యాత్వా నారాయణం దేవం తదన్తే మన్త్రవిత్తమః ।
సాక్షాత్కరోతి ధనదం తద్దైవ ధనమక్షయమ్ ॥ ౩౨
ప్రయచ్ఛతి ధనాధ్యక్షో రానీతం ‖ స్వాక్షయాత్క్షణాత్ ।
మాణిభద్రాదిభిర్మన్త్రిప్రభావేన చతుర్ముఖ ॥ ౩౩
సప్తాహమథవా యాగం కృత్వా భద్రకమణ్డలే ।
హుత్వా హుతీస్తదన్తే చ కుర్యాదాభ్యుదయికమ్ ॥ ౩౪

* పూజనే దైవమ్. పూర్వవద్దైవమ్. † లక్షణమ్. § రాత్రం జితేన్ద్రియః. ‖ స్వాజ్ఞయా. - స్వేచ్ఛయా.

ధ్యాత్వా నారాయణం దెవమాత్మానం సాధకొత్తమః ।
పశ్యెన్ మహీతలం శుద్ధమగ్రహారాద్బహిస్స్థితః ॥ ౮౪
భవన్తి చాస్య నిధయఃప్రత్యక్షా బహవస్తథా ।
అక్షనాక్షీతచక్షుర్వా మన్త్రెణానేన మన్త్రవిత్ ॥ ౮౬
నిధీన్ పశ్యతి దుష్ప్రాపానభీష్టాంస్తత్ క్షణాదసౌ ।
భద్రకే మణ్డలే పూర్వమిష్ట్వా దేవం జనార్దనమ్ ॥ ౮౭
యజ్ఞదారుం వృషస్కన్ధె బధ్వా తస్మిన్ హలం పునః ।
కర్షయేద్భూతలం శుద్ధం సితాసు మణికాఞ్చనమ్ ॥ ౮౮
మహాదాప్నోత్యభిప్రెతమథవా కమలాసన ।
వల్మీకస్య తథాభ్యర్చె కృత్వా భద్రకమణ్డలమ్ ॥ ౮౯
యజెత పూర్వవద్దేవమన్తె వల్మీకభూమిషు ।
* నాలికేరజలైస్సార్ధం పిష్టం నాగబలిం క్షిపెత్ ॥ ౯౦
ఖాత్వా వల్మీకధిష్ణ్యన్తం తత్ర పశ్యేన్మహద్ధనమ్ ।
ఖనిత్రం క్షాలయిత్వా తు నిశాయామధివాసయేత్ ॥ ౯౧
మణ్డలె స్వస్తికే దెవమిష్ట్వా హుత్వా తథాహుతీః ।
అష్టొత్తరశతం భూయఃప్రాతర్నిక్షిప్య భూతలె ॥ ౯౨
శుచౌ ఖనేత్ఖనిత్రెణ లభతే సుమహద్ధనమ్ ।
సాధితం పారదం కృత్వా హస్తె ఒప్త్వా మనుం పునః ॥ ౯౩
నియుతం ప్రయుతం వాపి యథాశక్తి సమాహితః ।
తద్రసస్పర్శమాత్రెణ సర్వం కాఞ్చనతామియాత్ ॥ ౯౪
పాషాణమథవా లొష్టమగ్నితప్తం న సంశయః ।
ఔషధాని చ సర్వాణి రసయుక్తాని పద్మజ ॥ ౯౫
లొహసంస్పర్శయుక్తాని సువతె కనకం మహత్ ।
ఇత్థం ధనవతాం కామస్సముద్రాస్తగ ప్రవర్తతె ॥ ౯౬
తత్ప్రాప్తయె విధాయాబ్జమణ్డలం తత్ర సంస్మరెత్ ।

---

* నాలికెరఫలై ॥. †ఘృతం నిక్షిప్య భూతలె. §లభెత.

మన్త్రేశమర్చయిత్వాగ్రే యథాపూర్వమనన్యధీః ॥ ౯౬
జుహుయాచ్చ యథోక్తేన మాగెణ దినసప్తకమ్ ।

❖ స్త్రీభోగః. ❖

పద్మరాగరుచం దేవం స్మృత్వా మన్త్రం జపేత్సుధీః ॥ ౯౭
పూర్వోక్తసఙ్ఖ్యయా స్త్రీణాం భోగం * చేచ్ఛతి దుర్లభమ్
చిన్తయిత్వా ఫలం హోమకర్మణ్యవసితే తతః ॥ ౯౯
† అభీష్టసాధకం సర్వాః ప్రార్థయన్తే వరాస్త్రియః ।
యావజ్జీవం న త్యజన్తి కామార్తా మన్త్రవిత్తమమ్ ॥ ౧౦౦
కన్యాకామః ఫలైః పక్వైః పుష్పైర్లాజైర్దినే దినే ।
సహస్రం జుహుయాద్దేవమారాధ్య గరుడధ్వజమ్ ॥ ౧౦౧
లభతే కన్యకామిష్టాం తదన్తే న విచారణా ।

❖ వశీకారః. ❖

యన్త్రం వశ్యకరం వక్ష్యే శ్రూయతాం తద్యథాతథమ్ ॥ ౧౦౨
భూర్జపత్రే లిఖే § చ్చక్రమష్టారం రోచనాదిభిః ।
చన్దనద్వయకాశ్మీరశశికస్తూరికాన్వితైః ॥ ౧౦౩
హేమసూచ్యా లిఖేదేతైర్గన్ధద్రవ్యైస్తథాపరైః ।
‖ నాభినేమియుతం చక్రమష్టారం జ్వాలయాన్వితమ్ ॥ ౧౦౪
అష్టస్వరేషు విలిఖేదక్షరాణ్యష్ట పద్మజ ।
‖ ప్రాదక్షిణ్యేన విస్పష్టం హ్రీఙ్కారం మధ్యమే పదే ॥ ౧౦౫
సాధ్యనామాపి తత్రైవ సోఙ్కారం తదనన్తరమ్ ।
‖ హ్రీఙ్కారం నాభివలయే దిక్ష్వష్టాసు సమర్చయేత్ ॥ ౧౦౬
హ్రీఙ్కారం నేమివలయే వశీకరణమక్షరమ్ ।
తత్రైవాశాసు సర్వాసు వశం కురు పదాన్వితమ్ ॥ ౧౦౭

---

* చెతసి దుర్లభమ్. † అభీష్టసాధకాః. § త్పద్మచక్రమష్టార-రోచనాః. ‖ నాభి నెమిం శుభం.

తస్మిన్నావాహ్య దేవేశమిష్ట్వా మన్త్రం * జపేద్బుధః।
అష్టోత్తరసహస్రం తు జుహుయా † దాహుతీస్తతః॥ ౧౦౪
గులికాం బిభ్రత స్తస్య వశ్యం సర్వమనన్తరమ్।
అథవా పాదయోః పాంసూ రక్తచన్దనమిశ్రితా॥ ౧౦౫
ఆదాయ పురుషాకారాం స్త్రీరూపాం వా యథేప్సితామ్।
కృత్వా ప్రతికృతిం తస్మిన్న్యస్యాత్మానం § స్మరేద్ధరిమ్॥ ౧౦౬
తాడయేన్మూలమనునా రక్తైస్తు ‖ హయమారజైః।
ప్రత్యహం మన్త్రిజాపస్యాదష్టోత్తరసహస్రకమ్॥ ౧౦౭
వశ్యా నారీ పుమాఁ వాపి సప్తాహాన్తే జపాద్భవేత్।
యావజ్జీవం ధనైర్దత్తే రాత్మనా వా యథేప్సితమ్॥ ౧౦౮
తిలతణ్డులదూర్వాణామయుతాహుతిభిః క్రమాత్।
బ్రాహ్మణక్షత్రియవిశో వశ్యా మన్త్రప్రభావతః॥ ౧౦౯
అపమార్గసమిద్భిర్వా హోమాద్వర్ణాఁ వశం నయేత్।
ఔదుమ్బరసమిద్భిర్వా పలాశసమిధాపి వా॥ ౧౧౦
హోమేన బ్రాహ్మణా వైశ్యాః పూర్వోక్తాహుతిసఙ్ఖ్యయా।
త్రిభిర్మధురసైస్సిక్తైరపామార్గసమిచ్ఛుభైః॥ ౧౧౧
దశభిర్జుహుయాదగ్నౌ రాజా వశ్యః క్షణాద్భవేత్।
అశ్వత్థైః ఖాదిరైర్వాపి వశీకరణమీరితమ్॥ ౧౧౨
వటవృక్షసమిత్సఙ్ఘైర్వైశ్యాస్సర్వే వశీకృతాః।
శూద్రస్తు ప్లక్షసమిధామాహుత్యా స్వవశః క్షణాత్॥ ౧౧౩
గన్ధద్రవ్యసమాయుక్తమృత్స్నయా తిలకం దధత్।
దృష్టమాత్రేణ జనతాం వశం నయతి మన్త్రివిత్॥ ౧౧౪
ధ్యాత్వా కరతలే చన్ద్రం తన్మధ్యే విష్ణితం హరిమ్।
సుఖాసీనం పుణ్డరీకకర్ణికాయాం సితప్రభమ్॥ ౧౧౫

---

* జపెత్తతః. † త్తావదాహుతీః § న్యసేద్ధరిమ్. ‖ యమవారిజైః.

ధ్యాయేత్కరతలస్థైస్తవం వశ్యం ఋణాద్భవేత్ ।
భక్ష్యం భోజ్యం తథా పేయం ఫలం వా పుష్పమేవ వా ॥ ౧౨౦
స్పృష్ట్వా సహస్రజాపేన * దత్తం సర్వత్ర వశం నయేత్ ।

❖ ఆకర్షణమ్. ❖

ఆకర్షణవిధిం వక్ష్యే తం బ్రహ్మన్నవధారయ ॥ ౧౨౧
భూర్జపత్రే లిఖేచ్చక్రమష్టారం పూర్వవర్త్మనా ।
గన్ధద్రవ్యైర్లిఖిన్మన్త్రం హేమసూచ్యా విచక్షణః ॥ ౧౨౨
వేష్టయేదుక్తసూత్రేణ తద్యన్త్రమభిమన్త్రితమ్ ।
† శిఖిచఞ్చుపుటే న్యస్తం భావయిత్వా జపేత్తతః ॥ ౧౨౩
తన్మామసంయుతం మన్త్రం క్రుద్ధ్యన్మాకర్షయేతి చ ।
యుక్తం సహస్రం సప్తాహం జపేత్ప్రతిదినం సుధీః ॥ ౧౨౪
ఆత్మానం గరుడారూఢం సాయుధాష్టభుజం హరిమ్ ।
బన్ధూకపుష్పసదృశం భావయిత్వా జితేన్ద్రియః ॥ ౧౨౫
వామోత్సఙ్గే హరేర్దేవీం నిషణ్ణాం కామవిహ్వలామ్ ।
పాశాఙ్కుశధరాం లక్ష్మీం ధ్యాత్వా చ తదనన్తరమ్ ॥ ౧౨౬
నృపం బధ్వా గలే పాశైస్తాడయిత్వాఽఙ్కుశాదిభిః ।
ఆయుధైః వృష్ఠతో మన్త్రమాకర్షయ పదాన్వితమ్ ॥ ౧౨౭
జప్త్వాఽయుతం సప్తదినం యోజనానాం శతే స్థితమ్ ।
అపి భూపం నయత్యాశు సాధకో మన్త్రతేజసా ॥ ౧౨౮
ధనేన మహతా యుక్తస్వయమేవాగతోనృపః ।
వశ్యో భవతి కృత్వైవం విప్రాదీనపి వా ఽఽనయేత్ ॥ ౧౨౯
యోషిదాకర్షణే § చాపి కృత్వైవం కర్మ మన్త్రవిత్ ।
పఞ్చబాణేషుభిర్విద్ధాం సర్వాఙ్గేషు స్త్రియం స్మరేత్ ॥ ౧౩౦
పాశబద్ధాం తథైవాన్యైరాయుధైస్తాడితాం భృశమ్ ।
క్షిప్రమేవానయేన్నారీం సప్తాహాచ్చరవేగవత్ ॥ ౧౩౧

---

* దత్వా సర్వం. † శిఖిపిఞ్ఛ. § వాపి కృత్వైనం మన్త్ర మన్త్ర.

దూరస్థితామపి తథా రాజ్ఞో వా మహిషీమపి ।
సా సన్నిధత్తె కామార్తా మదవిహ్వలలోచనా ॥ ౧౩౨
సమృద్ధార్థాత్మనా వాపి ధనైర్వాపి యథేప్సితైః ।
సాధకం తోషయత్యేషా మన్త్రజాపాద్యథోదితాత్ ॥ ౧౩౩
మృతనారీకపాలె వా రోచనాద్యేన వస్తునా ।
పూర్వవచ్చక్రమాలిఖ్య తన్మధ్యేఽభీష్ట యోషితః ॥ ౧౩౪
లిఖిత్వా నామధేయం త * త్కపాలె జ్వలనే పునః ।
తాపయిత్వా జపేన్మన్త్రం సప్తాహం పూర్వసఙ్ఖ్యయా ॥ ౧౩౫
తతస్సిధ్యతి సా నారీ దూరస్థాపి యథేప్సితా ।

❖ యక్షసాధనమ్ ❖

యక్షాణామపి యక్షీణాం సాధనం శృణు కథ్యతె ॥ ౧౩౬
వటవృక్షె కుటిం కృత్వా తత్ర చక్రాబ్జమణ్డలె ।
ఆరాధ్య దెవం జుహుయాద్వటవృక్షసమిచ్ఛతైః ॥ ౧౩౭
దశభిః ప్రత్యహం మన్త్రీ సప్తాహే పరినిష్ఠితె ।
పూర్వమెవ వటె యక్షం యక్షీం వా కుఙ్కుమాదిభిః ॥ ౧౩౮
లిఖిత్వా కర్మ తత్సర్వం కుర్యాదభిముఖె స్వయమ్ ।
సప్తమెఽహ్ని వటె రాత్రౌ కమ్పితెఽభీతవత్స్థితః ॥ ౧౩౯
గుగ్గులుం ఘృతమిశ్రం చ ధూపయేన్మన్త్రవిత్తమః ।
పటాభిముఖముత్థాయ యక్షీం వా యక్షమెవ వా ॥ ౧౪౦
పాఙ్క్తొరొతి తాం తం వా యాచెతాభీష్టముత్తమమ్ ।
మాతృత్వం వా స్వసృత్వం వా భార్యాత్వం వా యథాతథమ్ ॥
పితృత్వం వాథ భార్యాత్వమీప్సితం సర్వమాప్నుయాత్ ।
ప్రయచ్ఛతి యథాయోగం యక్షీ యక్షశ్చ మన్త్రిణె ॥ ౧౪౨
మాతా చెన్మాతృవద్రక్షెత్పితాచెత్పితృవత్తథా ।
ఏవం భార్యాత్రాదయోఽప్యస్యై యథా స్వత్రాణతత్పరాః ॥ ౧౪౩

---

* త్వావకే జ్వలితే పునః । తథా.

❀ విద్యాధరసాధనమ్. ❀

విద్యాధరవశీకారే విధానమపరం శృణు ।
అశోకవృక్ష మూలోవ్యాం పీయూషత్పూజాది పూర్వవత్ ॥ ૧૪
విద్యాధరేణ యచ్ఛక్యం కర్తుమన్యాపి తద్భవేత్
అన్యేషాం దేవయోనీనామేవం కుర్యాద్యథావిధి ॥ ૧૪૫
తే తే సర్వం ప్రయచ్ఛన్తి మన్త్రతుష్టా యథాతథమ్ ;

❀ పాతాలసాధనమ్. ❀

పాతాలసాధనం చాపి శృణు గుహ్యం యథాతథమ్ ॥ ૧૪૬
హోమోపాసనం పూజాది కర్మ కృత్వా యథోదితమ్ ।
బిలద్వారసమీపే తు లక్షమష్టాక్షరం జపేత్ ॥ ૧૪૭
క్షీరవృక్షసమీపేవా తిలాద్యానామనన్యధీః ।
ప్రత్యేకమయుతం హోమం కుర్యాద్వై సాధకోత్తమః ॥ ૧૪૮
నిర్గచ్ఛతి బిలాత్తస్మాత్కామాతా కన్యకా స్వయమ్
సహస్రపరివారేణ సాధకమాయతలోచనా ॥ ૧૪૯
గృహీత్వా మన్త్రిణం స్వేచ్ఛు మన్దిరేషు యథాసుఖమ్ ;
రమతే దివ్యభోగైస్సా విచిత్రైరతిమానుషైః ॥ ૧૫૦
పాతాలద్వారపార్శ్వే తు కోరయేద్యాగమణ్డపమ్ ;
ధ్వజతోరణసంయుక్తం ద్వారకుమ్భాభిశోభితమ్ ॥ ૧૫૧
చక్రాబ్జం వర్తయేత్తత్ర ధ్యాత్వా నారాయణం ప్రభుమ్
యజేత పూర్వవద్ధోమం కృత్వా పూర్వోక్తసఙ్ఖ్యయా ॥ ૧૫૨
అష్టలక్షం మితాహారో జితేన్ద్రియ అనన్యధీః ।
తత్క్షణాదేవ నాగేన్ద్రకన్యకా మన్త్రిణః పురః ॥ ૧૫૩
స్థితా మనోభవవశా సహస్రైః పరివారితాః ;
అత్యతుల్యాభిరన్యాభిః కన్యకాభిరలఙ్కృతా ॥ ૧૫૪
గృహీత్వా మన్త్రిణం తాశ్చ నాగాలయపురోత్తమే ;
ప్రవిశ్య వివిధైర్భోగైర్వశీకుర్వన్తి మన్త్రిణమ్ ॥ ૧૫૫

పీత్వా రసాయనం చాపి యూవదాభూతసంప్లవమ్ ।
భమతే క్షీరుభిస్సార్ధం దివి దేవపతిర్యథా ॥ ౧౭౬

❁ ఖడ్గసాధనమ్. ❁

ఖడ్గసాధనమాశ్చర్యం శృణు వక్ష్యామి తద్యథా ।
దైహజం లోహితం మస్త్రీ శ్మశానాఙ్గారమిశ్రితమ్ ॥ ౧౭౭
పేషయిత్వా లిఖేత్ఖడ్గం చతుస్తాలాయతం శుభమ్ ।
శ్మశానదేశే తన్మూలం స్పృష్ట్వా మన్త్రం జపేత్సుధీః ॥ ౧౭౮
నిశీథే నిర్జనే తావద్యావ జ్జ్వాలాం విముంచతి ।
జ్వాలాభిరస్య శోభన్తే దిశో దశ చతుర్ముఖ ॥ ౧౭౯
నానావిధాని భూతాని భవన్తి భయహేతవః ।
అభీతో నిశ్చలో మన్త్రం జపేదేవం సమాహితః ॥ ౧౮౦
స్మరన్తం పాణినా ఖడ్గం గృహీత్వా-దృఢముష్టినా ।
మన్త్రం జపేన్నభో యాతి యత్ర విద్యాధరాదయః ॥ ౧౮౧
విద్యామహిమ్నా తేషాం స రాజా భవతి మన్త్రవిత్ ।
యక్షరాక్షసనైత్యానాం జేతా మర్త్యేషు కింపునః ॥ ౧౮౨
ఖడ్గహస్తస్సదా మన్త్రం జపన్ యాతి త్రివిష్టపమ్ ।
తత్రాపి భోగమతులం లభతే చాప్సరోగణైః ॥ ౧౮౩
ఖడ్గం వాఽయసమాధాయ పడ్వఙ్గ పిప్పలసంభవైః ।
అన్తర్హితం విధాయాశు నియుతం జపమాచరేత్ ॥ ౧౮౪
సమిదాజ్యస్తథా బీజై ర్జుహుయాదయుతావరమ్ ।
వరరక్తం గజమదం పిత్తమాషం విమిశ్రితమ్ ॥ ౧౮౫
రాజావర్తేన తైః ఖడ్గం విలిప్యాశాధయేద్దరిమ్ ।
తస్మిన్ పూర్వోక్తమూర్తేన ఖడ్గం స్పృష్ట్వా జపన్ స్మరేత్ ॥
అష్టోత్తరసహస్రేణ శుక్లాత్తాపాదిసమ్భవః ।
తాపే స్యాదధమాసిద్ధి ర్మధ్యమాధూమజన్మని ॥ ౧౮౭

ఉత్తమా జ్వలనే దృష్టే పశ్చాచ్ఛుద్ధరస్స్వయమ్ ।
చరేదభీప్సితాన్ లోకాన్ భోగాంశ్చాప్నోతి పుష్కలాన్ ॥౧౬౪

సిద్ధకన్యాసకాశాత్సిద్ధవస్తులాభః.

శఙ్ఖశుక్త్యుదరే మన్త్రం లిఖేద్గోరోచనామ్బుభిః ।
జపేన్మన్త్రివరం స్పృష్ట్వా యావజ్జ్వాలావలోకనమ్ ॥ ౧౬౫
సముత్థితా చ తన్మధ్యే కన్యా సర్వవరప్రదా ।
తిలకం చాక్షమాలాం చ గులికాఞ్జనపాదుకాః ॥ ౧౬౬
దివ్యౌషధం రసేన్ద్రం చ కపాలస్థం రసాఞ్జనమ్ ।
దదాతి సర్వం సా కన్యా మన్త్రిణే మన్త్రివైభవాత్ ॥ ౧౬౭
తిలకం బిభ్రతస్తస్య నరనారీ మృగాదికమ్ ।
స్మృతిమాత్రేణ పురతో దృష్టం భవతి తద్ధ్రువమ్ ॥ ౧౬౮
తయాఽక్షమాలయా జప్తః పురశ్చరణవర్జితః ।
మన్త్రో యధేప్సితాన్ కామాన్ తస్మై శీఘ్రం ప్రయచ్ఛతి ॥
నిధాయ *గులికామాస్యే నిర్భయస్సర్వవిష్టపే ।
చరత్యేష యధాకామం దీర్ఘమాయుశ్చ విన్దతి ॥ ౧౬౯
అఞ్జనేనాక్తనయనస్స్యాదదృశ్యస్సురాసురైః ।
పాదుకాస్పర్శమాత్రేణ చారయత్యనలే జలే ॥ ౧౭౦
దూరం వా గమయేచ్ఛీఘ్రం యం యం దేశమభీప్సతి ।
దివ్యౌషధేన భుక్తేన దుర్వ్యాధిర్వర్తతే క్షణాత్ ॥ ౧౭౧
అచికిత్స్యోపి కుష్ఠాదిర్నాత్ర కార్యా విచారణా ।
పాషాణాది రసేన్ద్రేణ స్పృష్టమగ్నౌ ప్రతాపితమ్ ॥ ౧౭౨
హిరణ్యం భవతి బ్రహ్మా పీత్వా చాపి రసాయనమ్ ।
బలవానపి తేజస్వీ వలీపలితవర్జితః ॥ ౧౭౩

శత్రుమారణమ్.

కపాలే చాశ్మ నిక్షిప్య శత్రుమూర్ధని నిక్షిపేత్ ।
†ఉద్వాసితో వా మ్రియతే సాన్వవాయస్సుహృజ్జనః ॥ ౧౭౪

*క్తి. †ఉచ్ఛ్వాసితో వా.

❖ ఇన్ద్రజాలమ్ ❖

దర్శయన్నిన్ద్రజాలం చేన్మాయానేపీం లిఖేద్భువి ।
కృష్ణాం చతుర్భుజాం సౌమ్యాం సర్వాభరణభూషితామ్ ॥
సర్వాఙ్గసున్దరీ * మన్త్రీ పూజయిత్వా జపేత్తతః ।
అయుతం నియుతం వాపి † మన్త్రీమష్టాక్ష § రాన్వితమ్ ॥
సిద్ధా తదన్తే సా దేవీ చతురఙ్గబలం మహత్ ।
భూమౌ వ్యోమ్ని బలం సర్వముద్యతాయుధమద్భుతమ్ ॥ ౧౮౨
దర్శయత్యాశు మన్త్రేణ మ ‖ న్త్రిణె మన్త్రసిద్ధిదా ।
త్రైలోక్యమపి సర్వం సా ప్రదర్శయతి తోషితా ॥ ౧౮౩

❖ గులికావిధిః. ❖

గులికా కథ్యతే బ్రహ్మ ‖ నిర్మాణ మధునోచ్యతే ।
మనశ్శిలా తథా కుష్ఠం హరితాలం చ కుంకుమమ్ ॥ ౧౮౪
గోరోచనాం చ / చక్రాఙ్గం సర్వం పిష్ట్వా మధుత్రితైః ।
కృత్వా చ గులికాం చక్రపద్మమధ్యే నివేశయేత్ ॥ ౧౮౫
ఏకాదశీనిశాయాం వా యజేత హరిమవ్యయమ్ ।
ద్వాదశ్యామర్చయిత్వా ॥ తు జపేన్మన్త్రీం యథాపురమ్ ॥
హోమమగ్నౌ ప్రకుర్వీత సహస్రం సర్పిషా తతః ।
సిద్ధేయం గులికా = సర్వం సాధయేత్సాధకస్య హి ॥ ౧౮౭

❖ వేతాలసాధనమ్. ❖

వేతాలసాధనం ● బ్రహ్మ కథయామి యథాతథమ్ ।
బ్రాహ్మణం క్షత్రియం వాపి యువానం నిర్వణం మృతమ్ ॥
తత్క్షణాదేవ సఙ్కల్ప్య శూన్యాగారే నివేశయేత్ ।
క్షాలయిత్వా మలం సర్వం చక్రపద్మే నివేశ్య తమ్ ॥ ౧౮౮

---

* మన్త్రీమ్. † మన్త్రీమష్టాక్షరద్వయమ్ ॥ § రాహ్వాయమ్. ‖ మన్త్రీణె మన్త్రసాధితా. ● తన్నిర్మాణం మయోచ్యతే. సర్వాజ్గమ్. ॥ సః. = సద్యస్సాధయేత్సర్వమీప్సితమ్-పూర్వమీరితమ్. ● చాపి

హృదయం తస్య చాక్రమ్య పాదేన ధ్యానమాస్థితః ।
జపేన్మన్త్రం దివారాత్రం నిశీథే కమ్పతే శవః ॥ ౧౯౦
నిర్భయస్తాడయేద్దేహం సిద్ధాద్ధైరభిమన్త్రితైః ।
కమ్పమానం శరీరం తదుత్థాయాగ్రేఽవతిష్ఠతే ॥ ౧౯౧
కిం కరోమీతి చ తతో మన్త్రిణం సంపుటాఞ్జలిః ।
బ్రువాణో మన్త్రిణే తస్మై ప్రయచ్ఛతి యదేప్సితమ్ ॥ ౧౯౨
ఖడ్గముష్టిం తథా దివ్యమౌషధం చ-రసాయనమ్ ।
గుటికాం పాదుకే * సిద్ధం రసం వేణుపుటే స్థితమ్ ॥ ౧౯౩
పాదలేపం చాఞ్జనసూత్రమన్యద్వా దుర్లభం నృభిః ।
పాదలేపేన గమనమాకాశాదిషు మన్త్రిణః ॥ ౧౯౪
ఖడ్గేన శత్రుసైన్యానాం వధః కేసరిణామపి ।
దివ్యౌషధానాం † సర్వేషాం ఫలం పూర్వముదీరితమ్ ॥ ౧౯౫

❖ ఆమయశాన్తిః. ❖

ఆమయానామపస్మారముఖానాం శాన్తయే విధిః ।
భూభాగే శల్యరహితే కృత్వా మణ్డపమాదితః ॥ ౧౯౬
§ నిర్వర్ణాన్ లక్షణోపేతాన్కలశాన్ పఞ్చవింశతిమ్ ।
పూరితాన్ ద్రోణమాత్రేణ సపిధానాన్ సవస్త్రకాన్ ॥ ౧౯౭
సపూత్రాన్ సకుశాంశ్చైవ సాపిధానాన్ సవస్త్రకాన్ ।
ద్వారకుమ్భాన్ చతుర్దిక్షు తోరణాని చ కల్పయేత్ ॥ ౧౯౮
ప్రత్యేకం కలశాన్ సర్వాన్ మన్త్రైర్వాభిమన్త్రయేత్ ।
అష్టోత్తరేణ ప్రత్యేకమష్టోత్తరశతావరమ్ ॥ ౧౯౯
నిశామ్బునా చన్దనేన శ్వేతదూర్వాఙ్కురేణ చ ।
భూర్జపత్రోదరే పద్మమష్టపత్రం సకర్ణికమ్ ॥ ౨౦౦
నాభిసేఖీయుతం చక్రమష్టారం కమలాద్బహిః
ప్రణవం కర్ణికాదేశే సాధ్యనామ చ మధ్యతః ॥ ౨౦౧

---

* సిద్ధమ్. † పూర్ణానామ్ § నిర్వాణాన్.

అష్టాశ్రాణ్యష్టదలే నాభౌ-స్పర్శాశ్రం లిఖేత్ ।
* నాభిశ్రేత్రే యకారాదినష్టశేషు స్వరాన్ పునః ॥ ౨౦౨
మహామాయాగ్నిసంయుక్తం భాస్కరం దండశేఖరమ్ ।
నేమిభాగే క్రమాద్దిక్షు విదిక్షు చతురాననే ॥ ౨౦౩
కృత్వైవం సితసూత్రేణ పరివేష్ట్య నిరన్తరమ్ ।
గులికాం తణ్డులద్రోణమధ్యస్థే కలశే క్షిపేత్ ॥ ౨౦౪
ఆవాహ్య హృదయాత్తస్మి † న్మన్త్రేశం చక్రసఙ్కజే ।
చన్దనాద్యైస్సితైర్వస్త్రైః పుష్పైరన్యైశ్చ తాదృశైః ॥ ౨౦౫
శాల్యోదనేన చ హరిం యజేత సుసమాహితః ।
పూర్ణేన్దుమణ్డలాన్తస్థముద్గిరన్తం సుధారసమ్ ॥ ౨౦౬
శశాఙ్క శతసఙ్కాశం ధ్యాత్వా నారాయణం హరిమ్ ।
శాన్తిం ప్రయచ్ఛ మహతీమిత్యన్తే సముదీరయేత్ ॥ ౨౦౭
శశినో దిశి వృత్తేఽథ కుణ్డే క్షీరాజ్యతణ్డులైః ।
§ గుగ్గులుం క్షౌద్రబీజాఙ్కాశ్చ సప్తాహం హోమమాచరేత్ ॥
పూర్వోక్తసఙ్ఖ్యయా కుమ్భైశ్చ । స్థాపితం చామయావినమ్ ।
స్నాపయేన్మూలమన్త్రేణ ధ్యాయేచ్చైవ జనార్దనమ్ ॥ ౨౦౯
పూర్ణేన్దుశతసఙ్కాశం స్యన్దమానం సుధారసమ్ ।
తదీయపాదకమలాత్సర్వతోవ్యాధిపీడితమ్ ॥ ౨౧౦
క్షిపన్త్య బ్రహ్మరన్ధ్రేణ ప్లావయన్తమనన్యధీః ।
ధ్యాత్వా జపేన్మూలవిద్యాం మన్త్రవిద్వ్యాధిపీడితమ్ ॥ ౨౧౧
ఉత్థాపయతి తన్మూర్ధ్ని న్యస్య తాం గులికామథ ।
అపస్మారాదయస్సర్వే శామ్యన్తి మమతేజసా ॥ ౨౧౨
అథాదాయ చ మృత్పాత్రం పైత్తలం వాథ కాంస్యజమ్ ।
తస్మిన్నిక్ష్య పీయూషం దధిసర్పిస్సమన్వితమ్ ॥ ౨౧౩

---

* నేమిశ్రేత్రే. † న్మధ్యే చక్రం చ. § కుజ్కుమక్షౌద్రనిమ్బైశ్చ. । స్థాపితే రామయాన్వితమ్ । స్నాపయే.

ఓదనం చైత్యవృక్షాదిమూలే భూతబలిం * హరేత్ ।
భోజయేద్బ్రాహ్మణాన్తే దద్యాత్తేభ్యో యథావసు ॥ ౨౧౪

❖ పుష్టివిధిః. ❖

† పౌష్టిం వక్ష్యామి తే కర్మ మణ్ణపాది యథాపురమ్ ।
భూర్జపత్రే లిఖేద్యన్త్రం ప్రాగ్వత్పద్మాదిసంయుతమ్ ॥ ౨౧౫
శ్రీభూమిమన్త్రం చ లిఖేత్తేష్వరేషు దలేషుచ ।
గులికాం వెష్టితాం రక్తసూత్రేణాధఃశిరో ఽర్పయేత్ ॥ ౨౧౬
విద్రుమాభం చ మన్త్రేశం సమావాహ్య చ § సర్వగమ్ ।
సౌమ్యాశాయాం పద్మకుణ్డం కలశాన్ రక్తవాససః ॥ ౨౧౭
వస్తు సర్వం యథోక్తం తద్యుక్తం స్యాత్సతి సమ్భవే ।
బలికర్మ చ కర్తవ్యం కర్మాన్తే కమలానన ॥ ౨౧౮
మహతీ పుష్టిరేవ స్యాత్కృతే కర్మణి ‖ శాన్తికే ।

❖ ఆయుష్కామవిధిః. ❖

ఆయుష్కామస్తు పూర్వాభిముక్తాక్తాభి • ర్యథోదితమ్ ॥
జుహుయాన్మణ్ణపాదీనాం విధానం పూర్వవత్మకా ।
కర్మాన్తే కలశైస్స్నానం సాధ్యస్య కమలాసన ॥ ౨౨౦
ఏవం కృతే యథాశాస్త్రమాయుర్విన్దతి పుష్కలమ్ ।

❖ ఆరోగ్యకామవిధిః. ❖

ఆరోగ్యకామస్సావిత్రే మణ్డలే హరిమర్చయేత్ ॥ ౨౨౧
రుక్మాభం విద్యయార్ఘ్యాది సాధనైరుక్తవత్మకా ।
పూర్వవజ్జపహోమాది హోమో గుగ్గులువసుభిః ॥ ౨౨౨
జపాన్తే ప్రణమేన్నిత్యమజ్జలిరష్టాభిరాత్మవాన్ ।
యావదాయుషమారోగ్యం లభతే మన్త్రవైభవాత్ ॥ ౨౨౩

---

* ఖిపేత్. † పౌష్టికం వక్ష్యతే. § సర్వదా. ‖ శాస్త్రికే.
• ర్యథోదితైః.

జ్వరితస్య భవేచ్ఛాన్తిరమృతాచూతపల్లవైః ।
పూర్వోక్తేన విధానేన సర్వమన్యద్యథోదితమ్ ॥ ౨౨౪

జ్వరశాన్తిర్భవేదస్తై విద్యావీర్యప్రభావతః ।
చన్దనాదిద్రుమైర్హోమైర్యద్వా ప్రతికృతిః కృతా ॥ ౨౨౫

పూజితా పూర్వవత్సార్వా కామానాశు ప్రయచ్ఛతి ।
హోమశ్చ కర్మానుగుణైర్ద్రవ్యైస్స్యాత్కమలాసన ॥ ౨౨౬

అపమృత్యునివారణమ్

అశ్వత్థం మన్దవారేషు స్పృష్ట్వా దక్షిణపాణినా ।
జపతో నాపమృత్యుస్స్యాత్పూర్వమీరితసఙ్ఖ్యయా ॥ ౨౨౭

వాక్సిద్ధిః

ఘృతమిశ్రం వచా * చూర్ణం యద్వా బ్రాహ్మీం ఘృతాప్లుతామ్ ।
జ్యోతిష్మతీరసం వాపి స్పృష్ట్వా లక్షం జపన్ పిబేత్ ॥ ౨౨౮

ముహూర్తే శోభనే ప్రాప్తే వాక్సిద్ధిస్తస్య నిశ్చితా ।
ఔదుమ్బరేఽథ వా † పాత్రే కపిలాజ్యం చతుష్పలమ్ ॥ ౨౨౯

మిశ్రం శ్వేతవచాచూర్ణం యద్వా చన్ద్రీ మఘూయతే ।
§ పుణ్యే సారస్వతే యోగే శ్వేతవర్ణం చతుర్ముజమ్ ॥ ౨౩౦

శ్వేతపద్మే సుఖాసీనం చన్ద్రమణ్డలమధ్యగమ్ ।
ఇష్ట్వా దేవం గోఘృతేన జుహుయాచ్చ యథావిధి ॥ ౨౩౧

పిబేత్ స ‖ స్రవం పశ్చాల్లభతే వాచముత్తమామ్ ।

ప్రతివాదివాగ్బన్ధనమ్

అష్టబాహుం చన్ద్రనిభమాత్మానం శేషవిష్టరే ॥ ౨౩౨
సుఖాసీనం భావయిత్వా ♦ కోపినం ప్రతివాదినమ్ ।

॥ పిధాయ జిహ్వా హృదయం ముసలేన శిరోఽఙ్కుశైః ॥ ౨౩౩
తాడయేద్గదయా పృష్ఠం పాశైర్బద్ధ్వా కలేబరమ్ ।
తస్యైవ జిహ్వామధ్యే చ మాహేన్ద్రీం దణ్డశేఖరమ్ ॥ ౨౩౪

---

* పూర్వమ్. † పత్రే. § పూర్వే. ‖ సంస్రవమ్. ♦ కౌపినమ్.
॥ విధాయ.

విన్యస్య స్తమ్భయేద్వాచమేవం ధ్యాయన్విచక్షణః ।
ఆత్మనో వాదినశ్చైవ మధ్యే యవనికా భవేత్ ॥ ౨౩౫
మన్త్రం శతగుణం జప్త్వా వాదీ వాచం సముత్సృజేత్ ।
సద్యశ్చ పరస్యాపజయో విజయశ్చాత్మనో భవేత్ ॥ ౨౩౬

❁ తత్ర దోషాభావః. ❁

స్తమ్భనే నైవదోషస్స్యా * ద్బాహ్యశ్చేత్ప్రతివాదినః ।

❁ బ్రహ్మవర్చసకామకల్పః. ❁

బ్రహ్మవర్చసకామశ్చేత్సమిధో బ్రహ్మవృక్షజాః ॥ ౨౩౭
శ్వేతపఙ్కజహోమో వా రాజ్యకామస్య మన్త్రిణః ।
సమిధో రక్త † వర్ణాస్స్యుర్బిల్వపుష్పాణి పద్మజ ॥ ౨౩౮
లక్ష్మీసుమనసో వాపి యద్వా § బోధిసముద్భవాః ।
చన్ద్రమణ్డలమధ్యస్థం శ్వేతపఙ్కజమిష్టరే ॥ ౨౩౯
స్థితం ‖ ద్విహస్తం సుభగం బాలభూషణభూషితమ్ ।
బాలావస్థం ప్రసన్నేన్దువర్చసం నీలకున్తలమ్ ॥ ౨౪౦
రాజతం పాత్రమన్నేన పాయసేన ప్రపూరితమ్ ।
బిభ్రాణం వామహస్తేన దధ్యన్న కబలం పునః ॥ ౨౪౧
‡ దధానమితరేణాపి ధ్యాత్వా దేవం సమాహితః ।
అన్నేన జుహుయాదగ్నౌ బహ్వన్నత్వమవాప్నుయాత్ ॥ ౨౪౨

❁ గోభూరాష్ట్రాదికామకల్పః. ❁

గోకామో గోమయైః క్షీరైస్తదీయైర్హోమమాచరేత్ ।
లభతే ధేనుకం సద్యో మన్త్రవిన్మన్త్రవైభవాత్ ॥ ౨౪౩
భూమికామో మృదా హోమం దుర్లభాం లభతే భువమ్ ।
ఫలైర్బిల్వసముద్భూతైర్హోమాద్రాష్ట్రసముద్భవః ॥ ౨౪౪

* ద్బాహ్యశ్చేత్. † పద్మాస్స్యుర్. § సన్నేన్దువర్చసా-
‖ త్రిహస్తం ‡ ఇతరేణ ధారయన్తమ్.

వస్త్రకామస్సుమనసాం కాలజానాం చతుర్ముఖ।
సితాసితాదివర్ణానాం హోమాన్నియతసఙ్ఖ్యయా॥ ౨౪౫
నానావిధాని వస్త్రాణి లభతె నాత్రసంశయః।
యద్యత్కామయతే మన్త్రీ ధాన్యజాతిమనేకధా॥ ౨౪౬
తత్తద్ధోమెన తత్సర్వం లభతె మన్త్రవైభవాత్।
మన్త్రాభిమన్త్రితం బీజముప్తం బహుఫలం భవెత్॥ ౨౪౭
పుత్రకామో హవిష్యాశీ సమారాధ్య జగద్గురుమ్
చక్రాబ్జమణ్డలె కుమ్భస్థాపనాది విధాయ చ॥ ౨౪౮
యథాపూర్వం పాయసాన్నం హోమాన్తే స్థాపితైర్ఘటైః।
అభిషిచ్య తదమ్భాంసి పాయయేత్ స్త్రియమూగతామ్॥ ౨౪౯
సా పుత్రాన్ లభతె త్విష్టాన్ బహూన్ విద్యావిచక్షణాన్।
ఇష్ట్వా నారాయణం దెవం చక్రాబ్జె ప్రోక్తవర్త్మనా॥ ౨౫౦
అనుగ్రహె నిగ్రహె చ సర్వెషాం శక్తిమాన్ భవెత్।

మన్త్రదెవతాపరిభావః

కమ్పనె వసుధాదీనాం పర్వతానాం చ భెదనె॥ ౨౫౧
శోషణె వా సముద్రాణాం సర్వెషాం స్తమ్భనె పి చ।
*సర్గస్థితివినాశానామపి కర్తా యథా హరిః॥ ౨౫౨
ధ్యానాచ్చ దెవదెవస్య †జపాన్మన్త్రిస్య చ ఋణాత్।
నశ్యన్తి భూతవెతాలప్రముఖాని చతుర్ముఖ॥ ౨౫౩
దుష్టసత్వాని మన్త్రస్య ప్రభావాన్నాత్ర సంశయః।

విషాపహరణమ్

విషదష్టమవష్టభ్య ధ్యాత్వా చ §గరుడధ్వజమ్॥ ౨౫౪
దెవం విద్యాం సముచ్చార్య తీక్ష్ణతుణ్డెన తాడయెత్।
గరుడస్య తు పక్షాభ్యాం విషదష్టస్య మూర్ధని। ౨౫౫

---

*సర్వస్థితి. †జపమన్త్రిస్య లక్షణాత్. §గరుడస్థితమ్।

ఏవం ధ్యాత్వా విషం సర్వం వ్యపోహ్యోత్థాపయేన్మృతమ్ ।
* భుక్తం విషేణ సంస్పృష్టమన్నం బీజం ఫలం తథా ॥ ౨౩౬
జరయేద్విద్యయా సద్యస్సర్వదోషం చ నాశయేత్ ।

❖ ధనాదిసిద్ధయః. ❖

అక్షయశ్చాభివృద్ధిశ్చ ధనస్య యది కాఙ్క్షితః ॥ ౨౩౭
సంస్పృశ్య విద్యయా సర్వం నిశి వేద్బహుజప్తయా ।
బన్ధూక కుసుమప్రఖ్యమాత్మానం భగవన్మయమ్ ॥ ౨౩౮
ధ్యాయన్యాయాత్సభాం తత్ర క్రుద్ధశ్చామ్యతి భూమిపః ।
అనుక్తాస్సిద్ధయః సర్వాస్సిధ్యన్త్యత్యన్తవిస్మృతాః ॥ ౨౩౯
శాస్త్రే మన్త్రప్రభావేన దేవభూయం ప్రపద్యతే ।
వృష్టికామో బహిశ్శాలాం పూర్వోక్తవిధినా కృతామ్ ॥ ౨౪౦
చక్రాబ్జమణ్డలాదీని కృత్వా కర్మాణి పూర్వవత్ ।
సప్తాహమాజ్యసిక్తాభిస్సమిద్భిర్జుహుయాత్సుధీః ॥ ౨౪౧
వైతసీభిః ప్రతిదినం నియుతాయుతసఙ్ఖ్యయా ।
వృష్టిర్భవతి తద్రాష్ట్రే తద్దేశే వా దినత్రయే ॥ ౨౪౨
మరీచిశుణ్ఠసంమిశ్రై స్సర్షపైః రాజసర్షపైః ।
పూర్వోక్తసఙ్ఖ్యయా హోమాదతివృష్టిశ్చ శామ్యతి ॥ ౨౪౩
దేవతాదిపదం ప్రేప్సుర్విద్యయా లోకమీప్సితమ్ ।
† స్వర్గాద్యభీష్టలోకస్య మహిమానుగుణైర్జపైః ॥ ౨౪౪
లభతే తత్తదాశ్చర్యం ఫలం నైవాత్ర సంశయః ।
చిన్తారత్నం తథైవాన్య మణిమాది గుణం పరమ్ ॥ ౨౪౫
లిప్సుర్మన్త్రిజపైశ్చ కోటిసఙ్ఖ్యైశ్చ ప్రాప్నోతి మన్త్రవిత్ ।

❖ మన్త్రదేవతాసాక్షాత్కారః. ❖

మన్త్రాధిదైవతం దేవం ద్రష్టుకామోజితేన్ద్రియః ॥ ౨౪౬

---

* 'భుక్తం' 'అక్షయశ్చ' ఇతి శ్లోకద్వయం 'అనుక్తాస్సిద్ధయః—భూయం ప్రపద్యతే' ఇత్యతశ్చ పరం క్వచిత్పుస్తకే దృశ్యతే. † స్వర్గాదేరిష్ట.

షణ్మాసాన్మన్త్రమనిశం జపెత్తధ్యానమాస్థితః ।
ఆగత్య దేవదెవెశస్తు ప్రత్యక్షో భవతి ఋణాత్ ॥ ౨౬౪

వరాంశ్చ దుర్లభాంస్తస్మై ప్రదదాతి యథెప్సితాన్ ।
మన్త్రిణె మన్త్రమాహాత్మ్యాదచిరెణ చతుర్ముఖ ॥ ౨౬౫

మన్త్రిమాహాత్మ్యమ్.

మన్త్రాన్తరాణాం యాసిద్ధిస్తు కల్పె కల్పె సమీరితా ।
సాపి ప్రసిధ్యేదస్యైవ సకలా వీర్యవత్తయా ॥ ౨౬౬

షడఙ్గాని చ వేదాశ్చ మన్త్రాశ్చాన్యె పరశ్శతాః ।
అన్యచ్చ వాఙ్మయం సర్వం మన్త్రెఽస్మిన్ సుసమాహితమ్॥ ౨౬౭

అపునర్భవలిప్సూనాం గతిరష్టాక్షరం మతమ్ ।
జన్మన్యస్మిన్నతీతె వా యదెనస్సఞ్చితం మహత్ ॥ ౨౬౮

తన్మన్త్రజాపమాత్రెణ ప్రలయం యాతి *నిశ్చయమ్ ।
మ్రియమాణశ్శుచిర్భూత్వా మన్త్రమెతముదీరయన్ ॥ ౨౬౯

ప్రాప్నోతి వైష్ణవం స్థానం దుష్ప్రాపమ †వినాశనమ్ ।
కిం తస్య బహుభిర్మన్త్రైర్న కిం తస్య బహుభిశ్శ్రుతైః ॥ ౨౭౦

యస్యైషా వశమాపన్నా విద్యా సర్వార్థసాధనీ ।
యే మన్త్రిమాహాత్మ్యమిదం శృణ్వన్తి చ పఠన్తి చ ॥ ౨౭౧

తేషామపి ఫలాన్యాహుర్న పూర్వోక్తాని మనీషిణః ।
చతుర్ముఖశ్చతుర్వక్త్రఃఫలాన్యస్య ప్రదర్శయన్ ॥ ౨౭౨

నాన్తం జగామ విస్తీర్ణం సఞ్జిహొఽయముదీరితః ।

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రె మహొపనిషది
పాద్మసంహితాయాం
చర్యాపాదె శ్రీమదష్టాక్షరమన్త్రవైభవొ నామ
పంచవింశోఽధ్యాయః.

---

*నిస్తుషమ్. †వినశ్వరమ్.

షడ్వింశోఽధ్యాయః.

విష్ణుగాయత్రీకల్పః.

శ్రీభగవాన్ —

గాయత్రీం వైష్ణవీం బ్రహ్మన్ చతుర్వింశాక్షరాత్మికామ్ ।
శృణు వక్ష్యామి పరమం రహస్యం కథ్యతేఽధునా ॥ ౧
మాతృకాచక్రమభ్యర్చ్య చన్ద్రసామాదిముద్ధరేత్ ।
ఆదిదేవశిరశ్చాత్ర విఘ్నేశం తదనన్తరమ్ ॥ ౨
వహ్న్యన్తం గోపనం పశ్చాచ్చక్షుం విష్ణుశిరః * స్మృతమ్ ।
సుముఖం గోపనయుత † మన్యచ్చ మరుదాదిమత్ ॥ ౩
§ మాయాశ్రితం సుధాధామ వైధరోఽన్యకచ్చ మన్దరమ్
విష్ణుశీర్షో భాస్కరోఽథ మాధవాధిష్ఠితగ్ం క్రమాత్ ॥ ౪
ఆదిదేవసమాక్రాన్తగ్ం ‖ కుమ్భశుక్లోదయావహౌ ।
వైధరో దేవతాన్తశ్చ పీయూషరుచిరాశిరాః ? ॥ ౫
అనిలగ్ం ప్రణవాద్యన్తో మహామాయాశిరాగ్ం క్రమాత్ ।
♦ ధనదో ను తతో దక్షో విష్ణుమూర్ధా ధ భాస్కరః ॥ ౬
మాయాశిరాశ్చ వైరాజో విష్ణ్వన్తో భద్రపాణియుక్ ।
ఓతదేహగ్ం పరగ్ం కుమ్భస్త్రివిక్రమపరస్స్మృతః ॥ ౭
కోర్ధనం వనమాల్యన్తం తద్వయం భువనావధి ।
విసర్గగ్ం పావహన్తా చ వహ్నిశ్చాద్యర్ణసంయుతః ॥ ౮
చకారశ్చాతదేహశ్చ ॥ ద్వా దృష్టివిష్ణుమూర్ధకః ।
దరశ్చ గోపనశ్చాథ ‹ విజయోర్ణస్సముద్ధృతః ॥ ౯

---

* తథా. † మన్వక్చ § మాయాయుతం సుధాధామ విజయో. ‖ కుమ్భంశుక్లోదయావుభౌ । వైధరో దేవదత్తాన్తగ్ం పీయూష. ♦ యా దోదోనూతనో. ॥ ద్వా వృష్టివిష్ణు మూర్ద్వగః. ‹ విజయోఽన్తః.

❖ గాయత్ర్యృషిరన్యాసవర్ణదేవతాదిః. ❖

ఛన్దశ్చ దేవీ గాయత్రమృషిర్బ్రహ్మోథ దైవతమ్ ।
విష్ణుషడఙ్గాని తథా క్రుద్ధోల్కాదీని షడ్మజ ॥ ౧౦
మూర్ధాదిపాదపర్యన్తమృషిరన్యసనం మతమ్ ।
మూర్ధ్ని ఫాలే నయనయోర్నాసికాపుటయోస్తథా ॥ ౧౧
శ్రోత్రయోరాస్యగలయోర్హృదయే బాహుమూలయోః ।
న్యాసగ్ కూర్పరయోశ్చైవ తథైవ మణిబన్ధయోః ॥ ౧౨
హస్తయోగ్ కుక్షిమధ్యే చ గుహ్యాచ్చోర్వోశ్చ జఙ్ఘయోః ।
పాదయోశ్చ క్రమాదేవం న్యాగ్ర్ ప్రోక్తశ్చతుర్ముఖ ॥ ౧౩
పీతం రక్తం చ ధూమ్రాభం శ్వేతం కృష్ణం చ లోహితమ్ ।
వలక్షం పీతకం రక్తం శ్యామం శఙ్ఖనిభం తథా ॥ ౧౪
పాటలం స్ఫటికాభం చ పీతం రజతసన్నిభమ్ ।
చన్ద్రదీధితిసఙ్కాశం పద్మకిఞ్జల్కసన్నిభమ్ ॥ ౧౫
తారాభం బన్ధుజీవాభం నక్షత్రాభం చ పాటలమ్ ।
జపాకుసుమసఙ్కాశం తప్తజామ్బూనదప్రభమ్ ॥ ౧౬
రవిప్రభం * చాక్షరాణాం వర్ణభేదగ్ ప్రదర్శితః ।

❖ సన్ధ్యాత్రయే ధ్యేయస్వరూపమ్. ❖

కాలమేఘనిభం సౌమ్యం చతుర్బాహుం కిరీటినమ్ ॥ ౧౭
శఙ్ఖచక్రగదాపాణిం గరుడారూఢమచ్యుతమ్ ।
ఏవం ధ్యాత్వాఽర్చయేద్దేవం ప్రాతగ్ కాలే సమాహితః ॥ ౧౮
స్ఫటికోపలసఙ్కాశం గరుడారూఢవిగ్రహమ్
మధ్యన్దినేఽర్చయిత్వా † తమాచరేజ్జం మాత్మవాన్ ॥ ౧౯
ప్రదోషేషు చతుర్బాహుం వైనతేయోపరిస్థితమ్ ।
శ్యామలం పుణ్డరీకాక్షం ధ్యాయన్మన్త్ర § ముదీరయేత్ ॥ ౨౦

---

* చ వర్ణానామ్. † మాచరేత్ § ముదీరయన్.

❖ సిద్ధయె జపసఙ్ఖ్యా ❖

కుర్యాత్త్రిషవణస్నానం వ్రతస్థస్సంయతేన్ద్రియః ।
చతుర్వింశతి లక్షేణ మన్త్రజాపేన సిధ్యతి ॥ ౧౧
మన్త్రవిత్సాధకోవారితపణం హోమకర్మ చ ।
కుర్వన్నాప్నోతి సకలాం సిద్ధిమిష్టాం సుదుర్లభామ్ ॥ ౧౨
గోమూత్రయావకాహారో జపేల్లక్షమతన్ద్రితః ।
పాతకేభ్యో మహాదోభ్యపి ముచ్యతె నాత్ర సంశయః ॥ ౧౩
బ్రహ్మకూర్చం పిబన్ లక్షత్రయం మన్త్రం జపన్సుధీః ।
తత్సమేభ్యగ్ పాతకేభ్యో * విముక్తో మన్త్రవిత్తమః ॥ ౧౪

❖ అష్టాక్షరవదనుష్ఠానమ్. ❖

బ్రహ్మాదిదేవతాస్సర్వా నినీషుర్వశమాత్మనః ।
§ అణిమాదిఫలం ప్రేప్సుస్తథై వాకర్షణోద్యతః ॥ ౧౫
వశీకారే చ సర్వేషాం పాతాలగమనే తథా ।
గన్ధర్వయక్షప్రముఖాన్ ప్రముఖానాత్మనస్సదా ॥ ౧౬
చికీర్షురష్టాక్షరవదనుతిష్ఠేచ్ఛతుర్ముఖ ।
సకృదుచ్చారయన్మన్త్రం విష్ణుగాయత్రిసంజ్ఞితమ్ ॥ ౧౭
‖ వేదానామసకృత్సర్వ శాఖాధ్యయనపుణ్యాక్ ।
కేశకీటాదిదుష్టాని హవీంషి ధ్యానమాస్థితః ॥ ౧౮

❖ ఎతజ్జపెన మన్త్రచతుష్టయప్రాప్తిః. ❖

స్నాత్వా జపేన్మన్త్రమిదం సద్యః శుద్ధాని పద్మజ ।
చతుర్ణాం మూలమన్త్రాణాం ఫలమేతెన సిధ్యతి ॥ ౧౯

❖ శ్రీకరాష్టాక్షరమన్త్రః. ❖

శ్రీకరం మన్త్రమపరం వక్ష్యే సర్వార్థసాధనమ్ ।
అష్టాక్షరం చతుర్వక్త్ర రహస్యం పరమం శృణు ॥ ౨౦

---

* ముచ్యతె. § ఆణిమాదిగుణాన్. ‖ ఉదీరయన్ సకృత్.

* వర్ణచక్రం లిఖిత్వాదౌ సమభ్యర్చ్య తతశ్చ పునః ।
ఉద్ధరేచ్ఛ్రీకరాష్టార్ణం మన్త్రం మన్త్రప్రభావవిత్ ॥ ౩౦
ఆదౌ సముద్ధరెత్తారముదయం తదనన్తరమ్ ।
ద్విరేకనేత్రమాయాన్తం క్రోధనం కౌస్తుభాక్షరమ్ ॥ ౩౧
విష్ణుశీర్షం తతో లక్ష్మీమనలం తదనన్తరమ్ ।
మహామాయాయుతం పద్మమప్రమేయమనన్తరమ్ ॥ ౩౨
అగ్నిమాదిం † చతుర్వక్త్రం రరెతి శ్రీకరాహ్వయమ్ ।

❖ తద్బీజాదినిర్దేశః ❖

బీజమస్య ప్రవక్ష్యామి యథాతత్త్వముదీర్యతే ॥ ౩౪
దీప్తిమాననలశ్చ పఞ్చ § బిన్దురర్ధేన్దునిష్ఠితా ।
బీజమఙ్గాని షట్చాపి క్రుద్ధోల్కాదీని పూర్వవత్ ॥ ౩౫
ఛన్దశ్చ దేవీ గాయత్రమృషిరస్య ప్రజాపతిః ।
దెవతా దేవదేవేశశ్చ ప్రత్యణ్ణం పూర్వవత్ స్మృతమ్ ॥ ౩౬
ఋషిశ్ఛన్దో దైవతం చ

❖ ధ్యేయదేవతాస్వరూపమ్ ❖

ధ్యానం సంప్రతి కథ్యతే ।
కల్పకానోకహచ్ఛాయామాశ్రిత్య సుఖశీతలామ్ ॥ ౩౭
గరుడస్య చతుర్బాహోస్సర్వాలఙ్కారధారిణః ।
స్కన్ధదెశె సుఖాసీనమష్టబాహుం కిరీటినమ్ ॥ ౩౮
కున్దెన్దుధవళం సౌమ్యం సర్వాకల్పపరిష్కృతమ్ ।
దివ్యగన్ధవిలిప్తాఙ్గం దివ్యమాలావిభూషితమ్ ॥ ౩౯
పీతామ్బరధరం నీలకున్తలైరుపశోభితమ్ ।
చక్రం చ ముసలం బాణమబ్జుశం దధతం భుజైః ॥ ౪౦
చతుర్భిర్దక్షిణైర్వామైర్వ్యాళఞ్చ కౌమోదకీం తథా ।
శార్ఙ్గం పాశంచ కల్యాణైశ్చ ప్రసన్నేన్దునిభాననమ్ ॥ ౪౧

---

* చక్రం లిఖిత్వా భూమ్యాదౌ. † చతుర్వక్త్రం పరేతి.
§ బిన్దుర్విన్దుశ్చ నిష్ఠితమ్.

గరుడొపి చ హస్తాభ్యాముభాభ్యాం పాదపజ్కజె।
దేవస్య ధారయఁకుమ్భం పూర్ణం పీయూషవారిణా ॥ ౪౨
ఇతరాభ్యాం చ హస్తాభ్యాం స్పృశన్నాస్యే స్థితం తథా।
శ్రియం చ వామోరుతలె రుక్మాభాం ఱొమవాసినీమ్ ॥ ౪౩
దివ్యగన్ధవిలిప్తాఙ్గాం సర్వాకల్పపరిష్కృతామ్।
సుభూశిలలాటముకుటాం కర్ణవిశాన్తలోచనామ్ ॥ ౪౪
లావణ్యామృతతోయేన వర్షన్తీమివ సర్వతః।
పాశాఙ్కుశధరాం లక్ష్మీం కన్దర్పశరపీడితామ్ ॥ ౪౫

❖ తపోనియమస్తత్ఫలం చ. ❖

ధ్యాత్వైవనం పూజయిత్వా తు వ్రతస్థస్సంయతేన్ద్రియః।
ద్వాదశాహం జపేన్మన్త్రం ధ్యాత్వా పాశ్వే నిధిద్వయమ్ ॥ ౪౬
ఊర్ధ్వబాహుర్జలెతిష్ఠన్నురోదఘ్నె సమాహితః।
ఆదిత్యాభిముఖొ మన్త్రీ జుహుయాచ్చ సమిచ్ఛతమ్ ॥ ౪౭
బిల్వొదభ్భవైస్తథాలక్ష్మీం కుసుమైశ్చ పాయసొదనైః।
శుద్ధొదనైఘృతాక్తైశ్చ అష్టొత్తరసహస్రకమ్ ॥ ౪౮
ఏవం కృతె విధానేన పుష్టిరుత్పద్యతేఽచలా।
* పుష్టికాది చ పూర్వొక్తఫలం పూర్వొక్తసఙ్ఖ్యయా ॥ ౪౯
శాన్తికం పౌష్టికం కర్మ మన్త్రేణానేన సాధయేత్।

❖ లక్ష్మీనారాయణమన్త్రకల్పః. ❖

లక్ష్మీనారాయణాహ్వానం మన్త్రం పరమదుర్లభమ్ ॥ ౫౦
తస్యొద్ధారం ప్రవక్ష్యామి శృణు వర్ణక్రమేణ † తమ్।
ఉద్గీథం మనుజెశానం విష్ణుం మన్దర § మేవ తత్ ॥ ౫౧
‖ సూక్తీన్దుముఖ్యమపరం గదినం కుమ్భమర్పితమ్।
♦ ఆద్యన్తం విజయం దత్తం మాహెన్ద్రీం చాప్రమెయకమ్ ॥ ౫౨

---

* పాదుకాది చ పూర్వొక్తం. † తు. § మొతవత్. ‖ సూక్తం దృఙ్ముఖ్యమపరం గదినం ముఖ్యమర్పితం. ♦ ఆద్వర్ణం విజయమ్.

గరుడం దక్షమపరం మహామాయాం వినాయకమ్ ।
ఆదిదేవం తతో వహ్నిం గోపనం చ చతుర్గతిమ్॥ ५३
ఆద్యం ప్రచణ్డమాకాశం శఙ్కమాదిం రథేతి చ ।
ఉద్ధృత్య షోడశార్ణం తన్మన్త్రం * బీజఞ్చ కథ్యతే ॥ ५४
ద్యుమణిం † బిన్దుమపరం వామనం బిన్దుముద్ధరేత్ ।
అఙ్గాని పూర్వముక్తాని ఛన్దో గాయత్రముచ్యతే ॥ ५५
§ విద్ధి శుక్రో మునిర్దేవో లక్ష్మీనారాయణస్స్మృతః ।
జపష్షోడశలక్షం తు తదర్ధం వారితర్పణమ్ ॥ ५६
హోమస్తదర్ధో మన్త్రస్య ఫలాన్యాహుర్యథా ¶ క్రమమ్ ।

❖ సఙ్కర్షణమన్త్రః. ❖

సఙ్కర్షణాదిమూర్తీనాం తిస్రణాం మనురుచ్యతే ॥ ५७
ఆదితశ్చ పూర్వవత్సప్త వర్ణానామనుపూర్వశః ।
ఉద్ధారశిష్టవర్ణానాం బ్రహ్మా సంప్రతి కథ్యతే ॥ ५८
దీప్తిమాఞ్ వహ్నిరీర్వశ్చ ధ్రువశ్శుక్లస్తథాదిమాఞ్ ।
బిన్దుశ్చ ప్రజాపతిశ్చాద్యో వహ్నిరుగోర్ముఖం తతః ॥ ५९
• సుముఖం గోపనయుతం వాయురాద్యం రరాన్తిమమ్ ।
ద్వాదశార్ణాత్మకో మన్త్రో బీజమఙ్గం చ పూర్వవత్ ॥ ६०
ఛన్దశ్చ దేవీ గాయత్రమృషిస్యాన్నీలలోహితః ।
దేవస్సఙ్కర్షణో వర్ణో దేవతా తత్వనిర్ణయః ॥ ६१
ద్వాదశాక్షరవత్ జ్ఞేయశ్చ పురశ్చరణమీరితమ్ ।
ఫలాని పూర్వముక్తాని వాక్సిద్ధిమవాప్నోతి భవేత్ ॥ ६२
జ్ఞానం చ మహదాప్నోతి యచ్చాన్యదధికాఙ్క్షితమ్ ।
తత్సర్వమచిరాదేవ సిధ్యేన్మన్త్రప్రభావతః ॥ ६३
శఙ్ఖగోక్షీరధవలం చతుర్బాహుం కిరీటినమ్ ।
వసానం-వసనం శ్యామం పూర్ణచన్ద్రనిభాననమ్-॥ ६४

* బీజన్తు. ‡ వహ్నిం. § దైవం శుక్రో. ¶ పురమ్. • సుఖం చ

ముక్తాభూయిష్ఠమాకల్పం సౌవర్ణమతిశోభనమ్ ।
దధానం ముఖ్యహస్తేన జ్ఞానముద్రాసమన్వితమ్ ॥ ౬౫
పుస్తకం వామహస్తేన బిభ్రాణం భుజయోర్ద్వయోః ।
* ఊర్ధ్వయోస్స్ఫటికం శఙ్ఖమక్షమాలాం యథాతథమ్ ॥ ౬౬
ధవలైర్గ కాలజైర్గ పుష్పైశ్శోభితం వనమాలయా ।
శ్వేతపద్మే సుఖాసీనమేవం ధ్యాయీత మన్త్రవిత్ ॥ ౬౭
ధ్యాయతో బుద్ధిరతులా భవేత్ జ్ఞానం చ పుష్కలమ్ :
శాన్తికం పౌష్టికం కర్మ కుర్యాదేతేన పద్మజ ॥ ౬౮
బహునా కిం ప్రలాపేన ద్విషట్కాక్షరవత్ఫలమ్ ।
సర్వమాప్నోతి మనునా సాధకర్గ కమలాసన ॥ ౬౯

❖ ప్రద్యుమ్నమన్త్రః. ❖

ప్రద్యుమ్నమన్త్రమధునా సర్వకామఫలప్రదమ్ ।
బ్రవీమి తస్య చోద్ధారం కథ్యతేఽక్షరశర్గ క్రమాత్ ॥ ౭౦
ఆదిత † స్సప్తవర్ణానాముద్ధారర్గ పూర్వమీరితః ।
అస్యాసాధారణార్ణానాం సంప్రత్యుద్ధార ఉచ్యతే ॥ ౭౧
పాప్మానమనలం విష్ణుమన్త్రం వాయుముకారవత్ ।
మన్మథం భద్రపాణిం చ మధుసూదనమారుతౌ ॥ ౭౨
ఆగ్నేయీ దశ చైకం చాస్యర్ణస్సంహననం మతమ్ ।
అనుస్వారపరో విష్ణుర్బీజ § మఙ్గం చ పూర్వవత్ ॥ ౭౩
ఋషిస్సనత్కుమారస్యాచ్ఛన్దో గాయత్రముచ్యతే ।
ప్రద్యుమ్నో దేవతా మన్త్రస్యాధనం ఫలమేవ చ ॥ ౭౪
పూర్వోక్తమ్

❖ అనిరుద్ధమన్త్రః. ❖

మన్త్రమపరమానిరుద్ధమతర్గ పరమ్ !
శృణు బ్రహ్మ యథాపూర్వం సప్తార్ణానామనుక్రమాత్ ॥ ౭౫

---

* స్ఫాటికం దక్షిణే హస్తే అక్షమాలాం. † సర్వ. § మఙ్గానిం

ఉద్ధారగ్ం పరిశిష్టానామణ్ణానాం కథ్యతేఽ * ధునా।
ప్రణవాద్యో భద్రహస్తో మాయా సప్తార్చిరేవ చ ॥ ౭౬
ఉదయా ద్వౌ చ సుభగో గోపనో వాయురాదిమాఽ।
బీజమస్యాప్రమేయశ్చ విసర్గశ్చావసానతః ॥ ౭౭
ఋషిశ్చ సనకశ్చన్దగ్ం పూర్వవద్దేవతా తథా।
అనిరుద్ధో ద్వాదశార్ణగ్ం క్రమేణ సముదీరితః ॥ ౭౮
యథాపురం షడఙ్గాని † సాధనం పలమేవ చ।

❖ చతుర్వింశతిమూర్తిమన్త్రనిర్దేశః. ❖

చతుర్వింశతిమూర్తీనాం సమాఖ్యా § ద్వాదశాదిభిః ॥ ౭౯
ప్రసిద్ధాస్తాశ్చతుర్థ్యన్తాస్సప్తాక్షరపురస్కృతాః।
మన్త్రబీజాని చైతేషామాద్యణ్ణాగ్ం ప్రణవాదయః ॥ ౮౦
బిన్దుశీర్షాశ్చతుర్వ్యూహా నామ్నాముద్ధార ఈరితః।
అష్టానామితరాసాం చ మూర్తీనాం చ సమాహ్వయాః ॥ ౮౧
చతుర్థ్యన్తాస్సప్తవర్ణపూర్వా మన్త్రాస్సమీరితాః।
నృసింహోఽధోక్షజశ్చాచ్యుతగ్ం పురుషోత్తమః ॥ ౮౨
జనార్దనస్తథోపేన్ద్రో హరిగ్ం కృష్ణ ఉదీరితః।
బీజాన్యాద్యక్షరాణ్యేషామఙ్గాని చ యథాపురమ్ ॥ ౮౩
ఛన్దశ్చదేవీ గాయత్రం దేవతాశ్చ చతుర్ముఖ।
ఋషయో మూర్తయస్తాస్తాగ్ం పురశ్చర్యా చ పూర్వవత్ ॥
ఉక్తమేవ ఫలం చైషామైహికాముష్మికాత్మకమ్।

ఇతి శ్రీ పాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది
పాద్మసంహితాయాం చర్యాపాదే
విష్ణుగాయత్ర్యాదిమన్త్రోద్ధారో నామ
షడ్వింశోఽధ్యాయః.

---

* క్రమాత్ † సాసనమ్. § ద్వాదశాదితః.

సప్తవింశోఽధ్యాయః.

శ్రీభగవాన్:—

మత్స్యాదిమూర్తిదశకమన్త్రనిర్దేశః.

మత్స్యాదిదశమూర్తీనామవతారక్రమాన్మనుః ।
ఉచ్యతే పూర్వవచ్ఛ్రమఋషీణాం సమాలిఖేత్ ॥ ౧

సాధారణాన్ గృహీత్వాణ్ణాన్ యథాపూర్వం చతుర్ముఖ ।
అసాధారణరూపం తత్సంప్రత్యుద్ధియతే క్రమాత్ ॥ ౨

మత్స్యమూర్తిమన్త్రః.

స్ఫూర్జాన్తమాద్యం విజయం చన్ద్రిమన్వక్చతుర్గతిమ్ ।
ఆదిమగ్నిం హృషీకేశం పవిత్రం మధుసూదనమ్ ॥ ౩

* శ్వసనం చాప్రమేయం చ ద్వాదశాణ్ణాస్సమీరితాః ।
† మాధవం పురుషోత్తానం హృషీకేశం చ ‡బిన్దుమత్ ॥ ౪

బీజమజ్గేషు యద్రూపమసాధారణమ్యుతేచ
సర్వాన్తమాదిం సర్వత్ర షట్సు చాద్యశ్చ బిన్దుమాన్ ॥ ౫

ఆదిదేవం మహామాయాం హృషీకేశం చ గోపనమ్ ।
విష్ణుమోర్వీం షడజ్గేషు మధ్యమాణ్ణం క్రమోదితమ్ ॥ ౬

ఉద్ధృత్యైవం ప్రయోక్తవ్యమృషిరస్య మనుస్స్మృతః ।
ఛన్దశ్చ దేవీ గాయత్రం మత్స్యరూపగ్ పరగ్ పుమాన్ ॥ ౭

దేవతా రూపరహితగ్ పఞ్చాణోర్ వా మనుస్స్మృతః ।
బీజం తదఙ్గాని తథా సాధనం చ యథాపురమ్ ॥ ౮

కూర్మమూర్తిమన్త్రః.

మూర్తేరనన్తరాయాస్తు మన్వణోర్ధారణం శృణు ।
అసాధారణరూపస్య §స్ఫూర్జాది గుహాలయమ్ ॥ ౯

---

* శ్వసనాదయః బిన్దుమదన్తాశ్చబ్ధాః పుల్లిఙ్గప్రథమాన్తాగ్ క్వచిద్ధృశ్యన్తే. † మాధవీ ‡బిన్దుమాన్. §స్ఫూర్జాదిం చ.

అనలం మన్దరం * విష్ణుం పూర్వవద్ద్వాదశాక్షరమ్ ।
బీజోద్ధారగ్ / క్రోడరూపీ భూధరశ్చ గుహాలయః ॥ ౧౦
సానుస్వారో బీజమేతత్షడఙ్గాని చతుర్ముఖ ।
ఋషిరేతస్య దుర్వాసా శ్ఛన్దగ్ పూర్వవదిష్యతే ॥ ౧౧
దెవతా కమలాకారొ దెవస్సంప్రత్యనన్తరమ్ ।

❖ వరాహస్య మన్త్రః. ❖

వరాహవపుషో మన్త్రం వర్ణచక్రాత్సముద్ధరెత్ ॥ ౧౨
వరుణో విష్ణురనలశ్చాదిదెవశ్చ భాస్కరః ।
గొపనగ్ పురుషాత్మా చ విష్ణురేతే సముద్ధృతాః ॥ ౧౩
అస్యాఽసాధారణా వర్ణాగ్ ప్రోక్తాస్సాధారణాగ్ ౙపురా ।
ఏకాదశాక్షరాత్మాయం బీజం సంప్రతి కథ్యతే ॥ ౧౪
సూక్ష్మదృగ్బిన్దుపర్యన్తష్టచ్చామఙ్గపద్ధతిః ।
బీజమేవ మునిశ్ఛన్దొ గాయత్రమీరితమ్ ॥ ౧౫
నారాయణొ దెవతాస్య నత్యన్తశ్చ షడక్షరః ।

❖ తస్యైవ మన్త్రాన్తరమ్ ❖

యద్వా పూర్వవదెవాఙ్గం బీజం చ కమలాసన ॥ ౧౬
త్రయొదశార్ణానుద్ధృత్య పూర్వొక్తా వ్యాహృతిత్రయమ్ ।
ఉద్ధరెత్పతిశబ్దం చ చతుర్థ్యన్తమనన్తరమ్ ॥ ౧౭
భూమెగ్ పతిత్వమాశాస్యం మే దెహి తదనన్తరమ్ ।
దాపయేతి రరాన్తస్యాద్వ్యాతిశబ్దవర్ణసన్తతిః ॥ ౧౮
ఛన్దొఽనుష్టుబృషిగ్ పూర్వొ దెవతా సా చతుర్ముఖ ।
బీజముక్తం తదఙ్గాని షడ్భిర్వ్య మన్త్రం ప్రకల్పయెత్ ॥ ౧౯
వర్ణాన్ కనకసఙ్కాశాన్ న్యసె ♦దఙ్గెషు పూర్వవత్ ।
ధ్యాత్వా షొడశలక్షాణి జపెన్మన్త్రమతన్ద్రితః ॥ ౨౦

---

* శిష్టమ్. / పూర్వరూపమ్, క్రోధరూపీ. ౙపునః. ♦ దఙ్గాని.

ఉపచారాయాగ్ పతిస్సద్యో భవేన్మన్త్రప్రభావతః ।
పాతాలగమనాదీని ఫలాన్యస్యాపి పద్మజ ॥ ౨౧

❖ వరాహమాలామన్త్రపరికారః ❖

చతుష్షష్ట్యర్ణసఞ్ఛాతో మాలామన్త్రగ్ ప్రదర్శ్యతే ।
త్రయోదశార్ణాగ్ ప్రథమమేకదంష్ట్రిపదం తతః ॥ ౨౨
చతుర్థ్యన్తం తథా * మేఘపదం ద్విగ్ పోచ్య చ క్రమాత్ ।
ఉల్కావర్ణ పదద్వన్ద్వం చతుర్థ్యన్తం తతగ్పరమ్ ॥ ౨౩
భన్దోమ § యప్రత్యయాన్తం సమ్బుధ్యన్తముదీరయేత్ ।
ద్విర్లోడన్తో దహివాచ్యో హన్తిశ్చ మధిరేవ చ ॥ ౨౪
పచిం చమహచాద్యన్తం ‖ భౌమెతి పదయోర్యుగమ్ ।
హుం ద్విరుచ్చార్యారిశిర స్స్వం తథైవ ఖనిం పునః ॥ ౨౫
లోడన్తమాయ ♦ మగ్నేయీమితి మన్త్రపదస్థితిః ।
బీజముక్తం ◇ తథాఙ్గాని భంక్త్వా మన్త్రం ప్రయోజయేత్ ॥ ౨౬
జామదగ్న్య ఋషిగ్ ప్రోక్తశ్ఛన్దోఽతిచ్ఛన్ద ఈరితః ।
దేవతా దేవదేవేశః స్థూలఘోణవపుస్స్మృతః ॥ ౨౭
లక్షం జపేదిమం మన్త్రం ॥ భూమీప్తుశ్చ చతుర్ముఖ ।
మృత్స్నయా ఋహుయాత్తావద్యావదాప్నోతి మేదినీమ్ ॥ ౨౮
అష్టాక్షరమనోస్తుల్యఫలోఽయం మనురీరితః ।

❖ నృసింహస్య మన్త్రః. ❖

ఉల్కావర్ణం చతుర్థ్యన్తమక్షరస్యావసానతః ॥ ౨౯
చతుష్షష్టి ప్రభేదస్య మన్త్రస్య నృహరేర్మయా ।
సవిస్తారగ్ కథయితుం శక్యతే బోద్ధుమేవ వా ॥ ౩౦
తస్మాత్త్రిచతురో భేదాగ్ కథ్యన్తే కమలాసన
వర్ణచకాదిధోద్ధారస్సంప్రత్యేకాక్షరాత్మనః ॥ ౩౧

---

* మెయపదమ్. § యోంప్రత్యయాన్తం. ‖ భౌమె నృపద. ♦ మగ్నాయీ మన్వగ్గతి. ◇ తదంగాని. ॥ భూతికామః. ఇదమర్ధం క్వచిదధికం దృశ్యతే.

మన్త్రస్య కథ్యతే బ్రహ్మా బ్రహ్మకోశపురస్కృతః ।
నృసింహగ కర్షణో బిన్దురిత్యేకాక్షరమీరితమ్ ॥ ౩౨
ఏతదేవ భవే * దగ్ధం ఛన్దో గాయత్రముచ్యతే ।
దేవో మునిశ్చ దుర్వాసా నృసింహో దేవతా మతా ॥ ౩౩
వర్ణాశ్చ పాటలో లక్షత్రయం జప్యం విపశ్చితా ।
జిగీషుణా చతుర్వర్గఫలమన్యచ్చ కాఙ్క్షితమ్ ॥ ౩౪
త్రియక్షరం చ నత్యన్తమేతదేవాఙ్గమప్యతః ।
అష్టాక్షరాత్మనోఽస్యైవ మన్త్రస్యోద్ధారణం క్రమాత్ ॥ ౩౫
ప్రణవో నతిరన్వక్చ విఘ్నేశో మధుసూదనః ।
అనలశ్చాదిరిన్దుశ్చ రామోఽనుస్వార ఏవ చ ॥ ౩౬
గోపతిర్గోపనశ్చక్షో విష్ణురష్టాక్షర † స్స్మృతః ।
బీజముక్తం తథాఙ్గాని మునిర్వ్యాసోఽన్యదీరితమ్ ॥ ౩౭
జపసఙ్ఖ్యా ఫలాన్యస్య తథైవ కమలాసన ।
సప్తాక్షరం చ నత్యన్తమన్యత్పూర్ణవవర్జితమ్ ॥ ౩౮
బీజాది పూర్వవత్సర్వం షడ్ఙ్గాన్యఙ్గో జప ఏవ చ ।
సాధారణాస్సప్త వర్ణాగ షడ్ఙ్గాఽసాధారణా స్తథా ॥ ౩౯
పూర్వోక్తద్వాదశార్ణాత్మా శఙ్ఖోదరసమాహ్వయః ।
యథాపూర్వం షడఙ్గాని బీజం చైవ యథాపురమ్ ॥ ౪౦
ప్రత్యక్షరం లక్షజపో హోమస్తర్పణమేవ చ ।
పురుషార్థస్య సర్వస్య సాధకస్సాధ్వనుష్ఠితః ॥ ౪౧
మన్త్రో నృసింహవపుషా ద్వాత్రింశార్ణాత్మకోఽవరః ।
వక్ష్యతే § తస్య వర్ణానాముద్ధారస్సంప్రదర్శ్యతే ॥ ౪౨
ఛన్దసామాదిరుదయో గ దీ వహ్నిరచాం ముఖమ్ ।
యష్టిగ కుమ్భో మహామాయా జ్వలనో వైష్ణవస్తథా ॥ ౪౩
స్సర్వాన్తం ద్విరచామాది ద్వాదశార్ణాత్మా చ గోపనః ।
పర్జన్యో బిన్దురుగాత్మా ప్రచణ్డోర్ధోదయస్తథా ॥ ౪౪

---

* చ్ఛన్దో దేవీ గాయత్ర. † స్తతః. § సర్వ. బన్దురుగ్రాంశుః.

మన్దరో జన్మహాన్తా చ పీయూషాత్మా సవైష్ణవః ।
మహేన్ద్రో వాఙ్ముఖం పద్మపాణిర్విజయసంజ్ఞితః ॥ ౫౫
అర్ధచన్ద్రాకృతిర్ముక్తాగ పరిణాదివిభావసుః ।
వరుణశ్చాప్రమేయశ్చ వైరాజో బ్రహ్మసాధనః ॥ ౫౬
స్పర్శాన్తముదయం స్స్పర్శద్వితీయం విష్ణుదైవతమ్ ।
మాధవం భద్రపాణిం చ పద్మనాభగ కలాత్మకః ॥ ౫౭
త్రివిక్రమో ధ్రువగ పూషా స్వరాదిర్మన్దరస్స్మృతః ।
భల్లాయుధో మహామాయా కొర్ధరూపీ చ వైష్ణవః ॥ ౫౮
వనమాలీ స్వరాదిశ్చ / మాధవస్సూక్ష్మలోచనః ।
అప్రమేయో వైధరశ్చ జ్వలనోఙ్కారసంయుతః ॥ ౫౯
ద్విర్మన్దరగ పద్మనాభో విజయశ్చ ॥ చతుర్గతిః ।
ఉదయో మన్దరశిరాగ పదమేతదనన్తరమ్ ॥ ౬౦
వర్ణాని సుసమీకృత్య (నమామ్యహముదీరయేత్ ।
విరాడృషిరనుష్టుప్చ ఛన్దో నరహరిస్స్మృతః ॥ ౬౧
దేవతా బీజమస్యోక్తం మన్త్రిం భజ్యాఙ్గకల్పనా ।
న్యాసశ్చాఙ్గేషు పూర్వోక్తక్రమేణ కమలాసన ॥ ౬౨
? ధ్యాయేత్స్ఫటికవర్ణాభం జపసఙ్ఖ్యా చ పూర్వవత్ ।
మన్త్రోఽయం నారసింహస్య సకలాపన్నివారణః ॥ ౬౩
సమస్తసమ్పజ్జననో వాచ్యో నైవ చ కస్య చిత్ ।

❖ అస్య మాలామన్త్రః. ❖

ఉచ్యతె నరసింహస్య మాలామన్త్రగ శ్చతుర్ముఖ ॥ ౬౪
అధికం సప్తదశభిర్వర్ణైర్వరణశత [త్రయమ్ ।
ప్రథమం ఛన్ద సామాదిర్నతీశ్చ తదనన్తరమ్ ॥ ౬౫

---

* చ. ? భద్రపాణి. ‡ స్స్వర్గమ్. / మాయాపీ. ‡ వైష్ణవశ్చ. ॥ చతుర్భుజః. (జపేల్లక్షత్రయం బుధ. ? ధ్యేయస్స్ఫటికవర్ణాభః. [ద్వయమ్.

చతుర్థ్యన్తం పదం వాచ్యం నరసింహేతి మన్త్రిణా ।
తదేవ చ మహాత్పూర్వం * దేవదానవపూర్వకమ్ ॥ ౫౬
శ్రోణితేతి పదం పశ్చాద్దిగ్ధపూర్వం నఖోత్తరమ్ ।
పదమేకం చతుర్థ్యన్తం నమోఽన్తం సముదీరయేత్ ॥ ౫౭
పచ †గ్రసేతి చ పదం శుషిణ్యన్త §స్సముద్ధృతః ।
‖గ్రన్థినిర్జన్తో హన్తిశ్చ ‖సన్తి? లోణ్మధ్యమోదయః ॥ ౫౮
వహ్నిం ఫట్తదన్తరం పోష్యం ¶తథా కలిపదం తతః ।
చరేతి చ లుపేత్యుక్త్వా ఋరేతి తదనన్తరమ్ ॥ ౫౯
వోం హోం ఖర చిరం చైవ ॥ దూం హోయం జ్వలనమివ చ ।
జ్వలిశ్ఖుచిద్రవిస్ఫోటిన్యన్తో లోణ్మధ్యమోదయః ॥ ౬౦
¶భిదిశ్ఛిదిః తం వికరో ? లోణ్మధ్యమశీరాస్తతః ।
<హిసిమృజాభ్యాం ణిజన్తాభ్యాం లోణ్మధ్యమముదీరయేత్ ॥ ౬౧
ఆంపూర్వోఽనయతిర్లోటి హుంఫడన్తముదీరితమ్
‖ద్రవద్రవేతి చ తతో విపూర్వంతద్వయం పునః ॥ ౬౨
పాతాలాన్తం సర్వశబ్దం వాసినామితి పశ్చిమమ్ ।
[హృదయాదీని కథయే త్కృషిణ్యన్తశ్చ మధ్యమే ॥ ౬౩
అజ్పూర్వోఽ విద్విషిణ్వన్తో లోటి సమ్బుద్ధిశీర్షకమ్ ।
భగవత్పదముచ్చార్య నారాయణపదం తతః ॥ ౬౪
వాసుదేవహృషీకేశపదద్వితయమీరయేత్ ।
దానవాదిలడన్తశ్చ జహి రాక్షసపూర్వకమ్ ॥ ౬౫
అన్తకేతి పదం పశ్చా ద్ధుక్త్వా కామోదకీధనుః ।
ధరేతి గరుడాదిం చ ధ్వజాన్తం పదమూజ్జ ॥ ౬౬

---

*దైత్య. †గ్రహే. §స్సమధ్యమః. ‖అశుద్ధమివ సన్తి? పక్తిరితిక్వచిత్ ¶తథా బల. ॥ద్రూం లోమ్. ¶బిదిశ్ఛిదన్తంవికరో-భిదిన్యన్తంవికారో. <భీతి. [హృది కథయేద్వృహ్మ ఆజ్ఞ-పూర్వో. మూఖ్పూర్వోఽ విదుష్యన్తో తథా-మనుః.

త్రిపూర్వధామన్ని త్యేతన్నతిరస్త్వితి తే పదమ్ ।
త్వాం ప్రపన్నోఽస్మీతి * పరదేవముచ్చార్య తే మనుః ॥ ౬౬
బీజముక్తం షడఙ్గాని పోర్చ్యతే పదశోఽధునా ।
ప్రణవాదిశ్చ నత్యన్త శ్చతుర్థ్యన్తశ్చ విగ్రహః ॥ ౬౭
పురుషాదిముఖాదిశ్చ నరసింహపదం తథా ।
వజ్రశబ్దం ద్విరుచ్చార్య క్రమాచ్చ నఖవిగ్రహౌ ॥ ౬౮
వజ్రేతి నఖదంష్ట్రేతి చోక్త్వాయుధపదం తతః ।
మహానరపదం సింహపర్యన్తం షష్ఠమీరితమ్ ॥ ౬౯
అనిరుద్ధో మునిశ్ఛన్ద స్త్వితిపూర్వం చ దేవతా ।
నృసింహరూపీ భగవానితి † సర్వముదీరయేత్ ॥ ౭౦
బిలద్వారి జపేన్మన్త్రీ షోడశ ప్రయతస్థితః ।
లక్షాణి సర్వగ పాతాలవాసినగ కురుతే వశే ॥ ౭౧
లోకాన్తరగతానాం చ వశీకారక్షమో భవేత్ ।
ఏతావన్తి ఫలాన్యస్యేత్యభిధాతుం న శక్యతే ॥ ౭౨
అతోఽన్యం నారసింహస్య మన్త్రీం సర్వార్థసాధకమ్ ।
చతుశ్శతాక్షరం తస్య సముద్ధారగ ప్రదర్శ్యతే ॥ ౭౩
ఆదావుద్గీథముద్ధృత్య నత్యన్తం బ్రహ్మసాధనమ్ ।
భల్లాయుధం § గదధ్వంసం వారుణం విజయం తథా ॥ ౭౪
మాధవం భద్రవాస్తం చ ‖ పావకం శ్వేతదీధితిమ్ ।
విక్రమం సధుర్వం బ్రహ్మ భాస్కరం మధువిద్విషమ్ ॥ ౭౫
శ్వసనం వారుణం జన్మహన్తారమృతధారకమ్ ।
ద్విరదం సర్వ • చాహం స్యాద్వైధరం తదనన్తరమ్ ॥ ౭౬
ఆచామాదిం సధుర్వం చ కోధరూపమధోక్షజమ్ ।
సపర్వతం హుతవహ ॥ మావ్రతం మధువిద్విషమ్ ॥ ౭౭

---

* తథా దెవముద్ధార్యతె. † సర్వముదీరితమ్. § గదధ్వంసీ. ‖ వామనమ్. • దేహమ్. ॥ మావిషం మధుసూదనమ్.

మారుతం మాధవం బ్రహ్మ ధనదం మధుసూదనమ్ ।
దరం * సచక్రం ఫుల్లం చ మాధవం † నగవారిణమ్ ? ॥ ౭౯
సవిక్రమఞ్చ కమలం పర్వతం పాశపాణినమ్ ।
సబన్ధుం కమలం పఞ్చ బిన్దుమ్ స్తుక ‡ భూషితమ్ ॥ ౮౦
సుముఖం చాగ్నిశిరసం కరాలం మృగవల్లభమ్ ।
ఋపాకరం తథాయాన్తం యామినీనాథమబ్జజ ॥ ౮౧
హృదయాహ్లోద మాకారం చతుర్గతిమనన్తరమ్ ।
నృహరిం భువనం సూక్ష్మలోచనం రామశీర్షకమ్ ॥ ౮౨
విజయం పాటలం భానుం సూదనం సుపఙ్కజం తథా ।
{ యాన్తం తచ్ఛిరసం పశ్చా ద్వారుణం గజవాహనమ్ ॥ ౮౩
వాసుదేవం తథాకోధ రూపమాకారమూరుతౌ ।
వైధరం సూదనం భద్ర హస్తం వారుణమైన్దవమ్ ॥ ౮౪
{ వత్సోతదేహం సుముఖం విక్రమం ‹ విజయాభిధమ్ ;
దృష్టివిక్రమ ॥ పాశాన్తసుభగాపిఁతవిఘ్నరాట్ ॥ ౮౫
¶ తద్ద్వితీయమచామాదిద్వితయం శ్వసనం తథా ।
మాధవం సద్ధ్రువం భానుమాన్తం మాదవభాస్కరౌ ॥ ౮౬
రామం భల్లాయుధం పఞ్చ అన్తకం స్యాత్సుధారసమ్ ।
భద్రహస్తమచామాది భాన్త h మాధరసూదనౌ ॥ ౮౭
భద్రం వసుం శ్వేతరుచిం విక్రమం సద్ధ్రువం తథా ।
మార్తాణ్డం మాధవం భానుం గోపనం వాన్తమాధరౌ ॥ ౮౮
యాన్తం పశీధరం చోగ్రం వసుం) వారుణగోధనౌ ।

---

* సచక్రమ్. † నాగవారుణమ్. ‡ భూషణమ్. { మాయాన్తం శిరసః పశ్చాద్ద్వారుణం ఖగవాహనమ్ । { వస్వోతదేహం. ‹ విజయాహితమ్. ; పఞ్చాన్తసుభగాపతి. ¶ ద్వితృతీయ-అద్వితీయ. h మాన్తరమాధన.) వరుణగోపనౌ.

కుశేశయం మాధవం చ సుముఖం కౌస్తుభం తథా ॥ ७८
విష్ణోశం గోపనం బ్రహ్మ రోహితాశ్వం సగోపనమ్ ।
= వసనం సుముఖం పశ్చాద్వారుణం మధువిద్విషమ్ ॥ ८०
దాఙ్ఞాయణీశముదయం వైధరం * మాధవం తతః ।
అమృతం † వైధరమచాం ద్వితీయం భాన్తమబ్జజ ॥ ८०
ఓతదేహం తథా దృష్టిం § యాన్తమాకారమక్షరమ్ ।
వక్రతుణ్డం గన్ధవహం ‖ విష్టరం విజయం తథా ॥ ८१
అమృతం విక్రమపరం శ్రీవత్సం వరుణార్పితమ్ ।
యాన్తం ♦ గుహాలయం నాన్తం పాన్తం చ మధుసూదనమ్ ॥८३
‹ సద్ధ్రువం ద్రుహిణం క్రోధం పావకం సుముఖం పునః ।
సపశ్చిమం పద్మనాభం వైధరం చ చతుర్ముఖ ॥ ८४
పవమానం సభువనం ॥ భాన్తం కుఞ్జరగోపనౌ ।
భద్రహస్తం సరామం చ యాన్తం స్యాచ్ఛ్రీధరం తథా ॥ ८५
భద్రం చ ధనదం పాపహాననం జయమన్దరౌ ।
విష్ణోశం సూదనం భల్లం భాస్కరం స్యాచ్చతుర్గతిమ్ ॥ ८६
శుభదం వామనపరముగ్రం వసుశిరస్తథా ।
ప్రద్యోతనం తథా యాన్తమృతధామోగ్రవామనౌ ॥ ८७
కమలం మాధవపరం సరసీరుహసమ్భవ ।
వాన్తం చ శుభదం దణ్డం ఖర్వం ఖడ్గధరం పునః ॥ ८८
సరోజమృతధామానం కతృతీయం చ వైధరమ్ ।
అచాం ద్వితీయం ధనదం బహులం ? సౌరమాధరౌ ॥ ८८
నాసిక్యం చ సముచ్చార్య హుంఫట్‌శీర్షాణి యోజయేత్ ।
త్రయోదశాని బీజాని హుంఫడన్తాని యోజయేత్ ॥ ००

= శ్వసనం. * మాసపమ్ † వైధరం పశ్చాత్. § వాన్త-మక్షయమ్ స్వాన్త—యమ్. ‖ విష్టపమ్. ♦ గుణాలయం భాన్తమ్. ‹ సవర్ణం ॥ హాన్తమ్. ? సోమమాన్తరౌ సౌరమాన్తరౌ.

1 బీజాక్షరేషు ప్రత్యేకం హుంఫట్కారముదీరయేత్ ।
ద్వాదశాఙ్గవిదాం పోర్చ్యం భాస్కరం సగుహాలయమ్ ॥ ౧౦౧
నాసిక్యం నృహరిం చోర్వం చన్ద్రార్ధం యాన్తమౌషధమ్ ।
సద్ధ్రువం మారుతం చోర్వీం సదణ్డం చ 2 ఋపాకరమ్ ॥ ౧౦౨
* సమరం సద్ధ్రువం భానుమోర్వం నాసిక్యమబ్జజ ।
ప్రద్యోతనం సభువనమధేన్దుం సాన్తమేవ చ ॥ ౧౦౩
సాగ్నిం సవామనం సార్ధం చన్ద్రం చైవ సరోరుహమ్ ।
వాసవం వామనపరం సద్ధ్రువం † కతృతీయకమ్ ॥ ౧౦౪
మహేన్ద్రమోర్వం నాసిక్యం § మాధవం ద్విరదాననమ్ ।
‡ సుభద్రం శ్రీధరం భద్రహస్తం గారుడమేవ చ ॥ ౧౦౫
చిత్రభానుం శశధరం పీయూషం వసుశీర్షకమ్ ।
మారుతం భద్రహస్తం చ విజయం వసుసూదనౌ ॥ ౧౦౬
ప్రచణ్డం ♦ బన్ధుసహితం వక్రతుణ్డం గుహాలయమ్ ।
॥ సుముఖార్ణం చ సప్తార్చిర్దరం చన్ద్రమచాం ముఖమ్॥౧౦౭
అపామధిపతిం చాగ్నిం జృమ్భలం ద్విరదాననమ్ ।
ధనదం వరుణం మాయాం భాన్తం స్యాద్బ్రహ్మసాధనమ్ ॥ ౧౦౮
పన్నగం సుముఖం పాపహననం ౮యాన్తమబ్జజ ।
అమృతం విక్రమయుతం వైధరం ధూలికేతనమ్ ॥ ౧౦౯
గోపనం సద్ధ్రువం ¶ చన్ద్రం సార్ధేన్దుం భాస్కరం వసుమ్ ।
సపశ్చిమం హుతవహం మతిమద్వాసవం తతః ॥ ౧౧౦
పాటలం సర్వరోధం స్యాత్కుఞ్జరం మన్దరద్వయమ్ ।
లక్ష్మీం ' సవిజయం చాగ్నిం హృషీకేశం చతుర్ముఖ ॥ ౧౧౧

---

1 బీజాక్షరాణి. 2 ఋమాసరమ్. * సమనుమ్. † సతృతీయకమ్. § మాధరమ్. ‡ సుభగం. ♦ బన్ధురహితం. ॥ సుముఖాన్తం. ౮వాన్త ¶ చాన్ద్రమ్. ' స విజయామ్.

భద్రహస్తం మానుషేశం సూదనం వారిమన్దిరమ్ ।
శఙ్ఖం కలానిధి మపాంనాథం వసుమధుద్విషౌ ॥ ౧౧౨
పశ్చిమం విజయం చాగ్నిం సుభద్రం పురుషాత్మకమ్ ।
కలానిధ్యోశ్చ యుగలం వారుణం వసుశీర్షకమ్ ॥ ౧౧౩
వైధరం ¶ మధువిద్వేషం మాధవీం మధువిద్విషమ్ ।
ఆధశ్చన్ద్రం హుతవహమనన్తం చ ద్విరుద్ధరేత్ ॥ ౧౧౪
సాన్తం సవిక్రమం * సెన్ద్రం బిన్దుమస్తకభూషితమ్ ।
దశ పఞ్చ చ బీజాని హుంఫడన్తాని పూర్వవత్ ॥ ౧౧౫
మన్దరం విక్రమ † వశమైన్ద్రం వైవిక్రమం తథా ।
ఖడ్గహస్తం సరామంచ వాసవం సహావిక్రమమ్ ॥ ౧౧౬
వైధరం చోర్ధ్వలోకేశం శ్రీబీజం చాను § నాసికమ్ ।
ఓతదేహం సయష్టిం చ అచామాదిం సయష్టికమ్ ॥ ౧౧౭
అచాం ద్వితీయమర్ధేన్దుం కపిలం సఙ్గిణం తథా ।
‡ మారరం గోపనం దణ్డం మ రరం పఞ్చబిన్దుకమ్ ॥ ౧౧౮
నాసిక్యం భాస్కరం వీరసేనం యష్టిం చ భాస్కరమ్ ।
ఓతదేహం సయష్టిం చ ♦ పతనం చౌర్వనాసికౌ ॥ ౧౧౯
రోహితాశ్వం చ కలశం విక్రమం కమలాసన ।
వాసుదేవం ॥ సహృదయాహ్లాదనం బన్ధుమస్తకమ్ ॥ ౧౨౦
శుక్లం సహస్రకిరణమైన్దవం చాగ్నిమస్తకమ్ ।
వైరించం బన్ధుసహితం పావకం సుముఖం తథా ॥ ౧౨౧
పశ్చిమం త్వమృతధామానం కకుభా ‹ హ్వామనన్తరమ్ ।
సవారుణం / సురపతిం సబన్ధుం విజయం తథా ॥ ౧౨౨

¶ మధువిద్వేషి. * బన్ధుం సింధు. † పరమ్. § నాయకమ్.
‡ మాధరమ్. ♦ తాపనం చౌర్వనాసికౌ। లోహితాశ్వం చ కమలమ్.
॥ సహృదయం చోదనం. ‹ కకుభావమన్త. / వసుపతిమ్.

లక్ష్మీం మధుద్విషమథో ఏకదంష్ట్రగతిం పునః ।
అగ్నిశీర్షం ద్వితీయం చ ఋషం పఞ్చాన్తకం మతమ్ ॥ ౧౨౩
ద్రుహిణం 1 చోదయం బ్రహ్మ వాసవం వామనం 2 తతః ।
శుభదం పశ్చిమమచాం ద్వితీయం కమలాసన ॥ ౧౨౪
ద్వితీయం సద్మగ్రిమం చాబ్జ 3 యోనిం శ్రీధరపఙ్కజే ।
శ్రీవత్సమబ్జం విజయం రామమస్తక 4 మన్దరమ్ ॥ ౧౨౫
ఉదయం * శక్రకర్తుం చ విజయం బ్రహ్మసాధనమ్ ।
మన్దరం యాన్తధగదం యాన్తం చన్ద్రఘటం వసుం ॥ ౧౨౬
భల్లాయుధం హ్యపి కేశమేక † నేత్రం ఘనం పునః ।
సబన్ధుం మన్దరం దృష్టియుగలం చాగ్నిశీర్షకమ్ ॥ ౧౨౭
భద్రం చతుర్గతిమథో ఫణీన్ద్రం యాన్తసూదనౌ ।
నృహరిం కలానిధిమచా మాదిం ‡ యాన్తం మధుద్విషమ్ ॥ ౧౨౮
కతృతీయం గన్ధర్వంసం విఘ్నేశం నరవాహనమ్ ।
అమృతం వసునామానం ధరిత్రీం మధుసూదనమ్ ॥ ౧౨౯
కమలం విక్రమపరంయాన్తం వామనహస్తకమ్ ।
వాన్తం ¶ గుణాలయం చైవ ణాన్తం ఢాన్తం మధుద్విషమ్ ॥
పశ్చిమం చైన్దవమథో భాన్తాపిత స 4 గోపనమ్ ।
ధనదం చోతవపుషం భద్రం దక్షం చ సూదనమ్ ॥ ౧౩౧
వైధరం ॥ చైన్దిరమచాం ద్వితీయం కమలాసన ।
త్రివిక్రమం భద్రకరం మహామూయాఙ్కితం వసుమ్ ॥ ౧౩౨
మృగేశం వరుణం చైవ వైరాజం పఞ్చబిన్దుకమ్ ।
ఋపాకరం కఞ్జభవం తతస్త్వాద్విష్ణునాయకమ్ ॥ ౧౩౩

---

1 చోదనమ్. 2 తథా. 3 యోనిస్త్వాచ్ఛిపఙ్కజె. 4 మన్దరా
* చైవశక్రం చ, చైవ తచ్ఛక్రిమ్. † నేత్రిఘటం. ‡ ధాన్తం-ధారా. ¶ గువాలయమ్. 4 గోపతిమ్. ॥ చైన్దవ.

సదృష్టిం వైధరం దేవదత్తం కుమ్భం చతుర్ముఖ ।
గతం సబుధధామాప్యం మాతార్ణ్డం = పాశహస్తకమ్॥౧౩౪
సమాధవం స్యాద్విజయం గోపనం విషమధ్వనిమ్ ।
సరసీరుహం నోర్ధ్వలోకం సరసీరుహసమ్భవ ॥ ౧౩౫
పద్మాం స ? మన్దరాకారౌ ప్రచణ్డర్షభసంమితౌ ।
1 వైధరం వరుణం రామం భూధరం వహ్నిమస్తకమ్ ॥ ౧౩౬
జృమ్భలం త్వవృతధామా చ స్యాతాం భాస్కరమన్దరౌ ।
2 ఆద్యన్తం యాన్తమాకారం గారుడం హిమదీధితిమ్ ॥ ౧౩౭
ఓఙ్కారాదిం శశిధరం 3 సవిష్ణుం వరుణం వసుమ్ ।
* సుధారసం ప్రచణ్డాగ్నిం భవే † ద్రుతమనన్తరమ్ ॥ ౧౩౮
కోధిరూపం సరామంచ § గదం చ బుధధామకమ్ ।
గోపతిం వారుణపతిం విక్రమం యాదసాం పతిమ్ ॥ ౧౩౯
మధుద్విషం హుతవహం ప్రచణ్డం యామినీపతిమ్ ।
సుధారసం ‖ వసుయుతం జన్మధ్వంస మపాంపతిమ్ ॥ ౧౪౦
యాన్తం సుధారసం బన్ధుం ♦ ద్విద్విరాకారమిన్దిరామ్ ।
ద్విరదం పాపహననం మధుసూదనమబ్జజ ॥ ౧౪౧
విజయాకార ¶ గర్భాశ్చ ఆకారవిధుమాదరాః ।
పావకం పీతవర్ణాభం బ్రహ్మసాధనమబ్జజ ॥ ౧౪౨
ж భద్రవిక్రమతోయేశమాకారెన్దుసవిక్రమౌ ।
॥ ఇభాకారం తతో ద్యుమ్న భాస్కరా = భూతవైధరాః ॥ ౧౪౩

= వామహస్తకమ్. ? సమన్దమా. 1 వైరాజం. 2 ఆవృతమ్. 3 విష్ణుం వరుణమస్తకమ్ * సుధాసమమ్. సుధారసం ప్రవర్ణాజ్కమ్. † ద్రుత. § గతిమ్. ‖ బన్ధుయుతం ♦ విఘ్న. ¶ భగార్ణాశ్చ ఆకారవిధమో. ж సుఖదం విక్రమం తోయెశ మాకారెన్దు. ॥ గుహకారమ్.—ఉభాభ్రత స్తతో. = వృతవై.

మారుతాకార భద్రాశ్చ మాన్తాకారమహోత్పలాః ।
ఉగ్రాత్మవసువాయవ్యసూదనా విధిరబ్జజ ॥ ౧౪౪

ఉగ్రశీర్షకమారుత్యా పశ్చిమ ౮ద్యుతిమైవవమ్ ।
వామనం వైధరం సూక్ష్మలోచనం [కతృతీయకమ్ ॥ ౧౪౫

కుమ్భం భద్రకరం చాపి మాధవీం భాస్కరం మధు ।
సూదనం త్రిదశాహారం విక్రమం చోగ్రరూపకమ్ ॥ ౧౪౬

ప్రచణ్డమోతదేహం చ శుభదం / పిత్తవర్ధనమ్ ।
పావకం సుముఖం భద్రహస్తం వైరాజమక్షరమ్ ॥ ౧౪౭

కుమ్భం ● సుదర్శనం చైవ కపిలాక్షం చతుర్ముఖ ।
ద్విగ ॥ ప్రపన్నోస్మీతిపదం సముచ్చార్య పితామహ ॥ ౧౪౮

బ్రహ్మకోశం పురస్కృత్య నృహరిం చానలం తథా ।
బ్రహ్మసాధనసానిక్యా బీజం పోక్తమతగ పరమ్ ॥ ౧౪౯

నిగమాదిం సుభద్రం చ పాటలం సద్భావం తథా ।
మన్త్రస్య శక్తిముద్ధృత్య ఛన్దసామాదిముద్ధరేత్ ॥ ౧౫౦

గారుడం మధుహన్తారం నాసిక్యం విజయం వసుం ।
సపద్మనాభం మాయాం చ సూక్ష్మదృఙ్నాభవం ఘటమ్ ॥ ౧౫౧

భద్రహస్తం వైదరం చ శ్రీధరం చాగ్నిపిక్రమౌ ।
వైరాజం భాస్కరం యాన్తం మదు * శత్రు నమీర్ణదౌ ॥ ౧౫౨

మన్దరం † మాతరమచాం ద్వితీయం విష్ణుపావకౌ ।
కలానిధిం సబన్ధుం చ సార్ధచన్ద్రం క్ష్వేపాం పతిమ్ ॥ ౧౫౩

సూదనం శఙ్ఖమపరం కతృతీయం చతుర్ముఖ ।
/ సాన్తం వసుయుతం చైవ ద్విరుచ్చార్య చతుర్ముఖ ॥ ౧౫౪

హుంఫడన్తం చ నత్యన్తం హ్యాన్మన్త్రం పరికీర్తితమ్ ।

౮వ్రత. [కత్ర్. / చిత్తవర్ధనమ్ పిత్తదర్శనమ్ ● చ సూదనం ॥ ప్రపన్నోస్మీతి. * శక్రా. † మాధవమచాం. క్ష్వేపాం / చాన్తం వాయుసుతం

♦ వేదాదిం పన్నగం పఞ్చబిన్దుభూషితమస్తకమ్ ॥ ౧౫౫
వాసిక్యం భద్రహస్తం చ మధుద్వేషిం వసుం తథా ।
ఐన్దవం విక్రమపరం నాసిక్యం భాస్కరం ఘటమ్ ॥ ౧౫౬
సబన్ధుం కమలం పద్మనాభం వామన ॥ హస్తకమ్ ।
పుణ్డరీకం సబన్ధుం చ వైరాజం వైధరం తతః ॥ ౧౫౭
గోధనం విజయం మాన్తం వైధరం మధుసూదనమ్ ।
మానుపం చామృతం భద్రకరం గోపనపద్మజౌ ॥ ౧౫౮
సగోపనదరం చైవ మాధరం కతృతీయకమ్ ।
ఋతం చ సైన్ధవం బన్ధుం సధుగ్వివం గ్ మాతరం త్వచామ్ ॥
ద్వితీయం పురుషం బ్రహ్మమాధవీం మాధరం పునః ।
భృగుఖడ్గకరం చైవ ద్విరుచ్చార్యమతగ పరమ్ ॥ ౧౬౦
హుంఫడన్తం శిరోమన్త్రిం రర ఇత్యవసానకమ్ ।
౬ వేదాదిమురగం షష్ఠమచామధ్రేన్దుమైన్దవమ్ ॥ ౧౬౧
పుల్లనేత్రం సభువనం గహిఁతం * భూధరాత్మకమ్ ।
కుమ్భం సవిక్రమం పద్మం † ఖేటకీ కలశం త్వచామ్ ॥ ౧౬౨
తృతీయం ¶ కమలం పఞ్చబిన్దుం సుముఖమబ్జజ ।
యాన్తం ‖ చ శిరసామబ్జయోనిమేణేశమైన్దవమ్ ॥ ౧౬౩
ప్వావహోధరం శశధరం ముఖం భూధరసూదనౌ ।
చతుర్గతిం శతానన్దం వాసుదేవం సపశ్చిమమ్ ॥ ౧౬౪
కలానిధిం సరామం చ యష్టిం భాస్కరగోపనౌ ।
చతుర్గతిం ♦ ఖర్వదేహం సూదనం భానువిక్రమౌ ॥ ౧౬౫
॥ ద్విరభ్యసేద్ధుంఫడన్తం ¶ శిరోమన్త్రిముదీరితమ్ ।

♦ వేదాది పఞ్చగమ్. ॥ మస్తకమ్. గ్ మాధరం త్వచామ్. భృగుం ఖడ్గధరం. ౬ తతగ పరం. * భూసురాత్మకమ్. † ఖేటకీం. ¶ కలశం పంచ. ‖ తచ్ఛిరసామబ్జ. ♦ ఖడ్గదేహమ్. ॥ ద్విర్వ్యస్యేత్. ¶ శిఖా.

దేవానాం చాసవచనమస్తై సంయోజ్య మన్త్రవిత్ ॥ ౧౬౬
ఓఙ్కారం నృహరిం వీరసేనం నాసిక్యమైన్దవమ్ ।
మాతరం యామినీనాథమృతధామసదర్చితమ్ ॥ ౧౬౭
అఖణ్డలేశం సపెశమాకారం కవృతీయకమ్ ।
ద్విరదం విక్రమపరం బహులం ఋఘటవిక్రమౌ ॥ ౧౬౮
అమ్భోరుహం చోతదేహం హృదయాహ్లోపవిద్రమౌ ।
కలానిధిం సుభదాన్తం సుముఖాన్తం సమాధినమ్ ॥ ౧౬౯
ఛాన్తం శశధరం దేవదత్తం చాన్తం సకుపఙ్కజమ్
ఐన్ద్రిం చ కుఞ్జరముఖం పీయూషద్యుతివిక్రమౌ ॥ ౧౭౦
సయష్టిం ద్యుమణిం చాది 1 దేవం యాస్తం హిమాలయమ్ ।
సదణ్డం గరుడం బన్ధుం పశ్చిమం చ ద్వారుద్ధరేత్ ॥ ౧౭౧
హుంఫడన్తం చ కవచం హుంఫట్ శీర్షం ప్రకీర్తితమ్ ।
ఆగమాదిం నరహరిం చౌర్వం నాసిక్య పైఙ్గిలి ॥ ౧౭౨
వైధరం శిగోధనం ణాన్తం మారుత్యం 4 వైధరం మధు
సూదనం భద్రహస్తం చ పీయూషం సరసిరుహమ్ ॥ ౧౭౩
గోపనం ఫులహం చైవ సూదనం మారుతం వనమ్ ।
కూటం * పుల్లాయుధమచాం షష్ఠం వైశాఖమేవ చ ॥ ౧౭౪
కవృతీయం పద్మనాభం భాస్కరం మధువిద్విషమ్ ।
దృష్టిం సవామనం భద్రహస్తం సాగ్నిం సముద్ధరేత్ ॥ ౧౭౫
భాస్కరం భద్రహస్తం చ తద్ద్వారుచ్చార్య మన్త్రవిత్ ।
పశ్చిమం వక్రతుణ్డం చ మన్దరం సుప్రతిష్ఠితమ్ ॥ ౧౭౬
తానుదీర్యాథమన్త్రిజ్ఞస్సుభద్రం చైన్దవం పునః ।
సదణ్డం వామనశిరా అమ్భోరుహనికేతన ॥ ౧౭౭

ఋఘటవిక్రమమ్. 1 దేవమాన్తం. 2 మేవ చ. శిగోపనణాన్తం-గోపనం ణాన్తమ్. 4 మాధరమ్. * ఫుల్లాయుధ.

अमोघरुहं सभुवनं पावकं भुवनं तथा ।
नृहरिं पापहननं विक्रमं विजयं पुनः ॥ ७३७
वैरिघ्नं † वामनं दक्षमौग्रं दक्षं चतुर्मुख ।
गुहालयं सविजयमग्निशिरं च मारुतम् ॥ ७३८
ऐशेशं मन्दरं भानुं सूदनं विघ्ननायकम् ।
यान्तं ताराधिपं मायां सद्भ्रीवं मारतं तथा ॥ ७३९
मधुद्विषं § मारुतं च हुंफडस्त्रं प्रकीर्तितम् ।
अस्त्रशब्दं चतुर्थ्यन्तं फडन्तं च समुद्धरेत् ॥ ७४०
उद्गीथं नृहरिं ♦ सर्गमन्दरं मारतं त्वचाम् ।
द्वितीयं पश्चिमं पद्मनाभं सादिसमन्वितम् ॥ ७४१
खड्गहस्तं च सुमुखं मेदिन्याग्नि ‖ पदमम्बुजम् ।
सगोपनं सुरपतिं गोपनं खद्वितीयकम् ॥ ७४२
भद्रहस्तं ※ सरामं च वासवं ब्रह्मसाधनम् ।
खड्गहस्तं गजमुखं सूदनं च चतुर्गतिम् ॥ ७४३
अचामादिं गजमुखमौषधं सान्तमब्जज ।
माधवीं मारुतं यान्तं मूधरं पश्चिमं तथा ॥ ७४४
सबन्धुं सप्रचण्डं चाप्येशेशं पाटलप्रियम् ।
मूर्ताण्डं मधुविद्वेषिं भद्रं स्याद्धृतधामकम् ॥ ७४५
दाक्षायणीशं रामिं स्यादनुस्वारं चतुर्मुख ।
दिवाकरं चादिदेवं * दरं वैधरगोपनौ ॥ ७४६
पावकं पुरुषोत्तानं † द्विरुक्तं कमलासन ।
हुंफडन्तं च नैर्ऋताभ्यां वौषट्कारं प्रयुज्य च ॥
एवं न्यस्य विधानज्ञो विष्कम्भान्तं सदण्डकम् ।
दिवाकरसहस्रांशुं § हृदयाणं षडुद्धरेत् ॥ ७४८

† वायसम् § माधवं च ‖ फडन्तम्. ♦ सोमं मन्दरं माधवम् ‖ पतिमम्बुजम् ॥ ※ सनामं च. * मन्त्रवैधरगोपनौ † द्विरुक्त्वा § हृदयादीन् समुद्धरेत्.

ఉత్పలం కుముదం రక్త జపాబన్ధూకకింశుకమ్ ।
పాటలం హృదయాదీనాం వర్ణాష్టవ్యాం ప్రమాదృవేత్ ॥ ౧౯౦

రక్షామన్త్రాః

రక్షామన్త్రం ప్రవక్ష్యామి చన్దసాహ్వాదిముద్ధరేత్ ।
విష్ణోశం పద్మనాభం స్యాద్ధ్రీఁ వ్యాపకం ప్రమమ్ ॥ ౧౯౧
సదణ్డం చ సమాతార్ణం బహ్వాం సగ్ధ పాలయమ్ ।
పశ్చిమం వామనపరం ప్రచణ్డం సగ్ధిం ధ్వంత్ ॥ ౧౯౨
శల్లాయుధం గదధ్వంసం లాన్తం సిప్రహరం తథా ।
అచామాదిం దినమణిం మాధవం సౌఽమమ్ముఖమ్ ॥ ౧౯౩
ఐణేశం ధనదం దక్షం వసుశీర్ష్ణం చ సంస్థితమ్ ।
ధనాధ్యక్షం తథా దక్షం పావకం మస్తకస్థితమ్ ॥ ౧౯౪
ధాన్తం సవిక్రమం ఖాన్తం హాన్తం స్వాగ్నస్థితం పునః ।
ద్విరదాస్యం బన్ధుపరం మాధవీం చూన్ధశోభితామ్ ॥ ౧౯౫
వాసుదేవం ఖడ్గధరం చతుర్గతిషు సంస్థితమ్ ।
॥ ముఖం సవైధరం బ్రహ్మాన్తారం తద్గ్రీవ్యం రేత్ ॥ ౧౯౬
పవిత్రమప్రమేయం స్యాత్ఖడ్గం చ దిశిపుస్కరమ్ ।
సర్వరోధం ద్విరుచ్చార్య కమలం సనిరోధనమ్ ॥ ౧౯౭
యథాపురం సదణ్డం చ పూరణం యాస్తథాన్తౌ ।
ద్వివక్త్రవ్యం సుభద్రం చ విక్రమం విష్ణుసైధరౌ ॥ ౧౯౮
* తద్విరుద్ధశ్చలధ్వంసీ బన్ధువిష్ణుం వైధరమ్ ।
† ఐన్దిరం చోతదేహం చ ఉగ్రం పాన్తం చతుర్ముఖి ॥ ౧౯౯
అత్రిం చాగ్నిం మధుద్వేషమమ్బాతం ధ్వజకేతనమ్ ।
తార్క్ష్యం సఙ్కర్షణం దణ్డం తద్విరుద్ధం ప్రపూరయ సద్మజ ॥ ౨౦౦

యాన్తం. ద్విరాసనం బన్ధుపరం మాధవం ॥ సుఖం.
* తద్విరుక్త్వా † ఐణేశం.

మాతాణ్డమూర్ధ్వనాసిక్యం తదుదీయమతగ్ం పరమ్ ।
కృ పావకం చౌవశిరసం సదణ్డం గోపనం తథా ॥ ౨౦౧
గదధ్వంసం చలధ్వంసం తదుదీయ జయం తథా ।
వై రాజం యాన్తశిరసం శుక్లం వై రాజపావకౌ ॥ ౨౦౨
జృమ్బలం * సమతా బ్రహ్మ మారరం దక్షసంజ్ఞితం ।
ప్రచణ్డం మాధవం చైవ కలశం బన్ధశీషకం ॥ ౨౦౩
। కమలాం వారుణం యాన్తం హృషీకేశం చ పశ్చిమం ।
మాయా ॥ జితం ప్రచణ్డం చ మాధవం చ రరాన్తిమం ॥ ౨౦౪
బీజమఙ్గాని చోక్తాని దుర్వాసా ఋషిరుచ్యతే ।
ఛన్దో బస్తం దేవతా చ మహానరహరిహరిః ॥ ౨౦౫
మాలామన్త్రై ప్రతివర్ణాస్న్యశ్శుక్ల పీత = సితాసితాః
తత్వం చ పరమవ్యోమ సకలీకరణం తథా ॥ ౨౦౬
వికలీకరణం చైవ ఋమన్త్రస్యాప్యాయనం భవేత్ ।
మోచనం చైన / ఇత్యేతే కథితాగ్ం కమలాసన ॥ ౨౦౭
చతుష్షష్టివిధే మన్త్రే నారసింహే మహానయం ।
నృసింహో వ్యోమచక్రాఖ్యగ్ం పాతాలాఖ్యశ్చ సూరిభిః ॥ ౨౦౮
ధ్యాయేన్మృత్యుభయే కృత్యాప్రవేశే యుధి విద్విషాం ।
ఉచ్చాటనే సంహననే భూతానామపనోదనే ॥ ౨౦౯
ఆఖ్యాయతె ధ్యానమస్య స్మృతం సవితృమణ్డలె ।
మధ్యే వికస్వరే శుభ్రె పద్మకె విష్టరోదకె ॥ ౨౧౦
ఆసీనం షోడశముఖం భుజైస్తద్విగుణైర్యుతం ।
ఆయుధైశ్చక్రచక్రాద్యైర్దుర్దశైరశ్మిమాలిభిః ॥ ౨౧౧
వరచక్రప్రతిఖ్యే తు ముఖ్యరెష్వన్యకర్మసు ।

కృ సహితం * మాధరం । పమలాఛరణం యాన్తం. ॥ క్కితం
= సీతారుణా ఋమన్త్రస్యైవా. / ఇత్యేతత్కథితం.

❖ బీజశక్త్యాదిద్వాదశాఙ్గప్రశ్నః. ❖

బ్రహ్మా :—

ద్వాదశాఙ్గాని యోవేత్తి మన్త్రం సోహంతి వేదితుమ్ ॥ ౨౧౨
ఇత్యుక్తం భగవఁ భూయో జిజ్ఞాసా తేషు వర్తతె।

❖ తన్నిరూపణమ్ ❖

శ్రీభగవాఁ :—

బీజం శక్తిస్తథె వాఙ్గం హృదయాది చ షడ్విధమ్ ॥ ౨౧౩
ఋషిశ్ఛన్దో దేవతా చ వర్ణోద్దీపనమెవ చ।
ఆప్యాయనం మోచనం చ సకలీకరణం తథా ॥ ౨౧౪
వికలీకరణం చైవ ద్వాదశైతాని పద్మజ।
తేషాం స్వరూపం వక్ష్యామి క్రమాత్తదవధార్యతామ్ ॥ ౨౧౫
మన్త్రస్య ప్రకృతిర్బీజమక్షరం తత్సముద్ధృతమ్।
ఆత్మా మన్త్రస్య సా శక్తిర్యథా మన్త్రి * ఫలప్రదః ॥ ౨౧౬
హృదయాదీని మన్త్రస్య షడఙ్గాని పితామహ.
దేవస్యేవ ముఖాదీని ఏషు మన్త్రిగ్ ప్రతిష్ఠితః ॥ ౨౧౭
ఋషిగ్ ఫలస్య ద్రష్టా స్యాచ్ఛన్దస్తదభిధీయతే।
అక్షరాణామియత్తా యా దేవతా వాచ్యముచ్యతే ॥ ౨౧౮
రూపభెదశ్చ శుక్లాదివర్ణగ్ కమలసమ్భవ।
సంపుటీకరణం రేఫ లకారాభ్యాం తు దీపనమ్ ॥ ౨౧౯
యథోదితాత్మనైస్సవైఁస్సంస్కారశ్శోషణాదిభిః।
మన్త్రస్య దేహవత్ప్రోక్తం యత్తదాప్యాయనం బుధైః ॥ ౨౨౦
మన్త్రస్య మోచనం నామ ప్రయోగస్తమ్భనాదిషు।
మన్త్రాక్షరాణాం ప్రత్యేకం సంపుటీకరణం స్మృతమ్ ॥ ౨౨౧
సకలీకరణం విద్ధి ప్రణవెన చతుర్ముఖ।
వౌషట్కారవషట్కారవుంకారైగ్ పృథగీరితైః ॥ ౨౨౨

---

* ఫలప్రదా.

దేవతానామభీష్టానాం సన్నిధియఁగ పుటాదిషు ।
ప్రాధ్యతే * స చతుర్వక్త్ర వికలీకరణాహ్వయః ॥ ౨౨౩
ఏతాన్యేవ ప్రయుఞ్జీత విద్యయోరాద్యయోరపి ।

❖ వామనమన్త్రిః. ❖

ఏకాదశాక్షరో మన్త్రో వామనస్య ప్రదర్శ్యతే ॥ ౨౨౪
పూర్వోదితాస్సప్రణవాః విశేషస్సముదీర్యతే ।
పీయూషమాదిదేవం చ మన్దరం చాదిముద్ధరేత్ ॥ ౨౨౫
విఘ్నోశం గోపనం వాయుమాద్యం చేతి చతుర్ముఖ ।
బీజం † శిరస్యూర్ధ్వలోకో యష్టిశ్చేతి ‡ చతుర్గతిమ్ ॥ ౨౨౬
అఙ్గాని షట్పలాదీని స్వరాన్తాన్యానుపూర్వ్యశః ।
సానుస్వారాణి యోజ్యాని కాశ్యపో మునిరిష్యతే ॥ ౨౨౭
ఛన్దశ్చ దైవం గాయత్రం వామనో దేవతా పునః ।
లక్షాద్యేకాదశ జపే హోమే చ జలతర్పణే ॥ ౨౨౮
తతస్సిద్ధ్యతి మన్త్రోయం పురుషార్థచతుష్టయమ్ ।
ఫలమన్యచ్చ యచ్చేష్ట మష్టాక్షరవదీరితమ్ ॥ ౨౨౯

❖ త్రివిక్రమమన్త్రిః. ❖

ఓమాదినతిపూర్వాణి చత్వార్యాద్యాని పూర్వవత్ ।
సప్తాక్షరస్య మన్త్రస్య సాధనం చ యథాపురమ్ ॥ ౨౩౦
సప్తలక్షజపాదుక్తం ఫలమాప్నోతి మన్త్రవిత్ ।
గృహీత్వాణాక్ష సప్త పూర్వాన్వైరాజో ? గ్నిస్త్రివిక్రమః ॥
యాదోధిపశ్చ మాయా చ స్పర్శాదిరనలోన్ముఖమ్ ।
స్పర్శాన్తశ్చాదిదేవశ్చ శబ్దో విష్ణురితీరితః ॥ ౨౩౨
ద్వాదశార్ణాత్మకో మన్త్రస్తదేవ కమలాసన ।
త్రివిక్రమస్య బీజం చ భాస్కరో విష్ణురేవ చ ॥ ౨౩౩

---

* చ. † శిఖణ్డ్యూర్ధ్వ శిఖామూర్ధ్వ. ‡ తు దర్శనమ్ ॥ ? అత్రి.

అర్ధచన్ద్రాకృతి * శ్చేతి తదెవాఙ్గం చ షడ్విధమ్ ।
ఋషిశ్చ దేవతా ఛన్దగ్ం పూర్వోక్తాన్యేవ సాధనమ్ ॥ ౨౩౪
పూర్వవత్ఫలమస్యాపి రాజ్యాదిప్రాప్తిరిష్యతే ।
† న త్వేకం శక్యతే వక్తుమానన్త్యాత్ఫలసమ్పదామ్ ॥ ౨౩౫

❖ జామదగ్న్యరామమన్త్రిః. ❖

రామస్య జామదగ్న్యస్య మన్త్రోద్ధారశ్చతుర్ముఖ ।
గృహీత్వా పూర్వవత్ప్రణవాద్యా సాధారణాంస్తతః ॥ ౨౩౬
అసాధారణవర్ణానాం క్రమాదుద్ధారణం శృణు ।
జన్మహన్తా గోపనశ్చ మాధవీ విష్ణుర ‖ న్వతః ॥ ౨౩౭
దృష్టిశ్చాదిగదీ భద్రవాణీవాయుశ్చ గోపనః ।
చతుర్గతిస్స్వరాదిశ్చ వహ్నిరాకార ఏవ చ ॥ ౨౩౮
మన్దరశ్చాదిదేవశ్చ శ్వసనో విష్ణురబ్జ ।
హుంఫడన్త ఇతి ప్రోక్తో మన్త్రిస్సప్తదశాక్షరః ॥ ౨౩౯
అనలగ్ం ప్రణవాదిశ్చ సయష్టిర్బీజమీరితమ్ ।
ఏతదేవాఙ్గమావృత్తం షట్కృత్వో.గాగ్యదర్శనః ॥ ౨౪౦
ఛన్దశ్చ దెవం గాయత్రం జామదగ్న్యస్య దేవతా ।
జపేద్ద్విలక్షతిలక్షాణి తతస్సిద్ధార్థసాధనః ॥ ౨౪౧
దశాక్షరోఽథవా మన్త్రో జామదగ్న్యపదం వినా ।
బీజాది సర్వం పూర్వోక్తం మన్త్రిశ్చతుర్థయావహః ॥ ౨౪౨

❖ దాశరథిరామమన్త్రిః. ❖

మన్త్రో రామావతారస్య బ్రహ్మా దాశరథేర్వరః ।
కథ్యతే భరతాదీనాం తద్దేవీనాం మనుగ్ం క్రమాత్ ॥ ౨౪౩
ద్వాదశాక్షరమారభ్య మన్త్రిం తదను పద్మజ ।
చతుర్మూర్తిమయాయేతి పదముచ్చార్య మన్త్రవిత్ ॥ ౨౪౪

---

* శ్చైతె దేవతాఙ్గం చ. † నైకైకం. § న్తతః.

అభిరామశరీరేతి చతుర్థ్యన్తముదీరయేత్ ।
రామేతి తద్విభక్త్యన్తం *రరేతి తదనన్తరమ్ ॥ ౨౪౫

ద్వాత్రింశదక్షరాత్మాయం మనురుక్తశ్చతుర్ముఖ ।
బీజమస్యానలో విష్ణుస్సానుస్వారగ్ క్రమాత్ స్మృతః ॥ ౨౪౬

అఙ్గాని షట్చ తద్బీజమకారాది క్రమాద్భవేత్ ।
అపరం రామమన్త్రం తే కథయామి చతుర్ముఖ ॥ ౨౪౭

ప్రథమం ప్రణవం ప్రోచ్య పఞ్చబిన్దుం సయష్టికమ్ ।
చతుర్థ్యన్తం చతుర్మూర్తిపదముక్త్వా తతగ్ పరమ్ ॥ ౨౪౮

§ చతుర్గతిమయాయేతి శరశార్ఙ్గభృదన్వతః ।
చతుర్థ్యన్తం ‖శరపూర్వమిన్దీవరపదం తతః ॥ ౨౪౯

త్విషేతి చ పదం పశ్చాత్పత్నీయోజ్యం భగవత్పదమ్ ।
చతుర్థ్యన్తం సముచ్చార్య మభిరామపదం తతః ॥ ౨౫౦

శరీరాయేతి చ ప్రోచ్య రామాయేతి పదం తథా ;
నత్యన్తమితి మన్త్రస్య పదోద్ధారగ్ ప్రదర్శితః ॥ ౨౫౧

బీజం తదఙ్గషట్కం చ తదృషిశ్శరభః స్మృతః ।
ఛన్దశ్చ పూర్వవద్దేవో రామాత్మా భగవాన్ ♦హరిః ॥ ౨౫౨

జపేదక్షరలక్షం తు తతస్సిధ్యతి మన్త్రిరాట్ ।
ఫలం చాభీష్టమచిరాల్లభతే దుర్లభం మహత్ ॥ ౨౫౩

మాతృకా చ క్రవిన్యస్తానర్ణషడ్ణా సుమన్త్రితా ।
అభ్యర్చ్య కుసుమైస్తస్మిన్నుద్ధరేద్భగవన్మయః ॥ ౨౫౪

❖ మాలామన్త్రాన్తరమ్. ❖

అతో ¶న్యం మన్త్రిసఙ్ఘాతం మాలామన్త్రం యథాతథమ్ ।
వక్ష్యామి సంప్రతి బ్రహ్మన్ యథా ¶పదవధార్యతామ్ ॥ ౨౫౫

---

*పరేతి చ ॥ §చతుర్వేద. ‖శిరగ్ పూర్వమ్. ♦ఋషిః. ¶మర్ణసఙ్ఘాతం. ¶తదవ.

ఆదౌ నాదం సప్తవర్ణం వసుం మధునిషూదనమ్ ।
స్పర్శాన్తం గోపనం శఙ్ఖం ముఖం విష్ణుం జయం తథా ॥ ౩౫౬
అచాం పఞ్చమమాహేన్దోర్ నాదాదిం ఘటవిక్రమాత్ ।
* శఙ్ఖినం శిఖినం దక్షం కరాలం నసునిష్ఠితమ్ ॥ ౩౫౭
† హాన్తం మధుద్విషం బ్రహ్మ ధూలికేతనమాదిమమ్ ।
నాన్తయాన్తో సదక్షాహ్వా పక్షిమోదయమక్షరమ్ ॥ ౩౫౮
§ అక్షిం రమాధరం క్రోధరూపిణం చానలాహ్వయమ్ ।
అచాం ద్వితీయం పవనం కలశం ఒన్ధుమస్తకమ్ ॥ ౩౫౯
ఉగ్రాత్మసుముఖౌ స్యాతాం యాదోనాథమృగాధిపౌ ।
దినేశమాదిం నాసిక్యం శశాఙ్కం మధువిద్విషమ్ ॥ ౩౬౦
వైరాజం మాధవీం భద్రకరం మాధవమబ్జజ ।
వక్రతుణ్డమచామాదిం విజయోదయసంజ్ఞితమ్ ॥ ౩౬౧
పఞ్చాన్తకం ‖ తథా యాన్తకం మస్తకస్థం జయం పునః ।
రామమన్దరశఙ్ఖాస్స్యగోపనం పవనం ముఖమ్ ॥ ౩౬౨
ఆదిభల్లాయుధౌ రామవసుగోపనసాటలౌ ।
♦ శ్రీవత్సమాదిమనలం వామనాగ్నిమధుద్విషమ్ ॥ ౩౬౩
చతుర్గతిం ఖడ్గధరం ¶ మేకదృగ్ధరం తథా ।
4 దక్షం చాగ్నిం హృషీకేశ విజయద్వయమన్వతః ॥ ౩౬౪
యాన్తం తచ్ఛిరసం పశ్చాత్పవనం మృగవల్లభమ్ ।
ఋక్షేశమేకనయనదరగోపనవిఘ్నరాట్ ॥ ౩౬౫
బన్ధుయాన్తో చ భువనం వైధరౌ పుణ్యభాస్కరౌ ।
శ్వసనం దక్షభువనే చక్రవిఘ్నేశసప్తమమ్ ॥ ౩౬౬

* శఙ్ఖినాం శఙ్ఖినం. † భాన్తం. § అగ్నిం. ‖ పఞ్చాత్మకమ్. పఞ్చకం తమ్. ♦ శ్రీవత్సపఞ్చాయుధాదిమనలం వామనోద్విషం. ¶ మేకదృక్ శ్రీధరౌ. 4 మన్దరం చ హృషీకేశ.

* అచాం కారణమేణెళకలాత్మవసువిక్రమాః ।
కరాలగోపనౌ పాపహననౌ విక్రమం తథా ॥ ౨౬౭
మహేన్ద్రికుమ్భవనలో మధుసూదన భాస్కరౌ ।
† యాన్తగోపనసప్తార్చిర్మధుసూదనమారుతాః ॥ ౨౬౮
ప్రచణ్డగోపనౌ ఖడ్గధరశ్రీధరవైజయాః ।
పీయూషగోపనౌ పద్మశ్రీధరౌ వనమాలినౌ ॥ ౨౬౯
మేఘపఞ్చాత్మద్విరదకమలామధువిద్విషః ।
పీతో మృగేశపవనగోపనాశ్చక్రశ్రీధరాః ॥ ౨౭౦
పావకస్థాన్తగోవిన్దవైరాజదరవైధరాః ।
మధుసూధనవిష్ణుశసుధారస సమాహ్వయాః ॥ ౨౭౧
బ్రహ్మసాధనసప్తార్చిర్గతిభాస్కరసప్తమాః ।
అచా § మాదిం ధరో వేధాః బ్రహ్మసాధనఖెటకీ ॥ ౨౭౨
అగ్నిశ్చ కపిలం బ్రహ్మ భల్లాయుధసవిక్రమమ్ ।
విష్ణుశం వైధరం ప్రెతనాయకం రామశీర్షకమ్ ॥ ౨౭౩
భద్రపాణిం తథా దృక్చ సరసీరుహసమ్భవ ।
దక్షాదిదేవహుతభుక్చతుర్గతిమనన్తరమ్ ॥ ౨౭౪
శ్రీవత్సవాసుదెవౌ ద్వా కొర్ధరూపసమిరణౌ ।
౽ కరాలం చ ఋతం భద్రపాణిం వైరాజమారుతౌ ॥ ౨౭౫
పశ్చిమం వసు కూర్మం చ విక్రమం దృష్టిగోపనౌ ।
విష్ణుశచ్ఛలవిధ్వంసమాధవా వైధరాత్మకమ్ ॥ ౨౭౬
జలజం పాపహన్తారం హుతభుక్కమలం ఘటమ్ ।
వక్రతుణ్డం తథా ద్యుమ్నం ద్విరదాననవిక్రమమ్ ॥ ౨౭౭
భాన్తమగ్నిం చోతదేహం వక్రతుణ్డం చతుర్గతిమ్ ।
పశ్చిమాననయాన్తౌ చ ఓతదేహసమన్వితౌ ॥ ౨౭౮

---

* కకారచారుమెణెళ. అచాం వికారమైణెళ. † వారి.
§ మక్రధరో. ౽ కారణం చ.

వైరాజద్వితయం దక్షం గోపనం నాసికోద్భవమ్ ।
గదధ్వంసం చ కపిలమ్రక్షిం మధునిషూదనమ్ ॥ ౩౬౯
యాన్తం చతుర్గతిం శుక్లం వారుణాగ్నిసమీరణాః ।
ఏకదన్తం చైకదృష్టిం బహులం మధువిద్విషమ్ ॥ ౩౭౦
ప్రచణ్డం విక్రమం వక్రతుణ్డం చ సగుహాలయమ్ ।
సుముఖం హుతభుక్ఛఙ్కమనలం మధువిద్విషమ్ ॥ ౩౭౧
యష్టిం దక్షం తథాకారం నాసిక్యం ధూళికేతనమ్ ।
ధ్రువం మాహేన్ద్రిమాకార * మర్ధాంశుం కుమ్భగోపనౌ ॥
సద్ధ్రువం జన్మహన్తారం వారుణం పులహం తథా ।
ముసలీ కుమ్భమాకారం పీతవాయుధనప్రదాః ॥ ౩౭౩
శ్రీధరం భద్రహస్తం చ † హరిం స్వాహామయావహమ్ ।
హుంఫడన్తం నవైతాని బీజాని కమలోద్భవ ॥ ౩౭౪
పద్మపాణిం పద్మనాభం వనమాలాం త్రివిక్రమమ్ ।
శ్రీవత్సం శఙ్ఖిభువనం భద్రహస్తాస్సవిక్రమాః ॥ ౩౭౫
అగ్నిం మృగేశం వరుణం వైరాజం ఒన్దుమస్తకమ్ ।
దరం తార్క్ష్యం తథాచాదిదేవం శుక్లం శ్రియగ పతిమ్ ॥ ౩౭౬
వసుగోపనశీతాంశుభువనానలవారుణాః ।
మృగేశవిజయాకార విప్రమాభ్శుక్లవిక్రమౌ ॥ ౩౭౭
ధృక్పుణ్యమాదిదేవం చ § భాస్కరం బుతధామకమ్ ।
సూక్ష్మధృక్ఛఙ్కదఞ్చౌచ వైధరోఽగ్నిశ్చతుర్గతిః ॥ ౩౭౮
పశ్చిమం ‖ త్రితదఞ్చాది అగ్ని వాయుసరోరుహాః ।
బుతధామా జయా గోపా పశ్చిమా ? శుక్లమబ్జ ॥ ౩౭౯

---

* మర్ధాంశు భుజగోపనాః । † నృహరిం స్వాహాయా ధనమ్ ॥
§ ప్రభాకర సవిక్రమౌ । ‖ ధృతదఞ్చాత్రిరగ్ని వాయుసరోరుహాః ॥
బుతణాన్తధరా గోపపశ్చిమౌ.

* భానుగోపనసప్తాచి భల్లాయుధగుహాలయాః
వైరాజకకుభౌ కుమ్భహవ్యవాట్కపిలాహ్వయాః ॥ ३८७
వైధరం భాస్కరం పాపహననం వక్రతుణ్డకమ్ ।
గదినం ఋతధామానం భాస్కరం సుముఖం తథా ॥ ३८८
కుమ్భవిక్రమజన్మాహ్వపద్మనాభాస్సదేవరాట్ ।
సుభద్రశఙ్ఖదక్షాహ్వామోతదేహోఽథ భాస్కరః ॥ ३८९
పవనం పాపహననం గోపనో విజయో దరః ।
ఉదయం పీతకమలం మధుసూదనవిష్ణురాట్ ॥ ३९०
మాహేన్ద్రిశుభదో వహ్నిగోధనౌ కుమ్భవిక్రమౌ ।
అగ్నిరత్రిగ † కుమ్భధరౌ లక్ష్మీఖార్వాశ్చతుర్ముఖ ॥ ३९१
§ శుక్లోదయం తథా దృష్టిశ్శ్రీవత్సం వసుశీర్షకమ్ ।
విష్ణోశ్చ శుభదౌ స్యాతాం సరసీరుహసమ్భవ ॥ ३९२
మధుసూదశ్శార్ఙ్గపాణిగ పఞ్చాన్తకవిధీ పునః ।
‖ ఔర్వదక్షోతదేవోశ్చ దృష్టిం సరసిజం తథా ॥ ३९३
వామనో ధనదో యాన్తస్సుభగాగ్ని ♦ వనప్రజః ।
రామపుణ్యాగ్నిగరుడవిక్రమౌ జయవిక్రమౌ ॥ ३९४
సుభగోఽగ్నిరాదిదేవశ్చ కుఞ్జరేణ ముఖాసురః ।
కరాలం కపిలం పాపహననం భవనాత్మజమ్ ॥ ३९५
శ్రీధరం దృష్టిధనదం పఞ్చబిన్దుం సవిష్ణురాట్ ।
శుభోతదేహోపుగాగ్నిత్మా చతుర్గతిమచాం ముఖమ్ ॥ ३९६
శైలద్వయం ద్వాదశాత్మా గోపనశ్శుక్లపశ్చిమౌ ।
శ్రీధరస్సుముఖో నామిరనలశ్చ పఞ్చ ॥ బిన్దుకః ॥ ३९७
కరాలాగ్నిం మహాభీమా సుభగో బన్ధురన్వతః ।
వైరాజం విక్రమం పాపహననం బన్ధుమస్తకమ్ ॥ ३९८

---

* భానుహస్త † పుణ్యధనౌ శ్రీశ్చదృష్టి । § శుక్లోదయౌ తథా వృష్టి ‖ ఓతదక్షోత ♦ వనప్రజాః. ॥ వింశకః.

ప్రచణ్డం పుణ్డరీకాక్షం వాసుదేవం జయం వసుమ్ ।
సూక్ష్మదృక్కుమ్భవరుణపశ్చిమాననమాధరాః ॥ ౩౦౨

ఊగాత్మమృగదఙ్ఘాహ్వా గోపవా ధనదగ కుటః ।
దక్షగ పుణ్యోదయక్ష్మాక్ష *క్ష్మాభదృష్టివినాయకః ॥ ౩౦౩

వైధరో మధుహన్తాచ మన్దరం బ్రహ్మసాధనమ్ ।
అత్రిరగ్ని పవిత్రాహ్వా †వైధరస్పర్శపశ్చిమాః ॥ ౩౦౪

భదాగ్నిదివభల్లాహ్వాముగ్రభూమిం మధుద్విషమ్ ।
ఏకదృగ్దక్షవిఘ్నేశమాధవా మృగవల్లభాః ॥ ౩౦౫

భాస్కరం దేవదత్తం చ భానుం బన్ధుం సుభద్రకమ్
§గదధ్వంసం తథా కుమ్భం ద్విరదం పశ్చిమాననమ్ ॥ ౩౦౬

ఔర్వాగ్నిభువనావుగ్రయష్టివేధాశ్మీయగ పతిః ।
అగ్నిం రమాధరం ద్విశ్చ అగ్నికూట ‖విగహితమ్ ॥ ౩౦౭

తథా భద్రమధుద్వేషిదృష్టిగోపనమస్తకాఙ్ ।
వైరాజదక్షకమలగోపనావిన్దుపక్షిరాట్ ॥ ౩౦౮

మనుం ధుర్వాగ్నిమాకారం బిన్దుశ్చన్ద్రిమధుద్విషః
నాసిక్య ♦మాదిరత్రిశ్చ బన్ధుమన్దరవిష్టపాః ॥ ౩౦౯

వైరాజరేఫశఙ్ఖాహ్వామాధవావాదివిఘ్నరాట్ ।
మృగెశకమలా దక్షం గుహమమ్బోరుహాసన ॥ ౩౧౦

జయోఽగ్నివాయురైడెశముఖో గరుడవాహనః ।
బన్ధుపీతపవిత్రాహ్వామధుసూదనవైజయాః ॥ ౩౧౧

గోపనో భాగవాకారశుక్లోదయవతాశనాః ।
పీతోతదేహకమలవిఘ్నవిక్రమమాధవాః ॥ ౩౧౨

గోపనం ॥ సోమబన్ధుశ్చ కరిగోపనయష్టయః ।
దినేశమృతధామాహ్వా దక్షిశఙ్ఖమధుద్విషః ॥ ౩౧౩

---

*గుహదృష్టిః. †వైరాజస్పర్శపశ్చిమః । §పదధ్వంసస్తథా. ‖విదమ్మితమ్. ♦నాసిక్యం బన్ధురత్రిం చ. ॥ సామ.

విష్ణువాయూ తథా గోపకమలౌ శతుర్థీదాహకః ।
* ధాన్తశక్రౌ మధోర్వాన్తా పద్మకోర్ధాగ్ని మారుతాః ॥ ౩౧౪
ఆదిశ్చక్రీ సుబన్ధుశ్చ పీతస్సర్వపురాన్తకః ।
† ఉదయో యాన్తరామౌ చ వైరాజపవనాగ్నయః ॥ ౩౧౫
ఆదిః ఖర్వతనుబన్ధు పీతపద్మమధుద్విషః ।
పాటలం పశ్చిమం పద్మనాభం వైధరమాధవౌ ॥ ౩౧౬
భల్లాయుధం గదీ కుమ్భ వైరాజమృగవల్లభాః ।
శ్రీవత్సమగ్నిమీకారం కుమ్భం పీతద్వయం తథా ॥ ౩౧౭
సుభద్రగోపనౌ శఙ్ఖమన్దరౌ దినకృత్తథా ।
అచాం చతుర్దశం జన్మ శశాఙ్కమృగవల్లభాః ॥ ౩౧౮
హుతాశగోపదఞాహ్వామాధవ్యశ్చ గుహాలయః ।
వైరాజయుగసప్తాచిర్దర దేవహుతాన్తిమాః ॥ ౩౧౯
అనలో యష్టిసహితో బీజమస్య సమీరితమ్ ।
శరభఙ్గబుషిస్తస్య వరివం ఛన్ద ఈరితః ॥ ౩.౨౦
ఋషో లక్ష్మత్రయ స్తస్మిన్ చతుర్థతమితాక్షరే ।
పుంసో రామావతారస్య పరస్య పరమాత్మనః ॥ ౩.౨౧
చతుర్థాణ్డరూపోఽయం మాలామన్త్రస్సముద్ధృతః ।
యథాపురం పురశ్చర్యా సిద్ధిశ్చైవ యథాపురమ్ ॥ ౩.౨౨

❖ భరతాదీనాం మన్త్రనిర్దేశః. ❖

అన్యేషాం భరతాదీనామితరవ్యూహానామభిః ।
ఆత్మశీర్షైశ్చతుర్థ్యన్తైర్నామాని సహితాని చ ॥ ౩.౨౩
చతుర్థ్యన్తాని వాచ్యాని మన్త్రిరూపాణి పద్మజ ।
§ బీజాన్యాద్యక్షరాణ్యేవ సానుస్వారాణి యోజయేత్ ॥ ౩.౨౪

---

* యాన్త. † ఉదయో రన్తరామౌ వైరాజపవనాగ్నయః ।
§ బీజాద్యాన్య.

సీతాదీనాం చ దేవీనాం చతుర్థ్యన్తాస్సమాహ్వయాః ।
* మన్త్రిష్ఠరేతివర్యన్తో బీజాన్యాద్యక్షరాణి చ ॥ ౩౨౫
శ్రీమన్త్రివత్పురశ్చర్యా తద్వచ్చ ఫలసమ్భవః ।

❖ బలరామమన్త్రిః. ❖

రామస్య బలభద్రస్య మనుస్సంప్రతి కథ్యతే ॥ ౩౨౬
సప్తాణ్ణం పదముచ్చార్య తతశ్చ పశ్చాదుదీరయేత్ ।
రామాయేతి చతుర్థ్యన్తం బలభద్రపదం తథా ॥ ౩౨౭
బీజమస్యోచ్యతే బ్రహ్మ జృమ్భలం పులహం తథా ।
సానుస్వారో హృషీకేశశ్చైజ్గలస్యాదృషిః స్మృతః ॥ ౩౨౮
ఛన్దశ్చ పూర్వవదేవస్యాద్దేవతా ముసలాయుధః ।
రామశ్చ కమలపతాక్షో బీజమేవాఙ్గపద్ధతిః ॥ ౩౨౯
లక్షాణ్యష్టరసఙ్ఖ్యాని † భవేన్మన్త్రిస్య సిద్ధయే ।
ఫలమిష్టమవాప్నోతి పాతాలగమనాదికమ్ ॥ ౩౩౦
చతుర్వర్గఫలావాప్తేశ్చ ఫలమస్య కరేస్థితమ్ ।

❖ కృష్ణస్య మన్త్రిః. ❖

యాదవస్యాథ కృష్ణస్య మన్త్రిస్సంప్రతి కథ్యతే ॥ ౩౩౧
ఉద్గీథముచ్చార్యముఖే స్వాహాది తదవన్తరమ్ ।
ఋతధామా తతశ్చ పశ్చాత్కీర్తిరూపమనన్తరమ్ ॥ ౩౩౨
వనమాలినమాకారం శ్వసనం విష్ణుమస్తకమ్ ।
నత్యన్తమితి షడ్వర్ణా మన్త్రిస్య కథితా మయా ॥ ౩౩౩
బీజం కమలమాద్యం స్యాత్సప్తాచిస్తదనన్తరమ్ ।
ఔర్వశ్చ పశ్చాత్సయష్టిస్స్యాదేతేనైవాఙ్గకల్పనా ॥ ౩౩౪

---

* మన్త్రిష్ఠేతి-పర్యన్తో. † జపేన్మన్త్రస్య.

సనకోఽస్య భవేద్ఋష్టిా ఛన్దో గాయత్రముచ్యతే।
దేవతా భగవాఁ కృష్ణగ పురశ్చర్యా చ పూర్వవత్ ॥ ౩౩౫
ఫలాని పూర్వముక్తాని నానన్త్యాద్ధుచ్యతె పునః।

❖ గోవర్ధనమన్త్రః. ❖

గోవర్ధనాఖ్యమన్త్రస్య వణోర్ద్ధారగ ప్రదర్శ్యతే ॥ ౩౩౬
వెదాదిం పూర్వముచ్చార్య ప్రథమె స్పర్శపఞ్చకే।
తృతీయం యాదిషు తథా స్వరేషు చ * చతుర్ముఖ ॥ ౩౩౭
సద్ధ్యివం గదినం బ్రహ్మసాధనం చ సుధారసమ్।
ఆదిం సప్తార్చిషం పుణ్యం ¶ మకరం తదనన్తరమ్ ॥ ౩౩౮
భద్రబాహుం ద్వితీయం చ శ్వసనం ముఖమన్వతః।
నత్యన్తమేవముద్ధారగ కథితొ నవవర్ణకః ॥ ౩౩౯
మన్త్రస్తదెవ బీజాది సాధనం ఫలమీరితమ్।

❖ గోపాలమన్త్రిః. ❖

గోపాలమన్త్రిస్యోద్ధారః కథ్యతే కమలానన ॥ ౩౪౦
ఛన్దసామాదిముచ్చార్య తృతీయం స్పర్శసంజ్ఞితమ్।
ఓతదెహం పవిత్రం చ వామనం కకుభం తతః ॥ ౩౪౧
అనిరుద్ధం విష్ణురాజ మకారం యాదసాంపతిమ్।
ఆద్యం పులహమావృత్తం స్పర్శోపాన్తం చ గొపనమ్ ॥ ౩౪౨
ప్రభఞ్జనం స్వరేష్వాదిం రరాన్తో మనురీరితః।
బీజం తృతీయం స్పర్శానాం పీతం తుర్యమచామతః ॥ ౩౪౩
నాసిక్యమఙ్గాని పునర్గోపనం ఖడ్గసంజ్ఞితమ్।
ముఖ్యం స్పర్శాదిమనలం గొపనం ‖ స్పర్శనం తథా ॥ ౩౪౪
ఆద్యం రరాన్తం ప్రథమం తదెవాఙ్గమనన్తరమ్।
విపూర్వమధికం పశ్చాదఙ్గం త్రైలోక్యపూర్వకమ్ ॥ ౩౪౫

---

* చతుర్దశ. ¶ మాకారం. ‖ శ్వసనం.

రక్షణేతి చతుర్థ్యన్తం తద్విభక్త్యన్తమన్వతః ।
అసురాద్యన్తకపరం పదం సర్వాఁద్యనన్తరమ్ ॥ ౩౪౬
గ్రహం నివారణాయేతి హుంఫడన్తమితీరితమ్ ।
మన్త్రస్య నారదో ద్రష్టా విరాట్ఛన్దశ్చ దేవతా ॥ ౩౪౭
కృష్ణావతారో భగవాఁ జపస్థానం పురోదితమ్ ।
* సహస్రసఙ్ఖ్యప్రతిష్ఠానం జపఙ్ఖ్యోక్తశ్చతుర్ముఖ ॥ ౩౪౮
ఉపాత్సిద్ధ్యతి మన్త్రోఽయం సాధయత్యఖిలం ఫలమ్ ।

❖ మన్త్రాన్తరమ్. ❖

ఆశ్చర్యమపరం మన్త్రం వక్ష్యామి కమలాసన ॥ ౩౪౯
ఉచ్చార్య ప్రణవం పూర్వం § మాధారం తదనన్తరం ।
చతుర్థ్యన్తముదీర్యాఁథ తద్విభక్త్యన్తమద్భుతమ్ ॥ ౩౫౦
భోగేశ్వరపదం తద్వత్తద్వ ।చ్చ క్రిపదం తతః ।
సుపర్ణాదిధ్వజాన్తం చ పదం తాదృగ్విభక్తికమ్ ॥ ౩౫౧
పీతాదివాసశ్శబ్దాన్తం వాసుదేవపదం తతః ।
తద్విభక్తిశిరో యోజ్యం నత్యన్తో మనురుద్ధృతః ॥ ౩౫౨
♦ పూర్వమఙ్గాని యోజ్యాని పూర్వవన్నాతిరిచ్యతే ।
ఋషిశ్ఛన్దో దేవతా చ పూర్వవత్ఫలమేవ చ ॥ ౩౫౩
ధర్మార్థకామమోక్షాది నేహాభూయఙ్గ ప్రతన్యతే ।

❖ మాలామన్త్రః ❖

మాలామన్త్రం తావదణం దేవస్య మధువిద్విషః ॥ ౩౫౪
కృష్ణావతారరూపస్య చతుర్వర్గఫలప్రదమ్ ।
ఉద్ధరామి యథా ౠతత్వం యథా తదవధార్యతామ్ ॥ ౩౫౫

* సహస్రాంశ. § మాధారమ్ ।చ్చ క్రిపదమ్: ♦ బీజ. ౠతథ్యం.

* నిగమాది ద్విషట్కాణ్ణం సరోజమృతధామకమ్ ।
క్రోధం ప్రచణ్డం మధుభిచ్ఛఙ్ఖకుమ్భయుతాన్వితాః ॥ ౩౫౬
§ క్రోధశ్చణ్డక్రమగ్ కుమ్భశఙ్ఖాగ్నిమధుసూదనాః ।
ధరశీవత్స ఎణెశ కోధిసూత్ష్మ మతగ్ పరమ్ ॥ ౩౫౭
వాసుదేవో గదీ పాపహాననం చ చతుగతిమ్ ।
అగ్నిబిన్దు విరిఞ్చ్యాది దెవాశ్శఙ్ఖ మచాం ముఖమ్ ॥ ౩౫౮
పవిత్రమగ్నిమధుభి ర్భద్రపాణిద్వయం పునః
వైధరం పశ్చిమవసుం దఞ్చెన్దు భువనాత్మకమ్ ॥ ౩౫౯
సూత్ష్మచతు గతిస్సోమగ్ కుమ్భాగ్ని సగుహోలయా ।
పవిత్రగొపనౌ వాయుం పశ్చిమాగ్నిం మధుద్విషః ॥ ౩౬౦
వైరాజ మాధవీవిఘ్నస్సారఙ్గాసిధరాగ్ పరః ।
బన్ధువైరాజహుత ృభుక్పఞ్చా త్మద్విరదా ♦ ననాః ॥ ౩౬౧
గొపన శ్శఙ్ఖదినకృదృత వైధరమారుతాః ।
అబ్జోతదేహోవద్రిశ్చ 4యా న్తభద్రత్రివిక్రమాః ॥ ౩౬౨
మాహేన్ద్రిశఙ్ఖ మధుభిన్తారుతాగ్ కకుభాహ్వయాః ।
భృగుగొపనవిఘ్నెజన్మ ॥ హ న్తైణసంహితాః ॥ ౩౬౩
మారుతో గొపనో వాయురిన్దు భాస్కరమైన్దవమ్
ఋతం లక్ష్మీం మహామాయాం కోధాగ్ని వరుణాహ్వయాః ॥
అత్రివిఘ్నద్వయం శఙ్ఖో ద్విరదస్సూత్ష్మలొచనః ।
శ్రియగ్ పతిం తథా జన్మహన్తారం వక్రతుణ్డకమ్ ॥ ౩౬౫
పఞ్చతాశచణ్డమధుభిద్ధరశుక్లదినెశ్వరాః ।
కాలాత్మా ప్రతిమాకారజయపావకభద్రకాః ॥ ౩౬౬
ఉదైక శ్చతురమృతవిక్రమా విధిపావకౌ ।
దక్షో విధిశ్చతర్ధామా దక్షగొపనమబ్జజ ॥ ౩౬౭

---

* నియమాది. § క్రోధా చణ్డ. ృభుక్పన్నగద్విరదాననాః.
♦ త్మనః. 4యా న్తభద్రస్త్రివిక్రమాః. ॥ హ్యద్వైణు సంజ్ఞితాః ।

శఙ్ఖమాదిం గదధ్వంసం మాహేన్ద్రీం పఞ్చబిన్దుకమ్ ।
సధుర్వీం చెన్దిరాబీజం పుష్టిబీజం తతఃపరమ్ ॥ ౩౬౪
కామబీజం పాశబీజం శ్రీవత్సం బిన్దుమస్తకమ్ ।
చక్రఖడ్గ ధరో బ్రహ్మా పద్మనాభోఽధ పశ్చిమః ॥ ౩౬౫
* వైరాజ దక్షకమల శ్రీధరాగ్ర పితవామనాః ।
ఇన్దిరాపాపహననా గోపనా విత్తవర్ధనాః ॥ ౩౬౦
మధుసూదన నాసిక్యకుశేశయరమాధరాః ।
శ్రీవత్సద్వన్ద్వబహులవిత్తైశమధువిద్విషః ॥ ౩౬౦
కపిధ్వజో గదీ యాన్తదక్ష శ్రీధర ।చన్ద్రీమాః ।
పీతాదిదేవశ్శీతాంశుర్మాయా కమలమబ్జజ ॥ ౩౬౪
మనుర్దక్షౌతదెహౌ చ దృష్టిశ్శఙ్ఖఘటాహ్వయః ।
మాయా కరాలామీకార చణ్డాణవసుమస్తకమ్ ॥ ౩౬౩
నాదాదిం పశ్చిమం పద్మనాభం వైరాజవిక్రమౌ ।
పావకం చోర్ధ్వలోకేశం పశ్చిమం చాప్రమేయకమ్ ॥ ౩౬౭
ఖడ్గవిక్రమమాహేన్ద్రీశఙ్ఖాయుధసుధారసాః ।
విష్ణుమన్దరవిఘ్నేశమాధవీసుప్రతిష్ఠితాః ॥ ౩౬౮
కుమోదరామశుభద పీయూషాగ్ని గుహాలయాః ।
పశ్చిమాననవిఘ్నేశ మాయామన్దర యుగ్మకాః ॥ ౩౬౬
వసుమూర్దా మహేన్ద్రాది దెవాగ్ర ♦కపిలసంయుతాః ।
భృమ్భలో యాన్తసుభగ హుతాశధనదాగ్ర పరః ॥ ౩౭౦
గోవిన్ద విష్ణుభువన విధిగ్ర పశ్చిమసంజ్ఞితాః ।
సప్తార్చిగ్ర పీతవర్ణాభం దేవరో మతిమాంస్తథా ॥ ౩౭౪
శఙ్ఖగోపనవైరాజ శ్రీధరో ధనదాభిధః ।
మధుద్విట్కుఞ్జర ముఖచతుర్గతిసపన్నగాః ॥ ౩౭౮

---

* వైధరం దక్షకమలశ్రీధరాగ్రపితవామనౌ. ।పశ్చిమాః.
♦కమలసంభవ-పమలసంయుతః.

భద్రహస్తో మధుద్వేషి గదధ్వంసీ ధ్వయాన్వితః ।
భద్రపాణిస్తథాపుణ్యం సంసీరుహసమ్భవ ॥ ౩౮౦

సుధారసో వసుభూమిగోపనాఖ్యమతగ్గ పరమ్ ।
కరాలబిన్దువిఘ్నేశా పఞ్చబిన్దు *ఋభాహ్వయాః ॥ ౩౮౧

మధుహన్తా తథాబ్రహ్మా మాయా విఘ్నాశ్చ వామనాః ।
యాన్తమాధవపీయూషవైరాజాగ్గ పఞ్చబిన్దుకమ్ ॥ ౩౮౨

శశాఙ్కకమలౌ భద్రపాణి †దృగ్వైధరాన్వితాః ।
ఏణేశకుమ్భదృక్కన్థ్రీ శ్రీధరాశ్చాన్తయాదికాః ॥ ౩౮౩

గదీ చ ఋతధామా చ దినకృద్వరుణోమృగః ।
వైరాజం మధుహన్తారం ‡విష్ణ్వాఢ్యం బ్రహ్మసాధనమ్ ॥ ౩౮౪

మానుషేశం తథా దక్షం మధుసూదనవైధరౌ
ఋషేశభువనౌ యాన్తం మధుశత్రు ‖హిమాలయాః ॥ ౩౮౫

ఉదయోఽగ్ని పవిత్రాశ్చ బన్ధుశ్రీమధువిద్విషః ।
వక్రతుణ్డ విరిఞ్చౌ ద్వౌ హృషీకేశ ఋభాభిధౌ ॥ ౩౮౬

♦భాన్తాది దేవసుముఖౌ పుణ్డరీక విదర్భితౌ ।
పూర్ణచన్ద్రం ॥సరామం చ వైధరం మోహనాశనమ్ ॥ ౩౮౭

పీయూషరామదృక్కఞ్జ మధుశత్రు ధనాధిపాః ।
స్వాహాధరం వైధరం చ గోవిన్దం విజయాభిధమ్ ॥ ౩౮౮

శ్వసనో దృష్టి మదుభిద్దిరమ్బమకరాలయాః ।
కుకేశయమదుద్వేషి పీతమాధవమారుతాః ॥ ౩౮౯

అచాం ద్వితీయం నృహరిం వసుమస్తకమబ్జజ ।
4సూత్మదృక్ సోర్ధ్వలోకేశ వైరాజమధువిద్విషః ॥ ౩౯౦

పాపహన్తా తథా సోమదక్షాకరవిదర్భితౌ ।
అచాం ద్వితీయమనలం కమలామృతవైజయాః ॥ ౩౯౧

---

*గుహాహ్వయాః. †స్రగ్వై. ‡విష్క్మ్మం. ‖గుహాలయాః.
♦హాన్తాది. ॥సమారం చ-మాధరం చ. 4 'సూత్మదృక్'-ఇత్యాది మధుద్విషః" ఇత్యన్తం సార్ధశ్లోకత్రయం క్వచిన్నాస్తి.

ద్వయం బన్ధుం తథా దక్షుం స్కన్ధనాగ్నిత్రివిక్రమమ్ ।
స్వయమూర్ధ్వజన్మహాన్తా చ పీయూషాగ్నిమధుద్విషః ॥ ౩౯౨

దృష్టివిక్రమ * యాన్తౌ చ కుమ్భబన్ధుం చతుర్ముఖ ।
అత్రిమారుతమాకార భద్రహస్తా స్సవిక్రమాః ॥ ౩౯౩

వక్రతుణ్డానిలౌ విష్ణుదృగ్ది నేశద్వయం తథా ।
కుఞ్జరాస్యం పశ్చిమాస్యం వక్రతుణ్డం తథాఽరుణమ్ ॥ ౩౯౪

మన్దరస్సర్వరో ధశ్చ †గదీ చ ఋతధా రవిః ।
ప్రచణ్డపి ణ్డమాకార మధుభిద్వరుణాభిధమ్ ॥ ౩౯౫

అచామేకాదశం లక్ష్మ ముద్ధృత్య కమలాసన ।
సమీర ‡కలశా బన్ధుసుభగౌ ముకరాలయమ్ ॥ ౩౯౬

♦సకవిం పాణ్డరరుచిం మారుతామృతవిక్రమాః ।
॥ ఏకాదశాన్తమదుభిచ్చుక్లశఙ్ఖే న్దవస్తథా ॥ ౩౯౭

ఫుల్లలోచన ¶మోకారఖేటకీ మారుతాభిధః ।
సుభద్రవసువిష్ణ్వీశ వైధరాగ్ర ప్రేతనాయకాః ॥ ౩౯౮

∴సరామవిష్ణుదృగ్దక్షు మధుసూదనమన్వతః ।
యాన్తవాయుధనాధ్యక్షురమాధరగణాధిపాః ॥ ౩౯౯

భుజఙ్గహుతభుక్పుణ్య దక్షుద్విపసుగోపనాః ।
సుభగోమన్దరద్వన్ద్వ మగ్నిభద్రకరాహ్వయమ్ ॥ ౪౦౦

∴బన్ధుమస్తకపక్షాన్తా విష్కమ్భద్విరదాననాః ।
విక్రమో దక్షహుతభుగ్భీహ్మసాధనమబ్జజ ॥ ౪౦౧

వక్రతుణ్డధరౌ శుక్ల కుమ్భాగ్నిద్విరదాననాః ।
మధుసూదనపక్షాన్త పశ్చిమా ఋతమన్దరాః ॥ ౪౦౨

వైధరోగ్ని శిరాశ్శఙ్ఖ శుక్లకుమ్భవపుశ్చిరాః ।
సూత్మదృక్ఛోర్ధ్వవిజయ వరుణా వి త్తవర్ధనాః ॥ ౪౦౩

---

* యాన్తశ్చ. †ధాహ్వో గదీ చక్రీ తథా. ‡ణ్డికా. ‖కమలౌ. ♦సధుర్వం. ॥ఏకదృక్ధాన్త. ¶మోఙ్కార. ∴సమార. ∴మధు-మస్తకపక్షాచ్చిజ్ఞ..

యష్టిం సరోరుహాం యాన్తం పశ్చిమాగ్నిస్సమన్దరాః ।
ద్యుమణిస్సధ్రువం శుక్లం వరుణో * దరమన్వతః ॥ ౪౦౪
ఓతదేహం తథా దణ్డం వక్రతుణ్డం కరాలకమ్ ।
అగ్నిరేణశ్శివత్స కుమ్భాగ్నిసహపశ్చిమౌ ॥ ౪౦౫
బుతం భల్లాయుధం గోపపాశపాణిజనార్దనాః ।
† అత్రిం శ్శివత్సమనలం వాయుం శుక్లం జలాశయమ్ ॥ ౪౦౬
వసుం మధుద్విషం చన్ద్రం శ్శిధరోగ్నిశ్చతుర్ముఖ ।
§ సంప్రసారణవై రాజవసుశుక్లమధుద్విషః ॥ ౪౦౭
వైధరో భద్రచణ్డాంశు శ్వసనౌ దణ్డశ్శిధరౌ ।
చక్రీ సమన్దరమచాం పఞ్చమం కమలోద్భవ ॥ ౪౦౮
ఉదయం విష్ణునయనావాదిఖడ్గధరా రమా ।
వైరాజపద్మాహుతశుక్రఞ్చ బిన్దుధనాధిపాః ॥ ౪౦౯
‖ అగ్నిరుగాత్మ మధుఖిద్ధృదయాహ్లోదమణురమ్ ।
గదధ్వంసం శ్రియగ కాన్తం వనస్రక్సమీరణమ్ ॥ ౪౧౦
కుమ్భవిక్రమ పఞ్చాన్త బుతభాస్కరవైజయాః ।
భువనోఽమృతవైరాజ వసుభల్లకరాలకాః ॥ ౪౧౧
వైరాజ జన్మహన్తారం ద్విరదగ కుమ్భవైజయాః ।
స్వశిరోగ్నిం తథా శుక్లపీతకుమ్భా స్సయామినీ ॥ ౪౧౨
నాథం రమాధరం విష్ణుమాయాం చైవ సరోరుహమ్ ।
పుతాశకపిలాఙ్గౌ ద్వౌ పశ్చిమ వ్రతధానిలౌ ॥ ౪౧౩
ఛలధ్వంసీ పవిత్రాహ్వా హృషీకేశహుతాశనమ్ ।
♦ కాన్తాదిపీతఫణభృద్దణ్డవామనమస్తకాఽ ॥ ౪౧౪
వైరమ్భోఽగ్నిర్మధుద్వేషీ శుభదోదరమైన్దవమ్ ।
పాటలద్వన్ద్వమోజ్కారచణ్డాంశుకపిలాక్షరమ్ ॥ ౪౧౫

---

* దయ. † అగ్నిం. § బ్రహ్మ. ‖ అనిరుద్ధాత్మ. ♦ మూర్తాది.

* కమలోగ్నిస్సభువన దశగోపనయష్టికాః ।
హుతాశతాత్ర్యంబమధుభి ర్నాసిక్యం చతురానన ॥ ౪౧౬
శ్రీబీజంచ గదధ్వంసం పీతౌవర్ణం ధ్రువమాదిమత్ ।
పాటలోబన్ధువిజయ వైరాజమృగవల్లభాః ॥ ౪౧౭
† కకుభో మాధవపరం రథాన్తో మనురీరితః ।
నారదోఽస్య మునిర్దృష్టా వరివం ఛన్ద ఈరితః ॥ ౪౧౮
దేవతా దేవదేవేశ కృష్ణగ కమలసమ్భవ ।
అఙ్గాని పూర్వవచ్చాస్య పురశ్చర్యా చ పూర్వవత్ ॥ ౪౧౯
జాతిపుష్పైర్బిల్వ ¶ ఫలైస్సమిద్భిర్హోమమాచరేత్ ।
ఛాయాయాం బిల్వవృక్షస్య జపహోమాదికం భవేత్ ॥ ౪౨౦
అణిమాదికమైశ్వర్యం పురుషార్థ చతుష్టయమ్ ।
ఫలం దదాతి మన్త్రోఽయం మన్త్రవిద్భిస్సుసాధితః ॥ ౪౨౧

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రె మహోపనిషది
పాద్మసంహితాయాం చర్యాపాదె
మత్స్యాదిమూర్తి మన్త్రికథనం నామ
సప్తవింశోఽధ్యాయః.

---

* కమలోభువనం దశం గోపనాయన యష్టికాః. † కకుబైన్ద్రాగ్నేయవపరం. ¶ పుష్పైః.

అష్టావింశోఽధ్యాయః.

శ్రీభగవాన్ —

యజ్ఞమూర్తిమన్త్రాః

హే బ్రహ్మన్ యజ్ఞవపుషమన్త్రిస్సంప్రతి కథ్యతే ।
మహాఫలం ప్రోచ్యమానమిమం త్వమవధారయ ॥ ౧

ఆత్మనే ఇతి పయన్తమష్టాక్షరవదుద్ధరేత్ ।
కాలాద్యనలమధ్యం చ విగ్రహాస్తం పదం తతః ॥ ౨

చతుర్థ్యన్తో మూర్తిశీర్షం యజ్ఞాదిపదమన్వతః ।
తద్విభక్త్యన్తమపరం రరాన్తం మనురీరితః ॥ ౩

బీజమస్యానలం ముఖ్యమనుస్వారాన్తముద్ధరేత్ ।
అఙ్గాని చానలాదీని షడ్బీజాన్తాన్యనుక్రమాత్ ॥ ౪

సానుస్వారాణి యోజ్యాని క్రతుర్దష్టా విరాట్పునః ।
ఛన్దశ్చ యజ్ఞమూర్త్యాత్మా దేవతా భగవాన్ హరిః ॥ ౫

లక్షత్రయం జపస్యాస్య మన్త్రిస్యాస్య ప్రసాధనే ।
ఫలం ప్రసూతే ధర్మాదిపురుషార్థ చతుష్టయమ్ ॥ ౬

అన్నాధిపతిమన్త్రిః.

అన్నాధిపతిమన్త్రిస్య ప్రభావో రూపమేవ చ ।
కథ్యతే సంప్రతి బ్రహ్మన్ న వాచ్యం యస్య కస్య చిత్ ॥ ౭

ప్రణవాదిమనుస్సోఽ విశేషస్తూచ్యతేఽధునా ।
* ముఖ్యమణ్ణం భద్రపాణిం ద్విరుక్తం తదనన్తరమ్ ॥ ౮

ఆదిదేవం ధనపతిం మాయాముద్ధృత్య పశ్చిమమ్ ।
విష్ణుం విజయనామానమాద్యం వాయుమనన్తరమ్ ॥ ౯

దేవదత్తం చ దక్షాదిమాద్యం దక్షం పునస్తథా ।
ఆదిదేవం మనుమ్యేశం ద్విరుక్తం ముఖ్యమన్వతః ॥ ౧౦

---

* ముఖవర్ణమ్.

మన్దరం పాపహాననమృతధా వైష్ణవాఙ్కురమ్ ।
శఙ్ఖమాదిమచామన్వద్ధ్విగ్ ప్రోక్తం ప్రేతనాయకమ్ ॥ ౧౧
ప్రణవాదిం రేత్యన్తమితి మన్త్రం చతుర్ముఖ ।
బీజమస్య ప్రవక్ష్యామి ద్వాదశాత్మానముద్ధరేత్ ॥ ౧౨
జ్వలనం వామనం విన్దు మేతచ్చేవాఙ్గముచ్యతే ।
ఆకారాదిక్రమాద్విఘ్నస్వరాన్తే ఽశేష *కృత్ ॥ ౧౩
అస్త్రో విశేషా విష్ణుశ్చ విసర్గశ్చ సమీరితః ।
వ్యాసో ప్రష్టాస్య మన్త్రస్య ఛన్దస్తు బృహతీ తథా ॥ ౧౪
దేవతాన్నపతిగ్ పోక్తో మన్త్రస్యాస్యస్య చతుర్ముఖ ।
అన్యధా శృణు వక్ష్యామి †బహ్వాన్నఫలదం శుభమ్ ॥ ౧౫
నత్యన్తం ప్రణవం పూర్వం వరుణం చ త్రివిక్రమమ్ ।
క్రోదరూపం ప్రచణ్డం చ విష్ణుం వరుణమన్వతః ॥ ౧౬
మాధవం పూర్ణచన్ద్రం చ పీయూషాత్మానమేవ చ ।
ఆదిం వైశ్వానరం ముఖ్యం పవిత్రం ప్రణవాది చ ॥ ౧౭
ఏకనేత్రమకారం చ శ్వసనం మాధవం తతః ।
మన్దరం ప్రణవాద్యం చ దీప్తిమన్తం చతుర్ముఖ ॥ ౧౮
గోపనం జృమ్భలం విష్ణుం మాహేన్ద్రం గోపనం తతః ।
వాయుమాద్యం రరాన్తం చ వర్ణోద్ధార ఇతీరితః ॥ ౧౯
బీజమఙ్గాని పూర్వోక్తమృషిరస్య పరాశరః ।
ఛన్దశ్చ దేవీ గాయత్రం దేవతాన్నపతిర్భవేత్ ॥ ౨౦
పూర్ణేన్దుబిమ్బమధ్యస్థే సితపద్మే వికస్వరే ।
ఆసీనం ధవలాకారం నీలకుఞ్చితమూర్ధజమ్ ॥ ౨౧
దుకూలక్షౌమవసనం బాలయోగ్య ‡విభూషణమ్ ।
కలధౌతమయం పాత్రం పాయసాన్నేన పూరితమ్ ॥ ౨౨

* విత్. † బహ్వాన్న. ‡ విభూషితమ్.

బిభ్రాణం దక్షిణె హస్తె దధ్యోదన మధేతరే।
ధ్యాయేల్లక్షత్రయం ధీమాఁ జపేత్తద్గతమానసః॥ ౨౩
అనేన జుహుయాచ్ఛాగ్నౌ నియతం మన్త్రివిత్తమః।
బహ్వన్నత్వమవాప్నోతి సర్వమిష్టం లభెత చ॥ ౨౪

శక్తీశమన్త్రిణః

శక్తీశమన్త్రిమధునా కథయామి చతుర్ముఖ।
ఆదితస్సప్తవర్ణానాముద్ధారగ్ పూర్వమీరితః॥ ౨౫
క్రోధనం హృదయాహ్లాదం భువనం భాస్కరం తతః।
గుహాలయమనుస్వారం రవిమగ్నిం చ మారుతమ్॥ ౨౬
పయష్టిం పీతమాద్యర్ణం కమలం క్రోధరూపిణమ్।
మాధవీం పఞ్చబిన్దుం చ హాననం చాప్రమేయకమ్॥ ౨౭
వైరాజమప్రమేయం చ పురుషాత్మా చ మాధవః।
నారాయణం చతుర్థ్యన్తం రరెతి మనురీరితః॥ ౨౮
అంశుమాఁ వీతిహోత్రశ్చ వామనో బిన్దుమస్తకః।
అజ్గం చ బీజం పూర్వోక్తమృషిశ్చాపి పరాశరః॥ ౨౯
ఛన్దశ్చ దేవీ గాయత్రం శక్తీశో దెవతా తథా।
జపేద్ద్వాదశ లక్షం తు ప్రాప్నుయాత్సర్వమీప్సితమ్॥ ౩౦

కాలనేమిమన్త్రిణః.

కాలనేమిమనుర్బ్రహ్మ కథ్యతే సర్వసాధకః।
ఆద్యవర్ణాగ్ పూర్వవత్సప్త పీయూషాత్మా త్రివిక్రమః॥ ౩౧
ఉగ్రదెహగ్ ప్రచణ్డశ్చ విష్ణుగ్ కలశమాధవౌ।
కమలం గోపనయుతం మహేన్ద్రిం విష్ణుమస్తకమ్॥ ౩౨
విఘ్నేశం * దేవదత్తం చ దక్షం మాయాపరిష్కృతమ్।
† పతజ్గమృతధామానం వైధరం చ చతుర్గతిమ్॥ ౩౩

---

* దేవదెవం చ. † పతజ్గామృత.

ఆద్యం సుధారసం మాయామ్రతిగోఽపనహావ్యవాట్ ।
ఆద్యం సుముఖ * మాద్యం చ శ్వసనం చాప్రమేయకమ్ ॥ ౩౫
హుంఫడన్తం రరపరం మనురేవం సముద్ధృతః ।
బీజం వక్ష్యే దినకరం భువనం యష్టిమస్తకమ్ ॥ ౩౬
కుర్ద్దాది పూర్వవచ్చాఙ్గం నారదో మన్త్రిదర్శనః ।
ఛన్దో విరాట్ దేవతా చ కాలసేమిశ్చతుర్ముఖ ॥ ౩౭
జపసఙ్ఖ్యాఫలం చాపి ద్విషట్కాతురవద్భవేత్ ।

❖ త్రైలోక్యమోహనమన్త్రిః ❖

త్రైలోక్య మోహనం మన్త్రిం కథయామి యథాతథమ్ ॥ ౩౮
ఉడ్డీశం కమలం పీతం వామనం † ధ్రువమస్తకమ్ ।
ఫకారూరో మనురయం దేవతాఙ్గమనుక్రమాత్ ॥ ౩౯
షడ్భిర్యుతమచామాద్యైస్సానుస్వారం ప్రయోజయేత్ ।
ఋషివృద్ధమనుశ్ఛన్దో దేవీ గాయత్రమీరితమ్ ॥ ౪౮
త్రైలోక్యమోహనో దేవో దేవతా జపతర్పణమ్ ।
హోమశ్చ ఫలమప్యస్య నిధిస్థానోపలమ్భనమ్ ॥ ౪౧
జపఞ్ భూయస్తథా సర్వం దుర్లభం ఫలమశ్నుతే ।

❖ తస్యైవ మన్త్రాన్తరమ్. ❖

షోడశార్ణోఽ మనుర్బ్రహ్మ త్రిలోకీమోహనాత్మకః ॥ ౪౨
ఉచ్యతే పూర్వవత్సప్తవర్ణాన్యాద్యాఽ సముద్ధరేత్ ।
త్రైలోక్య మోహనపదం చతుర్థ్యన్తం తతఽ పరమ్ ॥ ౪౩
తద్విభక్తిపదం విష్ణుపదం స్వాహాన్తముద్ధరేత్ ।
మనురేష స పఞ్చాఙ్గం బీజం పూర్వవదీరితమ్ ॥ ౪౪
మునిఽ పులస్త్యశ్ఛన్దశ్చ దేవతా పూర్వవత్తథా ।
జపసఙ్ఖ్యా ఫలం చైవ మూలమన్త్రివదిష్యతే ॥ ౪౫

---

* మాకారం. † బిన్దు.

మన్త్రో నవాక్షరశ్చాన్యస్త్రిలోకీమోహనాత్మకః ।
త్రైలోక్యమోహనపదం చతుర్థ్యన్తం నమస్తథా ॥ ౪౫
బీజమజ్గమయం చైవ సర్వకామఫలప్రదమ్
* నిగమాదిం చతుర్థ్యన్తం పదం త్రైలోక్యమోహనమ్ ॥ ౪౬
అంశుమాలినమగ్నిం చ పఞ్చబిన్దుం సయష్టికమ్ ।
శఙ్ఖినం పులహం పఞ్చ బిన్దుయష్టిసమన్వితమ్ ॥ ౪౭
తద్బీజం చ ద్విరభ్యస్య నతిశ్చ తదనన్తరమ్ ।
ద్వాదశార్ణాత్మకో మన్త్రస్త్రిలోకీమోహనాత్మకః ॥ ౪౮
ప్రత్యక్షరం లక్షజపో ద్వాదశాక్షరవత్ఫలమ్ ।

❖ కామకామేశ్వరీమన్త్రః. ❖

కామకామేశ్వరీ నామ మన్త్రస్సర్వఫలప్రదః ॥ ౪౯
ఉద్దీధం పూర్వముచ్చార్య భాస్కరం జ్వలనం తతః ।
మహామాయాం యష్టియుతామిత్యేకాక్షరముద్ధరేత్ ॥ ౫౦
ఏతదేవాజ్గముదితం శౌనకో మునిరుచ్యతే ।
ఛన్దశ్చ దేవీ గాయత్రం దేవతా పురుషోత్తమః ॥ ౫౧
లక్షమేకం జపేన్మన్త్రీ సర్వాన్ కామానవాప్నుయాత్ ।
శఙ్ఖకున్దేన్దుధవలం చతుర్బాహుం కిరీటినమ్ ॥ ౫౨
గరుడారూఢమారోప్య దేవీం వామోరువిష్టరే ।
దాడిమీకుసుమప్రఖ్యాం సర్వాలఙ్కారభూషితామ్ ॥ ౫౩
పాశాఙ్కుశధరాం లక్ష్మీం కామవిహ్వలలోచనామ్ ।
కామకామేశ్వరీమేవ ధ్యాయేదేకాగ్రమానసః ॥ ౫౪

❖ త్రైలోక్యమోహనమాలామన్త్రః. ❖

త్రైలోక్యమోహనం నామ మనుస్సంప్రతికథ్యతే ।
బ్రహ్మకోశముదీర్యాదౌ నత్యన్తం తదనన్తరమ్ ॥ ౫౫

---

* అత్ర-''కామకామేశ్వరీ'' ఇత్యర్ధం క్వచిదధికమస్తి

పదాని సమ్బుధ్యన్తాని క్రమేణోద్ధారయేత్సుధీః ।
పురుషాద్యుత్తమపదం రూపమ్ప్రతి * మేతి చ ॥ ५८
లక్ష్మ్యాది చ నివాసాన్తం సకలాదిం జగత్పదమ్ ।
క్షోభణాన్తం చ సర్వాదిపదం స్త్రీహృదయావధి ॥ ५९
విదారణశిరశ్చాపి త్రయాది భువనావధి ।
ఉన్మాదకరపర్యన్తం సురాసురపదం తతః ॥ ५७
మనుజేతి సముచ్చార్య సున్దరీజనమన్వతః ।
మనాంసీతి సముచ్చార్య తాపయేతి చతుర్ముఖ ॥ ५८
దీపయేతి పదం పశ్చాచ్ఛోషయేతి చ మారయ ।
స్తమ్భయ ద్రావయాకర్షపర్యన్తం చ క్రియాపదమ్ ॥ ६०
ద్విర్వక్తవ్యం † తతో బ్రహ్మ పరమం సుభగావధి ।
సమ్బుధ్యన్తం చ సౌభాగ్యం § కరేతి పదమన్వతః ॥ ६१
సర్వకామప్రదం ప్రోచ్య పదం చాముకమిత్యతః ।
హానేతి ద్విస్సముచ్చార్య చక్రేణ గదయేతిచ ॥ ६२
ఖడ్గేన సర్వబాణైశ్చ ద్విర్భిన్ధేతి పరేత్తతః ।
పాశేనేతి తతో బన్ధ బన్ధేతి చ పదద్వయమ్ ॥ ६३
అఙ్కుశేనేతి సంప్రోచ్య తాడయేతి ద్విరభ్యసేత్ ।
కుర్వన్తి ద్విస్సముచ్చార్య కిం తిష్ఠపదమన్వతః ॥ ६४
తావద్యావత్పదే ప్రోచ్య సమీహితపదం తతః ।
మే సిద్ధిర్భవతూచ్చార్య ‡ మే హుంఫడితి శీర్షకమ్ ॥ ६५
ఇత్యేష మాలామన్త్రస్య సముద్ధారః ప్రదర్శితః ।
నిగమాదిరనన్తం చ ఔర్వం చన్ద్రార్ధశేఖరమ్ ॥ ६६
బీజమేవం సముద్ధృత్య షడఙ్గాని మనుం పునః ।
షోఢా విభజ్య కర్తవ్యా ఋషిస్స్యాన్నలకూబరః ॥ ६७

---

* మాదిచ. † తదా బ్రహ్మ ప్రథమమ్. § కరోతి చ పదం తతః. ‡ హేతు.

ఛన్దోఽతిచ్ఛన్దనామాస్య దేవతా పురుషోత్తమః ।
* ధ్యాయేత్తమేవ పురుషం సాధయేన్మన్త్రవిత్తమః ॥ ౬౮
అష్టబాహుం విశాలాక్షం గరుడారూఢమచ్యుతమ్ ।
అకలఙ్కశశిప్రఖ్యం పూర్ణేన్దుసదృశాననమ్ ॥ ౬౯
సుభ్రూలలాటమకుటం లావణ్యామృతసాగరమ్ ।
పీతకౌశేయవసనం † కపోలామ్రష్టకుణ్డలమ్ ॥ ౭౦
చక్రం చ ముసలం బాణమబ్జాక్షం దక్షిణే భుజే ।
శఙ్ఖం కౌమోదకీం శార్ఙ్గం పాశం వామేషు బిభ్రతమ్ ॥ ౭౧
సర్వలక్షణసంపూర్ణం సర్వాకల్పపరిష్కృతమ్ ।
దివ్య చన్దనలిప్తాఙ్గం దివ్య § స్రగ్దామభూషితమ్ ॥ ౭౨
దేవ్యోఽష్టౌ పరితస్తస్య వాలవ్యజనపాణయః ।
వీజయన్తి సదా దేవం కామవిహ్వలలోచనాః ॥ ౭౩
ఏతాభ్యో బహిరష్టౌ చ దిక్షు చక్రాదిధారిణః ।
పురుషా దేవదేవేశం ప్రణిపత్య బహిస్థితాః ॥ ౭౪
ఏవం సపరివారం తం ధ్యాత్వా దేవం సమాహితః ।
సప్తాహం మన్త్రజాపేన వశ్యా మనుజయోషితః ॥ ౭౫
దివసేషు చ తావత్సు పునర్యక్ష్యాదియోషితః ।
తిష్ఠన్తి సంముఖాస్సర్వా మన్మథావిష్టచేతసః ॥ ౭౬
భజన్తి మన్త్రిణం మన్త్ర ¶ వైభవాన్మోహయన్తి చ ।
♦ జపీ భూయస్తథా కామాన్ సర్వాన్విన్దత్యసంశయః ॥ ౭౭
కిం పునర్బహునోక్తేన దేవగ్ం ప్రత్యక్షతామియాత్ ।
శాన్తిగ్ం పుష్టిశ్చ ధర్మశ్చ కామార్థౌ మోక్ష ఏవ చ ॥ ౭౮
పాతాలాకాశగమనమన్తర్ధానమదృశ్యతామ్ ।
నిధానం ¶ ఫలసిద్ధిం చ ఖననం చౌషధం తథా ॥ ౭౯

---

* ధ్యాత్వా. † యువానం. § స్రగ్వస్త్ర. ¶ ప్రభావాత్.
♦ జపన్ భూయస్తదా. ॥ కామార్థౌ స ధర్మౌ. ¶ బలసిద్ధిం.

పాదుకాంగులికాం చాపి రసాయనమనుత్తమమ్ ।
* అఙ్కుసూత్రం దరం ఖడ్గం తథా వేతాలసాధనమ్ ॥ ౮౦
ఫలాని దుర్లభాన్యేవ సిధ్యన్తి మమవైభవాత్ ।
ప్రత్యేకం న ప్రదర్శ్యన్తే గ్రన్థవిస్తరభీరుభిః ॥ ౮౧
ఫలానాం దిగియం ప్రోక్తా దుర్లభానాం చతుర్ముఖ ।
త్రైలోక్యమోహనాఖ్యస్య కామకామేశ్వరస్య చ ॥ ౮౨
ఏకాఙ్కురముఖస్యోక్తం ఫలం మన్త్రిస్య పద్మజ ।

❖ యజ్ఞవరాహమన్త్రిః. ❖

మన్త్రిం యజ్ఞవరాహస్య వక్ష్యామి కమలాసన ॥ ౮౩
గృహీత్వా పూర్వవత్సప్త వర్ణానాద్యాననుక్రమాత్ ।
స్పృశాన్తం భాస్కరం చాద్యం †కలశం ప్రణవాది చ ॥ ౮౪
§ అనలం చాదిదేవాన్తం భాస్కరం మధుసూదనమ్ ।
శ్వసనం వర్ణమాద్యం చ ఓషధీశమచాం ముఖమ్ ॥ ౮౫
వహ్నిం ప్రచేతసం ముఖ్యం మారుతం ప్రణవాది చ ।
ముసలిం చన్ద్రిధవలమచామాదిమనన్తరమ్ ॥ ౮౬
శ్రీవత్సమాదిమనలం మహామాయాగ్నిగోపనమ్ ।
దరం విష్ణుం ఖడ్గధరం ‖విజయం శ్రీధరం తథా ॥ ౮౭
పీయూషరూపమనలం మాధవం వైధరం తథా ।
ఆదిం పవిత్రదృష్టిం చ ప్రణవాదివిభూషితమ్ ॥ ౮౮
శ్వసనం చాప్రమేయం చ కలాత్మా విష్ణుమస్తకః ।
వరుణం దహనాక్రాన్తం వైధరం మాధవాఙ్కురమ్ ॥ ౮౯
వరుణం చాదివర్ణం చ తద్ధైవోగాత్మ ♦సంమితమ్ ।
అనలం ॥ మాధవోపేతం మన్దరం ప్రథమం మరుత్ ॥ ౯౦

---

* అష్టసూత్రధరమ్. †కమలమ్. కెవలమ్ §బహులం. ‖శ్రీధరం విజయం. ♦సప్తమమ్. ॥మాయయో.

మధుసూదనవిక్రాన్తం పవనం శ్వేతరోచిషమ్ ।
వరుణం వీతిహోత్రం చ సుభద్రం చ గుహాలయమ్ ॥ ౯౧

వైరాజమాదిదేవాన్తం విజయం మన్దరం తథా ।
భద్రపాణిం మృగేశం చ వైధరం యష్టిమస్తకమ్ ॥ ౯౨

ఉగ్రాత్మా పర్వతం చాదిమృతధామపరిష్కృతమ్ ।
విష్ణుశం మారుతం చైకనేత్రం శుక్లశిరస్తథా ॥ ౯౩

సుభద్రం చోర్ధ్వలోకేశం నాభిపద్మజసమ్భవ ।
మాధవీమప్రమేయం చ వనమాలీ ఋషస్తథా ॥ ౯౪

మాహేన్ద్రీం గోపనయుతం మారుతం ప్రథమస్వరమ్ ।
భల్లాయుధం హృషీకేశం సుభద్రం భువనం వసుం ॥ ౯౫

ప్రచేతసం కలాత్మాన * మమృతం సవిసర్గకమ్ ।
పవిత్రమాదిం వైరాజం ముఖ్యం పవనమాధవౌ ॥ ౯౬

సుభద్రమౌర్వం దక్షం చ ముఖ † ద్విపదమీరయేత్ ।
శశాఙ్కం ద్విపదం వహ్నిభువనం ద్విపదం పరేత్ ॥ ౯౭

అర్చాం ద్వితీయం దృష్టిం చ మాయాం ‡ కమలమాదిశేత్ ।
§ హవ్యవాడ్గోపనయుతం భాస్కరం మధుసూదనమ్ ॥ ౯౮

¶ ప్రభఞ్జనమకారం చ సూక్ష్మదృగ్భువనం తథా ।
మాధవీం రామసహితం పశ్చిమాననమాదిమత్ ॥ ౯౯

ఏకనేత్రమికారం చ విజయం కలశం తథా ।
మన్దరం దేవదత్తం చ వైధరం విష్ణుమస్తకమ్ ॥ ౧౦౦

ద్విభూర్యాద్గోపనా ॥ క్రాన్తం పశ్చిమాననమాదిమత్ ।
ప్రభఞ్జనమకారం చ శశాన్తో మనురీరితః ॥ ౧౦౧

సూక్ష్మదృగ్భువనం సర్గం బీజమేతత్సముద్ధృతమ్ ।
మన్త్రీం షోఢా విభజ్యాఙ్గకల్పనం కార్యవో మునిః ॥ ౧౦౨

---

* మాకారమ్. † ద్విపద పదమీరయేత్ । శశాఙ్కం భువనం వహ్నిం భువనం ద్విరదం పరేత్ ॥ ‡ కలశమాదిశేత్. కమలమాదిమమ్. § వివస్వాన్. ¶ "ప్రభంజనే" త్యాదిసార్ధం శ్లోకద్వయం-క్వచిన్నాస్తి. ॥ న్తం చ.

ఛన్దో విరాట్ * స్తోమభోణీ దేవతా కమలాసన ।
జపో లక్షద్వితయం స్యాత్పూలం సర్వం యథాపురమ్ ॥ ౧౦౪

❖ దరోదరనృసింహమన్త్రాః. ❖

దరోదరనృసింహస్య మనుస్సంప్రతి కథ్యతె
ఓంకారం పూర్వముద్ధృత్య † కమలం శత్రుదాహకమ్ ॥ ౧౦౫
గుహాలయం సయష్టిం చ గోపతిం భువవం ధ్రువమ్ ।
ఫుల్లలోచనమాద్యం చ హృదయా ‡ హ్లాదనం తథా ॥ ౧౦౬
భద్రపాణిం స్వరాదిం చ జ్వలనం చాదిమం తథా ।
ఓషధీశమికారం చ యష్టిం భాస్కరగోపనౌ ॥ ౧౦౭
శ్వసనం చ నతిమన్తో నారసింహ ఉదీరితః ।
అయమెవ మనుర్బీజం ఛన్దో గాయత్రమీరితమ్ ॥ ౧౦౮
దేవతా నృహరిదర్శిష్టా కపిలో ధ్యానముచ్యతే ।
దరోదరె సుఖాసీనం శతపత్రే వికస్వరే ॥ ౧౦౯
తప్తజామ్బూనదనిభం చతుర్బాహుముదాయుధమ్ ।
పర్యఙ్కబన్ధసుభగం ప్రసారితభుజద్వయమ్ ॥ ౧౧౦
జానునోరుపరిష్టాచ్చ సవ్యాకల్పపరిష్కృతమ్ ।
వ్యాత్తాననం త్రినయనం నఖదంష్ట్రాలిభీషణమ్ ॥ ౧౧౧
సింహస్యార్ధం నరస్యార్ధం మెఘగమ్భీరగర్జితమ్ ।
ఏవం ధ్యాత్వా జపేదష్టలక్షం మన్త్రీ సమాహితః ॥ ౧౧౨
సావిత్రె మణ్డలె దెవమాసీనం సర్వకామదమ్ ।
ధ్యాయేల్లక్షత్రయం ధర్మాది పురుషార్ధచతుష్టయమ్ ॥ ౧౧౩
బహునాత్ర కిముక్తెన సర్వాన్ కామానవాప్నుయాత్ ।

❖ పురుషచతుష్టయమన్త్రనిర్దేశః. ❖

చతుర్ణాం పురుషాదీనాం మనుస్సంప్రతి కథ్యతే ॥ ౧౧౪

---

* దీర్ఘభోణీ. సోమబుషిః. † కలశమ్. ‡ మోదనమ్.

ప్రణవాదీ౯ సప్తవర్ణా౯ సముద్ధృత్య యథా * పురమ్ ;
స్వం స్వం నామ చతుర్థ్యన్తం మన్త్రానేషాం ప్రకల్పయేత్ ॥
తేషాం బీజాని వక్ష్యామి వర్ణోద్ధారై౫ క్రమాదహమ్ ।
తిగ్మాంశుగోపనయుతస్సదణ్డ౫ పురుషాత్మనః ॥ ౧౦౫
మాతా౯డ్గ పఞ్చబిన్దుశ్చ † సేన్దుస్సత్యస్స కథ్యతే ;
వైరాజం పావకం పఞ్చబిన్దుం నాసిక్య ¶ మేవ చ ॥ ౧౦౬
త్రయీతనుం హృషీకేశం యష్టిం చానన్తనామని ।
బుధిశ్చన్ద్రో దేవతా చ ఫలమష్టాక్షరే తథా ॥ ౧౦౭

❖ హయగ్రీవమన్త్రాః. ❖

హయగ్రీవస్య మన్త్రిస్య వర్ణోద్ధార౫ ప్రదర్శ్యతే ।
సప్తవర్ణా౯ సముద్ధృత్య విజయం బహులం తతః ॥ ౧౦౮
¶ కాలాత్మా చైక దృగ్వహ్నిం గోపతిం విష్ణుమస్తకమ్ ।
శ్వసనం ప్రణవాదిం చ లక్ష్మీం ‖ బిన్దుమనన్తరమ్ ॥ ౧౦౯
జ్వలనం గోపనయుతం శశాఙ్కం మాధవం తథా ।
స్వాహాన్తమశ్వశిరసగ్ం కథితష్షోడశాక్షరః ॥ ౧౧౦
స ఏవ బీజమఙ్గాని క్రుద్ధోల్కాది యథాపురమ్ ।
బుధిబ్రహస్పతిహ్యక్స్య చ్ఛన్దో గాయత్రముచ్యతే ॥ ౧౧౧
దేవో హయశిరా నామ దేవతా కమలాసన ।
♦ దశలక్షం జపేన్మన్త్రిం మహత్ జ్ఞానమవాప్నుయాత్ ॥ ౧౧౨
ఓంకారపూర్వం నత్యన్తం చతుర్థీ దేవతా క్రమాత్ ।
రరాన్తో మన్త్రిరాజోయం దశాక్షరవిదర్భితః ॥ ౧౧౩
బీజాని పూర్వవత్సర్వం ॥ కర్తవ్యం కమలాసన

❖ హయగ్రీవమాలామన్త్రిః ❖

అతోన్యం వాజిశిరసో మాలామన్త్రిం బ్రవీమితే ॥ ౧౧౪

---

* తథా † సేన్దిమ్ ¶ ముచ్యతే. ‖ కలాత్మా కామాత్మా. ♦ బన్ధు. ♦ "దశలక్షమ్" ఇత్యాది "కర్తవ్యమ్" ఇత్యన్తం క్వచిన్న. ‖ స్మర్తవ్యమ్.

అణ్ణసప్తకముద్ధృత్య పదం హయశిరాస్తథా ।
చతుర్థ్యన్తం సర్వవిద్యాలయేతి పదమన్వతః ॥ ౧౨౫

సకలా * మరశబ్దాది గురవే పదముద్ధరేత్ ।
సమస్తప్రతిశబ్దాది † హన్తానన్తేత్యనన్తరమ్ ॥ ౧౨౬

వీర్యం తేజస్క పదం పశ్చాత్ జ్ఞానైశ్వర్యపదం తతః ।
క్ష్మశక్తిశ్చైవ బలం చైవ సర్వాద్యావాసమన్వతః ॥ ౧౨౭

తద్విభక్తిం తతస్క పశ్చాత్పరమాత్మపదం తతః ।
చతుర్థ్యన్తం వాసుదేవశబ్దస్తా భృగ్విభక్తికః ॥ ౧౨౮

జ్ఞానజ్ఞేయపదం తద్వద్వ్యక్తావ్యక్తపరాయ చ ।
సర్వదుష్టాసురం ప్రోచ్య దురితం వృజినం తథా ॥ ౧౨౯

ప్రమాధి తద్విభక్త్యన్తం తత్సద్రుచిరపూర్వకమ్ ।
పదం చ తురగాయేతి జ్ఞానముచ్చార్య మూర్తయే ॥ ౧౩౦

ఇతి చోచ్చార్య తస్యాను సహస్రం కోటిమన్వతః ।
పదం విద్యాదినికరం ముఞ్చ గచ్ఛ పదే తతః ॥ ౧౩౧

స్ఫోటివిజృమ్భిల్లోడన్తం ద్విర్వక్తవ్యం చ తిజ్పదమ్ ।
సర్వాదితేజోమధ్యం చ నిర్యన్తం చ పవిత్రయమ్ ॥ ౧౩౨

చతుర్థ్యన్తం సముచ్చార్య నిధూత పదమన్వతః ।
‖ వికీర్ణపదముచ్చార్య పాశ్చిక్ప్రదీప్తపదం తతః ॥ ౧౩౩

కేసరం చ షట్కాశబ్దం కలాపపదమన్వతః ।
ప్రదీప్తసూర్యమంశుం చ ప్రతీకాశపదం తతః ॥ ౧౩౪

భాస్కరాకారశబ్దం చ ఊష్మమూర్ధ్వజమన్వతః ।
శఙ్ఖమాభమతాజ్ఞ్మిం? చ ప్రసరవార్తితదీప్తిమాన్ ॥ ౧౩౫

ద్రవత్కనకముచ్చార్య పిఙ్గలాయతమాననమ్ ।
మహాస్వరసమాకారం విశుద్ధదశనం తతః ॥ ౧౩౬

---

* మలశబ్దాని. † హతనన్తే క్ష్మశక్తిశబ్దశ్చతుర్థ్యన్తస్సర్వన్యాససమన్వితః. ‖ విదీర్ణపద.

వజ్త్రాం వినిగతాం * చోక్త్వా విరాజితపదం తథా ।
లోకత్రయద్రవద్దీప్తపదం చామికరాదిమత్ ॥ ౧౩౬

పిఙ్గలాయతముచ్చార్య విస్ఫారితపదం వదేత్ ।
లోచనాది మహాశబ్దం విభీషణ పదాన్వితమ్ ॥ ౧౩౭

నాసికాపుటమద్రీన్ద్రి శిఖరాకారసంయుతమ్ ।
రుచిరం పదముచ్చార్య వికుఞ్చితపదం తథా ॥ ౧౩౮

§ మహాశ్రవణసంయుక్తం శ్రోత్రయేతి పరేత్పదమ్ ।
తచ్ఛబ్దం చ చతుర్థ్యన్తం దుష్టసత్వాననన్తరమ్ ॥ ౧౩౯

భిన్ది ఛిన్ది స్తథా మారి మర్దిస్త్రాసిశ్చ ధాతవః ।
లోడన్తా ద్విస్సముచ్చార్య స్వాం వౌ మితిపదద్వయమ్ ॥ ౧౪౦

‖ ధ్వంసి హన్తి తథాధ్మాసి హన్తి గ్రహాసి తాడయ ।
పచి ¶ మర్థిశ్చ తే ఏతే లోడన్తా ద్విర్గ కృతాస్తథా ॥ ౧౪౧

పరవిద్యాపదం పోచ్య ఛిన్ధిన్యన్తగ ప్రయుజ్యతామ్ ।
అమిత్యుక్త్వా తథా నారీ? లోణ్మధ్యమశిరాః స్మృతః ॥ ౧౪౨

ఏహ్యేహి భగవ శబ్దం ॥ వజ్రశబ్దమనన్తరమ్ ।
ఆఙ్కుశేనేతి తదను ప్రోచ్య చాకర్షయేతి చ ॥ ౧౪౩

హృదయా (ద్యాదిరన్వక్ష్యాద్భక్తి పూర్వజనేతి చ ।
జిహ్వాదినిలయం ప్రోచ్య బడబానలమన్వతః ॥ ౧౪౪

సమ్బుధ్యన్తం విశ్వమూర్తిం సౌమనస్యమనన్తరమ్ ।
భగవన్నితివక్తవ్య [మోంకారం హృదయం తతః ॥ ౧౪౫

సదా ¶ యద్బ్రహ్మ సదసదాత్మేతి చ పదం పునః ।
చిద్ఘనాది చతుర్థ్యన్తం భగవత్పదమీరయేత్ ॥ ౧౪౬

---

* శ్రుత్వా § మహాశ్రవణసంయుక్త శ్రవణేతి పదం వదేత్ । ‖ ధ్వంసిన్యన్త స్తథాధ్మాపిహన్తి గ్రహన్తి స్తథాదిభిః । పచిర్మథిశ్చ. ¶ మర్దిశ్చ. ॥ భగవచ్ఛబ్దం యజ్ఞ. (న్యాదిమన్వక్. [మోఙ్కార హృదయం తతః । సదాదిబ్రహ్మ ¶ సదా సద్బ్రహ్మ సదసచ్చాత్మేతి.

రశాన్తముద్ధరేదేవం హయగ్రీవం చతుర్ముఖ ।
ప్రూవోక్తమేవాస్య బీజం పూర్వవచ్చాఙ్గపద్ధతిః ॥ ౧౪౬
వ్యాసో మునిర్హయగ్రీవో దేవతా చ్ఛన్ద ఉత్కృతిః ।
ధ్యాయేద్ధయశిరోవక్త్రం దుర్వాస్తం ఫేనముల్బణమ్ ॥ ౧౪౭
పిబన్నివ సుధీర్మన్త్రం * రాజం మన్త్రవిదుచ్చరేత్ ।
అయుతం నియుతం వాపి † జపేన్మన్త్రస్య సిద్ధయే ॥ ౧౪౮
విద్యాపారమవాప్నోతి వాగీశత్వం చ పద్మజ ।
వ్యాఖ్యాతృత్వం చ కర్తృత్వం శాస్త్రాణాం బహువర్త్మనామ్ ॥
సకృద్గ్రహణమాత్రేణ విద్యాస్తస్యావగచ్ఛతి ।
క్ష అవిస్మృతిశ్చ తస్యాస్య త్పురుషార్థచతుష్టయే ॥ ౧౪౯
నాసాధ్యం కిఞ్చిదస్యాస్తి దీర్ఘమాయుశ్చ విన్దతి ।

❖ ముకున్దాదిమన్త్రనిర్దేశః. ❖

షణ్ణాం ముకున్దముఖ్యానాం మనుస్సంప్రతి కథ్యతే ॥ ౧౫౪
సవ్యాణార్ణ పూర్వముచ్చార్య నామధేయాని షట్తథా ।
చతుర్థ్యన్తాని యోజ్యాని । శిష్టాణార్ణేవముద్ధరేత్ ॥ ౧౫౫

❖ బభ్రుమన్త్రః. ❖

♦ జీమూతమాదిం నాసిక్యే వరుణం ప్రణవాది చ ।
పవిన్దుం భాస్కరం ॥ రేఫే పఞ్చబిన్దుం సయష్టికమ్ ॥ ౧౫౬
తతస్తం చ ముకున్దస్య మనురేవం సముద్ధృతః ।
భాస్కరం పావకం పఞ్చ బిన్దుయష్టిసమన్వితః ॥ ౧౫౭
అక్షరం చ ద్విరభ్యస్యేన్నాతార్ణం చ గుహాన్వయమ్ ।
పానుస్వారం ద్విరభ్యస్యేద్విష్ణుశబ్దమనన్తరమ్ ॥ ౧౫౮
చతుర్థ్యన్తం రశాన్తం చ బభ్రోర్మనురుదీరితః ।

---

* బలం. † జపో మన్త్రస్య సిద్ధిదః. క్ష అవిస్మృతిశ్చ నాస్యాస్తీ-త్యురు. ♦ శబ్దాన్యేవం స. ♦ "జీమూతమాదిం ఇత్యారభ్య "నాసిక్యే ముద్ధరేత్" ఇత్యన్తం క్వచిన్న. ॥ రెఫమ్.

❖ వృషాకపిమన్త్రాః. ❖

పర్వతం భువనం భానుమూర్ధ్వలోకేశనాసికే ॥ ౧౫౯

భాస్కరం పావకం పఞ్చ బిన్దుం నాసిక్యముద్ధరేత్ ।
ఫట్కారం చ హుతాన్తం చ మనుశ్చైవం వృషాకపేః ॥ ౧౬౯

శుభదం పావకం చైవ పఞ్చబి *న్దుసదర్ధకమ్ ।
అక్షరం తద్విరుచ్చార్య †రరాన్తో మన్త్ర ఈరితః ॥ ౧౬౦

❖ శౌరిమన్త్రాః. ❖

శారేస్తథాపరం వక్ష్యే దాశార్హం మనుమబ్జజ ।
సవితారం బృహద్భానుం సయష్టిం పఞ్చబిన్దుకమ్ ॥ ౧౬౧
హుతాన్తశ్చ మనుర్ బోధ్యో

❖ వైకుణ్ఠమన్త్రాః. ❖

వైకుణ్ఠమనురుచ్యతే ।
పరమాత్మా చతుర్థ్యన్తం వరుణం ప్రథమం స్వరమ్ ॥ ౧౬౨
నాసిక్యం కుమ్భమాకారమర్ధేన్దుం భాస్కరం తతః ।
హృషీకేశమనుస్వారం నారాయణపదం తతః ॥ ౧౬౩
చతుర్థ్యన్తం రరాన్తం చ వైకుణ్ఠమనురీరితః ।

❖ షణ్ణాం ఋష్యాదీని. ❖

ఋషిశ్ఛన్దో దేవతా చ బీజమఙ్గాని షట్తథా ॥ ౧౬౪
అష్టాక్షరవదేతేషాం ఫలాని చ చతుర్ముఖ ।

❖ అపరాజితమన్త్రః. ❖

అథాపరాజితం మన్త్రం వక్ష్యామి కమలాసన ॥ ౧౬౫
నిగమాదీక్షప్రణవార్ణం గృహీత్వాదౌ యథాపురమ్ ।
చతుర్థ్యన్తావన్తపూర్వమన్తశ్చబ్దం సముద్ధరేత్ ॥ ౧౬౬
సహసాదిం చ శీర్షాన్తం తద్విభక్తిపదం పునః ।
‖తత్సగన్ధం తథాక్షీరముదార్ణవ పదావ్వితమ్ ॥ ౧౬౭

---

*న్దుం సదణ్డకం. †శాన్తో మన్త్ర ఉదీరితః. ‖న్తం మన్త్రో. ‖తత్సబన్ధ.

* శాయినేతి పదం ప్రోచ్య శేషభోగపదం తథా ।
పర్యఙ్కేతి చతుర్థ్యన్తం తద్విభక్తిశ్చ వాహనమ్ ॥ ౧౬౪
గరుడాది పదం పశ్చాద్వాసుదెవపదం తతః ।
తద్విభక్తిశ్చ నత్యన్తం వాసఃపీతాది తాదృశమ్ ॥ ౧౬౫

❖ సఙ్కర్షణాదిమన్త్రనిర్దేశః. ❖

† సంపూర్వం కర్షణపదం సమ్బుధ్యన్తమనన్తరమ్ ।
ప్రద్యుమ్నాద్యనిరుద్ధం చ తద్విభక్తిపదం స్మృతమ్ ॥ ౧౬౦
హయాదిశీర్షం సమ్బుద్ధౌ వరాహం తద్వదిష్యతే ।
నృసింహ వామనపదే త్రివిక్రమమనన్తరమ్ ॥ ౧౬౧
రామశబ్దం త్రిరుచ్చార్య కృష్ణేతి పదముద్ధరెత్ ।
వరప్రదెతి నత్యన్తమస్తీత్యన్వక్క్రియాపదమ్ ॥ ౧౬౨
తె చ శబ్దం చతుర్థ్యన్తం ¶ మనురేతి పదం తతః ।
దైత్యయశుపదే చోక్త్వా రాశునెతి పదం తతః ॥ ౧౬౩
భూతం పిశాచం సిద్ధం చ యోగినీ ఢాకినీతి చ ।
బ్రహ్మాది రాశుసపదం వినాయక పదం తతః ॥ ౧౬౪
పూతనా రెవతీస్కన్దపురొగమసముద్ధృతిః ।
గృహాదీతి చ నక్షత్ర గృహానిత్యప్యనుక్రమాత్ ॥ ౧౬౫
అన్యాంశ్చెతి మహాత్పూర్వం గృహానితి పరెత్పదమ్ ।
‖ హనిం దహిం పచిం చైవ మథివ్యన్తం? శబన్వితమ్ ॥ ౧౬౬
అనిభిద్విగ? పతిం చైవ పతిభ్యన్తం? సమన్వితమ్ ।
ఆఖ్యాతం ద్విస్సముచ్చార్య గృహాణేతి తథైవ చ ॥ ౧౬౭
ఆవిశ ధ్వం సిరవరాస్త్రసిద్రుహ్యన్తలోట్పరాః ।
చత్వారో ధాతవో మన్త్రె ద్విర్వక్తవ్యాశ్చతుర్ముఖ ॥ ౧౬౮
చక్రం గదాం చ వజ్రం చ తృతీయాన్తముదీరయెత్ ।
భస్మీకురుద్వితీయన్తక్రియ్య బాహుం సమ్బుద్ధిశీర్షకమ్ ॥ ౧౬౯

---

* శాయిన్నివ. † సంపూర్ణం. ¶ మధురేతి. ‖ ఇదమర్ధం క్వచిదధికమస్తి.

* సహస్రారపదం సర్వం ముఖ్య ప్రహరణాయుధమ్ ।
జయేతి విజయేతి ద్వే పదే ద్వి॥ ప్రోచ్య పద్మజ ॥ ౧౭౦
అనన్తమపరా † పూర్వజితం ప్రతిహతం తథా ।
నమ్ప్రూర్వం నేతృపర్యన్తం సహస్రాదిపదం తతః ॥ ౧౭౧
ప్రజ్వలిజ్వలిరిల్యేతే లోడన్తే ద్విస్సము § ద్ధరేత్ ।
విశ్వరూపం సముద్ధృత్య మధుసూదనమన్వతః ॥ ౧౭౨
మహాపురుష వైకుణ్ఠనారాయణపదం తతః ।
పద్మాదినాభిపర్యన్తం హృషీకేశపదం తతః ॥ ౧౭౩
సర్వముక్త్వా తథా భూతం ‖ వశీకరణముద్ధరేత్ ।
శఙ్ఖచక్రగదాముక్త్వా ధరేతి తదనన్తరమ్ ॥ ౧౭౪
ఉద్ధృత్య సర్వభూతం చ నమస్కృతపదం తథా ।
సర్వమన్వఙ్గపదం ప్రమదనపదాన్వితమ్ ॥ ౧౭౫
సర్వం ప్రపర్యానుపూర్వ్యాదసురోత్సాదనం తతః ।
సర్వదేవమనుక్రమ్య మహేశ్వరముదీరయేత్ ॥ ౧౭౬
సర్వం గృహం సముచ్చార్య నివారణపదం తథా ।
♦ యన్త్రిమన్యం చ సర్వాది ప్రభఞ్జనపదం తతః ॥ ౧౭౭
సర్వదుఃఖప్రశమనం సర్వజ్వర ॥ వినాశనమ్ ।
సర్వబన్ధమనుక్రమ్య విమోక్షణపదం తథా ॥ ౧౭౮
దుస్స్వప్నమధ్యం సర్వాదివినాశనమనుద్ధరేత్ ।
నమస్కృతాన్తం సర్వాదిభూతమధ్యం పదత్రయమ్ ॥ ౧౭౯
పదద్వయం పూర్వవత్స్యాదపకర్షణమాచరేత్ ।
జనార్దనేతి నమ్బుద్ధౌ నమశ్చాస్త్వితి తే పదమ్ ॥ ౧౮౦
అప్రమేయమనుస్వారసహితం బీజమీరితమ్ ।
మన్త్రం షోఢా విభజ్యాఙ్గమృషిగ్ ప్రద్యుమ్న ఉచ్యతే ॥ ౧౮౧

---

* సహస్రాది. † పూర్వం జితం ప్రతిజయం. § చ్చరేత్. ‖ వశ
జ్కరమనుద్ధరేత్. ♦ యఞ్చమధ్యం చ పూర్వాది. ॥ నివారణం

ఛన్దోఽతిచ్ఛన్ద పతస్య విశ్వరూపస్య దేవతా ।
సాధయేన్మన్త్రవిన్మన్త్రమష్టాక్షరపరాధినా ॥ ౧౯౨

అపరాజితమన్త్రేణ నాసాధ్యం విద్యతే ఫలమ్ ।
వశ్యముచ్చాటనం చైవ తథామారణమేవ చ ॥ ౧౯౩

* కృత్యాద్యభిభూతదోషాణాం నివారణమనుత్తమమ్ ।
ఫలాని లభ్యన్తేవాణి మన్త్రేణనం సమాచరేత్ ॥ ౧౯౪

ఇతి శ్రీ పాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది
పాద్మసంహితాయాం చర్యాపాదే

† యజ్ఞమూర్త్యాదిమన్త్రోద్ధారో నామ
అష్టావింశోఽధ్యాయః.

---

* కృత్యాభిభూతి. † అన్నాధిపత్యాది.

ఏకోనత్రింశోఽధ్యాయః.

శ్రీభగవాన్.—

దేవీనాం చ శ్రియాదీనాం మన్త్రాణాం విస్తరకల్పనమ్ ।
మన్త్రాణాంశ్చ పరివారాణాం ప్రథమావరణాదిషు ॥ ౧
అనుక్రమేణ వక్ష్యామి యథా తదవధారయ ।

శ్రీమన్త్రిణః.

ఛన్దసామాదిరాద్యర్ణం తుర్యమగ్నేరనన్తరమ్ ॥ ౨
అగ్నిశ్చ మహతీ మాయామనుస్వారశ్చ * పఞ్చిమః ।
ఏకాక్షరో మనుర్బ్రహ్మ శ్రియస్సర్వఫలప్రదః ॥ ౩
† ఋషిరమజ్కణక ప్రోక్తశ్ఛన్దో గాయత్రముచ్యతే ।
శ్రీరస్య దేవతాఽఙ్గాని స్వేన రూపేణ కల్పయేత్ ॥ ౪
బిల్వానోకహమూలే తు లక్షజాపేన సాధయేత్ ।
సమిద్భిశ్చ తదీయాభిర్జుహుయాల్లక్షసఙ్ఖ్యయా ॥ ౫
శ్రీపుష్పైర్గవ్యపాయసాన్నైశ్చ జుహుయాదుక్తసఙ్ఖ్యయా ।
శ్రియమాప్నోతి మహతీం శ్రీకామో నాత్ర సంశయః ॥ ౬
ప్రణవాది చతుర్థ్యన్తం నామ నత్యన్తమీరితమ్ ।
చతురక్షరమన్త్రోయమపర శ్శ్రీసమాశ్రితః ॥ ౭
ఋషిరస్య ధనాధ్యక్షశ్ఛన్దశ్శ్రీర్దేవతా తథా ।
ప్రత్యక్షరం జపేల్లక్షం సాధకో మన్త్రసిద్ధయే ॥ ౮
§ ప్రాగ్వచ్చ బీజమఙ్గాని ఫలమప్యస్య పూర్వవత్ ।
నిగమాదిం భద్రహస్తం హైరమ్బం మన్దరాధిపమ్ ॥ ౯

---

* పఞ్చమః. † మజ్కణక ఇత్యత్ర ద్వితీయోఽనునాసికోవర్ణః స్వవర్గప్రథమద్వితీయాభ్యాం పృథక్ సన్దానితో ద్విధా పఠ్యతే. § ప్రాగుక్త. రాధిపమ్

¶ శుభదం దహనం మాయాం మారుతం మాధవం తథా ।
సప్తాక్షరోఽయం శ్రీమన్త్రస్సర్వమన్యద్యథాపురమ్ ॥ ౧౦
గృహీత్వైకాక్షరం పూర్వం భాను * మగ్నిం చ వామనమ్ ।
భల్లాయుధం చ మాహేన్ద్రిం హృషీకేశం సయష్టికమ్ ॥ ౧౧
శశాఙ్కమౌర్వం నాసిక్యం సుభద్రం గదినం పరమ్ ।
జలాధిదైవమాద్యర్ణం వై రాజం గోధనం ధరమ్ ॥ ౧౨
పులహం † కమలం శక్రం దాహకం పాటలప్రియమ్ ।
గోధనం కమలం చిత్రభానుం మాయావిభూషితమ్ ॥ ౧౩
ప్రభఞ్జనం మృగేశం చ స్వాహాయాం విరమేత్తతః ।
షోడశాక్షరమన్త్రోఽయం శ్రియగ్ కమలసమ్భవ ॥ ౧౪
ఓఙ్కారపూర్వం నత్యన్తం కమలం మన్దరం తథా ।
మాహేన్ద్రిం వరుణం చాదిదేవం చన్ద్రిం త్రివిక్రమమ్ ॥ ౧౫
విష్ణ్వీశం పఞ్చబిన్దుం చ హుతాన్తం త్విదమీరితమ్ ।
బీజాది పూర్వవత్సర్వం పరిగృహ్య చతుర్ముఖ ॥ ౧౬
§ పూర్వోక్తాంశ్చతురోవర్ణాఞ్ఛ గృహీత్వా తదనన్తరమ్ ।
దేవానాం దానవచనం హుమన్తం తదనన్తరమ్ ॥ ౧౭
ఇత్యుద్ధృతో మనుశ్చాన్యశ్శ్రియగ్ కమలసంభవ ।
ఉద్ధృత్య పూర్వముద్గీథం శ్రీవత్సమనలం తథా ॥ ౧౮
వామనం యష్టిం ‡ శిరసం దినేశం యాన్తమబ్జజ ।
పఞ్చబిన్దుం సయష్టిం చ శుభదం వసుమస్తకమ్ ॥ ౧౯
మహామాయాఙ్కితం దణ్డం ర ర ఇత్యవసానకమ్ ।
మఙ్కణోఽస్య ఋషిశ్ఛన్దో గాయత్రీ శ్రీశ్చ దేవతా ॥ ౨౦
జపేల్లక్షత్రయం మన్త్రం బిల్వారణ్యేఽథ సాధయేత్ ।
వశ్యాకర్షణభూలాభ ♦ ఖనిరత్నాదిసిద్ధయః ॥ ౨౧

❖ మణ్డలధ్యానప్రకారః. ❖

ధ్యానమస్య ప్రవక్ష్యామి శ్రియో మాహేన్ద్రిమణ్డలే ।
ఆపీనాయాగ్ ॥ పరిజనానిన్ద్రాదీనర్చయేత్క్రిమాత్ ॥ ౨౨

¶ శుభదం మన్దరం. * ముగ్రం చ. † కలహం శక్ర. § ఇద మేకం వర్ద్యంక్వచిన్న. ‡ సహితమ్. ♦ ధన. ॥ పరిజనాఽ దుగాఽదీ.

చతుర్థ్యన్తం స్వనామోక్త్వా నత్యన్తం మన్త్రిమజ్జజ ।
మణ్డలే తత్ర పద్మస్య పూర్వాదిషు దలేషు చ ॥ ౨౯
వాసుదేవాదయో వ్యూహాశ్చత్వారో దిక్ష్వవస్థితాః ।
తేషాం నామ చతుర్థ్యన్తం నత్యన్తం ప్రణవాన్వితమ్ ॥ ౩౦
గుగ్గులుశ్చ * కురణ్డశ్చ దమక ¶ శ్శలలస్తథా ।
కోణవర్ణేషు సంస్థాప్య § మన్త్రాంస్తన్నామపూర్వకమ్ ॥ ౩౧
రతిస్సరస్వతీ భూమిర్గ ప్రీతిర్గ కీర్తిశ్చతుర్ముఖ ।
శాన్తిర్గ పుష్టిశ్చ తుష్టిశ్చ శ్రియోఽధస్తాచ్చ శక్తయః ॥ ౩౨
నామాని తాసాం ‖ మనవో యథాపూర్వముదీరితాః ।
పశ్చాత్ర్క చ దడుణ తస్యాశ్శ్రియగ్ర పద్మనిధిస్థితః ॥ ౩౩
వామే శఙ్ఖనిధినామ తయోర్మన్త్రం యథాపురమ్ ।

❖ ధనదాదీనాం మన్త్రాః. ❖

ధనదో మాణిభద్రశ్చ జృమ్భలో నలకూబరః ॥ ౩౪
పూర్ణభద్రశ్చ హర్యశ్చ కలిస్సర్క్కిబికుణ్డలః ।
పూర్వాదిదిక్షు భవినామేషాం మనురుచ్యతే ॥ ౩౫
నిగమాదిం సుభద్రం చ ఏకదన్తం సయష్టికమ్ ।
ధనదస్య మనుర్గ ప్రోక్తో నామ నత్యన్తమేవ చ ॥ ౩౬
భల్లాయుధం పద్మసాభం ఏఙ్చోట్టుం సదణ్డకమ్ ।
నలకూబరమన్త్రశ్చ కథితర్గ కమలోద్భవ । ౩౭
కరుభం పద్మనాభం చ నాసిక్యం ♦ జృమ్భలో మనుః ।
స్వాహాన్తం పులహం చోర్ధ్వలోకేశం తదనన్తరమ్ ॥ ౩౮
మాణిభద్రస్య ॥ సదృశో మనుస్సర్వార్థసాధకః ।
పశ్చిమం పీతవర్ణాభం భువనం యష్టిమస్తకమ్ ॥ ౩౯

* కరణ్డశ్చ. ¶ శలభస్తథా । కణవర్ణేషు సంస్థాప్య మన్త్రిస్థం వామపూర్వకమ్ § మన్త్రాస్తం మన్త్ర ‖ మునయో. ♦ జృంభతె. ॥ కథితో.

పూర్ణభద్రస్య కథితో మనురేవం చతుర్ముఖ ।
వక్రతుణ్డం చ భువనం పులహం భువనం పునః ॥ ३४
నాసిక్యం మనురేతస్మిన్ శిబికుణ్డలనామని ।
బ్రహ్మాణమాదిం పులహం గుహాలయసయష్టికమ్ ॥ ३५
ఉద్ధారశ్చ మనోరేవం కథితగ్ం కలిమాలినః ।
వక్రతుణ్డం పీతవర్ణం హృషీకేశం చ తద్ధ్రువమ్ ॥ ३६
చరేన్ద్రిమన్త్రిగ్ం కథితగ్ం పూర్వాధిషు యథాక్రమమ్ ।
మన్దరం పులహంచైవ గుహాలయవిదర్భితమ్ ॥ ३७
* మాహేన్ద్రిస్య మనుగ్ం ప్రోక్తస్సుభగగ్ం పులహోదయః
§ ధనాధ్యక్షస్య మన్త్రోఽయం కథితగ్ం కమలాసన ॥ ३८

❖ చిన్తామణిప్రభృతీనాం మన్త్రాః. ❖

పాశ్వే చ దక్షిణే పూజ్యా శ్రీయగ్ం పరిజనా స్థితాః ।
ఖడ్గదామోదరం చైవ మహామాయాం సబిన్దుకమ్ ॥ ३९
చిన్తారత్నస్య కథితో మనుగ్ం పూర్వదలాశ్రయః ।
శ్రీవత్సమగ్నిం ‡ భువనం సదణ్డం చ చతుర్ముఖ ॥ ४०
కథిత † శ్చ బలామన్త్రస్తార్క్ష్యస్థానే సమర్చనమ్ ।
ఇన్ద్రాదయో లోకపాలాస్స్వాశాసు చరితస్థితాః ॥ ४१
తృతీయావరణే ॥ చాపి బలాకీ వనమాలినీ ।
విభీషి శాఙ్ఖకరీ చైవ దిక్షు పూర్వాదిషు స్థితాః ॥ ४२
సకఙ్కుశా వేత్రహస్తా మన్త్రాస్తాసాం సమాహ్వయాః ।
విష్వక్సేనవదె వుష్పధారిణీ మర్చయేత్తతః ॥ ४३
కల్పకం పారిజాతం చ హరిచన్దనభూరుహమ్ ।
సన్తానమన్దరౌ చైవ ద్వారభూషు నివేశయేత్ ॥ ४४

* ముఖ్యేన్ద్రి. § ధాన్యాధ్యక్ష. ‡ సవనమ్. † శ్చబలా. ॥ నాపి.

బిల్వం చ సరసీం చైవ శతపత్రసమాకులామ్ ।
శ్రియం పరిగతాం పశ్చి * సఙ్ఘాతకలనిస్వనామ్ ॥ ४५
పరివారాన్ ప్రకల్ప్యైవం తత్తన్నామభిరర్చయేత్ ।
చతుర్థ్యన్తైర్నతిపరైర్గ్ ప్రణవప్రముఖైస్తథా ॥ ४६

❖ శ్రీయో మాలామన్త్రాః. ❖

మాలామన్త్రం ప్రవక్ష్యామి శ్రియగ్ కమలసమ్భవ!
ఉద్గీథముక్త్వా ప్రథమం నతిశ్చ తదనన్తరమ్ ॥ ४७
ఉక్త్వా భగవతీ క్ష్ శబ్దే శ్చీచతుర్థ్యన్తమన్వతః ।
ధీరాపదం చ సమ్బుద్ధౌ శ్రీపూర్వం నిలయం తథా ॥ ४८
ఆకారపూర్వం భరణం శతమణ్డిత మన్వతః ।
శరీరేతి చ సమ్బుద్ధిగ్ పదాన్యేవం సముద్ధరేత్ ॥ ४९
† భాస్కరం చానలం పఞ్చ బిన్దుం చన్ద్రార్ధశేఖరమ్ ।
కలాత్మానం విసర్గాన్తం బీజమేతత్సముద్ధరేత్ ॥ ५०
ద్విరుచ్చార్యం భరపదం పాపక్షయాదనన్తరమ్ ,
అలక్ష్మీమితివక్తవ్యం నాశయేతి ద్విరీరయేత్ ॥ ५१

భాస్కరం చానలం పంచ బిన్దుం యష్టిమనన్తరమ్ ।
త్రిరభ్యసేత్తథా సప్తజన్మపూర్వార్జితం తథా ॥ ५२
అఖిలం ప్రోచ్య దారిద్ర్యం పదం దూరాత్తథా పదమ్ ।
ఉత్సారయేతి ద్విర్గ్ ప్రోచ్య చన్ద్రిమాది ‡ విసర్గితమ్ ॥ ५३
॥ త్రిస్త్రిర్గ్ ప్రోచ్యం త్వదభక్త? జనశబ్దమనన్తరమ్ ।
వసుం ¤ నియోజయేత్యుక్త్వా ధారయేతి పదం పునః ॥ ५४
పూరయేతి ద్విరుచ్చార్య పదమమ్భోరుహాసన ।
ప్రపన్నలోకం హ్రీఙ్కారం త్రిరుచ్చార్య హాయం గజమ్ ॥ ५५
వివిధం వసుముచ్చార్య నిచయం తదనన్తరమ్ ।
దాసీదాసం పరిజనం ¤¤ తదన్తం ద్విర్విలోకయ ॥ ५६

---

* సఙ్ఘాతాలికుల. క్ష్ శబ్దం † "భాస్కరం — ద్విరీరయేత్" ఇత్యన్తం శ్లోకద్వయం క్వచిదధికమస్తి. ‡ విసర్జితమ్ ॥ ॥ ప్రోచ్య త్వదభక్తమనలం. ¤ నిగమమన్వక్ష. ¤¤ తల్లన్తం ద్విర్విలోచనమ్ ॥

మాం చ సౌమ్యేతి చేత్యుక్త్వా అవలోకనసంయుతమ్ ।
లక్ష్మీమగ్నిం విక్రమం చ శ్రీధరం యష్టిమస్తకమ్ ॥ ౫౪
త్రిరుచ్చార్య ఽయజేతి ద్విర్భవతీతి చ పద్మజ ।
సురాసురేత్యనుగుణం సిద్ధగన్ధర్వరాక్షసమ్ ॥ ౫౫
యక్షవిద్యాధరపదం నిఖిలం జన్తుశబ్దకమ్ ।
మనోభిరితి చాకాఙ్క్ష్య సమాగమమనన్తరమ్ ॥ ౫౬
ప్రియేతి సమ్బుద్ధిపదం భాస్కరం సగుహాలయమ్ ।
సార్ధచన్ద్రమిదం బీజం త్రిరుచ్చార్య పరాదితే ॥ ౬౦
వరం వివిధముచ్చార్య సితమాలామ్బరం తథా ।
ధారణీతి సముచ్చార్యం నిఖిలం రోచిషం వసు ॥ ౬౧
నిచయా భవతీ పద్మా సమ్బుద్ధౌ తత్త్రియం పదమ్ ।
శ్రీపదం చాపి నత్యన్తమస్త్వితోత్తత్క్రియాపదమ్ ॥ ౬౨
యుష్మచ్ఛబ్దం చతుర్థ్యన్తం రరాన్తో మనురీరితః ।
పూర్వవదీజమస్యాపి మన్త్రం భక్త్యాఽఙ్గకల్పనా ॥ ౬౩
ఛన్దోఽతిచ్ఛన్ద ఏతస్య దేవతా శ్రీధరాధిపః ।
దృష్టా ఫలం జపశ్చాస్య ద్విషట్కాఽరవత్ఫలమ్ ॥ ౬౪

వసుధామన్త్రః.

॥ అధునా వసుధామన్త్రం ప్రవక్ష్యామి చతుర్ముఖ ।
బ్రహ్మకోశం ముఖం తస్య శ్రీవత్సం జ్వలనం తథా ॥ ౬౫
వామనం † మాధవం దేవదత్తం శ్రీబీజమేవ చ ।
కమలం బహులం పఞ్చబిన్దుం సుభగమన్వితః ॥ ౬౬
భద్రవాస్తం విధాతారమనలం వామనం తథా ।
సుభగం గోపనయుతం విష్ణోశం చ సమీరణమ్ ॥ ౬౭

ఽ జయే." వసుధాయా మనుబర్హ్మ వక్ష్యామి శ్రీయాన్తాన్త్వయా. † మారుతం దేవదత్తమ్-మారుతం దేవం దత్తమ్.

కరాలమగ్నిమీకారం రశాన్తం షోడశాక్షరమ్ ।
తారాదివసుమధ్యం చ రరాన్తం హృదయాదిషు ॥ ౬౯

* అజ్ఞేషు యోజయేన్మన్త్రం నమస్కారపదం శృణు ।
సా మాయా చ తథా సౌమ్యా సమ్బుద్ధౌ తత్పదద్వయమ్ ॥ ౭౯

సమయంకరి చేత్యుక్త్వా మహాశబ్దమనన్తరమ్ ।
టాబన్తస్సమయాశబ్దస్సమ్బుద్ధౌ చ రశావధి ॥ ౭౦

హ్యన్తమెతి తథా పూర్వం గచ్ఛేతి పదమన్వతః ।
ద్విర్వక్తవ్యం పదద్వన్ద్వం † భగవూర్వావధీతి చ ॥ ౭౧

వసుశబ్దం దేహి శీఘ్రం రరాన్తం తేన కీచాహ్వయేత్ ।
దేవీం చ వసుధాం ధ్యాయేత్తప్తహాటకరోచిషమ్ ॥ ౭౨

సింహాసనస్థామాకల్పైరనేకైర్భూషితాం సదా ।
గృహీతదాడిమీనాలవామహస్తాం తథేతరే ॥ ౭౩

హస్తైర్దధానాం సుభగం చిన్తారత్నం చతుర్ముఖ ।
పూర్ణం నానావిధైరన్నైర్నకుమ్భం ‡ చోర్ధ్వముఖం స్థితమ్ ॥

దక్షిణే చరణాబ్జస్థే పశ్చిమామరభూరుహామ్ ।
పార్శ్వయోరుభయోశ్చాపి వాలవ్యజనపాణిభిః ॥ ౭౫

అన్యాభిర్ముక్తకేశాభ్యాలధారిణీభిశ్చ సేవితామ్ ।
శఙ్ఖపద్మనిధీ చాపి వమన్తౌ విపులం ధనమ్ ॥ ౭౬

పరస్పరముఖప్రేక్షౌ పరివారౌ స్థితౌ పునః ।
అనుక్తపరివారాశ్చ గార్హ్యా శ్రీమనువర్త్మనా ॥ ౭౭

❖ జపప్రకారః. ❖

సముద్రగాయాస్సరితస్సేవితసి ప్రాఙ్ముఖస్థితః ।
♦ మన్త్రదశ్నే జపేల్లక్షం మన్త్రసిద్ధౌ సమాహితః ॥ ౭౮

---

* యోజయేచ్చ నమస్కారపదం శృణు సయాచిత? । తథా స్తోమ్యా చ సంబుద్ధౌ సమయేతి పదద్వయమ్ ॥ అభయముద్ధరి చేత్యుక్త్వా మహాశబ్దమనన్తరమ్ । టాబన్త స్సమయావన్త? స్సమ్బుద్ధౌ చ తథావిధి ॥ † భగపూర్వం వతీతి చ. ‡ మాహ్వయేత్. ‡ చాధోముఖం. ♦ స్తనదశ్నే.

వైశాఖే మాసి శుక్లే చ పక్షే మాసవ్రతప్రిచమే।
వ్రతం సమాపయే * చ్చక్రే పూజయేచ్చ మహానిశి॥ ౪౯
మల్లికావకులైశ్చాన్యైస్సుగన్ధైఃకాలజైశ్శుభైః।
గోఘృతైశ్చ తిలైరన్యైర్యవాథాభిషితైరలమ్॥ ౫౦
తర్పణం మన్త్రజాపం చ నిత్యమేతత్సమాచరేత్।
ఏవమాచరతస్సమ్యఙ్నిర్విఘ్నో యావదాయుషమ్॥ ౫౧
వసతి శ్రీర్గృహే తస్య సప్తజన్మసు నిశ్చలా।

ధరణ్యాః మన్త్రిః.

మనుం ధరణ్యా వక్ష్యామి సాధనం చ యథాతథమ్॥ ౫౨
ఛన్దసామాదిముద్ధృత్య సూక్ష్మదృక్కులహం తథా।
హృషీకేశం విసర్గాన్తం మనురేకాక్షరస్స్మృతః॥ ౫౩
గోపనం పఞ్చబిన్దుం చ ఊర్ధ్వలోకేశమన్వితః।
వీరసేనం కలాన్తం చ సఙ్కర్షణసమాహ్వయమ్॥ ౫౪
† సబిన్దుం గదినం తానం? కల్పయేద్ధృదయాదిషు।
వైరకోస్య మునిశ్ఛన్దో దైవం గాయత్రమీరితమ్॥ ౫౫
దేవతా ధరణీ దేవి జపేల్లక్షమతన్ద్రితః।
మనుర్ధరణ్యాస్సప్తాణ్ణక కథ్యతే కమలాసన॥ ౫౬
ధనదం పావకం చాదిం సుముఖం § గోధనాహ్వయమ్।
నత్యన్త మేవం సప్తాణోఁ ధరణ్యాస్సంప్రదర్శితః॥ ౫౭
మనుశ్చతుస్త్రింశవర్ణః కథ్యతే కమలోద్భవ।
ఆదాయ చాదౌ సప్తాణాఁ కుమ్భమాది మచామను॥ ౫౮
శశాఙ్కమాదిం భువనం సుభగం దత్తసంజ్ఞితమ్।
సుభద్రమూర్ధ్వలోకేశం విజయం విష్ణుశీర్షకమ్॥ ౫౯

---

* దస్తై. † సబిన్దుమఙ్గ. § దరగోధనే। నత్యన్తమేవ సప్తాణోఁ మనుస్సంప్రతి దర్శితః॥

మోహనాశం తథాకారం వైరాజం చాగ్నివిక్రమమ్ ।
భల్లాయుధం చ మాహేన్ద్రం హృషీకేశవిగర్హితమ్ ॥ ౯౦
సానుస్వారం చ *కమలం పావకం సగుహాలయమ్ ।
నాసిక్యం త్రిదశాహారం త్రివిక్రమసమాహ్వయమ్ ॥ ౯౧
కౌధరూపం చ సుముఖం సోదకం కలశం తతః ।
ప్రణవాదిం చ §మాహేన్ద్రం వర్ణానాం చ సముద్ధరేత్ ॥ ౯౨
సుభద్రం దేవదత్తం చ భాస్కరం యష్టిమస్తకమ్ ।
‖పావకం పాటలం బ్రహ్మ మాహేన్ద్రం చ ♦గుహాలయమ్ ॥ ౯౩
ప్రభఞ్జనం పూర్ణచన్ద్రమౌషధం యష్టిసంయుతమ్ ।
స్వాహాయాం విరతిమన్త్రగ్గ కథితగ్గ కమలాసన ॥ ౯౪
పూర్వోక్తం బీజమఙ్గాని ఋషిశ్ఛన్దశ్చ దేవతా ।

❖ సరస్వత్యాః మన్త్రాః. ❖

సారస్వతం మనువరం ప్రవక్ష్యామి యథా తథమ్ ॥ ౯౫
నిగమాదిం శ్వేతరశ్మిం మనుమర్ధేన్దుశేఖరమ్ ।
ఽ ఇత్యుద్ధరేత్స్వయం గాం చ ద్రష్టా కశ్యపనన్దనః ॥ ౯౬
ఛన్దశ్చ దేవీ గాయత్రం దేవతా భారతీ స్వయమ్ ।
లక్షమేకం నియమవాఞ్ జపేన్మన్త్రమతన్ద్రితః ॥ ౯౭
అతులా వాగ్విభూతిస్స్యాల్లభతే జ్ఞానముత్తమమ్ ।
¶సకృద్గ్రహణమాత్రేణ గ్రహణం దృఢమశ్నుతే ॥ ౯౮
స్మృతిప్రమోషో నైవాస్య సభాయాం న పరాభవః
అన్యం సారస్వతం మన్త్రమధునా కథయామి తే ॥ ౯౯
¶ముఖమస్య బ్రహ్మకోశం గోధనం చేన్దుశేఖరమ్
కమలం పులహం మాయామనుస్వారపరిష్కృతామ్ ॥ ౧౦౦

---

*కమలాం. §సుభగం పులహోన్తం. ‖"పావకం-యష్టిసంయుతమ్" ఇత్యేకః శ్లోకః క్వచిదధికో దృశ్యతే. ♦సుధాలయమ్. ఽ ఇత్యుచ్చరేత్స్వయఞ్చాజ్ఞాం ¶సకృచ్ఛ్రవణ. ¶ఖస్య చ బ్రహ్మలోకేశం గోధనం చన్ద్రశేఖరమ్.

* యష్టిం యష్ట్యా విసర్గాన్తగ పూర్వోక్తం మన్త్రమన్వతః ।
త్రియక్షరస్య చోద్ధారగ కథితగ కమలాసన ॥ ౧౦౧
ద్రష్టా వసిష్ఠో మన్త్రస్య విరాట్ ఛన్దస్సరస్వతీ ।
దేవతా జపసఙ్ఖ్యా చ లక్షత్రయముదాహృతమ్ ॥ ౧౦౨
పరాపరజ్ఞో వాగ్మీ చ సప్తకృత్వోఽభిమన్త్రితమ్ ।
జలం పిబేద్ధ్రువం తస్య కల్యాణీ వాగ్భవిష్యతి ॥ ౧౦౩
షడక్షరగణో మన్త్రిగ కథ్యతే కమలాసన ।
తారకం వరుణం చాదిం నాసిక్యం జ్వలనాహ్వాయమ్ ॥ ౧౦౪
మధుసూదనమన్వక్ష్ణ హుంఫడన్తం నమస్కృతిః ।
ఋషిర్మహేశ్వరశ్ఛన్దో విరాట్ సైవ చ దేవతా ॥ ౧౦౫
దశాక్షరం మన్త్రరాజం వర్ణోద్ధారేణ చోచ్యతే ।
వ్యాపీ సుధారసశ్చాపి వైధరో విష్ణుమస్తకః ॥ ౧౦౬
వర్ణాన్ స్త ఏవ చత్వార స్సమనన్తరమీరితాః ।
ఈరయిత్వా ఽతథా కుంభం మధుసూదనమన్వతః ॥ ౧౦౭
షష్ఠాన్తకగ పాశపాణిం మధుసూదనపశ్చిమమ్ ।
వైధరం రామసహితం విఘ్నేశం బన్ధుమస్తకమ్ ॥ ౧౦౮
హుతాన్తమణాఽనుద్ధృత్య మనురేష సమీరితః ।
అఙ్గాని రూపం మన్త్రిస్య బీజమేవం విభాజితమ్ ॥ ౧౦౯
చన్ద్రమణ్డలమధ్యస్థాం తుషారనిచయప్రభామ్ ।
వమన్తీమమృతం వక్త్రాజ్జిహ్వామధ్యగతాం స్మరేత్ ॥ ౧౧౦
ధ్యాయతో మన్త్రిణస్తస్య వాక్సిద్ధిరతులా భవేత్ ।
నిగమాదిం చ నత్యన్తం సుభద్రం గదినం తథా ॥ ౧౧౧
కుంభమాదిం చ విజయం యుగోవిన్దం మధుద్విషమ్ ।
విజయం మాధవయుతం రమాన్తం మనుముద్ధరేత్ ॥ ౧౧౨

---

* యష్టివర్జంవిసర్గాన్తం వర్ణోద్ధారే చ పర్వతే. వర్ణ.
ఽ జలేశానం. యుదరం గోవిన్దమగ్నియుక్. ॥ మనురీరితః. ॥

జ్వలనం చాదిమధ్యేన్తు బీజమేవం సముద్ధరేత్ ।
ద్రష్టాస్య దేవలశ్చన్దో విరాట్ దేవీ రతిస్తథా ॥ ౧౧౩
దశ లక్షం జపేన్మన్త్రం తతస్సిధ్యతి మన్త్రిణః ।
వశ్యాకర్షణ విద్వేషముఖా చ ఫలసన్తతిః ॥ ౧౧౪
దూరాదాగమనం చాపి ప్రోషితస్యాఽచిరాద్భవేత్ ।
వహ్ని వర్ణాఙ్గ సముచ్చార్య పూర్వోక్తాఙ్గ సమన్తరమ్ ॥
పవిత్రం పీరమన్వక్చ పఞ్చబిన్దుమనన్తరమ్ ।
వైరాజం * గోధనం వాయుం రరాన్తం మనుముద్ధరేత్ ॥ ౧౧౬
ఏకచక్షుశ్చ పీరం చ హృషీకేశం సబిన్దుకమ్ ।
బీజముక్తం మనోరస్య మునిరఙ్గిరసః స్మృతః ॥ ౧౧౭
ఛన్దశ్చ దేవీ గాయత్రం దేవతా ప్రీతిరుచ్యతే ।
సాధయిత్వా యథాపూర్వం ధనాదిఫలభాగ్భవేత్ ॥ ౧౧౮
సప్తార్ణాఙ్గ పూర్వ వద్గాన్ధర్వాఙ్గ కరాలం వామనం తతః ।
ఏకదృగ్గోధనం చిత్రభానుం చ మధుసూదనమ్ ॥ ౧౧౯
యష్టిం కరాలమగ్నిం చ ధ్రువం చాగ్నేశ్చ యోషితమ్ ।
తదేవ బీజం ద్రష్టా చ మనుర్గ కీర్తిశ్చ దేవతా ॥ ౧౨౦
ఛన్దశ్చ దేవీ గాయత్రం పూర్వవత్సిద్ధిసాధనే ।
వర్ణానాదాయ సప్తాదౌ పరిశిష్టాఙ్గ సముద్ధరేత్ ॥ ౧౨౧
శ్రీవత్సం గోపనం భద్రపాణిం చ విజయం తథా ।
స్ఫోటనం వీరసేనం చ శుభదం దహనం మనుమ్ ॥ ౧౨౨
యష్టిం చ భాస్కరోపేతం పావకం బిన్దుపఞ్చకమ్ ।
సయష్టిం బీజసహితం శ్రియస్స్వాహాపదావధి ॥ ౧౨౩
ఛన్దో విరాట్ గౌతమర్షిర్దేవతా శాన్తిరుచ్యతే
మనునా సాధయేద్బ్రహ్మ పాదుకాదిఫలం మహత్ ॥ ౧౨౪

---

* గోపనయుతం.

సప్తవర్ణాం యథాపూర్వం నృహరిం పావకం తథా ।
మహోమాయామనుస్వారం విజయం ప్రణవాదికమ్ ॥ ౧౨౫
ఉదయం కౌధరూపం చ భూధరం గోపనం తథా ।
రరాన్తమేవముద్ధృత్య మనుర్జ్ఞేయో విచక్షణైః ॥ ౧౨౬
ద్రష్టా వ్యాపీ విరాట్చన్ద్రో దేవతా తుష్టిరుచ్యతే ।
అతుత్రయజపేనైవ తుష్టిశ్చ మహతీ భవేత్ ॥ ౧౨౭
సప్తానాం పూర్వవద్బీజాన్యేషాం శిష్టానస్యోద్ధృతిం క్రమాత్ ।
భాస్కరం పావకం పఞ్చబిన్దుం యష్టిసమన్వితమ్ ॥ ౧౨౮
పవిత్రం భువనం కౌధరూపం భూధరమన్వతః ।
గోవిన్దమాగ్నేయీ మన్వగుద్ధృత్య మనురీరితః ॥ ౧౨౯
* ద్రష్టైరితస్తథేశానా పుష్టిశ్చన్ద్రో విరాడభూత్ ।
అష్టలక్షం జపేన్మన్త్రీ పుష్టికామస్సమాహితః ॥ ౧౩౦
భుక్త్వా భోగాంశ్చ విపులాన్ రసాయనపురోగమాన్ ।
అతలాదిషు లోకేషు మన్త్రీ చరతి దేవవత్ ॥ ౧౩౧

❖ ఆధారశక్త్యాదిమన్త్రాః. ❖

యోగాసనాఙ్గా న్యాధారశక్త్యాదీని చతుర్ముఖ ।
యాని తేషాం కల్పనేషు వర్ణోద్ధారపురస్సరమ్ ॥ ౧౩౨
మన్త్రాన్వక్ష్యామ్యానుపూర్వ్యా యథావదవధారయ ।
బ్రహ్మకోశముఖం విద్యాత్పవిత్రమృతధామ చ ॥ ౧౩౩
హృషీకేశం బిన్దుపరం ప్రతర్దనమతగ్ వరమ్ ।
పద్మనాభం చ వాసిక్యం గోపనం సుభగం పునః ॥ ౧౩౪
ఆదిదేవం హుతవహం శ్రీవత్సం కమలాహ్వయమ్ ।
వైరాజం వీరసేనం చ నతిమేవం సముద్ధరేత్ ॥ ౧౩౫
ఆధారశక్తిమన్త్రోయం కథితగ్ కమలాసన ।
చతుర్ముఖం చతుర్బాహుం శుద్ధస్ఫటికవర్చసమ్ ॥ ౧౩౬

---

* హారితో మునిరీశానా.

కిరీటహారకేయూరప్రముఖాకల్పభూషితమ్ ।
శ్రీవత్సాఙ్కం శఙ్ఖచక్రగదాపద్మాయుధైర్యుతమ్ ॥ ౧౩౭
తేజోమణ్డలమధ్యస్థం ధ్యాయేదాధారరూపిణమ్ ।
బ్రహ్మకోశం దినకరం భువనం పావకాహ్వయమ్ ॥ ౧౩౮
గుహాలయం ధృవం భూయఃకమలం సగుహాలయమ్ ।
పావకం మన్దరం పద్మమాకారం * విపులం తథా ॥ ౧౩౯
గోపనం చ గదధ్వంసం వినాయకమనన్తరమ్ ।
† ప్రభఞ్జనం మాధవం చ నత్యన్తం మనుముద్ధరేత్ ॥ ౧౪౦
ఏకవక్త్రం చతుర్బాహుం జపాపుష్పసమద్యుతిమ్ ।
శఙ్ఖచక్రధరం క్రుద్ధం § పద్మకేసరమోదకీధరమ్ ॥ ౧౪౧
వహ్నిమణ్డలమధ్యస్థం ‖ జ్వలనాపీతవిగ్రహమ్ ।
♦ సకలాభరణోపేతం ధ్యాయేత్కర్మమనన్తరమ్ ॥ ౧౪౨

❖ అనన్తమన్త్రః. ❖

॥ ఉద్గీథం భానుమాకారం యష్టిమాదిం వినాయకమ్ ।
ద్విరదం విజయాకారం శ్వసనం ప్రథమం స్వరమ్ ॥ ౧౪౩
¶ నతిం చోద్ధృత్య మన్త్రోఽయమనన్తస్య ప్రదర్శితః ।
స్ఫటికాద్రిప్రతీకాశం చతుర్బాహుం కిరీటినమ్ ॥ ౧౪౪
పూర్ణచన్ద్రాననం సౌమ్యం సితపుష్పైర్విరాజితమ్ ।
లాఙ్గలం ముసలం ముఖ్యకరయోర్దధతం శివమ్ ॥ ౧౪౫
జఘన్యకరయోశ్శఙ్ఖచక్రద్వన్ద్వం యథాయథమ్ ।
నీలామ్బరధరం దంష్ట్రాకరాలవదనైర్యుతమ్ ॥ ౧౪౬
? ప్రశాన్తవపుషా యుక్తం సహస్రఫణమున్నతమ్ ।
ఫణామణిసహస్రాంశు నీరాజనవిరాజితమ్ ॥ ౧౪౭

---

* పులహం. † చతుర్గతిం మాధవం చ నత్యన్తఞ్చ కూర్మమన్త్రం రాట్ । § శక్తిం. ‖ జ్వాలావితతవిగ్రహమ్ । ♦ సజలాభరణోపేతం ధ్యాయేదగ్నిం. ॥ ఉద్గీథమంశుం. ¶ మతిం. ? పృష్ఠతో నాగవపుషం

అనన్తవక్త్రకుహారై రుద్వమన్తముదచిషమ్ ।
మణ్డలీకృతనాగేన్ద్రీ * భోగవేష్టన విగ్రహామ్ ॥ ౧౪౪
ధ్యాయేదనన్తముభయోగ పార్శ్వ యోర్నాగయోషితః ।
దేవ్యస్తస్య సుఖాసీనాగ ఫణామణ్డల మణ్డితాః ॥ ౧౪౫

❖ భూమన్త్రిః. ❖

ధ్యాత్వా భువో మనుగ పశ్చాద్వణోద్ధారేణ వక్ష్యతే ।
తారం సుభగనామానమచిష్మన్తం చతుర్ముఖ ॥ ౧౪౦
సుముఖం † గోధనం వాయుం నత్యన్తమితి కల్పయేత్ ।

❖ పీఠకల్పనవిధిః తన్మన్త్రాశ్చ. ❖

తస్యోపరి ఫణీన్ద్రస్య తపనీయనిభాం శుభామ్ ॥ ౧౪౧
చతురశ్రాం మహాపీఠీం కల్పయేన్మధువిద్విషః ।
ధర్మాదీనాం చతుర్ణాఽ § త్వధర్మాదీనాం చ తావతామ్ ॥
పాదానాం కల్పనామన్త్రా వక్ష్యన్తే కమలాసన ।
ఆద్యణాఽన్త ప్రణవాదీం శ్చ సానుస్వారాఽ యథాయథమ్ ॥
చతుర్థ్యన్తాని నామాని ప్రోచ్యాన్తే నతిమీరయేత్ ।
మధ్యే సదాశివపదం పాదత్వేన ప్రకల్పయేత్ ॥ ౧౪౪
తచ్చతుర్థ్యన్తమాదౌ చ భాస్కరం సగుహాలయమ్ ।
నత్యన్తం చైవ పాదానాం నవానాం కల్పయేన్మనూఽ ॥ ౧౪౫
ఋగాదయశ్చతుర్వేదా ‖ స్తేషాం తు మనవగ పునః ।
సానుస్వారాం స్తదాద్యణాఽన్త ప్రోచ్యాదౌ కమలాసన ॥ ౧౪౬
చతుర్థ్యన్తాని నామాని ఋగాదీనాం నతీగ పునః ।
మనూఽన్త ప్రకల్పయేదేవం భౌతికాదిరహంకృతిః ॥ ౧౪౭
త్రిసగ ప్రకల్పయేత్పశ్చాత్తాసాం మన్త్రాఽ బవీమి తే ।
ప్రణవాదీఽ ఫుల్లనయనాసచామాదిం సదణ్డకమ్ ॥ ౧౪౮

---

* భోగివేష్టనవిష్టరమ్. † గోపనాహ్వానం. § చ నజ్భ్యార్వాదాఽ
చ. ‖ స్తస్యైషాం స్తన్మనుగ పునః ।

భౌతికాదిరహఙ్కారశ్చతుర్థ్యన్తో నతిస్తథా ।
పశ్చిమం మారుతం చోర్ధ్వలోకేశం బిన్దుమస్తకమ్ ॥ ౧౫౯
పదం చ తైజసం శిష్టం పూర్వవన్మనురీరితః ।
ఖమ్భమోర్వం సనాసిక్యం వైకారిపదమన్వతః ॥ ౧౬౦
శిష్టం యథాపురం సర్వం మనురన్యస్సమీరితః ।
సత్వం రజస్తమశ్చేతి గుణాశ్చ పశ్చాత్ప్రకల్పయేత్ ॥ ౧౬౧
సానుస్వారాంస్తదాద్యర్ణాశ్చ చతుర్థ్యన్తాంస్తదాహ్వయాశ్చ ।
మనూక్తప్రకల్పయేదేవం మహ్యాద్యైస్తత్ప్రకల్పనమ్ ॥ ౧౬౨
ఆత్మశబ్దం చతుర్థ్యన్తం మహ్యాది పదపూర్వకమ్ ।
హుంఫడన్తం చ నత్యన్తం ప్రయుఞ్జీత మనుం పునః ॥ ౧౬౩
ప్రణవం మన్దరం యష్టిం ముసలం పఞ్చబిన్దుకమ్ ।
అమృతం గోపనయుతం విజయం మాధవీం తథా ॥ ౧౬౪
భద్రహస్తం మృగేశం చ నతిముద్ధృత్య మన్త్రవిత్ ।
మన్త్రైర్బీజాస్తరణాధ్యాసో వహ్న్యాదేర్మణ్డలత్రయమ్ ॥ ౧౬౫
తస్యోపరి *స్తదధ్యాసాన్మన్త్రాన్ సర్వాన్యథాక్రమమ్ ।
పావకం శశినం సూర్యం †త్రయమాకారబిన్దుకమ్ ॥ ౧౬౬
మనుమేవం సముద్ధృత్య పద్మం చోపరికల్పయేత్ ।
ప్రణవం పశ్చిమం యష్టిం పవిత్రం విజయం తథా ॥ ౧౬౭
దణ్డం చ గోపన ‖పరం శ్వసనం చ వినాయకమ్ ।
విష్ణుం చ మన్దరం స్వర్గముద్ధృత్యా ¶జమనుం స్మృతః ॥ ౧౬౮
శ్రీవత్సాదిద్వాదశానాం శక్తీనాం తత్పదాన్వయాన్ ।
చతుర్థ్యన్తాన్నమా ♦సిక్యాన్తదాద్యర్ణ పురస్కృతాన్ ॥
మన్త్రోద్ధృతభద్రాసనవైష్ణవ కథితస్య కల్పనాక్రమః

---

*తదధ్యాసం మన్త్రాన్వక్ష్మి. †త్రయం సాకారబిన్దుకమ్ ॥
అనురక్తం. ‖యుతం. ¶బ్జమనుం స్మృతం ♦సిక్యాది శాపదన్యం

❖ బ్రహ్మాసనకాది పరివారకల్పనమ్. ❖

బ్రహ్మాదయ ॥ స్తతగ్ం పశ్చాత్సనకాదిత్రయం పునః ॥ ౧౨౮
* వినాయకశ్చ దుగాఽ చ మన్త్రిణో గురురన్వతః ।
ప్రణవాద్యాశ్చతుర్థ్యన్తా నత్యన్తాశ్చ తదాహ్వాయాః ॥ ౧౨౯
† తానచఽయేచ్చ బ్రహ్మాదీఽ పరిచయాఽముఖె హరేః ।

❖ ప్రథమావరణె యష్టవ్యాః. ❖

అష్టౌ వ్యాప్త్యాదికాశ్శక్తీగ ప్రథమావరణె యజెత్ ॥ ౧౩౦
పూర్వవత్తత్సమాఖ్యాభిర్మన్త్రైగ పఞ్చాయుధాన్యపి ।
దివ్యాని దిక్పతీఽ సర్వాఽనిన్దాదీఽ విహగాధిపమ్ ॥ ౧౩౧
నెనేశం చ చతుర్థ్యన్తైర్నత్యన్తైశ్చ స్వనామభిః ।
పూర్వవత్పూజయేద్భక్త్యా

❖ చణ్డప్రచణ్డయోర్మన్త్రాః. ❖

§ ద్వితీయావరణె తతః ॥ ౧౩౨
చణ్డప్రచణ్డావన్తస్థౌ ద్వాస్థౌ చ మనునా యజెత్ ।
నిగమాదిం ఖడ్గధరమృతమోతం సయష్టికమ్ ॥ ౧౩౩
వక్రతుణ్డం ప్రచణ్డం చ పుణ్డరీకాఖుగోపనౌ ।
ప్రభఞ్జనం చాప్రమేయం నత్యన్తో మనురీరితః ॥ ౧౩౪
ప్రథమం ఛన్దసామాదిం పశ్చిమం ౫ఋతధామకమ్ ।
సదణ్డం పాపహాననం దమనం వక్రతుణ్డకమ్ ॥ ౧౩౫
ప్రచణ్డం పుణ్డరీకాఖ్యం చతుర్థ్యన్తం తథా నతిః ।
చణ్డప్రచణ్డయోర్మన్త్రస్సముద్ధృత్యాణవీరితః ॥ ౧౩౬

❖ ఉదుంబరస్య మన్త్రః. ❖

ఉదుమ్బరస్య నత్యన్తం ♦శాన్తిమాదివిభక్తికమ్ ।
ఉదీరయేదధిష్ఠాత్రీ తస్య శాన్తిశ్చ దేవతా ॥ ౧౩౭
సరస్వతీ దక్షిణస్యాం రతిశ్చోత్తరదారుణి ।
శ్రీః పశ్చిమాదథస్తస్య శాన్తిర్భవతి దేవతా ॥ ౧౩౮

॥ స్త్రియః. *వినాయకంచ దుగాఽం చ మన్త్రిణా †తైర. §తృతీయా. ౫త్వృతసాధనమ్. ♦శాన్తిం తాదృగ్విభక్తికాః.

చతుర్థ్యన్తం చ తన్మామమన్త్రశ్చోక్తశ్చతుర్ముఖ ।
కవాలే దక్షిణే విశ్వసేత్రస్యాద్దేవతా తథా ॥ ౧౪౧
ఉత్తరే విశ్వవక్త్రశ్చ దేవతా వేత్రదారుషు ।
వసన్తి వేదశాస్త్రాణి నారాచేషు తథామరాః ॥ ౧౪౨
ఋషయగ కీలదేశేషు భూతేశగ పట్టికా భువి ।
విశ్వభావనవాసస్యాత్కన్దపట్టద్వయం తథా ॥ ౧౪౩
నామ తేషాం చతుర్థ్యన్తం మనువాన్తుపతేస్తథా ।

❖ క్షేత్రేశమన్త్రాః. ❖

క్షేత్రేశస్య మనుర్బ్రహ్మ ఛన్దసామాదిముద్ధరేత్ ॥ ౧౪౪
నృసింహాముదయం దక్షమృతధామసదణ్డకమ్ ।
చతుర్థ్యన్తం నమోన్తం చ తార్క్ష్యమగ్రే హరేర్స్థితమ్ ॥
ద్వారపాశ్వే శఙ్ఖచక్రద్వయం తత్సంజ్ఞయాచ్చయేత్ ।
వహ్నిం * ధామాచ్చనే మన్త్రం ఛన్దసామాదిముద్ధరేత్ ॥ ౧౪౬
వరుణం బన్ధుశిరసం కోర్ధ్వరూపం వనస్రజమ్ ।
వరుణం దేవదత్తం చ పశ్చిమం వహ్నిగోపనౌ ॥ ౧౪౭
శశాఙ్క † మాదిదేవాన్తం వైధరం దహనం తతః ।
హృషీకేశం § పశ్చిమం చ రామం సుముఖమన్వతః ॥ ౧౪౮
మాధవం హుంఫడన్తం చ ‖ స్వాహాన్తావధికో మనుః ।

❖ దిఙ్మాతృనిర్దేశాః. ❖

దిఙ్మాతృయశ్చానుపూర్వ్యా కథ్యన్తే కమలాసన ॥ ౧౪౯
ఇన్ద్రేశానౌ నృసింహశ్చ విరిఞ్చశ్చ క్రమాద్భవేత్ ।
దిఙ్మాతృయోఽధవా శక్తిధరగ పశుపతిస్తథా ॥ ౧౫౦
శ్రీధరో ధనదశ్చేతి యద్వా కోడాకృతిహ్కరిః ।
నృసింహశ్శ్రీధరశ్చేతి హయశీర్షాకృతిస్తథా ॥ ౧౫౧

---

* తామర్చనే. † మాదిదేవం చ. § పవిత్రం చ. ‖ స్వాహాయావసితం మనుః.

అపి వా స్యాచ్చతుర్వక్త్ర నరనారాయణావుభౌ।
హరిగ్ కృష్ణశ్చ కథితో యద్వా సత్యాదయగ్ క్రమాత్ ॥ ౧౯౨
వాసుదేవాదయో వ్యూహా యద్వా దిఙ్మూర్తయగ్ క్రమాత్।
క్రమాచ్చ తోరణాయాన్తె పూర్వపశ్చిమధామయోః ॥ ౧౯౩
చతురశ్రాయతే ధామ్ని పూర్వపశ్చిమనాసయోః।
పూర్ణశ్చ పుష్కరశ్చాద్యావధిష్ఠానే పునగ్ క్రమాత్ ॥ ౧౯౪
ఆగ్నేయే హస్తివదనో యామ్యే పశుపతిస్తథా।
వారుణె దక్షిణామూర్తిగ్ కౌబెరే విశ్వరూపధృక్ ॥ ౧౯౫
శాఙ్కరే చ చతుర్వక్త్ర తస్మిన్ భగవతీ తథా।
అన్తర్మణ్డలసమ్బన్ధిగోపురోభయపార్శ్వయోః ॥ ౧౯౬
చన్ద్రాదిత్యౌ తథోర్వ్యాం తు * ఇన్ద్రాదిశు విదిశు చ।
మన్మథశ్చ విధాతా చ † విఘ్నేశషణ్ముఖస్తథా ॥ ౧౯౭
దుర్గా ధనదరుద్రాశ్చ జ్యేష్ఠెశస్తదనన్తరమ్।
సోమేశానాన్తరే చైవ విష్వక్సేనగ్ ప్రతిష్ఠితః ॥ ౧౯౮
దక్షిణోర్వితలె సప్త మాతరో వీరభద్రకః।
విఘ్నేశగ్ పార్శ్వయోస్తేషాం జ్యేష్ఠా నిర్ఋతిభూతలె ॥ ౧౯౯

❖ ద్వితీయావరణె యష్టవ్యాః. ❖

ఇన్ద్రాదయస్స్వాసు దిశు ద్వితీయావరణె పునః।
భగవత్పరిముఖె తాక్ష్యో ద్వితీయావరణె తతః ॥ ౨౦౦

❖ బహిరావరణే యష్టవ్యాః. ❖

తదీయగోపురద్వారపార్శ్వయోగ్ పురుషాచ్యుతౌ।
§ ఖలూరికాధరిత్రీశు వహ్న్యాదీనాం దిశి క్రమాత్ ॥ ౨౦౧
హయశీర్షగ్ కర్షణశ్చ క్రోడాకృతిరనన్తరమ్।
ప్రద్యుమ్నోఽనన్తనామానావనిరుద్ధో నృకేసరీ ॥ ౨౦౨

* ఆగ్న్యాదిషు చ దిశు చ. † విఘ్నేశ. § "ఖలూరికాధరిత్రీశు ఖడ్గం కౌమోదకీం ధనుః" ఇత్యేవ క్వచిదస్తి. మధ్యగతః "వహ్న్యాదీనాం—ముసలం శఙ్ఖమ్" ఇతి శ్లోకఖణ్డః నదృశ్యతె.

చక్రం చ ముసలం శఙ్ఖం ఖడ్గం కౌమోదకీం ధనుః ।
వజ్రం పద్మమితి ప్రోక్తం ప్రాగాదిషు తృతీయకే ॥ ౨౦౩
గోపురోభయపార్శ్వస్థా ద్వాదశార్కోత్తరశ్మయః ।
యమాగ్నిమధ్యే వసవగ్ పితరో యమరక్షసోః ॥ ౨౦౪
విశ్వే దేవాశ్చ మధ్యస్థా నిర్ఋతేర్వరుణస్య చ ।
మరుతగ్ పాశహస్తస్య శ్వసనస్య చ మధ్యమాః ॥ ౨౦౫
పశిమారుతయోర్మధ్యే మునయస్సప్త చ స్థితాః ।
కుబేరేశానయోర్మధ్యే రుద్రాశ్చైకాదశ స్మృతాః ॥ ౨౦౬
క్షేత్రపాలశ్చ తత్రైవ పశ్చిమాదౌ కుముదాదయః ।
* మర్యాదాహ్వయసాలస్య ద్వారి పూర్ణశ్చ పుష్కరః ॥ ౨౦౭
ఉపర్యుతలే పమారాధ్యాగ్ పార్శ్వకుణే క్లృప్తపీఠకే ।
స్థాప్యాశ్చ † వోత్తమగణాగ్ ప్రాచ్యాదిష్వష్టసు క్రమాత్ ॥
తథోపేన్ద్రాదయస్తాస్థాప్య మహత్యావరణే తతః ।
మహీతలే మధ్యగణా విశ్వేశాద్యా దిశి క్రమాత్ ॥ ౨౦౯
జయాదయో గోపురాణాం బహిర్భూమౌ వ్యవస్థితాః ।

❖ బలిపీఠే బలిదానప్రమః. ❖

బలిపీఠేషు సర్వత్ర ప్రథమావరణాదిషు ॥ ౨౧౦
ఆద్యాశ్చ ‡ కామజాశ్చైవ యే భూతాగ్ ప్రాగ్దిశి స్థితాః ।
ప్రసన్నాగ్ పరితుష్టాస్తే గృహ్ణన్తు బలికాఙ్క్షిణః ॥ ౨౧౧
భూమౌ వ్యోమ్ని తథా వృక్షపర్వతాదిషు విష్ఠితాః ।
‖ వినాయక క్షేత్రపాలాశ్శ్వారాశ్చ కుముదాదయః ॥ ౨౧౨
సర్వేగ్ పారిషదైశ్చాన్యైస్సాధకం గృహ్ణన్తు తే బలిమ్ ।
♦ చణ్డాదయోథ ద్వారస్థాశ్చతుర్థ్యన్తైస్స్వనామభిః ॥ ౨౧౩

---

* మధ్యాన్తహారసాలస్య. † వోత్తర ‡ కూర్మజా. ‖ వినా-
యకః క్షేత్రపాలగ్ కూశ్మాణ్డః. ♦ ధేనుకాన్తా.

ప్రణవాద్యైశ్చ నత్యన్తై ర్దేవీపరిజనాన్వితాః ।
సవాహనాస్తే సంపూజ్యాస్స్వే స్వే దేశే చతుర్ముఖ ॥ ౨౧౪
బలిపీఠేషు సర్వేషాం బలిగ్రహణకాఙ్క్షిణామ్ ।
తత్తన్నామ సముచ్చార్య బలిర్దేయో విచక్షణైః ॥ ౨౧౫

❖ శ్రోత్రేశార్చనం వినా బలిదానస్య నిష్ఫలత్వమ్. ❖

ధామేశానం వినా తేన బలిదానేన యోఽర్చతి ।
* హరన్తి రాష్ట్రం రాజానం ధామ చాత్మానమేవ చ ॥ ౨౧౬
పరివారాననభ్యర్చ్య తథైవాగ్నెస్సమిన్ధనమ్ ।
§ భోగైరకృత్వా దేవస్య పూజా స్యాన్నిష్ప్రయోజనా ॥ ౨౧౭
తస్మాద్యథోక్తమార్గేణ పూజనం స్థానవృద్ధిదమ్ ।
వర్ధనం రాజరాష్ట్రాణాం ప్రజానాం వృద్ధికాఙ్క్షిణామ్ ॥ ౨౧౮
దృశ్యాదృశ్యేన రూపేణ స్థితానాం బలికాఙ్క్షిణామ్ ।
భూతానాం భూతికామేన దేయోఽవశ్యం బలిస్సదా ॥ ౨౧౯

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది
పాద్మే తన్త్రే చర్యాపాదే
శ్రియాదిపరివార మన్త్రవర్ణనం నామ
ఏకోనత్రింశోఽధ్యాయ.

* వసన్తి. § హోమై.

త్రింశోఽధ్యాయః.

తిథిదేవతామన్త్రాః

శ్రీభగవాన్ —

* తిథియాగం చతుర్వక్త్ర బ్రవీమి సుఖసాధనమ్ ।

కామ్యకర్మణగ్ కాలః.

కామ్యస్య కర్మణగ్ కాలశ్శుక్లపక్ష స్తథా తిథిః ॥ ౧
జపహోమార్చనై స్సమ్యక్కాలేష్వారాధయేత్సుధీః ।

తిథిదేవతాః.

† అగ్నిర్బ్రహ్మా ధనేశానౌ విఘ్నేశశ్శిష్టదాననః ॥ ౨
భానుర్వృషధ్వజో దుర్గా యమో వలనిషూదనః ।
విష్ణుగ్ కామోఽశ్వినౌ చన్ద్ర ఇత్యుక్తా స్తిథిదేవతాః ॥ ౩

అగ్నేర్మన్త్రః.

ప్రణవం నవబిన్దుం చ వరుణం శ్రీధరం తతః ।
గదధ్వంసం భద్రహస్తం పావనం మాధవం తతః ॥ ౪
ఏతా స్తముద్ధృత్య మనుగ్ కథితో జాతవేదసః ।
అగ్నిమాద్యమనుస్వారం బీజం తేనాఙ్గషడ్ధతిః ॥ ౫
ఛన్దో విరాట్ దేవలశ్చ ద్రష్టాగ్నిరధిదేవతా ।
చతుర్థ్యన్తం స్వాభిధానం నత్యన్తమపరో మనుః ॥ ౬
ఋషిశ్ఛన్దో దేవతాపి మనోరస్యాపి పూర్వవత్ ।
ప్రత్యృతురం లక్షజపస్సాధనం మన్త్రియోర్వ్యయోః ॥ ౭
కామ్యస్య లాభస్సర్వస్య ఫలమత్యన్తదుర్లభమ్ ।

బ్రహ్మణో మన్త్రః

నిగమాదిం కాలనేమిమృతధామవిదర్భితమ్ ॥ ౮

---

* తిథియోగం † అగ్నిగ్ ప్రజేశశ్చేశానో.

మాతాణ్డమన్దరయుతం ప్రచణ్డం మాధవం నతిమ్।
ఇత్యుద్ధరేద్బ్రహ్మమనుముద్ధారోఽన్యస్య కథ్యతే ॥ ९
చతుర్థ్యన్తం బ్రహ్మపదమాగ్నేయీనిష్ఠితం మనుః।
వైరాజమతుప్రథమం విజయం రోహిణీపతిమ్ ॥ १०
అకారమేకనేత్రం చ బీజం ప్రణవసంయుతమ్।
ఏతదేవాఙ్గసన్తానస్స్వరశ్చన్ద్రశ్చ లోహితః ॥ ११
మునిర్బ్రహ్మా చ దేవశ్చ యష్టవ్యం పఙ్కజోదరే।

❖ కుబెరస్య మన్త్రిః. ❖

ప్రణవం సూక్ష్మదృష్టిం చ భద్రపాణిం సబిన్దుకమ్ ॥ १२
ఉద్ధరేత్యేకాక్షరో మన్త్రిగ కుబెరస్య సమీరితః।
ఉష్ణిక్ఛన్దో మునిర్వహ్నిర్ధనేశానశ్చ దేవతా ॥ १३
ఆరమ్భం * నతిమన్వక్చ సుభగం విఘ్ననాయకమ్।
పవిత్రం విజయం పశ్చాద్ధ్వంసనం మాధవం తథా ॥ १४
కమలం చోదయం ప్రోచ్య జృమ్భలం మృగవల్లభమ్।
పావకం గోపనయుతం సదాగతిమనన్తరమ్ ॥ १५
కుమ్భం శశాఙ్కం † భువనం హేరమ్బం రామసంయుతమ్।
వక్రతుణ్డం జగత్ప్రాణం మన్దరం పశ్చిమాననమ్ ॥ १६
అగ్నిమాద్యం మారుతం చ ప్రథమం ప్రేతనాయకమ్।
అచామాది మధాగ్నేయీముద్ధృత్య మనురీరితః ॥ १७
ధనదస్య నభో ద్రష్టా ఛన్దోగాయత్రమీరితమ్।
దైవం ధనాధిపో దేవో బీజం పూర్వవదీరితమ్ ॥ १८
అఙ్గుష్ఠే మాణిభద్రాఖ్యం తర్జన్యాం పూర్ణభద్రకమ్।
ꣳ కలిమాలిం మధ్యమాయాం వికుణ్డలమనామికామ్ ॥ १९

---

* మత్వం చ † పవనం హేరమ్బం కామసంజ్ఞితమ్। ꣳ కలి
మాదిం మధ్యమయా విజృమ్భలమనామికా ॥

మూలె కనిష్ఠికాయాం చ మధ్యే చ మణిబన్ధయోః ।
ముఖెన్ద్రం పాణితలయో * రఙ్గన్యాసె ధనాధిపం ॥ ౨౦
† స్నాత్వా జ్వమ్భలమన్త్రెణ ప్రతిపెదుదకాఞ్జలిమ్ ।
అమ్భోజకర్ణికామధ్యే మహాకాయం మహోదరమ్ ॥ ౨౧
ద్విభుజం పీతవసనం చిన్తారత్నం కరె స్థితమ్ ।
ధారయన్తం మనఃకాన్తం మన్త్రిభ్యో పిప్పిలం వసు ॥ ౨౨
యక్షయక్షీపరిజనం ధ్యాయన్నభ్యర్చ్యదిభియక్షెత్ ।
బుద్ధిం గుప్తిం చ తత్పార్శ్వె చతుర్థ్యన్తం స్వసంజ్ఞయా ॥
§ అభ్యర్చ్యైరర్చయిత్వా తు తతో జ్వమ్భలమబ్జజ ।
కలిమాలిం మాణిభద్రం ‖ చరెన్ద్రం పూర్ణభద్రకమ్ ॥ ౨౪
♦ ముఖెన్ద్రం శిఖిపూర్వం చ కుణ్డలం నలకూబరమ్ ।
అమ్భోజకర్ణికామధ్యే దలెష్వీన్ద్రాదిషు క్రమాత్ ॥ ౨౫
అర్చయేత్పురతశ్చక్షనిధిం పద్మనిధిం తథా ।
॥ శబలాం పురతో న్యస్యెత్పృష్ఠతఞ్చ కల్పకద్రుమమ్ ॥ ౨౬
జపహోమౌ తపర్ణాది ఫలం మూలమనోర్యథా ।

❖ జ్వమ్భలమన్త్రాః. ❖

వక్ష్యామి జ్వమ్భలమనుమణోర్ద్వారెణ సంప్రతి ॥ ౨౭
ఓమాదిం సుభగం భద్రహస్తం వైధర ¶ మఙ్కురమ్ ।
ఆదిదేవం మారుతం చ ధనదం భద్రబాహుకమ్ ॥ ౨౮
పవిత్రం విజయం చైవ మారుతం మాధవం తథా ।
జన్మహన్తృ తథామ్నాయం మాధవం సూక్ష్మదర్శనమ్ ॥ ౨౯
విష్కమ్భమాదిదేవం చ స్పర్శనం స్వాహయా యుతమ్ ।
బీజమాద్యక్షరం భగోర్ద్రష్టా చ్ఛన్దో విరాణ్మనోః ॥ ౩౦

---

* దర్పెహస్యం సెధర్నాసికమ్ ॥ † జ్ఞాత్వా. § నత్యన్తైనాచర్యిత్వాతు. ‖ వరెన్ద్రమ్. ♦ ముఖెన్దుం శిఖిపూర్ణం. ॥ శంబరం. ¶ రాక్షసమ్.

దేవతా జృమ్భలగ్ కార్యగ్ ఫలం సర్వం ప్రయచ్ఛతి ।

❖ విష్ణ్వేశమన్త్రాః ❖

విష్ణ్వేశమన్త్రానుద్ధృత్య వర్ణాన్ వక్ష్యామ్యనుక్రమాత్ ॥ ౩౧
ఉద్గీథం చ తృతీయం చ స్వరేషు * పులహం మనుమ్
దణ్డ ఇత్యుద్ధృతో మన్త్రో గణికాష్టద్విరాట్తథా ॥ ౩౨
దెవతా విష్ణురాజశ్చ జపొ లక్షత్రయం స్మృతమ్ ।
¶ భూతం భవ్యం భవిష్యం చ స్వరైర్ పశ్యతి మన్త్రవిత్ ॥ ౩౩
ఆరబ్ధం కర్మ నిర్విఘ్నం ఫలం దుర్గె యథేప్సితమ్ ।
తృతీయాదిం చ సుముఖమాద్యం § పశ్చిమసంజ్ఞితమ్ ॥ ౩౪
అచాం ముఖం చ విజయం ప్రాణం మాధవమన్వతః ।
నత్యన్తమాదౌ పూర్వోక్తం మనుం చ మనురీరితః ॥ ౩౫
అజొ మునిశ్ఛన్ద ఉష్ణిగ్దెవతా విష్ణునాయకః ।
సప్తలక్షం జపేన్మన్త్రం సిద్ధయగ్ పూర్వమీరితాః ॥ ౩౬
ఏకాక్షరం నతిశిరో మనురన్యస్సమీరితః
నిగమాదిం దినకరం జ్వలనం పఞ్చబిన్దుకమ్ ॥ ౩౭
సానుస్వారం గదధ్వంసం పద్మనాభం చ వామనమ్ ।
యష్టిం సహస్రకిరణం పావకం దణ్డశేఖరమ్ ॥ ౩౮
త్రియక్షరమనుర్బ్రహ్మ కథితస్సర్వసాధనః ।
అక్షాది గదితం వర్ణమకారాదిస్వరాన్తకమ్ ॥ ౩౯
ప్రయుఞ్జీత మనుశ్చాన్యో వక్ష్యతే కమలాసన ।
ఉద్గీథమాదిం కమలం పావకం పఞ్చబిన్దుకమ్ ॥ ౪౦
‖ అర్ధేన్దుసహితం భద్రమసలం బిన్దువామనమ్ ।
సరోరుహం సమూహేన్ద్రం మహామాయా సయష్టికమ్ ॥ ౪౧

---

* సులభం మనుమ్ । దగ్ధమిత్యయుతో మన్త్రో గణనా. ¶ భూతం భవద్భవిష్యం చ § పంచమ, ‖ ఆద్యేన్ద్రసహితం భద్రం బాహులం.

బీజం చ తత్స్వరాద్యర్ణం గదధ్వంసం ప్రచర్ణకమ్ ।
పశ్చిమాననవైరాజౌ * మాయాం చ వసుధారసం ॥ ౪౨
ఆదిమగ్ని §మకారం చ ఘట్పదద్వయమీరయేత్ ।
శశినం ‡వరుణం వహ్నిం కకుభం భద్రబాహుకమ్ ॥ ౪౩
మన్దరద్వయమేకారం వరుణం కమలాముఖమ్ ।
ఆచాం దణ్డం గోపనం చ విఘ్నేశం ♦శ్వసనం తథా ॥ ౪౪
రశాన్తమిత్థముద్ధారో బీజాది కథితం పురా ।
ఐహికాముష్మికఫలం సర్వమేతేన సాధయేత్ ॥ ౪౫
శ్రియం పూర్వోక్తమార్గేణ దేవీమభ్యర్చ్యదిశేద్బుధః ।
తత్కటాక్షనిపాతేన లభతే శ్రియముత్తమామ్ ॥ ౪౬

❖ షణ్ముఖమన్త్రాః. ❖

తారం నతిం క్రోధరూపం ప్రచణ్డం దణ్డమన్వితః ।
ఉదయం ఒఖర్వదేహం చ గోపనం చ ప్రభఞ్జనమ్ ॥ ౪౭
శశాఙ్కం శ్రీధరం హ్రస్వమృతధామసమాహ్వయమ్ ।
దినేశం మాధవిమన్వక్ప్రచణ్డం మధుసూదనమ్ ॥ ౪౮
శ్వసనం స్వాహయా సార్ధం మనురేషసమీరితః ।
జృమ్భలం పులహం చోర్ధ్వలోకేశం యష్టిమస్తకమ్ ॥ ౪౯
ఏతద్బీజసముద్ధారస్తదేవాఙ్గమృషిర్గ పునః ।
వర్ణాత్తా కథితశ్ఛన్దో గాయత్రం దేవతా గుహః ॥ ౫౦
దాడీమీకుసుమప్రఖ్యాం తన్మన్త్రేణ సమర్చయేత్ ।
ఏవం కృతవతో వంశే సుబ్రహ్మణ్యాదయో గ్రహాః ॥ ౫౧
న పీడయన్తి తద్వంశ్యాన్ భవన్తి చిరజీవినః ।

❖ భానుమన్త్రాః. ❖

నిగమాదిం చోషధీశమనునాసిక్యముద్ధరేత్ ॥ ౫౨

---

* మాయాశ్చైవ. §మనాదిం చ ‡కలశం. ♦సవనమ్. ఒ సర్వ

ఏకాక్షరోఽయం కథితో మన్త్రస్సర్వార్థసాధకః ।
హారీతో మన్త్రదృక్ఛన్దో విరాట్ సూర్యశ్చ దేవతా ॥ ४३
బ్రహ్మకోశం పద్మపాణిమృతం సుముఖసంజ్ఞితమ్ ।
* రామబిన్దుం హృషీకేశమగ్నిం వాయుమచాం ముఖమ్ ॥ ४४
వైధరం బిన్దువైరాజం వాయుం తారం సముద్ధరేత్ ।
ఇత్థమష్టాక్షరో మన్త్రో బీజమేకాక్షరం స్మృతమ్ ॥ ४५
ఋషిరత్రిశ్చ † దేవశ్చ పూషా చైవాధిదేవతా ।
§ పరం సప్తాక్షరం మన్త్రం మన్త్రైరుద్ధృత్య వర్ణ్యతే ॥ ४६
సప్తాణార్ణ పూర్వవద్గాహ్యాస్సుభద్రం మధుసూదనమ్ ।
భద్రహస్తం చ కలశం మాధవం పూర్వమీరితమ్ ॥ ४७
బీజమభ్యన్తరీకృత్వా ద్విరుక్తం ककుభం తథా ।
అప్రమేయం గన్ధవహమాద్యమేతదనన్తరమ్ ॥ ४८
పాదద్వితయమావాహ్య మాదిదేవమనన్తరమ్ ।
పావకం విక్రమయుతం వైధరం ఋతధామ చ ॥ ४९
మారుతం ‖ చాపి నాసిక్యం విఘ్నేశం గోపనాహ్వయమ్ ।
కమలామాదిపవనమాద్యం ♦ ద్విర్ణ పదమీరయేత్ ॥ ५०
మాధవీమాదిసహితమక్షరం ॥ ద్విరదం పరేత్ ।
? పవిత్రం గోపనయుతం పరేమం స్వరసంయుతమ్ ॥ ५१
విఘ్నేశం దహతిం ధాతుం లోడన్తం ద్విస్సముద్ధరేత్ ।
శాన్తరోగం సుఖపదం ఒ పూర్వలోడన్తమధ్యమమ్ ॥ ५२
4 యమం చణ్డం ద్విరుచ్చార్య త్రిరన్వక్ష్మీణవం పదమ్ ।
స్వనామాన్తే ప్రణవాన్తేన మనురేవం సముద్ధృతః ॥ ५३

---

* మాయా-రామబిన్దుం † దైవం చ దేవతాపురుషస్తథా. § పూషా తథాపరం. ‖ చానునాసిక్యే. ♦ ద్విర్ణపాద. ॥ ద్విరుదం పదమ్. ? పశ్చిమం. ఒ ప్రపూర్వె లోటి మధ్యమమ్. 4 యమం చణ్డాద్వి

బీజమఙ్గాని చోక్తాని సిన్ధుద్వీపశ్చ దృష్టవాఁ ।
అతిచ్ఛన్దస్స్వయం ఛన్దస్సూర్యశ్చానేన కథ్యతే ॥ ౮౪
పద్మ * మధ్యే కణికాయామాదిత్యం దలభూమిషు ।
ప్రాచ్యాదిషు గ్రహానన్యాం † స్తదానీం బిమ్బమర్చయేత్ ॥ ౮౫
కర్ణిమాత్ షడ్గతవస్సర్వే గ్రహాస్సానుగ్రహాస్తదా ।
ఆయురారోగ్యసౌన్దర్య సమృద్ధి § ముఖసంపదః ॥ ౮౬
సప్తజన్మసు వంశేఽస్య భవన్తి నిరవగ్రహాః ।

❁ ఈశానమన్త్రిః ❁

ప్రణవం నతిమన్వక్చ ఋభదం చ త్రివిక్రమమ్ ॥ ౮౭
వరుణం గోపనం వాయుమాదిముద్ధృత్య మన్త్రవిత్ ।
మనుగ పఞ్చాక్షరగ కాయోర్ బీజం సంప్రతి కథ్యతె ॥ ౮౮
గోపతిం విష్ణుసహిత మనుస్వారం సముద్ధరేత్ ।
బీజమెతచ్చతుర్వక్త్ర షడఙ్గానాముదాహరేత్ ॥ ౮౯
ఉపమన్యుఋషిశ్ఛన్దో దేవం గాయత్రముచ్యతే ।
ప్రతిపాద్యో మహేశానో జపస్స్యాల్లక్షపఞ్చకమ్ ॥ ౯౦
అష్టాక్షరవదస్యాపి ఫలసాధనమెవ చ ।
రక్తామ్బుజాసనాసీనమర్చయేత్తద్దలేషు చ ॥ ౯౧
ప్రాగాదిషు షడఙ్గాని పూర్వతీనన్దికేశ్వరౌ ।
క్రమాద్విన్యస్య పురతో వాహనం సమ్యగర్చయేత్ ॥ ౯౨
దిక్ష్వష్టాసు సురేన్ద్రాదీనష్టాపఘ్న్యాదినార్చయేత్ ।
సృష్ట్యాదిన్యసనం కృత్వా ప్రథమం తదనన్తరమ్ ॥ ౯౩
అక్షరన్యసనం కుర్యాత్ స్థానేష్వేతేషు పద్మజ ।
మూర్ధ్ని చాస్యే చ హృదయే గుహ్యే పాదతలే తథా ॥ ౯౪

---

* పత్రె. † నద్యాదీని సమర్చయేత్-అఘ్న్యాదిషు తథార్చయేత్. § సుఖ.

వర్ణానాం క్రమశో వర్ణాగ్ పఞ్చానాం కథ్యతేఽధునా।
స్ఫటికం పాటలం పీతం శ్వేతం నీలమితి స్మరేత్ ॥ ౨౫
శివోఽహమితి చాత్మానం భావయేన్మన్త్రవిత్తమః।
* ధ్యాయన్తం దేవదేవేశమారాధ్య వృషభధ్వజమ్ ॥ ౨౬
త్యక్త్వా సాంసారికం దుగ్ఖ మేతి స్థానమనశ్వరమ్।
భోగానైహికాన్ భుక్త్వా దుర్లభానమరైరపి ॥ ౨౭
ఓమాదిస్తవర్ణానాముద్ధారగ్ పూర్వమీరితః।
వైధరం నృహరిం మాయాం ప్రచణ్డం మధుసూదనమ్ ॥ ౨౮
మన్దరం చోర్ధ్వలోకేశం వైరాజం ద్విశ్చతుర్ముఖ।
పావకం పవనం దేవదత్తం పాటలమన్వతః ॥ ౨౯
గోపతిం మారుతమథో † మన్దరం మాధవీం తథా।
మాధవం ధనదం బ్రహ్మన్ మధుసూదనసంజ్ఞితమ్ ॥ ౩౦
నాసిక్యం పశ్చిమం పద్మనాభం చ పవనాహ్వయమ్।
ఖడ్గం ద్విరుచ్చరేత్స్వాహా ఇతి మన్త్రం సముద్ధృతమ్ ॥ ౩౧
మనుమన్యం ప్రవక్ష్యామి తమగ్నేరుద్ధరామ్యహమ్।
ఓంకారమాదిం గరుత్మన్తం రామం ? సుముఖమన్వతః ॥ ౩౨
గోపనం మన్దరం చోర్ధ్వలోకేశం ॥ విజయం పునః।
తమణ్డం చాభిశఙ్కం చ మాధవం వారుణాభిధమ్ ॥ ౩౩
గోపనం చ కరాలం చ కమలం జృమ్భలం తతః।
శ్రీధరం సుభగం మాయాం జన్మధ్వంసమనన్తరమ్ ॥ ౩౪
పాశపాణిం చాదదేవం భద్రహస్తం చ పశ్చిమమ్।
ముకాహ్వయం వైధరం చ మధుభిన్మారుతం తతః ॥ ౩౫
? నతిముద్ధృత్య కథితో వర్ణాఽష్టోడశ సంజ్ఞితాఽ।
మన్త్రోయోరనయోర్బ్రహ్మన్ జీవో ద్రష్టాభిధీయతే ॥ ౩౬

---

* ధ్యాయన్నెవం సమారాధ్య దేవేశమ్. † మధునం మాధవీ.
ఓంకారమాదిమ్. ? అగ్ని.

ధర్మవత్తీవ మహేశానో దేవతా దక్షిణాతనుః ।
దినేశరామసహితం శ్వసనం * మతిబిన్దుమత్ ॥ ७३
బీజమేతదథో ధ్యానమీశానస్య బ్రవీమి తే ।
కున్దేన్దుముక్తాశఙ్ఖాభం సర్వాకల్పపరిష్కృతమ్ ॥ ७४
వైయాఘ్రిచర్మవసనం జటామణ్డలమణ్డితమ్ ।
నాసాగ్రన్యస్తనయనం శశిఖణ్డవిరాజితమ్ ॥ ७५
ప్రసన్నవదనం దేవం చతుర్భుజమభీష్టదమ్ ।
వామజానుని విన్యస్తవామేతరపదామ్బుజమ్ ॥ ७६
స్ఫాటికామక్షమాలాం చ బిభ్రాణం దక్షిణైకరే ।
వామే కరామ్బుజే స్వీయే ధృతవిజ్ఞానపుస్తకమ్ ॥ ७७
దర్శయన్తం జ్ఞానముద్రాం మహర్షిగణసేవితమ్ ।
ధ్యాయతో మన్త్రిణస్త్వేవం సిధ్యన్తి సకలాఽకలాః ॥ ७८
గఙ్గాప్రవాహవత్తస్య వాక్ప్రసారఽ ప్రవర్తతే ।
చతుర్వర్గఫలావాప్తిస్తస్య హస్తే స్థితా ధ్రువమ్ ॥ ७९
జపధూయస్తయా కామాఽ దుర్లభాఽ సుఖమశ్నుతే ।

❖ దుర్గామన్త్రాః. ❖

తిథౌ భగవతీం దుర్గాం నవమ్యాం సమ్యగర్చయేత్ ॥ ८०
నిగమాదిం ప్రథరం చ భువనం చ విసర్జనమ్ ।
మనురేకాక్షరఽ ప్రోక్తస్సముద్ధృత్య యథాతథమ్ ॥ ८१
స్వీకృత్యైకాక్షరం పూర్వం గదధ్వంసం హుతాశనమ్ ।
స్పర్శనం † గోధనాహ్వానం నతిం చ మనురీరితః ॥ ८२
బీజమస్యోద్ధరిష్యామి గోపతిం పావకం తతః ।
వామనం యష్టిశిరసమస్య కాత్యాయనో మునిః ॥ ८३

* మనుబిన్దుమత్. † గోపనాహ్వానమ్.

ఛన్దశ్చ దేవీ గాయత్రం వనదుర్గా చ దెవతా ।

❖ దుర్గాయా మన్త్రోన్తరమ్. ❖

మన్త్రమన్యం ప్రవక్ష్యామి దుర్గాక్షయమనుత్తమమ్ ॥ ౯౮
నిగమాదిం విష్ణుసంజ్ఞం కపిలం జృమ్భలాహ్వయమ్ ।
మాధవం చ సురేన్ద్రాదిం ప్రద్యుమ్నం కాలనేమిజమ్ ॥ ౯౯
మధుసూదననామానం పులహం మాయయావృతమ్ ।
కరాలం దేవదత్తాఖ్యం శశాఙ్కం * కమలానుగౌ ॥ ౧౦౦
పవిత్రమాది † దెవాన్తం నృహరిం స్ఫుర్జనం తథా ।
బ్రహ్మాణమగ్నిం చోద్ధృత్య పఞ్చబిన్దుమనన్తరమ్ ॥ ౧౦౧
ఆదిం శ్రీవత్సముదయం సుభద్రం నాసికాహ్వయమ్ ।
భాస్కరం భద్రబాహూ ద్వౌ వైధరం గోపతిద్వయమ్ ॥ ౧౦౨
పవిత్రఖడ్గనామానౌ ద్వౌ చ దణ్డమనన్తరమ్ ।
సుప్రతిష్ఠం ద్విరుచ్చార్య దినకృన్నాథవీధ్రివౌ ॥ ౧౦౩
ఫట్కారమగ్న్యాదిమన్వగిత్యుద్ధృత్య జపెన్మనుమ్ ।
§ అణోరుద్ధారక్రమాదన్యం మన్త్రం వచ్మి చతుర్ముఖ ॥ ౧౦౪
ప్రణవం వైధరం పశ్చాచ్ఛ్రీధరం గదినం తథా ।
వైశ్వానరం మృగపతిం తమేవార్ణమనన్తరమ్ ॥ ౧౦౫
‡ యాన్తం నృసింహం సుముఖం రామం స్వాహాం సముద్ధరేత్ ।
♦ ఉద్ధృతోఽయం మనుశ్చాన్యో బీజమఙ్గాని పూర్వవత్ ॥ ౧౦౬
ఋషిర్జయమతిశ్ఛన్దో గిరిదుర్గా చ దెవతా ।
ఉద్ధీధం శ్రీధరం చైవ దృష్టిద్వన్ద్వం త్రివిక్రమమ్ ॥ ౧౦౭
క్రోధరూపీ చ జీమూతం పశ్చిమం భువనాహ్వయమ్
బహులం శ్రీధరం క్రోధం విక్రమం సరసీరుహమ్ ॥ ౧౦౮
విక్రమం . ధర్మశీతాంశుం శశాఙ్కం చ సుధామయమ్ ।
పశ్చిమం ॥ రామశిరసం క్రోధరూపం సవిక్రమమ్ ॥ ౧౦౯

---

* కలశానుజౌ. † దెవం తమ్. § అస్యోద్ధారః. ‡ యాన్తం నాసిక్యసుముఖం నామ స్వాహాన్తము. ♦ ఇత్యుద్ధృతో. . ఘర్మ ॥ రాజశిఖరమ్.

భల్లాయుధం తథా శఙ్ఖ మాధ్వవిద్వ్యయమాధవమ్ ।
శుక్లమాదిం మృగపతిం శ్రీధరం పశ్చిమాననమ్ ॥ ౧౧౦

నీహారదీధితిం సర్వరోధం విక్రమశీర్షకమ్ ।
వైరాజం కపిలం శఙ్ఖం వైధరం బన్ధుమస్తకమ్ ॥ ౧౧౧

శుభదం కమలం * వాయుం మన్దరం విత్తవర్ధనమ్
ఆదిం కరాలమనిలం నాసిక్యం యాదసాంపతిమ్ ॥ ౧౧౨

గోపనం విజయం విష్ణునాయకం దక్షమాధవౌ ।
సుభద్రం చ గదిం † కుమ్భం వైరాజం బన్ధుశీర్షకమ్ ॥ ౧౧౩

శుభదం మన్దరం శఙ్ఖం రరాన్తో మనురీరితః ।
షోఢా విభజ్య తం మన్త్రం హృదయాద్యఙ్గకల్పనమ్ ॥ ౧౧౪

ద్రష్టా వరేణ్యకో నామ ఋనుష్టుప్ఛన్ద ఈరితః ।
దేవతా వనదుర్గా స్యాత్తదష్టాక్షర § వత్కలమ్ ॥ ౧౧౫

సర్వదాహ్వాయదుర్గాయా మన్త్రముద్ధారయామి తే ।
ఉద్గీథం ‡ నతిమన్వక్ష సూక్ష్మదృగ్దృష్టిశీర్షకమ్ ॥ ౧౧౬

గదధ్వంసమకారం చ కుమ్భనాద్యం చతుర్ముఖ ।
వైరాజం రాజమానం వైధరం శ్రీధరాహ్వయమ్ ॥ ౧౧౭

♦ గదినం బన్ధుసంజ్ఞం చ స్వాహాశీర్షం శ్రియఃపతిమ్ ।
గదినం పావకం చైవ దృష్టిమీకారమన్వతః ॥ ౧౧౮

॥ దేహం చ విక్రమం చణ్డం రామం మన్దరసంజ్ఞితమ్ ।
మధుసూదం గన్ధవహం మాధవం ¶ మాధరాహ్వయమ్ ॥ ౧౧౯

ఆదిత్యం గోపనం దక్షమాదిదేవం చ మారుతమ్ ।
మృదేశం మన్దరం భానుం మధుసూదనసంజ్ఞితమ్ ॥ ౧౨౦

పులహం దేవదత్తం చ దక్షం చ యదభాస్కరమ్ ? ।
రామ [ముగ్రాత్మనాత్మానం మధుసూదనమన్వతః ॥ ౧౨౧

---

* వాసుం మదనమ్. † ఘోరం. § వదృవేత్. ‡ తిథి. ♦ మాధవం స్వాహా ధనం దృష్టిం. ॥ దేవమ్. ¶ మన్దరా. [ముగాత్మనామా.

శశాఙ్కం శ్రీధరం సప్త *జిహ్వం కుమ్భం త్రివిక్రమమ్ ।
గజాననం గోపతిం చ లక్ష్మీం భద్రం త్రివిక్రమమ్ ॥ ౧౨౨

వైధరం భువనాహ్వానముగ్రరూపం చ ఖెటకమ్ ।
భల్లాయుధం తథా బ్రహ్మ శ్వసనం నాసికా ?భువమ్ ॥ ౧౨౩

విధాతారం హుతవహం విక్రమం చ సుధారసమ్ ।
రామం చ భద్రం సుభగమనిలం విష్ణునాయకమ్ ॥ ౧౨౪

రామం మహేన్ద్రిసుభగం మహేశం గగనాహ్వాయమ్ ।
మార్తాణ్డమాదిదేవం చ శశాఙ్కం శ్రీధరం తథా ॥ ౧౨౫

చిత్రభానుం తథా దక్షం వైధరం హవ్యవాహనమ్ ।
విష్ణోశం విక్రమం దృష్టిం దేవదత్త మపాంపతిమ్ ॥ ౧౨౬

మధుసూదననామానం కలాత్మానమతగ్ పరమ్ ।
భువనం పావకం దృష్టిం)గోపనం విజయం తథా ॥ ౧౨౭

వాయుం ♦పవిత్రమాకారం ముసలం విక్రమం పునః ।
ఏకనేత్రం మాధవం చ కలశం పావకాహ్వయమ్ ॥ ౧౨౮

వైధరం దేవదత్తం చ విష్ణోశం మధుసూదనమ్ ।
దహనం గోపనం చైవ మారుతం వనమాలినమ్ ॥ ౧౨౯

మాయాం చ వైధరాహ్వానం మధుసూదనమన్ధరౌ ।
ఓతదేహం దృష్టిమగ్నిం పశ్చిమాననమన్వతః ॥ ౧౩౦

ఋతధామం విక్రమం చ శ్వసనం మృగనాయకమ్ ।
పుష్టిబీజం త్రిరుచ్చార్య సహస్రికిరణాహ్వయమ్ ॥ ౧౩౧

గుహాలయమనుస్వారం బీజమేతత్త్రిరుద్ధరేత్ ।
?భద్రం గుహాలయం చైవ విజయం గదినం తథా ॥ ౧౩౨

పద్మనాభం గోపతిం చ కలశం మృగరాట్ తథా ।
వైరాజమాదిదేవం చ డుణ్డుభం లోచనోదయౌ ॥ ౧౩౩

---

*జిహ్వో కుమ్భం చ. ?హ్వాయమ్.)గోధనం. ♦సవిత్రమూకారం కమలమ్. ?సుభద్రం గుహాలయం చక్రమ్.

ఉగాత్మశేటకౌ వహ్నిం * గోపతిం విహగాధిపమ్ ।
శ్వేతాంశుం పశ్చిమం లక్ష్మీమాదిదేవమనన్తరమ్ ॥ ౧౩౪

వక్రతుణ్డం గోపనం చ భద్రపాణిమనన్తరమ్ ।
విజయాకారమాదిం చ శశాఙ్కం చ సదాగతిమ్ ॥ ౧౩౫

ద్విరభ్యసేత్కాలనేమిం భద్రం పుణ్యం ద్విరుచ్చరేత్ ।
మన్దరం చాదిదేవం చ దహనం శ్వసనం తథా ॥ ౧౩౬

ద్విర్భూయాత్సూక్ష్మదృగ్బీజం కరాలం విజయం పునః ।
పీయూషమాదిం విజయం వసుమస్తకనిష్ఠితమ్ ॥ ౧౩౭

నీహారదీధితిమచామాదిం పీతం సమాధవమ్ ।
సుభద్రం కమలం చైకదృష్టిం చ చతురానన ॥ ౧౩౮

పవిత్రమమృతధామానం త్రివిక్రమమతఃపరమ్ ।
పురుషాత్మానమేణేశం పశ్చిమం † పురతస్తథా ॥ ౧౩౯

ధ్రువం ధ్రువం తథా హ్యస్యం మాహేన్ద్రం మన్దరం తతః ।
సర్వతోభద్రం గజాస్యం చ మాయాం కమలమన్దరౌ ॥ ౧౪౦

ఏకనేత్రమృతం § శూలం బహుకుక్షిం త్రివిక్రమమ్ ।
కరాలం పద్మనాభాఖ్యం విష్ణ్వీశం విజయం తథా ॥ ౧౪౧

భద్రహస్తం తథా రామం శశాఙ్కం మనుమన్వతః ।
సుభద్రం గోపనం పశ్చాత్పఞ్చాన్తికమథానిలమ్ ॥ ౧౪౨

పశ్చిమం పద్మనాభాఖ్య ‖ మృతధామానమన్వతః ।
జృమ్భలం పులహం ♦ పాపహననం పద్మనాభకమ్ ॥ ౧౪౩

దృష్టిం మృగేశమమృతమాయతం చ ద్విగుహాలయమ్ ।
పవిత్రమమృతధామానం వైధరం మాధవం తతః ॥ ౧౪౪

॥ మారుతం కమలాం పద్మపవిత్రమమృతధామ చ ।
అత్రిం మృగపతిం లక్ష్మీం బహులం పఞ్చబిన్దుకమ్ ॥ ౧౪౫

---

* గోపనం † పురుషం త. § శీలం బహుకుక్షిమ్. శీలం లమ్బకుక్షిమ్ ‖ మత్రిధామ సమన్వితమ్. ♦ పశ్చాత్ పావకమ్ ॥ మాధవమ్.

పవిత్రమృతధామానం * వైరాజం విక్రమం తథా।
పశ్చిమం పద్మనాభాఖ్యం వైధరం మృగవల్లభమ్ ॥ ౧౪౬
దక్షం రవిం గోపనాఖ్యం సుభద్రం భువనం తథా।
కకుభం మాధవం పశ్చాన్మాధవీం భాస్క-రాహ్వయమ్ ॥ ౧౪౭
గోపనం మతిమన్తం చ పులహం మాధవం రవిమ్।
యష్టిం చ వ్యాహరేద్బ్రహ్మ తథైవ మధుసూదనమ్ ॥ ౧౪౮
ధ్రువం నభోమణిం గోపం బిన్దుం చ చతురానన।
† పవం త్రి వ్యాహరేదణ్డం సుగతం సాగరోత్తమమ్ ॥ ౧౪౯
మన్దరం భాస్కరం పశ్చాద్గోపనం మాధవీం తథా।
ఆదిదేవం జగత్ప్రాణం మాధవం నతిముద్ధరేత్ ॥ ౧౫౦
ఇత్యేవముద్ధృతో మన్త్రో బ్రహ్మ సర్వార్థసిద్ధిదః।
§ శతేన సంమితో వర్ణో రశ్మిత్వాదిభిరేవ? సః ॥ ౧౫౧
భాస్కరం ‖ మన్దరం పఞ్చబిన్దుం యష్టిమనన్తరమ్।
ఉద్ధృత్య బీజమేతేన షడఙ్గాని ప్రకల్పయేత్ ॥ ౧౫౨
ద్రష్టా కకుత్స్థ శ్ఛన్దస్త్వాదతిచ్ఛన్దో ♦ త్ర దేవతా।
సర్వదాహ్వానమన్త్రస్య చతుర్లక్షోజపః స్మృతః ॥ ౧౫౩
జ్ఞానాద్ధ్యానాజ్జపాన్మన్త్రసిద్ధిం సర్వం ప్రయచ్ఛతి।
మన్త్రిణో నిత్యయుక్తస్య ప్రత్యహం ప్రయతాత్మనః ॥ ౧౫౪
ఆముష్మికం చైహికం చ ఫలం సర్వం ప్రయచ్ఛతి।

❖ యమస్య మన్త్రః. ❖

దశమ్యామర్చయేద్బ్రహ్మ కృతాన్తమభయప్రదమ్ ॥ ౧౫౫
॥ నిగమాదిం గన్ధవహం హృషీకేశమనన్తరమ్।
దణ్డం ప్రభఞ్జనం దక్షం చాదిదేవం సదాగతిమ్ ॥ ౧౫౬

---

* ముఖం వైరాజవిక్రమమ్। తం తథా పశ్చిమం పద్మం వైధరం మృగవల్లభమ్. † యన్త్రితమ్ § నతేన ‖ దవానం. ♦ ధిదేవతా. ॥ ఉద్గీథమాదిమ్.

* నతిముద్ధృత్య కథితో మనువైశ్వస్తా † శ్రయః ।
బీజమణార్ణసముద్ధృత్య శ్వసనం యష్టిశీర్షకమ్ ॥ ౧౫౬
ఉదితం తెన బీజెన హృదయాద్యఙ్గకల్పనమ్ ।
ఋషిస్సత్యతపాశ్చన్ద్రో గాయత్రం దైవమీరితమ్ ॥ ౧౫౭
మన్త్రిశ్చ పితృదైవత్యో జపః స్యాత్పఞ్చలక్షకః ।
తేనారాధ్య శార్ఙ్గదేవమభీష్టం సర్వమశ్నుతే ॥ ౧౫౮

❖ ఇన్ద్రస్య మన్త్రిః. ❖

ప్రథమం చన్ద్రసామాదిం విక్రమం మానుషేశ్వరమ్ ।
వైధరం వహ్నిమపరం గోపనం పవనం ముఖమ్ ॥ ౧౬౦
నతిముద్ధృత్య మాఘోనగ కథితో మనురబ్జ ।
వైధరం చోర్ధ్వలోకేశం నాసిక్యం బీజముద్ధృతమ్ ॥ ౧౬౧
§ ఋషిర్దేవో విరాట్ ఛన్దో దేవతా వలసూదనః ।
ఏతేనేష్ట్వా తురాసాహాం సామ్రాజ్య ఫలమశ్నుతే ॥ ౧౬౨

❖ విష్ణోర్మన్త్రిః. ❖

ద్వాదశ్యాం మూలమన్త్రేణ పూజయేదుక్తవర్త్మనా ।
భగవన్తం శ్రియఃకాన్తం ఫలమిప్సన్ సుదుర్లభమ్ ॥ ౧౬౩

❖ కామస్య మన్త్రిః. ❖

నిగమాదిం చ నత్యన్తం పశ్చిమోదయనం తథా ।
కౌధరూపం పవిత్రం చ శ్రీవత్సం పావకం తతః ॥ ౧౬౪
ఆదిదేవం చ పవనం గోపనం ‖ యష్టిమన్వతః ।
♦ గోపతిం బహులం పఞ్చబిన్దుం నరహరిం తతః ॥ ౧౬౫
ఔర్వం యష్టిం చ ॥ కమలం గోపనం మన్దరాహ్వయమ్ ।
వైధరం దేవదత్తం చ కమలం గోపనం తథా ॥ ౧౬౬

---

* మనూద్ధారోఽపి. † హ్వాయః. § ఋషిర్జీవో. ‖ యష్టి-మస్తకమ్. ♦ గోపనమ్ ॥ కలశమ్.

శక్ష్మం తరాన్తముద్ధృత్య మనురేష సమీరితః ।
* స్వగాదిం పులహం బన్ధుం నాసిక్యం బీజముద్ధరేత్ ॥ ౧౬౩
ఋషిర్భ్రీనిధిరస్యోక్తో విరాట్ ఛన్దశ్చ దేవతా ।
మన్మథస్తేన యష్టవ్యస్స సర్వఫలకాఙ్క్షిభిః ॥ ౧౬౪
ఏకాణ్ణమపరం మన్త్రముద్ధరిష్యామి పద్మజ ।
తారం గరుడమౌర్వం చ సబిన్దుం మనురీరితః ॥ ౧౬౫
లక్షమేకం జపేన్మన్త్రీ కర్మణ్యాకర్షణాదికే ।
సమర్థం కామదైవత్యం మనుమన్యం బ్రవీమి తే ॥ ౧౬౬
ఉద్ధీధం కమలం పీతం § మాయామధేన్దుశేఖరమ్ ।
కరాలం గోపనం దక్షం వైధరం తదనన్తరమ్ ॥ ౧౬౭
మృగేన్ద్రం వరుణం చాది ‡ దేవం శ్వసనసంజ్ఞితమ్ ।
శుక్లం సుధామయం వహ్నిం కకుభం సవినాయకమ్ ॥ ౧౬౮
శశాఙ్కం మాధవం బ్రహ్మసాధకం భాస్కరాహ్వయమ్ ।
హైరమ్బం గోపనం వాయుం కకుభం యాదసాం పతిమ్ ॥ ౧౬౯
పులహం నిగమాదిం చ తద్ద్వయం ♦ తద్ద్విరుచ్చరేత్ ।
పశ్చిమం త్వృతధామానం ॥ పూర్ణం పర్వభిరుచ్చరేత్ ॥ ౧౭౦
శశాఙ్కమాదిం జలజం ¶ పీతం వరుణమబ్జజ ।
కకుభం విష్ణువిఘ్నేశా ప్రథమం తిగ్మదీధితిమ్ ॥ ౧౭౧
పద్మనాభం వైధరం చ వాయుమాద్యం చ మన్దరమ్ ।
మన్దరాద్యద్వయం భూయస్తదేవ సమనన్తరమ్ ॥ ౧౭౨
వరుణం విష్ణుమబ్జాం చ యష్టి ¶¶ మబ్జోదయౌ తథా ।
దహనం శ్రీధరం వర్ణం పులహం బ్రహ్మసాధనమ్ ॥ ౧౭౩
కరాలమాద్యం ? కలశం ముఖం శ్రీవత్సమన్వితః ।
ప్రభఞ్జనం గోపనం చ స్పర్శమాద్యమపాం పతిమ్ ॥ ౧౭౪

---

* స్వశాదిం § మాస. ‡ శ్వేతం. ♦ చ ద్విరుద్ధరేత్. ॥ మర్ణ-పూర్ణం ద్వి. ¶ మయా. మాయా ఇతి స్యాత్. ¶¶ మజ్ఞా జయమ్. ? సయశమ్.

తతాన్తముద్ధృత్య మనుగ్ం కథితగ్ం కమలాసన ।
ఋషిగ్ం కలిఙ్గోఽతిచ్ఛన్దశ్ఛన్దగ్ం కామశ్చ దేవతా ॥ ౧౭౯
జపెద్ద్విరష్టౌ లఞాణి నాసాధ్యం తెన మన్త్రిణా ।
రతిశ్చ విరతిశ్చోభె తస్య పార్శ్వె స్థితె సదా ॥ ౧౮౦
* మన్త్రి స్తయోశ్చతుర్థ్యన్తం నామమాత్రం త్రిశీర్షకమ్ ।
ఽ మదనః ప్రథమో బాణస్తథైవోన్మాదనోఽపరః ॥ ౧౮౧
మోహనం ద్వేషణం చ ద్వె దీపనం పఞ్చమం స్మృతమ్ ।
మల్లికా కేతకీ జాతిగ్ం పఙ్కజం యూథికా తథా ॥ ౧౮౨
పుష్పాణి క్రమశో బాణాన్యా హుస్తేషాం మనుగ్ం పునః ।
సంవిద్వర్ణాశ్చ సహితాశ్చతుర్థ్యన్తాస్సమాహ్వయాః ॥ ౧౮౩
తెషాం నత్యన్తసహితం తై స్తెషామర్చనం విదుః ।
ధనురఙ్కుశపాశాశ్చ తస్యాస్త్రీణి మనోభువః ॥ ౧౮౪
మన్త్రిశ్చ పూర్వవత్తెషాం నామాన్యేవ చతుర్ముఖ ।
కల్పకానోకహా † ప్రాయ పుష్పితద్రుమశోభితే ॥ ౧౮౫
ఉద్యానే మఞ్జు ‖ శిఞ్జానపఙ్కిసఙ్కులనిషేవితే ।
మధ్యె మహాహ్రదె పూర్ణె సరోజైశ్చ వికస్వరైః ॥ ౧౮౬
విష్టరే కాఞ్చనే న్యస్తె శుభాస్తరణసంయుతే ।
ఆసీనం సహ దేవీభ్యాం సర్వాభరణభూషితమ్ ॥ ౧౮౭
రక్తచన్దనలిప్తాఙ్గం రక్తమాల్యోపశోభితమ్ ।
చారుకుణ్డలినం కాన్తం యువానం హెమవాససమ్ ॥ ౧౮౮
వసానమప్సరోముఖ్యస్త్రీగణైశ్చ పరితో వృతమ్ ।
ధ్యాయన్నెన మనునా క్రమాదభ్యర్చయెత్ ॥ ౧౮౯
♦ కామగాయత్రియా వాపి యజెత మకరధ్వజమ్ ।
జపాది పూర్వవత్సర్వం వశ్యం చ భువనత్రయమ్ ॥ ౧౯౦

---

* మన్త్రో ద్వయోశ్చతుర్థ్యన్తనామనీతి విశీర్షకమ్ త్రిశీర్షకమ్.
ఽ మాదన ఇతి స్యాత్ । ప్రచ్ఛాద ఇత్యపి క్వచిత్పాఠః. † శ్రీత.
‖ గమన. ♦ సామగాయత్ర్యా.

మన్త్రిణో నిత్యయుక్తస్య కిమన్యైరతివిస్తరైః ।

❖ అశ్వినోర్మన్త్రః. ❖

అశ్వినోర్మన్త్రమధునా బ్రవీమి కమలాసన ॥ ౧౯౧
ఉద్ధృత్య పూర్వముద్గీథం విష్ణ్వోశం పాటలప్రియమ్ ।
బ్రహ్మసాధననామానం శ్రీవత్సం చ సుధామయమ్ ॥ ౧౯౨
మాయాం సుభద్ర * మాకారమశ్వినోరీరితో మనుః ।
ఆదిమధ్యేన్దుసహితం బీజం తేనాఙ్గకల్పనా ॥ ౧౯౩
భృగుర్దృష్టా బృహచ్ఛన్దగ్ర ప్రతిపాద్యౌ తథాశ్వినౌ ।
జపన్వై పఞ్చలక్షేణ సిద్ధిస్స్యాదర్థసాధనః ॥ ౧౯౪
రాజయక్ష్మాదయో రోగా న తిష్ఠన్తి తదన్వయే ।
ఔషధాని చ దక్షాణి వ్యాధీనామపనోదనే ॥ ౧౯౫
తత్కరస్పర్శమాత్రేణ సర్వం వస్త్వౌషధంభవేత్ ।

❖ సోమస్య మన్త్రః. ❖

పౌర్ణమాస్యాం తథా సోమం యజేత మనువిత్తమః ॥ ౧౯౬
విగమాదిం పూర్ణచన్ద్రిమోతదేవం సమన్వరమ్ ।
† మధుమారుతవిష్ణ్వోశం మాధవీం చ విసర్జనమ్ ॥ ౧౯౭
సోమస్య కథితో మన్త్రో బీజముద్ధారయామి తే ।
నిగమాదిమనుస్వారం కుర్యాత్తేనాఙ్గసన్తతమ్ ॥ ౧౯౮
ద్రష్టా కౌమోదకో నామ పఙ్క్తిశ్ఛన్దస్స దేవతా ।
జపగ్ర పూర్వవదేవాస్య గాయత్ర్యా వా సమర్చయేత్ ॥ ౧౯౯
ఫలం చ సర్వం పూర్వోక్తం చన్ద్రిసాలోక్యమవ్యథ ।
ఇత్యుక్తాస్తిథయో దేవాస్తేషాం మన్త్రాస్సమర్చనమ్ ॥ ౨౦౦

---

* ముద్ధృత్య. అశ్వినో. † మధుద్విగ్మారుతం విష్ణో.

ఫలాని చ సమస్తాని * క్రమేణాప్యుదితాని తే ।
† నారాధ్యం తిథియోగైస్తైరైహికా ముష్మికాత్మకమ్ ॥ ౨౦౧
ఫలం మన్త్రిప్రసాదేన తద్దేవానాం మహత్తయా ।
సకృతాన్యపి కర్మాణి వినా విఘ్నేశపూజయా ॥ ౨౦౨
ఏ ఫలన్త్యన్తరాయేణ నిహతాని చతుర్ముఖ ।
ఏదాదౌ కర్మ కుర్వాణైరారాధ్యో విఘ్ననాయకః ॥ ౨౦౩

ఇతి శ్రీ పాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది పాద్మే తన్త్రే
చర్యాపాదే
తిథిదేవతామన్త్రోద్ధారో నామ
త్రింశోఽధ్యాయః.

ఏకత్రింశోఽధ్యాయః.

❖ విఘ్నరాజోత్పత్తిః. ❖

బ్రహ్మా :—

భగవన్ విఘ్నరాజస్య జన్మకీదృక్కృతశ్చ సః ।
భూషణానాం చ కోటీరప్రముఖానాం యథాతథమ్ ॥ ౧
చక్రాదీనామాయుధానాం తాత్త్వికేనేహయోరపి ।
మనవగ్ం పూజితాయైస్తైగ్ం పూజితాగ్ం ఫలహేతవః ॥ ౨
ఇతి సర్వం సమాచక్ష్వ మయి ♦ తే యద్యనుగ్రహాః ।

శ్రీభగవాన్ :—

అసురైరర్దితా దేవా బలినో యుద్ధదుర్జయైః ॥ ౩
శరణ్యం శరణం జగ్ముగ్ం ప్రద్యుమ్నమభయప్రదమ్ ।

---

* క్రమేణోదీరితాని. † నాసాధ్యం. ♦ చేదస్యనుగ్రహాః.

దేవాః —

ఆహవేషు వయం దైత్యైర్బలవద్భిరపి బాధితాః ॥ ౪
యథా తే విఘ్నవిహతాగ పలాయన్తే తథా కురు ।
ప్రద్యుమ్నస్తైరితి ప్రోక్తగ క్రుద్ధస్సంరక్తలోచనః ॥ ౫
కోపాత్తస్య సముద్భూతస్సమ్యక్ స్తమ్భేరమాననః ।
సఞ్జాతం ప్రాఞ్జలిపుటం కుర్వాణం తం పురస్థితమ్ ॥ ౬
తం దృష్ట్వా గజవద్వక్త్రం ప్రోవాచేదం వచస్తదా ।
దేవానామసురాణాం చ సఙ్గ్రామే సముపస్థితే ॥ ౭
సన్నిధాయ భవాంస్తత్ర దైత్యానాం విఘ్నమాచర ।
ఇత్యుక్త్వా మిషతస్తస్య ప్రద్యుమ్నో భగవాన్ హరిః ॥ ౮
అన్తర్దధే సురాశ్చాపి ప్రతిజగ్ముర్యథాగతమ్ ।
తతగ్ ప్రభృతి విఘ్నేశ ప్రసాదాద్దేవతాగణాః ॥ ౯
అసురాన్ జఘ్నివాంసస్తే న చ జగ్ముగ్ పరాభవమ్ ।

❖ ఆకల్పమునిర్దేశః. ❖

తత్ర కిరీటమన్త్రః.

ఆకల్పస్య కిరీటస్య మనుం వక్ష్యామి సంప్రతి ॥ ౧౦
వ్యాపినం నతిముద్ధృత్య కమలం తదనన్తరమ్ ।
మహామాయాం సప్తజిహ్వాం పఞ్చబిన్దుసమాహ్వయమ్ ॥ ౧౧
హృదయాహ్లోదమాకారం పవనం శుక్లమన్దరౌ ।
దాక్షాయణీశవిజయౌ మన్దరం చ సరోరుహమ్ ॥ ౧౨
శ్రీధరం హృదయాహ్లోదం మాధవం విత్తవర్ధనమ్ ।
కుమ్భం హుతాశనం దేవదత్తం క్షీరం సుధామయమ్ ॥ ౧౩
దహనం గోపనం వాయుం కరాలం కమలోద్భవ ।
ఋతదేహం ఋతిధరం * విక్రమం ధూమకేతనమ్ ॥ ౧౪

క్షీపురమ్. * మహామాయాం ధ్వజం తథా.

అమృతం బన్ధుసహితం భద్రహస్తం త్రివిక్రమమ్ ।
చతుర్గతిం శ్రీధరం చ విజయం మాధవం తథా ॥ ౧౫
కృష్ణవక్త్రం వైధరం చ భువనం కామగం తతః ।
వైరాజం వైధరాహ్వానమీరయిత్వా తతఃగ్ పరమ్ ॥ ౧౬
రామం పవిత్రం విజయం గోపనం ద్విరదాననమ్ ।
ఓమహేన్ద్రం కుఞ్జరముఖం విక్రమం సూక్ష్మలోచనమ్ ॥ ౧౭
గోపనం స్పర్శనామాదిదేవం సమసరోరుహమ్ ।
మాహేన్ద్రం ॥ పఞ్చమం చాదిదేవం చ ధనదాహ్వాయమ్ ॥ ౧౮
విక్రమం పఞ్చమం చైవ విజయం చతురానన ।
ప్రభఞ్జనమృగేశం చ మధుసూదన సంజ్ఞితమ్ ॥ ౧౯
మార్తాణ్డం పావకమథో పఞ్చబిన్దుం సబిన్దుకమ్ ।
కరాలమృతధామానం మహామాయాం సయష్టికమ్ ॥ ౨౦
గోపతిం శ్రీధరయుతం నాసిక్యం ఘట్కృతిం తథా ।
స్వాహాయాం విరమేన్మన్త్రీం బీజమస్యాచ్యతేఽధునా ॥ ౨౧
కమలం త్వమృతధామానం మహామాయా పరిష్కృతమ్ ।
* ఉద్ధృతం యత్షడఙ్గాని ద్రష్టా చాఖణ్డలస్తథా ॥ ౨౨
ఛన్దశ్చ పఙ్క్తిరిత్యుక్తం కిరీటో దేవతాపి చ ।
కిరీటినం చ ద్విభుజం మహాకాయం కృష్ణ మహోదరమ్ ॥ ౨౩
కృతాఞ్జలిపుటం ప్రహ్వం సుస్థితం భూషణైర్యుతమ్ ।
ధ్యాత్వైవం మన్త్రివిన్మన్త్రీం పఞ్చలక్షమతన్ద్రితః ॥ ౨౪
నత్యన్తం

❖ శ్రీవత్సమన్త్రీ. ❖

ఛన్దసామాదిం శ్రీశబ్దం కలశం తథా ।

కృష్ణవహ్నివక్త్రమ్. విఘ్నాన్దాన్తమ్. ఓఉపేన్ద్రం. స్పర్శనామాసమాదిదేవం సరోరుహమ్. ॥ పంచమం. * ఉద్ధవం కృష్ణ మహాభుజమ్।

ఏకనేత్రం హుతవహం శశాఙ్కం మధుసూదనమ్ ॥ ३५
సదాగతిం చాదిదేవం నాసిక్యం యష్టిసంజ్ఞితమ్ ।
లక్ష్మీం కరాలం పులహం మహామాయాం సబిన్దుకమ్ ॥ ३६
తార్క్ష్యమౌర్వాదికం యష్టిం హుంఫట్కారం హుతాన్తిమమ్ ।
శ్రీబీజం తద్భవేద్బీజ మృషిశ్చైవ ప్రజాపతిః ॥ ३७
విరాట్ ఛన్దశ్చ గాయత్రం శ్రీవత్సో దేవతా మతా ।
శ్రీవత్సమన్త్రిమపరం కథయామి చతుర్ముఖ ॥ ३८
ఓంకారం ప్రథమం సోమం స్వరాది జయమారుతౌ ।
మాధవం తారకాధీశమేకనేత్రం సమారుతమ్ ॥ ३९
కలశం విజయం పశ్చాన్మహామాయాపరిష్కృతమ్ ।
శుక్లం చ తారం శ్వసనం కుంభం వైరాజమేవ చ ॥ ४०
అనలం పూర్ణచన్ద్రం చ పులహం మాధవం తథా ।
నత్యన్తం శుక్లవిజయా శ్వసనం శ్వేతరోచిషమ్ ॥ ४१
దణ్డం దరం దేవదత్తమోషధీశం తథాబ్జజ ।
వైరాజం ప్రథమం కుమ్భమృతధామవిదర్భితౌ ॥ ४२
* జయం సదాగతిం దేవదత్తం చైవ రథాన్తిమమ్ ।
శ్రీబీజం పూర్వమేవోక్తమృషిర్దేవల ఉచ్యతే ॥ ४३
చన్దశ్ఛాతురపఙ్క్తిస్యాచ్ఛ్రీవత్సో దేవతా మతా ।
తతో లఘుజపేనైవ సర్వాన్కామానవాప్నుయాత్ ॥ ४४

❖ కౌస్తుభమన్త్రిః. ❖

ప్రణవాదిం చ నత్యన్తం విధాతారం తథా మనుమ్ ।
సకారం విజయం లోకం సుభద్రం మధువిద్విషమ్ ॥ ४५

---

* విజయం సదాగతిం.

ప్రభఞ్జనం పావకం చ వైరాజం విష్ణునాయకమ్ ।
గోపనం ధనదం మాయాం పశ్చిమం ప్రథమస్వరమ్ ॥ ౩౬
†వైరాజం మారుతం పశ్చాదేకారం ప్రథమస్వరమ్ ।
మాధవీం పద్మనాభం చ విజయం బ్రహ్మసాధనమ్ ॥ ౩౭
అగ్నిం భల్లాయుధం కుమ్భమాకారం మారుతం తథా ।
అచాం ద్వితీయం ¶కమలం పులహం చ పవిత్రకమ్ ॥ ౩౮
ఆదిదేవం చ ధనదం త్రివిక్రమమనన్తరమ్ ।
పశ్చిమం విజయం చాదిం ‖స్పర్శనం మాధవం తథా ॥ ౩౯
ఓషధీశమికారం చ దృష్టిం చ ధనదం పునః ।
రామం ప్రద్యుమ్నసహితం పశ్చిమం పద్మనాభకమ్ ॥ ౪౦
ప్రభఞ్జనం ఛలధ్వంసం ♦ద్వయం స్వాహావసానకమ్ ।
కౌస్తుభం బిన్దుసహితం బీజమేతదృషిగ్ పునః ॥ ౪౧
జమదగ్నిర్విరాట్ ఛన్దో దేవతా కౌస్తుభాహ్వయా ।
కౌస్తుభం చ చతుర్థ్యన్తముచ్చార్యనతిమున్ *ద్ధరేత్ ॥ ౪౨
పఞ్చలక్షజపాదస్య మనోస్సిధ్యతి వాఞ్ఛితమ్ ।

వనమాలామన్త్రాః.

సప్తాణపూర్వకం ॥ కుమ్భం భద్రహస్తం ప్రియద్విషమ్ ॥ ౪౩
¶భద్రహస్తం మన్దరం చ మధుసూదనమబ్జజ ।
పులహం దేవదత్తం చ మాధవీం మధుసూదనమ్ ॥ ౪౪
మాహేన్ద్రీం రామనామానం విష్ణోశం షఞ్చబిన్దుకమ్ ।
పశ్చిమం శ్రీధరం వహ్నిం భువనం తదనన్తరమ్ ॥ ౪౫
క్రోధాగ్నిం వాసుదేవం చ వైరాజౌ ద్వౌ చ మన్దరమ్ ।

---

† ఇదమర్ధం క్వచిదధికమస్తి. ¶ కలశం. ‖ మారుతం. ♦ మధుంయమం.
* చ్చరేత్. ॥ బన్దుం మన్దరం మధువి. ¶ ఇదమర్ధం క్వచిన్నాస్తి.

పశ్చిమం పద్మనాభం చ మాయా శిరసమన్వితః ॥ ౪౬
మారుతం మాధవయుతం రరాన్తో మనురీరితః ।
కలశం మారుతం పశ్చాదుదయశ్చా [1]నిరుద్ధకమ్ ॥ ౪౭
బీజం మునిశ్చ ధనదః చన్ద్రగ పజ్ఞ్కిశ్చ దేవతా ।
వనమాలాపరం మన్త్రం కథయామి మహాఫలమ్ ॥ ౪౮
బ్రహ్మకోశం నతిం కుమ్భం ముఖం విఘ్నేశ [2]మన్దరౌ ।
। గోపనం పులహం చాదిదేవం ॥ శఙ్ఖం చ గోధనమ్ ॥ ౪౯
మాధవం సూదనం వాయుం మృగేశం దక్షగోపనౌ ।
చతుర్గతిశ్చాదిదేవమనలం సగుహాలయమ్ ॥ ౫౦
పశ్చిమం విక్రమపరం ప్రచణ్డం పఞ్చబిన్దుకమ్ ।
దక్షం దినకరం ¶ చక్షుర్ద్వితీయం శ్వేతదీధితిమ్ ॥ ౫౧
దక్షద్వయం వాసుదేవం తిగ్మాంశుం బన్ధుశీర్షకమ్ ।
ద్విరదాస్యం పఞ్చబిన్దుం శ్వేతరోచిషమాదిమత్ ॥ ౫౨
అమృతం వహ్నిశిరసం కమలం గోపనాహ్వయమ్ ।
మన్దరం * వైధరం మాయాం పఞ్చమం గజవాహనమ్॥ ౫౩
మాధవం శ్వేతదీధిం చ కుమ్భం బహులశీర్షకమ్ ।
విజయం చైకదృష్టిం చ వరుణం పాటలప్రియమ్ ॥ ౫౪
చతుర్గతిం సూదనం చ మారుతం చాదిమత్తథా ।
చతుర్థమృతధామాన † మగ్నిం చ శ్వసనం పునః ॥ ౫౫
బ్రహ్మకోశపరాం చైవ భద్రపాణిం చ పద్మజామ్ ।
విజయం ప్రణవాదిం చ శ్వేతదీధితిమబ్జజ ॥ ౫౬
శశాఙ్కం పద్మనాభం వైధరం మాయామహోధనౌ ।
పశ్చిమం విజయం మాయా § శీర్షం విఘ్నేశమీరయేత్ ॥ ౫౭

---

[1]గ్నిమాధవౌ. [2]సున్దరౌ । రోదనం పులహమ్. ॥ ఖడ్గం చ రోధవమ్. ¶ చాక్షుం ద్వి. * వైధరమచాం. † మ్మతిశ్చ. § విక్రమం, సూత్మదృష్టిం చ.

విక్రమం సూక్ష్మదృష్టిం చ గోపనం చ చతుర్ముఖ।
జన్మధ్వంసం చ కలశం పులహాం చ ద్విరుచ్చరేత్ ॥ ౫౫
।పూర్వవచ్చ ద్విరభ్యస్య పుష్టిబీజమథోద్ధరేత్
గోపతిం గోపనం యష్టిం వరుణం చాదిబిన్దుకమ్ ॥ ౫౬
భాస్కరం భువనం యష్టిం ఫట్కారం చ రరాన్తిమమ్।
పీయూషం పవనం బ్రహ్మసాధనం యష్టిషోడశకమ్ ॥ ౬౦
బీజమేతచ్చతుర్వక్త్ర ♦ప్రధానాద్యాఙ్గకల్పనా।
॥ భవశ్చాస్య మునిశ్ఛన్దో అస్యా ఉష్ణిక్చ దేవతా ॥ ౬౧
ద్విభుజాం బాలికాం పీనవక్షోరుహవిభూషితామ్।
కరణ్డమకుటోపేతాం బిభ్రాణాం వనమాలికామ్ ॥ ౬౨
దర్పణం వామహస్తేన బిభ్రాణాం దక్షిణేన తు।
పుష్పమఞ్జు ఋలికాం ద్వాభ్యాం ధ్యాత్వా లక్షం జపేన్నరమ్ ॥ ౬౩
అన్యేషాం భూషణానాం చ చతుర్థ్యన్తం సమాహ్వయమ్।
మన్త్రిం నమోన్తం జానీయాద్బీజమాద్యం ప్రకల్పయేత్ ॥ ౬౪

❖ ప్రభామన్త్రిః. ❖

ప్రభామనుం ప్రవక్ష్యామి యథావదవధారయ।
ఉద్గీథమాదిం నత్యన్తం పశ్చిమం త్వృతధామకమ్ ॥ ౬౫
భల్లాయుధం చాదిదేవం శ్వసనం సూక్ష్మలోచనమ్।
అచాం ద్వితీయం శ్వేతాంశుం కమలం * చాదిమత్తయా ॥ ౬౬
పావకం చౌషధం పద్మపాణిం వైరాజమన్వతః।
మృగేశం జన్మవిధ్వంసం బ్రిహ్మసాధనసంయుతమ్ ॥ ౬౭
కకుభం కలశం చాదిదేవం పులహామబ్జ।
ఓఙ్కారం మాధవీమగ్నిం మాయామస్తకభూషితమ్ ॥ ౬౮

।ఋపూర్వం. ♦ప్రథమా. ॥ భవస్వామీ మునిశ్ఛన్దస్యా దుష్ణిక్చ. ఋశైలాభ్యాం. * చాదిమం తథా.

పాటలప్రియమాకారం పీతాభం మధువిద్విషమ్ ।
శ్రీవత్సమాదిం విజయం శశాఙ్కం విష్ణుమస్తకమ్ ॥ ౯౯
మాతాణ్డమిన్దుమనలం మధుసూదనమారుతౌ ।
శ్రియగ పతిమధై కాఙ్కుం గోపనం కమలోద్భవ ॥ ౧౦
అమృతం త్వమృతధామానం విజయం కమలాలయామ్ ।
ఓతదెహం సుభద్రం చ బన్ధుమస్తకభూషితమ్ ॥ ౧౧
విజయం గోపనం పాశిణం హుంఫట్కారం రథాన్తకమ్ ।
ఆద్యణ్ణం యష్టిసహితం బీజమస్యప్రకీర్తితమ్ ॥ ౧౨
ఋషిర్భాస్కర ఏతస్య పఙ్క్తిశ్ఛన్దశ్చ దేవతా ।
ప్రభా జపశ్చ మన్త్రిస్య లఘుసఙ్ఖ్యగ పరికీర్తితః ॥ ౧౩
భోగాంశ్చ పుష్కలాఞ్ ఛుక్త్వా మన్త్రవిన్మన్త్రవైభవాత్ ।
పరం పదమవాప్నోతి దేహత్యాగె న సంశయః ॥ ౧౪

అఙ్కుమాలామన్త్రిః.

నిగమాదిం కౌస్తుభం చ గోపనం బిన్దుమైన్దవమ్ ।
విక్రమం వైధరం పుణ్యం రామం శుక్లసమాహ్వయమ్ ॥ ౧౫
వైరాజమగ్నిమాకారం స్ఫళనం విష్ణుమస్తకమ్ ।
నత్యన్తముద్ధరేన్మన్త్రిమెవమఙ్కుసజస్సుధీః ॥ ౧౬
అఙ్కుమాలాధరం ధ్యాయేద్ద్విభుజం స్ఫటికప్రభమ్ ।
అలఙ్కృతం పీతవస్త్రిం పద్మవిష్టరసంస్థితమ్ ॥ ౧౭
వరదాభయదాకారం మన్త్రిస్య చ జపస్తథా ।
మన్త్రీ చ మహదాప్నోతి ఫలమత్యన్తదుర్లభమ్ ॥ ౧౮

ధూపమన్త్రిః.

ఉద్గీథం సుభగం శఙ్ఖమూర్ధ్వయష్టిమనక్షరమ్ ।
ధనదం చ హృషీకేశం మన్దరం బ్రహ్మసాధనమ్ ॥ ౧౯

బహులం * చైకనేత్రం చ పఞ్చాన్తం బన్ధుమస్తకమ్ ।
అనలం గోపనం శఙ్ఖమచామాదిం నతిం తతః ॥ ౭౦
ధూపపాత్రమనుగ్ర ప్రోక్తో

❖ ఘంటామన్త్రిః. ❖

ఘంటామన్త్రిగ్ర ప్రవక్ష్యతే ।
ఆమ్నాయాదిం క్షితిధరం హృషీకేశం రవిం తథా ॥ ౭౧
† గుహాలయం చ నాసిక్యం పద్మపాణిం ప్రచణ్డకమ్ ।
ఋష మాకార సంయుక్తం చతుర్గతినమస్కృతిః ॥ ౭౨
కథితశ్చ మనుర్బిహ్మ్

❖ దీపమన్త్రిః. ❖

దీపపాత్రస్య కథ్యతే ।
ఉద్గీథం కకుభం చాదిం గదధ్వంసమ ్ చాం ముఖమ్ ॥ ౭౩
పావకం విజయం । జన్మహన్తారం బ్రహ్మసాధనమ్ ।
వైరాజం విక్రమపరమనలం చ గుహాలయమ్ ॥ ౭౪
పశ్చిమం చాదిదేవం చ శ్వసనం ♦ నతిశీర్షకమ్ ।
దీపపాత్రస్య కథితో మను

❖ సుదర్శనమన్త్రిః. ❖

స్సంప్రతి కథ్యతే ॥ ౭౫
బ్రహ్మకోశముఖం ॥ బ్రహ్మ సప్తాణం తదనన్తరమ్ ।
శశాఙ్కం శ్రీధరం దృష్టిమాదిలక్ష్మీం హుతాశనమ్ ॥ ౭౬
లమ్బోదరం చాదిదేవం దరం విష్ణుం చ మాధవమ్ ।
నభోమణిమథో రామం పులహం చాదిమత్తథా ॥ ౭౭

---

* పంచ. † విజయం త్వథో. ఇదమేకం పద్యం క్వచిన్నాస్తి. ‡ బాహ్ముఖమ్. । బ్రహ్మ. ♦ నఖశీర్షనమ్. ॥ బ్రహ్మ.

వక్రతుణ్డం విధాతారం వక్రతుణ్డమచాం ముఖమ్ ।
కమలం త్వ్యతధామానం యాన్తం చ మధుసూదనమ్ ॥ ౫౯
ముసలం గోపనయుతం శ్వసనం కకుభం తతః ।
అమృతం * పీతవర్ణాఽణం హుంఫట్కారంరశాన్తిమమ్ ॥ ౬౯
శుక్లం ముఖం సబిన్దుం చ బీజమేవం సముద్ధరేత్ ।
తారం కరాలమాకారం పులహం చాదిమత్తథా ॥ ౬౦
వక్రతుణ్డం విధాతారం † బహులం మధువిద్విషమ్ ।
ఆదిం చతుర్గతిం హుంఫడిత్యాది హృదయాదిషు ॥ ౬౧
కాలరుద్రోఽథ భగవాన్ఋషిశ్చన్దగ్ర ప్రకీర్తితః ।
గాయత్రీ దేవతా చాస్య ‡ హేతిరాజస్సుదర్శనః ॥ ౬౨
జపేద్ద్వాదశలక్షం తు సిద్ధయో మూలమన్త్రవత్ ।

❖ సుదర్శనస్య మన్త్రాన్తరమ్. ❖

ఆదితస్సప్తవర్ణాఢ్యం శ్చపూర్వోక్తా కళినం తథా ॥ ౬౩
శ్రీధరం వైధరం విష్ణుం శ్రీవత్సమనలం తథా ।
భద్ర ‖ హస్తాదిదేవం చ శఙ్ఖాదిం చ చతుర్ముఖ ॥ ౬౪
సుదర్శనస్య కథితో ద్వాదశార్ణాత్మకో మనుః ।
బీజమఙ్గం యథాపూర్వం ద్రష్టా చ కపిలస్స్మృతః ॥ ౬౫
ఛన్దో విరాట్ దేవతా చ హేతిరాజస్సుదర్శనః ।
♦ జపో ద్వాదశలక్షం చ ద్విషట్కాక్షరవత్ఫలమ్ ॥ ౬౬
ఆమ్నాయాదిం చ నత్యన్తం సుదర్శనపదం తతః ।
చతుర్థ్యన్తం ప్రయుఞ్జీత ఫలమష్టాక్షరే యథా ॥ ౬౭
ఋషిర్భవస్తథా చ్ఛన్దో గాయత్రం హేతి ॥ రాడినః ।

---

* పూర్ణవర్ణాభం ఫట్కారాన్తం రరాన్తకమ్. † బహు-మూలమ్. ‡ మన్త్రరాజం సుదర్శనమ్. ‖ హస్తం చాదిదేవం. ♦ జపేత్. ॥ సంజ్ఞితమ్.

పూర్వోదితం ద్విషట్కోణం మాధవీ మాదిముద్ధరేత్ ॥ ౯౮
నభోమణిం చాదిదేవం వక్రతుణ్డ * మచాం ముఖమ్ ।
కరాల మృతమగ్నిం చ గోపనం కకుభం తథా ॥ ౯౯
అచాం † ద్వయం గన్ధవహం ముఖం దక్షం చతుర్ముఖ ।
గోపతిం గోపనమథో జృమ్భలం చాదిమ త్తథా ॥ ౧౦౦
మాహేన్ద్రీం యాదసాం నాథం § ద్విరదం పన్నగాధిపమ్ ।
స్పర్శనం నృహరిం కుమ్భం రామం సుభగమన్వితః ॥ ౧౦౧
ప్రాచేతసం సయష్టిం చ శుక్లమాదిం దరం తథా ।
అమృతం బన్ధుసహితం ధనాధ్యక్షమపాం పతిమ్ ॥ ౧౦౨
నాసిక్యం శశినం చాదిం మారుతం మన్దరద్వయమ్ ।
ముఖం లక్ష్మీం తథైకాక్షం వసుం చైవ గుహాలయమ్ ॥ ౧౦౩
సయష్టిం కుఞ్జరముఖం ‖ గోపనం శుభదం దరమ్ ।
మాధవీం గోపతిం చైవ గోపనం కాలనేమిజిత్ ॥ ౧౦౪
మాహేన్ద్రీం గోపనం శఙ్ఖం కకుభం కుమ్భసంజ్ఞితమ్ ।
పులహం ముసలం కుమ్భం ♦ మాహేన్ద్రీం భువనాహ్వయమ్ ॥
గదధ్వంసం హుతవహం వైరాజం మృగవల్లభమ్ ।
జన్మధ్వంసం శశధరమైణేయం చ రరాన్తిమమ్ ॥ ౧౦౫
బీజమఙ్గం యథాపూర్వ మృషిస్స్యాన్నీలలోహితః ।
॥ యష్టిశ్చన్ద్రశ్చ కథితో దేవతా హేతిరాడసౌ ॥ ౧౦౬
జపేల్లక్షత్రయం మన్త్రీ ? జపస్యాస్య చ వైభవాత్ ।
నిగ్రహేఽనుగ్రహేశక్తి స్తన్మృవిర్ద్వేషణాదికృత్ ॥ ౧౦౭
చలాచలసముద్రాదిశోషణం కమ్పనం తథా ।
తత్కటాక్షవినిష్పాత్యస్పృష్ట్యాదీనాం (విధిశ్చవేత్ ॥ ౧౦౮

---

* మవాఙ్ముఖం. † ద్వితీయమ్ § దరం ద్వి:. ‖ శోభనం. ♦ వత్యన్తం. ॥ అత్రిః. ? మన్త్రిస్యా (నిధి.

సుదర్శనమహామన్త్రాః.

సుదర్శనమహామన్త్రం వక్ష్యామి చతురానన।
మాతృకాచక్రమాలిఖ్య సమభ్యర్చ్య యథావిధి ॥ ౧౦౦
స్వీకృత్య ద్వాదశారాణాంశ్చ వక్రతుణ్డమచాం ముఖమ్।
కరాలమగ్నిసహితం గోపనం మారుతం తతః ॥ ౧౦౧
పశ్చిమం పావకం ఖడ్గమనలం చ * కృశానుకమ్।
విధాతారం చాదిదేవం పులహం మధుసూదనమ్ ॥ ౧౦౨
† దరం హుతవహం తార్క్ష్యం ద్విర్వసుం చ సముద్ధరేత్।
పాటలప్రియమాకారం § దరం ధ్రువసమన్వితమ్ ॥ ౧౦౩
లక్ష్మీం ముఖం చ వైరాజమగ్నిం భువనశీర్షకమ్।
ద్విరదాననమాకారం కమలాం మధుసూదనమ్ ॥ ౧౦౪
స్పర్శనం వైధరం చాదిమనలం వైధరం తథా।
అమృతం చాదిదేవం చ మాహేన్ద్రీం చ సమీరణమ్ ॥ ౧౦౫
శుక్లం ముఖం భాస్కరం చ కమలం విక్రమం తథా।
అనలం సుముఖం విష్ణుం పద్మనాభవినాయకౌ ॥ ౧౦౬
జన్మధ్వంసం చ కలశం పులహం బన్ధుసంమితమ్।
వైరాజం శుభదం రామం ఖర్వదేహం హుతాశనమ్ ॥ ౧౦౭
వైధరం త్వృతధామానం నృహరిం మృగవల్లభమ్।
పవిత్రమృతధామానం మాధవం భుజగం తతః ॥ ౧౦౮
చతుర్గతిం తథా దృష్టిం చాదిదేవం హుతాశనమ్।
భువనం చణ్డమూర్తిం చ ఊకారం కమలోద్భవ ॥ ౧౦౯
కోధరూపం దినమణిం విష్ణుశం మధుసూదనమ్।
ఏకాక్షం మన్దరం పద్మం వైధరం గోపతిం తథా ॥ ౧౧౦

---

* కృశాగమమ్. † ఉదయం § దరత్రయసమన్వితః.

పశ్చిమం వక్రతుణ్డం చ ఖడ్గం గోపనమన్వతః ।
భూధరం ? మారుతం స్పర్శం తృతీయం ♦ కకుభం తథా ॥౧౨౫
యాన్తం చ విజయం త్వగ్నిమాకారం శ్వేతరోచిషమ్ ।
॥ ఆదిం దరం తథేన్ద్రిం చ విజయం ? జ్వలనం తథా ॥ ౧౨౬
శ్రీధరం చ గదధ్వంసం భువనం చ హుతాశనమ్ ।
ఉదయం చతుర్గతిం విఘ్ననాయకం త్వేకచక్షుషమ్ ॥ ౧౨౭
స్వాహాధవం ? గోపనం చ యష్టిం చ కమలాలయామ్ ।
వక్రతుణ్డం చోర్ధ్వలోకం ప్రచణ్డం వసుమస్తకమ్ ॥ ౧౨౮
మారుతం వరుణం చాగ్నిం పశ్చిమం స్వాన్తమబ్జజ ।
పవిత్రమృతధామానం మారుతోదయసంజ్ఞితౌ ॥ ౧౨౯
విరిఞ్చివిజయౌ చాగ్నిం దేవమన్దరశ్రీధరౌ ।
మారుతాత్ షష్ఠమన్త్రం చ పద్మాం విజయ * మాదిమత్ ॥ ౧౩౦
† యష్టిం లక్ష్మ్యాస్తృతీయం చ శిఖణ్డం బ్రహ్మసాధనమ్ ।
ఖేటకం మారుతం పాపహననం పావకం తతః ॥ ౧౩౧
శశాఙ్కం విక్రమం § చార్తిదణ్డనం విక్రమం తథా ।
అర్ధేన్దుశేఖరం పశ్చాత్పఞ్చాన్తమృతధామ చ ॥ ౧౩౨
నభోమణిం పవిత్రం చ పవనాన్తం చ మన్దరమ్ ।
గజాననం చ విజయం దహనం బిన్దుశేఖరమ్ ॥ ౧౩౩
నీహారదీధితిం యష్టిం సాన్తం చైవాగ్నిసప్తమమ్ :
మాధవీమిన్దుయాన్తౌ చ దక్షం చ మధువిద్వషమ్ ॥ ౧౩౪
అర్ధేన్దుమిన్దుమాకారం మన్దరం మాయయాయుతమ్ ।
క్రోధరూపం హుతవహం భువనం పుణ్యవిక్రమౌ ॥ ౧౩౫

? మాధవమ్. ♦ కకుభాహ్వయం. ॥ ఆదిదేవం. ? జవనం. ? గోధన. * మాదితః. † షష్టిం § చాది.

* యాన్తం సుభద్రమోంకారం ముసలం ద్విరదాననమ్ ।
శనదం విక్రమం స్పర్శం గోపనం చ చతుర్గతిమ్ ॥ ౧౩౨

వైరాజం వామనం తార్క్ష్యం ప్రచణ్డం శ్వేతదీధితిమ్ ।
విక్రమం వైధరం పుణ్యం † ప్రచణ్డం కుఞ్జరాననమ్ ॥ ౧౩౩

ఏకనేత్రం హుతవహం మధుసూదనసంజ్ఞితమ్ ।
యాన్తోదయా శుక్లలోకౌ బహులం బ్రహ్మసాధనమ్ ॥ ౧౩౪

సప్తార్చిశ్శ్రీధరం § త్విన్ద్రం యష్టిం పఞ్చాన్తకం తథా ।
‖ యాన్తం చాగ్నిం ద్వితీయం చ మన్దరం పవనద్వయమ్ ॥ ౧౩౫

భద్రపాణిమధైకాక్షం యాన్తం చ మధువిద్విషమ్ ;
లమ్బకుక్షిం చ విజయం శిఖినం మన్దరం తథా ॥ ౧౩౬

సర్వరోధం భద్రబాహుం మాధవం కమలం తతః ।
నాసిక్యం ఖర్వదేహం చ వక్రతుణ్డం సరోరుహమ్ ॥ ౧౩౭

యాన్తం కుశేశయం కుమ్భం సుముఖం ద్విస్సముద్రకేత్ ।
¶ తదేహం తథా ♦ దిం చ శ్వసనం విజయం తథా ॥ ౧౩౮

కరాలమగ్ని వదనం ముఖం పావకగోపనౌ ।
నీహారదీధితిం చైవ చషకం హవ్యవాహనమ్ ॥ ౧౩౯

విశ్వేశం గోపనం చాగ్నిం మధుసూదనమారుతౌ ।
చణ్డం హుతవహం రామం పులహం బన్ధుశీర్షకమ్ ॥ ౧౪౦

సుధామయమికారం చ మాహేన్ద్రం రామశీర్షకమ్ ।
స్పర్శాన్తం ॥ విక్రమాద్యం చ నత్యన్తం బన్ధు ? మస్తకమ్ ॥

ఖడ్గం త్రివిక్రమం పీతవర్ణాభం చ త్రివిక్రమమ్ ।
మాధవీం సర్వరోధం చ ¶ వైధరం మన్దరద్వయమ్ ॥ ౧౪౨

¤ యాన్తాణ్డాగ్నిరథం పశ్చాద్యాన్తం గోపన మస్తకమ్ ।
విహగేశం శ్వేతరోచిర్ముఖం హుతవహం తథా ॥ ౧౪౩

---

* ధాన్తమ్. † గోపనం. § చెన్దుమ్. ‖ యాన్తమచాం ద్వితీయమ్ ♦ త్రించ. ॥ విక్రమం చాన్యం. ? సస్తకమ్. ¶ మన్దరం వైధరద్వయమ్ ¤ యాన్తాణ్డ శిరసమ్.

శ్రీధరం చైకనయనం పశ్చిమం బన్ధుమస్తకమ్ ।
శ్రీవత్సమాదిదేవాన్తం ప్రచణ్డం కమలాభిధమ్ ॥ ౧౪౪

అధోధ్వలోకం శ్రీవత్సం మన్ధరం మధువిద్విషమ్ ।
ప్రచణ్డం పుణ్డరీకాక్షం శుభదం చ సరోరుహమ్ ॥ ౧౪౫

* వనం గజముఖం బన్ధుం భువనం మృగవల్లభమ్ ।
అమృతం చైకనయనం పఞ్చబిన్దుం సుధామయమ్ ॥ ౧౪౬

విక్రమం కుఞ్జరముఖం గోపనం ధూలికేతనమ్ ।
కరాలం జన్మవిధ్వంసం శులిశం చ హుతాశనమ్ ॥ ౧౪౭

శశాఙ్కమాదిం యాన్తం చ వరుణం పులహం తథా ।
హృషీకేశం తథైకాక్షం వరుణం బన్ధుశీర్షకమ్ ॥ ౧౪౮

కోధరూపం † గోపతిం చ చాన్తం మన్దరగోపనౌ ।
శిఖినం స్పర్శనం చాదిం షట్కృత్వగ్ పులహం విశేత్ ॥ ౧౪౯

జయం సదాగతిం బన్ధుం పీయూషం విక్రమాభిధమ్ ।
హిరణ్యగర్భమనలం మన్దరద్వయమబ్జజ ॥ ౧౫౦

పుణ్డరీకాక్ష § మగ్న్యన్తం విజయం రామశీర్షకమ్ ।
నభోమణిం చాదిదేవమమృతం మాయయా యుతమ్ ॥ ౧౫౧

అత్రిం చ ధనదం కుమ్భం ద్వయమర్ధేన్దుమాదిమత్ ।
హస్తివక్త్రం చ కమలమనలం చ సుధామయమ్ ॥ ౧౫౨

అగ్నిం చ గోపనం మాన్తం శ్రీధరం సుభగం తథా ।
స్పర్శత్రయం బృహద్భానుం గోపనం సుముఖం తతః ॥ ౧౫౩

మాధవీం వాసుదేవం చ వైధరం మాధవాహ్వయమ్ ।
సుభద్రం చన్ద్రధవలం ముసలం చ ద్విరుచ్చరేత్ ॥ ౧౫౪

బ్రహ్మాన్నన్తరం తస్య మారుతం మధువిద్విషమ్ ।
కుమ్భం సవిక్రమం లక్ష్మీం సుధాదీధితివిక్రమౌ ॥ ౧౫౫

---

* భువనమ్. † గోపనమ్. § మత్యన్తం.

క్రోధరూపం ప్రచణ్డం చ భువనం వక్రతుణ్డకమ్ ।
కరాలం శిఖినం దక్షం భద్రహస్తం * తథోదరమ్ ॥ ౧౫౬
ఓషధీశం తథా దక్షం † పావకం చ రథాన్తిమమ్ ।

❖ బీజాఙ్గదేవతానిర్దేశః. ❖

బీజమఙ్గం యథాపూర్వమృషిరత్ర ప్రజాపతిః ॥ ౧౫౭
ఛన్దోఽతిచ్ఛన్ద ఏతస్య దేవతా § చ సుదర్శనః ।
సప్తాధికా సప్తతిశ్చ వర్ణానాం ద్వే శతే సమే ॥ ౧౫౮
జపేన సిధ్యతి మనురత్ర ద్వాదశసఙ్ఖ్యయా ।

❖ జపకాలదేశాదినిర్దేశః. ❖

కృష్ణపక్షే చతుర్దశ్యాముపోష్య ‖ ప్రయతాత్మవాన్ ॥ ౧౫౯
నిశీథే దృఢధీర్మన్త్రీ శ్మశానే వా చతుష్పథే ।
జపేద్భూతాదయస్తస్య ప్రత్యూహాస్సర్వకామదాః ॥ ౧౬౦

❖ అపరసుదర్శనమహామన్త్రీః. ❖

మహాసుదర్శనం మన్త్రీమపరం కథయామి తే ।
ద్విషట్కాక్షరముద్ధృత్య గోపతిం మృగవల్లభమ్ ॥ ౧౬౧
వైరాజం విక్రమ ♦ పరమనలం మధుసూదనమ్ ।
॥ గదధ్వంసమచామాదిం దక్షం దినకరాహ్వయమ్ ॥ ౧౬౨
గోపనం ధృతిమన్తం చ పులహం పశ్చిమాననమ్ ।
ఋతధామా దినమణిం పావకం సుముఖం తతః ॥ ౧౬౩
అమృతం కకుభం పద్మనాభం ? గోపతిమబ్జజ ।
సుభగం బన్ధుశిరసం పవిత్రం విజయం తథా ॥ ౧౬౪
చతుర్గతిం దేవదత్తం పశ్చిమం ¶ బన్ధుమస్తకమ్ ।
ప్రచణ్డం పుణ్డరీకాక్షం ఒ గోపనం వైధరాహ్వయమ్ ॥ ౧౬౫

* తథోదయమ్. † పవనం. § స్యాత్సుదర్శనః ‖ దృఢమా. ♦ పరంయాన్తం చ - పరం వామనం. ॥ జన్మధ్వంసం. ? గోపన. ¶ బన్ధుసప్తకమ్. ఒ గోధనం వైధరం ధ్వజమ్.

సరామం చైకనేత్రం చ మారుతం * బ్రహ్మసాధనమ్ ।
అత్రిం చతుర్ముతిం శ్వేతదీధితిం చ † స్వరాదిమత్ ॥ ౧౬౬
విష్ణోశ్చతుష్టయం పశ్చాన్నాయామస్తకముద్ధరేత్ ।
సుభద్రం సూదనం శఙ్ఖం వైధరం పఞ్చబిన్దుకమ్ ॥ ౧౬౭
పశ్చిమం చైకనయనం సూదనం గదినం తథా ।
భద్రబాహుం సరామం చ కకుభం కుమ్భ ‡ గోపనౌ ॥ ౧౬౮
మాహేన్ద్రీం సూదనం ¶ విశ్వరూపం భూధరమబ్జజ ।
శుభదం విజయం శుక్లం గోపనం శ్వేతదీధితిమ్ ॥ ౧౬౯
ఋతం చ సూదనం యాన్తం దేవరం మన్దరోదయౌ ।
భృగుం ఖడ్గధరౌ ద్వౌ చ మాధవం భువనాహ్వయమ్ ॥ ౧౭౦
ఆకారం వక్రతుణ్డం చ వైధరం శ్రీధరం తథా ।
ఉగ్రాత్మానం పవిత్రం చ పద్మనాభం చ మాధవమ్ ॥ ౧౭౧
నృహరిం సూదనం శుక్లం భువనం బహులద్వయమ్ ।
తార్క్ష్యం ఋషం ♦ గోపనం చ ॥ కమలం బన్ధుమస్తకమ్ ॥
విష్ణోశం వామనపరం సుభద్రం సగుహాలయమ్ ।
ఏకనేత్రం చాదిదేవం పశ్చిమాననమబ్జజ ॥ ౧౭౩
శుక్లం దక్షం సూదనం చ యాన్తం పశ్చిమవక్త్రికమ్ ।
ఋతధామ తథా దక్షం సర్వరోధం సపశ్చిమమ్ ॥ ౧౭౪
విక్రమం శుభదం చాదిదేవం ఖడ్గధరం తథా ।
చతుర్ముతిం వాసుదేవం గదధ్వంసం సవిక్రమమ్ ॥ ౧౭౫
భద్రవాస్తం పఞ్చబిన్దుమోషధీశం కరాలకమ్ ।
విష్ణోశం వైధరం కుమ్భం విక్రామణమనన్తరమ్ ॥ ౧౭౬
కుబ్జాననమాకారం చతుర్ముతిమచాం ముఖమ్ ।
? శిఖినం మానుషేశం చ నృహరిం స్పర్శపోడశీమ్ ॥ ౧౭౭

---

* చ ప్రసాధనమ్. † సురాదిమత్. ‡ శోభనౌ. ¶ క్రోధరూపమ్.
♦ గోపతిమ్. ॥ మలయం. ? శంఖినమ్.

బుతథా మోక్షదేహం చ భద్ర * బాహుమనన్తరమ్ ।
అచాం ద్వితీయం దృష్టిం చ గదినం పద్మనాభకమ్ ॥ ౧౪౪
మూర్తాణ్డం సూదనం విష్ణునాయకం విజయం తథా ।
పద్మనాభం † గోపనం చ శుక్లమాదిం దరాహ్వాయమ్ ॥ ౧౪౫
తత్సమష్టిం ద్విరుచ్చార్య సోమమాదిం సయష్టికమ్ ।
భాస్కరం పావకం చైవ ద్విర్వక్తవ్యం తదన్తరమ్ ॥ ౧౪౬
పీయూషం విక్రమం పుణ్యం కలశం యష్టిశీర్షకమ్ ।
శశాఙ్కమాదిం శఙ్ఖం చ పూర్వవత్క్రమలోద్భవ ॥ ౧౪౭
పీయూషం రామశిరసం స్పర్శానామపి షోడశమ్ ।
బుతం చ సూదనం శుక్ల ‡ మాత్రిం చైవ యథాపురమ్ ॥ ౧౪౮
తార్క్ష్యద్వయం చ కమలాం విజయం త్వమృతథామ చ ।
హృషీకేశం తథా భద్రద్వయం మధునిషూదనమ్ ॥ ౧౪౯
శ్రీవత్సం చాదిమనలం శ్రియగ్ పతిమనన్తరమ్
పఞ్చాన్తకం పద్మనాభమేకాక్షం మృగవల్లభమ్ ॥ ౧౫౦
జన్మధ్వంసం శ్వేతరశ్మిమేణేశం దృష్టివామనౌ ।
సుభద్రం బన్ధుశిరసం స్పర్శానాం షోడశాక్షరమ్ ॥ ౧౫౧
విక్రమం చైకవింశం చ బన్ధుం తన్మస్తకస్థితమ్ ।
సుముఖం పవనాహ్వానం బ్రహ్మసావిజయాహ్వయమ్ ? ॥ ౧౫౨
దహనం భద్రమమృతం మతిమన్తం చ సూదనమ్ ।
ప్రచణ్డం గోవనం శుక్లం భువనం బహులం తథా ॥ ౧౫౩
భల్లాయుధం శ్రీధరం చ ముసలం ప్రేతనాయకమ్ ।
మాధవం వైధరం విష్ణునాయకం ద్వితయం తథా ॥ ౧౫౪
అచాం ద్వితీయం పఞ్చాన్తం విష్కంభం ద్విరదాననమ్ ।
విక్రమం మాధవీమగ్నిం వాసుదేవం చతుర్ముఖ ॥ ౧౫౫

---

* బాహుం సమన్దరమ్. † గోపతిమ్. ‡ మ్ముగ్రం చైన య్థాపురమ్ ॥ లక్ష.

వక్రతుణ్డం మానుషేశమప్రమేయం వనస్రజమ్ ।
ధరిత్రీం కమలాక్షం చ సూక్ష్మదృగ్బన్ధుమస్తకమ్ ॥ ౧౯౦
విష్ణ్వీశం వైధరం ప్రేతనాయకం మాయయాయుతమ్ ।
హైరమ్బం వైధరం చాదిం పశ్చిమం త్వృతధామకమ్ ॥ ౧౯౧
విజయం రామశిరసం భాస్కరం విజయాహ్వయమ్ ।
అత్రిం మృగేశం వరుణం గోపనం శ్వేతదీధితిమ్ ॥ ౧౯౨
శ్రీధరం బహులం పీతం జృమ్భలం మోహనాశనమ్ ।
పశ్చిమం భువనం విష్ణునాయకద్వితయం తథా ॥ ౧౯౩
అచాం ద్వితీయం కమలమాదిం శఙ్ఖం వినాయకమ్ ।
పశ్చిమం భువనం బిన్దుం శశాఙ్కం ద్విగుణం తథా ॥ ౧౯౪
భద్రబాహుం సరామం చ సుధాదీధితిగోపనౌ ।
యాన్తం సమీరణం చాదిం పశ్చిమం జాతవేదసమ్ ॥ ౧౯౫
అమృతం విక్రమపరం వైధరం *చానలం తథా ।
గోపనం విజయం విష్ణునాయకం విజయాహ్వయమ్ ॥ ౧౯౬
ఋతధామం సరసిజం పద్మనాభం పితామహం
వైరాజం శ్వసనం చాదిదేవం భల్లాయుధం కరమ్ ॥ ౧౯౭
శ్వసనం ప్రణవాదిం చ విష్ణ్వీశం †సర్వవిక్రమౌ ।
§కరాలమృతధామాన్తం విజయం ధనసంజ్ఞితమ్ ॥ ౧౯౮
స్వచ్ఛన్దమథ దృష్టిం చ చతుర్గతి మనన్తరమ్
శశాఙ్కం ఫుల్లనయనం వాసుదేవం చ ఖేటకమ్ ॥ ౧౯౯
శఙ్ఖం పులహమోఙ్కారం మార్తాణ్డం పశ్చిమాననమ్ ।
క్రోధం వనస్రజం భూమిం నాసిక్యం శ్వేతదీధితిమ్ ॥ ౨౦౦
షోడశం కపిలం భానుం చతుర్గతిమనన్తరమ్ ।
విధాతారం తథా శైలం విజయం కమలోద్భవ ॥ ౨౦౧

---

*చానిలం తథా. †శర్వవిక్రమౌ. §'కరాలమ్' ఇత్యారభ్య 'విధాతారమ్' ఇత్యన్తం క్వచిన్నాస్తి.

అచాం త్రయోదశం చాగ్నిం కమలం చన్ద్రదీధితిమ్ ।
వక్రతుణ్డం చాదిదేవం * శఙ్ఖం పీతమచాం ముఖమ్ ॥ ౨౦౭
పూర్ణచన్ద్రం తథా దశుం భువనం వైధరాత్మకమ్ ।
పద్మనాభం ధ్రువం లక్ష్మీం బ్రహ్మసాధనసంజ్ఞితమ్ ॥ ౨౦౮
క్రోధరూపం దరం చాదిం మాధవం గోపతిం తథా ।
విక్రమం మాధవం భానుం సరామం సూక్ష్మలోచనమ్ ॥ ౨౦౯
గదధ్వంసం చ పీయూషం విఘ్నేశం పశ్చిమాననమ్ ।
అచాం ద్వితీయం శుభదం సూదనం యష్టిశీర్షకమ్ ॥ ౨౧౦
కరాలం శ్రీధరం లక్ష్మీం మృగేశం ద్విరదాననమ్ ।
పద్మపాణిం భూధరాఖ్యం ద్వయం † వైధరమాధవౌ ॥ ౨౧౧
పశ్చిమం పవనం లక్ష్మీం బ్రహ్మసాధనసంజ్ఞితమ్ ।
క్రోధరూపమచామాదిం స్పర్శనం దశుగోపనౌ ॥ ౨౧౨
ధాన్తం చతుర్గతిం పాపహననం బహులం తథా ।
వక్రతుణ్డం కరాలం చ ‡ కకుభం త్వమృతధామ చ ॥ ౨౧౩
భద్రబాహుం ¶ చలధ్వంసం మృగేశం దృష్టిమాదిమమ్ ।
ద్విరదాననయష్టిం చ అనలం గోపనాహ్వయమ్ ॥ ౨౧౪
♦ సధ్రువం పులహం బిన్దుం మాహేన్ద్రం మధుసూదనమ్ ।
అర్ధచన్ద్రం తథా చన్ద్రం నాసిక్యం తద్విరుద్ధరేత్ ॥ ౨౧౫
శశాఙ్కామృతధామానం సూదనం యష్టిశీర్షకమ్ ।
తద్విరభ్యస్య శీతాంశుమర్పితం వసుమస్తకమ్ ॥ ౨౧౬
పులహం వాసుదేవాఖ్యం స్రష్టారం ద్విరదాననమ్ ।
విక్రమం బహులం బ్రహ్మ గోపనం బహులం తథా ॥ ౨౧౭
ప్రచణ్డం ॥ జన్మవిధ్వంసం విఘ్నేశం చ ? తృతీయకమ్ ।
అచాం ¶ దృష్టిం ద్వితీయాన్తం భద్రబాహుం పవిత్రకమ్ ॥ ౨౧౮

---

* శఙ్ఖం పీతమవాఙ్ముఖం † భూధర ‡ బుధధామ చ ధామ చ· ¶ గదధ్వంసం. ♦ బన్ధూహామ్. ॥ చలి. ? ద్వితీయకమ్. ¶ దృష్టిర్ధ్వంయం యాన్తమ్.

ఋతం చకార ద్విరదం చాననం మన్దరాహ్వయమ్ ।
ప్రద్యోతనం గోపనం చ శశాఙ్కం చ శ్రియగ్ పతిమ్ ॥ ౨౧౪
వైధరం శుభదం చాగ్నిం శ్రీవత్సం బ్రహ్మసాధనమ్ ।
సుముఖం విక్రమపరం విజయం ముఖమబ్జజ ॥ ౨౧౫
అతిం సరామం పఞ్చాన్తం సుభగం మధుసూదనమ్ ।
యష్టిం కరాలమాకారం చతుర్గతిమనన్తరమ్ ॥ ౨౧౬
అపాం పతిం శ్వేతరశ్మిం శ్రియగ్ పతిమతగ్ పరమ్ ।
స్తమ్బేరమాననం మాయాం కలశం * దీప్తరోచిషమ్ ॥ ౨౧౭
సుభగం గోపనం యాన్తం గోపనం పశ్చిమానన ।
హృషీకేశం వసుం శఙ్కం § గోపనం ద్వితయం పునః ॥ ౨౧౮
యష్టిబీజం ద్విరుచ్చార్య ‖ తిగ్మదీధిం పవిత్రకమ్ ।
ఋతధామ తథైకాక్షం విక్రమం బహులాహ్వయమ్ ॥ ౨౧౯
గదధ్వంసం తథైకాక్షం విక్రమం బహులాహ్వయమ్ ।
♦ గుహాలయం పాపహనమమృతం మధువిద్విషమ్ ॥ ౨౨౦
రోచిష్ణిం శ్రియగ్పతిం కాన్తం వైధరం మాధవం తథా ।
పీయూషమాదిం కమల ॥ మశివం ధనదాహ్వయమ్ ॥ ౨౨౧
ఋతధామ తథైకాక్షమచామేకాదశం తథా ।
ద్విరుద్ధరేత్కామబీజం వైధరం ? తూదయాహ్వయమ్ ॥ ౨౨౨
గదధ్వంసం తథైవాగ్ని మస్తకస్థం పవిత్రకమ్ ।
గోపనం విజయం చాదిదేవం విష్కమ్భసంజ్ఞితమ్ ॥ ౨౨౩
త్రిదశాకారమేకారం శ్వేతాంశుం విక్రమం తథా ।
గజవక్త్రం సూదనం చ కపిలాక్షమనన్తరమ్ ॥ ౨౨౪
తృతీయం కకుభద్వన్ద్వమస్తకస్థం వసుం పునః ।
జన్మధ్వంసం చ జలజం సుధాదీధితివిక్రమౌ ॥ ౨౨౫

---

* షష్ఠ. § శ్రీద్వి. శ్రీబీజద్వితయం. ‖ నిగమాదిం. ♦ గుహా శ్రయమ్. ॥ మనలం. ? మరణా.

* కలశం పురుషాత్మానం గహనం పద్మనాభకమ్ ।
భాస్కరం సుముఖం బ్రహ్మ భువనం విజయం § వసు ॥ ౨౨౬
దుర్గిహిణం త్వమృతధామానం భూధరం కుర్గిధనం తతః ।
స్పర్శానాం షోడశార్ణం చ ‖ కుమ్భేశం ముసలం తతః ॥ ౨౨౭
నీహారదీధితిమచా ♦ మేకదేశమతగ్ పరమ్ ।
చతుర్గతిం భద్రహస్తం విజయం పద్మనాభకమ్ ॥ ౨౨౮
హైరమ్బం గోపనం చైవ గదినం కలుషాపహమ్ ।
అచాం ద్వితీయం ॥ కమలాం గోపనం విత్తవర్ధనమ్ ॥ ౨౨౯
? హరిణాననమాయే ద్వే కకుభం వరుణాహ్వయమ్ ।
¶ జ్వలనం మానుషఘ్నం చ విఘ్నేశం గోపనాహ్వయమ్ ॥ ౨౩౦
శ్రీవత్సం ఒ ద్విశదం శుక్లమచామాదిం సరోరుహమ్ ।
బ్రహ్మ పఞ్చాన్తకమతగ్ [ధృతావాసమతగ్ పరమ్? ॥ ౨౩౧
వై రాజమగ్నిం నృహరిం బ్రహ్మసాధనసంజ్ఞితమ్ ।
సుభద్రం సుముఖం కుమ్భం మారుతం చోతదేహకమ్ ॥ ౨౩౨
దక్షం దాక్షాయణీకాన్తం మన్దరం పఞ్చబిన్దుకమ్ ।
ధూమధ్వజం ప్రచణ్డం చ సూదనం కర్తృతీయకమ్ ॥ ౨౩౩
4 హరివక్త్రం రామసంజ్ఞం దృష్టివిక్రమమబ్జజ ।
శుభదం కపిలం (హ్రస్వం భద్రహస్తం సమీరణమ్ ॥ ౨౩౪
నీహారదీధితిమచామాదిం కుమ్భం హుతాశనమ్ ।
శుక్ల మోఙ్కారసంయుక్తం సుభద్రం మధుసూదనమ్ ॥ ౨౩౫
స్పర్శం తృతీయమనలం విజయం సప్తమీం కలామ్ ।
విక్రమం సూక్ష్మదృష్టిం చ శ్రీధరం యాదసాం పతిమ్ ॥ ౨౩౬

---

* ముసలం. § సుఖమ్ ‖ మృగేశం. ♦ మేకాదశ. ॥ కమలమ్. ? వారణానన. ¶ అనలం మానుశేశం చ. ఒ జలజం. [కోశాష్టకేషి త్రుటిః. క్వచిత్ యథా పాఙ్క్తిక పాఠః. 4 కరివక్త్రం. (భద్రహస్తం పుణ్యం.

హేరమ్బం వాసుదేవం చ భద్రహస్తం చ మాధవీమ్ ।
అచాం ద్వితీయం * దృష్టిం చ కమలం బహులం తథా ॥ ౨౩౭
స్వశాన్తం భువనం చక్రం భృగుం కకుభసంజ్ఞితమ్ ।
నభోమణిం విక్రమం చ పాటలం మధువిద్విషమ్ ॥ ౨౩౮
భల్లాయుధం బన్ధు 4 శీర్షం విష్ణోశం వైధరాహ్వయమ్ ।
వక్రతుణ్డమచాచూదిం కమలం పీరపూర్వకమ్ ॥ ౨౩౯
గోపనం మానుషం చైవ ♦ పులహం బన్ధుమస్తకమ్ ।
ఓతదేహం తథా పీతం జన్మధ్వంసం త్రివిక్రమమ్ ॥ ౨౪౦
గోపతిం వరుణం విష్ణునాయకం త్వృతధామకమ్ ।
ఏకాక్షం మారుతం చాదిదేవం బహులమస్తకమ్ ॥ ౨౪౧
§ పవనం సూక్ష్మదృక్ ప్రోక్తం సూదనం చ చతుర్గతిమ్ ।
సుభద్రం చ బృహద్భానుం గదినం వరుణం ముఖమ్ ॥ ౨౪౨
జయం కుమ్భేశమఖిలమృతం భువనసంజ్ఞితమ్ ।
దృష్టిం చ ధనదం దక్షం హృషీకేశం జయాహ్వయమ్ ॥ ౨౪౩
శశాఙ్కం భువనం చాదిం కమలామ్రదిమస్తకమ్ ।
విష్ణోశం పశ్చిమంబన్ధుం నాసిక్యం గదినం తథా ॥ ౨౪౪
మాహేన్ద్రిం శశినం దేవదత్తం లక్ష్మీం శ్రియ4పతిమ్ ।
పఞ్చాన్తకం పద్మనాభం గోపనం విష్ణునాయకమ్ ॥ ౨౪౫
అమృతం సమీరణమచాం ద్వితీయం పశ్చిమాననమ్ ।
వైరాజం మాధవీమూర్ధ్వలోకేశం విజయధ్వయమ్ ॥ ౨౪౬
బహులం సమీరణం దేవదత్తం మన్దర † గోపనే ।
గోపనం చౌషధీశం చ భువనం వైధరాహ్వయమ్ ॥ ౨౪౭
శ్రీవత్సమగ్నిం విష్ణోశం గోపనం చ చతుర్గతిమ్ ।
హుంఫట్కారం తథాన్తం చ మనుమేవం సముద్దరేత్ ॥ ౨౪౮

* తుష్టిం చ. 4 రసం—శిరో. ♦ పులహాద్వయ. § పావన.
† గోపతీ । గోపతిమ్.

❖ బీజాఙ్గాదినిర్దేశః ❖

బీజాఙ్గాని యథాపూర్వమృషిస్స్యాన్నీలలోహిత॥ ।
ఛన్దశ్చ పరివంసఞ్జ్ఞో దేవతా చ సుదర్శనః ॥ ౨౪౯
అష్టలక్షం జపేద్బ్రహ్మ పాతాలే దివి వా భువి ।
గతిర్న ప్రతిహన్యేత మన్త్రిణో మన్త్రివై భవాత్ ॥ ౨౫౦

❖ సుదర్శననృసింహమన్త్రిః ❖

సుదర్శననృసింహాఖ్యం మన్త్రం బ్రూమి చతుర్ముఖ ।
ఉద్దీప్తం నృహరిం * పద్మనాభం సఙ్కర్షణాహ్వయమ్ ॥ ౨౫౧
నాసిక్యం శుక్లమాదిం చ గోపతిం ప్రణవాది చ ।
నీహారదీధితిం పద్మనాభం చ మధుసూదనమ్ ॥ ౨౫౨
అనలం కకుభం కుమ్భం గోపనం పులహాత్మకమ్ ।
అచాం ద్వితీయం స్పర్శాన్తం సూదనం పులహాహ్వయమ్॥ ౨౫౩
విక్రమం కుఞ్జరముఖం § మాధవం తస్య మస్తకే ।
మార్తాణ్డం భద్రహస్తం చ ద్విరుచ్చార్య ప్రభాకరమ్ ॥ ౨౫౪
శ్రీధరం కపిలాక్షం చ ఘట్కారం ఖేటకీం తతః ।
తథాన్తమేవం కథితం ద్వావింశత్యక్షరాత్మకమ్ ॥ ౨౫౫
బీజమఙ్గాని చోక్తాని ఛన్దోగాయత్రమీరితమ్ ।
ద్రష్టా చ జమదగ్నిస్స్యాద్దేవతా చ సుదర్శనః ॥ ౨౫౬

❖ సుదర్శననృసింహధ్యానమ్. ❖

సుదర్శనస్య హృదయే విష్ఠితం నృహరిం హరిమ్ ।
స్ఫటికాచలసఙ్కాశం పరశ్వధసటాకులమ్ । ౨౫౭
‡ ప్రలయామ్బుదనిర్ఘోషగమ్భీరగహనధ్వనిమ్ ।
శఙ్ఖచక్రధరం ద్వాభ్యాం కరాభ్యామితరౌ పునః ॥ ౨౫౮

---

* బ్రహ్మ. § వామనం. ‡ హారాద్యఙ్గదనిర్ఘోషగమ్భీర భయద.

ప్రసార్య జానునోర్భీ * మం నఖదమ్భోలిభీషణౌ ।
వ్యత్యస్తచరణద్వన్ద్వమాసీనం పద్మవిష్టరే ॥ ౨౫౯
భ్రుకుటీకుటిలం యోగపట్టికాదృఢబన్ధనమ్ ।
వ్యాదాయ వక్త్రికుహరం దంష్ట్రిణం స్ఫుటితాధరమ్ ॥ ౨౬౦
త్రినేత్రమఖిలాకల్పకల్పితం బ్రహ్మగర్జితమ్ ।
ధ్యాయే క్ దేవం చ తన్మన్త్రీం మన్త్రీతరతి దుర్గతిమ్॥ ౨౬౧
సకృత్ స్మరణమాత్రేణ యథాభిలషితం ఫలమ్ ।
అన్యేషు మన్త్రికల్పేషు యదుక్తం తత్సమశ్నుతె ౨౬౨

❖ పాఞ్చజన్యమన్త్రీః ❖

వక్ష్యామి పాఞ్చజన్యస్య మన్త్రీం సర్వార్థసాధనమ్ ।
ఉద్గీథమాదౌ సప్తార్ణానుద్ధృత్య తదనన్తరమ్ ॥ ౨౬౩
పశ్చిమం భువనం చణ్డం పుణ్డరీకం హుతాశనమ్ ।
మహామాయాం కరాలం చ గోపనం పన్నగాధిపమ్ ॥ ౨౬౪
సూదనం చ తథా శఙ్ఖం ⟨ కలశం మధుసూదనమ్ ।
మారుతం భువనాహ్వానం మన్దరం భువనం తతః ॥ ౨౬౫
ఖర్వదేహం తథా చాదిదేవం శ్వసనమాదిమత్ ।
వైధరం పఞ్చబిన్దుం చ పశ్చిమం విజయం తతః ॥ ౨౬౬
యాన్తం గుహాలయం పాపహననం మధువిద్విషమ్ ॥
శఙ్ఖం లక్ష్మీం తథాయష్టిం ఖర్వదేహం చ ♦ పశ్చిమమ్ ॥ ౨౬౭
ఆదిదేవం మహేన్ద్రీం చ మధుసూదనశీర్షకమ్ ।
వాయుం రథాన్త ముదితమితి ప్రోక్తో మనుర్మహాన్ ॥ ౨౬౮
శ్రీవత్సో యష్టిరుద్గీథో బీజమేతత్ప్రకీర్తితమ్ ।
అముష్య సనకో ద్రష్టా ఛన్దస్స్యాద్బృహతీ మనోః ॥ ౨౬౯

---

* మనఖదమ్భోలినిర్మితౌ । విన్యస్త. క్ ద్దేవం జపెన్మన్త్రం ⟨ కమలమ్. ♦ పంచమమ్.

దేవతా పాఞ్చజన్యశ్చ చతుర్లక్షోజపః స్మృతః ।

❖ పాఞ్చజన్యమన్త్రాన్తరమ్. ❖

అతోఽన్యం పాఞ్చజన్యస్య మన్త్రం శృణు చతుర్ముఖ ॥ ౨౨౦
సప్తాణ్ణముద్ధరేదాదౌ పశ్చిమం మధుసూదనమ్ ।
భృగుం చన్ద్రోదరం ఖడ్గధవలం కకుభాహ్వయమ్ ॥ ౨౨౧
గజవక్త్రం తథా వాయుమాదిదేవం సమీరణమ్ ।
పశ్చిమం సప్తమమచాం సుముఖం నిగమాదికమ్ ॥ ౨౨౨
పీయూషమన్త్రిం * సుభగం వరుణం మధువిద్విషమ్
గజాస్యమాదిదేవం చ శ్వసనం శ్వేతరోచిషమ్ ॥ ౨౨౩
వైధరం గోపనం చాపి గదధ్వంసం చతుర్ముఖ ।
వైరాజం విక్రమం దక్షం శ్రీధరం తార్క్ష్యవాహనమ్ ॥ ౨౨౪
గోపనం స్పర్శనం జన్మహన్తారం సలిలాధిపమ్ ।
మాహేన్ద్రిమాదిం † జ్వలనం తథాచాం షష్ఠపశ్చిమౌ ॥ ౨౨౫
గోపనం పశ్చిమం గోపం పీతవర్ణం మధుద్విషమ్ ।
శ్వసనం చ రరాన్తం చ మనురిత్థముదాహృతః ॥ ౨౨౬
బీజమఙ్గాని వైతస్య దేవతా చాపి పూర్వవత్ ।
విష్వక్సేన ఋషిశ్ఛన్దస్సుప్రతిష్ఠా పితామహ ॥ ౨౨౭
పఞ్చలక్షజపేనాస్య సాధకో మన్త్రవైభవాత్ ।
అతలాదిషు లోకేషు § చరన్న ప్రతిహన్యతే ॥ ౨౨౮
కిం పునర్ధర్మకామార్థ మోక్షాఽ కమలసమ్భవ ।

❖ కౌమోదకీమన్త్రిః. ❖

సప్తాణ్ణమగ్రే గోవిన్దం గదినం దృష్టిసూదనౌ ॥ ౨౨౯
చతుర్గతిం చాతివీరం భల్లాయుధమచాం ముఖమ్ ।
అపాం పతిం హుతవహమూకారం పశ్చిమాననమ్ ॥ ౨౩౦

---

* సుముఖమ్. † జలజం. § గతిన.

రామం ప్రచణ్డం గోవిన్దం బ్రహ్మసఙ్కర్షణావపి ।
మన్దరం వాసుదేవాహ్వం వైధరం విష్ణుమస్తకమ్ ॥ ౨౮౧
కుశేశయధరె వీరసేనం హుంఫట్ రరాన్తిమమ్ ।
ఇతి కౌమోదకీమన్త్ర ముద్ధరేద్బీజమస్య తు ॥ ౨౮౨
స్పర్శద్వితీయమధేన్దుమేతేనై వాఙ్గకల్పనా
ఋషిగ కృష్ణస్తథా * ఛన్దగ పఙ్క్తిగ కౌమోదకీ పునః ॥ ౨౮౩
దెవతా లక్షమన్త్రిశ్చ జపతస్సిద్ధిదో భవేత్ ।

❖ పద్మమన్త్రః. ❖

ఆదావుద్ధృత్య † చోఙ్కారం గోపనం దృష్టివిక్రమౌ ॥ ౨౮౪
వైరాజం మారుతం పాపహననం § వసుమస్తకమ్ ।
వైరాజం బన్ధుశిరసం మాధవీం సూదనం దరమ్ ॥ ౨౮౫
పాటలప్రియమాకారం సమీరణమచాం ముఖమ్ ।
యాన్తం గుహాలయం బ్రహ్మ పశ్చిమం బన్ధుమస్తకమ్ ॥ ౨౮౬
సుముఖం దేవదత్తం చ హుంఫట్కారం ‖ రరాన్తిమమ్ ।
నాదం పకారమూకారమధేన్దుశిరసం పునః ॥ ౨౮౭
బీజం ప్రకల్పయేద్బ్రహ్మన్నమునై వాఙ్గకల్పనా ।
ద్రష్టా విరఞ్చిశ్ఛన్దశ్చ విరాట్పద్మోఽధిదెవతా ॥ ౨౮౮
దశలక్షజపాత్సిద్ధిమఖిలం ప్రాప్నుయాన్నరః ।
ఇతి పద్మమనుగ ప్రోక్తో బీజెనాస్యాఙ్గకల్పనా ॥ ౨౮౯

❖ ముసలమన్త్రః. ❖

శుక్లం పువర్విష్ణు వహ్నిపీయూషం గోపనాహ్వాయమ్ ।
నప్తాణోర్ధరణాత్పశ్చాన్మన్దరం కమలాసన ॥ ౨౯౦
శశాఙ్కమాదిం పులహం గోపనం పవనం పునః ।
జ్వలనం గోపనం దక్షం గోపనం కమలోద్భవ ॥ ౨౯౧

---

* ఛన్దో దెవీ. † చోద్ధీథం § విజయం తథా. ‖ హుతాన్తిమమ్

చతుర్గతిం చ భువనం సుముఖం మధువిద్విషమ్ ।
దరం ముఖం రరాన్తం చ మన్త్రవిన్మన్త్రముద్ధరేత్ ॥ ౨౯౨
మన్దరం భువనం యష్టిమితిబీజమిదం మనోః ।
ముద్గలస్యాదృషిశ్ఛన్దో విరాణ్మన్త్రస్య దెవతా ॥ ౨౯౩
ముసలగ పఞ్చలకుం తు * మన్త్రమస్య ప్రచక్షతే ।

❖ ఖడ్గమన్త్రః. ❖

ఉద్ధృత్య సప్త వర్ణాంశ్చ హైరమ్బం మధుసూదనమ్ ॥ ౨౯౪
† గజాహ్వామత్రిం కమలం మధుశత్రుం చతుర్గతిమ్ ।
విష్ణుం శుక్లం పునర్విష్ణుం వహ్నిపీయూషగోపనాః ॥ ౨౯౫
శశాఙ్కం భువనం వహ్నిం శ్రీవత్సం బ్రహ్మసాధనమ్ ।
సుముఖం విక్రమం చాపి వైధరం విజయం తథా ॥ ౨౯౬
రామం పఞ్చాన్తకం పుణ్యం గోపనం యష్టిశీర్షకమ్ ।
పఞ్చాన్తకం గోపనం చ శ్వసనం హుంకృతిం తథా ॥ ౨౯౭
ఫట్కారం స్వాహయా సార్ధం ఖడ్గస్య గదితో మనుః ।
చక్రమన్త్రస్య బీజం స్యాదృషిశ్శ్రీనిధిరుచ్యతె ॥ ౨౯౮
ఛన్దో విరాడధిపతిగ్ ఖడ్గాఖ్యో హేతిరాడ్భవేత్ ।
లక్షత్రయం జపేన్మన్త్రీ కాఙ్క్షితాం సిద్ధిమశ్నుతే ॥ ౨౯౯

❖ శార్ఙ్గమన్త్రః. ❖

సప్తానాం కల్పయిత్వాదౌ శ్రీవత్సం మధుసూదనమ్ ।
శార్ఙ్గహస్తం గదధ్వంసం మధుసూదన శీర్షకమ్ ॥ ౩౦౦
జ్వలనం పవనాదిం చ వహ్నిం శుక్లమపాం పతిమ్ ।
మధుసూదనపూర్వేన్దుభువనం హవ్యవాహనమ్ ॥ ౩౦౧
పవిత్రం సప్తమమచాం శ్రియం మన్దరమాదిమత్ ।
విఘ్నేశం గోపనం శఙ్ఖం ముఖం పశ్చిమ § శ్రీధరమ్ ॥ ౩౦౨

---

* జప. † గజాస్యాత్రిసరోజాని. § మాధవౌ.

బహులం భువనం క్రోధం త్రయోదశమచాం తథా ।
హుతాశమేకదృష్టిం చ్వా మన్దరం పద్మసమ్భవ ॥ ౩౦౩

* పవిత్రమృతధామానం వాయుం యష్టిం మధుద్విషమ్ ।
చతుర్థతిం హుంకృతిం చ ఫట్కారం చ రథాన్తిమమ్ ॥ ౩౦౪

హుంఫడన్తం మనుం కృత్వా బీజమాద్యర్ణముద్ధరేత్ ।
ఋషిహుతాన్తో మన్త్రస్య ఛన్దశ్ఛన్దోఽధిదేవతా । ౩౦౫

బాణో జపన్నష్టలక్షం సమరే విజయీ భవేత్ ।
బ్రహ్మకోశం నతిం సర్గం కలాత్మా కమలాహ్వయమ్ ॥ ౩౦౬

మాహేన్ద్రిం గోపనపరం శుభదం మధువిద్విషమ్ ।
శశాఙ్కం శ్రీధరం వహ్నిం వరుణం బన్ధుమస్తకమ్ ॥ ౩౦౭

విఘ్నేశమాదిదేవం చ శుభదం గోపనం తథా ।
పవనం కూటమౌర్వం చ నాసిక్యం భాస్కరో మనుః ॥ ౩౦౮

యష్టిం హుఙ్కారఫట్కారౌ హుతాన్తం మనుముద్ధరేత్ ।
పీయూషమాదిమర్ధేన్దుం బీజం చాముష్య కల్పయేత్ ॥ ౩౦౯

శతదృగ్దృష్టవాక్ మన్త్రిం మాం చ్వన్దో దేవతాపి చ ।
పఞ్చలక్షం జపేన్మన్త్రిం విజయేత్తరసా రిపూన్ ॥ ౩౧౦

❖ పాశమన్త్రిణః. ❖

ఉద్గీథం పాపహననం గోపనం సద్ధ్రువం మనుః ।
పశ్చిమం గోపనం లక్ష్మీమాదిదేవసమీరణౌ ॥ ౩౧౧

నత్యన్తం కల్పయేన్మన్త్రమృషిర్ప్రాచేతసః స్మృతః ।
ఛన్దో విరాడధిపతిర్ పాశో లక్షత్రయం జపః ॥ ౩౧౨

❖ అఙ్కుశమన్త్రిణః. ❖

బ్రహ్మకోశమచామాదిం నాసిక్యం సరసీరుహమ్
భువనం శుభదం పశ్చాదాదిదేవం సదాగతిమ్ ॥ ౩౧౩

---

* "పవిత్రిమ్" ఇత్యారభ్య ఉత్తరత్ర. "అతో వక్ష్యే మనుమ్" ఇత్యన్తం క్వచిత్కోశే గలితమ్.

నత్యస్తమీరయేన్మన్త్రం ద్రష్టా సత్యో విరాట్పునః ।
ఛన్దోఽబ్ధిశో దేవతా స్యాల్లక్షత్రయమిమం జపేత్ ॥ ౩౦౪
ప్రణవాది చతుర్థ్యన్తం నామధేయం రరాన్తకమ్ ।
అన్యేషామాయుధానాం చ మన్త్రబీజమథాదిమత్ ॥ ౩౦౫
సిద్ధయశ్చ యథాపూర్వం భవన్తి జపతోఽఖిలాః ।

❖ గారుడమహామన్త్రాః ❖

* అతో వక్ష్యే మనుం బ్రహ్మన్ శ్రూయతాం కథ్యతేఽధునా ॥
వశ్యాకర్షణ విద్వేష మారణో చ్చాటనాదిషు ।
శోషణస్తమ్భనావేశ సపాకర్షణ కర్మసు ॥ ౩౦౭
† నష్టాయనవిషఘ్నేప సముద్రతరణాదిషు ।
నభోలఙ్ఘన వాయ్వగ్ని జలభూమి ప్రవేశనే ॥ ౩౦౮
ఇన్ద్రజాలాదివిద్యాసు ‡ ఋషీణాం విజయే తథా ।
అతీతానాగతజ్ఞానే భూతసంవననే తథా ॥ ౩౦౯
దేవతా సన్నిధానాదౌ ¶స్ఫోటిమూష్యాదికర్మణి? ।
ఏవమాదిషు సాధ్యేషు తథా న్యేష్వపి ♦కర్మసు ॥ ౩౧౦
ఇతి మన్త్రం ప్రయుఞ్జీత గరుత్మన్తమనుస్మరేత్ ।
సప్తాణార్ణ పూర్వముద్ధృత్య గదినం హవ్యవాహనమ్॥ ౩౧౧
॥ భువనం పుణ్డరీకాక్షం గోపనం పవనం పునః ।
పశ్చిమం భువనం వహ్నిం శ్రీధరం క్రోధవిగ్రహమ్ ॥ ౩౧౨
బ్రహ్మసాధనవైరాజౌ జయమన్దరమాదిమత్ ।
అమృతం గోపనం చాపి గోపతిం ద్విరదాననమ్ ॥ ౩౧౩
ఆదిదేవం నభస్వన్తం ? అనలం చ రమాధరమ్ ।
ప్రచణ్డం కమలం భద్రహస్తం వామనమస్తకమ్ ॥ ౩౧౪

---

* కథయిష్యే. † అష్టా. ‡ ఋణానాం విషయే, సురాణాం విషయే. ¶స్ఫుటముష్ట్యాది. ♦మన్త్రవిత్। ఇత్థం. ॥ కేశవం. ?శ్రీధరం చ.

శ్వసనం రోహిణీశం చ మృగేశం మానుషేశ్వరమ్ ।
గోపనం గదినం పశ్చాత్కమలాం భువనం తథా ॥ ౩౨౫
వాసుదేవం ప్రచణ్డం చ విక్రమం విజయం తథా ।
* వైరాజం రామసహితం గదినం మోహనాశనమ్ ॥ ౩౨౬
అచాం † తృతీయమర్ధేన్దుం పఞ్చాన్తకమధుద్విషౌ ।
మారుతం ధూమకేతుం చ సప్తకృత్వస్సముద్ధరేత్ ॥ ౩౨౭
హుఙ్కృతిం ఫట్కృతిం మోత స్వాహాదేహం ధ్రువం తథా ।
పులహం సప్తకృత్వశ్చ హుంఫట్కారం రరాన్తకమ్ ॥ ౩౨౮
తారం వరుణగోవిన్దౌ విష్ణోశమథ మాధవమ్ ।
స్పర్శాన్ § న్తకమకారం చ పఞ్చకృత్వస్సదాగతిమ్ ॥ ౩౨౯
షట్కృత్వో వరుణం చాపి హుంఫట్ స్వాహావసానకమ్ ।
నిగమం పశ్చిమం కూటం విక్రమం ‖ విష్ణుగోపనౌ ॥ ౩౩౦
కకుభం గోపనం చాపి షట్కృత్వో మారుతం పునః ।
వ్యఞ్జనాన్తేషు సర్వత్ర సుఖోచ్చారణమిచ్ఛతా ॥ ౩౩౧
స్వరానుద్ధరణే కల్ప్యం మనుశ్శాస్త్రోక్తవర్త్మనా ।
హుంఫట్ స్వాహావసానం చ గారుడం మన్త్రముద్ధరేత్ ॥ ౩౩౨
పఞ్చాన్తకమనుస్వారం బీజమేతస్య కల్పయేత్ ।
ఆదౌ సుపర్ణవచనం చక్రతుణ్డగిరం పునః ॥ ౩౩౩
మహాసుపర్ణ ఇత్యేవం ఖగేశ్వరశిరస్తథా ।
అనన్తవీర్యవన్తాఖ్యం పక్షిరాజం తథాన్తిమమ్ ॥ ౩౩౪
ప్రణవాది చతుర్థ్యన్తం ♦ నత్యన్తాని చతుర్ముఖ ।
కల్పయిత్వాఙ్గమన్త్రాణి షడ్భిర్వేదైర్యథాక్రమమ్ ॥ ౩౩౫
అఙ్గాని హృదయాదీని స్పృశేన్మన్త్రవిచక్షణః ।
అముష్య కాశ్యపో ద్రష్టా ఛన్దశ్చ పఙ్క్తిరిత్యగద్యతే ॥ ౩౩౬

---

* వైధరం. † ద్వితీయ. § న్తర. ‖ వహ్ని. ♦ నత్యన్తాది.

దేవతా గరుడస్తస్య జపో లక్షత్రయం స్మృతః ।
అథస్తాద్వటవృక్షస్య సాధకస్యాధయేన్మనుమ్ ॥ ౩౩౭
ఆమ్నాయాదిం నరహరిం వామనం పశ్చిమాననమ్ ।
వైరాజం * పావకం తారమితి పఞ్చాక్షరో మనుః ॥ ౩౩౮
ఋషిర్మరీచిరేతస్య గరుడో దేవతా తథా ।
ఛన్దశ్చ దేవీ గాయత్రం షడఙ్గాని పునస్స్వయమ్ ॥ ౩౩౯
ఉద్గీథం కమలం † వాయుం వాసుదేవం ధ్రువం తథా ।
పశ్చిమం బహులం బ్రహ్మసాధనం యష్టిమస్తకమ్ ॥ ౩౪౦
విఘ్నేశం విక్రమం వహ్నిం మహామాయాం ధ్రువం పునః ।
పుష్పభద్రం తథా పీఠం వామనం యష్టికాస్తుభమ్ ॥ ౩౪౧
బిన్దుం కలశచన్ద్రార్ధౌ సూర్యార్ధేన్దుకలాత్మనః ।
పన్నగాధిపతిం బన్ధుం వరుణం యాదసాం ముఖమ్ ॥ ౩౪౨
హుతాన్తముద్ధరేన్మన్త్రమితి గారుడముత్తమమ్ ।
స్యాదిమం జగతస్సాక్షాత్పృత్యుఞ్జవః ॥ ౩౪౩
బ్రహ్మకోశమథో పద్మం నాసిక్యం భూధరాహ్వయమ్ ।
యష్టిం పాపస్య హన్తారం బిన్దుం కమలమన్దరమ్ ॥ ౩౪౪
అర్ధేన్దుకలశం బిన్దుం వశ్చిమం పన్నగాశనమ్ ।
విక్రమాగ్నిమథో శత్రుం కకుభం మధుసూదనమ్ ॥ ౩౪౫
వాయుం స్వాహోన్తమిత్యేవ ‡ మన్యం గారుడమీరయేత్ ।
ఆకాశారోహణం సిద్ధిర్జపాదస్య భవిష్యతి ॥ ౩౪౬
ఏవం కృత్వాద్యమోఙ్కార మాదిదేవం ఖపశ్చిమమ్ ।
స్వచ్ఛన్దం ¶ చ ద్విరుచ్చార్య గదినం హవ్యవాహనమ్ ॥ ౩౪౭
భువనం మేదినీం చ ద్విమన్దరం మధుసూదనమ్ ।
వైరాజం ♦ విపులం పశ్చాద్వామనం చ ద్విరీరయేత్ ॥ ౩౪౮

---

* పావకస్సార ఇతి. † వహ్నిం. ‡ ధన్యం. ¶ ద్విస్త్రిరుచ్చార్య. ♦ పులహం.

पवित्रं पद्मकञ्जं च नागेन्द्रं वायुमादिमत् ।
एता द्विर्ग कल्पयित्वाधो गोपनं यष्टिमन्तिमम् ॥ ३४८
* तुष्टिबीजाद्यशशिनं रसान्तं कल्पयेन्नमः ।
सप्तान्नादिलर्ग कृत्वा भास्करं हव्यवाहनम् ॥ ३५०
गोपनं यष्टिमात्मान्ते हव्यवाहन † वामनौ ।
चन्द्रार्धौ द्वादशात्मानं हृषीकेशमधो ध्रुवम् ॥ ३५१
वरुणं हृदयान्तोदं द्वन्द्वं कमलमाधवौ ।
वैराजं शिधरो भूयर्ग पीरस्तु भुवनद्वयम् ॥ ३५२
विजयं शिधरं वह्निं भुवनं पुनरीरयेत् ।
लोकनेत्रोर्ध्वनासिक्यं करालं ब्रह्मसाधनम् ॥ ३५३
अनलं यष्टिमनिलं यष्टिं कुमोघ ध्रुवं तथा ।
हुतान्तमिति सर्वार्थं जानीयाद्गारुडं मनुम्॥ ३५४
सप्तान्नमुद्धृत्य पुनर्ग कलशं बन्धुमस्तकम् ।
क्रोधरूपं प्रचण्डं च त्रिदशाहारमाधवौ ॥ ३५५
चन्द्रं स्वाहापतिं चापि शशिनं बहुलं तथा ।
मृगाङ्कं शिधरं वह्निं भुवनं द्वि चतुष्टयम् ॥ ३५६
भानुमत्पुलहद्वन्द्वं हुं फडन्तं हुतान्तिमम् ।
इत्यन्यं गारुडं मन्त्रमूहेन्मन्त्रिविचक्षणः ॥ ३५७
पवनेन हुताशेन मपेन्द्रेण परिचेतसा ।
एतैश्चतुर्भिर्ग प्रत्येकं क्रमव्यस्तैर्विषं हरेत् ॥ ३५८
समस्तैर्ग प्रातिलोम्येन स्तम्भनादि समाचरेत् ।
व्यापिनं विष्णुराजं च दामोदरमथो ध्रुवम् ॥ ३५९
‖ पवमादिमिति ब्रह्म तर्प्यक्षुरं मनुमुद्धरेत् ।
§ यैनैव साधितो मन्त्रः ♦ यक्षराजोपलक्षितः ॥ ३६०

---

* पुष्टिबीजाद्यशशिनो. † मारुतौ ‖ मेघ. § यैनैष. ♦ पक्षिराज इति साधु.

త్రీణి తస్య భవిష్యన్తి భువనాని *విశేషతామ్।
ఆదిద్వితీయం భువనం పఞ్చాన్తమమృతం తథా ॥ ౩౬౧
గదినం శ్రీధరం వహ్నిముదయం †చాదిమముజమ్।
వైరాజం విక్రమం స్వాహా ఽఽఔవర్తం చ కమలాహ్వయమ్ ॥
భువనం పర్వతం బన్ధుం మాహేన్ద్రాదిం శ్రియం తథా।
విక్రమం తార్క్ష్యవాహం చ మృగేశం మన్దరం తథా ॥ ౩౬౩
ఆదిమూర్ధో గోపనం చ మన్దరం భువనం ‡దిశమ్।
అగ్నిం మృగాధిపం చాపి స్వాహాకారావసానికమ్ ॥ ౩౬౪
ఇతి ముద్రామనుబ్రహ్మ కల్పయేదథ మణ్డలమ్।
విస్తరేణ ?నిరీక్ష్యన్తాం తేషాం సఙ్ఖ్యా న విద్యతే ॥ ౩౬౫
ఆత్మానం చిన్తయేన్మన్త్రీ గరుత్మన్తమనన్యధీః।

❖ గరుడధ్యానపరికారః. ❖

అథ ధ్యానం ప్రవక్ష్యామి పక్షిరాజస్య పద్మజ ॥ ౩౬౬
మేరుశృఙ్గనిభాకారం రుక్మపక్షతిమణ్డలమ్।
వైడూర్యనీలనాసాగ్రం వక్రతుణ్డం భయఙ్కరమ్ ॥ ౩౬౭
వజ్రకల్పన ॥ ఖాకారం కల్పితోత్కటికాసనమ్।
||స్వనగమ్భీరనిర్ఘోషం శిలాఘనభుజాన్తరమ్ ॥ ౩౬౮
అనన్తకర్ణాభరణం మూర్ధ్నా వాసుకిభూషణమ్।
మహాపద్మోదరం పద్మదామ వేష్టితభూషణమ్ ॥ ౩౬౯
మస్తకే బద్ధకాకోటం కలాభోగ? కటివేష్టితమ్।
ఉపవీతకృతేనాపి శఙ్ఖపాలేన భూషితమ్ ॥ ౩౭౦
జయేన కులికేనాపి కల్పి||తానఘనూపురమ్।
ధనఞ్జయాభిధానేన విజయేన చ భోగినా ॥ ౩౭౧

---

*విశేస్తథా. †భదర్ధి ‡ఓణపం. ?దృశం. ?నిరీక్ష్యాన్తాం. ||కర్తారిం కల్పితోత్కటిసాధనమ్ ||భవనం భీమ. ఘనగమ్భీర, ఇతి స్యాత్. ||తం నవ.

వామదక్షిణహస్తాభ్యాం బిభ్రాణం కటకద్వయమ్
బాలపల్లవతామ్రేణ వారవాణేన శోభితమ్ ॥ ౩౨౨
ఉద్భిన్నభ్రుకుటీబన్ధం కరణ్డముకుటం తథా ।
పఞ్చవిక్షేపగమ్భీర కృతోర్ధ్వనయనభ్రమమ్ ॥ ౩౨౩
దంష్ట్రాకరాలవదనం తామ్రవర్ణలచఞ్చుపమ్ ।
ఇత్థం ధ్యాత్వా గరుత్మన్తమేకతానేన చేతసా ॥ ౩౨౪
సాధయేత్సాధనీయాని దుర్లభాన్యపి నాతిభిః ।
యథోక్తం జపతోమన్త్రమాదిత్యే న్యస్తచక్షుషః ॥ ౩౨౫
ఊర్ధ్వబాహోర్భవిష్యన్తి చాసా * ఇవ ఫణీశ్వరాః ।

❖ విష్వక్సేనమన్త్రః. ❖

విష్వక్సేనమనుర్బ్రహ్మ కథ్యతే సర్వసిద్ధిదః ॥ ౩౨౬
తారం సుధామయం రామం క్రోధరూపం సుధామయమ్ ।
కరాలం శశినం పశ్చాన్మాధవం కుఞ్జరాననమ్ ॥ ౩౨౭
గోపనం మారుతం చాపి రథాన్తం మన్త్రముద్ధరేత్ ।
తారేణ బిన్దునా చాపి బీజమేతస్య కల్పయేత్ ॥ ౩౨౮
ఏతేనైవాఙ్గమన్త్రాణి కల్పయేన్న కమలాసన ।
విశ్వనాథమృషిం ప్రాహుర్విరాట్ఛన్దో నిగద్యతే ॥ ౩౨౯
దేవతా చ మనోస్తస్య విష్వక్సేనో మహాబలః ।

❖ మన్త్రాన్తరమ్. ❖

అథాన్యఞ్చ కల్పితో మన్త్రో విష్వక్సేనస్య పద్మజ ॥ ౩౩౦
ఉద్దీథం భద్రపాణిం చ మన్దరం బ్రహ్మసాధనమ్ ।
† సుభద్రం గదినం కుమ్భం సుముఖాన్తం సమాధవమ్ ॥ ౩౩౧
స్వశాదిం బిన్దుసహితం సధ్రువం కమలాసన ।
దరాన్తం గోపనం బ్రహ్మ ధనదం రామషట్కమ్ ॥ ౩౩౨

---

* ఎవ. † సుభగం

పశ్చిమం నిగమాదిం చ వైరాజం చ సమాహ్వయమ్ ।
ఖడ్గహస్తం సరామం చ జయం వసువరం తథా ॥ ३८३

శుభదం సరోరుహం వైరాజం విక్రమమస్తకమ్ ।
పద్మపాణిం భద్రపాణిం పాశపాణిం చ పశ్చిమమ్ ॥ ३८४

సోదయం శత్రుహననం మృగేశం వక్రతుణ్డకమ్ ।
ప్రచణ్డం పుణ్డరీకాక్షం మధుశత్రుం చతుర్గతిమ్ ॥ ३८५

ఖడ్గహస్తమచామాదం ప్రచణ్డం ఋషమర్చితమ్ ।
సుభద్రాస్తం మధుద్వేషిం * వైరాజం ద్విషడసుం పరమ్ ॥ ३८६

అచాం ద్వితీయం సుభగం పుణ్డరీకవిదర్భితమ్ ।
వైధరం విష్ణుసహితం ప్రచణ్డం పవనాలయమ్ ॥ ३८७

† శ్రీవత్సం సధ్రువం ఖడ్గ హస్తహారం తథా ।
కమలం త్వ్యృతధామం చ సుభగం వసుగోపనౌ ॥ ३८८

చతుర్గతిమచామాదిం వైధరం గోపనం తథా ।
విజయం శ్వసనం దత్తం సూదనం మృగలాఞ్ఛనమ్ ॥ ३८९

సమాధవం దక్ష్ణిధానం చ కమలం మాధవం తతః ।
పీతం చ ధనదం కుమ్భమర్చితం సధ్రువం పునః ॥ ३९०

కలానిధిం చ పురధృ మాదిదేవం చతుర్గతిమ్ ।
వైధరం వరుణం మాయాం ఖేటకం చ సముద్ధరేత్ ॥ ३९१

పశ్చిమం పద్మనాభం చ మావృతం శుభమాలినమ్ ।
సమన్దరం ‡ దరాన్తం చ మధుద్వేషిం సుమన్త్రజిత్ ॥ ३९२

ఐన్దవం కతృతీయం చ సంమతం ♦ మాతరాభిధమ్ ।
సున్దరం వైధరం పఞ్చ బిన్దుకం భద్రకం తథా ॥ ३९३

స్పర్శేషు షోడశం పద్మనాభం చ చతురానన ।
గోపనం ॥ చైన్దవమథో చతుర్గతిమనన్తరమ్ ॥ ३९४

* వైధరం గోపనం తథా. † బహుషుకోశేషు త్రుటిదృశ్యతే. క్వచిత్ పాఠాన్తరమస్తి యథా-ఖడ్గహస్తమచామాదిం గోపనం వైధరం తథా. ‡ యాన్తం. ‖ మన్త్రరాజం. ♦ సూధవా. ॥ మాధవ.

భాన్తం మధుద్విషం యాన్తం దరం చ ద్విస్సముద్ధరేత్ ।
*కద్వితీయం సూదనం చ వైధరం చ చతుర్గతిమ్ ॥ ౩౯౫

ద్విర్వక్తవ్యం దినకరం భద్రపాణిమనన్తరమ్ ।
వైధరం భాస్కరం చాపి పశ్చిమం వక్రతుణ్డకమ్ ॥ ౩౯౬

మన్దరం సర్వరోధం చ ద్విర్గతీరితి? సంమితమ్ ।
గోపతిం సుముఖం చాపి శుభదం బ్రహ్మసాధనమ్ ॥ ౩౯౭

క్రోధం చతుర్గతిం §చాపి ఆదిబీజం చతుర్ముఖ
ఆదిదేవం తథా కుమ్భం సంప్రసారణమక్షరమ్ ॥ ౩౯౮

శ్రీవత్సం పురుషాత్మానం మన్త్రవిగ్రహమనిష్ఠితమ్ ।
వరుణం శఙ్ఖమపరం పశ్చిమం పద్మనాభకమ్ ॥ ౩౯౯

సుభద్రం చ మధుద్వేషిం కుంభం భద్రకరం తథా ।
వైధరం శుభదం చాగ్నిం చతుర్గతిమనన్తరమ్ ॥ ౪౦౦

హుఙ్కారం చ వషట్కారమీరయేత్కమలాసన ।
శుభదం వామనపరం క్రోధం చాగ్నిం మధుద్విషమ్ ॥ ౪౦౧

చతుర్గతిం సూదనం చ వక్రతుణ్డం సమీరణమ్ ।
‖మాధవీం విజయం భద్రహస్తం చ సమతం? పునః ॥ ౪౦౨

విధాతారం మృగేశం చ భాగం యాన్తం సవిక్రమమ్ ।
సరోరుహం మధుద్వేషిం పశ్చిమం రామశీర్షకమ్ ॥ ౪౦౩

మాహేన్ద్రిమమృతం బన్ధుం కతృతీయం ♦మృగం తథా ।
భాస్కరం సూదనమథో శఙ్ఖం ఖడ్గధరం పునః ॥ ౪౦౪

వైరాజం సోదయం చైవ కతృతీయం వసుం పరమ్ ।
ద్వితీయం వాసుదేవం చ తృతీయం బన్ధుసంహితమ్ ॥ ౪౦౫

మాధవం వరుణం పార్శ్వమేదరం? దరగోపనౌ ।
4చతుర్గతిం ఖడ్గధరం సబుధం బ్రహ్మసాధనమ్ ॥ ౪౦౬

సబిన్దుం పశ్చిమం చైవ వాచాం నస్తమసాధనే ।
సధ్రువం చేన్దిరాబీజం పుష్టిబీజం సహుంకృతిమ్ ॥ ౪౦౭

*కతృతీయం. §చద్విః ‖మాధవమ్. ♦మృతమ్. 4చతుర్థ్యన్తం.

సుధారసం చౌవఽపరం * మాధవం చ చతుర్ముఖ ।
వౌషట్కారం తథా లక్ష్మీం దరాన్తం పఞ్చబిన్దుకమ్ ॥ ౪౦౪
యాన్తం చ సూదనం మాన్తం శ్రీశబ్దం భద్రపాణినమ్ ।
విక్రమం పులహం ధూలికేతనం సూరినన్దనమ్ ॥ ౪౦౫
హుంకృతిం వైధరం భానుం విష్ణోశం మధుసూదనమ్ ।
ఖవఽదేహం సబన్ధుం చ పీతం భల్లాయుధం తథా ॥ ౪౧౦
మాధవం వరుణం భద్రహస్తం సగిఽణమబ్జజ
పవిత్రం సూదనమథో వైరాజం చ సమీరణమ్ ॥ ౪౧౧
ఓంకారాది జయం పీతం సూదనం విధురం పునః ।
శ్రీధరం ¶ మాణిభద్రం చ ద్విరదం విక్రమం తథా ॥ ౪౧౨
వక్రతుణ్డధరం బిన్దుం పీయూషం రామశీర్షకమ్ ।
అత్రిం చ సూదనం యాన్తం మన్దరం దరవైధరౌ ॥ ౪౧౩
ద్వయం వసుశిరశ్శఙ్ఖం కుమ్భం విక్రమమస్తకమ్ ।
పూర్ణం ఘటం సధ్రువం చ ‡ వైధరం చ చతుర్గతిమ్ ॥ ౪౧౪
శుక్లం ఘటం వహ్నిపరం వైధరం చ మధుద్విషమ్ ।
సుభద్రం మధువిద్వేషం సరసీరుహసమ్భవ ॥ ౪౧౫
కపిలాక్షం హుతవహం నృసింహం చ సముద్ధరేత్ ।
బీజాన్యేతద్విరుచ్చార్య శుక్లపీతాన్తిమాక్షరమ్ ॥ ౪౧౬
శీర్షం చ గోపనం చణ్డం పశ్చిమం జయతత్పరమ్ ।
భల్లాయుధం మారుతం చ సగిఽణం చతురానన ॥ ౪౧౭
కృపాకరం కరీరం చ వసుతచ్ఛిరసం తథా ।
సుభద్రమూర్ధ్వలోకేశం విజయం సంప్రసారణమ్ ॥ ౪౧౮
సుభద్రం పురుషాత్మానం ♦ కలాన్తం ఫట్కృతిం తథా ।
నిగమాదిం శశధరం మాధవం వసుమాధవమ్ ॥ ౪౧౯
భల్లాయుధం తథాసగఽం ఫట్కృతిం దక్షమక్షరమ్ ।
గోపతిం గోపనం కుమ్భం విక్రమం క్రోధరూపిణమ్ ॥ ౪౨౦

---

* మయమధఽం. ¶ మణిపుత్రమ్ ‡ మాధరం. ♦ కాలాన్తమ్.

ప్రచణ్డం సాధ్యమమృతం మాధవం ఘటవిక్రమమ్ ।
ఉగ్రాత్మానం తథా కుమ్భం కమలం * ద్వివిధుంతుదమ్ ॥౪౨౧

దత్తం భద్రం సూదనం చ దక్షాన్తం హుంఫడన్తకమ్ ।
స్వాహావసానమిత్యేవం విష్వక్సేనమహామనుమ్ ॥ ౪౨౨

ఉద్ధరేద్బీజమస్యాథ తారం కుమ్భం మనుం ధ్రువమ్ ।
కల్పయేదమునైవాఙ్గమన్త్రిం మన్త్రివిచక్షణః ॥ ౪౨౩

ద్రుపదో దృష్టవానేత చ్చన్ద్రోఽతిచ్ఛన్ద ఉచ్యతే ।
విష్వక్సేనో దేవతా చ జపేల్లక్షత్రయం పునః ॥ ౪౨౪

ఏతం మహామనుం బ్రహ్మా జపతస్సిద్ధి కాఙ్క్షయా ।
సురాసురేభ్యస్సర్వేభ్యో భయం తస్య ప్రణశ్యతి ॥ ౪౨౫

❖ విష్వక్సేనారాధనప్రకారః. ❖

అథేదానీం ప్రవక్ష్యామి తస్యారాధనసంయుతమ్ ।
కల్పయిత్వా మహాపద్మం దలైర్ద్వాదశభిర్యుతమ్ ॥ ౪౨౬

కర్ణికాయాం సమాసీనం । సేనాన్యం సమ్యగర్చయేత్ ।
విష్వక్సేన నమస్తేఽస్తు । నమో మృత్యుభయాపహ ॥ ౪౨౭

నమశ్చ పారిషదేశాయ ధుర్యాయ జగతాం నమః ।
చరాచరాణామాదిస్త్వం జన్మ యు నాశో న విద్యతే ॥ ౪౨౮

॥ ధురమాధాయ లోకానాం త్వయ్యేవ పురుషోత్తమ ।
యోగనిద్రాం సుఖవశ్శేతే శేషే మనోహరే ॥ ౪౨౯

ఏకాన్తినాం తపోభక్తి ప్రకర్షక్షీణకర్మణామ్ ।
భగవత్ప్రాప్తయే ద్వారదృష్టయస్త్వాం ప్రభూతయే ॥ ౪౩౦

బ్రహ్మాణమాహుశ్చ కల్పాదౌ పాలనే మధువిద్విషమ్ ।
పతిం పశూనాం సంహారే జగతస్తస్థుషామపి ॥ ౪౩౧

పాదేన మేదినీం యు విశ్వాం మధ్యేన పరమమ్బరమ్ ।
నాకం మూర్ధ్నా త్వమాక్రమ్య తిష్ఠస్యేకో జగన్మయ ॥౪౩౨

* ద్విర్వసుం తథా. క కాఙ్క్షిణః. । తెనాద్యమ్. ♦ నేమో నుత్యుభయావపి. యు నాదినా. ॥ వివిధాయ చ. యు విశ్వం.

త్వం భూమిస్త్వమపాం స్థానం తెజశ్చ త్వం సమీరణః ।
ఆకాశస్త్వం త్వామియన్తై విభూతివ్యాప్య తిష్ఠతి ॥ ౪౩౩
త్వమెవ భాస్కరో భూత్వా విశ్వం తపసి విష్టపమ్ ।
ఆహ్లాదయసి తద్భాయస్సోమో భూత్వా కృపా * నిధిః ॥ ౪౩౪
సత్వరూపస్య తే రూపే గుణావన్యో రజస్తమః ।
† శుక్లరూపే యథా రూపే శుక్లరూపస్య వస్తునః ॥ ౪౩౫
§ త్వాం సృష్ట్వా భగవానాదౌ ‖ భక్ష్యత్వాతై హోతుభిగ పునః ।
త్వాం స్మృత్వా సత్తమం పశ్చాత్పుమానేతి ♦ త్వదాత్మతామ్ ॥
వైభవేన నిజెనైవ భిభార్తిణే త్వయి విష్టపమ్ ।
॥ పితామహస్సుఖం శేతే శెషెఽశేషజగత్పతిః ॥ ౪౩౭
ఋగ్భిగ ప్రాతస్సవన్తి త్వాం యజుర్భిర్మధ్యమే దినే ।
సాయాహ్నే సామభిగ పుత్రైస్సూర్యాత్మానం ద్విజాతయః॥
ప్రవృత్తిహేతుం విశ్వస్య త్వామేవ ప్రకృతిం విదుః ।
పుమాంసమప్యుదాసీనం తత్వాఋణమకల్మషమ్ ॥ ౪౩౯
న కిఞ్చిదభి ౫రూపం యద్విశ్వం తే విష్టపం పునః ।
నాస్తితే నామధేయం చ త్వం నామాగ్నిం సుహృద్విదః ॥౪౪౦
సఙ్ఖ్యా నాస్తి గుణానాం తే తేజసామపి భాస్వతః ।
షడ్గుణా ఇతి ఉక్తత్వాత్పరిమేయాదీగ ప్రచక్షతే ॥ ౪౪౧
శక్నోషి బుధ్యసె విశ్వంభిభర్షి నవికారయమ్ ।?
ఈశిషే ద్విషతో హంసి త్వమేవ భువనత్రయమ్ ॥ ౪౪౨
హితైషీ త్వం యథా స్వామిగ భక్తానాం గతపాప్మనామ్ ।
తథా చ బాన్ధవస్తేషాం సాఙ్ఘాదాత్మా సి కిం బహు ॥ ౪౪౩
† త్వదానినవ? సిన్ధూనాం దీధితీనామివాంశుమాగ ।
స్వామిగ ఆమ్నాయమూలానాం విద్యానాం ప్రభవో భవాగ॥

---

* నిధె. † కృష్ణ. § త్వాం శ్రుత్వా. ‖ భుక్త్వా. ♦ 'త్వమాత్మవాగ'. ॥ వీతభార. ౫రూపెణ. † జలానామివసిన్ధుర్వై

న తు తిష్ఠన్తి శాస్త్రాణి బహూని కథయన్నపి ।
న చ త్వద్భక్తిసారాణాం కల్యాణాని విచిన్తయ॑ ॥ ౪౪౫
భవేఽస్మి॑ దుర్గభబహులే త్వామాహు ర్యోగినాం గతిమ్ ।
అపాం శివానామాధారమధ్వగానాం వివాసినామ్ ॥ ౪౪౬
ధన్యం తవ ప్రదేశేషు గత్యన్తరమపశ్యతామ్ ।
నివాపయసి నోచేచ్చ త్వం కటాక్షసుధారసైః ॥ ౪౪౭
దుర్గభదావాగ్నిభిర్దగ్ధా జన్తవస్తం మహీమయాః ।
విశాలవక్షసం శ్యామం పుణ్డరీకనిభేక్షణమ్ ॥ ౪౪౮
సాలాకారచతుర్బాహుం త్వా మహం శరణం వ్రజే ।
చక్రవాక ఇవాదిత్యం చాతకో వారిదం యథా ॥ ౪౪౯
చకోరా ఇవ శీతాంశు మాతస్త్వామహమాశ్రయే ।
ఏతత్పరతి యస్తోత్రం శ్రుతిభిస్సంస్థితం * త్విదమ్ ॥ ౪౫౦
ప్రీయతె తస్య భగవాఁ సేనానీరవిలమ్బితమ్ ।
దద్యాచ్చ సమ్పదస్సర్వా స్తస్మై భక్తాయ దుర్లభాః ॥ ౪౫౧

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది
పాద్మసంహితాయాం చర్యాపాదే
† కిరీటాదిమన్త్రోద్ధారణం నామ
ఏకత్రింశోఽధ్యాయః.

* స్థిరమ్. † "విష్ణోర్నోత్పత్తి కిరీటాది" ఇతి క్వచిత్పాఠః. విష్ణురాజోత్పత్తికిరీటాది మన్త్రోద్ధారో నామ." ఇతి సాధు.

ద్వాత్రింశోఽధ్యాయః.

సుదర్శనమన్త్రకల్పః.

బ్రహ్మా—

ఐహికాముష్మికం సర్వం మన్త్రం సౌదర్శనం పరమ్।
శ్రుత్వాఽథ భగవన్నద్య రహస్యమపి పావనమ్॥ ౧
భక్తాయ మహ్యం దాతవ్యం ప్రణతాయ యథాతథమ్.

శ్రీభగవాన్—

హన్త తే కథయిష్యామి మన్త్రం సర్వార్థసాధనమ్॥ ౨
యథార్థనామ తేనాయం నాఖ్యేయో యస్య కస్య చిత్।
ఉద్గీథముద్ధరేత్పూర్వం చన్ద్రమాద్యం నభోమణిమ్॥ ౩
* అక్షిం సితద్యుతిం వహ్నిం గోపనం జ్వలనం ముఖమ్।
† ఊష్మాణముదయం వీరం ఫుల్లాఖ్యం విష్ణుమస్తకమ్॥ ౪
హృదయాహ్లాదమిత్యేవ మన్త్రోద్ధారశ్చతుర్ముఖ।
వహ్నిమాదిమనుస్వారం బీజముద్ధృత్య కల్పయేత్॥ ౫
షడఙ్గమనువర్ణానాముద్ధారస్తు కథ్యతే క్రమాత్।
అక్షత్రయం చతుర్వక్త్రి పూర్వమావిష్కృతం మయా॥ ౬
చతుర్థ్యన్తం చక్రపదముద్గీథాది ప్రయోజయేత్।
అనన్తరం సూర్యపదం తద్విశక్తే చ తత్పదమ్॥ ౭
పఞ్చమం షష్ఠమవ్యక్తం పదం తత్తద్విశక్తికమ్।
ఉద్ధార్యం చ సహస్రాది జ్వాలాధారాది పూర్వకమ్॥ ౮
ఏవమఙ్గాని షడ్బ్రహ్మన్నుక్తాని గహనాని తే।
అహిర్బుధ్న్యో మనోదర్శీ విరాట్ఛన్దస్సుదర్శనః॥ ౯
దేవతా మునయశ్చాత్ర ప్రత్యృతురమథాబ్జజ।
వ్యాసస్తు కణ్వో నారదశ్చ వసిష్ఠస్తు పరమో భృగుః॥ ౧౦

---

* అక్షిమ్. † ఊష్మాస్తముదయం బిన్దుం.

అక్షిష్వడేతే ద్రష్టారశ్చన్దాంస్యుదరశశ్మశ్రుణి ।
ఉష్ణిగ్బృహత్యౌ గాయత్రం పఙ్క్తిశ్చ జగతీ విరాట్ ॥ ౧౧
వర్ణాగ్ని కాలాగ్నివర్ణాభాగ్ని కాలాశ్చైవ హిదేవతాః ।
కరయోర్వ్యస్య తలయోరుభయోరక్షరాణి షట్ ॥ ౧౨
ప్రథమాన్తార్ణశిష్టానామఙ్గుష్ఠాదిషు పర్వసు ।
అఙ్గులీషు క్రమాదేవమక్షరన్యాస ఈరితః ॥ ౧౩
దేహే చ మూర్ధ్నిచాస్యే చ హృదయే గుహ్యజానునోః ।
పాదయోర్వ్యసనీయాని క్రమాన్మన్త్రాక్షరాణి షట్ ॥ ౧౪
శ్రీసుదర్శనగాయత్రీ మపరాం న పరాజితామ్ ।
వక్ష్యామి తస్యాశ్చోద్ధారగ్ం పదశగ్ం కథ్యతెఽధునా ॥ ౧౫
ఉద్ధీథాది చతుర్థ్యన్తం సుదర్శనపదం తతః ।
వేత్తిం లుడన్తమపరం బహ్వృధన్తం పద మీరయేత్ ॥ ౧౬
మహాపూర్వఁ చక్రపదం తద్విభక్తి * విభూతిజమ్ ।
ధ్యాయన్తీ పదముచ్చార్య పూర్వవత్తిజ్విభూషితమ్ ॥ ౧౭
తత్పదం చాస్మదాదేశో నగ్ం పదం చ ద్విషన్తకమ్ ।
ప్రపూర్వం క్ష్మో దయాన్తం చ పదమిత్యుద్ధరెన్మనుమ్ ॥ ౧౮
అస్య బీజం తు పూర్వోక్తం వేదితవ్యం చతుర్ముఖ ।
ఆశాసు దశసు స్థాప్య మన్త్రం తచ్చక్రముద్రయా ॥ ౧౯
తన్మధ్యే స్థితమాత్మానమగ్నిజ్వాలాపరీతవత్

❖ చక్రపఙ్కజధ్యానప్రకారః. ❖

ధ్యాయేత్ క్షితితలే శుద్ధే సహస్రదలపఙ్కజే ॥ ౨౦
కర్ణికాయాం చక్రధరం ద్విభుజం వృత్తలోచనమ్ ।
దంష్ట్రాకరాలవదనం భ్రుకుటీకుటిలేక్షణమ్ ॥ ౨౧
మహోదరం మహాకాయం జపాకుసుమసన్నిభమ్ ।
కరణ్డముకుటోపేతం రక్తామ్బరవిభూషితమ్ ॥ ౨౨

---

* విభూపితమ్. క్ష్మ చ దయాన్తం దర్శనమ్.

ధారయన్తం శిఖారత్నే చక్రమేకసమప్రభమ్ ।
నాభినేమిసమాయుక్తం జ్వాలామణ్డలదుస్సహమ్ ॥ ౨౩
జ్వలత్షడరసంయుక్తమయుతార్కసమప్రభమ్ ।
పద్మమేవం స్థితం ధ్యాయేత్తన్నాభౌ చ సువిస్తృతే ॥ ౨౪
చక్రాభిమానినం దేవం ద్వాహస్తం పురుషం స్థితమ్ ।
రక్తామ్బరధరం రక్తం రక్తచన్దనపఙ్కిలమ్ ॥ ౨౫
కరణ్డముకుటోపేతం సర్వాకల్పపరిష్కృతమ్ ।
దంష్ట్రాకరాలవదనం భ్రుకుటీకుటిలాననమ్ ॥ ౨౬
ఉద్గిరన్తం హుతవహం ఖరడ్డిమారుతానుగమ్ ? ।
విష్ఫులిఙ్గాదువిషమోన్విసృజన్తమనేకశః ॥ ౨౭
కామరూప * సహస్రేభ్యగ్ర ప్రలయామ్బుదనిస్వనమ్ ।
తర్జనం వామతర్జన్యా బిభ్రాణం దక్షిణే కరే ॥ ౨౮
నిపీడితాఞ్జలిం శత్రుం ప్రహరన్నివ భీషణమ్ ? ।
దహన్నివ చ నేత్రాభ్యాం పిబన్నివ మహోదధిమ్ ॥ ౨౯
ధ్యాత్వైవమర్చయేద్భోగైరర్ఘ్యాదిభిరతన్ద్రితః ।
సిద్ధయే మన్త్రిరాజస్య పురశ్చర్యా యథోదితా ॥ ౩౦
దేశే కాలే చ మన్త్రస్య † రూపం సఙ్ఖ్యా చ పూర్వవత్ ।

❖ మన్త్రిసాధననియమః. ❖

శాకకన్దఫలక్షీరసక్తుపిణ్డాన్నభక్షణః ॥ ౩౧
తోయైస్తర్పణమగ్నౌ చ జుహుయాత్సమిదాదిభిః ।
మన్త్రిసిధ్యతి తస్యైవం కుర్వాణస్య యథావిధి ॥ ౩౨
సిద్ధిం చ సూచయత్యస్య స్వప్నే మఙ్గలదర్శనమ్ ।

❖ శాన్తికపౌష్టికాదికర్మసు మన్త్రవినియోగవిధిః. ❖

ప్రయుఞ్జీత తతో మన్త్రం శాన్తికాదిషు కర్మసు ॥ ౩౩

---

* సమూహేభ్యః. † జపసఙ్ఖ్యా.

షోడశ స్తమ్భసంయుక్తం కల్పయేద్యాగమణ్టపమ్ ।
స్థాపయేత్తత్ర విధివత్కుమ్భానాం పఞ్చవింశతిమ్ । ౩౪
వేష్టితాఽ సూత్రవస్త్రాద్యైర్ధాన్యరాశిషు మఙ్గలాఽ ।
ఏషు ద్రవ్యాణి సఙ్గృహ్య న్యసేత్కమలసమ్భవ ॥ ౩౫
ఘృతముష్ణోదకం రత్నం ఫలోదక మనన్తరమ్ ।
లోహతోయం మాజఽనామ్భో గన్ధామ్భశ్చాక్షతోదకమ్ ॥ ౩౬
యవోదకం క్రమాదేషు కుమ్భేషు నవసు న్యసేత్ ।
పాద్యం గుళోదకం చైవ *దధి చేక్షురసం తథా ॥ ౩౭
అర్ఘ్యఽం చ నాలికేరామ్భః క్షీరం చ తదనన్తరమ్ ।
సర్వౌషధిజలం తద్వదాచామం మఙ్గలోదకమ్ ॥ ౩౮
మధుపూర్వఽం శాన్తివారి పఞ్చగవ్య మనన్తరమ్ ।
మూలోదకం †కషాయామ్భ పుష్పవారి చతుర్ముఖ ॥ ౩౯
ద్రవ్యాణ్యేతేషు కుమ్భేషు బహిస్థేషు వినిక్షిపేత్ ।
ప్రత్యేకం శతకృత్వశ్చ మన్త్రైరైవాభిమన్త్రయేత్ ॥ ౪౦
కుమ్భే ద్రవ్యాణి నిక్షిప్య చక్రాబ్జం వర్తయేత్తతః ।
తన్మధ్యే మన్త్రరాజేన యష్టవ్యం తత్సుదర్శనమ్ ॥ ౪౧
కుణ్డే వృత్తే చ జుహుయాత్సమి ¶ దన్నాదిభిశ్చ క్రమాత్ ।
హుత్వా నిశాయాం మనునా ప్రభాతేఽర్ఘ్యాదిభిశ్చ క్రమాత్ ॥
అర్చయిత్వా హేతిరాజం హుత్వాగ్నౌ సమిదాదిభిః ।
భూర్జపత్రే లిఖేచ్చక్రం నాభినేమిసమన్వితమ్ ॥ ౪౩
షడరం తత్ర పూర్వాది ‖ క్రమాచ్చైవ షడక్షరమ్ ।
లిఖిత్వా చన్దసామాది తన్మధ్యే సాధ్యనామ చ ॥ ౪౪
హేమసూచ్యా లిఖేద్ధీవ్యైర్మిశ్రితైశ్చన్దనాదిభిః ।
చన్దనద్వయకాశ్మీరరోచనాగురు ♦ముఖ్యకైః ॥ ౪౫

* మధు వేఱు. † ఙాలనామ్భః పుష్పన్దరి. ¶ దన్నఘృతాదిభిః. ‖ క్రమాదేవమ్ ♦ సమ్మిశ్రా । ముఖ్యద్రవ్యైః

గన్ధద్రవ్యైస్సుసంపిష్టైఁ పశ్చాత్తాం భూర్జపత్రికామ్ ।
గులికాం కారయేత్తాం చ శాలితణ్డులరాశిషు ॥ ౪౬

అధివాస్యా * న్వహం కుమ్భైస్సాన్నపయిత్వా యథావిధి ।
బన్ధయేత్తాం మాతురఙ్గే మన్త్రేణానేన మన్త్రవిత్ ॥ ౪౭

గులికాబన్ధనేనైవ ముక్తో రోగాదిభినఁరఃఁ ।
తేజస్వీ భవతి ఋప్రం త్వచా ముక్తో యథోరగఃఁ ॥ ౪౮

జ్వలితస్య భవేచ్ఛాన్తిఁ ప్రసూనైర్నిమ్బసమ్భవైఃఁ ।
ధూపాఁజ్కు-రాంశ్చాతదలైస్సిక్తైర్మధుపయోఘృతైఃఁ ॥ ౪౯

మనునా జుహుయాదగ్నౌ సప్తరాత్రమతన్ద్రితఃఁ ।
ప్రత్యహం దశసాహస్రసఙ్ఖ్యయా రోగిసన్నిధౌ ॥ ౫౦

అభిషిచ్య తథా కుమ్భైఁ రోగిణం చక్రవిద్యయా ।
బధ్వా చ గులికాం మన్త్రీ మోచయేజ్జ్వలితం జ్వరాత్ ॥ ౫౧

గోభూహిరణ్యవస్త్రాద్యైర్మన్త్రిణం తోషయేత్తతఃఁ ।
బ్రాహ్మణేభ్యో యథాశక్తి దద్యాద్దీనకమ్బలాదికమ్ ॥ ౫౨

భూతగ్రహ పిశాచాది † పీడితానాం తథా నృణామ్ ।
శాన్తయే జుహుయాదగ్నౌ కింశుకోత్థైస్సమిచ్ఛుభైఃఁ ॥ ౫౩

త్రియహం త్రిసహస్రైశ్చ తేషాం బధ్వా శిఖాం తతఃఁ ।
గుగ్గులూత్థేన ధూపేన ధూపితాఁ గృహపీడితాఁ ॥ ౫౪

తాడయేన్మన్త్రజప్తేన దణ్డేన లతయాపి వా ।
పిశాచాదిస్తతో బ్రూయాన్ముఞ్చామీతి ప్రపీడితఃఁ ॥ ౫౫

శపథం కారయిత్వా తు శిఖాబన్ధం చ మోచయేత్ ।
స్థాపితైఁ కలశైఁ పశ్చాన్మన్త్రేణ గ్రహపీడితమ్ ॥ ౫౬

స్నాపయేదబన్ధయేచ్చాపి గులికానభిమన్త్రితామ్ ।
తతో విముచ్య. § తే రోగాచ్ఛేతోవాగ్భిరుపద్రవాత్ ॥ ౫౭

* తురైఃఁ కుమ్భైఃఁ స్థాపయిత్వా † గృహీతానాం

§ గృహ్ణన్విచేతో వాభిరూపవాఁ.

తేజస్వీ శతమాయుశ్చ భవేన్మన్త్రిప్రభావతః ।
నారీచ దుర్భగా చక్రధారణాత్సుభగా భవేత్ ॥ ५७
వన్ధ్యా చ గర్భిణీ సద్యస్సుప్రసూస్యాదపప్రసూః ।
అనృతుస్స్యాదృతుమతీ విముఖా సుముఖా భవేత్ ॥ ५८
విరహే సఙ్గతా భర్తా భవేదచిరకాలతః ।
స్త్రీప్రసూర్ పుంప్రసూతిశ్చ అస్తనా స్తనమణ్డితా ॥ ५९
కుమారపక్షిపీడాదౌ బాలానాం చ యథోదితైః ।
విధిర్ముచ్యతే దుర్ఖాల్లభతే చాయురుత్తమమ్ ॥ ६०

❖ ప్రాసాదాదిషు బ్రహ్మరక్షుస్సముచ్చాటనవిధిః. ❖

ప్రాసాదేపి నరేన్ద్రస్య బ్రహ్మరక్షోముఖైర్గృహైః ।
ప్రవేశే సతి తన్మధ్యే కుమ్భాన్ * రత్నసమన్వితాన్ ॥ ६१
స్థాపయిత్వా యథాపూర్వం సమిదాద్యైరతన్ద్రితః ।
మన్త్రేణ జుహుయాన్మన్త్రీ ద్వాదశాహం సమాహితః ॥ ६२
ప్రత్యేకం దశసాహస్రసఙ్ఖ్యయా కమలాసన ।
తామ్రపాత్రే శిలాయాం వా చక్రమాలిఖ్య తత్పునః ॥ ६३
ధాన్యరాశిషు సంస్థాప్య నిశాయాం ప్రాతరుత్థితః ।
ప్రాసాదద్వారి నిఖనేద్దిక్షు చాష్టసు § ముద్రితమ్ ॥ ६४
ప్రోక్షయేత్కుమ్భతోయేన గృహం సర్వమశేషతః ।
‖ పలాయన్తే గ్రహాస్సర్వే దూరతస్సర్వతోముఖాః ॥ ६५
తద్రాక్షేపి న తిష్ఠన్తి సర్వకాలమసంశయమ్ ।
ప్రాసాదవర్తినస్సర్వే జీవన్తి నిరుపద్రవాః ॥ ६६
ధనధాన్యసమృద్ధిశ్చ యథా ధనదవేశ్మని ।

❖ మూషికాదినిమిత్తనివారణవిధిః. ❖

వస్త్రశయ్యాసనాదీనాం దంశనే మూషికాదిభిః ॥ ६७

* రక్త. § మన్త్రితమ్. ‖ ఉపాసన్తే గృహాస్సర్వే పురతః.

రక్తస్త్రీదర్శనే వాపి కేశానాం దహనే తథా।
అకస్మాద్గోపురాదీనాం * దహనేఽశనిపీడితే ॥ ౬౯
నిశి శక్రధనుర్దర్శే నివాతే చైత్యభూరుహాః।
భజ్జే వల్మీకజననే దుస్స్వప్నేఽన్యత్ర తాదృశే ॥ ౭౦
ఏవమాదౌ దునిమిత్తే శాన్తిమేతేన కారయేత్।
యజ్ఞవృక్షసమిద్భిశ్చ హోమస్తు పూర్వోక్తసఙ్ఖ్యయా ॥ ౭౧

❖ పుష్టివిధిః. ❖

† కుర్యాచ్చ శాన్తిం పుష్ట్యాదికర్మణా కమలాసన।

❖ కర్మభేదేన కుణ్డభేదవిధిః. ❖

కథ్యన్తే తాని బహుధా నాభేదం యాన్తి భేదతః ॥ ౭౨
సర్వాభ్యుదయకర్మాణి చతురశ్రేషు కారయేత్।
పౌష్టికం పద్మకుణ్డేషు శాన్తిం వృత్తే సుఖావహమ్ ॥ ౭౩
త్రికోణే మారణం కర్మ కుణ్డే చాపాకృతౌ పునః।
ఉచ్చాటనం యష్టకన్యాసాధనే కోణపఞ్చకే ॥ ౭౪
షడశ్రే స్తమ్భనం కర్మ సప్తాశ్రే మోహనం భవేత్।
విద్వేషణం నవాశ్రేస్యాదష్టాశ్రే మారణం విధిమ్ ॥ ౭౫
ఏకాదశాశ్రే బ్రహ్మాదివశీకరణమాచరేత్।
కుణ్డే దశాశ్రే పశ్వాది దేవతాతోషణో విధిః ॥ ౭౬
ద్వాదశాశ్రేషు పురుషం వై కుణ్డం ద్రష్టుమాచరేత్।
యోన్యాకారే వివాహార్ధం § కన్యార్ధం కమలాసన ॥ ౭౭
చతుర్వింశత్యఙ్గులే స్యాద్విస్తారాయామకల్పనమ్।
ఖాతం తావద్భిరేవ స్యాత్కుణ్డేషు నియతిం శృణు ॥ ౭౮
తదర్ధం పాదమథవా చతురఙ్గులమేవ వా।
మేఖలో ద్వ్యఙ్గులం హిత్వా బహిస్త్రిసృశ్చ వేదికాః ॥ ౭౯

---

* భేదనే. † కుణ్డాని శాన్తిం పుష్ట్యాది § వశ్యార్థం.

కాయాఽస్తాసాం చ విస్తారశ్చతురఙ్గులసంమితః ।
తావత్యో వోన్నతిర్బ్రహ్మ కుణ్డస్య ధనుషగ్ం పునః ॥ ౬౦
అఙ్గుల్యా నవతిష్షట్చ జ్యా చ షట్త్రింశదఙ్గులా ।
శఙ్కుం విధాయ తన్మధ్యే దశాఙ్గులసమాయతమ్ ॥ ౬౧
భ్రామయేత్పరితస్సూత్రం కుణ్డం తద్వలయాకృతిమ్ ।
చతురశ్రస్య కుణ్డస్య విభజేత్పఞ్చధా భుజమ్ ॥ ౬౨
* ద్వౌ భాగౌ భుజమేకం చ త్రింశత్పఞ్చాధవా పునః ।
అఙ్గులీనాం భవేదేషాం త్రికోణాఙ్కో భుజః స్మృతః ॥ ౬౩
కుణ్డే షడశ్రే చ భుజా అష్టాష్టైకాదశాఙ్గులాః ।
ఏకో భుజగ్ం పఞ్చకోణే వింశత్యఙ్గులిసంమితః ॥ ౬౪
సప్తాశ్రే చ భుజాయామో యవషట్కాధికగ్ం పునః ।
త్రిసప్తచ దశ చాఙ్గుల్యగ్ం కుణ్డే త్వష్టాశ్రికే భవేత్ ॥ ౬౫
ద్వ్యధికా దశ వా భూమో దశాంగుల్యగ్ం ప్రకీర్తితాః ।
అంగుల్యో స్తు భుజాయామో నలస్కన్దాంశ కీర్తితః ॥ ? ౬౬
† నవాశ్రకుణ్డేషు యవా పఞ్చకోణే భుజాయతిః ।
దశ చాఙ్గులయగ్ం ప్రోక్తా దశాశ్రే చ చతుర్ముఖ ॥ ౬౭
§ యవాగ పఞ్చ భుజాయామో నవ చాఙ్గులయః స్మృతాః ।
ఏకాదశాశ్రే కుణ్డే తు యవైరష్టాభిరన్వితః ॥ ౬౮
అష్టావఙ్గులయగ్ం కుణ్డే ద్వాదశాశ్రే భుజాయతిః ।
అష్టాదశాంగులా ప్రోక్తా యోనికుణ్డేషు చాయతిః ॥ ౬౯
అష్టౌ చ చత్వారింశచ్చ భవేదంగులయోఽబ్జజ ।
గజోష్ఠసన్నిభా యోనిర్యద్వాశ్వత్థదలోపమా ॥ ౭౦
కుణ్డా ‖ స్యుక్తాన్యధేదానీం శాన్త్యాదిగ్ం ప్రతికల్పయేత్ ।
యత్కుణ్డం యస్య కథితం శాన్త్యాదేస్తస్య తద్భవేత్ ॥ ౭౧

---

* ద్వౌ భారౌ. † నచాశ్రకుణ్డేషు యవా పఞ్చ ఏకో. § నవాః. ‖ ద్యుక్తా యథేదానీమ్.

అశ్వవారణశాలాసు చక్రయన్త్రం యథావిధి।
లిఖిత్వా తామ్రదావార్దౌ నిశాయామధివాసయేత్ ॥ ౯౨
సహస్రకృత్వగ్ం కర్తవ్యో హోమగ్ం * కుణ్డే శుభే యతః।
సమిద్భిర్యజ్ఞయోగ్యాభిః స్థాపయేత్కుమ్భమర్చితమ్ ॥ ౯౩
అథ ప్రభాతే శాలాయాం యన్త్రం ఖన్యాన్మహీతలే।
పోతుయేత్కుమ్భతోయేన గజానశ్వాఁ పృథక్పృథక్ ॥ ౯౪
సౌదర్శనేన మన్త్రేణ పుణ్యాహం వాచయేత్తథా।
నశ్యన్తి వ్యాధయస్తేషాం గజాశ్వానాం చతుర్ముఖ ॥ ౯౫
బలం † స్యాదధికంతేషామితి సప్తాహమాచరేత్।
బ్రాహ్మణేభ్యో ధనం దద్యా § ద్యథాశక్తి చ దక్షిణామ్ ॥ ౯౬
‖ ఊర్జస్వలమధో బ్రహ్మ గజాశ్వం జాయతే భృశమ్।
తథా చ ప్రత్యహం హోమస్స్యాత్సుదర్శనవిద్యయా ॥ ౯౭
ఇత్థం గోమహిషాదీనాం రక్షాం కుర్వీత మన్త్రవిత్।

❖ పురరక్షావిధిః. ❖

పురరక్షామథ బ్రహ్మ ప్రవక్ష్యామి యథాతథమ్ ॥ ౯౮
స్థణ్డిలే భద్రపీఠే తు కృత్వా చర్మమాలా పరిష్కృతామ్।
పురమధ్యే ప్రపాం కృత్వా జుహుయాత్సర్పిషా పునః ॥ ౯౯
పాలాశీభిస్సమిద్భిశ్చ దినాన్యేకోనవింశతిః।
దిక్ష్వష్టాసు తథా మధ్యే పురస్య కమలాసన ॥ ౧౦౦
ఖన్యాత్సౌదర్శనం ♦ యన్త్రం స్థాపయేత్కుమ్భమజ్ఞసా।
తోయేన ప్రోక్షయేద్విద్వాన్నగరం చక్రవిద్యయా ॥ ౧౦౧
ఋగ్భిశ్చ పావమానీభిఃప్రశస్తాభిర్యథాక్రమమ్।
పురద్వారేషు సౌధేషు మణ్టపేషు మహీభృతామ్ ॥ ౧౦౨
సర్వత్ర నిఖనేచ్చక్రం జుహుయా ॥ త్సమిదాదిభిః।
మరణవ్యాధిదుర్భిక్షజ్వరాదివ్యాధయగ్ం పునః ॥ ౧౦౩

---

* కుమ్భే ఉభే-కుణ్డే యథోదితే † భవత్యధికమితి సప్తాహం తు సమాచరేత్. § దాచార్యాయ చ. ‖ మార్గస్థలమధో. ♦ మన్త్రం. ॥ త్కుమలాదినా.

నశ్యన్తి బలవన్తశ్చ భవన్తి పురవాసినః ।
గ్రామమధ్యే తథా దిక్షు విదిక్షు చతురానన ॥ ౧౦౪
శృఙ్గాటకేషు సర్వేషు నిఖనేదాయుధా * ధిపమ్ ।
గృహవేతాలరక్షాంసి వ్యాధ † యశ్చ జ్వరాదయః ॥ ౧౦౫
న బాధన్తే పురం గ్రామమపస్మారాదయస్తథా ।
న తస్కరభయం కిఞ్చిదకాలమరణం తథా ॥ ౧౦౬
పురుషాయుషవన్తస్స్యుర్నరా ధాన్యధనాన్వితాః ।
సౌభాగ్యం కాన్తిరారోగ్యం తథా కులవివర్ధయః ॥ ౧౦౭
బ్రహ్మవర్చస § మిత్యేతద్బ్రాహ్మణానాం భవిష్యతి ।
పయస్విన్యో భవిష్యన్తి గావ్శ్చ పీనపయోధరాః ॥ ౧౦౮
‖ తద్రాష్ట్రేషు మనుష్యాణాం భద్రమేవ భవిష్యతి ।

❖ పన్నగనివారణమ్. ❖

అథ వక్ష్యామి తే బ్రహ్మన్ పన్నగానాం నివారణమ్ ॥ ౧౦౯
దేవాలయే నదీతీరే నన్దనోపవనేషు వా ।
చతుస్తమ్భసమాయుక్తం చతుస్తోరణభూషితమ్ ॥ ౧౧౦
అభితో దర్భమాలాభిశ్శోభితం హోమ ♦ మణ్డలమ్ ।
కృత్వా తస్మి ॥ న్నపాం కుమ్భాన్ స్థాపయిత్వా నవాపరాన్ ॥
ప్రాచ్యాం వేద్యాం పునశ్శ కుర్యాత్కుణ్డం పూర్వోక్తలక్షణమ్ ।
యజేదేతేషు కుమ్భేషు నవ ¶ మూర్తీర్యథాక్రమాత్ ॥ ౧౧౧
μ నివేద్య పాయసం తెభ్యశ్శ పశ్చాత్కుణ్డే హుతాశనమ్ ।
μμ ఆదదీతాథ తామ్రేణ తాలమాత్రం భుజఙ్గమమ్ ॥ ౧౧౩
ప్రకల్ప్య శేషమన్త్రేణ ప్రతిష్ఠాప్య పితామహ ।
తస్మింశ్చక్రం లిఖేత్తస్య మధ్యే మన్త్యాకృతిం పునః ॥ ౧౧౪

---

* దిభిః. † యో మకరాదయః. § మన్యద్భవత్ ‖ తద్రాష్ట్రేపి. ♦ మణ్డపమ్. ॥ న్న వాఽ. ¶ మూతీయఽథాక్రమమ్. μ నివేద్యం పాయసాన్నం స్యాత్. μμ ఆదదీతం తథా.

గరుడం శఙ్ఖపాలం చ కృష్ణమన్త్రిం చ వేష్టనమ్ ।
తన్నాగయన్త్రిం క్షీరేణ ఘృతేన మధునాపి చ ॥ ౧౧౫
దధ్నా శకృద్రసేనాపి స్నాపయేచ్చక్రవిద్యయా ।
పుష్పగన్ధప్రదీపాద్యైరుపచారైస్తథాపరైః ॥ ౧౧౬
ఇష్ట్వా నాగం స్వమన్త్రేణ చక్రం చక్రస్య విద్యయా ।
కుణ్డమధ్యే పునర్నాగయన్త్రిం ఖన్యాద్విచక్షణః ॥ ౧౧౭
తస్య చోత్తానరూపస్య హుతాశ ముపరి స్థితమ్ ।
కృత్వా దధ్నా ఘృతేనాపి పయసా మధునాపి వా ॥ ౧౧౮
సమిద్భిర్బ్రహ్మవృక్షస్య జుహుయాన్మన్త్రకోవిదః ।
సహస్రకృత్వగ్ర ప్రత్యేకమథ గోపయసోక్షితైః ॥ ౧౧౯
* నీవారభాగైస్సప్తాహం జుహుయాదయుతైరపి ।
అపో నస్త్వితిమన్త్రేణ జుహుయాత్సాధకోత్తమః ॥ ౧౨౦
త్రిష్వహస్సు వ్యతీతేషు పర్జన్యో మేఘవాహనః ।
† ద్రావయేదవనీం కృత్స్నాం భూయోపి సలిలోదయైః ॥ ౧౨౧

❖ అతివృష్టి ప్రశమనమ్. ❖

అతివృష్టిప్రశమనం ప్రవక్ష్యామి చతుర్ముఖ ।
పిఙ్గలాకారమాత్మానం ధ్యాత్వా ‡ పీయూషభావితమ్ ॥ ౧౨౨
శూలవజ్ర ⟨ధరం చాపి మన్త్రిణి ♦న్మన్త్రిభూషణమ్ ।
తైలాజ్యసిక్తై ॥ జుహుయాల్లాజసర్షపలావకైః ॥ ౧౨౩
జుహుయాజ్జ్వలితే వహ్నౌ వయుతం సప్తసాగరాత్ ।
వృష్టిశబ్దం పురస్కృత్య స్తమ్భయేతి పదద్వయమ్ ॥ ౧౨౪
ప్రయోక్తవ్యమిదం బ్రహ్మన్మన్త్రాన్తే మన్త్రవేదినా ।
అథ శామ్యతి సా వృష్టిర్మహతీ చక్రవిద్యయా ॥ ౧౨౫

* నీవారభక్షైః. † ప్లావయే. ‡ పి స్వకృతం తథా. ⟨కరం చాపి మన్త్రివిత్కాపి భూషణః. ♦ద్భూరిభూషయః. ॥ మధు చ రాజసర్షపలావకైః.

❖ రాష్ట్రాదీనాం క్షోభశాన్తిః. ❖

అథ రాష్ట్రపురాదీనాం క్షోభశాన్తిం తథా శృణు ।
అక్షకాష్ఠగతం చక్రం ప్రతిష్ఠాప్య యథావిధి ॥ ౧౨౬
పురే రాష్ట్రే * తథా ఖన్యాత్తత్కాష్ఠైర్ఘాతయాత్తథా ।
సహసా క్షోభమాయాన్తి వాజివారణసంకులమ్ ॥ ౧౨౭
రాష్ట్రం చ దుఃఖితం బ్రహ్మన్నవస్థం భవిష్యతి ।
యది శాన్తౌ మతిం కుర్యాచ్చక్రముద్వాస్య తత్పునః ॥ ౧౨౮
స్నాపయేద్భగవన్తం చ సహాశ్రకలశాంబుభిః ।
ధ్రువేత్యేవ ప్రశాన్తం స్యాద్దురితం పురరాష్ట్రయోః ॥ ౧౨౯

❖ రాష్ట్రాదిలమ్భనమ్. ❖

రాష్ట్రాదిలమ్భనం తేఽద్య ప్రవక్ష్యామి చతుర్ముఖ ।
ఉపేతం దలషట్కోణే కర్ణికాకేసరాన్వితమ్ ॥ ౧౩౦
చక్రాబ్జం కారయేద్భూమౌ మధ్యాయాం కమలాసన ।
తద్బహిర్నాభివలయం షడరం తద్బహిర్లిఖేత్ ॥ ౧౩౧
తద్బహిర్నేమివలయం జ్వాలామాలాసమన్వితమ్ ।
తద్బహిర్గ కల్పయేత్పీఠం చతుర్ద్వారపరిష్కృతమ్ ॥ ౧౩౨
† శోభోపశోభయుక్తం చ కృత్వా మణ్డలమీదృశమ్ ।
తస్మిన్ సుదర్శనం బ్రహ్మన్ పూజయిత్వా యథావిధి ॥ ౧౩౩
సమిద్భిరాజ్యైశ్చ హుత్వా మన్త్రం ప్రసీదతు ।
§ శృఙ్గే చక్రం దేహరాష్ట్రం దేహరాష్ట్రం తథా ధనమ్ ॥ ౧౩౪
ఇత్యేతాం ‖ పావనీం గాథాం జపాన్తే ప్రార్థయన్పరేత్ ।
♦ అథ తస్య పురం రాష్ట్రం గ్రామం చక్రం ప్రయచ్ఛతి ॥ ౧౩౫

❖ ప్రభ్రష్టరాజ్య ప్రాప్తివిధిః ❖

అథ ప్రభ్రష్టరాజ్యానాం ॥ మనుజానాం యథా శ్రియః ।
తథా వక్ష్యామి తే బ్రహ్మన్ను పాయం చక్రవిద్యయా ॥ ౧౩౬

---

* తథా చైవ. † భోగోప. § మహ్యాం త్వఙ్గే చక్రమేకం. ‖ పావకీమ్. ♦ యదితస్య. ॥ పురా భూతా.

* అన్తర్హితస్య పద్మస్య † స్యాత్పలాశచతుష్టయమ్ ।
§ అథాష్టౌ ద్వాదశ బ్రహ్మ షోడశాథ చతుష్టయమ్ ॥ ౧౩౨
వింశతిశ్చ తథా త్రింశద్ద్వ్యాక్రమేణ బహిశ్చదాః ।
ఇతి షడ్విధ ‖ పత్రస్య కర్ణికాయాం సుదర్శనమ్ ॥ ౧౩౩
♦ యేష్వథౌ షట్పఙ్కిరేషు పలాశేషు యథాక్రమమ్ ।
మూర్తీశ్చతస్రస్తు ప్రథమం తథాష్టౌ ద్వ్యధికా దశ ॥ ౧౩౪
షోడశాథ సహస్రం చ వింశతిశ్చ పితామహా ।
అథ ద్వాత్రింశతిం పశ్చాదన్తరాలేషు ॥ షట్స్వపి ॥ ౧౩౫
యథాక్రమం భూషణాని శ్రీవత్సప్రభృతీన్యథ ।
అష్టౌ శక్తీశ్చియా సార్ధం చకాదిం హోమ ¶ మణ్డలమ్ ॥
రవిం సప్తాధికాం పఙ్క్తి కుముదాదీనన్తరమ్ ।
ఇన్దాదీనథ దిక్పాలాం పూజయేన్మన్త్రకల్పవిత్ ॥ ౧౩౭
సమిద్భిర్ఘృతపాభిస్తిలైస్తు పద్మైస్తథా ఘృతైః ।
సహస్రకృత్వస్తు ప్రత్యేకం జుహుయాచ్చక్రవిద్యయా ॥ ౧౩౮
ఇత్థం గతే సప్తరాత్రే పీతరుద్ధాయ మన్త్రవిత్ ।
స్థాపితైస్తు పఞ్చవింశత్యా కుమ్భైశ్శాలికృతాసనైః ॥ ౧౩౯
ఘృతాదిపూరితైర్బ్రహ్మ చక్రవిద్యాభిమన్త్రితైః ।
రాజ్యభ్రష్టం ± మన్త్రహీనం దస్యుభిస్తు పరిపీడితమ్ ॥ ౧౪౦
రాజానం బ్రాహ్మణం వైశ్యం తథాన్యం దురితాహతమ్ ।
అభిషించేత్ స్మరన్ చక్రం తన్మన్త్రేణ విధానవిత్ ॥ ౧౪౧
తథా ప్రకల్పయేదన్త్రీం దాపయేద్దక్షిణాం గురోః ।
ఇత్థం కృతే చతుర్వక్త్ర సౌభాగ్యం ¶¶ రాజ్యలమ్భనమ్ ॥ ౧౪౨
దస్యుసాశో భవేద్భద్రం స్యాత్సుదర్శనతేజసా ।
ఆదావన్తే తథా బ్రహ్మ ¢ హంసమన్త్రవతా పునః ॥ ౧౪౩

---

* అధ. † స్యాత్పఞ్చాశచ్చతుష్టయమ్. § తథా. ‖ మన్త్రస్య ♦ ఇష్ట్వాషత్ యట్పఙ్కిరేషు ॥ సత్స్వపి. ¶ మణ్డపమ్. ± భాగ్య హీనం. ¶¶ రాజలఙ్ఘనం. రాజ్యలాభదమ్. ¢ విశ్వ.

నాశయేచ్చక్రమస్త్రేణ విషం స్థావరజఙ్గమమ్ ।

❁ సఙ్గ్రామవిజయవిధిః ❁

అథ సఙ్గ్రామవిజయం వక్ష్యామి కమలాసన ॥ ౧౪౯
కృపాణే తోమరే శక్తౌ శరేషు వలయే తథా ।
ఆయుధేషు తథాన్యేషు లలాటే వాజిహస్తినామ్ ॥ ౧౫౦
తథా ధ్వజ * పటాన్తేషు లిఖిత్వాచక్రమణ్డలమ్ ।
ప్రవిశ్య సమరం భీమం రిపూణాం రోమహర్షణమ్ ॥ ౧౫౧
హేషితేన తురఙ్గాణాం బృంహితేన విషాణినామ్ ।
హర్షనాదేన యోధానాం రథనేమిస్వనైస్తథా ॥ ౧౫౨
తురఙ్గమ ఖురక్షుణ్ణైః పార్థివైః పాంసుమణ్డలైః ।
తిరోహితనభస్యార్కం కృతాన్తసదనోపమమ్ ॥ ౧౫౩
† రుధిరాస్రావ సంక్షాన్తం వేతాలమిథునోద్యతమ్ ।
మాంససఙ్గ్రహ § ణోడ్డీనసహస్రశ్యేనసఙ్కులమ్ ॥ ౧౫౪
జ్వాలామాలామయం చక్రం ధ్యాయన్ జిత్వా రిపూనపి ।
అక్షునాగప్రహరణైర్నిష్క్రిమేత్పృతనాముఖమ్ ॥ ౧౫౫
అథవా రాజ్యసీమాసు శఙ్కుకాం ఖదిరసమ్భవామ్ ।
స్థాపయేచ్చక్రమన్త్రేణ హుతశిష్టఘృతోక్షితామ్ ॥ ౧౫౬
అగ్నిప్రాకారరూపాస్తైర్న శక్యం ప్రేషితుం పరైః ।
ప్రవేశే ‖ కమ్పనం బ్రహ్మన్ బ్రహ్మవిద్యా ప్రభావతః ॥ ౧౫౭
యత్ర యత్ర భయం పుంసాం తత్ర తత్రాభయం భవేత్ ।
చక్రమధ్యస్థమాత్మానం ♦ ధ్యాయన్తం కుపితాత్మనః ॥ ౧౫౮
పర్వతారోహణేఽరణ్యే సాగరప్లవనాదిషు ।
వ్యాఘ్రసింహవరాహాది సన్నిపాతే ఖలే పథి ॥ ౧౫౯

---

* పతాకేషు. † రుధిరస్రవసం. § ణాసీన. ‖ కింపున-బ్రహ్మన్ చక్ర. ♦ ధ్యాత్వాన్తం.

గచ్ఛన్న * భయమాప్నోతి చక్రమన్త్రమిమం జపన్ ।
తం నచ్ఛిన్దన్తి శస్త్రాణి న తం దహతి పావకః ॥ ౧౬౦
న చైనం క్లేదయన్త్యాపో యస్యైష హృదయే మనుః ।
బ్రాహ్మణక్షత్రవైశ్యానాం శూద్రాణాం కమలాసన ॥ ౧౬౧
ప్రతిలోమానులోమానాం కుర్యాత్సం † వననం పునః ।
సమిద్భిర్బ్రహ్మవృక్షాణామశ్వత్థవటవృక్షయోః ॥ ౧౬౨
ప్లక్షోదుమ్బరజాతీనా ¶ మపవర్గస్య పావకే ।
హోమం కుర్యాద్యథాసఙ్ఖ్యం తథా తజ్జాతియోషితామ్ ॥
బ్రాహ్మణశ్శ్రియమాప్నోతి హోమేన శ్వేతపఙ్కజైః ।
రక్తపద్మైర్నరశ్చేన్ద్రస్య వైశ్యస్య శ్వేతపాటలైః ॥ ౧౬౪
శ్రీఫలైరాహుతిం కుర్వన్ రాష్ట్రస్యాధిపతిర్భవేత్ ।
అజ్ఞేన న్యస్తమన్త్రేణ యాం స్పృశేదజ్ఞానాం నరః ॥ ౧౬౫
తస్య సా వశమాయాతి మృతం చాప్యనుగచ్ఛతి ।

❖ అపమృత్యునివారణమ్. ❖

అపమృత్యుజయం వక్ష్యే యథాతదవధారయ ॥ ౧౬౬
హోమశాలాగతే కుణ్డే సమ్య ‡గాధాయ పఙ్కజమ్ ।
తస్మిన్నావాహ్య ♦ దేవేశం పూర్వాకాణ్డైర్యథోక్తిభైః ॥ ౧౬౭
జుహుయాత్కోటిభిర్మన్త్రైర్యథాశక్త్యథవా పునః ।
ఇతి మాసద్వయం కుర్యాత్పావకం నియతేన్ద్రియః ॥ ౧౬౮
హోమాన్తే యది భూపాలస్తులారోహణమాచరేత్ ।
అన్యశ్చేదాత్మనోయత్స్వం దద్యాద్బ్రాహ్మణసాత్ప్రతి ॥ ౧౬౯
కలశైర్ ‖ పఞ్చవింశత్యా ॥ స్నాపయేచ్చక్రవిద్యయా ।
ఏవం కృతే చతుర్వక్త్ర కాలమృత్యుం జయేన్నరః ॥ ౧౭౦

---

* యమవా. † వనసామ్బుజ వలనం పునః. ¶ మపామార్గస్య. ‡ గారాధ్యపావకమ్. ♦ హేతీశం. ‖ స్థాప.

అపమృత్యుగ్ కథం తస్య తజ్జయే నాస్తి సంశయః ।
అథవా కాలమృత్యోశ్చ జయో పాయోఽవగమ్యతామ్ ॥౧౭౧
నిష్కైకస్యహిరణ్యస్య తైగ్ ప్రతికృత్య పితామహా ।
ద్విభుజం పురుషాకారం భ్రుకుటీకుటిలేక్షణమ్ ॥ ౧౭౨
దంష్ట్రాకరాలవదనం వరాహరుధిరేక్షణమ్ ।
యష్టిం కరేణ సవ్యేన పాశం వామేన బిభ్రతమ్ ॥ ౧౭౩
ప్రక్షాల్య పఞ్చభిర్గవ్యైగ్ పఞ్చోపనిషదా తథా ।
నవకైరభిషిచ్యాథ ధాన్యరాశిషు నిక్షిపేత్ ॥ ౧౭౪
ఆవాహ్య పశ్చాదావ్యాహృత్యా పూజయిత్వా స్వనామభిః ।
హోమమగ్నౌ ప్రకుర్వీత సమిచ్చరుఘృతైరపి ॥ ౧౭౫
ఋగ్భిర్గ కృతాన్తలిఙ్గాభిర్బ్రహ్మ వ్యాహృతిభిస్తథా ।
తతగ్ ప్రభాతే విప్రాయ తం పుమాంసం హిరణ్మయమ్ ॥ ౧౭౬
పూతాయ భగవద్భక్త్యా పఞ్చకాలానువర్తినే ।
దాపయేత్కాల * మృత్యుం చ జిత్వా స్యాత్ప్రాయషం పదమ్॥

❖ మారణవిధిః. ❖

అథ మారణమేతహిర్ శ్రూయతాం చతురానన ।
వివిక్తే కల్పయేద్దేశే హోమశాలాం విధానవిత్ ॥ ౧౭౭
తన్మధ్యే కలయేత్కుణ్డమాచార్యో దక్షిణాముఖః ।
గృహీత్వాతుస్య ఫలకాం హస్తద్వయసమాయతామ్ ॥ ౧౭౮
తదర్ధవిస్తృతాం బ్రహ్మ ఘనం చ చతురఙ్గులమ్ ।
తస్యాం లిఖిత్వా ద్వేష్యస్య వపుగ్ ప్రత్యక్షసంమితమ్ ॥ ౧౭౯
ప్రతికూలేఽథ నక్షత్రే రిపోరష్టమరాశిషు ।
కృష్ణపక్షే విశేషేణ ప్రకుర్యాన్మరణక్రియామ్ ॥ ౧౮౦
ప్రాచ్యాం భాగేఽథ కుణ్డస్య షడరం చక్రమాలిఖేత్ ।
కృష్ణసూత్రైరలఙ్కృత్య తస్మిగ్ చక్రం ప్రతిష్ఠితమ్ ॥ ౧౮౧

---

* మృత్యుం వా సజిత్వా స్యాయుషమ్. ఇత్యస్తి.

కృష్ణగన్ధైశ్చ కృష్ణపుష్పైశ్చ పూజయేత్ కృష్ణవారిభిః ।
* శ్మశానాద్వా సునిలయాద్వల్మీ కాన్మృదమాహరేత్ ॥ ౧౮౩
తాం రిపోశ్చ పాదధూలీభిర్వ్యామిశ్రాం కమలాసన ।
ఉన్మత్తరసమిశ్రేణ ఖరమూత్రేణ మేషయేత్ ॥ ౧౮౪
విష్ఠయా వా మృదా వాపి ద్వేష్యస్య ప్రతియాతనామ్
తస్యాం ప్రాణాన్ ప్రతిష్ఠాప్య మన్త్రేణానేన మన్త్రవిత్ ॥ ౧౮౫
ఉద్దీధమప్రమేయం చ మన్దరం భువనం తథా
క్రోధానిలౌ పశ్చిమాస్యం హుతాశం మధుసూదనమ్ ॥ ౧౮౬
ప్రచణ్డగోపనౌ రామం భాస్కరం పశ్చిమాననమ్ ।
సమధ్యం గోపనద్వన్ద్వమముష్యేతి పదం పునః ॥ ౧౮౭
జీవా ఇహ స్థితా శబ్దం విష్ణుదక్షోదయాంస్తథా ।
కోర్ధరూపం † తపస్యన్తం సర్వశబ్దమనన్తరమ్ ॥ ౧౮౮
విక్రమం విష్ణురాజాత్రివహ్నీ బన్ధూ చ గోపనమ్ ।
వనమాలాధరం రామం వాఙ్మనగ్ కాయ ఇత్యపి ॥ ౧౮౯
§ అథ మాయా తృతీయాన్తం లోడన్తం ‖ యాని యన్ముఖమ్ ।
స్వాహావసానముద్ధృత్య ప్రణవాన్తానికం? మనుమ్ ॥ ౧౯౦
తాం చ పాణినవతీం కుర్ద్దే ఖన్యాముత్తానశాయినీమ్ ।
ఫలకాస్థితమాకారమను ♦లిప్య పితామహ ॥ ౧౯౧
పూర్వోక్తయా మృదా పశ్చాత్పాణినం ప్రాణవిద్యయా ।
పాదేనాక్రాన్తహృదయో రోషలోహితలోచనః ॥ ౧౯౨
సహస్రకృత్వశ్చక్రస్య మన్త్రం భాషేత మన్త్రవిత్ ।
॥ వృషవృక్షప్రరూఢేన శఙ్కునా నేత్రయోర్హృది ॥ ౧౯౩
హస్తయోశ్చ పాదయోర్గుహ్యే శ్రోత్రయోర్నాసికోదరే ।
అన్యేష్వపి ప్రతీకేషు ¶వధం కుర్యాద్విచక్షణః ॥ ౧౯౪

---

* శ్మశానాదా. † నశ్యన్తం. § ప్రథమాయాం. ‖ధాన్యవాన్ముఖమ్. ♦లిఖ్య. ॥ అక్షవృక్ష-అథవా-విషవృక్ష-ఇతి ప్యాత్కిమ్. ¶వేధం.

తథా కృతే రిపోస్తత్ర్కాత్ర హీనం భవిష్యతి ।
అథ కుణ్డే శ్మశానాగ్నిం నిదధీత పితామహ ॥ ౧౯౪
దర్భైశ్చ పరిస్తరే ద్వెద్యాం దక్షిణాపశ్చిమోన్ముఖాన్ ।
పరిధిం తద్వదాకీర్య కృత్వా రక్షాం తథాత్మనః ॥ ౧౯౫
ఋత్విగ్భిష్టోడశాద్దిష్టైర్వాచ్యధ్యయనే కృతే ।
బ్రాహ్మణేభ్యో ధనం దత్వా హేతిరాజమనుస్మరన్ ॥ ౧౯౬
అశ్వకాష్ఠప్రక్ష్తాభ్యాం సుశ్క్లివాభ్యాం యథావిధి ।
కృష్ణపన్నగరాజీల కృష్ణాతు ఋణజోక్షితైః ॥ ౧౯౭
మరీచైస్సర్షపైః * యుక్తానష్టధాన్యాష్టధాన్వితాన్ ।
సమిధోఽశ్వస్య జుహుయాత్సహస్రం ప్రతివాసరమ్ ॥ ౧౯౮
రిపునక్షత్ర వృక్షాణాం సమిధశ్చాపి మన్త్రవిత్
మన్త్రాన్తై శత్రునామానం మారయేతి ప్రకీర్తయేత్ ॥ ౨౦౦
† హోతవ్యం చావమానేన హోమం కృత్వా దినే దినే ।
యావద్భవతి కృత్యాయా దర్శనం జాతవేదసి ॥ ౨౦౧
క్రమెణతావజ్జు హుయాద్యావరానేకవింశతిమ్ ।
ఫలకామపి వెదిస్థాం హోమధూపేన ధూపయేత్ ॥ ౨౦౨
అగురుం గుగ్గులం చాపి ధూపార్థ మనలె దహెత్ ।
అథ సప్తస్వతీతేషు దివసెషు పితామహ ॥ ౨౦౩
సప్తస్వహస్సు మధ్యె చ యథాక్రమమమీ జ్వరాః ।
ఆకొశా వేదనా తీవ్రా గాత్రాణామవిధేయతా ॥ ౨౦౪
హిక్కా నిశ్వాసవిచ్ఛేదో జిహ్వావాని స్తథారిపోః ।
భవన్తి హి ప్రభావేన చక్రమన్త్రస్య నిశ్చితమ్ ॥ ౨౦౫
ఇతి ద్వినప్తకేఽతీతే దివసేఽనన్తరే పునః ।
మధ్యరాత్రె కృతె హోమే § కృత్యా తస్యాద్విభావసోః ॥ ౨౦౬

---

* మిశ్రైస్తథాన్యైశ్చాష్టధాన్వితైః. † హోతవ్యశ్చ పరిమాణెన. § కృత్యాం తస్యా.

త్రిశూలభీషణైర్హస్తై * స్సప్తభిస్త్రిభిరఙ్కితైః ।
జిహ్వాయా రక్తవర్ణాయా లేలిహానా నిజం ముఖమ్ ॥ ౨౦౬
ఉద్గిరన్తీ స్వనేత్రాభ్యామాజ్యసిక్త హవిర్భుజమ్ ।
నరాస్థిమాలాం బిభ్రాణా † పురీతత్కృతమేఖలా ॥ ౨౦౭
కపోలకుణ్డలోపేతా ప్రహసన్తీ భయానకమ్ ।
దణ్డం ఘణ్టాం తథా శూర్పం మార్జనీం పాశమణ్డలమ్ ॥ ౨౦౮
బిభ్రతీ లమ్బమానాభ్యాం ¶ హస్తాభ్యాం ముక్తమూర్ధజా ।
అధిరూఢాపరస్కన్ధమన్ధకారనిభాకృతిః ॥ ౨౦౯
స్ఫులిఙ్గమణ్డలశ్చైవ విముక్తాటోపభీషణా ।
ఉత్థాయ ప్రాఞ్జలిర్భూత్వా కింకరోమీతి భాషతే ॥ ౨౧౦
అభిధాస్యత్యథాచార్యగ్ం ప్రాణాఞ్ఛర రిపోరితి ।
ఆదిష్టా సా తథేత్యుక్త్వా రిపుం తస్య మహాత్మనః ॥ ౨౧౧
అపి దూరస్థితం హత్వా గురుం పునరుపైష్యతి ।
అథ ‡ పూర్ణాహుతిం హుత్వా హోతృభిస్సహ మన్త్రవిత్ ॥
♦ ద్వావింశే దివసేలఙ్కం పఠఙ్గమిమం జపేత్
తథాపరాజితం మన్త్రం నారసింహమనుం తథా ॥ ౨౧౩
ఘృతాదిపూరితైర్గ్ం కుమ్భైర్వింశత్యా పఞ్చభిర్గ్ం పునః ।
ఆత్మాభిషేకం = కుర్వీత చక్రమన్త్రాభిమన్త్రితైః ॥ ౨౧౪
ఏనసో ముచ్యతే / తస్మాత్తథా శాన్తిర్భవిష్యతి ।

❖ ఉచ్చాటనమ్ ❖

ఉచ్చాటనం ప్రవక్ష్యామి యథావత్కమలాసన ॥ ౨౧౫
నిమ్బదుత్తూరపత్రాణాం శ్మశానాఙ్గారమిశ్రితైః ।
రసైరష్టస్య ? కామేన ద్విహస్తే ప్రేతవాససి ॥ ౨౧౬

---

* స్సన్దశితశరాదిభిః. † నూపురీకృతమేఖలా. ¶ స్తనాభ్యాం. ‡ పూర్వా. ♦ ద్వాదశే. = కుర్వన్తి / తస్య. ? కామేన ద్విహస్తే ప్రత.

షట్కోణే నాభినేమ్యబ్జే మండలే క్రమశో లిఖేత్ ।
నామధేయం రిపోరన్తర్గ * ప్రోచ్యయామే థ పశ్చిమే ॥ ౨౧౪

యకారం భువనం బ్రహ్మ రుకారం † భువనం తథా ।
శిష్టేషు త్రిషు కోణేషు ♦ తథాన్యే మండలాదయః ॥ ౨౧౫

తదారూఢం రిపుం చాపి కుణ్డే చాపాకృతౌ పునః ।
సమిధ్భిర్నింబవృక్షస్య తథా చ విషభూరుహైః ॥ ౨౧౬

జుహుయాదభితో వహ్నేవమృతం ప్లోషయన్ రిపుమ్ ।
యత్ర ధ్వజం తం బధ్నీయాదుచ్ఛ్రితే చైత్యపాదపే ॥ ౨౧౭

అహోభిరేకవింశత్యా రిపుస్తస్య మహానపి ।
అధిష్ఠానం నిజం హిత్వాభార్యాపుత్రాదిభిస్సహ ॥ ౨౧౮

పలాయతే దిగన్తేషు న క్వచిల్లభతే స్థితిమ్ ।

❖ విద్వేషణమ్. ❖

అథ విద్వేషణం బ్రహ్మన్ యథావదవధారయ ॥ ౨౧౯

అశుపాదపకాష్ఠేన స్నిగ్ధయోరాకృతిద్వయోః ।
కృత్వా తయోర్లిఖేన్మన్త్రం నామధేయం తయోరపి ॥ ౨౨౦

విద్వేషయ పదోపేత ¶ మన్మజాధ్వాఙ్క కాకయోః ।
ఆఖుమార్జారయోర్బ్రహ్మ తథా సర్పమయూరయోః ॥

తథాన్యేషాం విరుద్ధానాం తిరశ్చాం పక్షిణామపి ।
నిబధ్ధ్యా రజ్జుమాయామాం మూర్ధజైర్మహిషాశ్వయోః ॥

తథా తే ఆకృతీ బధ్వా / వ్యస్తయోస్తు కృతం ముఖమ్ ।
అపిదధ్యాత్తయోరాస్యం జపేన్మన్త్రం షడక్షరమ్ ॥ ౨౨౧

తుణ్డే చ హోమం కుర్వీత సమిధ్భి = ర్మృత్యుబన్ధయోః ।
అష్టోత్తరసహస్రేణ యు హుయాదగ్నౌ సుదర్శనమ్ ॥ ౨౨౨

---

* ప్రాచ్యే యామ్యే థ పశ్చిమే । కకారం భువనం బ్రహ్మన్నీకార భువనం పునః † భువనమ్. ♦ సర్వకోశేష్వపి అశుద్ధిః. ¶ మన్మజాధ్వాంక్షతార యోః. ❖ ధ్యారజ్జుమాయాయా. / ప్యత్యస్తం యోః కృతా ముఖీ-వాస్తాధోస్తు కృతాముఖీ । / కృతేఖన్యా-అథ ఖన్నా. = మృణబాలయోః. యు ధ్యాయన్న.

యుధ్యేత స్నిగ్ధయోర్వ్వన్వం కాకోలూకాదిసంమితమ్ ।
ఇత్థం దశ స్వతీతేషు దివసేషు స మన్త్రవిత్ ॥ ౨౨౯
అపాకృష్యతి దమ్పత్యో * ర్మమత్వం మిత్రయోరపి ।
† ఖీరైస్నానాత్తయోర్భూయగ్ ప్రీతిర్భవతి పూర్వవత్ ॥

❖ స్తమ్భనమ్ ❖

అథాభిధీయతే బ్రహ్మ స్తమ్భనం తం నిశమ్యతామ్ ।
శిలాతలే లిఖిత్వాధ చతుష్కోణ చతుష్టయమ్ ॥ ౨౩౦
తేషు ప్రత్యేకమాలిఖ్య § పత్రై ర్దివ్యైగ్ పితామహ ;
గృహం వామనమన్త్రం ‖ తమిన్దు కాన్తచతుష్టయమ్ ॥ ౨౩౧
వజ్రాఙ్కమపి పుష్పైస్తత్పూజయేత్కనకప్రభమ్ ;
స్థాపయిత్వా ♦ స్థణ్డిలేఽస్మిన్నాసిత్వా మన్త్రమీరయేత్ ॥ ౨౩౨
స్తమ్భయేతి పదం చాపి జుహుయాదరకఖణ్డికాః ।
/ స్తమ్భనం స్యాత్ ఝుడిత్యేవం వివాహే గర్భలాభకే ౨౩౪
వాదజల్పవితణ్డాసు కథాస్వపి చ వాదినామ్ ।
వక్ష్యామి] స్ఖలనం బ్రహ్మ లిఖిత్వా ప్రతియాతనామ్ ॥ ౨౩౫
? ద్వేష్యస్యాలయవై స్తల్యా గోమయాఙ్గారమిశ్రితైః ।
తదఙ్గైషు లిఖేన్మన్త్రం తద్బీజేన సమన్వితమ్ ॥ ౨౩౬
అథ స్యాచ్ఛక్తిహీనం తు 4 మతిద్వేషస్య దేహినః ।
ఆథ తె తాడనం వక్ష్యే (దుత్తూరహయమారయోః ౨౩౭
అర్కస్య చ రసే బ్రహ్మ శ్మశానాఙ్గారమిశ్రితైః ।
లిఖిత్వా ప్రతికృతిం బిల్వ కాష్ఠే ప్రేతస్య వాససి ॥ ౨౩౮
శఙ్కుకీలమథాధాయ చతురఙ్గులసంమితమ్ ।
అఙ్గాని తాడయేత్తస్య తెన కీలెన మన్త్రవిత్ ॥ ౨౩౯

---

* మమృత్యు. † ఖీరస్నానాత్. § ప్రిత్రై. ‖ తమిన్ద్ర. ♦ తలె తస్మిన్. / స్తమ్భనస్య ఝుడిత్యేవ] తిలక. ? ద్వేష్యస్య నయమే నస్తు భిఙ్గాగోమయ కుమ్భకైః । తదన్తైషు. 4 మయి ద్వేష్యస్య (దుధూరం భయ.

షడక్షరస్య కుర్వీత నిత్యం జప మతన్ద్రితః ।
ధనాదిహాని స్తస్య స్యాన్న వ్యస్తే ద్వేష్టి సమ్వ్రవిత్ ॥ ౨౪౦

❖ వశీకారః. ❖

వశీకారమహం బ్రహ్మ భూపతీనాం బ్రవీమి తే ।
* కుష్ఠకుఙ్కుమసిద్ధార్థకపూగరాగురుచన్దనైః ॥ ౨౪౧
గోరోచనాన్వితైశ్చాపి కుసుమ్భరజసా సహ ।
భూర్జపత్రే లిఖేచ్చక్రం షడరేషు షడక్షరమ్ ॥ ౨౪౨
తద్బహిర్ద్వాదశారం చ నాభినేమిసమన్వితమ్ ।
ద్వాదశాక్షరమాలిఖ్య ద్వాదశారం తతో బహిః ॥ ౨౪౩
అష్టాక్షరేణ మన్త్రేణ హంపమన్త్రేణచాన్వితమ్ ।
తద్బహిర్ద్వాదశజ్వాలం పాశాఙ్కుశమనుద్వయమ్ ॥ ౨౪౪
సాధ్యస్య నామధేయేన ప్రణవేనాన్తరాఙ్కితమ్ ।
ఆభిషోడశభిర్బహ్మ విదర్భితమనన్తరమ్ ॥ ౨౪౫
తదేతద్గులికాం కృత్వాపద్మసూత్రేణవేష్టితామ్ ।
చక్రాబ్జే వాసితాం కృత్వా పూజితాం కుసుమాదిభిః ॥ ౨౪౬
హోమం పద్మాకృతౌకుణ్డే కృత్వా కుసుమసర్పిషా ।
ద్వాదశాహాని కృత్వైవం † మజ్జల్యాదీని సాధయేత్ ॥ ౨౪౭
రాజాదయో ముఖం తస్య ప్రేక్షన్తే వివశా ఇవ ।
తస్య దూరాత్పలాయన్తే కూష్మాణ్డప్రముఖా గ్రహాః ॥ ౨౪౮

❖ పాతాలసాధనమ్ ❖

రసాతల ప్రవేశం తే కథయామి చతుర్ముఖ ।
బిల్వదారుం సమాసాద్య కుసుమ్భరజసా సుధీః ॥ ౨౪౯
లిఖిత్వా షడరం చక్రం బహిస్తస్యాథమన్త్రవిత్ ।
¶ యథోపదేశం పాతాలం పన్నగాసురసఙ్కులమ్ ॥ ౨౫౦

---

* కుష్ఠం చ కుఙ్కుమం లోధ్రం. † మజ్జలాదిషు.
¶ యథోద్దేశం చ.

లిఖేత్కృత్వా పునర్గ కుణ్డం తస్మిన్నాథాయ పావకమ్ ।
జుహుయాన్నరమాంసేన జపేన్మన్త్రం చ సర్వశః ॥ ౨౫౧

ద్వాదశాహేన తే పశ్చాత్పాతాలతలసంశ్రయాః ।
ఉపస్థాస్యన్తి తం భీతా యువత్యర్గ కామపీడితాః ॥ ౨౫౨

తం గ్రహిష్యన్తి భర్తారమహం పూర్వం శుచిస్మితాః ।
పాణిభిర్లోలవలయైర్గ కామయానాగ్ర ప్రియంవదాః ॥ ౨౫౩

రసాయనాద దాస్యన్తితసై్మ పాతాలవర్తినే ।
* తదృతుణేన దీర్ఘాయుస్తాభిస్సహ యథేప్సితమ్ ॥ ౨౫౪

రంస్యతే రమ్యదేశేషు యత్ర వా జాయతే రుచిః ।

❖ ఖడ్గసిద్ధిః. ❖

ఖడ్గస్యసాధనం బ్రహ్మన్నిదానీం కథయామి తే ॥ ౨౫౫

అశ్వత్థపత్రాన్తరితం ఖడ్గం శాస్త్రోక్తలక్షణమ్ ।
† స్పృష్ట్వా షడక్షరం మన్త్రం జపేద్ధ్యాత్వా సుదర్శనమ్ ॥

అథ ఖడ్గస్య తాపస్యా త్సయక్ష్యాదీని జేష్యతే ।
తస్మిన్ ధూమాయమానే తు గన్ధర్వాధిపతిర్భవేత్ ॥ ౨౫౬

తస్మిన్ జ్వాలాముఖే బ్రహ్మ విద్యాధరపతిర్భవేత్ ।
గృహీత్వా తం పునర్గ ఖడ్గం యథేష్టం లోకమాప్నుయాత్ ॥

❖ పరకాయప్రవేశః. ❖

గోమయేనోపలిప్తేఽథ శూన్యాగారే పితామహ ।
చక్రం లిఖిత్వా సుమనాస్సితపుష్పైరలంకృతమ్ ॥ ౨౫౭

§ వ్రణహీనం శవం తస్మిన్ బ్రాహ్మణస్య నృపస్య వా ।
ప్రాచీనశిరసం కృత్వా మాహిషేణ ఘృతేన తమ్ ॥ ౨౫౮

పాదయోర్మన్త్రవిల్లిఙ్గ్వేదసహాయో ఽప్రమత్తధీః ।
తద్వక్షసి పదం కృత్వా మన్త్రిరాజమిదం జపేత్ ॥ ౨౫౯

* తతర్గ ప్రభావాత్. † దృష్ట్వా. § ప్రాణహీన.

ప్రత్యహం జుహుయాదగ్నౌ సమిద్భి * ర్వేత్రభూరుహైః ।
కృతే సఙ్ఖ్యం? జపేన్మన్త్రం § జపహోమైర్గ పితామహా ॥ ౨౬౨
ఉత్థాస్యతి శవగ్ం ప్రాణీ నిశీథ కల్పితాఞ్జలిః ।
సతసై్మ మన్త్రసిద్ధాయ వక్తి దివ్యం రసాయనమ్ ॥ ౨౬౩
పాదుకామఞ్జనం ఖడ్గం ప్రదాస్యతి యథేప్సితమ్ ।
యదిదం తేన ఖడ్గేన హత్వా) శ్నీయా త్తదామిషమ్ ॥ ౨౬౪
త్రైలోక్య † విషయం జ్ఞానం లప్స్యతే చతురానన ।
వలీపలితహీనత్వ మమరత్వం చ సేత్స్యతి ॥ ౨౬౫
నిధానాన్యపి గూఢాని ప్రత్యక్షమివ పశ్యతి ।

❖ రససిద్ధిః ❖

రసం విమృజ్య పాషాణే లిఖేచ్చక్రం షడశ్రకమ్ ॥ ౨౬౬
రసం నిధాయ మూషాయాం బధ్వాద్రవైర్యథోచితైః ।
కృత్వాభిమన్త్రితం బ్రహ్మ చక్రమన్త్రేణ కల్పవిత్ ॥ ౨౬౭
ఉపయుఞ్జీత మేధావీ జపేచ్చాపి షడక్షరమ్ ।
ఆరోగ్యం బలమైశ్వర్యం కాలమృత్యువ్యతిక్రమమ్ ॥ ౨౬౮
వాగ్మిత్వం బుద్ధిమత్వం చ రూపసంపన్నవయాః ।
నభస్తలే గతిశ్చాపి సాక్షాదివ గరుత్మతః ॥ ౨౬౯
ఇత్యాదయో గుణాస్తస్య భవిష్యన్తి న సంశయః ।

❖ పాదుకాసిద్ధిః. ❖

యథా న పాదభేదస్యాద్దూరం గత్వాపి తచ్ఛ్రిణు ॥ ౨౭౦
కాకజఙ్ఘాముపాదాయ కోకిలేక్షణసంహి (మి) తామ్ ।
బలాం ♦ మోటారసై స్తేషాం శరపుఙ్ఖరసాన్వితైః ॥ ౨౭౧
4 సర్షపస్నేహసంమిశ్రైశ్చక్రమన్త్రాభిమన్త్రితైః ।
4 లిప్త్వా పాదయుగం చక్రం కృత్వారణ్యమహాపథే ॥ ౨౭౨

---

* నేత్ర. § తత్తద్ధోమైః.) నీయా † విజయం. ♦ మోటాం.
4 సహస్రస్తైన. 4 లిప్తపాదయుతం చక్రం గత్వారణమహిపథమ్.

యోజనానాం సహస్రే ద్వే న ఖేదం సమవాప్నుయాత్ ।

యక్షీసాధనమ్.

యక్షీసిద్ధిం ప్రవక్ష్యామి తాం లిఖేత్ ఝుమ † వాససి ॥ ౨౨౩
న్యగ్రోధమూలే తాం / ధ్యాత్వా యక్షీవిద్యాం జపేద్బుధః ।
ఆరాధ్య గుగ్గులూత్థేన ధూపేన కమలాసన ॥ ౨౨౪
సమిధ్విటవృక్షస్య తథాశోక కరఞ్జయోః ।
రక్తపద్మస్రిలైశ్చాపి జుహుయాజ్జాతవేదసి ॥ ౨౨౫
ఏకవింశతి రాత్రాన్తే కమ్ప తెన వటో ముహుః ।
దృఢబుద్ధిర్న పునశ్చాపి మన్త్రిమేవం జపేద్బుధః ॥ ౨౨౬
అథ ప్రత్యక్షరూపా సా యక్షీ కల్యాణలక్షణా ।
స్నిగ్ధెవ జననీ సిద్ధిం = తస్మై దత్వా యథేప్సితామ్ ॥ ౨౨౭
అమునైవ విధానేన యక్షా వైశ్రవణాదయః ।
ప్రత్యక్షభూతా దాస్యన్తి సాధకేన వృతం ⁞ వరం ॥ ౨౨౮
యథా యథాఽధికో హోమో జపో వా కమలోద్భవ ।
అముష్య చక్రమన్త్రస్య పఞ్చకోటిర్యథోత్తరమ్ ॥ ౨౨౯
తథా తథా ♦ పదాన్యేతా న్యవధూయెత కిల్బిషమ్ ।
ఆదిత్యానాం శశాఙ్కస్య వసూనాం మరుతామపి ॥ ౨౩౦
అశ్వినోర్వాసవస్యాపి మన్వాదీనాం తపస్వినామ్ ।
రుద్రాణాం బ్రహ్మణశ్చాపి చక్రమన్త్రిస్య వైభవాత్ ॥ ౨౩౧
సహస్ర కొటసఙ్ఖ్యేన హోమేన చ జపేన చ ।
తపసా చాతితీవ్రేణ లభతే వైష్ణవం పదమ్ ॥ ౨౩౨
కిం భూయసా ప్రలాపేన యత్తేష్టం యద్భవిష్యతి ।
స తెన తేన లభతే పాపెభ్యోపి ప్రముచ్యతే ॥ ౨౩౩

---

† వాససీమ్ / స్నాత్వా = రక్షేద్ధత్వా ⁞ వృతమ్
♦ వదాన్యేతా న్యావేద్యావిహ.

ఇత్యేతత్కథితో బ్రహ్మ షడక్షరమహామనోః ।
* కలాస్సంగ్రహయాపేణ రహస్యస్సర్వసిద్ధిదః ॥ ౨౮౪

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది
పాద్మోత్తరే చర్యాపాదే
† సుదర్శనమహామన్త్ర వైభవో నామ
ద్వాత్రింశోఽధ్యాయః.

త్రయస్త్రింశోఽధ్యాయః.

❖ ఔపచారిక మన్త్రకల్పః. ❖

బ్రహ్మా :—

అథోపచారికాన్ § మన్త్రాన్శ్రుత్వా మే భగవన్నహమ్ ।
♦ ప్రయుజ్యమానైర్యైర్న ప్రీతిమాన్హతి తే భవిష్యతి ॥ ౧

శ్రీభగవాన్ :—

బ్రహ్మన్నారాధనాఙ్గాని మన్త్రాణ్యవహితశ్శృణు ।
యానిశ్రుత్యన్తభాగేషు శృణ్వన్తి బ్రహ్మవాదినః ॥ ౨

♦ బ్రహ్మకోశం పురస్కృత్య కకుభం / బ్రహ్మమస్తకమ్ ।
వైరాజం దేవరం పశ్చాదేకనేత్రమృగేశ్వరౌ ॥ ౩
పవిత్రభువనౌ చాపి బ్రహ్మచణ్డవనాలయౌ ।
హుతాశవామనౌ పద్మాగోపనౌ వినతాత్మజమ్ ॥ ౪

---

* కాలస్సంగ్రహ. † క్వచిత్పాఠే. "ఐహికాముష్మికసుదర్శన" ఇతి అక్షరాణి దృశ్యన్తి, "ఫలప్రద" ఇత్యపి పదం యోజితం చేత్ సాధుసమన్వీయాత్. § సర్వాన్ ఇతి క్వచిత్పాఠః. ♦ ప్రోచ్యమానైర్యథాప్రీతిః. ♦ బన్ధుకోశం. / బన్ధుమస్తకమ్.

విఘ్నేశం మన్దరం కాన్తం కలాత్మం చ జయాజయౌ ।
పీయూషరామౌ శ్రీకుమ్భౌ సూక్ష్మం గోపనపశ్చిమౌ ॥ ౪
వరుణం భద్రహస్తాన్తం విఘ్నేశం పాటలప్రియమ్ ।
అనిరుద్ధం § జయేణేశౌ శుక్లం జయమథోదయమ్ ॥ ౫
భాస్వన్తమృతధామానం శత్రుదాహకవామనౌ ।
। పద్మాదిదేవౌ శ్రీవత్సం దక్షం భాస్కరగోపనౌ ॥ ౬
పవిత్ర † భువనౌ వహ్నిభువనౌ శత్రుదాహకమ్ ।
పశ్చిమాస్యం ౪ మకారం చ హుతాశనసుధారసౌ ॥ ౭
అన్తిమం కకుభం కృత్వా జితన్తామనుమీరయేత్ ।
భానువిష్ణుధ్రువం బీజం బ్రహ్మన్నేతస్య కల్పయేత్ ॥ ౮
అఙ్గాన్యప్యమునా కుర్యాదృషిస్సనక ఉచ్యతే ।
ఛన్దోఽనుష్టుప్తథైతస్య దేవతా * పురుషోత్తమః ॥ ౯
జపోఽమృతపదం హోమం ♦ కృతం షోడశలక్షవత్ ।
ధర్మార్థకామమోక్షార్థం పుంసాం సర్వం ప్రయచ్ఛతి ॥

❖ పఞ్చోపనిషన్మన్త్రాః ❖

పఞ్చోపనిషదాం మన్త్రానథ తే కథయామ్యహమ్ ।
పరమేష్ఠి పురాణ విశ్వో నివృత్తస్సర్వ ఏవ హి ॥ ౧౨
ఆమ్నాయాదిం క్రోధరూపం ౪ సఙ్కర్షణగజాననమ్ ।
దక్షనిరుద్ధౌ / పాపఘ్న వహ్నిగోపనమారుతాఙ్గ ॥ ౧౩
పవిత్రపావకౌ దక్షమాధావౌ పద్మసమ్భవ ।
క్రోధకాస్తుభ శఙ్ఖాద్యైర్గోపనం జయమన్దరౌ ॥ ౧౪
విఘ్నేశమాధవౌ చాన్తే పరమేష్ఠినమీరయేత్ ।
ఋషిరాదిత్యనామాస్య చ్ఛన్దో గాయత్ర ముచ్యతె ॥ ౧౫

---

§ జయేణాంశౌ. । పద్మాం చ దత్తం. † విక్రమౌ. ౪ మహా మోయమ్. * పురుషో మహాఙ్గ. ♦ కుర్యాత్. ౪ సఙ్కర్షణ వినాయకాః. / నాన్తాని.

దేవతా చ సదా విష్ణు ర్జపేద్ద్వాదశలక్షవార్ ।

❁ పురుషమన్త్రః ❁

ప్రథమం ప్రణవం కృత్వా ధూలికేతన గోపనౌ ॥ ౧౬
విష్ణోశ్చ ద్వితయం దక్షకలాన్తౌ పశ్చిమాననమ్ ।
వహ్న్యాదిదేవౌ శఙ్ఖాఖ్యం పశ్చిమం భువనం తథా ॥ ౧౭
పావకం * భువనం పశ్చాచ్చక్రం చాహకగోపనౌ ।
జయదక్షౌ భద్రపాణీ దేవదత్తౌ తథాన్తిమౌ ॥ ౧౮
ఇత్యేవం పౌరుషం మన్త్రమీరయేన్మన్త్రకోవిదః ।
ఋషిం నారదమస్యాహుశ్ఛన్దో గాయత్రమీరితమ్ ॥ ౧౯
దేవతా వాసుదేవశ్చ శృణు విశ్వమతఞ్చ పరమ్ ।

❁ విశ్వమన్త్రః ❁

తారాగ్నిగోపనౌ ♦ దక్షభద్రపాణీ కలాన్తిమౌ ॥ ౨౦
పవిత్రవహ్న్యాదిదేవాఞ్ఛఙ్ఖం వరుణవిక్రమౌ ।
శ్రీవత్సకుంభౌ విజయమన్దరౌ విష్ణుమాధవౌ ॥ ౨౧
ఇతీరితో విశ్వమన్త్రస్తు పునరర్షిస్తు భృగుర్మనోః ।
ఛన్దో గాయత్రమేతస్య వాచ్యస్సఙ్కర్షణాభిధః ॥ ౨౨

❁ నివృత్తమన్త్రః ❁

ఉద్గీథకుమ్భాదిదేవౌ విష్ణోశద్వయమస్తకమ్ ।
మన్దరం § వరుణం పాపహననం వహ్నిగోపనౌ ॥ ౨౩
వాయుం విష్ణ్వీశ్వరం రామం పీయూషం ‖ వసుమస్తకమ్ ।
ఏకనేత్రం వాయుమాదిదేవాఞ్చ రాజమన్దరౌ ॥ ౨౪
మనుప్యేశం మృగేశానం నివృత్తిమమరీరితః ।
ఋషిస్తు నారదశ్ఛన్దో గాయత్రం పూర్వమీరితమ్ ॥ ౨౫
ప్రద్యుమ్నో దేవతాఽనేన నివృత్తిం లభతే పుమాఞ్ ।

---

* శ్రీధరం పశ్చాత్ శత్రుం. ♦ భద్రపాణిదక్షమాన్తిమౌ.
§ సగ్రహణం. పాఠ. ‖ సమఘూనం

❁ సర్వమన్త్రాః. ❁

ప్రణవం పీతవర్ణాభం గోపనం మానుషేశ్వరమ్ ॥ ౨౬
మాధవీం సగిణం పాపహననం వహ్నిగోపనౌ ।
చతుర్గతిం కలాత్మానం కుమ్భం పావకగోపనౌ ॥ ౨౭
వైరాజమన్దరౌ స్యాతా ముద్దాయ చతురానన ।
గజాస్యం దేవదత్తాన్తం సర్వమన్త్రం ప్రకల్పయేత్ ॥ ౨౮
ఉష్ణిక్ఛన్దగ్ వున స్త్వస్య ద్రష్టాస్యాన్నీలలోహితః ।
అనిరుద్ధో దేవతా చ మనవగ్ పఞ్చ కీర్తితాః ॥ ౨౯
పఞ్చోపనిషదగ్ పుణ్యా * స్తా ఏతాశ్చతురానన ।
మహాపాతకనాశిన్యగ్ † పరాకాది ఫలప్రదాః ॥ ౩౦
ఏతాస్సమ్యగధీతే యో వేదాన్తానథవాఖిలాన్ ।
తావుభౌ సదృశౌమన్యే § పఞ్చభూశ్చస్యతేఽధునా ॥ ౩౧
ప్రాయశ్చిత్తేషు హోమేషు ప్రతిష్ఠాప్రోక్షణాదిషు ।
ప్రయుఞ్జీత పుమానేతాస్సర్వపాపప్రణాశినీః ॥ ౩౨

❁ శాన్తిమన్త్రచతుష్టయమ్ ❁

అతగ్ పరం ప్రవక్ష్యామి శాన్తిమన్త్రచతుష్టయమ్ ।
ప్రణవం మధుహన్తారం పవనం మధుసూదనమ్ ॥ ౩౩
భాస్కరం పురుషాత్మానం గదివిఘ్నేశమాధవాన్ ।
భల్లాయుధం మృషీ ‖ కేశమగ్నిం భల్లాయుధోదయమ్ ॥ ౩౪
కుమ్భం మృగాఙ్కపీయూషా కమలాననమన్తిమమ్ ।
శుక్లం ♦ కుమ్భమథో శత్రుం భాస్కరం గోపనం తథా ॥ ౩౫
ఇతీరయేన్మనుం బ్రహ్మ ఋషిస్యాద్దేవతా / మనోః ।

---

* స్తాపవ. † పారత్యాది. § కోశేషు సర్వేషు ఏవమేవాస్తి.
‖ కేశంమత్స్య భల్లాయుధె దధౌ. ♦ కుమ్భం మధోశ్శత్రుం ఇతి.

ఛన్దో గాయత్రమేతస్య దేవతా తిగ్మతేజసః ॥ ౩౬
ఉద్గీథం విజయం కుమ్భా విష్ణ్వాశాత్రిమూర్ధేశ్వరాః ।
పీయూషగోపనౌ భద్రహ ౫ స్తగోపనయష్టయః ॥ ౩౭
జృమ్భలం పద్మనాభం చ భాను + మద్విజయోనయః ।
ముసలీ గోపనగ్ధపశ్చా ౫ జ్జయం కుమ్భం చ మాధవమ్ ॥ ౩౮
నైర్తోతదేహా సూర్యశ్చ ? శ్రీధరా విజయాననౌ ।
శ్రీవిష్ణ్వీశస్సుభద్రోఽధ గదీ వరుణమస్తకాః ॥ ౩౯
వై రాజకుమ్భాదిదేవా దక్షో మధునిషూదనః ।
ఆదిత్యరామనాసిక్యచన్ద్రీ వామనసగిణః ॥ ౪౦
హుతాన్త ఇతి మన్త్రోఽయమూహనీయశ్చతుర్ముఖ ।
ఋషిమస్య * భృగుం ప్రాహుశ్ఛన్దో గాయత్రమిత్యపి ॥ ౪౧
హుతాశనో దేవతా చ దేవానాం ప్రథమం ముఖమ్ ।
నిగమాదిశ్రియగ్ కాన్తౌ విజయద్వయ † విక్రమౌ ॥ ౪౨
§ క్రోధమేఘౌ పవిత్రం చ శ్రీధరం పావకోదయౌ ।
ఉగ్రాత్మవహ్నీ ద్యుమణిరనలం బన్ధుమస్తకమ్ ॥ ౪౩
పవిత్రం బన్ధునాసిక్యం గదినం పులహం తథా ।
దృష్టిం మృగేశం ద్యుమణిం రామో వైధరపావకౌ ॥ ౪౪
వరుణం మాయయా సాకం ప్రచణ్డం పాటలప్రియం ।
పవిత్రదహనౌ వాయుస్వచ్ఛన్దౌ రరపశ్చిమౌ ॥ ౪౫
ఇత్థం ప్రకల్పయేన్మన్త్రమృషిర్ధనద ఉచ్యతే ।
ఛన్దో గాయత్రమేతస్య దేవతా హరిపిఙ్గలః ॥ ౪౬
ౙ తారం పవిత్రం విజయం విష్ణ్వీశం భృగుగోపనౌ ।
భాస్కరం పురుషాత్మానం గదినంవిష్ణుమాధవౌ ॥ ౪౭

---

౫ స్తం దేపనదృష్టయః. + మద్విజయాననః. ౫ ద్విజయగ్కుమ్భ మాధవౌ ? శ్రీధరో విజయగోపనౌ । శ్రీవిష్ణ్వీశా. * మనుం. † పాతరా? § క్రోధాభేయౌ. ౙ కాలం పవిత్రంకమలం.

భల్లాయుధహృషీకేశా వహ్నిం భల్లాయుధం తథా ।
కుమ్భసంపుటితంశుక్లం చన్ద్రబీయూషగోపనాత్ ॥ ౪౮
♦ భానుమన్తమథో శత్రుమితి మన్త్రం వివేచయేత్ ।
ఋషిర్బృహస్పతిస్తస్య ఛన్దగ్ం పూర్వవదీరితమ్ ॥ ౪౯
ఆదిత్యో దేవతా హ్యేవముక్తం మన్త్రచతుష్టయమ్ ।
యత్ర మన్త్రం క్రియాద్రవ్యహీనం శాన్త్యాదికర్మణి ॥ ౫౦
తస్మిన్నేతత్ప్రయుఞ్జీత తథాయం సాధకో విధిః ।

❖ పఞ్చవింశతితత్త్వమన్త్రాః. ❖

మన్త్రాణి తే ప్రవక్ష్యామి తత్త్వానాం పఞ్చవింశతేః ॥ ౫౧
ప్రయుజ్యమానైర్యైర్విశ్వం ప్రాణితి ప్రాణవర్జితమ్ ।
ప్రణవస్యోపరి స్పర్శానాహుర్వామనమస్తకాత్ ॥ ౫౨
నమోన్తాత్ ప్రాతిలోమ్యేన యోజయేత్పఞ్చవింశతిమ్ ।
పరశబ్దం చతుర్థ్యన్తం నతేగ పశ్చాత్ప్రికల్పయేత్ ॥ ౫౩
జీవం దేహం తథా * బుద్ధిగర్వం పశ్చాన్మనస్తథా ।
శబ్దస్పర్శౌ తథా రూపం రసో గన్ధశ్చ పఞ్చకమ్ ॥ ౫౪
పాతాత్ పఞ్చాపి విషయాత్ తన్మన్త్రవచనోదరాత్ ।
శ్రోత్రం త్వక్చ తథా నేత్రం జిహ్వా ఘ్రాణం తతగ పరమ్ ॥ ౫౫
వాచం పాణిం తథా పాదం పాయూపస్థం పితామహ ।
పృథివీం ప్రథమం తోయం తేజోమారుతమన్వతః ॥ ౫౬
వ్యోమ చాన్తే చతుర్థ్యన్తై రాత్మశబ్దైస్తథోత్తరైః ।
కృతనామానిమాత్ శబ్దాన్మన్త్రరూపేణ కల్పయేత్ ॥ ౫౭

❖ దీపమన్త్రాః. ❖

ఉద్దీథకృతనాసిక్యా హుతాశం † బిన్దుమస్తకమ్ ।
కకుభం గదినం వాసుదేవం విజయవామనౌ ॥ ౫౮

♦ భానుమన్తం మధోశ్శత్రుం, ఇతి స్యాత్. * బుద్ధిమహఙ్కారం మనత. † బన్దు.

వహ్నిం గుహాలయం చాపి పవిత్ర మధుసూదనౌ ।
చతుర్థతిం § మనుం ప్రాణం దీపార్ధం మనుమీరయేత్ ॥ ౫౯

❖ అఙ్కుశాత్రమన్త్రః. ❖

తారం సూర్యహృషీకేశయష్టయగ్ పుష్టిబీజవాక్ ।
మేఘబిన్దూ శుక్లరామౌ ఋషిగ్ పుణ్యత్రివిక్రమౌ ॥ ౬౦
ఇన్దుగుహాలయం పశ్చాజ్జయపావకగోపనాః ।
। ఇతి వాయునతిమత్యాస్య దఙ్కుశాత్రమనుమర్హే ॥ ౬౧

❖ అఘ్యమన్త్రః. ❖

తారం శ్రీరామకౌమారపురుషాత్మమృగేశ్వరౌ ।
విష్ణుం పంచాన్తకం వహ్నిం ధూమధ్వజగుహాలయౌ ॥ ౬౨
పవిత్రబన్ధుసుముఖా మాధవం ప్రథమం తథా ।
హృత్తాశం పద్మపాణిం చ * వాయుం వహ్నిం గుహాలయమ్ ॥
పశ్చిమాస్య । మధోశత్రుం శఙ్ఖం చ నతిమస్తకమ్ ।
ఇత్యఘ్యమన్త్రం విరచయేత్ అథ పాద్యమనుం శృణు ॥ ౬౪

❖ పాద్యమన్త్రః. ❖

తారం గదిధ్రువౌ చాపి గదధ్వంసిమృగాధిపౌ ।
పశ్చిమం రామశిరసం విజయం † వహ్నిపశ్చిమౌ ॥ ౬౫
ఏకవింశం పద్మనాభం మాయాం పవనపఞ్చకౌ ।
వహ్నిం ద్వితీయమనిలం పాపఘ్నం మధుసూదనమ్ ॥ ౬౬
4 వైధరం మారుతం వహ్నిం హృషీకేశోఽథ పశ్చిమమ్ ।
రామం సుముఖసార్ఙ్గౌ నత్యన్తం మన్త్రమీరయేత్ ॥ ౬౭

---

§ నతిప్రాన్తందీపాన్తం. । క్వచిత్కోశే పాదాదౌ అఙ్కురద్వయ ప్రతిటం. అథ "వాయునతిమత్ ఇత్యస్తి అన్యత్ర-ఇతి వాయు మర్హతిమర్హత్యాస్యాత్" ఇతి దృశ్యతే. * వహ్నింబ్రహ్మగుహాలయాం. । మధోశరత్రుమన్దరం. † రామపఞ్చకం. 4 సుభగం.

❖ ఆచమనమన్త్రః. ❖

ఆదౌ వ్యాపిం శుక్లవహ్నిం చన్ద్రికుమ్భౌ జయానిలౌ ।
మన్దరం పద్మనాభం చ వైరాజాగ్నిగుహాలయాః ॥ ౯౪
/ పాపహన్తారమద్వేషీ వనమాలీ మృగేశ్వరౌ ।
గోపనో వక్రతుణ్డశ్చ దక్షవిఘ్నేశగోపనాః ॥ ౯౫
వైరాజదక్షౌ విఘ్నేశమాధవౌ నతిమస్తకమ్ ।
ఇత్యాచమన యు మన్త్రస్యాస్య ధూపాదీని యథా అమీ ॥ ౯౬

❖ భోగనివేదనమన్త్రః.

* ప్రథమం చెదపి మనోర్ధూ పావాన్దురితాత్మవాఁ ? ।
§ రామం దృష్టిమనుస్వారం గదినం విష్ణుసప్తమమ్ ॥ ౯౭
ఆదిత్యగోపనౌ చణ్డం వహ్నిజాయావసానకమ్ ।
ఇత్యేతత్కల్పితం మన్త్రం ప్రతిభోగనివేదనమ్ ॥ ౯౮
ప్రయుఞ్జీత ప్రయోగం చ తస్మాత్సాధారణో మనుః ।

❖ పుష్పాఞ్జలిమన్త్రః ❖

ద్విషట్కాణురముద్ధృత్య శిఖణ్డిపులహం ధ్రువమ్ ॥ ౯౯
సుభద్రకుమ్భౌ విజయశ్రీధరౌ దక్షమాధవౌ ।
పవిత్రభువనౌ క్రోధపశ్చిమానన) గోపనాః ॥ ౧౦౦
రశాన్తమథ నత్యన్తం మనుమిత్థం ప్రకల్పయేత్ ।
పుష్పాఞ్జలిప్రదానేషు నియుఞ్జీత జితం పునః ॥ ౧౦౧

❖ వస్త్రమన్త్రః.

తారశ్శుక్లఘటో యష్టిశ్చన్ద్రినో భువనో నలః ।

/ పాపహన్తా చ రామశ్చ యు మన్త్రస్య ధూపాదీనాం. * క్వచిత్పుస్తకే "ప్రథమం చేదనో ... న్ధూపాన్దురితాత్మవాఁ" ఇతి దృశ్యతే. అన్యత్ర యథాపాఠ్యం దృశ్యతే. శుద్ధకోశసంవాదశుద్ధికరః. § రాజముష్టిమనుస్కారం—సప్తకమ్.) గోధనాఁ.

సుభద్రవాయ్వాతదేహనత్యన్తో మనురీరితః ॥ ౨౬

తేనారాధన + వస్త్రం స్యాదాప్యాయనముపాచరేత్ ।

ఇత్థమారాధనాఙ్గాని మన్త్రాణి కథితాని తే ॥ ౨౭

❁ ఐహికసుఖసాధనమన్త్రాః. ❁

ఇదానీమైహికాన్ మన్త్రాన్ ప్రవక్ష్యామి మనోహరాన్ ।

స్వీకృత్య సప్తవర్ణాని రోహిణీశమపాంపతిమ్ ॥ ౨౮

పవిత్రమానుషేశానౌ గోపనం పుణ్యవిక్రమౌ ।

పశ్చిమం విజయం వాయుం మాధవో వరుణానిలౌ ॥ ౨౯

వాసుదేవం తథా దణ్డం గోపనం జయమన్దరౌ ।

విఘ్నేశమాధవౌ పాపహననం పవనం తథా ॥ ౩౦

గుహాలయమథో యష్టిం సూర్యమూర్ధ్వం జగత్పతిమ్ ।

యష్టిం కుమ్భం జగత్ప్రాణం హృషీకేశం తథా ధ్రువమ్ ॥ ౩౧

శ్వేతాంశుం వరుణం బిన్దుం ద్విసూర్యం వామనం ధ్రువమ్ ।

తరాన్తికం మనుం బ్రహ్మన్నిరయే * దధ తారకమ్ ॥ ౩౨

నత్యన్తం శుక్లవరుణౌ పశ్చిమం విక్రమం జయమ్ ।

బన్ధుమగ్నిం హృషీకేశం పశ్చిమం మధుసూదనమ్ ॥ ౩౩

చతుర్గతిమచామాదిం మాహేన్ద్రిం విష్ణుపన్నగౌ ।

మన్దరం వామనం పశ్చాత్పశ్చిమం విజయానిలౌ ॥ ౩౪

దేవదత్తం శ్రియం పశ్చాన్మహామాయాం మహాబలామ్ ।

హృషీకేశం ధ్రువం చాపి బీజమామేడయేదిమమ్ ॥ ౩౫

పవిత్ర ‡ మనలం చణ్డం గోపన ద్వివినాయకమ్ ।

వైధరం మధుహన్తారం విజయం మన్దరం తథా ॥ ౩౬

భద్రహస్తం మృగేశం చ తరాన్తం మన్త్రమీరయేత్ ।

+ మప్యాయనమానయనమాచరేత్. * దధితారకం. ‡ మనిలం కించ.

సిన్ధుద్వీపో మనోర్దష్టా విరాట్ ఛన్దో నిగద్యతే ॥ ౫౭
స్వప్నాధిపతిరేతస్య దేవతా పరమగ్ పుమాఁ ।
హృషీకేశం యష్టిమన్త్రమిరయెన్మన్త్రికొవిదః ॥ ౫౮
ఉష్ణిక్ఛన్దగ్ పున స్తస్య దేవతా నృహరిర్హరిః ।
§ తధా హి రసనామాని... ♦ మన్త్రం ప్రచక్షతే ॥ ౫౯
/ అభిన్నవిటపస్కన్ధం స్పృష్ట్వా శ్వత్థమిమం జపేత్ ।
అహోభిస్సప్తభిర్మృత్యుం లజ్జయే త్సంయతెన్ద్రియః ॥ ౬౦

❖ అల్పాయాససాధ్యా మన్త్రాః. ❖

అధాల్పాయాససాధ్యాని శృణు మన్త్రాణి పద్మజ ।
వ్యాపినం పురుషాత్తానంవాసుదేవం 4 సపశ్చిమమ్ ॥ ౬౧
రామం * విశ్వెశ్వరం మాయాముద్గీధరహితానిమాఁ ।
† దక్షాదీశాదిదేవానామథాబ్జం సుప్రతిష్ఠితమ్ ॥ ౬౨
వాయుం పద్మ ¶ మథోశత్రుం శఙ్ఖవహ్నిధ్రువానపి ।
హుతాన్తముద్ధరేత్క్ 4 ణగోభీతిం మన్త్రముత్తమమ్ ॥ ౬౩
జపేల్లక్షమిమం మన్త్రముపోష్యైకాదశే ఽహని ।
ద్వాదశ్యామపి కుర్యాత్ స్త్రీం + సమున్నతపయోధరామ్ ॥
ఆవాహ్య తస్యాం ♪ హుత్వా చ పూజయిత్వా చ యోగినిమ్ ।
మధ్యరాత్రె బలిం దత్వా చిన్ద్యాత్తాం ప్రతియాతనామ్ ॥ ౬౫
భూతం ? భవదృవిష్యం చ తస్య వక్ష్యతి యోగినీ
ఆమ్నాయాదిం విధాతారం ప్రచణ్డం వసుమస్తకమ్ ॥ ౬౬
పశ్చిమం విక్రమం లక్ష్మీం గోపనం ఖడ్గ ॥ ధారిణమ్ ।
సవిక్రమం ఘటం చాగ్నిం ఘటం చ ద్విరదాననమ్ ॥ ౬౭

---

§ అధాఙ్గిరస. ♦ సర్వత్రాఙ్కురత్రుటిః. / అభగ్న. 4 ద్వినీలయమ్. * విశ్వేశ్వరమ్. † "దక్షాదీశానాది దెవాన్మాయాజ్జమ్." ¶ మథోశ్శత్రుం ఇతి స్యాత్. 4 ణగోఙ్కుశాతి ణగ్భోనిధిః. + ఉన్నతస్య. ♪ హృత్వా. ? భవ్యంభవిష్యచ్చ. ॥ ధారిణీమ్

పఙ్కజం * వారుణమధో సరసీరుహసమ్భవ ।
కకుభం వహ్నిమపరం పీయూషం గోపనం తథా ॥ ౯౪
ఋషం గుహాలయం చాపి ళఙ్కం = వహ్నిం చ మన్దరమ్ ।
శ్రీధరం పద్మవైరాజం గోపనం సూక్ష్మలోచనమ్ ॥ ౯౫
వహ్నిం ప్రచణ్డం విఘ్నేశం రామం మన్దరపావకౌ ।
పీతాదిదేవౌ పులహం యష్టిం పద్మగుహోన్తిమౌ ॥ ౧౦౦
ఏకనేత్రం ? శ్రియం వహ్నిం వామనం వహ్నిమాధవౌ ।
మృగేశభావసద్బన్ధూ॰ విభోర్నిహతికం తథా ॥ ౧౦౧
స్వచ్ఛన్దం విజయం వహ్నిం వీరసేనసరోరుహౌ ।
ఆదిదేవం § తథా చన్ద్రవిదృష్టిశుభప్రదౌ ॥ ౧౦౨
వహ్నిం వినాయకం రామం ద్విదఙ్కుం చతురాననమ్ ।
ప్రచణ్డ॰ పావకో యష్టి॰ పశ్చిమాస్యహుతాశనౌ ॥ ౧౦౩
పీయూషరామసహితౌ శుభదం వాయుగోపనౌ ।
విజయం పఞ్చబిన్దుం చ వైరాజం మధుసూదనమ్ ॥ ౧౦౪
గణేశగోపనౌ పశ్చాద్గదినం విజయం ఘటమ్ ।
ఏకదృష్టిం తథా వహ్నిం మన్దరం మధుసూదనమ్ ॥ ౧౦౫
కుఞ్జరాననవిష్ణ్వన్తౌ విఘ్నేశం బన్ధుమస్తకమ్ ।
కకుభం చన్ద్రధవలం గోపనం పశ్చిమాననమ్ ॥ ౧౦౬
చతుర్గతిం తరోపాన్తమితి మన్త్రం ప్రకల్పయేత్ ।
అథస్తాన్నేత్రవృషణ్య జపన్నేతదతన్ద్రితః ॥ ౧౦౭
నష్టం ముష్టిం ॠ చిన్తనాం చ జానాత్యేతత్ప్రసాదతః ।

❖ జలస్తమ్భనమన్త్రః. ❖

సప్తాక్షరం ప్రకల్ప్యాదౌ వరుణం గోపనం దరమ్ ॥ ౧౦౮

---

* చారుణమ. = వహ్నిమపశ్చిమం. ? ధ్రువం. § తథా చాదౌ దూరదృష్టి శుభప్రదౌ. ॠ ముష్టం ఇతి స్యాత్క్వచిమ్

పీయూషమాధవం దక్షం దృష్టివహ్నిదరద్వయమ్ ।
పశ్చిమాగ్నిముఖానేతాఽ దహనస్యాన్తరోదితాఽ ॥ ౧౦౯
సూర్యఽ * రామౌ పీబతస్తూ ద్విగ్ ప్రకల్ప్య చతుష్టయమ్ ।
శుక్లం యష్టివివస్వన్తౌ వహ్నిం స్వాహావసానికమ్ ॥ ౧౧౦
ఇత్యమ్బుస్తమ్భనం మన్త్రం కల్పయేత్కమలాసన ।

❖ నదీవెగస్తమ్భనమన్త్రః ❖

ప్రణవాదిం వాసుదేవం శుభదం పఙ్క † జం తథా ॥ ౧౧౧
మాయామభ్యస్య హన్తారం పులహం శశినం జయమ్ ।
యష్టిం భల్లాయుధం చాపి విఘ్నేశం రామమస్తకమ్ ॥ ౧౧౨
నత్యన్తముదకస్తమ్భం మన్త్రిం మన్త్ర § విదీరయేత్ ।
అనయోగ్ పూర్వమన్త్రేణ స్థితవత్సలిలే చరేత్ ॥ ౧౧౩
ఉత్తరేణ తు సిన్ధూనాం వెగస్తమ్భం సమాచరేత్ ।

❖ అగ్నిస్తమ్భనమన్త్రః. ❖

అగ్నిస్తమ్భనమన్త్రిం తె కథయామి యథాతథమ్ ॥ ౧౧౪
సప్తాక్షరం కుమ్భవహ్నిం భువనం వనమాలినమ్ ।
గోపనం పురుషాత్మానం త్రివహ్నిం శశలాఞ్ఛనమ్ ॥ ౧౧౫
వైరాజబిన్దుం హృస్వాన్తం చతుర్గతిమథో రథమ్ ।
ఇత్యగ్నిస్తమ్భనం మన్త్రం సాధయేదయుతం నరః ॥ ౧౧౬
♦ లోహాతైలం ఘృతం క్షీరం పరక్షుం సలిలం తథా ।
సప్తచైతాని సంస్పృశ్య శీతశ్చాగ్నిర్భవిష్యతి ॥ ౧౧౭
ఉదరె పఙ్కజస్యైవ సుఖమాసీత శుమ్భణః ।

❖ గోమహిష్యాదివశ్యమన్త్రః. ❖

సప్తాక్షరం చతుర్థ్యన్తం విష్ణుశబ్దం చతుర్ముఖ ॥ ౧౧౮
ఱి పవిత్రం శ్రీహృషీకేశం విఘ్నేశం మధుసూదనమ్ ।

---

* రామోఽపి తద్వన్మూ. † జద్వయం. § మితీర. ♦ లోహంతైల
/ ఉత్తరె పఙ్కజస్యైవ ముఖమాసీత పుష్పిణః. ఱి పవిత్రార్ధం హృషీ

ప్రద్యుమ్నం పాపహననం విజయం వాయుమాధవౌ ॥ ౧౦౯
† దృష్టిం మన్దర § పాతాద్విష్ణురాన్తం మన్త్రమీరయేత్ ।
గవాం చ మహిషాణాం చ కుర్యాదేతేన వశ్యతామ్ ॥ ౧౧౦

❖ వ్యాలాదిదమనమన్త్రః ❖

ఆదౌ చతుస్త్రివర్ణాని ధనప్రదగుహాలయా
పవిత్రవహ్నికమలం సుముఖం వహ్నిగోపనౌ ॥ ౧౧౧
నాయుష్ఠరాన్త ఇత్యేష వ్యాలాదిదమనో మనుః ।

❖ రిపునాశకపిశాచవశమన్త్రః. ❖

ప్రణవే షష్ఠశబ్దాది సమ్బుధ్యన్తం పిశాచవత్ ॥ ౧౧౨
ఊర్ధ్వలోకేశ హననం = పాపాణేషు రరోమనుః ।
ఇదం హి జపతో మన్త్రిం రిపుమూర్ధని తాడయేత్ ॥ ౧౧౩
పిశాచరూపం ప్రత్యక్షం పాషాణైరస్థిభిర్నవైః ।

❖ గన్ధర్వసాధనమన్త్రః. ❖

4 వ్యాపినం గదినం భద్రహస్తం పుణ్యస్సరిత్పతిమ్ ॥ ౧౧౪
‡ వహ్నిం హుతాశం విష్ణ్వన్తం కకుభం కుమ్భవిక్రమౌ ।
శ్రీకుమ్భగోపనాఽ కుమ్భం శశాఙ్కం బ్రహ్మసాధనమ్ ॥ ౧౧౫
ద్విర్మన్దరం ॥ మధోశ్శత్రుం సుభద్రం బన్ధుమస్తకమ్ ।
పీతం క్రోధన ? మాయామం విజయం గోపనం ధ్రువమ్ ॥ ౧౧౬
బ్రహ్మాణం మానుషేశానం వాయుం గోపనమస్తకమ్ ।
బిన్దుం పవిత్ర ♦ మనలం మారుతం ప్రేతనాయకమ్ ॥ ౧౧౭
స్వాహావసానం గాన్ధర్వం మన్త్రమిత్థం ప్రకల్పయేత్ ।
ఆథర్వణమిమం మన్త్రం / పినాకిశిరసిస్థితమ్ ॥ ౧౧౮

---

† వృష్టిం. § వాతాద్విః. = పాషాణైషతరోమనుః. 4 గదినం వ్యాపినం హస్తం సరస్యో వా. ‡ వహ్నింహుతాశనం విష్ణుం. ॥ మథో శత్రుం. ? ధారామమ్. ♦ మనిలం. / పీనాఙ్గిశిరసోస్థితమ్.

అథస్తాత్పారిజాతస్య హేమసింహాసనస్థితమ్ ।
+ ఆయామినీభిర్మాలాభిర్దివ్యాభిర్భోభవక్షసమ్ ॥ ౧౨౯
దివ్యాగమదలిప్తాఙ్గం ॥ దివ్యాభరణభూషితమ్ ।
రూపయౌవనయుక్తాభిర్వాలవ్యజనపాణిభిః ॥ ౧౩౦
నిత్యం షోడశవర్షాభిరుత్పలస్నిగ్ధదృష్టిభిః ।
మహాకులప్రసూతాభిర్మదనిహ్వాల ¶ మూర్తిభిః ॥ ౧౩౧
అద్భుతభ్రూవిలాసాభిర్గ్రీవణప్రియగీతిభిః ।
ఈషద్విస్రంసివాసోభిరంసవ్యాకులమౌలిభిః ॥ ౧౩౨
స్తనాన్దోలితహారాభిర్ కదలీసుభగోరుభిః ।
కుటిలాలకమాలాభిర్ కన్యకాభిర్వలేవితమ్ ॥ ౧౩౩
కృతావధానం గీతేషు కిన్నరాణాం ముహుర్ముహుః ।
గన్ధర్వాధిపతిం ధ్యాయన్ లక్షమన్త్రమిమం జపేత్ ॥ ౧౩౪
అథైనముపతిష్ఠన్తే కులవత్యో వరాస్త్రియః ।
గన్ధర్వరాజవచనాద్రూపయౌవనశాలినః ॥ ౧౩౫

❖ ఇన్ద్రీజాలమన్త్రః. ❖

అథేన్ద్రీజాలమన్త్రస్య స్వరూపం కథయామి తే ।
బ్రహ్మకుంభౌ వీరసేనౌ కోర్ధం * సుముఖవారుణౌ ॥ ౧౩౬
రామం దక్షం మధోశ్చక్రుం చతుర్గతిమృగేశ్వరౌ ।
మోహయత్యథ రూపాణి ద్విర్ ప్రదర్శయ మస్తకమ్ ॥ ౧౩౭
హుఙ్కారం చతురశ్రస్థం బ్రహ్మ కిలికిలిం తథా ।
ఋతద్వయం కుమ్భరామౌ పవిత్రానలవామనాన్ ॥ ౧౩౮
విజయం లోచనే కృత్వా గర్భద్వితయమస్తకమ్ ।
నానారూపాణి మాయేద్వే ద్విమన్త్రమితికల్పయేత్ ॥ ౧౩౯
జపేన లక్షసఙ్ఖ్యేన మాయా ప్రత్యక్షసంగతా ।
యద్యదిష్టం సాధకస్య తత్తత్కుర్వీత తత్క్షణాత్ ॥ ౧౪౦

+ ఆయామినీభిర్జ్వాలాభిః. ‖ రత్నా. ¶ దృష్టిభిః. * సుభగ.

బ్రహ్మాద్యా దేవతాస్సర్వా గగనస్థాగ ప్రదర్శయేత్ ।
† గమనం మేదినీం కుర్యాద్యామినీం దివసం తథా ॥ ౧౪౧

జీవన్తమప్సువిహితం ప్రాణవన్తం § తథా శవమ్ ।
మరుప్రదేశం వారీణి శుష్యన్తం పయసాం నిధిమ్ ॥ ౧౪౨

షడ్రసం వై పరిత్యేన దేశానప్యయథాతథమ్ ।
పాషాణైస్తాడయెద్దేహే నేత్రాద్యుత్పాటనం తథా ॥ ౧౪౩

ఖల్వాటకేశసంరోహం యూనస్థవిరతాం తథా ।
పుంసస్స్త్రీత్వం తథాస్త్రీణాం పుంస్త్వం క్లీబస్య తద్ద్వయమ్ ॥ ౧౪౪

తయోర్వా క్లీబతాం చిత్రం శ్మశ్రుస్తనవిపర్యయమ్ ।
గీతం శుష్కస్తథా ¿ గీతా మన్యథా భావభాగినః ॥ ౧౪౫

అగర్భిణీం గర్భిణీం చ గర్భిణీం చాప్యగర్భిణీమ్ ।
పాదాదిభఙ్గసన్ధానే నభస్కుసుమసమ్భవః ॥ ౧౪౬

అచిన్తితాని శైలానాం పతనాని యథేప్సితమ్ ।
మనుష్యాదిషు శృఙ్గాణి గగనారోహణం తథా ॥ ౧౪౭

అకాల రణసంరంభాన్ ప్రతిమాకర్షణం తథా ।
కరినానాం ద్రవీభావం * ద్రవతాం కరినాత్మతామ్ ॥ ౧౪౮

అద్యాపి ప్రలయావస్థామున్మజ్జన నిమజ్జనే ।
ఖడ్గాదిభి ¶ రభఙ్గం చ జఙ్గమం స్థావరం తథా ॥ ౧౪౯

అచేతనేషు చైతన్యం చేతనేషు విచేతనామ్ ।
రూపదర్శనమన్ధస్య మూకస్య మధురాం గిరమ్ ॥ ౧౫౦

శ్రవణం బధిరస్యాపి పఙ్గోర్గమనమద్భుతమ్ ।
ప్రదర్శనం విమానానాం భువి ‖ సూర్యేన్దుమణ్డలమ్ ॥ ౧౫౧

+ శిలావర్షం మహాఘోరం రాహుగ్రాసమపర్వణి ।
ఏకస్థానప్రవిష్టాని భువనాని చతుర్దశ ॥ ౧౫౨

---

† గగనం మేదినీం కుర్యాన్మేదినీం చ దివం, § తథా వశమ్. ¿ గీత—భాగినామ్. * ద్రావిణాం కరిణేయ, ¶ శ్శిరోభఙ్గం. ‖ సూర్యాది. + శిలావర్షమహాధారాం.

ఆసనస్థస్య పతనం తుములం చ పరస్పరమ్ ।
ప్రతీపగమనం సిద్ధో రాసనం హవ్యవాహనే ॥ ౧౫౩
తత్ఖణేపి ప్రరూఢానాం వృక్షాణాం పల్లవం ఫలమ్ ।
సేచనం హవ్యవాహేన జ్వలనం పయసా తథా ॥ ౧౫౪
మధ్యాహ్నసమయే జ్యోత్స్నాం దిఙ్మోహం వాతసమ్భ్రమమ్ ।
చిత్తాదిధాతు సఙ్క్షోభం ప్రత్యక్షస్యాప్యదర్శనమ్ ॥ ౧౫౫
శైలశృఙ్గా / ద్యపతనా ॥ ద్గవ్యనస్య ప్రదర్శనమ్ ।
ఇత్థం భూతాని చిత్రాణి కుర్యాన్మాయానుభావతః ॥ ౧౫౬

❖ సప్తయక్షీమన్త్రాః ❖

ఇదానీం సప్తయక్షీణాం మన్త్రాణి కథయామి తే ।

❖ సున్దరీమన్త్రాః. ❖

ఆగచ్ఛ సున్దరీ స్వాహావసానం ప్రణవాదిమమ్ ॥ ౧౫౭
ఇత్యేష సున్దరీ = మన్త్రో మన్త్రాదేశ కార్యమాచరేత్ ।

❖ మనోహరామన్త్రాః. ❖

ప్రణవం ప్రథమం సర్వం మనో హర నమోరర ॥ ౧౫౮
ఇత్థం * మనోహరీ మన్త్రః ప్రియమిష్టం ప్రయచ్ఛతి ।

❖ కనకవతీమన్త్రాః. ❖

§ ఉద్గీథం కనకం బ్రహ్మ † వక్ష్యతే మైథునప్రియ ? ॥ ౧౫౯
రరశ్ కనకవత్యాస్త్వన్మన్త్రశ్ కాముకసిద్ధిదః ।

❖ కామేశ్వరీమన్త్రాః. ❖

♦ మమాగచ్ఛ చతుర్వక్త్రి కామేశ్వరి రతాన్తికమ్ ॥ ౧౬౦
ఇతి కామేశ్వరీమన్త్రశ్ సర్వం సిద్ధిం ప్రయచ్ఛతి ।

/ దిపతనం గవ్యంన్యస్య. ॥ గవ్యన్యస్య. = మన్త్రే మన్త్రాదేః. * మనోహరంమన్త్రం ప్రియాదిష్టం. § ఉద్గీథశ్కనకీ బ్రహ్మ ప్రత్యుతో మైథునప్రియే. † బ్రహ్మ .... మధో మథునతపి్రయె. ♦ మామాగచ్ఛ.

ఆరుహ్య శయనం ॥ నక్తమేకాకీ పుష్పగన్ధవాఁ ॥ ౧౬౧
ధ్యాయేత్కామేశ్వరీం యఙ్కీం సా తస్య భవతి ప్రియా।
= యదాన్యాం కామయెన్మన్త్రీ సా తస్య వశమాచరేత్ ॥ ౧౬౨

❖ రతిప్రియామన్త్రిః. ❖

స్వాహాన్తగ్ం కథితో మన్త్రో బ్రహ్మోత్వాతే రతిప్రియే।
ప్రీతా రతిప్రియా యఙ్కీ సాధకస్య ప్రయచ్ఛతి ॥ ౧౬౩
దివ్యాన్యోదనవాసాంసి కుసుమాద్యనులెపనమ్।
పాదుకాఞ్జన ఖడ్గాదీఁ భూషణాని రసాయనమ్ ॥ ౧౬౪

❖ పద్మినీమన్త్రిః. ❖

? ఓం పద్మినీ తరో మన్త్రం పద్మినీ యస్య దేవతా।
ఓం శ్రీం హ్రీం ద్వయమాగచ్ఛ ద్వయం యఙ్కి రరా న్తిమమ్ ॥
ప్రణవద్వితయం పుష్టిబీజం పశ్చాన్నతిస్తథా।

❖ యామినీమన్త్రిః. ❖

వాతాదిదెవౌ * దఞాద్యం బన్ధుం విఘ్నెశమారుతౌ ॥ ౧౬౬
వీరసేనమథో శుక్లం కుమ్భం వహ్నిం చ పశ్చిమమ్।
హృషీకేశం జయం కుమ్భం శ్రిద్ధ్రివౌ § కమలాసన ॥ ౧౬౭
పఞ్చబిన్దుం రరా న్తం చ యామినీమన్త్రిముద్ధరేత్।
పతఞ్జలేన పురుషో విభవం లభతే పరమ్ ॥ ౧౬౮
ద్వన్ద్వాని పుంసాం స్త్రిణాం చ రహితాన్యపి యొజయేత్।
యద్యద్వస్తు తథాన్యేషాం స్త్రీయో వా పురుషొఽపి వా ॥ ౧౬౯
తామ్బూలం / కుసుమం వాపి తద్వాన్వహాముపానయేత్।
యస్యైతె మనవస్సప్త సిద్ధాగ్ం పుంసశ్చతుర్ముఖ ॥ ౧౭౦

/ అత్రక్వచిత్కొశె పద్యమెక మధికమస్తి యథా—"దివ్యాన్యోదనవాసాంసి కుసుమాన్యనులెపనమ్। పాదుకాంజనఖడ్గాదీఁ భూషణాని రసాయనమ్॥" ఇతి. ॥ రక్త. = యదన్యం. ? పద్మినీం తాం. * దఞాఖ్యం. § కమలానలౌ. / కుంకుమం వాపి తద్వాహనము.

యత్కృస్తస్య భవిష్యన్తి ♦కిఙ్కర్య ఇతి దేవతాః।
మెరుమన్దరవిన్ధ్యాదిశిఖరేషు యథాతథమ్॥ ౧౬౧
సాధకం రమయిష్యన్తి కల్పం భోగైరమానుషైః।

❖ పిశాచమన్త్రాః. ❖

బ్రహ్మ పిశాచమన్త్రాణి / శ్రుణుష్వ గదతో మమ॥ ౧౬౨
॥ సప్తాఋరాణి సప్తార్కగోపనాగ్ కుమ్భవిక్రమౌ।
క్రోధప్రచణ్డౌ వరుణమృగేశౌ విపులస్థధా॥ ౧౬౩
ద్వికుణ్డసప్తమిస్వాహా మనురేష ప్రకీర్తితః।
బధ్నీయాదమునా బ్రహ్మన్నాత్మవిష్టస్య శిఖాం పునః॥ ౧౬౪
సప్తాఋరం పురస్కృత్య చతుర్థం విష్ణుమస్తకమ్।
?గురుబన్ధుగ్ పితా కామో మన్దరం విక్రమం తథా॥ ౧౬౫
పులహం విక్రమం పశ్చాద్బల్లాయుధగుహాలయా।
వైరాజపాపహననౌ విజయం బన్ధుమస్తకమ్॥ ౧౬౬
హుతాశగోపనౌ బ్రహ్మ కకుభం *బ్రహ్మసూదనౌ।
పవిత్రశఙ్ఖౌ విజయం మాయాం స్వాహావసానకమ్॥ ౧౬౭
ఇతిమన్త్రం ప్రకల్ప్యాథ బలిమేతేన దాపయేత్।
పూర్వం మన్త్రిదశార్ణాని మహేన్ద్రో రామమస్తకః॥ ౧౬౮
పవిత్ర †పావనౌ పీతగోపనౌ పశ్చిమాననౌ।
వహ్న్యన్తసూదనౌ విష్ణుగోపనౌ పవనం తథా॥ ౧౬౯
?గదీ హుతవహస్సూర్యో వనమాలీ పితామహ।
మానం శబ్ద శిరస్స్వాహా గన్ధమన్త్రిః ప్రకల్పితః॥ ౧౭౦
ద్వాదశార్ణముఖం పూర్వం వహ్నిం నుముఖవిక్రమౌ।

♦కిం కార్యమితి. / కథయిష్యే యథాతథమ్. ॥ సప్తాఋరాణ్యథో దఋగోపనౌ ? "గురుబన్ధుగ్" ఇత్యాద్యర్ధమన్త్రీయం క్వచిదధికమస్తి. *భృగు. †పవనౌ పీతగోపనౌ పశ్చిమాననౌ. ?భక్తిః.

మాహేన్ద్రివిక్రమౌ భానుదక్షం విజయయోర్ద్వయమ్। ౧౪౧
ద్విర్వారిశబ్దం కమలం దేవదత్తం వినాయకమ్ ।
స్వాహాన్తమీరయేన్మన్త్రీ ♦మావేశే వినియోజయేత్ ॥ ౧౪౨
స్తమ్భే వా పురుషే వాపి / పయస్తైనాభిమన్త్రితమ్ ।
విషిపేదథ భూతాని స్తమ్భ ॥ మప్యావిశన్తితమ్ ॥ ౧౪౩
అష్టాక్షరముఖస్యాయో వహ్నిర్ద్విగ్ కమలాసన ।
వ్యస్తౌ పునస్తయోర్వహ్నిపుభయత్ర త్రివిక్రమౌ ॥ ౧౪౪
ఆదిత్యరామం నాసిక్యం [ఘటసం వావకప్రియాఃి ।
యేన సాగ్రహమన్త్రీస్య పిశాచాదిభయావహామ్ ॥ ౧౪౫
భూతప్రతికృతిం కృత్వా శాలిపిష్టైర్మహోదరీమ్ ।
భిత్వా తీక్ష్ణేన శస్త్రేణ భూతం సాక్షాద్భవిష్యతి ॥ ౧౪౬
భూతగ్రహపిశాచాదీనపస్మారమథాపి వా ।
కూష్మాణ్డయక్షగన్ధర్వబ్రహ్మరక్షస్సురాసురాన్ ॥ ౧౪౭
ఆవేశయేద్ధరేచ్చాపి మన్త్రీ రేతైశ్చతుర్ముఖ ।
యద్యదేభిరశక్యం స్యాత్తత్తత్కుర్యాద్విచక్షణః ॥ ౧౪౮
*సుదర్శనస్య మన్త్రేణ నారసింహేన వా పునః ।
త్రిలోక్యమోహనేనాపి సాక్షాదష్టాక్షరేణ వా ॥ ౧౪౯

❖ సంహితోపసంహారః. ❖

ఇతి మన్త్రిప్రభావస్తే కథితగ్ పద్మసమ్భవ ।
†చయాన్ చ విధివత్ప్రోక్తా ధర్మకామార్థముక్తిదా ॥
§ ఇదం హి పావనం శాస్త్రమధీతే యస్సమాహితః ।
త్రిష్వప్యముష్య లోకేషు జ్ఞేయమన్యన్న విద్యతే ॥ ౧౫౧

♦తమావేశే ని. / యస్తైనాస్యభి. ॥ మాప్యా. [స్ఫుటస్థో పావక. ఽపసా. *సౌదర్శనెన మన్త్రేణ. †భవచయాన్ చ విధితోప్రోక్తా కమలసమ్భవ ॥ § ఇదమేకాయనం.

❁ శాస్త్రోపదేశాగమప్రకారః. ❁

బ్రహ్మోః—

ఇత్యుక్త్వా బ్రహ్మణే శాస్త్రం భగవాఁ భూతభావనః।
వాసుదేవఖ్ పరం బ్రహ్మ తత్రైవాన్తరధీయత ॥ ౧౯౨
అథ విస్మయమాపాత్మా బ్రహ్మా లోకపితామహః।
ఆజగామ స్వకం లోకం స్తూయమానో మహర్షిభిః ॥ ౧౯౩
కపిలాయ దదౌ బ్రహ్మా శాస్త్రమేతన్మహాత్మనే।
స చాపి భగవాన్మహ్యం మయా తే కథితం పునః ॥ ౧౯౪
తత్పాతాల మిదం హిత్వా జమ్బూద్వీపమితో వ్రజ।
హిమవత్పర్వతే రమ్యే సమాధాయ మనశ్శుభమ్ ॥ ౧౯౫
ఆరాధయ హృషీకేశం * విధానైఖ్ పాఞ్చకాలికైః।
ఇతి బ్రువాణే పద్మే తు లబ్ధ్వా హృష్టేన చేతసా ॥ ౧౯౬
అయోగ్యాజ్ఞానతిమిరం శాస్త్రోజ్జ్వలశలాకయా।

❁ సంవర్తస్య పాతాలాజ్జంబూద్వీపాగమనమ్. ❁

† నివృత్త్య పాతాలతలాత్కృత్వా పద్మం ప్రదక్షిణమ్ ॥ ౧౯౭
అముష్మిఞ్ఛైలశిఖరే దేవదారుభిరావృతే।
మహాభాగవతైఖ్ పుణ్యైఖ్ పఞ్చరాత్రవిశారదైః ॥ ౧౯౮
తపస్వాధ్యాయనిరతైస్సేవితే పరమర్షిభిః।
హృదయేభ్యస్సమాహృత్య హృదయం సంయమాదిభిః ॥ ౧౯౯
ఆరాధయామి విశ్వేశం వాసుదేవం జగద్గురుమ్।
§ అన్యమానీయ తద్వాచా తం ధ్యాయన్మనసా పునః ॥ ౨౦౦
కాలేనారాధనం కుర్వఁ భజామి పరమేశ్వరమ్।
త్వమప్యారాధయ క్షిప్రం చతుర్వ్యూహమధోక్షజమ్। ౨౦౧

❁ శాస్త్రగోపనమ్. ❁

మయా తే కథితం శాస్త్రం సావధానేన కిం శ్రుతమ్।

---

* విధిభిః † నిర్వృత్త్యఁ § అన్నమానీయ తద్వాచా తధ్యాయన్మన.

ఇదం తే నాతపస్కాయ నాభక్తాయ కదాచన ॥ ౨౦౩
న చాశుశ్రూషవే వాచ్యం న చ మాం యోఽభ్యసూయతి ।

❖ తన్త్రేషు పఞ్చరత్నాని. ❖

తన్త్రాణాం చైవరత్నాని పఞ్చాహుర్గ పరమర్షయః ॥ ౨౦౩
పాద్మం సనత్కుమారాఖ్యం తథా పరమసంహితా ।
పద్మోద్భవం చ మాహేన్ద్రం కణ్వతన్త్రామృతాని * చ । ౨౦౪
తదా ప్రభృతి యే శిష్టాస్తతోఽహం హిమవత్తటే ।
ఆరాధయం చతుర్బాహుం నియతః పురుషోత్తమమ్ ॥ ౨౦౫
భవన్తోపి యతాత్మానో భక్తిమన్తో జనార్దనే ।
కేన వా కథితం శాస్త్రమృషయగ్ కల్మషాపహమ్ ॥ ౨౦౬

❖ శాస్త్రశ్రవణే ఫలమ్. ❖

ఇదం మహోపనిషదం శ్రద్ధానశ్శ్రోణోతి యః ।
స యాతి శాశ్వతం + స్థానం దుష్ప్రాపమకృతాత్మభిః ॥ ౨౦౭
యెన మాం ప్రథయామాస యథా పద్మ గురోర్గురుః ।
తెనేదం శ్రయతే? పుణ్యా మతనోత్పాద్మసంహితామ్ ॥ ౨౦౮
ఋషయస్తం భవన్తోపి భజన్తు పురుషోత్తమమ్ ।
ప్రదాస్యతి స యుష్మభ్య మపవర్గం తపోధనాః ॥ ౨౦౯

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది
పాద్మసంహితాయాం చర్యాపాదే
సమారాధనాఙ్గ మన్త్రోద్ధారో నామ
త్రయస్త్రింశోఽధ్యాయః.
చర్యాపాదస్సమాప్తః.

సమాప్తాచేయం సంహితా.

---

* రహస్యాదిమన్త్ర. + బ్రహ్మ. — ఇత్యధ్యాయస్త్రియస్త్రింశచ్చర్యాపాదగ్ ప్రకీర్తితః । ఇతి అర్ధంకేషుచిత్కోశేషు దృశ్యతె ॥